YENİ VERSİYON

1. CİLT

A-J Harfleri

AKTARMA SÖZLÜĞÜ

Açıklamalı

Türk dillerinden Anadolu Türkçesi'ne

Deniz KARAKURT

E-Kitap

15.000 KELİME

2000 Açıklama

Açıklamalar

Dijital Sürüm için:

1. Bu kitap kesinlikle ücretsizdir. Herhangi bir bedel talep edilemez.
2. Kaynak belirtmeden alıntı yapılamaz, kullanılamaz.
3. Yazarın izni olmadan basılamaz.
4. Yazarın izni olmadan kısmen de olsa değiştirilemez.
5. Serbestçe dağıtılabilir ve paylaşılabilir.

Sözlükteki hiçbir kelime yazar tarafından türetilmemiştir.
Tamamı Türk dillerinden alıntılanmıştır.

12+

ONİKİ YAŞ VE ÜZERİ OKUYUCULAR İÇİNDİR.

Kaynak göstermek kaydıyla her tür alıntı yapılabilir.
(İlgili alıntılar için yasal gerekçedir.)

"Yazar artık vazgeçilmez bir kaynak konumuna gelmiş olan "Türk Söylence Sözlüğü"nden sonra ikinci sözlük çalışması olan "Aktarma Sözlüğü" ile Türkçe'nin gizli gücünü bir kez daha ortaya çıkarmaktadır."
– Balkan Literatur, Internet Zeitschrift (Almanca, tercüme)

İÇİNDEKİLER:

GİRİŞ: Sayfa – 3
SÖZLÜK: Sayfa – 10
TABLOLAR: Sayfa – 116
ETİMOLOJİK AÇIKLAMALAR: Sayfa – 136

AKTARMA
SÖZLÜĞÜ

Deniz Karakurt

Sözlük

Etimoloji

Türkçe
Türk Lehçe ve Şiveleri,

Moğolca Lehçe ve Şiveleri

BİRİNCİ BASKI
Ağustos, 2017 / TÜRKİYE

340 Sayfa

GGKEY: C9T6PFHKJPD-E

© DENİZ KARAKURT, 2017

Tüm Hakları Saklıdır.

F–KLAVYE

“Eğer kirpiyi gördüysen herşey yolunda demektir…”

GİRİŞ

Türkçe tarih içerisinde pek çok kola ayrılarak Dünya'nın değişik bölgelerine yayılmıştır. Bu kollar her ne kadar Türkçe çatısı altında yer alsalar da farklı isimlerle anılmıştır, çünkü bağımsız birer dil olma niteliği kazanmışlardır. Bu yayılma süreci içerisinde yabancı diller ile etkileşime giren Türk dilleri pek çok yabancı kelimeyi dil varlığının içerisine katmıştır. Bu kaçınılmaz bir durumdur ve yeryüzündeki tüm diller için geçerlidir. Dolayısıyla yabancı kelimelerin belirli bir oranda varlığı bir dil için endişelenilecek bir durum değildir. Fakat öteki taraftan dilin kendi olanakları ile karşılanabilen bir kavram için yabancı bir sözcüğü kullanmanın ne kadar gerekli ve mantıklı olduğu da tartışmalı bir konudur.

Bu sözlükte şu anda günümüzde var olan tüm Türk kökenli diller taranarak, Türkiye Türkçesi'ne (Anadolu Türkçesi'ne) söyleyiş açısından uygun olan Türkçe kelimeler aktarılmaya çalışılmıştır. Böylece pek çok yabancı kaynaklı kelimeye de karşılık bulunmuş olmaktadır. Yapılan çalışmada kesinlikle her sözcük aktarılacak diye ısrarcı olunmamış, mümkün olduğunca Anadolu Türkçesi açısından söyleyiş kolaylığı ve kulağa uygunluk dikkate alınmaya çalışılmıştır. Elbetteki yine de bazı yerlerde zorlanmalar da bulunduğu görülecektir, çünkü söyleyiş kolaylığının nesnel kriterlerinin olmadığı da bir başka gerçektir. Bu sözlükte bulunan sözcüklerin hiçbirisi yazarın kendisi tarafından türetilmiş değildir. Neredeyse tamamı binlerce yıllık kültür birikiminin bir sonucu olarak halk ağızlarında kendiliğinden ortaya çıkmış kelimelerdir. Çok az bir bölümü ise devlet kurumları tarafından türetilmiş ama toplumsal kabul görmüş sözcüklerdir. Aktarma yapılırken kelimelerin neredeyse yüzde seksen kadarı, aynen olduğu gibi hiçbir değişiklik yapılmadan aktarılmıştır. Geriye kalan az bir kısmında Anadolu Türkçesi'ne uyarlama amacıyla çok küçük ses değişiklikleri yapılmış olup bu değişiklikler de kelime başına bir veya iki harfi geçmemiştir. Çok nadiren ise asıl anlamdan tümüyle kopmamak kaydıyla bazı anlam kaydırmaları yapılmış olup, bu durumda ise asıl anlam yine verilmiştir.

Bu sözlüğün hazırlanabilmesi için uzun yıllar boyunca çok geniş kapsamlı bir tarama yapılmıştır. En büyük güçlük ise yabancı kökenli kelimeleri ayıklamak olmuştur. Türkçe gibi görünen ama yabancı dillerden gelen sözcükler en büyük yanıltıcılardır. Bu sözcükler o derece Türkçeleşmiş ve kulağa o kadar uyumludur ki yabancı kökenli olduklarını kaynak taraması yapmadan anlamak mümkün değildir. Bunlar da her ne kadar artık Türkçe'nin ayrılmaz bir parçası olsalar da yine de sözlüğün kapsamı dışında bırakılmışlardır elden geldiğince. Yine de anlaşılamayan ve gözden kaçanlar elbetteki olmuştur. Bazen de alternatifi bulunmayan yabancı kelimeler köken belirterek verilmiştir.

Türkçe'nin söz varlığında zaten bulunan kelimelerin neredeyse tamamı yine sözlüğe katılmamıştır. Yalnızca yeni sözcüklerin eklenmesi amaçlanmıştır. Fakat tesadüfi olarak Anadolu Türkçesi'nde yer alan pek çok sözcüğün de yer almış olması kaçınılmazdır. Ayrıca devlet kurumları tarafından masa başında türetildiği zannedilen pek çok örneğin de aslında halk dilinden alınarak kullanıma sokulmuş olduğunu gösteren pek çok örnek de sözlükte yer almıştır.

Her ne kadar yazarın emeği ve harcadığı zaman bu sözlüğü kendisine ait kılsa da bu sözlükteki her bir kelime geçmişiyle ve geleceğiyle, yayıldığı tüm coğrafya itibariyle Türk Milleti'ne ve Türki kökenli uluslara aittir. Bu nedenle hiçbir çekince duyulmaksızın kaynak göstermek kaydıyla istenildiği kadar alıntı yapılabilir, kopyalanabilir, kullanılabilir. Müsterih olunması gereken diğer bir husus ise bu sözlükteki hiçbir sözcüğün uydurma olmayışıdır. Kaynak kontrolü ile bu durum rahatlıkla teyit edilebilir.

Sözlüğün amacı yabancı dillerden arındırılmış mutlak Öz-Türkçe bir dil oluşturmak kesinlikle değildir. Böyle bir şeyin olması da zaten mümkün değildir. Ancak yine de pek çok yabancı kelimeye bizzat halk kültürünün karşılık üretebildiği de rahatlıkla görülecektir. Bu sözlüğün içerisinden herkes birkaç kelimeyi

günlük hayatın içerisinde kullanabilirse Türkçe'nin zenginliği ve söyleyiş gücü artacaktır. Özellikle kitap veya dergi, gazete yazarlarının ve bilimsel eserler üretenlerin fazla değil üç veya dört kavramı bile kullanmaları önemli bir katkı sağlayacaktır.

Ancak sözlüğün hazırlanması aşamasında net olarak tespit edilmiş olan husus, Dünya'da hemen her alanda Latince'yi esas alan bir bilim dilinin gelişmiş ve gelişmeye de devam etmekte olduğudur. Maalesef tüm Dünya'da herhangi başka bir dil içerisinde bu duruma ikinci bir alternatif oluşturulabilmiş değildir. Elektronik araçlarının yaygınlaşmasıyla birlikte İngilizce de teknolojik kavramları da adlandırmada kullanılan tek dil haline gelmiş durumdadır. Tam da bu noktada Türkçe için söylenebilecek en önemli şey, bir an önce bilim ve teknoloji kavramlarının karşılıklarının oluşturulması gerekliliğidir. Bu çalışmada buna öncülük edebilecek örneklere de yeterli olmasa da yer verilmeye çalışılmıştır. Fakat kavramlar yine halk ağzından alınmış olduğundan kapsam sınırlı kalmıştır. Çünkü bilim dili üretebilmek için halk ağzı bir yere kadar etkili olmakta, belirli bir aşamadan sonra yetersiz kalmaktadır. Fakat hiç olmazsa toplum tarafından da kullanılan bazı temel kavramlara karşılık üretilebilmiş olduğu görülecektir.

Ayrıca bu sözlüğün etimoloji çalışması yapanlar için de önemli bir boşluğu doldurarak katkı sağlaması amaçlanmıştır. Fakat uzun çözümlemeler yerine birkaç kelimelik açıklamalar yeterli görülmüştür. Yalnızca kitabın sonunda bazı sözcüklerle ilgili görüşlere yer verilmiştir. Buradaki amaç pratik kullanım olduğu için hangi sözcüğün nereden kaynaklandığı veya anlamının ne olduğu çok gerekmedikçe uzun uzun anlatılmamıştır.

Bu çalışma aynı zamanda en yaygın gündelik kullanım alanlarının ve bilim dallarının içerdiği terimlerin kısmen de olsa Türkçe karşılıklarını anlaşılır ve uygulanabilir bir biçimde derlemeyi amaçlamaktadır. Yıllar süren kişisel derleme çalışmalarından ve tamamen geleneksel kaynaklardan yararlanılarak ortaya çıkan bu eser için Orta Asya kökenli kelimeler, diğer Türk lehçe ve şiveleri, Asya Türk Devletlerinin resmi dilleri ve Anadolu halk ağzı titizlikle incelenmiş ve sözcükler kullanım kolaylığı ile terimsel nitelik taşıma ölçütlerine göre toplanarak değerlendirilmiştir.

Yeri gelmişken değinilmesi gereken diğer bir husus da sözcüklerin ister başka akraba dillerden, ister tarihsel kaynaklardan alınma yoluyla ya da türetme ile dile yerleştirilmesinin doğal bir yöntem olmadığı, dile müdahele hatta zorlama anlamına geldiği görüşüdür. Bunun üzerinde ciddi olarak durmak (bu anlayışı ciddiye almak) ve haklılık payını da göz önünde bulundurmak gerekir. Her şeyden önce toplumun ortak hafızasına yerleşecek sözcüklerin bir deneme ile bile olsa üretilirken veya alınırken titizlikle seçilmesi gerekir. Ancak bu bağlamda endişe edilmesine gerek olmayan husus ise şudur; toplumun kulağına uygun gelmeyen sözcükler ne kadar zorlanırsa zorlansın zaten kabul görmeyip kenara itilmektedir. Bunun için farklı bir dilden, Almanca'dan örnek vermek konuyu yeterince izah edecektir. Almanca'da aynı yöntemle Latince kavramların yerine onları karşılayacak anlamlarla üretilen "Fernseher" (Televizyon, anlamı: Uzak-görür) ile Fernhörer (Telefon, anlamı: Uzak-duyar) sözcüklerinden birincisi Alman kültüründe bütünüyle yerleşmiş Latince "Televizyon" sözcüğü neredeyse hiç kullanılmaz hale gelmiştir. Buna karşın "Fernhörer" tutmamış ve "Telefon" kullanılmaya devam etmiştir. Özetle hangi kelimenin ortak kullanım açısından kabul göreceğine karar verecek olan da yine ortak algıdır. Hem Türkçe'de hem de başka pek çok dilde bunun onbinlerce örneği vardır. Yeni sözcükler ise söyleyiş kolaylığı esas alınarak ve halk düşünüşü temelinde mantıksal olarak ortaya çıkartıldığında yapay olarak üretilmiş bile olsa rahatlıkla yaygınlaşabilmektedir. Sonradan türetilen pek çok kelime bugün yerleşmiştir ve kullanımı kabul görmüştür. Tek bir örnek vermek gerekirse "Uzay" sözcüğünde olduğu gibi... Yapay olarak üretilen bu sözcük günümüzde karşılığı olarak önerildiği "Feza" kelimesinden çok daha fazla yaygın biçimde kullanılmaktadır. Hatta Türkçe için vazgeçilmez bir kavram haline gelmiştir.

Dilde özleştirme çalışmaları genel olarak dört yöntemle yapılabilir. Bunların hepsinde de sözcüğün veya kaynaklandığı kökün özleştirme yapılan dile ait olduğundan emin olmak gerekir. Herbir yöntemin kendine özgü yordamları ve bunlardan kaynaklanan zorlukları bulunur. Bu yöntemler kısaca şu şekilde açıklanabilir:

1. **Derleme:** Halk kültüründen kelime toplamak için saha çalışması yapılır. Köylere kadar derlemeciler giderek kelimeleri kayıt altına alır.

2. **Tarama:** Eski dönemlere ait edebi ve tarihi yazılı eserler hatta bir sınırlama olmaksızın tüm yazılı metinler incelenerek sözcükler bulunup çıkarılır. Bunlar günün koşullarına uyumlu ve yaşayan dile uygun görülürse olduğu gibi alınıp kullanıma sokulur veya gerek görüldüğü takdirde bazı küçük ses veya anlam değişiklikleri ile uyarlanabilir.

3. **Türetme:** Dile ait kökler kullanılarak tamamen yepyeni sözcükler oluşturulabilir.

4. **Aktarma:** Güncel, yaşayan akraba dillerden sözcükler ya olduğu gibi alınır, ya da küçük ses değişiklikleri veya anlam kaydırmaları yapılabilir.

Ülkemizde ilk üç yöntemle son derece güçlü ve sağlam sonuçlar elde edilebilmiş, hatta Dünya'da bile örnek teşkil edebilecek düzeyde çalışmalar yapılmıştır. Rahatlıkla ifade edilebilir ki, ilk iki yöntem belirli güçlükler içermesine karşın yine de büyük başarılar sağlanmıştır. Üstelik türetme konusunda bu güçlükler ve kısıtlamalar da çok az olduğu için konuyla ilgilenen pek çok kimse (bazen de başarısızlıklarla sonuçlanan) türetmeler yapmış veya yapmayı denemiştir. Ancak son yöntem (Aktarma) son derece zayıf kalmıştır. İşte bu çalışma bahsi geçen bu boşluğu doldurmayı hedeflemekte ve bu yönde daha sonra yapılabilecek çalışmalara yol gösterici olmayı amaçlamaktadır.

Ancak başlangıçta genel olarak tüm özleştirme denemeleri ve özel olarak ise bu çalışma için öne sürülebilecek karşıt görüşlere ve kısaca savunmalarına değinmek, bazı soruları yanıtlamak açısından yararlı olacaktır. Sözcüklerin aktarılmasına veya yeni terimlerin kullanılmasına ilişkin temel sorunları şu başlıklar altında toplayabiliriz.

1. Aktarılan kelimelerin veya yerleştirilmeye çalışılan terimlerin zorlama veya yapay olması (bazen de yapay algılanması).

Herşeyden önce tüm sözcüklerin zorlama veya yapay olduğu iddiası geçerli değildir. Ancak kulak kabul etmediğinde yapay olarak algılandığı ise kesin bir gerçektir. Derleme çalışmaları, halk kültüründe zaten var olan sözcükleri, taşıdığı anlam bakımından olduğu gibi korumayı veya bazen anlam kaydırmalarıyla kullanımlarını yaygınlaştırmayı ve çoğu zaman da sonuç olarak terim niteliğinde kullanmayı amaçlar. Bu yöndeki girişimleri halkın ortak bilincinin türetmeye kıyasla daha kolay ve daha çabuk kabul ettiği bir gerçektir. Çünkü zaten kavramları halkın kendisi oluşturmuştur. Gerçekten de bu çalışmada yeni sözcük üretilmesi yoluna gidilmemiştir. Aksine Türk dilinin yayılım alanında kullanılan öğeler bir araya getirilmeye çalışılmıştır. Halbuki asıl zorlama olan "İndividualizm" ya da "Entüisyonist" kelimelerini ille de söylemeye, yazmaya çalışmaktır. (Kimbilir belki şu anda bile yanlış yazılmışlardır.)

2. Üretilen veya derlenen sözcüklerin gülünç olması veya öyle algılanması.

Kimi zaman bazı sözcüklerin gülünç bulunması iki nedene dayalıdır. İlk olarak, tamamen yeni olan veya ilk defa duyulan bir sözcüğün kulağa yabancı gelmesi nedeniyle önyargılı yaklaşılması en temel sorundur. Ancak bu önyargı zamanla yok olabilmektedir, önemli olan sözcüğün kolay kullanılabilir olmasıdır. Örneğin "olanak, olasılık" gibi kelimeler ilk üretildiklerinde alay konusu yapılmışlardır, ancak günümüzde

bilimsel tabirler olarak yerleşen bu terimleri hemen herkes kullanmaktadır. İkinci neden ise üretilen kelimenin, halk ağzının yerleşik kullanım ahengine veya söyleyiş kolaylığına aykırı olması önemli bir gerekçedir. Gerçekten de bu sözcükler ne yapılırsa yapılsın yerleşik olarak kullanılamazlar ve sözlüklerin içinde yitip giderler. Ancak yine de bilinmesi gereken diğer husus şudur ki, bazı sözcüklerin geldiği dillerdeki anlamları hiç de daha az gülünç ve daha az uydurma değildir. Örneğin "Mikroskop" sözcüğü, Latin kökenli dillerden birebir çeviri ile ifade edersek, Micro+Scope = Küçük+Gösterme bileşimi ile "Küçük gösteren" demektir. Üstelik yerleşik olduğu için savunulan pek çok sözcük bizim kültürümüzden tamamen uzaktır ve hiçbir geleneksel dayanağı yoktur. Örneğin "Mart" kelimesi Latin savaş tanrısı "Mars"ın adından gelir. Aynı durum pek çok Farsça ve Arapça kökenli kelime için de geçerlidir. Bunlara benzer binlerce örnek verilebilir. Üstelik kimi abartılı örneklerin sürekli olarak vurgulanması veya geçmişte bazı mizah dergilerindeki yahut da gazete eleştirilerindeki dalga geçme amaçlı parodi denilebilecek türetmelerin gerçek zannedilmesiyle ortaya çıkan yanılgıların da bir efsaneye dönüşerek özleştirme karşıtı yaklaşımlara malzeme yapılması ise ayrı bir gerçektir. Bir örnek vermek gerekirse "Çok oturgaçlı götürgeç" ve benzeri tamlamalar asla ve hiçbir biçimde resmi olarak türetilmemiştir ve kimse tarafından kullanılmaya ya da kullandırılmaya çalışılmış değildir. Resmi kurumların Türkçeleştirme çalışmalarındaki aşırılıklara karşı (veya öyle olduğu algısıyla) bir tür ironi niteliğinde bir mizah dergisinde uydurulmuş ve yayınlanmıştır. Toplumda bunların devlet eliyle türetildiği yanlış kanısı kulaktan kulağa yayılarak negatif içerikli bir dil efsanesine dönüşmüştür. Bu güne kadar da cılız kalan birkaç açıklama dışında bu konunun muhatabı olan kurumlar da dahil olmak üzere bilgilendirici hiçbir açıklama ve tekzip (yalanlama) yapılmamış ve itibar zedeleyici bu gülünç zanna inananların sayısı katlanarak artmıştır. O kadar ki, Türkçeleştirme yanlısı olanlar bile gerçek zannederek bu tamlamaları eleştirmişlerdir. Oysa ki bunlar mizahi bir yergi niteliği taşıyan sözcüklerdir.

Bütün bunlara ilaveten yabancı dillerden geçen kelimelerin telafuzları çoğu zaman örneğin bir arabın asla anlayamayacağı tuhaf bir Arapça ile (hatta Arapça bile denemeyecek bir dille), bir ingilizin asla anlayamayacağı bozuk bir İngilizce ile yapılmaktadır. Üstelik çoğu zaman bu kelimeleri konuşan kişiler mükemmel bir biçimde dile getirdiklerini sanmakta ve bunları o dili anadili olarak konuşan kişilerin karşısında söylemiş olsalardı nasıl gülünçlüklerin ortaya çıkacağının bile asla farkına varmamaktadırlar. Kaldı ki dilimizin yapısına uygunmuş gibi görünen ve gerçekten sorunsuz bir biçimde yerleşmiş olduğunu düşündüğümüz yabancı sözcüklerin tartışmasız kabul ettiğimiz söyleyişleri dahi geldikleri dildeki gerçek biçimlerini ne derece yansıtmaktadır? Bu bile tartışmalı bir konudur. Örneğin Türkçe "Söyleyiş" kelimesini ilk kez duymuş olsak dahi nasıl yazacağımızı derhal anlarız. Çünkü bizim anadilimize aittir. Ancak bu eserin içinde defalarca kullanılmış olan "Telaffuz" sözcüğünü yoksa "Telafuz" olarak mı, yada "Telâfuz" olarak mı yazmalıydık? Aslında pek çok kişi tarafından öyle yazıldığı halde sonuncu seçeneği (Telâfuz) elesek bile ilk ikisi arasında hangisinin doğru olduğuna bile henüz karar verebilmiş değiliz. Resmi kurumlar bu konuda kesin kararını vermiş olsalar da halk tarafından ne derece anlaşılmış ve doğru kullanılmaya başlanmıştır? Yani resmi olarak karara bağlanmış olması kesinlikle yeterli bir çözüm değildir. Üstelik o resmi görüşler de sıklıkla değişebilmektedir. Bunların hepsi birer sorundur. Osmanlı alfabesi kullanılmadağı için bu sorunların ortaya çıktığı öne sürülecektir hemen. Oysa ki aynı sorun Osmanlıca'da da mevcuttur, çünkü Arap alfabesinde yalnızca uzun "A" harfleri "Elif" ile gösterilirken Osmanlıca'da bütün "A" harfleri için "Elif" kullanılmaktadır. Bu Osmanlıca ile ilgilenen herkesin bildiği basit bir gerçektir. (Benzeri bir problem "U" yerine geçen "Vav" ve "İ" yerine geçen "Ye" sesleri için de geçerlidir.) Hatta bu durumda işler tamamen karışır. Kelime Arapça'dan geçtiği için Arapça'nın kurallarına göre mi yazılıp okunacaktır, yoksa artık Türkçeleştiği varsayılarak Osmanlıca'nın yazım kuralları mı dikkate alınacaktır? Bu durumda hangi "Elif" uzun okunacaktır? Bu örnekte "F" harfi şeddeli midir, yani iki kere mi seslendirilecektir? Türkçe'de bugün de arasıra kullanılmakta olan ve aslında çok netleşmiş gibi görünen "Müstakil" sözcüğünü acaba kaç kişi Arapça

aslına uygun olarak seslendirebilmektedir? (Cümlenin içindeki "acaba" kelimesini "aceba" diye mi yazıp okumalıydık?) "Müstakil" sözcüğünün söylenişini bir Arap'tan dinlemek, durumu anlamak için yeterlidir. Dilimize böyle yerleşmiş diyerek kestirme bir çözümle kurtulmak ne derece doğrudur? Muvaza mı, Muvaaza mı, Muvazaa mı yoksa Muvaazaa mı? Yüzlerce yıldır dilimizde ve Türk hukuk terminolojisi içinde yer alan bu kelimeyi ilk duyduğu anda, hatta yıllardır billdiği halde doğru yazabilecek üniversite mezunu kaç kişi vardır? Buna karşın ilk kez bu sözlükte "Muvazaa" karşılığı olarak önerilen ve daha önce Türkçe sözlüklerde yer almayan "Eldeşme" sözcüğünü daha ilk seferde duyar duymaz sadece ilkokul düzeyindeki yazım bilgisi ile yanlış yazabilecek insan bulabilir miyiz acaba? Dilimizde belki de 200 yıldan fazla bir süredir kullanıldığı bilinen "bâzen/bazen/bazan/bâzan" sözcüğünün nasıl okunup yazılacağına bu kadar uzun bir zaman geçmesine karşın yine de karar verilebilmiş değildir. Üstelik bu Latin alfabesi kaynaklı bir sorun olmayıp daha Osmanlı döneminde bu sözcük dilimize misafir olarak geldiği ilk andan başlayarak kimse net bir cevap verememiştir bu sorunun yanıtına. Bu da yetmezmiş gibi kesme işareti sorunu daha içler acısıdır. Kıt'a mı yoksa Kıta mı yazacağız, hadi yazdık nasıl okuyacağız? Benzeri sorunlar İngilizce'den gelen kelimelerde de başka biçimlerde belirginleşir, örneğin çift harfle yazılan seslerde ayrı karmaşalar, yan yana gelen sessiz harflerde başka türlü karışıklıklar ortaya çıkar. Hele de İngilizce'nin yazıldığı gibi okunmayan bir dil olduğu dikkate alınırsa iş içinden çıkılmaz bir hal alır. Örneğin "Şov" diye seslendirdiğimiz kelimeyi "Show" diye mi yazacağız? Prezentabıl (İngilizce "Presentable") kelimesini nasıl yazıp nasıl seslendireceğiz? Türkçe "Yo!" denildi mi karşısındakini tuhaf bir aşağılama ile "ne kadar kaba konuşuyor" diye suçlayanlar aynı derecede eski, aynı düzeyde basit ve ilkel olan İngilizce "No!" kelimesini her yerde seslendirmeyi marifet zannedebilmektedirler. (*No!* sözcüğü modern çağlarda ortaya çıkmamış olup, belki de İngilizce'nin en eski kelimelerinden birisidir ve taş devrindeki insanın çıkardığı basit bir sesten kaynaklanır, tıpkı Türkçe *Yo!* sesinde olduğu gibi.) *Yo!* yerine *No!* diyerek mi kibar olunmaktadır? Yoksa bu sözcük modernitenin vazgeçilmez belirleyicisi mi olmuştur? Bunlar değil midir asıl gülünç olan? (Ya da acınası olan…) Dalga geçilecek olan Türkçeleştirme girişimlerindeki bazı başarısızlıklar mıdır, yoksa yabancılaştırma özentisindeki sınır tanımazlığın ortaya çıkardığı acayiplikler midir? Çözüm, Türkçe'nin olanaklarını doğru kullanarak kulağa ve söyleyişe uygun kelimeleri dile yerleştirmektir. "Kur'a mı, yoksa Kura mı, Kurr'a mı ya da Kurra mı?" diye düşünmek yerine "Çekiliş" denildi mi sorun kalmaz ortada. "Çekiliş" kelimesini düzgün yazıp söyleyemeyecek kimse herhalde yok gibidir. Ama neredeyse Türkçe zannedilecek kadar Türkçeleşmiş olan Farsça kökenli "Rastlamak" fiili bile "Raslamak" olarak yazılıp söylenmektedir pek çok insan tarafından. Örnekler sınırsız olarak artırılabilir ve yabancı dillerden alınan kelimelerde bu sorunlar her zaman mevcuttur.

Özleştirmeye şiddetli tepkiler verilirken öte yandan kulağa, dile, söyleyişe uymayan hele bir de anlaşılmaz tuhaflıklarla telafuz edilen yabancı kelimelerin umarsızca ve pervasızca dilin kullanım alanı içine sokulmasına bahsi geçen bu tepkilerin neredeyse hiç gösterilmiyor oluşu ise içler acısı, trajikomik bir durumdur. Bu nedenle şöyle bir yaklaşımın işe yarayıp yaramayacağı ciddiyetle tartışılmalıdır: Özleştirme yapmaya gerek yoktur, hem de hiç. Onun yerine nasıl ki son 50 yılda Türkçe'ye on binlerce İngilizce, binlerce Fransızca ve hatta öyle olduklarını zannederek Latince kelime sokulup hiçbir tepki görmüyor ise acımasızca eleştirilere, yergilere maruz kalan özleştirme veya dilde arındırma çalışmaları yapmaya çalışmak yerine yeni yabancı kelimeler almaya devam etmek daha mantıklıdır; tek şartla ki bu yabancı kelimelerin ille de İngilizce olması gerekmeden. Örneğin beş binin üzerinde Azerice, birkaç bin tane Tatarca, bir o kadar Kırgızca ve Kazakça, beşyüz kadar Türkmence ve Özbekçe, yüzer tane Başkurtça, Hakasça ve Balkarca hatta beşer onar tane de Yakutça, Çuvaşça, Tuvaca *"yabancı kelimeyi"* Türkçe'ye yerleştirmekte hiçbir mahzur olmayacaktır. Madem ki yabancı kelimeler kullanmaya bu kadar heveslenilmektedir, bu eserde de resmi Türkçe sözlüklerde kesinlikle yer almayan 25.000 yabancı kelime bulunmaktadır.

3. Unsurların farklı kültürel bağlamlara ait olması ve bu nedenle gereksinimi karşılayamayacağı.

Bu iddianın ilk bölümü (ve o bölüm de kısmen) doğru olmakla birlikte sonuçta gereksinimi asla karşılayamayacağı iddiası her zaman geçerli değildir. Kaldı ki farklı kültürlerden alıntılandığı düşünülen sözcükler gerçekte çok uzak hatta kadim çağlarda olsa bile ortak tarihi, dilsel ve kültürel geçmişimiz bulunan toplumlara aittir. Örneğin hem coğrafi hem de dil olarak en uzak sayılabilecek akraba toplumlar olan Çuvaşlar ve Yakutlar ile olan kültürel benzerliğimiz; akraba olmayan ve üstelik binlerce yıldır aynı coğrafyayı paylaştığımız pek çok komşu ülke ile olabileceğinden çok daha fazladır. Üstelik geçmiş çağlardaki orijin (köken) kültürden veya akraba dillerden alıntı yapmak günümüzde hemen her toplum ve kültür için karşılaşılabilecek bir durumdur. Kaldı ki arada hiçbir bağ bulunmayan, akraba bile olmayan dillerden her tür kavramın diller arası geçiş yaptığı da göz önüne alınırsa bu iddia tamamen anlamını yitirecektir. Mesela "Jüpiter" Roma mitolojisinin Baş-Tanrısıdır. Latince'nin uzak veya yakın akrabası bulunduğu Tüm Avrupa dillerine yayılmakla kalmayıp neredeyse tüm Dünya kültüründe bir gezegenin adı olarak kullanılır hale gelmiştir. İngilizcedeki gün adlarının her biri Cermen kökenli bir tanrının adından gelir. Mesela "Thursday" sözcüğü "Thor's Day = Yıldırım Tanrısı'nın Günü" demektir. Üstelik gezegen adlarının ve haftanın günlerinin tamamı için bu esas geçerlidir. Ancak bunlar Pagan veya Putperest bir yaklaşımı benimsemek anlamına gelmez. Bu durumu mitolojik unsurların bilime, sanata, kültüre sembolik birer yansıması ve geleneklerin yaşatılması olarak ele almak daha doğru olacaktır. Avrupa kültüründe bugün Paganizm bütünüyle yok olmuş olmakla birlikte dildeki, edebiyat ve sanattaki yansımaları hala devam etmektedir. Üstelik Türk mitolojisine, eski bir dönemin gereksiz kalıntıları gözüyle bakanlar hiçbir kültürel kaygı duymadan gidip sinemada Herkül filmlerini, Thor'un savaşlarını izleyebilmektedirler. Yabancı, mesela İngilizce kelimelerin pervasızca, hem de bir İngilizin ve Amerikan vatandaşının asla anlayamayacağı kadar yanlış söyleyişlerle alınıp çekinilmeden kullanılması; ama buna karşın ister derleme, ister türetme, isterse eski eserlerdeki kavramların yeniden canlandırılması yoluyla olsun Türkçeleştirme girişimlerine her tür aşağılama ve düşmanca saldırılarla yaklaşılması anlaşılabilir bir şey değildir ya da tamamen art niyetlidir. Latince kökenli "matik" kavramını bir tür son-ek olarak her kelimenin ardına eklemek kulağa hiç yabancı gelmezken, Türkçe –geç/–gaç ekini kullanmak mı alaya alınacaktır? Fakat tüm bunlara ve olumsuz ön yargılara karşın dilimize sahip çıkma zorunluluğumuzu unutmamamız gerekir.

Değinilmesi gereken diğer önemli bir husus ise, halk kültürünün doğayla bütünleşik ve doğaya saygılı yaşam biçiminin bu derlemedeki yansımasının görülmesi gerekliliğidir. Öz kültürümüz, doğaya ve içindeki varlıklara düşman olan, onları yok eden bir anlayışa sahip değildir. Aksine doğal çevreyi ve içinde barındırdığı bitkileri ve hayvanları koruyan bir yaklaşım ve düşünce yapısı daima kendisini hissettirir. Eski Türk kültüründe, onun mirası niteliğindeki hikayeler, anlatılar, deyimler, atasözleri ve hatta tek başına kelimeler gibi dilimizdeki yansımalarından rahatlıkla anlaşılabileceği üzere insanın doğanın sahibi değil, bir parçası olarak algılandığını bizlere göstermektedir. Tüm kainatın olduğu gibi doğanın da tek sahibi ve egemeni vardır, o da yüce yaratıcı Allah'tır. İnsan doğayı istediği gibi yok etme hakkına sahip değildir. Hatta tam aksine eğer zorunlu olduğu bir şey varsa o da, doğayı ve içerisindeki tüm canlıları koruma görevidir. Maalesef günümüzde yok olan bu anlayışımızı ve özelliğimizi yeniden diriltmemiz gerekmektedir.

Son derece kısa bir biçimde bahsetmek gerekirse kökenbilimsel çözümlemeler konusunda izlenen yöntemi "Yorumlayıcı Etimoloji" olarak nitelemek mümkündür. Peki neden bu yöntem tercih edildi? sorusuna verilebilecek yanıt ise şu şekilde özetlenebilir. Klasik etimoloji sözcüklerin geçmişe doğru yazılı kaynaklardaki izinin takip edilmesine dayalıdır. Elbetteki kelimelerin kökenlerine dair bağlantıları da kurmaya çalışır ama bağlantı kurduğu sözcüğün doğruluğunu da yine aynı yöntemle test edecektir. Oysa ki bu durumun çeşitli sakıncaları vardır. Her şeyden önce sözcüğün bir dile ait olup olmadığının nesnel bir

ölçütü yoktur. Bu kelimenin Türkçe olduğunu nasıl anladınız? sorusuna net bir cevap verilmesi mümkün değildir. Oysa ki, bu kaynakta izlenen yöntemde ise herşeyden önce sözcüklerin Türkçe bir kök ile ilişkili olup olmadığına bakılarak ilk değerlendirme yapılır. Elbetteki bunun için de Türkçe kelime köklerini dolduran anlam içeriklerini bilmek gerekir. Sadece şeklen ilişki kurarak bir kelimenin Türkçe olduğunu söylemek son derece yanıltıcı olacaktır. Örneğin "Gül" kelimesi Türkçe *Gül/Kül/Köl/Göl* kökü ile biçimsel olarak son derece uyumlu gözükse de eldeki verilerle Farsça kaynaklı olduğu anlaşılmaktadır. Buna karşın *Gülmek* fiili tartışmasız olarak Türkçe'dir. Kökler ve anlam içerikleri konusunda İsmet Zeki Eyüboğlu'nun ve Orhan Hançerlioğlu'nun değerli çalışmaları mevcuttur. Konuyu daha anlaşılır kılmak adına basit bir örnek vermek gerekirse klasik etimoloji ile "Erinmek" sözcüğü izah edilmeye çalışıldığında, pek çok kaynakta durmadan birbirini tekrarlayan şu eksik sonuçlar elde edilir; adları ve yılları verilen iki kaynakta (bu kaynaklardaki açıklamalar hatta edebi metinler ve şiirler olduğu gibi alıntılanarak) sözcüğün *İrinmek* şeklinde yazıldığı tespit edilir. Daha sonra aslında her zaman mümkün olmayan bir biçimde biraz cesaretli davranılabildiği için, (o da yalnızca baştaki "İrin" sözcüğü araştırmacıya çok net göründüğünden dolayı bu kavram ile ilişkilendirilerek) tiksinmek, kaçınmak şeklindeki bir izahata gönderme yapılır. Aslında aşırı derecede bilimselmiş gibi görünen bir yöntemle son derece dolambaçlı, kaçamak ve kendinden emin olmayan yanıtlar verilmektedir. O kadar ki, aslında alttan alta sözcüğün Türkçe olduğundan bile kuşku duyulmaya devam edilmektedir, çünkü kelimenin ilişkilendirildiği "İrin" kavramının Türkçe olup olmadığı da aynı yöntemi kullanarak açıklanmaya muhtaçtır (dolayısıyla her iki kavramın da Türkçe olma ihtimalinin çok yüksek olduğu sonucuna da okuyucu kendisi ulaşır). Oysa ki bu eserdeki yönteme göre ise şöyle bir yol izlenir, *Erinmek* fiili *Erimek* kavramı ile doğrudan bağlantılı olup Türkçe *Ar/Er/İr* kökünden türemiştir. Önce bu tespit tereddütsüz olarak yapılır ve yorumlama kısmına ancak bundan sonra geçilebilir. Örnekteki kelime "tıpkı erir gibi olmak", hatta tamı tamına "eriyip kendi üstüne yığılmak" anlamlarına gelir ve buradan hareketle "erimiş gibi hareketsizce durmak, yığılıp kalmış gibi beklemek" sonucuna ulaşılır (ki bu açıklama ilk kez burada bu satırlarda yapılmaktadır, başka yerde yoktur). Üstelik yeterince derinlemesine bir tarama ile eski bir kaynakta aynen *Erinmek* sözcüğünün kar'ın eriyerek yumuşaması demek olduğu da bulunabilir. Bu asli açıklamanın dışındaki *Eğrinmek, İğrinmek, İğrenmek* gibi bağlantıların tamamı yardımcı ve tali niteliktedir. Görüldüğü üzere son derece bilimsel olduğu zannedilen bir yoldan asli açıklamaya asla ulaşılamamış, yanal unsurlarla sonuç elde edildiği kanısına varılmıştır. Halbuki gerçek (en azından daha doğru olan) açıklama ise bambaşkadır. Her sözcüğün bir oluşum mantığı vardır. Dolayısıyla sözcüğün oluşum çağlarındaki, bulunduğu bölgeden ve çevresel koşullardan da etkilenerek bu sözcükleri türeten insanların nasıl düşündüğünü, neyi neye benzettiğini, hangi kelimeyi hangi kavramdan hareketle tanımladığını anlamaya çalışmak gerekir. Varılan bazı sonuçlardaki çıkarımlar bugün bize her ne kadar anlaşılmaz ve tuhaf gelse de, yeterli bağlantıyı kurarak doğru izahatlar geliştirilebilir. Aksi takdirde kırk kuyuya kırk taş atılsa da hiç birisinden ses duymak mümkün olmayabilir.

Bu kitap vesilesi ile Dünya tarihinde, hele de kendi yaşadığı dönemdeki hükümdarlar arasında eşine az rastlanır bir bilinçle, millet olabilmek için herşeyden önce dilimizi korumak gerektiğini anlayan ve bu yönüyle asırlar öncesinden örnek teşkil eden, Karamanoğlu Mehmet Bey başta olmak üzere asırlar sonra kendisinden ilham alan Mustafa Kemal Atatürk'e ve Türkçe'ye gönül vermiş olan, bu dünyadan göçüp gitmiş herkese Allah'tan rahmet diliyor ve kendilerini saygıyla yad etmeyi bir görev kabul ediyorum.

Bu çalışma bir örnek niteliğinde olup geliştirilmeye açıktır, yeter ki bu sayede benimsenebilir terimlere ulaşmak mümkün olabilsin.

Deniz Karakurt
2017

SÖZLÜK

ÖNEMLİ AÇIKLAMA: Kelimelerde Türkçe olmayan karakterlere yer verilmemiştir. Bu nedenle aşağıdaki sesler ve onları temsil eden harfler Türk Alfabesindeki harflere dönüştürülmüştür. Sözlüğün sonunda "Harfler ve Ses Değerleri" ile ilgili ayrıntılı açıklamalara yer verilmiştir. Fakat sözlüğü kullanırken Türkçeye aktarılan kelimelerle ilgili basit açıklamalar mutlaka dikkate alınmalıdır:

Q: Gırtlaktan veyâ gırtlağa yakın çıkarılan kalın bir "K/G" sesidir [Arapça "Kaf" harfi]. *K'ya dönüştürüldü.*

X: Gırtlaksı ve hırıltılı bir "H" sesidir [Arapça "Hı" harfi, İngilizce *"Kh"* sesi]. *H'ya dönüştürüldü.*

W: Açık ("U" gibi) bir "V" sesidir. Dudaklar dişlere değmez [Arapça "Vav" harfi]. *V'ye dönüştürüldü.*

Ñ: Art damaktan çıkarılan N/G karışımı bir sestir. [Osmanlıca "Kaf-ı Nûni" harfi]. *N'ye dönüştürüldü.*

Ä: Kısa, kapalı, boğazdan gelen (A/E arası) sert bir "E" sesidir (Alternatif: Azerice **ə**). *E'ye dönüştürüldü.*

- A -

ABA: Abla (büyük kız kardeş)

ABAÇI: 1. Kötü ruh (dişi) 2. Öcü

ABAHAN: 1. Kral 2. Büyükbaba

ABAKAN: Ayı Kral (mitoloji)

ABAKAY: 1. Kraliçe 2. Büyükanne

ABAKI: Bostan / tarla korkuluğu [1]

ABALAÇ: Üvey abla

ABALAMAK: "Abla" demek

ABALANMAK: Ablalık etmek

ABAMAK: Üzerine yıkmak

ABANMAK: Üzerine kapanmak

ABAR: Kürek (sandal) [2]

ABARA: Su değirmeni dolabı

ABARÇAK: Kürek yuvası (sandal)

ABARÇI: Kürekçi (sandal)

ABARGAÇ: Kürek (sandal)

ABARGAL: Dümen küreği

ABARGAN: Kürek mahkumu

ABARLAMAK: Kürek çekmek

ABARMAK: Kürek çekmek [3]

ABARMAN: Su değirmeni

ABARTMAK: Mübalağa etmek

ABASI: 1. Şeytan 2. İblis

ABAŞ: Kırıtarak, salınarak yürüme

ABAŞKAN: Kırıtkan

ABAŞMAK: Salınarak yürümek

ABAY: 1. Dikkat 2. Hayret [4]

ABAYLAMAK: Dikkatli konuşmak

ABAYLI: Dikkatli

ABAYMA: Dikkat

ABAYMAK: Dikkat etmek

ABAYSIZ: Dikkatsiz

ABAZAN: Kadınsız kalmış erkek [5]

ABAZMAK: Şehvetlenmek (kadın)

ÂBİ: Ağabey (Anadolu Türkçesi)

ABRA: Dümen palası (gemi) [6]

ABRAÇ: Dümen (gemi)

ABRAĞAN: 1. Su ejderi 2. Girdap

ABRAK: 1. Şaşı 2. Fıldır (göz)

ABRALGA: Yeke (sandal)

ABRAMAK: Dümen kullanmak [7]

ABRAMAN: Kaptan

ABRAN: 1. Çıpa makarası 2. Çıpa

ABRANAK: Dümen (gemi)

ABRAR: Dümenci (gemi)

ABRAŞ: 1. Alaca 2. Benekli

ABRAŞMAK: Birlikte gemi sürmek

ABRATMAK: Dümen tutmak

ABRAVUZ: Uskur (gemi pervanesi)

ABUÇKA: Yaşlı kadın

ABULÇA: Soy atası [8]

ABURGA: Boynuz [9]

ABURGAMAK: Boynuzu çıkmak

ABURGANMAK: Boynuz kaldırmak

ABURGU: Boynuz borazan / düdük

ABUŞKA: Büyükanne (nine)

ABZAR: 1. Ahır (ve/veya) 2. Avlu [10]

ACAR: 1. Dikkatli 2. Gözüpek

ACARMAK: Dikkat etmek [11]

ACATAY: Küçükhanım

ACAY: "Muhterem" (kadına) [12]

ACAYLAMAK: "Acay" demek [13]

ACAYLI: Hürmetli

ACAYMA: İsimsiz hitap (kadına)

ACAYMAK: İhtiram göstermek

ACAYSIZ: Hürmetsiz

ACIĞ: 1. Keder 2. Elem

ACIĞAN: 1. Kederli 2. Elemli

ACIĞLANMAK: Kederlenmek

ACIĞLATMAK: Kederlendirmek

ACIK: 1. Keder 2. Elem [14]

ACIKSA: 1. İştah 2. Biraz acıkma

ACIKSAMAK: Acıkır gibi olmak

ACIKSAR: İştahlı

ACIKSATMAK: İştahlandırmak

ACILDAĞAN: Sitem

ACILDAK: Sitem

ACILDAMAK: Sitem etmek

ACILDANMAK: Şikayetlenmek

ACILDAR: Sitemkar

ACIM: Pişmanlık [15]

ACINMAK: Pişman olmak [16]

ACIR: 1. Elem 2. Pişmanlık

ACIRA: Hüzün

ACIRAK: Hüzünlü

ACIRAMAK: Hüzünlenmek

ACIRATMAK: Hüzünlendirmek

ACIRGA: Yabani turp

ACIRGAMAK: Ağzı acımak (tat)

ACIRGAN: Ağızda acı tat bırakan

ACIRGANMAK: Ağzı acımak (tat)

ACIRGATMAK: Acı tat vermek

ACIRMAK: Pişman olmak

ACIRTMAK: Pişman etmek

ACITAŞ: Şap (alümen)

ACUMUK: Gilaboru (ağaç, meyve)

AÇA: Teyze (annenin kız kardeşi)

AÇACAK: Bilmece

AÇAĞ: Yüzgörümlük hediyesi [17]

AÇAĞAN: Nisan ayı

AÇAK: 1. Anahtar yuvası 2. Kucak

AÇAKLAŞMAK: Kucaklaşmak

AÇAL: Saponin (sabun özütü) [18]

AÇALA: 1. Umuma açık 2. Aleni [19]

AÇALAMAK: İfşa etmek [20]

AÇALANMAK: İfşa olmak

AÇALAŞMAK: Afişe olmak

AÇALATMAK: Afişe etmek

AÇALGA: Deterjan

AÇALGAMAK: Deterjanlamak

AÇALGANMAK: Deterjanlanmak

AÇALMAK: Temizlenmek (kir) [21]

AÇALTMAK: Temizlemek (kirden)

AÇAMAK: Tereyağlı mısır unu aşı

AÇAMAK: Duvak / peçe açmak

AÇAMAY: Makara

AÇAN: 1. Ferah 2. Kainat

AÇANAK: Cevap anahtarı

AÇAR: 1. Anahtar 2. Nisan [22]

AÇARA: 1. Kanatlı kapı 2. Zaviye [23]

AÇARAK: Kalemtraş

AÇARAMAK: İkiye ayrılmak

AÇARATMAK: İkiye ayırmak

AÇARGA: 1. Parola 2. Giriş kodu

AÇARGAMAK: Parola / kod girmek

AÇARMAK: Anahtarla açmak

AÇARMAN: 1. Çilingir 2. Anahtarcı

AÇARYA: Müderris (Sanskritçe)

AÇATAY: Bident (iki uçlu çatal)

AÇAVUT: Fatih

AÇAY: Hasret

AÇAYMAK: Hasret çekmek

AÇDAMAK: 1. İştahlı 2. Açgözlü

AÇIĞAN: Mayalanmış hamur

AÇIĞAZ: Yabani sarımsak [24]

AÇIĞLANMAK: Açlık çekmek

AÇILAĞAN: Kapı / pencere kanadı

AÇILAMAK: İkiye ayırmak

AÇILANMAK: İkiye ayrılmak

AÇILATMAK: İkiye ayırtmak

AÇILDAK: Şerh

AÇILDAMA: Şerh

AÇILDAMAK: Şerh etmek

AÇILDANMAK: Tefsir olmak

AÇILDATMAK: Tefsir etmek

AÇILDAR: Ayrıntılı konuşan kişi

AÇILDIR: Parola

AÇILDIRMAK: Parola söylemek

AÇILGA: İnkişaf

AÇILGAMAK: İnkişaf etmek

AÇILGAN: İnkişaf eden

AÇILGANMAK: İnkişaf olmak

AÇILGATMAK: Keşfetmek

AÇINDIRMAK: İtiraf ettirmek

AÇINIM: İtiraf

AÇINMAK: İtiraf etmek [25]

AÇINTI: Otopsi

AÇIR: 1. Diyet 2. Perhiz 3. Oruç [26]

AÇIRA: 1. Gıpta 2. Zaviye (köşe)

AÇIRAMAK: Gıpta etmek

AÇIRAŞMAK: Ayrılmak [27]

AÇIRAY: 1. Açgözlü 2. Şeytan

AÇIRGA: Tamah

AÇIRGAMAK: Tamah etmek

AÇIRGAN: Tamahkar

AÇIRGANMAK: Şehvetlenmek

AÇIRMAK: Diyet / perhiz yapmak

AÇIRTMAK: Diyet yaptırmak

AÇIŞ: Vahiy

AÇIT: 1. Pencere 2. Geçit

AÇITAY: "V" işareti (parmakla)

AÇITKAN: Maya

AÇITMA: Fermantasyon [28]

AÇITMAK: Mayalamak [29]

AÇITMAN: 1. Sirke 2. Turşu

AÇKA: Zımpara

AÇKALAMAK: Zımparalamak

AÇKALANMAK: Zımparalanmak

AÇKARAK: 1. Tamahkar 2. Açgözlü

AÇKARMAK: Açgözlülük etmek [30]

AÇKIN: 1. Açılmış çiçek 2. Serbest

AÇKINMAK: Serbest kalmak

AÇKURSAK: 1. Açgözlü 2. Doymaz [31]

AÇMAN: Maymuncuk (anahtar)

AÇNA: Fermentasyon

AÇNAMAK: Fermente olmak

AÇNATMAK: Fermente etmek

AÇNAVUR: Sucuk [32]

AÇSAMAK: Aralamak (kapı vs.)

AÇSATMAK: Aralatmak (kapı vs.)

AÇSIK: İştah

AÇSINMAK: İştahlanmak

AÇSIZ: 1. İştahsız 2. Tok

AÇSIZLIK: İştahsızlık

AÇTAY: Açgözlü

AD: İsim ["d" harfi ile yazılır]

ADAĞAN: Dağ Tanrısı (mitoloji)

ADAK: Nezir

ADAKA: 1. Horoz 2. Adak horozu

ADAKAN: 1. Kral 2. Büyükbaba

ADAKLAMA: Nezretme [33]

ADAKLAMAK: Nezretmek

ADAKLANMAK: Nezredilmek

ADAKLAŞMA: Nişanlanma (söz)

ADAKLAŞMAK: Nişanlanmak (söz)

ADAL: 1. İdeal (ülkü) 2. Sadakat

ADALAN: Meşhur

ADALDAŞ: 1. Yemin 2. Helallik

ADALDAŞMA: Yeminleşme

ADALDAŞMAK: Yeminleşmek [34]

ADALGI: Şöhret

ADALGIN: Meşhur

ADALMA: İsim alma

ADALMAK: İsim almak

ADALMIŞ: 1. İsim almış 2. Meşhur

ADALYOL: Dava (ideoloji) [35]

ADAMAK: Nezretmek

ADANCA: Fedakarlık

ADANCAN: Fedakar

ADANÇ: Misyon (özgörev)

ADANGA: Dava (ideoloji)

ADANGAN: Dava adamı (idealist)

ADANMAK: Nezredilmek

ADARGAL: Empati

ADARGAMAK: Empati yapmak [36]

ADARGAN: Taklitçi

ADARGANMAK: Taklit etmek

ADARMAK: Adını değiştirmek [37]

ADAŞ: Aynı adı taşıyan

ADAŞMAK: Aynı adı taşımak

ADAV: İthaf

ADAVLAMAK: İthaf etmek

ADAVLANMAK: İthaf edilmek

ADAY: Namzet

ADAYLAMAK: Aday göstermek

ADIK: Meşhur

ADIKMAK: Meşhur olmak

ADIKMAN: Meşhur

ADINÇ: Şöhret

ADINÇAK: Mümtaz

ADINÇAMAK: Mümtazlaşmak

ADINÇSIZ: Şöhretsiz

ADINMAK: Rumuz almak

ADKOŞMA: Lakap takma

ADKOŞMAK: Lakap takmak

ADLAMA: Besmele [38]

ADLAMAK: Besmele çekmek

ADLAŞKAN: Bahisçi (iddiacı)

ADLAŞMAK: Bahse girmek (iddia)

ADLIK: İsimlik

ADSAK: Şöhret heveslisi

ADSAMAK: Şöhret istemek

ADSAY: Muhterem

ADSAYMA: Hürmet

ADSAYMAK: Hürmet etmek [39]

ADUĞ: Evcil at [40]

ADUĞÇUN: Seyis (at bakıcısı)

ADUN: Hara (at çiftliği)

ADUNCU: Seyis (at bakıcısı)

AFŞAR: Cuma günü

AĞA: Toprak soylusu

AĞAÇA: 1. Hanımağa 2. Leydi

AĞAK: Çiçek hastalığı

AĞAL: Saygı sözü (“Hazreti” gibi)

AĞALAK: Beyaz koyun / keçi

AĞALAY: Beyazımsı renk

AĞALBAY: Muhterem

AĞALCAN: Örümcek adam [41]

AĞALÇI: Medyum (ruh çağırıcı) [42]

AĞALÇILAMAK: Ruhla konuşmak

AĞALÇAK: Ruh çağırma merasimi

AĞALÇAMAK: Ruh çağırmak

AĞALÇANMAK: İçine ruh girmek

AĞALÇAR: İçine ruh giren kişi

AĞALMA: Ruh çağırma

AĞALMAK: Ruh çağırmak

AĞAN: 1. Dua 2. Totem ruhu [43]

AĞANLAR: 1. Ced 2. Totem soyu

AĞAR: 1. Bal arısı 2. Hava

AĞARÇAK: Güherçile [44]

AĞARÇAMAK: Beyaz leke oluşmak

AĞARÇAN: Lor peyniri

AĞARÇATMAK: Lorlaştırmak

AĞARÇI: Tütsü

AĞARI: 1. Temiz 2. Saf [45]

AĞARIK: Saf (temiz)

AĞARIL: Steril

AĞARILÇA: Sterilizasyon

AĞARILÇAMAK: Sterilize olmak

AĞARILÇATMAK: Sterilize etmek

AĞARITKAN: Deterjan

AĞARLAK: 1. İkram 2. Hürmet

AĞARLAMAK: İkram etmek

AĞARLANMAK: İkram görmek

AĞARMAK: Karabuğday unu

AĞARMAK: Beyazlaşmak

AĞARSAK: Aheste

AĞARSAMAK: Aheste davranmak

AĞARSIK: 1. Bakire 2. Namuslu

AĞARSINMAK: İffetli davranmak

AĞARTAÇ: Çamaşır suyu, klorak

AĞARTI: 1. Loş hava 2. Süt ürünü

AĞARTKA: Bira

AĞARTMA: Beyazlatılmış deri

AĞARTMAK: Beyazlaştırmak

AĞAS: Kakım (hayvan) [46]

AĞAT: Beyaz ev ördeği (uçamaz)

AĞATAY: Küçükbey

AĞAZAK: 1. Fidan 2. Bonzai ağacı [47]

AĞBASAN: Hayalet

AĞBASAR: Hayaletli mekan

AĞBASMAK: Hayalet görmek

AĞBASTI: Hayalet görme

AĞBUGA: Tıp Tanrısı (mitoloji)

AĞCAKUTAN: Akbalıkçıl kuşu [48]

AĞCALAK: Meşe mantarı

AĞCAMUK: Beyaz frenk üzümü

AĞCAR: Gelin ağıdı [49]

AĞCARMAK: Feryat etmek

AĞÇAMAK: Devretmek

AĞDALMAK: Tertemiz olmak

AĞDAMAK: Temizlemek

AĞDANMAK: Temizlenmek

AĞDINMAK: Göğe yükselmek

AĞDIRMAK: Göğe yükseltmek

AĞGARIN: Penguen [50]

AĞI: 1. Gözyaşı 2. Şeref [51]

AĞIÇ: Servet

AĞIÇI: Paralı ağlayıcı

AĞIL: 1. Koyun ahırı 2. Hale

AĞILGAMAK: Yıldız kaymak

AĞILGAT: Meteorit

AĞILIK: Şeref

AĞILTI: Sulu ayran

AĞIM: 1. İrtifa 2. Yükseliş

AĞIN: Niyet

AĞINCAK: Yürüyen merdiven

AĞINÇ: 1. Elektrik 2. Cereyan

AĞINÇLI: Elektrikli

AĞINÇSIZ: Elektriksiz

AĞINDIRMAK: Yukarı kaldırmak [52]

AĞINLAMAK: Niyet etmek

AĞINMAK: Elektrik çarpılmak [53]

AĞINTI: Konsantrasyon (dikkat)

AĞIRÇAK: Safra (ağırlık)

AĞIRÇAMAK: Ağırlıka aşağı inmek

AĞIRÇATMAK: Ağırlık yüklemek

AĞIRLATMAK: Zorlamak

AĞIRMAK: 1. Bağırmak 2. Anırmak

AĞIRSAK: 1. Aheste 2. Hamile [54]

AĞIRSAMA: Aheste davranma

AĞIRSAMAK: Ağırına gelmek [55]

AĞIRSANMAK: Aheste davranmak

AĞIRŞAK: Ağırlaştırıcı nesne [56]

AĞIŞ: Göğe çıkma (Hz. İsa) [57]

AĞIŞMA: 1. Uzama 2. Buharlaşma

AĞIŞMAK: Yukarı çıkmak / uzamak

AĞIŞTIRMAK: Göğe salmak

AĞIT: Mersiye

AĞITMAK: Göğe fırlatmak [58]

AĞIZBAĞ: Çuval / torba bağı

AĞIZDAMAK: İrticalen söylemek

AĞIZDAN: Şifahen (sözel)

AĞIZDANMAK: Şifahen okumak

AĞIZDAŞMAK: Atışmak (edebiyat)

AĞIZDIRIK: Gem

AĞIZDIRMAK: Ağzını oynatmak

AĞIZLAMAK: Yolcu etmek

AĞIZLANMAK: Telafuz etmek

AĞIZLAŞMAK: Aynısını söylemek [59]

AĞLAÇ: Sulugöz (herşeye ağlayan)

AĞLAK: Sulugöz (herşeye ağlayan)

AĞLAMSIMAK: Ağlar gibi olmak

AĞLATI: Trajedi

AĞLAZ: Mızıkçı (oyunbozan)

AĞLAZLAMA: Mızıklama

AĞLAZLAMAK: Mızıklamak

AĞLAZLAŞMAK: Mızıkçılaşmak

AĞLAZLIK: Mızıkçılık

AĞLINGAÇ: Salıncak

AĞLINMAK: Salınmak

AĞMA: 1. Meteor 2. Şahap

AĞMACA: Yoz atmaca (kuş)

AĞMAÇ: Terazideki bozukluk

AĞMAK: Göğe yükselmek

AĞMAN: Terazinin ağır tarafı

AĞMANMAK: Dengesi bozulmak

AĞMAŞ: Aurora ışığı

AĞMAŞMAK: Göğe yükselişmek

AĞMATMAK: Dengesini bozmak

AĞMAYA: Ak şişman çocuk (kız)

AĞMAZAK: Meteorit

AĞNAK: Debelenme yeri (eşek vs.)

AĞNAMAK: Yere yuvarlanmak [60]

AĞNAŞMAK: Debelenmek

AĞNATMAK: Debelendirmek

AĞRAK: Vakur [61]

AĞRAKLANMAK: Vakur davranmak

AĞRAM: Vakar (ciddiyet)

AĞRAMLAMAK: Vakar etmek

AĞRANTI: Süt ürünlü yiyecek

AĞRAZ: Mütevazı (alçakgönüllü) [62]

AĞRAZLANMAK: Tevazu etmek

AĞRAZLIK: Tevazu

AĞRIK: 1. Külfet 2. Angarya

AĞRIKAY: Hasta

AĞRIKMA: Angarya

AĞRIKMAK: Zorlanmak

AĞRINMA: Zorlanma

AĞRINMAK: Zoruna gitmek

AĞRIŞMA: Izdırap

AĞRIŞMAK: Izdırap duymak

AĞSAK: 1. Asma halkası 2. Çürük

AĞSAMAK: Berat / temyiz istemek

AĞSINMAK: Berat / temyiz etmek

AĞŞAK: Yıldırım

AĞŞAMAK: Yıldırım düşmek

AĞŞANMAK: Yıldırım çarpılmak

AĞTAYA: Ak şişman çocuk (erkek)

AĞTUTMA: Albümin eksikliği

AĞTUTMAK: Rengi solmak

AĞU: Zehir

AĞULACI: Zehirli hayvan

AĞULAÇ: Zehirli madde

AĞULAMAK: Zehirlemek

AĞULANMAK: Zehirlenmek

AĞULATMAK: Zehirletmek

AĞURÇA: Hıyar (bitki), salatalık

AĞYA: Tepeli doğan kuşu

AĞZAÇAN: İftar eden kişi

AĞZAÇAR: 1. İftar 2. İftariyelik

AĞZAÇMAK: İftar etmek [63]

AĞZAÇTI: İftar yiyeceği

AĞZALAK: Polemik [64]

AĞZALAMAK: Polemik yapmak

AĞZALAŞMAK: Polemiğe girmek

AĞZALMAK: Mihnet etmek

AĞZAMA: Vaat

AĞZAMAK: Vaat etmek [65]

AĞZAR: 1. Boşboğaz 2. Yular [66]

AĞZARMAK: Ağzını tutmak (elle)

AĞZAŞMAK: Vaatleşmek [67]

AĞZINDI: Özür (tarziye)

AĞZINMA: Özür dileme

AĞZINMAK: Özür dilemek [68]

AĞZINIŞMAK: Özür dileşmek

AHAR: 1. Su gideri 2. Yalak

AHILDAMAK: Yorgunluktan inlemek

AHLAV: Beddua

AHSIMAK: İç çekmek

AHSINMAK: Pişman olmak

AHTAR: Nadas

AHTARAÇ: Pulluk (büyük saban)

AHTARMA: Nadasa bırakma

AHTARMAK: Nadasa bırakmak

AJILMAK: Cinsel birleşmek (dişi) [69]

AJIRGAN: Erkek (Mançuca)

AJITKAN: 1. Sperm 2. Döl

AJITMAK: Cinsel birleşmek (erkek)

AKA: 1. Amca 2. Gol (spor)

AKAÇ: Dren

AKAÇLAMA: Drenaj

AKAÇLAMAK: Drenaj yapmak

AKAĞAN: Likit

AKAK: 1. Mecra 2. İnci

AKALAMAK: Gol atmak

AKALANMAK: Gol yemek

AKALAŞMAK: Berabere kalmak

AKALAY: Alüminyum [70]

AKANAK: 1. Çeşme 2. Pınar

AKAR: 1. Mai 2. Likit

AKARAK: Musluk

AKAŞ: Helal yemek [71]

AKATOY: Yaz bayramı (21 Haziran)

AKAY: 1. Adam 2. Erkek

AKAYAZ: Kainat [72]

AKAZAN: Erkeksiz kalmış kadın [73]

AKBUĞA: Beyaz ejder (tıp simgesi)

AKBUR: Beyaz tebeşir [74]

AKÇA: Para birimi ("Lira" gibi) [75]

AKÇALAMAK: Bahşiş vermek

AKÇALANMAK: Bahşiş almak

AKÇALAŞMA: Pazarlık

AKÇALAŞMAK: Pazarlık etmek

AKÇALAY: 1. Nakdi 2. Parasal

AKÇALI: Paralı

AKÇALMAK: Beyazlaşmak

AKÇALMAZ: Esmer tenli

AKÇAMUK: Pamuk kozası

AKÇASIZ: Parasız

AKÇIN: Dürüst

AKÇINMAK: Dürüst davranmak

AKÇURA: Zararsız cin (mit) [76]

AKILCAN: 1. Ahmak 2. Sersem [77]

AKILGA: Bitki özü

AKILGAĞAN: Kenger (bitki)

AKILGAMAK: Özü akmak (bitki)

AKILGAN: Çam sakızı

AKILGATMAK: Öz akıtmak (bitki)

AKIN: Aşık (halk şairi)

AKINAY: Kadın aşık (halk şairi)

AKINÇ: 1. Cereyan 2. İlham

AKINÇLI: Cereyanlı

AKINÇSIZ: Cereyansız

AKINDIRIK: Reçine

AKINDIRMAK: Reçine akıtmak

AKINMAK: Cereyan etmek [78]

AKIR: Salça

AKIRGAN: Yağmurda akan dere

AKIRMAK: Koyulaşmak [79]

AKIRT: Unlu süt sosu

AKIRTMAK: Kıvamlandırmak [80]

AKIRTMAŞ: Deve sütlü un yemeği

AKIŞ: Seyelan

AKIŞKAN: 1. Seyyal 2. Likit

AKIŞMAK: Seyelan etmek

AKIŞMAZ: Katı

AKIŞTIRMA: Sulandırma

AKIŞTIRMAK: Suyu salmak (tarla)

AKIT: 1. Sıvı pekmez 2. Koyu sıvı

AKIZ: Karizma

AKIZMAK: Tesir etmek (psikolojik)

ÂKİ: Abla (Çuvaşça)

AKKAN: Lenf, lenfa

AKKOR: 1. Narıbeyza 2. Florasan

AKLAR: Sosyalizm karşıtları (tarih)

AKLATMAK: Badanalamak

AKLAV: 1. Berat 2. Temyiz

AKMA: 1. Mücevher 2. Takı

AKMAN: 1. Nezih 2. Duru su

AKMANDIR: Sakız otu

AKMAY: Sade yağ (rafine tereyağ)

AK-OCAK: Tekke

AKPAN: Ocak ayı [81]

AKRA: Beyaz renk

AKRAÇ: Aktarma kabı

AKRAMAK: Aktarmak (sıvı)

AKRAR: Bereket töreni [82]

AKRAŞIN: Albino

AKRAŞMAK: Devridaim etmek

AKRATMAK: Devretmek

AKSAN: Değirmen mili [83]

AKSAVURGA: Semerin arka kayışı

AKSIL: 1. Beyazımsı 2. Sedef (deri)

AKSILMAK: Beyazlaşmak

AKSIM: Protein (bilimsel)

AKSIMA: İtiraz

AKSIMAK: İtiraz etmek

AKSINMAK: Haklı bulunmak

AKSIRGAK: Ak sarmaşık

AKSOY: Asalet

AKSOYLU: Asil

AKSUNGAR: Güneş kuşu (mitoloji)

AKŞAMAK: Işığı yansıtmak [84]

AKŞAR: Badana

AKŞARLAMAK: Badanalamak

AKŞARLANMAK: Badanalanmak

AKTA: Hadım (iğdiş) [85]

AKTALAMAK: Hadım etmek

AKTALANMAK: Hadım olmak

AKTAMAK: Temizlemek

AKTAN: Seher [86]

AKTANMAK: Temizlenmek

AKTARAÇ: Fırıncı küreği

AKTARGA: Faks cihazı

AKTARILMAK: Ters yüz edilmek

AKTARIŞMAK: İsnat edişmek

AKTARLANMAK: Midesi bulanmak

AKTOMUR: Lenf düğümü [87]

AKULA: Beyaz köpekbalığı (Rusça)

AKUNA: Beyaz dalgıç kuşu [88]

AKUŞAK: Kalbin ortası

AK-UY: Beyaz Saray ("Ak Ev") [89]

AKYOL: Hidayet

AKYUMUR: Beyaz turp

AKYUVAR: Lökosit (kan hücresi)

ALA: 1. Karışık renk 2. Hile

ALABUĞA: Balina [90]

ALAÇI: Ölümcül kötü ruh (mit)

ALAÇIK: 1. Kulübe 2. Baraka [91]

ALAÇIN: Kızıl şahin

ALAF: 1. Ateş Tanrıçası (mit) 2. Yem

ALAFLAMAK: Yemlemek

ALAĞ: Ganimet

ALAĞAN: Akseptör

ALAĞÇI: Ganimet alan savaşçı

ALAĞIZ: Fitneci [92]

ALAĞIZLAMAK: Fitne çıkarmak

ALAĞLAMAK: Ganimet almak

ALAH: Bataklık

ALAHÇIN: Yaşam Tanrıçası (mit)

ALAK: Zararlı ot

ALAKAN: Ağırlık ölçüsü (2 kg)

ALAKAR: Yer yer erimiş kar

ALAKAY: 1. Aptal 2. Ahmak [93]

ALAKÇI: Zararlı ot ayıklayıcısı

ALAKIRMA: Polemik

ALAKIRMAK: Polemik yapmak

ALAKLAMAK: Yabani ot ayıklamak

ALAKMAK: Bitki sökmek

ALAKURŞAK: Gökkuşağı [94]

ALAMA: Kızıl Giysi [95]

ALAMAK: 1. Fethetmek 2. Harlı ateş

ALAMAN: 1. Fatih 2. Tımarlı sipahi

ALAMUK: Frenk üzümü

ALAN: 1. Saha 2. Meydan 3. Ziya

ALANÇA: Ağaçlar arası açıklık

ALANDAMAK: Şüphelenmek

ALANDAR: Şüpheci

ALANDAV: Şüphe

ALANDIRMAK: Huylandırmak

ALANIR: Microtus arvalis (fare)

ALANIŞ: Çan çiçeği

ALANMAK: Huylanmak [96]

ALANZI: İşkil

ALANZIMAK: İşkillenmek

ALANZITMAK: İşkillendirmek

ALAPAY: Aşık kemiği

ALAR: İmsak vakti

ALARGA: Radyo alıcısı

ALARMAK: Kırmızılaşmak

ALARMAN: Yarı kızarık (sebze)

ALARTI: Şafak aydınlığı

ALARTMAK: Kırmızılaştırmak

ALAS!: Yan! (Cin kovma sözü)

ALASAR: Varis

ALASARMAK: Miras almak

ALASARMAL: Kromozom

ALASI: Heves

ALASIYA: Alivre (önce ödenmiş)

ALASLAMA: "Alas!" diye bağırma

ALASLAMAK: Bağırıp cin kovmak

ALAŞ: 1. Savaş narası 2. Millet [97]

ALAŞA: 1. Renkli kilim 2. Çapkın [98]

ALAŞAR: Hadım (iğdiş) [99]

ALAŞIK: 1. Melez 2. Yarım yamalak

ALAŞIM: Halita (metal karışımı)

ALAŞIR: Alaşıma uygun metal

ALAŞKAN: Alaşıma katılan metal

ALAŞLANMAK: Harekete geçmek

ALAŞLAR: Kazak, Kırgız ve Tatarlar

ALAŞLAMAK: Alaş! diye bağırmak

ALAŞMAK: Hibritleşmek

ALAŞMAN: 1. Hibrit 2. Melez

ALAŞTAMAK: Savaş narası atmak

ALAŞUR: Kasvetli hava [100]

ALAT: 1. Yedibaharat 2. Acil

ALATAŞ: Çok renkli taş

ALATLAMAK: Acele etmek

ALATMAK: Karıştırmak

ALAV: Alev [doğru söyleniş]

ALAVAN: Timsah

ALAVGAN: Kazanova (çapkın) [101]

ALAVKU: Orman güvercini

ALAY: 1. Öyle 2. Kasım ayı

ALAYAK: Yankesici [102]

ALAYDA: Öyle de

ALAYMAK: Gözleri kızarmak

ALAYTMAK: Gözünü kızartmak

ALAZ: 1. Alev 2. Kutsama sözü

ALAZA: Kendigelen bitki [103]

ALAZDAÇI: Ateşle tedavi eden kişi

ALAZDAMAK: Ateşle tedavi etmek

ALAZDAV: Ateş tedavisi (tütsüyle)

ALAZLAÇ: Tütsü ateşi

ALAZLAMA: Ateş dolaştırma [104]

ALAZLAMAK: Ateş dolaştırmak

ALAZMAK: Hava ısınmak

ALBASAN: Humma nöbeti

ALBASAR: Humma salgını

ALBASMAK: Humma olmak

ALBASTI: Humma hastalığı

ALBAY: Miralay (askeri rütbe)

ALBIS: 1. Cadı 2. Alkarısı

ALBIZ: Örümcek [105]

ALCAMAK: Hayret etmek

ALCARMAK: Sürprize uğramak

ALCAŞMAK: Şaşırmak [106]

ALCAŞTIRMAK: Şaşırtmak

ALCI: Albastı kovucusu

ALCIMA: Letolojika (unutma)

ALCIMAK: Unutmak [107]

ALCIR: Alzheimer hastalığı

ALCIRMAK: Alzheimer olmak [108]

ALCITMAK: Baştan çıkarmak

ALÇA: 1. Kızarmış (meyve) 2. Vişne

ALÇAMAK: Kızarmak (meyve)

ALÇAYAK: Fincan [109]

ALÇAZMAK: Kızarır gibi olmak [110]

ALÇIN: Kızıl çalı kuşu

ALÇURA: Hileci cin [111]

ALDA: 1. Hile 2. Desise [112]

ALDAÇ: Blöf

ALDAÇI: Ölüm meleği (mitoloji)

ALDAĞAN: 1. Sahtekar 2. Hilebaz

ALDAK: İlüzyon (hokkabazlık)

ALDAKÇI: İlüzyonist (hokkabaz)

ALDAL: Günah

ALDALAMAK: Günah işlemek [113]

ALDALANMAK: Hileye uğramak

ALDAMAK: Hile yapmak [114]

ALDAMAN: Şarlatan

ALDAMIŞ: Hilebaz

ALDANCA: 1. Desise 2. Kumpas

ALDANCAK: Çabuk kandırılan

ALDANCAN: Enayi

ALDANÇ: Desise

ALDANGAÇ: Kumpas (entrika)

ALDAR: 1. Entrikacı 2. Kurnaz

ALDARGA: Entrika

ALDAŞ: Birbirini kandırma

ALDAŞMAK: Birbirini kandırmak

ALDAŞMAN: İkili oynayan (casus)

ALDAV: İğfal

ALDAVÇI: İğfal eden

ALDIR: Ok atışı mesafesi

ALDIRIM: İhtiyat

ALDIRIMLI: İhtiyatlı

ALDIRIMSIZ: İhtiyatsız

ALGA: 1. İleri 2. İleriye doğru

ALGAÇ: Anten

ALGANA: Levrek balığı

ALGAR: Sümer çalgısı (Sümerce)

ALGASAMAK: Telaş etmek

ALGASANMAK: Telaşlanmak

ALGASAR: Telaşlı

ALGASAV: Telaş

ALGAY: 1. Şehla (göz) 2. Tencere

ALGINÇAK: Pens

ALGINDIRMAK: Zaman harcamak

ALGINMAK: Eceli tükenmek

ALGIR: Fehim (algılayan)

ALGITMAK: Zaman kaybetmek

ALIĞ: Kör

ALIĞAN: Körlerin koruyucu meleği

ALHUR: Erik (Ancelika türü)

ALIM: 1. Borç 2. Bahşiş 3. Borç

ALIMCI: Tahsildar

ALIMÇA: Bahşiş

ALIMÇAR: Bahşiş toplayıcı

ALIMGA: Tesellüm

ALIMGAMAK: Tesellüm etmek

ALIMGAR: Tesellüm eden

ALIMLAMAK: Borç almak

ALIMLANMAK: Borçlanmak

ALIMSAK: 1. Talepçi 2. Rüşvetçi

ALIMSAMAK: Talep etmek

ALINÇ: 1. Kapasite 2. Tahsilat

ALINÇAK: Cazip

ALINÇAMAK: Cazip bulmak

ALINÇATMAK: Cezbetmek

ALINDIRMAZ: Gamsız

ALIR: Meczup

ALIRMAK: Meczuplaşmak

ALIRSATAR: 1. Komisyoncu 2. Tacir

ALIŞAN: 1. Stajer 2. Meteor

ALIŞIK: 1. Meşale 2. Ucu yanmış odun

ALIŞKI: 1. Staj 2. Oryantasyon

ALIŞMAN: Stajer

ALIŞMAZ: 1. Uyumsuz 2. Asosyal

ALIŞPAZ: Nikah yasağı [115]

ALIŞTIRMAN: 1. Antrenör 2. Talimci

ALIZ: Enfeksiyon

ALIZMAK: Hastalık kapmak

ALIZLAMAK: Enfekte etmek

ALIZLANMAK: Enfekte olmak

ALKA: Yabani güvercin [116]

ALKALAMAK: Teşekkür etmek

ALKALAR!: Teşekkürler!

ALKAMAK: Şükretmek [117]

ALKAMIŞ: Hamid (hamdeden)

ALKAN: Müteşekkir

ALKANMAK: Hamd etmek

ALKARMAK: Hayırdua etmek

ALKAŞ: Şükür [118]

ALKAŞMA: Teşekkür

ALKAŞMAK: Teşekkür etmek

ALKAV: Hamd

ALKIM: 1. Gökkuşağı 2. Tahsin

ALKIMA: Takdir (övme)

ALKIMAK: Takdir etmek (övmek) [119]

ALKIN: 1. Şimşek 2. Hayırdua

ALKINÇ: 1. Hayırdua 2. Ecel [120]

ALKINDA: Nihayetinde

ALKINTI: Ruj (dudak boyası)

ALKINMA: 1. Niyaz 2. Methiye

ALKINMAK: Hayırdua etmek

ALKIŞTAK: Takdir eden (öven)

ALKIT: 1. Sitayiş 2. Allık (boya)

ALKITMAK: Sitayiş etmek

ALKMAK: Kaybolmak [121]

ALKUN: Mucizevi doğum günü [122]

ALLANCAK: Hamak

ALLAR: Sosyalizm yanlıları (tarih)

ALMA: 1. Elma 2. Harç (vergi)

ALMAÇ: 1. Reseptör 2. Ahize

ALMAĞAN: Kızıl sincap

ALMAKAY: Elma yanaklı

ALMANA: Savaş Tanrıçası (mit) [123]

ALMAR: 1. Depo 2. Ambar

ALMARGA: Antrepo

ALMAŞ: Münavebe

ALMAŞIK: Mütenavip

ALMAŞKA: Metagenez (biyoloji)

ALMAŞKAN: Mübadil

ALMAŞMA: Mübadele

ALMAŞMAK: Mübadele etmek

ALMATA: Savaş Tanrısı (mit) [124]

ALMAZ: 1. Nazlı 2. Cadaloz

ALMULA: Yabani elma

ALNAÇ: 1. Cephe (önyüz) 2. Profil

ALNAK: Ufka bakma (elini alnında)

ALNAKLAMAK: Ufka bakmak (elle)

ALNAMAK: Eli alna götürmek [125]

ALNATMAK: Eli alna sürmek

ALNAY: Dikkatsiz

ALNAYLAMAK: Dikkatsizlik etmek

ALNAYLIK: Dikkatsizlik

ALNIK: Dikkatsiz

AL-OCAĞI: Tedavi tekkesi [126]

ALP: Cengaver

ALPAGUT: 1. Kahraman 2. Cesur

ALPAK: Yaka işlemesi

ALPAN: Kadın cengaver

ALPAR: Cesur

ALPARGAMAK: Cesur davranmak

ALPARGANMAK: Cesaretlenmek

ALPAVUT: Gazi (unvan)

ALPIMAK: Yiğitlik göstermek

ALPMAN: Yiğit

ALSAK: Talepkar (iktisat)

ALSAMAK: Talep etmek (iktisat)

ALSAR: Talepkar (iktisat)

ALSAT: 1. Ticaret 2. Alışveriş

ALSINMAK: Talep edilmek

ALTA: Koma

ALTAÇ: Altın işlemecisi

ALTALAMAK: Alt sıraya koymak [127]

ALTALANMAK: Alt sıraya inmek

ALTAM: Alta alma (güreş)

ALTAMAK: Alta almak (güreş)

ALTAN: 1. Şafak 2. Altın [128]

ALTANHADAS: Kutup Yıldızı [129]

ALTANMAK: Alta düşmek

ALTATAR: Revolver tabanca

ALTAVLAN: Altısı bir arada

ALTIK: Alt sırada olan

ALTIKLAMA: Tedahül

ALTIKLAMAK: Alt sıraya koymak

ALTIŞ: Nar [130]

ALTON: Altmış (sayı) [131]

ALUV: 1. Negatif 2. Eksi

ALVAR: Ticaret [132]

ALVARÇI: 1. Tacir 2. Tüccar

ALVARMAK: Ticaret yapmak

ALVASTI: Cadı çarpması

ALVASMAK: Cadı çarpmak [133]

ALYALAZ: Kızıl şafak ışığı

ALYUMUR: Kırmızı turp

ALYUVAR: Eritrosit (kan hücresi)

ALZAK: Fırın / ateş eldiveni

AMA: Hala (babanın kız kardeşi)

AMAK: 1. Maraz 2. Dert

AMAL: 1. Çare 2. Derman

AMALÇAK: Şifacı (geleneksel)

AMALDAMAK: Çare bulmak

AMALSIZ: 1. Çaresiz 2. Dermansız

AMAN: Fena [134]

AMANÇAR: Fenalık eden

AMANLAMAK: Fenalık etmek

AMANLIK: Fenalık

AMAR: Teselli

AMARLAMAK: Teselli etmek

AMARLANMAK: Teselli olmak

AMRAK: Aşık (sevgili)

AMRAMAK: Aşık olmak (sevmek)

AMRAŞ: Aşk

AMRAŞMAK: Aşık olmak (karşılıklı)

AMRATMAK: Aşık etmek

AMRULMAK: Sakinleşmek

AMUR: Huzur (içsel)

AMURLANMAK: Huzur bulmak

AMURMAK: Teskin olmak

AMURTMAK: Teskin etmek

AN: Zihin

ANA: Valide [135]

ANAÇ: Annelik duygusu yüksek

ANAGAŞ: Zürafa (Moğolca)

ANAK: 1. Mescid 2. Anma yeri

ANAKAY: Büyükanne

ANAKLAMAK: 1. Anmak 2. İzlemek

ANALAÇ: Üvey anne

ANALANMAK: Annelik etmek

ANAMAK: Hazırlamak

ANANMAK: Hazırlanmak

ANARA: 1. Yaygaracı 2. Şamatacı

ANARMAK: İdrak etmek

ANAŞA: Esrar (afyon)

ANAŞACI: Esrarkeş

ANAYURT: Anavatan

ANAZ: 1. Evla 2. Eftal

ANCASIN: Yıldırım Tanrısı (mit)

ANÇAMAK: Aklına gelmek [136]

ANÇAR: Vakıf (kurum)

ANÇARMA: Vakıf olma

ANÇARMAK: Vakıf olmak

ANÇI: 1. Hürmet 2. Liyakat

ANÇILAMAK: Hürmet göstermek

ANÇILANMAK: Hürmet görmek

ANÇMA: Celse

ANÇMAK: Celse toplamak

AND: Yemin [“d” harfi ile yazılır]

ANDA: 1. Kan kardeşi 2. Orada

ANDAÇ: Ajanda

ANDAGAY: 1. Ahit 2. Kutsal kitap

ANDAK: Kan kardeşliği süt kabı

ANDAKAN: Kan kardeşi

ANDAKAR: Kan kardeşliği yemini

ANDAL: Su kanalı

ANDALAMAK: Hısım olmak [137]

ANDALAŞMAK: Kan kardeşi olmak

ANDALAY: Dünür

ANDAMAK: Yemin etmek [138]

ANDARMAK: Ahit / akit yapmak

ANDAŞMAK: Ahitleşmek

ANDAT: 1. Not 2. Muhtıra

ANDAV: 1. Ahit 2. Dikkat

ANDAZ: Hayvanlı araç [139]

ANDAZIN: Pulluk (büyük saban)

ANDIÇ: Hatıra (eşya, hediye)

ANDIK: Yer sırtlanı (Proteles türü)

ANDIKMAK: Vaat etmek

ANDIL: Avare

ANDILMAK: Avarelik etmek

ANDIR: 1. Uğursuz 2. Ters 3. Sahipsiz

ANDIRA: Hatıra

ANDIRAK: Yadigar (hatıra eşya)

ANDIZ: Fahişe (hayat kadını)

ANDLIK: Antlaşma hediyesi

ANGAMA: Hayvan yakalama [140]

ANGAMAK: Hayvan yakalamak

ANGARAK: Mars (Sanskritçe)

ANGARMAK: Hayvan tuzaklamak

ANGAY: 1. Nostalji 2. Zihin

ANGAYLAMAK: Nostalji yapmak

ANGAYLIK: Nostaljik

ANGI: 1. Zikir 2. Sınıf (kategori)

ANGILAMA: Zikretme

ANGILAMAK: Zikretmek [141]

ANGIN: Mezkur (bahsi geçen) [142]

ANI: Hatıra

ANIÇAR: Hatırlanmaya değer

ANIK: 1. Hazır 2. Mevcut 3. Arif

ANIKLAMAK: Hazırlamak [143]

ANIKLANMAK: Hazırlanmak

ANIKLIK: Hazırlık

ANIKMAK: 1. Gelişmek 2. Büyümek

ANIKTAMA: İzahat

ANIKTAMAK: İzah etmek

ANIKTANMAK: İzah edilmek

ANIMSAMAK: Hatırlamak

ANIMSATMAK: Hatırlatmak

ANINMAK: Hatırlanmak

ANIRGAN: Sık anıran eşek

ANIŞ: Zikir

ANIŞMA: Zikretme

ANIŞMAK: Zikretmek [144]

ANIŞTAY: Anma töreni

ANIŞTIRI: İma

ANIŞTIRMA: İmalı konuşma

ANIŞTIRMAK: İma etmek

ANIŞTOY: Anma günü / haftası

ANIT: Abide

ANITKAN: Hatırlatan

ANITKURGAN: Anıtkabir [145]

ANITLAMAK: Elini kaldırıp beklemek

ANITMAK: Hatırlatmak

ANIZ: Efsane

ANIZLAMAK: Efsane anlatmak

ANIZTAN: Mitoloji

ÂNİ: Valide (Yöresel söyleyiş)

ANKAMAK: Sersemlemek

ANKAR: Sersem

ANKAT: Flamingo

ANKAV: Sersem

ANKUR: Balıkçıl kuşu

ANKURT: 1. Avanak 2. Aptal

ANLAK: 1. İrfan 2. İdrak

ANLAKSIZ: 1. İrfansız 2. İdraksiz

ANLAR: 1. İrfanlı 2. İdrakli

ANLATI: Tahkiye

ANLAV: 1. İrfan 2. İdrak

ANLAVSIZ: 1. İrfansız 2. İdraksiz

ANNE: Valide (Türkçe, Çuvaşça)

ANRAMA: Histeri [146]

ANRAMAK: Histeriye tutulmak [147]

ANRAŞMAK: Tuhaf davranmak

ANRAV: Histeri

ANRAY: Histerik

ANSAMA: Mantıksızlık [148]

ANSAMAK: Mantıksız davranmak

ANSAR: 1. Mantıksız 2. İhtiraslı

ANSAV: 1. Mantıksızlık 2. İhtiras

ANSIMA: Enstantene

ANSIMAK: Bir anda hatırlamak

ANSITMAK: Hatırlatmak

ANSIZ: Zihinsiz

ANTAMAK: Gizlice takip etmek

ANTAR: Çanta

ANTARIŞ: İhtilal

ANTARMAK: İhtilal yapmak [149]

ANTAY: Gizli takip

ANTAYCI: 1. Dedektif 2. Gizli hayran

ANTBOZAN: Yeminini tutmayan

ANTBOZMAK: Yeminini tutmamak

ANTIK: Mangal

ANTILDAMAK: Bahane bulmak

ANTIRA: Sandık

ANTIZ: 1. Nankör 2. Çifte (tekme)

ANTIZLAMAK: Çifte vurmak

ANTIZLANMAK: Nankörlük etmek

ANUŞKA: Büyükanne (nine)

ANZAK: 1. Yabani 2. Hayvani

ANZAMAK: Hayvanlık etmek

ANZINMAK: Yabanileşmek

AP: Mor renk [150]

APA: Teyze (annenin kız kardeşi)

APALAMAK: Emeklemek, sürünmek

APALMAK: Morarmak

APALTMAK: Morartmak

APARMAK: Alıp götürmek

APARTMAK: Alıp getirtmek

APAZ: 1. Yelken rüzgarı 2. Avuç

APAZLAMAK: Avuçlamak

APAZLANMAK: Rüzgarla dolmak

APÇAK: Titrek [151]

APÇAMAK: Titremek [152]

APÇANMAK: Korkudan titremek

APLAN: Lağım faresi

APMAK: Hayret etmek

APSAK: Titrek kavak ağacı

APSAMAK: Rüzgarda salınmak

APTIRMAK: Şaşırtmak

AR: Kahverengi [153]

ARABOZAN: 1. Münafık 2. Fitneci

ARABOZANLIK: Fitnecilik

ARABOZMA: 1. Nifak 2. Fitne

ARABOZMAK: Nifak / fitne etmek

ARABULAN: Hakem (tahkimci)

ARABULMA: Tahkim

ARABULMAK: Tahkim etmek

ARAÇA: İki kol uzunluğu [154]

ARAÇALAMAK: Kavga ayırmak [155]

ARAĞ: Vajina

ARAĞAK: Yengeç burcu (astroloji)

ARAĞATAN: Canavar [156]

ARAĞUN: Çarşamba günü [157]

ARAK: Rakı [158]

ARAKA: Damıtılmamış rakı

ARAKÇI: Rakıcı

ARAKSAMAK: İçki içmek istemek

ARAKZAK: Rakı müptelası

ARAL: Takımada

ARALAŞ: 1. Araya alınmış 2. Karışık

ARALAŞMAK: Araları açılmak [159]

ARALAŞTIRMAK: Aralarını açmak

ARALATMAK: Seyreltmek

ARALMAK: Arada bulunmak [160]

ARAMAN: Hipopotam (su aygırı)

ARAN: 1. İnsan 2. Avlu 3. Vadi

ARANA: Karavana (büyük kazan)

ARANGA: Avlu (ön bahçe)

ARANTI: Arayış

ARAR: 1. Hakem 2. Meşe ağacı

ARAS: 1. At kılı 2. Talih 3. Baht

ARASA: 1. Pazar 2. Çarşı

ARASAMAK: Pazar gezmek

ARASTA: 1. Çarşı 2. Market

ARAŞ: 1. Cemaat 2. Kalabalık [161]

ARAŞTIRMAN: Dedektif

ARAT: 1. Halk 2. Nüfus 3. Sulama

ARATAÇ: Arama motoru (internet)

ARATÇI: 1. Halkçı 2. Demokrat

ARATÇIL: Demokratik

ARATÇILAŞMAK: Demokratikleşmek

ARATLAMA: Nüfus sayımı

ARATLAMAK: Nüfus saymak

ARAVAN: Saban

ARAVLAMAK: Ön yıkama yapmak

ARAVURAN: Provakatör

ARAVURMA: Provakasyon

ARAVURMAK: Provake etmek [162]

ARAVUT: Yeraltı canavarı (mit) [163]

ARAY: 1. Loşluk 2. Telaş [164]

ARAYÇI: Telaşlı

ARAYÇILAR: İki kardeş yıldızları [165]

ARAYLANMAK: Hava aydınlanmak

ARAYLAŞMAK: Loşlaşmak

ARAZ: Süt likörü / konyağı [166]

ARAZA: Damıtılmamış süt şarabı

ARBA: Teker [167]

ARBAMAK: Efsun yapmak [168]

ARBANMAK: Efsunlanmak

ARBAŞ: Efsun (karşılıklı, birlikte)

ARBAŞÇI: Efsuncu

ARBAŞMAK: Efsunlaşmak

ARBAV: Efsun [169]

ARBAVÇI: Efsuncu

ARBAVLAMAK: Efsun yapmak

ARBAVLANMAK: Efsunlanmak

ARBAVTAY: Efsun merasimi

ARBAY: Efsuncu

ARBUZ: Eşek hıyarı (bitki)

ARCA: 1. Sandık 2. Kutu

ARCAK: Tahta kutu

ARCAN: Sodalı su (Sanskritçe) [170]

ARÇA: 1. Ardıç 2. Münakaşa

ARÇAĞAN: Münakaşacı

ARÇAK: Münakaşa

ARÇAKLAMAK: Münakaşa etmek

ARÇAL: Haylaz

ARÇAMAK: Münakaşa etmek

ARÇAN: Münakaşacı

ARÇANMAK: Sataşmak [171]

ARÇI: Tütsü

ARÇIL: 1. Mendil 2. Heybe bezi

ARÇILAK: Tütsü için ağaç / ardıç dalı

ARÇILAMAK: Tütsülemek [172]

ARÇILANMAK: Tütsülenmek

ARÇILMAK: Kabuğu kavlamak

ARÇIN: 1. Kaza (ilçe) 2. Kasaba

ARÇINMAK: Tütsülenmek

ARÇIT: 1. İkram 2. İkramiye

ARÇITMAK: Tütsü yapmak [173]

ARÇMAK: Heybe [Arçmag]

ARÇMAK: Torbaya koymak [174]

ARÇURA: Yarım cin [175]

ARDA: 1. Rütbe 2. Çelik kalem [176]

ARDAK: Kibar

ARDAKLAMAK: Kibar davranmak

ARDAKLANMAK: Kibarlık etmek

ARDALA: Maiyet

ARDALAMAK: Arkaya almak

ARDALANMAK: Arkaya alınmak

ARDALI: Rütbeli

ARDALMAK: Paye / rütbe almak

ARDAMAK: Geriye bırakmak

ARDANMAK: Arkaya geçmek

ARDAVAN: Vagon

ARDILAMAK: Arkaya geçmek

ARDILANMAK: Arkaya koyulmak

ARDILATMAK: Arkaya koymak

ARDILGAN: 1. Halef 2. Vagon

ARDILMAK: Takip etmek (ardında)

ARDINMAK: Sırtına asmak

ARDIŞ: 1. Silsile 2. Konvoy

ARDIŞIK: Müteselsil

ARDIŞIM: Silsile

ARDIŞKA: Kuyruk (sıra)

ARDIŞKAN: Sırada bekleyen

ARDIŞMA: Teselsül

ARDIŞMAK: Silsile oluşturmak

ARDIZ: Arkasından giden

ARDIZMAK: Arkasından gitmek

ARDLAŞMAK: Peş peşe yürümek

ARGA: Metod

ARGAÇI: Entrikacı

ARGAMAK: Entrika çevirmek [177]

ARGAÇ: 1. Ağıl 2. Dokuma atkısı

ARGALIK: 1. Sıradağ 2. Dağ tüneli

ARGAT: Yaban koyunu

ARGATAY: 1. Çocuk çetesi 2. Kurnaz

ARGAVUL: Komşu köy [178]

ARGIÇAK: Değirmen taşı

ARGIL: Mamut

ARGIMAK: Bitap düşmek [179]

ARGIN: 1. Bitap 2. Mecalsiz

ARGINLIK: 1. Bitaplık 2. Mecalsizlik

ARGINMAK: Mecalsizleşmek

ARGIŞ: Kervan

ARGIŞMAK: Kervan oluşturmak

ARGIŞTAK: Nazarlık tahtası

ARGIT: Geçit

ARGITMAK: Bitap etmek

ARGIZMAK: Bitap olmak

ARGUMAK: 1. Safkan at 2. Yarış atı

ARGUN: Yaban atı

ARGUTAL: Hamam otu

ARI: 1. Saf 2. Temiz [180]

ARIÇ: 1. Mutlak 2. Kati

ARIĞAN: Cadı süpürgesi (bitki)

ARIĞLAMAK: Temizlemek

ARIĞLANMAK: Temizlenmek

ARIĞLATMAK: Temizletmek

ARIĞSIZ: 1. Murdar 2. Kirli

ARIK: Zayıf

ARIKLAMAK: Zayıflamak

ARIKLATMAK: Zayıflatmak

ARIKLIK: Zayıflık

ARIKMAK: Zayıflamak [181]

ARIKSAMA: Zaafiyet

ARIKSAMAK: Zayıf düşmek

ARIL: Steril

ARILAMAK: Takdis etmek

ARILANMAK: Takdis olmak

ARILAŞMAK: Saflaşmak

ARILÇA: Sterilizasyon

ARILÇAMAK: Sterilize olmak

ARILÇATMAK: Sterilize etmek

ARILGA: Rafinasyon

ARILGAMAK: Rafine olmak

ARILGAN: Rafine (olmuş)

ARILGATMAK: Rafine etmek

ARILMAK: Temizleşmek [182]

ARIN: 1. Sayfa 2. Saf 3. Yamaç

ARINAK: Rafineri

ARINÇ: 1. Namus 2. İffet

ARINÇAK: Gusülhane (hamamda)

ARINÇAMAK: Tövbe etmek [183]

ARINGAÇ: Sterilizasyon odası

ARINKAY: Steril [184]

ARINMAK: Temizlenmek

ARINTAŞ: Ocak arkası taşı

ARIŞ: 1. Çavdar 2. Dokuma ipi

ARIŞKIN: Tedirgin

ARIŞLAMAK: Tedirgin olmak

ARIŞLANMAK: Huzursuzlanmak [185]

ARIŞLATMAK: Tedirgin etmek

ARIŞMAK: Tedirgin olmak [186]

ARITAÇ: 1. Rafineri 2. Arıtma cihazı

ARITKAN: Deterjan

ARITLAMAK: Deterjanlamak

ARITLANMAK: Deterjanlanmak

ARITMAK: Temizlemek

ARKAÇ: Pelerin

ARKAÇAK: Damlalık (arkalıklı)

ARKAK: Sebebi bilinmeyen [187]

ARKALAÇ: Yükçü semeri [188]

ARKALAMAK: Birini kollamak [189]

ARKALANMAK: Kollanmak [190]

ARKALAŞMAK: Birbirini kollamak

ARKAMAK: Desteklemek [191]

ARKAMÇI: At kılından kırbaç

ARKAN: 1. Kement 2. Halat [192]

ARKANAK: 1. Dere 2. Çay (akarsu)

ARKANCI: Halat yapan kişi

ARKANLAMAK: Kement atmak [193]

ARKANMAK: Desteklenmek

ARKAR: Dağ koyunu [194]

ARKARMAK: Sırtını yaslamak [195]

ARKAŞ: 1. Cilve 2. Kuytu yer

ARKAŞMA: Dayanışma

ARKAŞMAK: Dayanışmak [196]

ARKATMAK: Nazlandırmak [197]

ARKAV: 1. Hezen 2. Mertek

ARKAY: 1. Naz 2. Şımarıklık [198]

ARKAYLI: 1. Nazlı 2. Şımarık

ARKAZ: Tembel [199]

ARKAZLANMAK: Tembellik etmek

ARKAZLAŞMAK: Tembelleşmek

ARKAZMAK: Tembellik etmek

ARKIN: 1. Aheste 2. Gelecek yıl [200]

ARKINÇAK: Sallanan sandalye [201]

ARKINMAK: Salınmak

ARKIRA: Çarprazlama

ARKIRMAK: Öte yana geçmek [202]

ARKIT: 1. Sırt çuvalı 2. Rod çubuğu

ARKITMAK: Sarkıtmak

ARKMAK: Sarkmak

ARKUDAK: İkizler burcu [203]

ARLAĞAN: İffetli

ARLAK: İffet [204]

ARLAMAK: Temizlemek [205]

ARLAN: İffetli

ARLANMAK: İffetli davranmak

ARLAT: İlk çocuk veya tek çocuk

ARLATMAK: Temizletmek

ARMAK: 1. Halat 2. Altın para

ARMAK: 1. Zayıflamak 2. İstemek

ARMAN: 1. Arzu 2. Kutsal rüya [206]

ARMANÇ: İdeal (ülkü)

ARNA: Kanal (suyolu)

ARNAMA: İthaf

ARNAMAK: İthaf etmek

ARNAŞ: Cevap

ARNAŞMA: Mütekabiliyet

ARNAŞMAK: Tekabül etmek

ARNAŞTIRMAK: Karşılık vermek

ARPAD: Tılsım

ARPAĞAN: Yabani arpa

ARPAKAŞ: Zakkum

ARS: Gelincik (hayvan) [207]

ARSAGAR: 1. Vampir 2. Dişlek

ARSAĞAN: Sırıtkan

ARSAK: 1. Esmer 2. Makara

ARSAL: Dişlek

ARSAMAK: Diş göstermek [208]

ARSAN: Sırıtkan [209]

ARSANMAK: Sırıtmak [210]

ARSAR: Şüphe

ARSARMA: Tereddüt

ARSARMAK: Tereddüt etmek

ARSIK: Bakire

ARSIL: 1. Vahşi 2. Yabani

ARSILDAMAK: Kükremek

ARSILMAK: Hicap etmek

ARSINMAK: Namuslu davranmak

ARSMAK: Vahşileşmek [211]

ARTAĞAN: Bereketli

ARTANAK: Bakiye (hesap)

ARTANMAK: Haddi aşmak [212]

ARTARIK: Nisan ayı

ARTARLANMAK: Berat etmek [213]

ARTARLATMAK: Berat ettirmek

ARTAYMAK: Terfi etmek / olmak

ARTIKLAMAK: Fazla bırakmak

ARTIKLANMAK: Fazla kalmak

ARTIKSI: Daha fazla

ARTILMAK: 1. Çoğalmak 2. Büyümek

ARTINÇ: Tasarruf

ARTINÇAK: Pozitif

ARTINÇLI: Tasarruflu

ARTINÇSIZ: Tasarrufsuz

ARTINMAK: Tasarruf etmek

ARTIRMACA: Müzayede

ARTIŞMAK: Çoğalmak

ARTKIN: Fazla

ARTKINLAŞMAK: Fazlalaşmak

ARTKINLIK: Fazlalık

ARTLAMAK: Arkadan tekrarlamak

ARTMA: Düğün hediyesi

ARTMAÇ: Heybe

ARTMAŞ: Artmış yemek

ARTUÇ: Mızrak ucu

ARTUK: 1. Kıymet 2. Seçkinlik [214]

ARVANA: Tek hörgüçlü deve

ARVATMAK: Kandırmaya çalışmak

ARVUZ: Ölüm meleği

ARYA: 1. Nehir yatağı 2. Mecra

ARYAP: Soda (Sanskritçe, "Arjap")

AS: 1. Aşağı 2. Taban

ASALAK: 1. Parazit 2. Tufeyli

ASALTAŞ: Cevher (maden)

ASAMAK: Fayda sağlamak [215]

ASAN: 1. Fayda 2. Sağlam

ASANA: Sedir (Sanskritçe)

ASANAK: 1. Askılık 2. Vestiyer

ASANMAK: Faydalanmak

ASAR: Çadır [216]

ASARAK: 1. Şefkat 2. Bakım

ASARAKÇI: 1. Bakıcı 2. Yaşlı bakıcı

ASARAN: 1. Müşfik 2. Çocuk bakıcı

ASARGAN: Şefkatli

ASARMAK: Şefkat göstermek [217]

ASARMAN: Hastabakıcı

ASAV: 1. Fayda 2. Util (iktisat)

ASAVAÇ: Vestiyer

ASAY: 1. Esas 2. Asıl 3. Ana

ASIĞ: Menfaat

ASIĞLANMAK: Menfaatlenmek

ASIĞLI: Faydalı

ASIĞSIZ: Faydasız

ASILGA: Afiş

ASINAK: Tasallut

ASINDIRMAK: Musallat etmek

ASINGAN: Musallat

ASINMAK: Musallat olmak

ASINTI: 1. Tebelleş 2. Musallat

ASIRMAK: Emzirmek [218]

ASIRGAMAK: Terbiye etmek [219]

ASIRGAN: Süt annesi

ASIRGANMAK: Terbiye olmak

ASKAY: İstihza (alay)

ASKAYLAMAK: İstihza etmek

ASKINMAK: Tebelleş olmak

ASKIT: Peynir kurutma eleği

ASKITMA: Kurutulmuş peynir

ASKITMAK: Asarak kurutmak

ASMAN: Askı çengeli [220]

ASNAMA: Tenezzül

ASNAMAK: Tenezzül etmek

ASNARMA: 1. Tenzil 2. İstifa

ASNARMAK: Tenzil olmak [221]

ASNATMAK: Tenzil etmek

ASNIK: Kısır (çocuğu olmayan)

ASRA: 1. Aşağı 2. Aşağıya doğru

ASRALMAK: Beslenmek

ASRANDI: Evlatlık çocuk

ASRAMA: Evlat edinme [222]

ASRAMAK: Evlat edinmek [223]

ASRANMAK: Evlat edinilmek

ASRATMAK: Besletmek

ASSI: 1. Kâr (kazanç) 2. Erken

ASSILAMAK: Kâr (kazanç) etmek

ASTALAK: Sarık (kavuk sargısı)

ASTAM: 1. Menfaat 2. Faraş

ASTAMAK: Menfaat sağlamak

ASTANA: 1. Başkent 2. Eşik

ASTANMAK: Menfaatlenmek

ASTIK: Altın paradan saç tokası

ASULA: Pastoral şiir [224]

ASUVLAMAK: Surat asmak [225]

ASUVLANMAK: Suratı asılmak

AŞA: Fazla

AŞAĞLAMAK: Hakir görmek

AŞAĞLANMAK: Tahkir olmak

AŞAĞLATMAK: Tahkir etmek

AŞAK: 1. Kira 2. Harabe [226]

AŞAKLAMAK: Kiralamak

AŞAKLANMAK: Kiralanmak

AŞALMAK: Yemek almak [227]

AŞALTI: 1. Kahvaltı 2. Aperatif

AŞAM: 1. İştah 2. Şehvet

AŞAMAK: Cinsel birleşmek (erkek)

AŞAMLI: 1. İştahlı 2. Şehvetli

AŞAMLIK: İştah açıcı

AŞAMSIZ: 1. İştahsız 2. Şehvetsiz

AŞANMAK: Cinsel birleşmek (dişi)

AŞAR: Olgunlaşmış turşu [228]

AŞARAK: Haddinden fazla

AŞARIK: Yemeklik malzeme

AŞARGAN: Aşeren (hamile)

AŞARMAK: Aşermek (hamile) [229]

AŞATKAN: Yemek veren

AŞATMAK: Yemek vermek

AŞAV: 1. Cinsel ilişki 2. Taciz 3. Sofra

AŞAY: 1. Kadın 2. Dişi

AŞIĞAN: Lor peyniri

AŞIK: 1. Küsürat 2. Acele 3. Eklem

AŞIKLAMAK: Acele ettirmek

AŞIKLANMAK: Acele etmek

AŞIKLIK: Diz kapağı

AŞIKMAK: Küsüratlanmak [230]

AŞIKTIRMAK: Acele ettirmek

AŞIL: Sebat

AŞILAÇ: Aşıya uygun ağaç

AŞILGAN: Kısır olmayan

AŞILMA: Döllenme

AŞILMAK: Hamile kalmak [231]

AŞINMAK: Haddini aşmak

AŞINA: Dişi kurt (mitoloji)

AŞINÇ: 1. Taciz 2. Tecavüz

AŞINTI: Korozyon

AŞIRGA: Yankesicilik [232]

AŞIRGAMAK: Yankesicilik etmek

AŞIRGAN: Yankesici

AŞIRIM: Dağ geçidi

AŞIRT: Zirve / Dönüm noktası

AŞIRTMAÇ: Semer altı çulu

AŞIT: 1. Dağ geçidi 2. Tenha yer

AŞITKAN: 1. Damızlık 2. Sperm

AŞITLAMAK: Fırsat beklemek [233]

AŞITMA: Dölleme

AŞITMAK: Hamile bırakmak

AŞITYOL: Viyadük

AŞKABAK: Bal kabağı

AŞKAR: 1. Alkali 2. Küllü su [234]

AŞKARLAMAK: Alkalize etmek

AŞKARLANMAK: Alkalize olmak [235]

AŞKINCI: Haddi aşan

AŞKINCILAMAK: Haddi aşmak

AŞLAK: Yemeklik malzeme / su

AŞLAMAK: Yemek vermek [236]

AŞLANMAK: Yemek almak [237]

AŞLAR: Yalak (hayvan yem kabı)

AŞLAŞMAK: Yemek kıvam almak

AŞLAŞTIRMAK: Yemeği ayarlamak

AŞLATMAK: Yemek yedirmek

AŞLIK: 1. Mutfak 2. Erzak deposu

AŞLIKÇI: Erzak deposu sorumlusu

AŞMA: 1. Kuru kayısı 2. Kova

AŞMAK: Hurç [Aşmag]

AŞMAK: Taciz etmek [238]

AŞMAN: Mütecaviz (tacizci)

AŞNA: 1. Şaka 2. Cilve

AŞNACI: 1. Şakacı 2. Hafifmeşrep

AŞNAĞAN: Sürekli şaka yapan

AŞNALMAK: Şakalanmak

AŞNAMAK: Şaka / cilve yapmak

AŞNAR: Şakacı

AŞNI: 1. Antika 2. Arkaik

AŞNILMAK: Antikalaşmak

AŞNITMAK: Eskitme yapmak

AŞ-OCAĞI: Aşevi

AŞODA: 1. Yemek odası 2. Mutfak

AŞOLA!: Afiyet olsun!

AŞOLSUN!: Afiyet olsun!

AŞTAMAK: İştahlanmak

AŞTAV: İştah

AŞTAY: İştahlı

AŞTAYLANMAK: İştahlanmak

AŞTIK: Tepenin arka yanı

AŞURMA: Kulplu büyük kazan

AŞ-UY: 1. Aşevi 2. Yemekhane

ATA: Baba [239]

ATABAY: Lala

ATAÇ: Babalık duygusu yüksek

ATADAR: 1. Veli (hami) 2. Vasi

ATAĞAN: Muhalefet

ATAĞANDAŞ: Muhalif

ATAĞANLAŞMAK: Muhalif olmak

ATAĞLAMAK: Nişanlamak

ATAĞLANMAK: Nişanlanmak

ATAHAN: Büyükbaba

ATAK: Cüretkar

ATAKAY: Büyükbaba

ATALAÇ: Üvey baba

ATALAMAK: Babasına benzemek

ATALANMAK: Babalık etmek

ATALGA: Atıf

ATALGAMAK: Atıf yapmak

ATALGI: 1. Nabız 2. Saat sesi

ATALMA: 1. Referans 2. Yabani elma

ATALMAK: Referans olmak

ATAMAN: 1. Reis 2. Elebaşı

ATAN: Hadım (iğdiş)

ATANAK: 1. Haç 2. Istavroz 3. Yay

ATAR: 1. Cüret 2. Cesaret

ATARAÇ: Sapan

ATARAK: Kalp çarpıntısı

ATARCA: Pulsar (ataryıldız)

ATARGA: 1. Mancınık 2. Katapult

ATARLAMAK: Cesaret etmek

ATARLANMAK: Cüret etmek

ATARMAK: At binmek

ATARMAN: Süvari

ATAV: 1. Atıf 2. Referans

ATAVUL: 1. Süvari 2. Atlı polis

ATAVUZ: Kerpeten [240]

ATAY: 1. Kasıt 2. Ceza Tanrısı (mit)

ATAYTMAZ: Dokunulmaz varlık [241]

ATAYURT: Anavatan

ATAZLAMAK: Eziyet etmek

ATBAKAR: Seyis

ATBAKIL: Zar oyunu

ATBAKMAK: Seyislik yapmak

ATÇAPAR: Jokey (binici)

ATÇAPMAK: At koşturmak

ATI: Maya

ATILCAMAK: Sürünmek (bebek)

ATILCAN: Sürünen (bebek)

ATINÇ: Nabız (damarda)

ATINMAK: Nabız atmak [242]

ATIRÇAK: Ağustos ayı

ATIRMAK: Müzik aleti çalmak

ATIZ: 1. Lağım 2. Kanalizasyon

ATIZLAMAK: Lağım kazmak

ÂTİ: Baba (Çuvaşça)

ATKA: Kelepçe

ATKALAMAK: Kelepçelemek

ATKAMAK: Lakap takmak

ATKARIŞ: Siyasi faaliyet

ATKARMA: 1. Siyaset 2. Politika

ATKARMAK: Siyaset yapmak [243]

ATKARMAN: Siyasetçi / Politikacı

ATKIÇ: Sapan

ATLAĞAN: Kiraz kurdu

ATLAK: Basılarak atlanan şey (taş)

ATLAMBAÇ: Seksek oyunu

ATLANCAK: Trambolin

ATLANGAÇ: Tramplen

ATLAVCAN: Koşar adım giden

ATLAVUÇ: Paraşüt

ATMA: Serpme ağ

ATMAÇ: Küçük sulu köfte yemeği

ATMAN: Hallaç

ATMARGA: Serpme ağ

ATYOLU: At şeridi (trafikte) [244]

ATTE: Baba (Çuvaşça, Yakutça)

AVA: Abi (büyük erkek kardeş)

AVAÇI: 1. Kötü ruh (erkek) 2. Öcü

AVALAÇ: Üvey abi

AVALAMAK: "Abi" demek [245]

AVALANMAK: Abilik etmek [246]

AVALAŞMAK: Ahitleşmek

AVAMAK: 1. Yakalamak 2. Tutmak

AVAN: 1. Avcı 2. Av kuşu

AVANMAK: Yakalanmak

AVAR: Hortum (rüzgar) [247]

AVARA: Yel değirmeni yelkeni

AVARÇAK: Tetik (silah)

AVARÇAMAK: Tetik çekmek [248]

AVARGA: Rus ruleti

AVARGAMAK: Rulet döndürmek [249]

AVARGAL: Toplu (silah)

AVARGAN: Değirmen taşı

AVARLAMAK: Hortum esmek [250]

AVARMAK: Değirmen dönmek [251]

AVARMAN: Yel değirmeni

AVAŞ: 1. Ahit 2. Akit

AVAŞMA: 1. Mukavele 2. Muahede

AVAŞMAK: Ahitleşmek

AVAY: "Muhterem" (erkeğe) [252]

AVAYLAMAK: "Avay" demek [253]

AVAYLI: İhtimamlı

AVAYMA: İsimsiz hitap (erkeğe)

AVAYMAK: İhtimam göstermek

AVAYSIZ: İhtimamsız

AVCAR: 1. Barut 2. Baharat [254]

AVCARMAK: Tüfek patlamak [255]

AVCARLAMAK: Barut koymak

AVÇANMAK: İtaat etmek

AVÇAR: 1. İtaatkar 2. Ehil

AVDAÇI: İlüzyonist

AVDAK: İlüzyonist kutusu

AVDAMAK: İlüzyon yapmak [256]

AVDAN: 1. Nahiye 2. Horoz

AVDAR: Sandık

AVDARLAMAK: Sandığa koymak

AVDARMAK: Oy atmak [257]

AVDIR: Penis (erkek cinsel organı)

AVDIRMAK: Çiftleşmek (erkek)

AVGALDAY: Şaman maskesi

AVGAN: Tuzak hayvanı (av)

AVGAR: 1. Olta 2. Kuş oltası

AVGUN: Vajina (dişilik organı) [258]

AVGUNMAK: Çiftleşmek (kadın)

AVINMAK: Döllenmek

AVIŞMAK: Seks yapmak [259]

AVITMAK: Döllemek

AVKA: Ovma

AVKALAMAK: Ovalamak

AVKALANMAK: Ovalanmak

AVKAMAK: Hırpalamak

AVKANMAK: Hırpalanmak

AVKAR: Bozkır bıldırcını

AVLA: Bahçe çiti

AVLAK: 1. Issız yer 2. Av alanı

AVLU: Ön bahçe [260]

AVMA: 1. Pusu 2. Siper

AVMAK: 1. Sıhhatlenmek 2. Düşmek

AVMALAMAK: Pusu kurmak

AVMALANMAK: Pusuya düşmek

AVRA: Dara (kap ağırlığı) [261]

AVRAÇI: Cankurtaran

AVRAĞAN: 1. Uçurtma 2. Tayfun

AVRAĞUZ: Ambulans

AVRAK: Can simidi

AVRAL: Merhamet

AVRALAMAK: Kundaklamak (bebek)

AVRALMA: Halas (kurtuluş)

AVRALMAK: Kurtulmak

AVRALTAY: Zafer Karşılaması

AVRALTOY: Zafer Bayramı

AVRAMA: Tekerlekli sandalye [262]

AVRAMAK: 1. Kurtarmak 2. Korumak

AVRAN: 1. Pide fırını 2. Ejder [263]

AVRANA: Obur [264]

AVRANMAK: Zırh giyinmek

AVRAŞMAK: Kutlama yapmak [265]

AVRATMAK: Himaye etmek

AVRU: Hastalık [266]

AVRUK: Hasta, hastalıklı

AVRUKAY: Romatizma

AVRULMAK: Tırmanmak

AVRUNMAK: Hastalanmak

AVSALAMAK: Kapan kurmak

AVSALANMAK: Kapana kısılmak

AVSAN: Tabut

AVSANLAMAK: Tabuta koymak

AVSAR: Av yeteneği olan kişi

AVSATI: Av Tanrısı (mitoloji) [267]

AVSATMA: 1. Av adağı 2. Av duası

AVSATMAK: Av adağı nezretmek

AVSUL: İskorpit hastalığı

AVŞAR: Süt koyunu

AVTAR: İlüzyonist

AVTARMAK: İlüzyon yapmak

AVTAY: İlüzyonist

AVUÇBAK: El falı

AVUÇBAKMAK: El falı bakmak

AVUÇKA: Yaşlı erkek

AVUŞKA: Büyükbaba (dede)

AVUK: Zaman

AVUKMAK: Zaman geçmek

AVUKTURMA: Sahte teselli

AVUKTURMAK: Yalanla avutmak

AVUL: Köy

AVULÇA: Köyler arası ittifak [268]

AVULÇAMAK: Köy ittifakı yapmak

AVULDAMAK: Köyde yaşamak

AVULDAŞ: Aynı köyden olan

AVULDAŞMAK: Aynı köylü olmak

AVUNAK: Teselli edici şey

AVUNCAK: Oyalayıcı boş meşgale

AVUNÇ: Teselli

AVUNMAK: Teselli olmak

AVUR: 1. Devir 2. Tur 3. Müşkül [269]

AVURLAMAK: Tur atmak

AVURMAK: Dönmek

AVURTMAÇ: Omlet

AVURTMAK: Alt üst etmek

AVUŞ: Tünel

AVUŞKA: Büyükbaba (dede)

AVUŞMAK: Dönüşmek

AVUŞTURMAK: Değiştirmek

AVUT: Feryat

AVUTMAK: Teselli etmek

AVUZ: Hayvanların ilk sütü

AVZAMAK: Yönelmek [270]

AVZAR: Yular

AVZARMAK: Yönlendirmek [271]

AYA: 1. Ruhani iyilik 2. Avuç içi [272]

AYAÇA: Kefe (terazi)

AYAÇI: 1. İyi ruh 2. Melek

AYAĞ: 1. Şeref 2. Haysiyet

AYAĞAN: Kadeh

AYAĞIŞMAK: Ayakları dolaşmak

AYAĞLI: 1. Şerefli 2. Haysiyetli

AYAĞSIZ: 1. Şerefsiz 2. Haysiyetsiz

AYAKÇAK: Pedal

AYAKDAŞ: Yolda konuşulan kişi

AYAKDAŞMAK: Birlikte yürümek

AYAKLAMAK: Ziyaret etmek [273]

AYALAMAK: Seyahat etmek [274]

AYALANMAK: Yola çıkmak

AYALAK: Seyyah [275]

AYALAR: Melekler [276]

AYALDAK: İstasyon (seyahat)

AYALDAMA: Mola (seyahatte) [277]

AYALDAMAK: Mola vermek

AYALGA: 1. Beste 2. Rumuz [278]

AYALGALAMAK: Bestelemek

AYALGALANMAK: Bestelenmek

AYALGAMAK: İhtimam göstermek

AYALGAN: Muhterem

AYALGANMAK: Hürmet görmek

AYALI: Huzurlu

AYALMAK: Huzur bulmak

AYAMA: 1. Lakap 2. Rumuz

AYAMAK: Merhamet etmek [279]

AYAN: 1. Seyahat 2. Mum 3. Laf

AYANÇI: 1. Seyyah 2. Dedikoducu

AYANGA: Gökgürültüsü

AYANMAK: İhtiram görmek [280]

AYANSAK: Muhterem

AYANTA: Avare

AYAR: 1. Fark (ayrım) 2. Dikkat [281]

AYARMAK: Fark etmek [282]

AYAS: 1. Kış Tanrısı 2. Noel Baba

AYASIZ: Huzursuz

AYAŞÇI: Rehber (yol gösterici)

AYAŞMAK: Birlikte yürümek

AYAT: Avlu [283]

AYATMAK: İhtiram göstermek

AYAV: 1. Merhamet 2. Doğum

AYAVCAN: Merhametli

AYAVGA: Doğumun ilk haftası

AYAVGAN: Doğa şenliği haftası [284]

AYAZ: Zemheri

AYAZLIK: 1. Mahzen 2. Soğuk oda

AYAZMA: Zemherili gece [285]

AYAZMAK: Zemheri olmak

AYBAR: Dolunay [286]

AYBASAR: Aybaşı (regl)

AYBASMAK: Aybaşı hali olmak

AYÇA: Hilal

AYÇAMAK: Ay takvimi tutmak

AYÇIL: Ay ışığı

AYÇILAK: Yakamoz

AYÇILAMAK: Ayda parlamak

AYDA: Ayı pençesi bitkisi

AYDAK: Slogan

AYDAKÇI: Amigo

AYDAMA: Propoganda [287]

AYDAMAK: Slogan atmak [288]

AYDAN: Yarım ay

AYDAR: 1. Davet 2. İbik (kuşta)

AYDARLAMAK: Davet etmek

AYDARLANMAK: Davet edilmek

AYDARLATMAK: Davet ettirmek

AYDARMAK: Davet etmek

AYDAŞ: Aynı ayda doğan kişiler

AYDAT: 1. Medet 2. Ayda bir

AYDATMAK: İmdat istemek

AYDAV: Propoganda [289]

AYDAVÇI: Propogandacı

AYDIRMAK: İzah etmek

AYGAK: 1. Delil 2. İspat

AYGAKLAMAK: İspatlamak

AYGAKTAR: Dedektif

AYGAMAK: İspat etmek

AYGAN: 1. Samimi 2. Net

AYGANMAK: İspatlanmak

AYGAR: Maaş [290]

AYGARMAK: Maaş almak

AYGAY: Feryat [291]

AYGAYLAMAK: Feryat etmek

AYGI: 1. Paten pisti 2. Müşavere

AYGIÇI: 1. Patenci 2. Müşavir

AYGILAMAK: Müşavere etmek

AYGIN: 1. Net 2. Sarih [292]

AYGINLIK: 1. Netlik 2. Sarihlik

AYGINMAK: Netleşmek

AYGIR: Erkek at

AYGIRAK: Yavru erkek at

AYGIRSAK: Aygır isteyen kısrak

AYGIRSAMAK: Aygır istemek

AYGULAK: Solungaç [293]

AYIK: 1. Sabah 2. Uyanık

AYIKŞA: Evliya

AYIL: Mezra (küçük köy) [294]

AYILÇA: Mezralar arası ittifak

AYILÇAMAK: Mezra birliği kurmak

AYILÇI: Mezrada yaşayan

AYILDAMAK: Mezrada yaşamak

AYILDAŞ: Aynı mezradan olan

AYILDAŞMAK: Aynı köyden olmak

AYILGA: 1. Civar 2. Tabiat

AYILGAMAK: Sıçrayarak uyanmak

AYILGANMAK: Dehşete kapılmak

AYILGATAN: Çalar saat

AYILGATMAK: Uykudan sıçratmak

AYILTI: Dehşet

AYIMAK: Dehşet duymak [295]

AYINÇ: 1. Dehşet 2. Panik

AYINÇLI: Dehşetli

AYINÇSIZ: 1. Korkusuz 2. Sakin

AYINIK: Ayılmış (sarhoşluktan)

AYINMAK: Paniklemek [296]

AYIRÇAK: Çatal

AYIRGA: Husumet

AYIRGAMAK: Husumet etmek

AYIRGAN: Paravan

AYIRGANMAK: Husumet duymak

AYIRMAN: 1. Ayrık otu 2. Yulaf

AYIRŞAK: Zımba teli sökücü

AYIRT: Fark

AYIRTAÇ: Alamet-i farika

AYIRTI: 1. Fark 2. Nüans

AYIRTLAMAK: Fark etmek

AYIRTLANMAK: Fark edilmek

AYIRTMAÇ: Peynir altı suyu

AYIRTSAMAK: Farkına varmak

AYIRTSIZ: Farksız

AYIŞ: 1. Sohbet 2. Hediye

AYIŞIK: 1. Muhabbet 2. Mehtap [297]

AYIŞMAK: Muhabbet etmek

AYIT: Vaaz

AYITKAL: Brifing

AYITMAK: Bahsetmek

AYITMAN: Öğretim görevlisi

AYIZ: Sarp

ÂYİ: Valide (Uygurca)

AYKAÇ: Geveze

AYKAÇLANMAK: Gevezelik etmek

AYKAMAK: Çalkalamak

AYKINTI: Kızılağaç boyası

AYKIRMA: 1. İtiraz 2. İsyan

AYKIRMAK: İtiraz / isyan etmek

AYKIRTMAK: Delalete düşürmek

AYLA: 1. Hale 2. Devir

AYLAM: Tavaf

AYLAMA: Ay döngüsü / takvimi

AYLAMAK: Tavaf etmek [298]

AYLANA: Ring (otobüs hattı)

AYLANAY: Can değiştirme [299]

AYLANCAK: Lunapark treni

AYLANÇ: Viraj

AYLANDIRMAK: Tur attırmak

AYLANGA: Sema (dönüş)

AYLANGAÇ: Pervane böceği

AYLANGAN: Semazen

AYLANMAK: Tur atmak [300]

AYLATKAL: Rapor

AYLATMAK: Haber vermek [301]

AYLATMAN: Muhabir [302]

AYLAV: Devir (tur)

AYMA: 1. Lakap 2. Mahlas

AYMAÇ: Bulamaç (yiyecek) [303]

AYMAŞ: Yağda kızartılmış ekmek

AYMAK: 1. Köy 2. Sınıf (mekan)

AYMAK: Şuurlanmak [304]

AYMAKLAMAK: Sınıflandırmak

AYMAKLANMAK: Sınıflanmak

AYMALAMAK: Karıştırmak

AYMALANMAK: Kafası karışmak

AYMAN: 1. Mahçup 2. Münevver

AYMANÇ: Mahcubiyet

AYMANMAK: Mahçup olmak [305]

AYMAZ: Gafil

AYMAZDIRMAK: Gaflete düşürmek

AYMAZLIK: Gaflet

AYNA: 1. Etraf 2. Şeytan yuvası [306]

AYNAK: İbis leyleği

AYNAL: 1. Devir (tur) 2. Civar

AYNALMAK: Devredilmek

AYNAMAK: Dönmek

AYNAR: Mani (edebiyat) [307]

AYNATMAK: Devretmek

AYNIMAK: Geri dönmek

AYNILMAK: Ayılmak

AYNILTMAK: Ayıltmak

AYOZ: Aziz, evliya (Moldavca) [308]

AYRAÇ: Parantez

AYRAK: Alkol [309]

AYRAKLAMAK: Alkol karıştırmak

AYRAL: 1. İstisnai 2. Farklı

AYRALMAK: Farklılaşmak

AYRAMAK: Alkol damıtmak

AYRAN: Yoğurt içeceği

AYRANMAK: Suyu süzülmek

AYRAT: 1. Yoğurt suyu 2. Fark

AYRATLAMAK: Fark etmek

AYRATA: Bilhassa

AYRATMAK: Suyunu süzmek

AYRIÇ: Yol ayrımı [310]

AYRIKÇA: İstisnai

AYRIKÇI: Ayrılıkçı

AYRIKLAMAK: Ayrımcılık yapmak

AYRIKMAN: Marjinal

AYRIKSA: 1. Tuhaf 2. Eylül ayı

AYRIKSAMAK: Tuhaflaşmak

AYRIKSI: 1. İstisnai 2. Sıradışı

AYRILIŞMA: Nişan (söz) atma

AYRILIŞMAK: Nişan (söz) atmak

AYRILMAÇ: Yol ayrımı

AYRIMSAK: Farklı

AYRIMSAMAK: Fark etmek

AYRIMSAR: Dikkatli

AYRINÇ: 1. Fark 2. Ton (renk)

AYRIT: Kenar (geometri)

AYSAĞAN: Dolunayda gelen varlık

AYSAK: Arada bir kaybolan kişi

AYSAMAK: Hayız (aybaşı) olmak

AYSANCI: Hayız (aybaşı hali)

AYSANCIMAK: Hayız olmak

AYSANCIR: Hayız gören kadın

AYSAR: Aydan etkilenen karakter

AYSARMAK: Aydan etkilenmek

AYSILAMAK: Burs vermek

AYSILANMAK: Burs almak

AYSILAR: Yardımcı (Mançuca)

AYSIN: Venüs (Mançuca)

AYSINMAK: Ayışığında parlamak

AYTAÇ: 1. Hatip 2. Edip

AYTAM: 1. Hitabet 2. Deyim

AYTAMCI: Spiker (TV, radyo)

AYTAR: Ültimatom [311]

AYTARGA: Röportaj

AYTARGAMAK: Röportaj yapmak

AYTARLAMAK: Ültimatom vermek

AYTARLANMAK: Sinirli konuşmak

AYTARMAK: Muhatap olmak

AYTAŞMAK: Muhabbet etmek

AYTAZ: 1. Yiğit 2. Kahraman

AYTILGA: Bahis (konu)

AYTILGAN: Bahsi geçen

AYTILMAK: Bahsedilmek

AYTIM: 1. İbare 2. Paragraf

AYTINMAK: İtiraf etmek

AYTIŞ: Laf atma (sataşma)

AYTIŞKAN: Laf atan (sataşkan)

AYTIŞMA: Atışma (edebiyat)

AYTIŞMAK: Atışmak (edebiyat)

AYTOLU: Dolunay

AYTUV: Stand-up

AYTUVÇU: Stand-up'çu

AYULDUZ: Ay-Yıldız (Türk simgesi)

AYZIT: Güzellik Tanrıçası (mit) [312]

AZA: 1. Ruhani kötülük 2. Maraz

AZAÇI: 1. Kötü ruh 2. İfrit

AZAĞ: 1. Sapkın 2. Manyak

AZAK: Uzunluk birimi (75 cm) [313]

AZAKLAMAK: Ayakla ölçmek

AZALAK: Çok az

AZALAMAK: Zıvanadan çıkmak [314]

AZALANMAK: Cine tutulmak

AZALATMAK: Cin musallat etmek

AZALAR: Şeytanlar [315]

AZALI: 1. Cinli 2. Marazlı

AZAMAK: Korkmak (ruhsal)

AZANMAK: Cine tutulmak

AZAR: Azeri, Azerbaycanlı [316]

AZAR-KAZAR-PAZAR: Üç kötü ruh

AZARAK: Seyrek dokunmuş kumaş

AZARGA: 1. Rüşvet 2. Tamah

AZARGAN: Rüşvetçi

AZARGAMAK: Rüşvet almak

AZARMA: Hile

AZARMAK: Hile yapmak

AZAŞMAK: Yolunu kaybetmek [317]

AZAT: Meşe ağacı

AZATAY: Şeytan tutmuş

AZATMA: Para kesesi

AZATMAK: Terketmek

AZAV: Vahşet

AZAY: 1. Şikayet 2. Plasenta

AZAYLANMAK: Şikayetlenmek

AZAYMAK: Şikayet etmek

AZDA: Hiç de

AZDAĞAN: Ejderha (Farsça) [318]

AZGAN: 1. Şehvetli 2. Kuşburnu [319]

AZGANMAK: Şehvet duymak [320]

AZGAŞMAK: Yolunu şaşırmak

AZGI: Şehvet

AZGIR: Şehvetli

AZGIRAK: Dağ tekesi

AZGIRMA: 1. Karikatür 2. İğfal

AZGIRMAK: Karikatür çizmek [321]

AZGIT: 1. Küfür 2. Hakaret

AZGITMAK: Hakaret etmek

AZIK: 1. Erzak 2. Şubat ayı

AZIKLAMAK: Erzak haızırlamak

AZIKLANMAK: Erzak almak

AZIKLATMAK: Erzak vermek

AZINMAK: Kaybolmak

AZINSAMAK: İstihfaf etmek

AZINSAR: Tamahkar

AZINTI: Arta kalan (tahıl vs.)

AZIRAY: Şeytan [322]

AZIRGAMAK: Gözü doymamak

AZIRGAN: Yayılıcı zararlı bitki

AZIRGANMAK: Gıpta etmek [323]

AZIRMAK: Aşırı çoğalmak [324]

AZIRMAN: Yulaf

AZIŞMAK: Şehvetlenmek

AZITKI: Şaşırtıcı yol veya bölge

AZITMAK: Bırakıp kaçmak [325]

AZLAK: Nadir

AZLANMAK: Azlığından yakınmak

AZLATMAK: Az bırakmak

AZMAN: Canavar

AZMIÇ: Yol cini (mitoloji) [326]

AZMUK: İt üzümü

AZMURT: 1. Dejenere 2. Hergele

AZNA: Şeytan

AZNAÇI: Satanist

AZNAK: 1. Hasis 2. Kindar

AZNALAMAK: Şeytanlık etmek [327]

AZNALANMAK: Şeytana tutulmak

AZNALAŞMAK: Şeytanlaşmak

AZNAMAK: Küfretmek [328]

AZNAŞMAK: Küfür edişmek

AZNATMAK: Tahrif etmek

AZRA: Kıt (zor bulunan)

AZRAK: Ender

AZRAMAK: Yoldan çıkmak [329]

AZRAMAN: Dev (masal yaratığı)

AZRATMAK: Yoldan çıkarmak [330]

AZRI: 1. Minimum 2. Asgari

- B –

BACANMAK: Gayret etmek [331]

BACARAN: Mahir

BACARGAN: Maharetli

BACARIK: Maharet

BACARMAK: Maharet etmek [332]

BACARMAN: Mahir

BACARMAZ: Maharetsiz

BACI: 1. Abla 2. Rahibe

BAÇ: 1. Hile 2. Zırh

BAÇAĞ: Oruç

BAÇAĞAN: Oruç tutan

BAÇAĞLAMAK: Oruç tutmak

BAÇAĞTAY: İftar ziyafeti

BAÇAĞTOY: Oruç bayramı

BAÇAMA: 1. Gayret 2. İbadet

BAÇAMAK: Oruç tutmak

BAÇAN: 1. İdman 2. Antrenman

BAÇIR: İbadet

BAÇIRGA: Ayin

BAÇIRGAN: Çok ibadet eden

BAÇIRMAK: İbadet etmek

BAÇIR-UY: İbadethane

BAÇMAK: 1. Kaplamak 2. Örtmek

BADARLAMAK: Azarlamak

BADAŞIK: Bitişik

BADAŞMAK: Bitişmek

BADIÇ: Üzüm asması

BADIMCAN: Yuvarlak patlıcan

BADIR: Sıvı ölçü birimi (yarım litre)

BADIRAK: Kavrulmuş arpa

BADIRAN: Hıyar (bitki), salatalık

BADRACAN: Domates

BADRAMAK: Kızarmak (sebze)

BADRAŞMAK: Kızarmak (sebzeler)

BADYAN: Japon anasonu

BAĞA: Kaplumbağa kabuğu

BAĞAÇ: Sargı macunu

BAĞAL: Harç (inşaat)

BAĞALÇAK: Duvarcı malası

BAĞALDAK: Zırh altı giysisi

BAĞALMAK: Duvar örülmek [333]

BAĞAMAK: Kaplamak [334]

BAĞAN: 1. Post 2. Kürk

BAĞANA: Sütun

BAĞANIŞ: Rabıta [335]

BAĞANIŞMAK: Rabıta kurmak

BAĞANMAK: Kaplanmak

BAĞAT: 1. Tuğla 2. Kerpiç

BAĞATMAK: Duvar örmek

BAĞAZ: Değirmen taşı tane deliği

BAĞBAGAY: Yarasa adam [336]

BAĞÇA: Paket

BAĞÇAK: Uyku bağı [337]

BAĞÇALAMAK: Paketlemek

BAĞÇALANMAK: Paketlenmek

BAĞÇAMAK: Paket yapmak

BAĞDA: Bacak sarma [338]

BAĞDALAK: 1. Kasnak 2. Çelme [339]

BAĞDALAMAK: Çelme takmak

BAĞDAMAK: Bacağını sarmak

BAĞDANMAK: Tutuklanmak [340]

BAĞDAŞILMAK: Tembellenmek [341]

BAĞDAY: Dağ yamacı

BAĞI: Sihir (engelleme amaçlı)

BAĞIÇI: 1. Sihirbaz 2. İlüzyonist

BAĞILAMAK: Sihir yapmak [342]

BAĞILANMAK: Sihre uğramak

BAĞILÇAK: Emniyet kemeri [343]

BAĞILDAK: Beşik ipi [344]

BAĞIMÇAK: Sihirle tedavi

BAĞIMÇAMAK: Sihir yapmak

BAĞINÇ: Rabıta

BAĞINIŞ: İrtibat

BAĞINIŞMAK: İrtibat kurmak

BAĞINDAŞ: Dizin üst kısmı

BAĞINMAK: Rabıta kurmak

BAĞINTI: 1. Rabıta 2. Formül

BAĞIRÇAK: Önlük

BAĞIRDAK: 1. Sütyen 2. Gırtlak

BAĞIRDAMAK: Bağrına basmak

BAĞIRDAŞ: 1. Dost 2. Sırdaş

BAĞIRDAŞMAK: Sırdaşlık etmek

BAĞIRSAMAK: Hasret çekmek

BAĞIŞMA: Nikah

BAĞIŞMAK: Nikahlanmak

BAĞIT: Akit

BAĞITMAK: Akdetmek

BAĞLACAN: Asma kabağı

BAĞLAK: 1. Bent 2. Set [345]

BAĞLAM: 1. Buket 2. Deste

BAĞLAMA: Türk milli çalgısı

BAĞLAN: 1. Kırmızı 2. Kızıl

BAĞLANÇ: Sadakat

BAĞLANÇLI: Sadakatli

BAĞLANÇSIZ: Sadakatsiz

BAĞLANIŞMAK: Cinsel birleşmek

BAĞLAŞKAN: Dost canlısı

BAĞLAŞMA: İttifak

BAĞLAŞMAK: İttifak kurmak

BAĞLAŞMAN: Müttefik

BAĞLAV: Rabıta

BAĞMAK: Duvar örmek

BAĞMAN: Duvar

BAĞMANCI: Duvarcı ustası

BAĞNAK: Baş süsü (kadın)

BAĞNAMAK: Taassup etmek

BAĞNAŞMAK: Fanatikleşmek

BAĞNAZ: Mutaassıp

BAĞRAÇ: Megafon

BAĞRAK: 1. Göçer obası 2. Bağırıcı

BAĞRAMAK: Elini göğsüne koymak

BAĞRIN: Ciğer bölgesi

BAĞTAY: Maskeli balo

BAĞYA: Bahçe

BAHÇA: Bahçe [doğru söyleniş] [346]

BAHŞI: Şaman [347]

BAKA: Değirmen çarkı [348]

BAKAÇ: Vizör

BAKAÇANAK: Kaplumbağa kabuğu

BAKALAK: Meşhud [349]

BAKALAMAK: Emeklemek [350]

BAKALÇAK: Salyangoz kabuğu [351]

BAKANA: 1. Kule 2. Minare

BAKANAK: Rasat kulesi [352]

BAKAR: 1. Ayna 2. Kuruş [353]

BAKARAK: Dürbün

BAKARMA: Nezaret (polis)

BAKARMAK: Nezaret etmak

BAKARMAN: Nezaretçi

BAKAV: Fal

BAKAVÇI: Falcı

BAKAVUL: Saray muhafızı

BAKAVUZ: Gizli polis

BAKAY: 1. Afacan 2. Koyun bacağı

BAKÇAMAK: Tahayyül etmek

BAKÇAN: İmaj

BAKÇANMAK: İmajını düzeltmek

BAKI: Müşahede

BAKICI: 1. Müşahedeci 2. Dadı

BAKILAMAK: Müşahade etmek

BAKILANMAK: Müşahade edilmek

BAKILAV: Müşahade

BAKILDAK: Sinyal lambası

BAKINCAK: Nişangah (silah) [354]

BAKINÇ: Nezaret

BAKINÇAR: Hasta bakıcı

BAKINDAK: Astroloji (yıldız falı)

BAKINDAMAK: Yıldız falı bakmak

BAKINDIRMAK: Riayet ettirmek

BAKINDIZ: Astrolog [355]

BAKINTI: Kız görme (görücülük)

BAKIRLAK: Bakırdan yapılmış

BAKIŞKAN: Çapkın

BAKIT: Muayene

BAKITÇI: Muayene memuru

BAKITMAK: Muayene olmak

BAKLAN: Karabatak kuşu

BAKMAN: Vasi

BAKMANLIK: Vesayet

BAKRAÇ: Su kabı

BAKRAMAK: Gözünü açmak [356]

BAKSAMAK: Bakmak istemek

BAKSI: Falcı

BAKTALAŞ: Rekabet

BAKTALAŞMAK: Rekabet etmek

BAKTI: Lütuf Tanrısı (mitoloji)

BAKYAZ: Düğün yemeği [357]

BALA: 1. Evlat 2. Yavru

BALAĞAN: 1. Kasım ayı 2. Sağdıç

BALAK: Manda yavrusu

BALALAMAK: Yavrulamak

BALALAYKA: Rus çalgısı (Rusça)

BALAMAN: Cüsseli

BALAN: Kartopu ağacı (Vibirnum)

BALAR: Kara yosunu

BALARDIZ: Liken

BALARMAK: Yosunlanmak [358]

BALAT: Merasim

BALAVAN: 1. Kulübe 2. Baraka

BALAVUR: Ejderha [359]

BALAVUZ: Balmumu [360]

BALDAK: 1. Duvar 2. Yüzük

BALDIRCAN: Yamula patlıcanı

BALGA: 1. Çamur 2. Harç (sıva) [361]

BALGAMAK: Koyulaşmak (harç)

BALGANMAK: İrinlenmek

BALGASUN: 1. Şehir 2. Kent [362]

BALGAŞ: Çamur [363]

BALGAŞMAK: Çamurlaşmak

BALGAT: 1. Kasaba 2. İlçe

BALGAZ: 1. Kasaba 2. İlçe

BALIĞ: Sitadel (surla çevrili şehir)

BALIN: Kıvılcım

BALIT: 1. Duvar 2. Sur (kale) [364]

BALK: Şimşek

BALKA: Balyoz

BALKAMAK: 1. Parlamak 2. Kazmak

BALKAN: Ormanlık arazi

BALKAY: Meşhur ("Star" karşılığı)

BALKI: 1. Parıltı 2. Işıltı

BALKIMAK: 1. Parıldamak 2. Erimek

BALKIR: 1. Yağmur güneşi 2. Flaşör

BALKIRGAN: Siren lambası

BALKIRMAK: Yanıp sönmek

BALKIŞ: Yakamoz

BALKIŞMAK: Parıldaşmak

BALKITMAK: Eritmek

BALKIZ: Şimşek

BALKIZMAK: Şimşek çakmak

BALLAMBAÇ: Ballı kaymak

BALMAK: Duvar

BALMAK: Duvar örmek [365]

BALTIR: Rüşvet

BALTIRMAK: Rüşvet almak

BALTOY: Bal şenliği

BAMBU: Asya kamışı (Tamilce)

BAN: Levha

BANAK: Ekmek parçası

BANAR: Tutam

BANDURA: Domates

BANIT: Yemek suyu

BANLAK: İlan panosu

BANLAMAK: İlan etmek [366]

BAR: 1. Rab (tanrı) 2. Evet [367]

BARA: 1. Ağırlık birimi 2. Manivela

BARADAN: Nara (ses)

BARAĞAN: 1. Materyal 2. Emtia

BARAK: Tüylü köpek

BARAKMAN: Köpek başlı insan

BARALAK: Yol Tanrısı (mitoloji)

BARALMAK: Mahsur kalmak

BARAMA: İpek böceği kozası

BARATAY: 1. Holding 2. Çok zengin

BARAVUZ: Bağ çubuğu [368]

BARÇA: 1. Tamam 2. Hep 3. Menba

BARÇAK: Kabza

BARÇASI: 1. Tamamı 2. Hepsi

BARÇIK: Tahta ve keçe heykelcik

BARÇIN: İpek kumaş

BARDAN: 1. Keçi kılı çuval 2. Sepet

BARDIRMAK: Devam ettirmek

BARGAN: Mersin ağacı

BARGI: Kadife

BARIN: Sine (göğüs)

BARINAÇ: Pansiyon

BARINÇAK: Kulübe

BARINMAK: İkamet etmek

BARIŞLIK: Fidye [369]

BARITMAK: Misafir etmek

BARK: 1. Aile 2. Hane 3. Saray

BARKA: 1. Falaka 2. Kamçı [370]

BARKALAMAK: Falakalamak

BARKALANMAK: Falakalanmak

BARKAN: Taştan yapılmış ev

BARKILDAK: Islıkçı ördek

BARKILDAMAK: Vaklamak

BARKIN: 1. Malik 2. Aile reisi

BARKINMAK: Rızıklanmak

BARLA: 1. Göz alıcı 2. Ziynetli

BARLAMA: Rıza

BARLAMAÇ: Mayasız ekmek

BARLAMAK: Tasdik etmek [371]

BARLANMAK: Zengin olmak

BARLAS: 1. Kumandan 2. Servet

BARLIK: Mülk

BARMAK: Peyda olmak [372]

BARMAN: Mevcut

BARON: Avrupa soylusu (Latince)

BARSACI: Hayvan terbiyecisi [373]

BARSAK: Maymun iştahlı

BARSAMAK: Gıpta etmek [374]

BARSLAN: Leopar

BARTIK: 1. Heykel 2. Palto

BARTLAK: Sütyen

BARTLAMAK: Bağırmak

BARTMAK: Kaplamak

BASA: 1. Sonra 2. Fazlasıyla

BASAÇ: Deklanşör

BASALAK: Tulum peyniri

BASALAMAK: Sıkıştırmak

BASALANMAK: Sıkıştırılmak

BASALGA: Zindan

BASAMAN: Deniz Tanrısı (mit)

BASAN: 1. Defin 2. Kasvetli [375]

BASANAK: Pedal

BASANCAK: Paspas

BASANGAÇ: Manivela

BASAR: 1. Sarımsak 2. Sınır

BASARAK: Pedal

BASARGAÇ: Baskı makinası

BASARNA: Manivela

BASARMA: 1. Pres 2. Kompres

BASARMAK: Tazyik uygulamak

BASAT: 1. Dominant 2. Mühür

BASAVA: Kapı eşiği

BASAVAÇ: 1. Pres 2. Barut çubuğu

BASIKMAK: Kasvetlenmek [376]

BASILGA: Kasvet

BASILGAN: Kasvetli

BASILGANMAK: Kasvetlenmek

BASINDIRMAK: Tab ettirmek

BASINGA: Tab (baskı)

BASINGAN: Matbu

BASINMAK: Hafakan basmak [377]

BASIR: Trahoma hastalığı

BASIRGA: Kabus

BASIRGAMAK: Kabus görmek

BASIRGANMAK: Kabusla uyanmak

BASIRIK: Çadır direği

BASIRMA: Defin (ölü gömme)

BASIRMAK: Defnetmek (ölü) [378]

BASIT: Kuluçka

BASITÇI: Kuluçkada yatan tavuk

BASITMA: 1. Kuluçka 2. Gürk

BASITMAK: Kuluçkaya yatırmak [379]

BASKA: Korse

BASKAK: Cebri icra memuru [380]

BASKAMA: Cebri icra

BASKAMAK: Cebri icra etmek

BASKANÇAK: İskele

BASKIÇ: El merdiveni

BASKIŞ: Rütbe

BASLAMAK: Ayakla ezmek

BASMAÇ: Yazı – tura oyunu

BASMAŞ: Izgara köfte

BASMAN: 1. Set 2. Matbaa

BASMANCI: Matbaacı

BASMIK: Tost

BASMIKÇI: Tostçu

BASRA: Püseron (yaprak biti)

BASTA: 1. İşporta 2. Cendere

BASTALAMAK: Cenderelemek

BASTAMA: Merdiven

BASTAMAK: Preslemek

BASTAV: Eşik

BASTI: Külbastı yemeği

BASTIK: 1. Pestil 2. Çanta 3. Nektar

BASTIRGAÇ: Pres aleti

BASTIRGAMAK: Preslemek

BASTIRGANMAK: Preslenmek

BAŞACI: Reis

BAŞAĞAR: Vakur [381]

BAŞAKÇI: Buğday dilenen kişi

BAŞAKLAMAK: Oka uç takmak

BAŞALAY: İşaret parmağı

BAŞALMAK: Önde gitmek [382]

BAŞALMIŞ: Avangard

BAŞAMA: Hakimiyet

BAŞAMAK: Hakimiyet sağlamak

BAŞAMAN: Hükümran

BAŞAMANLIK: Hükümranlık

BAŞANA: Huzur hakkı (para)

BAŞARA: Karanfil çiçeği

BAŞARAT: Kabiliyet

BAŞARCAN: Mahir

BAŞARGAN: Komiser (polis) [383]

BAŞART: Şayet

BAŞAT: 1. Lider 2. Egemen

BAŞATMAN: Otoriter

BAŞATMANLIK: Otorite

BAŞAVUL: Nahiye [384]

BAŞAVUT: 1. Muhtar (kişi) 2. Ekabir

BAŞBAĞ: Başörtüsü [385]

BAŞBOZAN: 1. Fesatçı 2. Fitneci

BAŞBOZAR: 1. Fesat 2. Fitne

BAŞBOZMAK: Fesat / fitne etmek

BAŞBUĞ: Başkumandan [386]

BAŞÇANAK: Kafatası

BAŞÇI: Lider

BAŞÇIL: 1. Lider 2. Halay başı

BAŞDAK: Rehber (yol gösterici) [387]

BAŞDAMAK: Öne geçmek

BAŞDAŞ: 1. Akran 2. Aynı boyda

BAŞDAŞMAK: Aynı boyda olmak

BAŞIK: Şarkı

BAŞIKMAK: Şarkı söylemek

BAŞIL: Şef

BAŞINMAK: Başını dikmek

BAŞKALMAK: Değişmek

BAŞKALANMAK: Farklılık göstermek

BAŞKALATMAK: Ayrım yapmak

BAŞKAMAK: İktidara gelmek

BAŞKAR: Hükümran

BAŞKARIŞMAK: Muhalefet etmek

BAŞKARMA: Hükümranlık

BAŞKARMAK: Hükmetmek

BAŞKARMAN: Hükümdar

BAŞKARMANLIK: Hükümdarlık

BAŞKILT: Sabit yön (Kıble gibi)

BAŞKIR: Muvaffak

BAŞKIRMAK: Muvaffak olmak

BAŞKIYAN: Develi savaş topu

BAŞKOÇANI: Nüfus cüzdanı

BAŞKOŞAR: Önayak olan

BAŞKOŞMA: Önayak olma

BAŞKOŞMAK: Önayak olmak

BAŞLAK: 1. Müstakil 2. Start

BAŞLAM: 1. Start 2. Siftah

BAŞLAMÇI: 1. Startör 2. Siftahçı

BAŞLANMAK: Öne geçmek

BAŞLATA: Hareket emri

BAŞLATACI: Hareket amiri

BAŞMAK: Başörtüsü

BAŞMAN: 1. Muhtar (kişi) 2. Ekabir

BAŞNAK: Başı açık

BAŞNAMAK: Elini başına sürmek

BAŞNARMA: Asker selamı

BAŞNARMAK: Asker selamı vermek

BAŞORDA: 1. Başkent 2. Başşehir

BAŞRAK: Resen

BAŞSAĞMA: Taziye

BAŞSAĞMAK: Taziye vermek

BAŞTAĞLANMAK: Fevrilik etmek [388]

BAŞTAR: 1. İmam 2. Lider 3. Orak

BAŞTARMAK: İmamlık etmek

BAŞTAŞI: Mezar taşı

BAŞTAV: Danışma bürosu [389]

BAŞTAVCI: Danışma görevlisi

BAŞYARZAM: İlk yardım

BAŞYASA: Anayasa (Kanun-i Esasi)

BAT: 1. Kuvvet 2. Derhal

BATA: Taziye [390]

BATAÇI: Taziyeci [391]

BATAĞAN: Arpacık çıbanı

BATALAMAK: Taziye vermek

BATALAŞMAK: Taziyeleşmek

BATALGA: Bataklaşmış arazi

BATAR: Zatülcenp hastalığı

BATARAK: Çamurlu tarla

BATARGA: Ağrılı akciğer öksürüğü

BATAVUL: Dibi batak olan (göl vs.)

BATÇA: Testi

BATIKAN: 1. Kiler 2. Ambar

BATILAMAK: Kuvvet uygulamak

BATILANMAK: Kuvvetlenmek

BATIM: Derinlik ölçüsü (boy ile)

BATIN: Meçhul diyar

BATINÇ: İflas

BATINMAK: İflas etmek

BATIRAÇ: 1. Delici silah 2. Yılan dişi

BATIRAK: Mızrak

BATIŞMAK: Birlikte batmak

BATMAN: Ağırlık ölçüsü (7,5 kg) [392]

BATMAZ: Silah işlemez

BATU: Kuvvetli

BATUK: Karabatak kuşu

BATULAĞAN: Takviye edici

BATULAMAK: Takviye etmek [393]

BATULANMAK: Takviye edilmek

BATUR: Kahraman [394]

BATURAMAK: Kuvvetlenmek

BATURGAN: Kahramanvari

BATURGANMAK: Yiğitlik etmek

BATUŞAD: Batı kanadı komutanı

BAV: Hayvan terbiyesi [395]

BAVAR: Eğitilen kuş / hayvan

BAVCI: Kuş / hayvan terbiyecisi

BAVLAMAK: Ava alıştırmak (kuş)

BAVLANMAK: Ava alışmak (kuş)

BAVLI: Hayvan yarışı [396]

BAVRAK: 1. Çiriş otu 2. Atletik

BAVUL: Mumyalanmış hayvan

BAVULCU: Hayvan mumyalayıcı

BAVUR: 1. Karaciğer 2. Halat

BAVURCU: Ciğerci (satıcı)

BAVURGAN: 1. Şefkatli 2. Mağrur

BAVURGANMAK: Şefkat etmek [397]

BAVURMAK: Göğüs şişirmek [398]

BAVURSAK: Karaciğer büyümesi

BAVURSAMAK: Göğsü kabarmak

BAVURTLAN: Çil keklik (kuş)

BAY: Beyefendi

BAYA: 1. Evvelce 2. Medya [399]

BAYAÇUT: Burjuva

BAYAĞ: 1. Normal 2. Sıradan

BAYAK: 1. Demin 2. Zengin

BAYALA: Banka

BAYALACI: Bankacı

BAYALAMAK: Servet biriktirmek

BAYAMAK: Zaman geçmek

BAYAN: Hanımefendi [400]

BAYANAY: Geçim Tanrıçası (mit)

BAYANMAK: Zengin olmak [401]

BAYANIŞ: 1. Servet 2. Naz

BAYAR: 1. Zengin 2. İzzetli

BAYARDAMAK: Teşekkür etmek

BAYARDANMAK: Şükretmek

BAYARDAV: Şükür

BAYARGAN: Aziz

BAYARLAMAK: İkram etmek

BAYARLANMAK: İkram görmek

BAYARMAK: Zengin olmak

BAYARMAN: Aristokrat

BAYARTAY!: Teşekkürler! [402]

BAYARTOY: Şükran bayramı

BAYAŞ: Bereket

BAYAŞMAK: Bereketlenmek

BAYAT: Mani (edebiyat)

BAYATMAK: Zengin etmek [403]

BAYAVUT: 1. Zengin 2. Gani

BAYAZ: Memnun

BAYAZMAK: Memnun olmak

BAYÇA: Gece cini (halk inancı)

BAYÇAĞAN: Baykuş

BAYÇAMA: Tetkik

BAYÇAMAK: Tetkik etmek

BAYÇAR: 1. Kurban 2. Kurban eti

BAYÇARMAK: Kurban kesmek [404]

BAYÇURA: Ev cini [405]

BAYDA: Tencere

BAYDAK: 1. Şubat ayı 2. Flama

BAYDAM: 1. İkram 2. Huzur (içsel)

BAYDAMAK: İkram etmek

BAYDAN: 1. Evvelden 2. Cömert

BAYDANMAK: Huzur bulmak

BAYDAR: Kurban derisi

BAYDARA: Kurban derisi sırığı [406]

BAYDARKA: Sporcu kayığı (deriden)

BAYDARMAK: Kurban yüzmek

BAYDIR: Kuvvetli

BAYDIRMAK: Takviye etmek [407]

BAYGA: At yarışı [408]

BAYGAMAK: At yarışı yapmak

BAYGAR: Yarış atı

BAYGAŞ: 1. Tuhaf 2. Garip

BAYGAŞMAK: Tuhaflaşmak

BAYIK: 1. Hak 2. Doğru

BAYIKLAMAK: Hak etmek

BAYILDAN: İmam bayıldı yemeği

BAYILGA: Koma

BAYILGAMAK: Komaya girmek

BAYINCAN: Hıyar (bitki), salatalık

BAYINÇ: 1. Refah 2. Huzur (içsel)

BAYINDIR: Mamur

BAYINDIRMA: İmaret

BAYINDIRMAK: İmar etmek

BAYINMAK: İmar olmak [409]

BAYIŞKAN: Rehavete kapılmış

BAYIŞMA: Rehavet

BAYIŞMAK: Rehavete kapılmak

BAYITMAK: Zengin etmek

BAYKAK: Ceviz

BAYKAL: Yabani kısrak

BAYKAN: Muayene kabini [410]

BAYKAM: Muayene

BAYKAMAK: Muayene etmek

BAYKAV: Muayene

BAYKIZ: Efsanevi kuş (baykuş)

BAYLAK: 1. Nazlı 2. Müreffeh

BAYLAM: 1. Naz 2. Refah 3. Flört

BAYLAMAK: Nazlandırmak

BAYLAN: Nazlı

BAYLANIŞ: 1. Cilve 2. Cinsel ilişki [411]

BAYLANIŞMAK: Cilveleşmek

BAYLANMAK: Nazlanmak

BAYLAŞ: 1. Cilve 2. Naz

BAYLAŞIK: 1. Cilveli 2. Nazlı

BAYLAŞMAK: Cilveleşmek

BAYLAV: Ambalaj

BAYLIK: Senyoraj / efendi hakkı

BAYMAK: Mağdur

BAYMAK: Zengin olmak

BAYMAL: Müreffeh

BAYMAN: Aziz (evliya)

BAYMAŞIK: Uyuşuk

BAYMAŞMAK: Uyuşmak

BAYMAZ: Mal mülk edinemeyen

BAYNA: 1. Şeref 2. Saadet

BAYNAMAK: Müşerref olmak

BAYNAR: 1. Şerefli 2. Saadetli

BAYNASIZ: Şerefsiz

BAYRA: Balyoz

BAYRAÇ: 1. Zengin 2. Çekiç

BAYRAMAK: Vakit geçmek [412]

BAYRAMDAMAK: Bayram yapmak

BAYRANMAK: Vakit geçirmek

BAYRI: Kadim

BAYRILMAK: Eskimek

BAYRITMAK: Eskitmek

BAYSAL: Memnuniyet

BAYSAMA: Madalya

BAYSAMAK: Memnun olmak

BAYSAN: Centilmen

BAYSANMAK: Centilmenlik etmek

BAYSATMAK: Memnun etmek

BAYSUNKAR: Paçalı şahin kuşu

BAYTAK: 1. Birçok 2. Epey

BAYTAL: 1. Kısrak 2. Kurbanlık at

BAYTALAMAK: Çoğalmak

BAYTALAR: Kurban töreni

BAYTAR: Bereketli

BAYTARAN: Kabe süpürgesi (ot)

BAYTARMAK: Bereketlenmek

BAYZIN: Saray

BAYZINMAK: Gösteriş yapmak

BAZ: Kalın açılmış yufka hamuru [413]

BAZAK: Domuz yavrusu

BAZALAK: Küçük doğan (kuş türü)

BAZAMA: 1. İltica 2. Sığınak

BAZAMAK: İltica etmek

BAZANMAK: İtimat etmek

BAZANTI: 1. Teminat 2. Garanti

BAZAR: Sınır

BAZARLAMAK: Etrafını çevirmek

BAZGAN: 1. Mersin ağacı 2. Balyoz

BAZILGAÇ: Kompresör

BAZILMAK: İçine dolmak [414]

BAZINAR: Pnömatik çekiç

BAZINMAK: Hapse girmek

BAZIR: Tazyik

BAZIRMAK: Tazyiklenmek

BAZIŞKIN: Tansiyon

BAZIŞMA: Yüksek tansiyon

BAZIŞMAK: Tansiyonu yükselmek

BAZITKAN: Pompa (hava / su)

BAZITMAK: Tazyik uygulamak [415]

BAZLAMA: Kalın gözleme (ekmek)

BAZLAMAÇ: Tatlı gözleme

BAZLAMAK: Hamuru kalın açmak

BAZLAMBAÇ: Kalın yufka ekmeği

BAZMA: Tezek

BAZMAK: Tabaka oluşturmak [416]

BAZMAN: 1. Terazi 2. Mutemet

BAZULAK: Kaside (musiki) [417]

BAZULAMAK: Kaside okumak

BECENMEK: İtina göstermek

BECERGEN: Maharetli

BECERİK: Marifet

BECET: 1. Makyaj 2. Tezyinat

BECETMEK: Makyaj yapmak

BEÇEK: Eneme (kulak çentme)

BEÇEL: Sünnet (tıp)

BEÇELGEN: Sünnetli çocuk

BEÇELMEK: Sünnet olmak (tıp)

BEÇEMEK: Sünnet etmek (tıp) [418]

BEÇEREK: Deri işareti (kesikle)

BEÇET: Kesik / ameliyat izi [419]

BEÇETMEK: Hadım etmek

BEÇKEK: Sünnet derisi (tıp) [420]

BEÇMEK: Enemek (deri kesmek)

BEDER: 1. Ziynet 2. Mücevher

BEDİK: Neşeli cin (mitoloji)

BEDİZ: 1. Heykel 2. Büst

BEDİZCİ: Heykeltraş

BEDİZEMEK: Kımıltısız durmak

BEDİZENMEK: Donup kalmak

BEDİZGEN: 1. Vakur 2. Heykel gibi

BEDİZMEK: Duygusuz davranmak

BEDÜK: 1. Azametli 2. Azim

BEDÜKLEMEK: Yüceltmek

BEDÜKLENMEK: Kibirlenmek

BEGÜM: Hükümdariçe [421]

BEĞEÇ: 1. Veliaht 2. Küçükbey

BEĞELE: Ahududu

BEĞENCE: Takriz (övgü yazısı)

BEĞENÇ: Zevk

BEĞENÇLİ: Zevkli

BEĞENÇSİZ: Zevksiz

BEĞENDİ: Hünkarbeğendi yemeği

BEĞENDİK: Sempatik

BEĞENE: Arpa unu ve peynir aşı

BEĞENSEK: Estetik

BEĞENSEMEK: Hoşuna gitmek

BEĞENSER: Sempatik

BEĞER: Asil

BEĞESİN: Hayrat (iyilik)

BEĞEY: 1. Muktedir 2. Otoriter

BEĞLEM: Deste (10 adet) [422]

BEĞLEMEK: Destelemek

BEĞLENÇ: Destek

BEĞLENMEK: Destek olmak

BEĞLEŞMEK: Dayanışmak

BEK: 1. Koruma 2. Korunan bölge

BEKE: Mürekkep (boya sıvısı)

BEKEMEK: 1. Durmak 2. Kalmak

BEKEN: 1. Nöbet 2. Fileto

BEKENCİ: 1. Nöbetçi 2. Gece bekçisi

BEKENÇ: Nöbet

BEKENMEK: Nöbet tutmak

BEKERGE: Tahkimat (inşaat)

BEKERGEMEK: Destek vermek

BEKERGETMEK: Tahkim etmek

BEKET: 1. Otel 2. İstasyon 3. Nokta

BEKETME: Metanet

BEKETMEK: 1. Kilitlemek 2. Kapamak

BEKİ: 1. Refakatçi 2. Sevap

BEKİK: Metin (dayanıklı)

BEKİM: Kararlılık

BEKİMEK: Sağlamlaşmak [423]

BEKİMSİZ: Kararsız

BEKİNÇ: Metanet

BEKİNÇEK: Saklambaç oyunu

BEKİNİ: Bira

BEKİNMEK: İnat etmek

BEKİRE: Metanet

BEKİREMEK: Metanet göstermek

BEKİRMEK: Metanet göstermek

BEKİT: Kilit

BEKİTMEK: Sağlamlaştırmak

BEKLEMEN: Nöbetçi

BEKLENÇ: İddet (bekleme süresi)

BEKLENMEK: Sağlamlaşmak

BEKLEV: Nöbet

BEKLEVÇİ: Nöbetçi

BEKRE: Mersin balığı

BEKREK: 1. Ordugah 2. Müfreze

BEKREMEK: Kilitlemek

BEKRENMEK: Kamp kurmak

BEKSİZ: 1. Korumasız 2. Dayanıksız

BEKTEMEK: Nöbet tutmak

BEKTER: Zırh

BEKTERMEK: Zırhlanmak

BEKTEŞ: 1. Nöbet arkadaşı 2. Eyalet

BEKTEŞMEK: Nöbetleşe yapmak

BELÇE: 1. Sembol 2. Alamet

BELÇEK: 1. Şüphe 2. Bahis [424]

BELÇEMEK: Şüphelenmek [425]

BELÇENMEK: İşkillenmek

BELÇER: At derisi çizme [426]

BELÇERME: Elini beline atma

BELÇERMEK: Beline çekmek [427]

BELÇETMEK: Şüphelendirmek [428]

BELÇEV: Çeyiz

BELÇİM: Kura (çekiliş)

BELÇİMEK: Kura çekmek [429]

BELÇİN: Sicil numarası

BELÇİNMEK: Tescil olmak

BELÇİR: 1. Piyango 2. Bahis (iddia)

BELÇİRMEK: Bahse girmek

BELÇİTEY: Ulusal piyango çekilişi

BELÇİTMEK: Piyango çekmek

BELDEK: 1. İşaret 2. Alamet

BELDEM: 1. Kemer 2. Yırtmaç [430]

BELDEMEK: Kemer bağlamak

BELDENMEK: Bele kadar açmak [431]

BELDEV: Çadırın orta kuşağı

BELDİK: Kemer (kuşak)

BELDİRME: Resim

BELDİRMEK: Resim / işaret çizmek

BELE: Kuzen (erkek)

BELEÇE: Kuzin (kız)

BELEĞEN: Hayalet

BELEK: 1. Hediye paketi 2. Kundak

BELEKE: Hediye (Mançuca) [432]

BELEKEY: Su kurbağası

BELEKLEMEK: Hediye paketlemek

BELEKTEY: Hediyeleşme günü

BELEMEK: Kundaklamak (sarmak)

BELEMEN: Görünmez kişi [433]

BELEN: 1. Havale hastalığı 2. Hazır

BELENÇEK: Kundak (bebek) [434]

BELENMEK: Kundaklanmak (bez)

BELERÇİN: Meme

BELERGEN: 1. Peydah olan 2. İri göz

BELERMEK: Peydah olmak

BELEŞME: Rehber (telefon vs.) [435]

BELEŞMEK: Rehbere bakmak

BELET: 1. Rehber 2. İşaret (point)

BELETMEK: Rehberlik etmek [436]

BELEZ: Romatizma

BELEZMEK: Romatizma olmak

BELGEÇ: Klasör

BELGEÇER: Faks cihazı [437]

BELGELEÇ: Zabıt

BELGİ: 1. Sembol 2. İşaret

BELGİLEÇ: Marka

BELGİLEMEK: İşaretlemek [438]

BELGİLENMEK: İşaretlenmek

BELGİLET: İşaret

BELGİN: Sembolik

BELGİR: Zahiri

BELGİRME: Tezahür

BELGİRMEK: Tezahür etmek

BELGİRTMEK: Anons etmek

BELGİT: 1. Alamet 2. Senet

BELGİTMEK: İşaret etmek

BELİN: Meme

BELİNÇ: Panik

BELİNÇEK: Dehşetli

BELİNLEMEK: Paniklemek

BELİNLETMEK: Panikletmek

BELİRGE: 1. Semptom 2. Sendrom

BELİRGEN: Semptomatik

BELİRGENMEK: Sendrom oluşmak

BELİRTKE: 1. İşaret 2. İfade

BELİRTKEN: İfade edici

BELİZ: Tescil

BELİZLEMEK: Tescil etmek

BELİZLENMEK: Tescil olmak

BELİZLETMEK: Tescil ettirmek

BELKENÇEK: Korse

BELLEK: Hafıza

BELLEM: Hıfz

BELLEMEK: Hıfz etmek

BELLEŞDİRMEK: Ezberletmek

BELLEŞMEK: Ezberlemek

BELLEŞMEN: Hafız

BELMİŞ: Peynir helvası

BELSEK: 1. Oryantal (dans) 2. Raks

BELSEMEK: Belini kıvırmak

BELSENMEK: Raks etmek [439]

BELSER: 1. Dansöz 2. Rakkase

BELSERMEK: Belini kıvırmak

BELTİR: 1. Kavşak direği 2. Mansap

BENDEK: Narsist

BENDEMEK: Narsistlik yapmak

BENDEŞ: 1. Aynı 2. Ruh eşi

BENDEŞMEK: Aynılaşmak

BENGEMEK: Uzaklaşmak

BENGÜ: Ebedi

BENGÜLEŞMEK: Ebedileşmek

BENİLDEMEK: Aniden uyanmak

BENİNÇ: Kabul

BENİNÇLENMEK: Kabullenmek

BENİNMEK: Kabul etmek

BENK: Muhkem (sağlam)

BENLEK: 1. Narsist 2. Ukala

BENLEMEK: Ukalalık etmek

BENSİMEK: Taklit etmek [440]

BENZEÇ: Model (örnek)

BENZEĞEN: Taklit

BENZEREK: İmitasyon

BERÇ: Nasır (deri sertleşmesi)

BERÇİ: Dilenci [441]

BERÇİLİK: Dilencilik

BERÇİTKEN: Baykuş

BERDİRMEK: İhanet etmek

BEREK: Aba (kaba kumaş)

BERELMEK: Takati kesilmek

BEREN: 1. Kuzu 2. İkram eden

BERERMEK: Morarmak (beden)

BERERTİ: Morartı, ezik (beden)

BEREŞEN: Cömert

BEREŞMEK: Cömertlik etmek

BERGE: 1. Kayısı 2. Darp izi [442]

BERGELEMEK: Darp etmek

BERGELENMEK: Darp edilmek

BERGEMEK: Yaralamak

BERGEN: Veren (Tanrı'nın sıfatı)

BERGENMEK: Yaralanmak

BERGİN: Alacaklı

BERGÜ: Allah vergisi yetenek

BERİL: Fedakar

BERİLEMEK: Ayrı tutmak

BERİLENMEK: Ayrı durmak

BERİLGEN: 1. Marjinal 2. Fanatik

BERİLGEMEK: Kenara çekilmek

BERİLGENMEK: Taasup etmek

BERİLTE: Yayım (TV, radyo)

BERİLTEMEK: Yayımlamak (TV vs.)

BERİM: 1. Sadaka 2. Eylül ayı [443]

BERİMÇİ: Sadaka toplayıcı

BERİNÇ: Fedakarlık

BERİNÇEK: Fedakar

BERİNMEK: Fedakarlık etmek

BERİŞ: Zekat

BERİŞMEK: Zekat vermek

BERKE: 1. Kuvvet 2. Zor

BERKELEMEK: Zor kullanmak [444]

BERKELENMEK: Zorlanmak

BERKELEY: 1. Azametli 2. Şahane

BERKELİ: 1. Kuvvetli 2. Zor

BERKEMEK: Kuvvetlenmek [445]

BERKİLMEK: İstihkam olmak

BERKİN: 1. Kuvvetli 2. Sağlam

BERKİNMEK: Sıhhat kazanmak

BERKİŞMEK: Katılaşmak

BERKİT: Muhkem (sağlam)

BERKİTME: Müstahkem

BERKİTMEK: Sağlamlaştırmak

BERLEMEK: Sıralamak

BERLENMEK: Sıraya girmek

BERLETMEK: Sıraya koymak

BERLİK: Koyun sağma alanı

BERME: Borç

BERMEK: Borç vermek [446]

BERNE: Sonradan katılan şey [447]

BERNEK: Misafir öğrenci

BERNELMEK: Sonradan katılmak

BERNEMEK: Sonradan katmak

BERNEŞMEK: Takas etmek

BERNETMEK: Başkasından almak

BERŞE: Odun kömürü

BERTELME: Harabe

BERTELMEK: Harap / tahrip olmak

BERTEN: Bu sabah

BERTİK: 1. Yaralı 2. Kazalı (araç)

BERTİLMEK: Yaralanmak

BERTİNMEK: Kendini yaralamak [448]

BERTİŞMEK: Birbirini yaralamak

BERTME: Darp (yaralama)

BERTMEK: Yaralamak

BERÜK!: Lütfen!

BERÜKLEMEK: "Lütfen" demek

BESEN: Kırağı

BESEREK: Dövüş devesi

BESERMEK: Gürbüzleşmek [449]

BESERTMEK: Gürbüzleştirmek

BESEY: Karnıbahar

BESKE: Kantar

BESKELEMEK: Kantarla tartmak

BESKİ: İkinci çift at (arabada)

BESLEK: Evde kalan hizmetçi

BESMEÇ: Karışık unlu sac ekmeği

BESTEL: Pekmezli kabak pişirmesi [450]

BEŞDÖNEL: Pentagon

BEŞE: 1. Erkek kardeş 2. Hamsin

BEŞEK: Haremlik

BEŞEN: Elli (sayı) [Bejen] [451]

BEŞERLEME: Dört nala koşma

BEŞERLEMEK: Dört nala koşmak

BEŞİM: Öğle vakti

BEŞİRİK: Maharet

BEŞİRMEK: Maharet göstermek

BEŞKE: Mantar (bitki)

BEŞLEMEK: Beş parmak birleştirmek

BEŞME: Beş renkli kumaş

BEŞMEK: Çıkrık tezgahı

BEŞMEK: Beş parmak açmak

BEŞMÜYÜZ: 1. Beşgen 2. Beşköşeli

BEŞTENMEK: El sıkışmak [452]

BET: 1. Çehre 2. Sima 3. Sayfa

BETE: Hindistan cevizi, kokonut

BETEGE: 1. Ayrık otu 2. Yulaf

BETİ: 1. Vasıf 2. Kalite

BETİGE: Vesika

BETİGECİ: Sekreter

BETİGEN: Kitabe

BETİK: Mevsuf (vasıflı)

BETİKLEMEK: Vasıflandırmak [453]

BETİLİ: 1. Vasıflı 2. Kaliteli

BETİM: 1. Tasvir 2. Tavsif [454]

BETİMCE: Kompozisyon

BETİMEK: Tasvir etmek

BETİMLEMEK: Tasvir etmek

BETİMLENMEK: Tasvir edilmek

BETİNÇ: Tasavvur

BETİNMEK: İmajını düzeltmek [455]

BETİRE: Göz hastalığı [456]

BETİRGE: Vesikalık fotoğraf

BETİRGEMEK: Fotoğraf çekmek

BETİRGENMEK: Fotoğraf çekilmek

BETİSİZ: 1. Vasıfsız 2. Kalitesiz

BETİŞKE: Mektup

BETİŞME: 1. Yazışma 2. Sohbet

BETİŞMEK: Yazışmak [457]

BETİZ: 1. Poz 2. Suret

BETİZEMEK: Korkmak [458]

BETİZETMEK: Korkutmak

BETİZMEK: Poz vermek [459]

BETKİRMEK: Yazdırmak

BETLEMEK: Fiil çekmek (gramer)

BETLEŞMEK: Yüzleşmek

BETSİNME: Mahçubiyet

BETSİNMEK: Mahçup olmak [460]

BETSİR: Mahcup

BETSİZ: 1. Yüzsüz 2. Arsız

BEY: 1. Lord 2. Vali

***BEYDE:** Prens (1. derece) [461]

***BEYGE:** Prens (2. derece)

***BEYLE:** Prens (3. derece) [462]

***BEYZE**: Prens (4. derece)

BEYÇE: 1. Leydi 2. Vali karısı [463]

BEYDEŞ: Veliaht

BEYDEŞMEK: Taht ortağı olmak

BEYELMEK: Tahta çıkmak

BEYER: 1. Prens 2. Şehzade

BEYETMEK: Taht'a çıkarmak

BEYGÜ: Evcil şahin

BEYİ: Ayva (ağaç, meyve)

BEYİMSEMEK: Bey gibi davranmak

BEYİMSENMEK: Beylik taslamak

BEYİNMEK: Mağrurlanmak [464]

BEYİTMEK: Tazim etmek

BEYİRMEK: Melemek (koyun vs.)

BEYLEK: Hüküm

BEYLEMEK: Hükmetmek [465]

BEYLEN: Hükümdar soyu

BEYLENGEN: 1. Kibirli 2. Otoriter

BEYLENMEK: Bey gibi davranmak

BEYLEV: Hakimiyet

BEYNEMEK: 1. Çekinmek 2. Korkmak

BEYREK: 1. Şehzade 2. Veliaht

BEYREM: Meryem (özel ad) [466]

BEYRÜ: Ezeli

BEYTEREK: Yaşam ağacı (mit) [467]

BEZEK: 1. Ziynet 2. Süs

BEZEKEY: 1. Ziynettar 2. Süslü

BEZELGE: Nakış

BEZELGEN: Nakışlı

BEZELMEK: Nakşolmak

BEZEMEK: Tezyin etmek

BEZEMEN: Nakkaş

BEZEN: Sepet

BEZENMEK: Tezyin olmak

BEZENTİ: Dekorasyon

BEZERGE: Dekorasyon

BEZERGEN: Dekoratif

BEZERMEK: Baygınlık geçirmek

BEZETMEK: Nakşetmek

BEZDİRGEN: Gına getiren

BEZDİRMEK: Gına getirmek

BEZGEK: 1. Sıtma 2. Malarya

BEZGEMEK: Titremek

BEZGENMEK: Titreme tutmak

BEZGİ: 1. Menteşe 2. Bıkkınlık

BEZGİNTİ: Bıkkınlık

BEZİK: 1. Canı sıkkın 2. Solgun

BEZİKMEK: Canı sıkılmak

BEZİKTİRMEK: Canını sıkmak

BEZİRME: Kalın yufka ekmeği

BEZME: Yufka ekmeği

BEZMEK: Gına gelmek (bıkmak)

BIÇAĞAN: Kangren [468]

BIÇALGA: Sinir kopması hastalığı

BIÇALMAK: Ampute edilmek

BIÇAMAK: Ampute etmek [469]

BIÇANAK: Ampute (kesik organ)

BIÇAR: Hızar [470]

BIÇARAK: İki kulplu testere

BIÇARGA: Elektrikle testere

BIÇARLAMAK: Hızarla kesmek

BIÇI: 1. Kesik 2. Derin kesik

BIÇIK: Kesilmiş (kopmuş)

BIÇILMAK: Derin kesilmek

BIÇIRGAN: Kesikli yara

BIÇITMAK: Kesip düşürmek

BIÇKA: 1. Kibrit 2. Talaş [471]

BIÇKAK: Ağaç kabuğu [472]

BIÇKAN: 1. Ampute 2. Hadım (iğdiş)

BIÇKAS: Bağlılık yemini [473]

BIÇMAK: Derin kesmek (koparmak)

BIÇMAL: Topraktaki ağaç kütüğü

BIÇMAN: Hızar makinesi

BIÇTA: 1. Giyotin 2. İdam kılıcı

BIÇTACI: Cellat (giyotin, kılıç)

BIJILDAMAK: Fokurdamak

BIJILTI: Fokurtu

BIJLAMAK: Hışırtılı ses çıkarmak

BIKANAK: Ayak bileği

BIKLAŞ: Yoğurtlu yumurta [474]

BILAYDA: Berabere

BILAYDAMAK: Berabere kalmak

BIRKAZAN: Pelikan

BISAK: Nikah (Ermenice)

BISAKLANMAK: Nikahlanmak

BIŞILDAMAK: Ekşimek (süt vs.)

BIŞIRGAN: Fokurdayan çamur

BIŞIRGANMAK: Fokurdamak

BIŞIRMAK: Kestirmek (süt vs.)

BIŞKALAK: Peynir suyu [475]

BIŞKAMAK: Kesilmek (süt vs.)

BIŞKAN: Kesilmiş (süt vs.)

BIŞKARMAK: Hatırlamak

BIŞLAK: 1. Peynir 2. Ekşimiş süt

BIŞLAMAK: Peynir yapmak [476]

BIŞLATMA: Eritme peynir yemeği

BIŞLATMAK: Peynir eritmek

BIŞMAK: Kesilmek (süt) [477]

BIŞRANMAK: Olgunlaşmak

BIŞRATMAK: Olgunlaştırmak

BIZAĞAN: Keman

BIZAĞANÇI: Tuva sazı (telli)

BIZAMAK: Tiz ses çıkarmak

BIZANMAK: Mızıldanmak

BIZIRMAÇ: Kuyrukyağı yemeği

BİBEĞEN: Yağmurcun kuşu

BİBEK: Kız kuşu

BİÇE: 1. Parça (kumaş) 2. Dans [478]

BİÇEÇİ: Terzi

BİÇEK: 1. Makas 2. Tırpan

BİÇEKLİK: Kesilecek kumaş

BİÇELE: Az bir zaman

BİÇELEK: Biçilmeye hazır tarla

BİÇELEMEK: Tırpanla kesmek

BİÇEMEK: Kumaş kesmek

BİÇEN: 1. Temmuz ayı 2. Çimen [479]

BİÇENEK: Patron (kumaş kalıbı)

BİÇER: Ekin biçme makinesi

BİÇEREK: Terzi makası

BİÇERGE: Çim biçme makinesi

BİÇET: Ameliyat

BİÇETMEK: Ameliyat etmek

BİÇİ: Figür

BİÇİG: Kutsal Kitap [480] [“g” ile]

BİÇİGEN: 1. El yazısı 2. Minik

BİÇİK: 1. Harf 2. Yazı

BİÇİKÇİ: Katip

BİÇİLGEN: Biçilmeye hazır tarla

BİÇİLGİN: Biçilmiş ot / tarla

BİÇİLMEK: Yazılmak

BİÇİMEK: Yazı yazmak [481]

BİÇİMEL: El yazması

BİÇİN: 1. Harman 2. Kalıp 3. Form

BİÇİNDİZ: Terzi

BİÇİNMEK: Yazı yazmak

BİÇİT: 1. Font (yazı) 2. Hasat

BİÇİTGEÇ: Daktilo

BİÇİTMEK: Yazdırmak

BİÇKE: Patron (dikiş kalıbı)

BİÇKEN: 1. Saman 2. Sancak

BİÇMEN: Tırpan

BİDER: 1. Lüzümsuz 2. Tohum

BİDEREK: 1. Beyhude 2. Nafile

BİGİZ: Çuvaldız [482]

BİK: 1. Mahfaza 2. Kilit

BİKE: 1. Hanımefendi 2. Leydi

BİKEÇ: 1. Bekar kız 2. Nişanlı kız

BİKEM: Bakire

BİKENER: Popüler

BİKENERMEK: Popüler olmak

BİKET: 1. Fazilet 2. Bekaret [483]

BİKİT: Kilit

BİKİTLEMEK: Kilitlemek

BİKLEMEK: Muhafaza etmek

BİKLENMEK: Muhafaza edilmek

BİL: 1. İrfan 2. İşaret

BİLÇE: Puan (not)

BİLÇEK: Tahmin

BİLÇEMEK: Tahmin etmek

BİLÇENMEK: Şüphelenmek

BİLÇETMEK: Puan / not vermek

BİLDE: 1. Tarif 2. Puan (not)

BİLDEHİZ: Esrarengiz [484]

BİLDELEME: 1. Tarife 2. Tespit

BİLDELEMEK: Tarif / tespit etmek

BİLDELİ: 1. Tarif edilmiş 2. Meşhur

BİLDESİZ: 1. Tarifsiz 2. Meçhul

BİLDESER: Ayak tabanı

BİLDİRGE: 1. Manifesto 2. Tebligat

BİLDİRGENMEK: Tebliğ almak

BİLDİRGETMEK: Tebliğ etmek

BİLDİRİŞİM: Komünikasyon

BİLDİRİŞMEK: Haberleşmek

BİLDİZ: İlan

BİLDİZMEK: İlan etmek

BİLEDE: Balta

BİLEKÇEK: Kelepçe

BİLEKÇEMEK: Kolunu tutmak

BİLELEŞ: Beraberlik

BİLELEŞMEK: Beraber olmak

BİLEN: 1. Dilsiz 2. Susma yeminli kişi

BİLEŞKEN: Terkibe katılan madde

BİLEM: Uzunluk birimi (30 cm)

BİLENÇ: 1. Hırs 2. Kin

BİLENEK: 1. Hırs 2. Kin

BİLERÇİN: Altınbaş kavunu

BİLEREN: Eldiven

BİLERMEN: 1. Arif 2. Bilirkişi

BİLET: Haber ("Bilmek" fiilinden)

BİLETÇİ: Haberci

BİLEV: Plak (müzik aygıtı) [485]

BİLEY: Şeker

BİLGE: 1. Alim 2. Pir 3. Üstat

BİLGEN: 1. Alim 2. Haberdar

BİLGENMEK: Haberdar olmak

BİLGER: Müderris

BİLGET: Havadis

BİLGETMEK: Haberdar etmek

BİLGİCİ: Öğrenmeyi seven

BİLGİLEME: Tarife

BİLGİLETMEK: Tarif etmek

BİLGİN: Bilim insanı (kadın/erkek)

BİLGİR: 1. Arif 2. Bilirkişi

BİLGİRMEK: İrfan etmek

BİLGİRTMEK: Tarif etmek

BİLİG: Doktrin ["g" harfi ile yazılır]

BİLİGSİZ: Cahil

BİLİGTEY: Ansiklopedi

BİLİK: Ceza boyunduruğu

BİLİLMEK: Tanınmak

BİLİNÇ: Şuur

BİLİNÇEK: Sabıka

BİLİNÇEMEK: Sabıkaya bakmak

BİLİNEK: Enformasyon

BİLİNSEK: Öğrenme heveslisi

BİLİNSEMEK: Öğrenmek istemek

BİLİŞİM: Enformatik

BİLİŞME: Enformasyon

BİLİŞMEK: Enformasyon almak

BİLİT: İdrak

BİLİTMEK: İdrak etmek

BİLİZ: Cüce

BİLSEME: Tecessüs

BİLSEMEK: Tecessüs etmek

BİLSİZ: Cahil

BİNERGEÇ: Uçak merdiveni

BİNET: 1. Taşıt bileti 2. Binek

BİNGE: Kolon (inşaat)

BİNGEMEK: Üst üste binmek

BİNGİT: Taksi

BİNİŞKE: Peron

BİRBENCİ: Egoist

BİRBENCİLEK: Egoizm

BİRBENZEŞ: Mütecanis (tek tip) [486]

BİRBENZEŞMEK: Tek tipleşmek

BİRÇE: Yegane

BİRÇEK: Model (kalıp, örnek)

BİRÇELEME: Modelleme

BİRÇELEMEK: Modellemek

BİRÇELENMEK: Modellenmek

BİRÇELEŞİM: Standart

BİRÇELEŞMEK: Standartlaşmak

BİRÇELEY: Aynen

BİRDE: 1. Kraliçe 2. Prenses

BİRDEM: Ahenk [487]

BİRDEME: Üniforma

BİRDEMLİ: Ahenkli

BİRDEMSİZ: Ahenksiz

BİRE: Kilometre (yaklaşık)

BİREĞİ: Rağmen

BİREĞİLEŞMEK: İnatlaşmak

BİRELEŞ: 1. Beraber 2. Kolektif

BİRELEŞMEK: Bir araya gelmek

BİREME: Dakika

BİREMEK: Anında yapmak

BİREN: 1. Pisboğaz 2. Açgözlü

BİRENMEK: Pisboğazlık etmek

BİREŞKEN: Sentetik

BİREŞMEK: Sentezlenmek

BİREŞTİRMEK: Sentezlemek

BİRETMEK: Taş işlemek

BİREV: 1. Ferdiyet 2. Şahsiyet

BİREVCEK: Mısır koçanı

BİREY: 1. Şahıs 2. İnsan 3. Ferd

BİREZ: Bir miktar

BİREZMEK: Azar azar birikmek

BİRGE: 1. İmza 2. Müşterek [488]

BİRGEL: Kartel (ticaret)

BİRGELECİ: İmza sahibi

BİRGELEÇ: İmza mührü

BİRGELEMEK: İmzalamak

BİRGELETMEK: İmzalatmak

BİRGELEP: Müştereken

BİRGELEŞME: İştirak

BİRGELEŞMEK: İştirak etmek [489]

BİRGEMEK: İstiflemek

BİRGEN: 1. İçe kapanık 2. Münzevi

BİRGENMEK: İçe kapanmak [490]

BİRGERME: 1. Kombine 2. Monopol

BİRGERMEK: Monopol oluşturmak

BİRGEŞİK: Entegre

BİRGEŞME: Entegrasyon

BİRGEŞMEK: Entegre olmak

BİRGEŞTİRMEK: Entegre etmek

BİRİÇKE: Yaylı at arabası

BİRİKİNÇ: Tasarruf

BİRİKLEMEK: Birbirine eklemek

BİRİKLETMEK: Tasarruf etmek

BİRİL: Pes (vazgeçiş)

BİRİLME: Pes etme (vazgeçme)

BİRİLMEK: Pes etmek (vazgeçmek)

BİRİN: 1. Tek 2. Yegane

BİRİNDİ: Sabah ile öğle arası vakit

BİRİSTEN: İskele

BİRİŞME: 1. Mukavemet 2. Seks

BİRİŞMEK: Mukavemet etmek [491]

BİRİZ: Ahad

BİRKEÇ: 1. Sarnıç 2. Rezervuar

BİRKİTME: Federasyon

BİRKİTMEK: Bir araya getirmek

BİRLEMEK: Kelime-i Tevhid söylemek

BİRLENÇ: Tevhid

BİRLENMEK: Bir araya gelmek

BİRLEŞKE: 1. İttifak 2. Kooperatif

BİRLEŞKEN: Müttefik

BİRLETMEK: Bir araya getirmek

BİRLİKLENMEK: Müttefik olmak

BİRLİKTEŞİK: Kolektif

BİRLİKTEŞME: Kooperatif

BİRLİKTEŞMEK: Birlikte yapmak

BİRMENZER: Model [492]

BİRMENZEMEK: Modellemek

BİRZE: 1. Kral 2. Prens

BİRZEME: 1. Klişe 2. Rutin

BİRZEMEK: Klişeleşmek

BİSEY: Kedi yavrusu [493]

BİŞE: Ekmek kızartması

BİŞİKÇİN: İri çekirge türü

BİŞKEN: Olgun (meyve, sebze)

BİŞKENMEK: Olgunlaşmak

BİTÇE: Akne

BİTE: 1. Kitap (Mançuca) 2. Fide

BİTEÇ: Kalem [494]

BİTEGÜN: Ayın son günü

BİTELGE: Verimli arazi

BİTEV: 1. Asil 2. Bakir 3. Deve

BİTEVİYE: Bitene kadar

BİTEY: Flora (bitki örtüsü)

BİTEZ: Verimli toprak / arazi

BİTİG: Kitap [495] [“g” ile yazılır]

BİTİGÇE: Broşür

BİTİGÇİ: Kitapçı

BİTİLMEK: Nihayete ermek [496]

BİTİNME: İstinbat

BİTİNMEK: İstinbat etmek [497]

BİTİR: İftar [498]

BİTİRÇİ: İftar eden

BİTİREV: Mezuniyet

BİTİREVCİ: Mezun

BİTİRGE: Diploma

BİTİRGEME: Mezuniyet

BİTİRGEMEK: Mezun olmak

BİTİRGETMEK: Mezun etmek

BİTİŞ: Mektup [499]

BİTİŞMEK: Mektuplaşmak [500]

BİTİTMEK: Takdir etmek [501]

BİY: 1. Figür (dansta) 2. Dans

BİYE: Kısrak

BİYELEY: Eldiven (başparmak ayrı)

BİYEME: Dans gösterisi

BİYEMEK: Dans etmek [502]

BİYEV: Dans [503]

BİYEVÇİ: Dansöz / dansör

BİYMEK: 1. Eğmek 2. Kıvırmak

BİZEÇ: Üç yaşındaki koyun

BİZEKLENMEK: Nikahlanmak

BİZEMEK: Şenlik yapmak

BİZGİ: Kapı / pencere sürgüsü

BİZGİÇ: 1. İbre 2. Terazi çubuğu

BİZİK: 1. Feryat 2. İdrar

BİZİKMEK: Feryat etmek

BİZİTMEK: Delip geçmek

BİZMEK: Delmek [504]

BİZMEN: El kantarı

BİZMENLEMEK: Tartmak

BİZMENLEŞMEK: Tartışmak

BOCUK: Domuz yavrusu [505]

BOÇUR: Çiçek bozuğu olmuş ten

BOĞAÇAR: Erkek dana

BOĞAK: 1. Anjin 2. Gırtlak 3. Köstek

BOĞALDAK: Totem direği [506]

BOĞAN: 1. Köşeli koltuk 2. Kelepçe

BOĞANAK: Kasvetli hava [507]

BOĞAR: Kasvet

BOĞARAN: Boa yılanı [508]

BOĞARCAK: Kasvetli yer

BOĞARMAK: Nefesi kesilmek

BOĞARTMAK: Nefesini kesmek

BOĞAZDAK: Guatr hastalığı

BOĞAZDAMAK: Boğazını sıkmak

BOĞAZDANMAK: Boğazı şişmek

BOĞDA: 1. Aziz (evliya) 2. Bohça

BOĞDAK: 1. Bohça 2. Çıkın

BOĞDALAMAK: Çıkın yapmak

BOĞDAMAK: Çıkın düğümlemek

BOĞDAY: Dörtte bir karat (ölçü)

BOĞLAMAK: Bohçalamak

BOĞLANMAK: Bohçalanmak

BOĞMA: Hastalık getiren ruh

BOĞMACA: Boğucu öksürük

BOĞMAK: 1. Gerdanlık 2. Kolye

BOĞMAN: Cellat ipi

BOĞNA: Tomruk parçası (kesik)

BOĞNAK: Tomruk

BOĞNAMAK: Tomruk kesmek

BOĞSAK: Vadinin daraldığı yer

BOĞSAMAK: Zor nefes almak [509]

BOĞSANMAK: Nefesi tıkanmak

BOĞSUK: Boyun prangası

BOĞSUTMAK: Boğazını sıkmak

BOĞTA: Kadın şapkası [510]

BOĞTALAMAK: Şapka giydirmek

BOĞTAMAK: Nişanlamak (söz)

BOĞTANMAK: Nişanlamak (söz)

BOĞUÇA: 1. Çıkın 2. Bohça [511]

BOĞUÇAR: Kasvetli

BOĞUL: Vale (iskambil)

BOĞULDAK: Boyunluk (medikal)

BOĞULDAY: Kurt adam [512]

BOĞULGA: Nefes tıkanması

BOĞULGAMAK: Nefesi tıkanmak

BOĞULGANMAK: Nefessiz kalmak

BOĞUN: 1. Hece 2. Makas (ray) [513]

BOĞUNDU: Mesane

BOĞUNDURMAK: Boğmak (idam)

BOĞUNMAK: Boğarak idam olmak

BOĞUNSAMA: 1. Iztırar 2. Çaresizlik

BOĞUNSAMAK: Çaresiz kalmak [514]

BOĞUR: Tencere

BOĞURDAK: Trake (nefes borusu)

BOĞURSAMA: Hırıltılı konuşma

BOĞURSAMAK: Hırıltılı konuşmak

BOĞUZ: Kurban [515]

BOĞUZDAK: Hançere (gırtlak)

BOĞUZLAĞA: Kurban töreni

BOĞUZLAK: Kurbanlık hayvan

BOĞUZLAMAK: Kurban etmek

BOĞUZLANMAK: Kurban edilmek

BOĞUZTOY: Kurban bayramı

BOLAÇAK: Bereket [516]

BOLAÇMAK: Bereketlenmek

BOLAĞAN: Bereketli

BOLAKAY: 1. Şaklaban 2. Soytarı

BOLAMAK: Fazlalaşmak

BOLAN: Ren geyiği

BOLAT: Erkek arı

BOLAY: 1. Bu şekilde 2. Böylece

BOLCAL: 1. Ecel 2. Mühlet

BOLCALMAK: Mühlet almak

BOLCAMAK: Mühlet vermek [517]

BOLCANMAK: Vadesi gelmek

BOLCAR: 1. Mühlet 2. Vakit

BOLCAŞ: Vaat

BOLCAŞMAK: Vaat etmek [518]

BOLCAV: 1. Vade 2. Tahmin

BOLCAVLAMAK: Vade koymak

BOLÇAK: 1. Gürz 2. Küre

BOLDAN: Fazla

BOLDURMAK: Teksir etmek

BOLGAN: 1. Asil 2. Aziz (izzetli)

BOLGANMAK: İzzetli davranmak

BOLKA: 1. Hırka 2. Balyoz

BOLKAR: Hayvan derisi [519]

BOLMAK: Olmak [520]

BOLRAK: Bol bulunan

BOLULÇA: İmkan (bolluk)

BOLULÇAMAK: Bollaşmak

BOLUNMAK: Tahmin etmek [521]

BOLUR: Kristal

BOLURMAK: Kristalize olmak

BOLUŞ: 1. Nasihat 2. Damat evi

BOLUŞÇU: 1. Nasihatçi 2. Hayır sahibi

BOLUŞLANMAK: Yardım almak

BOLUŞMAK: Nasihat etmek [522]

BOR: 1. Şarap 2. Kuvvetli

BORA: 1. Sert rüzgar 2. Minder

BORAGA: Çuval [523]

BORAĞAN: Kasvetli hava [524]

BORAMAK: Fırtına çıkmak

BORAN: Fırtına

BORANAK: Tayfun

BORANAŞ: Ayranlı, sarımsaklı çorba

BORARMAK: Morarmak [525]

BORARTI: Morluk

BORARTMAK: Morartmak

BORAY: Boz buğday

BORBAY: Dizden yukarı kısım

BORDAK: Obez [526]

BORDUK: Üzüm asması

BORGALAMAK: Kıvırmak [527]

BORGALANMAK: Kıvrılmak

BORGAY: Zehirsiz yılan, üzüm yılanı

BORGUY: Borazan

BORKA: Üzüm bağı

BORLA: Üzüm salkımı

BORLUK: Şaraplık üzüm

BORŞAK: Nohut [528]

BORUGA: Islık çalan ok başı

BORULDAY: Kül renkli küçük kuş

BOS: Endam

BOSTAĞAN: 1. Tas 2. Çanak

BOSUK: Endamlı

BOSUM: Beden (giysi ölçüsü)

BOSUTMAK: Beden ölçüsü almak

BOŞAĞ: Azad (serbest bırakma)

BOŞAĞLAMAK: Azad etmek

BOŞAK: Günah çıkarma [529]

BOŞAKMAK: Günah çıkarmak

BOŞAN: Dul (boşanmış)

BOŞANLIK: Dulluk (boşanmışlık) [530]

BOŞALGA: Deşarj

BOŞALGAMAK: Deşarj olmak

BOŞALGATMAK: Deşarj etmek

BOŞALTAÇ: Sifon

BOŞARMAK: İhmal etmek [531]

BOŞKUN: 1. Avare 2. Bekar

BOŞKUNMAK: Avarelik etmek

BOŞKUR: 1. İşsiz 2. Avare

BOŞKURMAK: İşten çıkmak [532]

BOŞLAÇ: Debriyaj (araba)

BOŞLAK: İhmalkar

BOŞLAMAK: İhmal etmek

BOŞLANMAK: İhmal edilmek

BOŞLAY: Bedava [533]

BOŞLAYAK: Debriyaj (araba)

BOŞMAK: Affetmek [534]

BOŞORUN: Münhal (kadro) [535]

BOŞTAMAK: Serbest bırakmak

BOŞTAN: Serbest

BOŞTANLIK: Serbesti

BOŞTANMAK: Serbest kalmak

BOŞUK: 1. Sıfır 2. Metruk [536]

BOŞUKMAK: Terketmek [537]

BOŞULMAK: Terkedilmek

BOŞUNMAK: Tövbe etmek

BOŞUNTAY: Tövbe merasimi

BOŞUTMAK: Tasfiye etmek

BOTA: Deve yavrusu

BOTAHAN: Deve yavrusuna iltifat

BOTALAK: Deve yavrusunun küçüğü

BOTKA: Kısrak sütü ve yulaf aşı

BOVMA: Ev rakısı

BOVMAK: Gerdanlık [Bovmag]

BOYAÇ: Boya fırçası

BOYAK: 1. Renk 2. Renklendirici

BOYALMAK: Rengini almak [538]

BOYANAK: Makyaj masası

BOYAR: Asilzade (Rusça)

BOYAV: Makyaj [539]

BOYAVCI: Makyöz (makyajcı)

BOYÇAK: 1. Heybetli 2. Cesaretli

BOYÇAMAK: Heybetlenmek [540]

BOYÇUN: Dürüst

BOYÇUNMAK: Dürüst davranmak

BOYDA: 1. Dede 2. Lala

BOYDAK: 1. Bekar 2. Mücerret

BOYDAŞ: Ayni kabileden/klandan

BOYDAŞMAK: Aynı klandan olmak

BOYGUN: İbret

BOYGUNMAK: İbret almak

BOYGUR: Müderris [541]

BOYGURMA: Ders [542]

BOYGURMAK: Ders vermek

BOYHAN: Satürn (Mançuca)

BOYKURT: 1. Şakirt 2. Talebe

BOYLAK: 1. Şöhret 2. Ünvan

BOYLAMA: Manzume

BOYLAMAK: Manzume okumak

BOYLANMAK: Şöhretlenmek

BOYLAŞMAK: Atışmak (edebiyat)

BOYLATMAK: Haddini bildirmek [543]

BOYLAV: Şiir

BOYLUK: 1. Asalet 2. Yalnızlık

BOYMA: 1. Tefsir 2. Kırmızı duvak

BOYMAK: Tefsir / tabir etmek

BOYMAL: Farazi

BOYNA: 1. Nine 2. Dadı [544]

BOYNAK: 1. Kibirli 2. Kolye

BOYNAMAK: Kibirlenmek [545]

BOYNAR: Kibirli

BOYNAT: Kasırga cini (mitoloji)

BOYNATMAK: Boyun bükmek

BOYNULMAK: Kefil olmak

BOYRA: Hasır

BOYSAMAK: Heybetlenmek [546]

BOYSAN: 1. Heybetli 2. Kabadayı

BOYSANMAK: Kabadayılık etmek

BOYSAR: Kabadayı

BOYSUNMA: Riayet

BOYSUNMAK: Riayet etmek [547]

BOYSUNMAZ: Riayet etmez

BOYSUTMAK: Riayet ettirmek

BOYU: 1. Hesap 2. Muhasebe

BOYUÇU: Muhasebeci

BOYUK: Vahiy [548]

BOYUKÇU: Vahiy meleği (mitoloji)

BOYUKMAK: Vahiy almak

BOYULGA: Kıyas

BOYULGAMAK: Kıyaslamak [549]

BOYUM: 1. Kıyas 2. Muhasebe

BOYUMAK: Muhasebe etmek [550]

BOYUNÇAK: 1. Gerdanlık 2. Kolye

BOYUNDURUK: Boyun prangası

BOYUNSAK: Kaşkol

BOYUNSALA: Burç (astronomi)

BOYUNSURMAK: Boynu içe çekmek

BOYUNSURUK: Döven sırığı

BOYUNTU: Ense kökü

BOYUR: Cüce

BOYURMAK: Yarı çömelmek [551]

BOYURSAMA: Tasavvur [552]

BOYURSAMAK: Tasavvur etmek

BOYURSATMAK: Hayale kapılmak

BOZA: Ekşitilmiş darı içeceği

BOZAÇ: Yarma çorbası [553]

BOZAK: Manda (camız)

BOZAKAY!: Yemin olsun ki!

BOZALAK: Egzama hastalığı

BOZALMAK: Grileşmek

BOZAMAK: Nadasa bırakmak [554]

BOZAMUK: Sedef hastalığı

BOZAN: Nadas

BOZANAK: 1. Nadas 2. Topaç

BOZANMAK: Nadasa bırakılmak

BOZAR: 1. Ayıp 2. Kusur

BOZARAK: Ayıp

BOZARAN: Ağustos ayı

BOZARTMAÇ: Rosto yemeği

BOZARTMAK: Grileştirmek

BOZAŞ: Tarhana çorbası

BOZATMA: Göz lekesi

BOZATMAK: Mahsül sökmek [555]

BOZAY: Nadas edilecek tarla

BOZBUĞA: Zencefil

BOZCALAMA: Az pişmiş yemek

BOZDURGAN: Arıza çıkaran

BOZGA: 1. Fesat 2. Nifak

BOZGALAMAK: Fesat çıkarmak

BOZGAN: 1. Fasit 2. Münafık

BOZGANMAK: Fesat etmek

BOZGAP: Boz sincap

BOZGUÇ: Silgi [556]

BOZGUL: Gri

BOZGULDAK: Grimsi

BOZLAK: Uzun hava (musiki)

BOZLAMAK: Uzun hava okumak [557]

BOZLAN: 1. Kireçli toprak 2. Nadas

BOZLANMAK: Kireçlenmek [558]

BOZLATMAK: Kireç serpmek [559]

BOZLAV: 1. Kaside (musiki) 2. Ağıt

BOZNAMAK: Feryat / figan etmek

BOZMAN: 1. Tahripkar 2. Münafık

BOZMANLIK: Münafıklık

BOZRAK: 1. Grimsi 2. Dağınık

BOZRAMAK: Hezimete uğramak [560]

BOZRAŞMAK: Darmadağın olmak

BOZRATMAK: Hezimete uğratmak

BOZRUĞAN: 1. Gürz 2. Topuz

BOZU: Fasülye

BOZUÇAR: 1. Kuru fasülye 2. Grimsi

BOZUĞAN: Hastalık döküntüsü

BOZULDA: İsyan

BOZULDAMAK: İsyan etmek

BOZULDANMAK: Fesat etmek

BOZULDAŞMAK: Fesat çıkarmak

BOZULGA: Arıza

BOZULGAMAK: Arızalanmak

BOZULGAN: Sürekli arızalanan

BOZULGAR: Külüstür

BOZULTU: Arıza

BOZUNÇ: Hezimet

BOZUNMAK: Hezimete uğramak

BOZURGAN: 1. Hezimet 2. Arızalı

BOZURGANMAK: Arızalanmak

BOZUT: 1. Hezimet 2. Nifak

BOZUTMAK: Hezimete uğratmak

BOZ-UY: Hükümdar çadırı (Boz Ev)

BÖCELEK: Haşere

BÖÇKE: 1. Fıçı 2. Kurt (solucan)

BÖDENE: Bıldırcın kuşu

BÖDRE: 1. Perma 2. Kıvırcık marul

BÖDRELEMEK: Perma yapmak

BÖDREMEK: Kıvrılmak

BÖDREŞMEK: Kıvrışmak

BÖGE: Şaman

BÖGELEMEK: Şamanlık yapmak

BÖGENÇER: Şaman yardımcısı

BÖGEY: İtaat

BÖGEYMEK: İtaat etmek [561]

BÖGEYTMEK: İtaat ettirmek

BÖĞELME: Viraj [562]

BÖĞLEK: Tıpa

BÖĞLEMEK: Tıpalamak

BÖĞLENMEK: Tıpalanmak

BÖĞNEMEK: Önünü kapatmak [563]

BÖĞREMEK: Elini böğrüne koymak

BÖĞÜRÇEK: Böbrek ağrısı

BÖĞÜRDEK: Kamışçın kuşu

BÖĞÜRDEMEK: Başını yaslamak [564]

BÖK: 1. Kısmet 2. Nasip 3. Zindan

BÖKE: Şampiyon

BÖKEĞEN: Dereceye giren (yarış)

BÖKELMEK: Transa geçmek [565]

BÖKEMEK: Şampiyon olmak

BÖKEN: 1. Ahu 2. Ceylan

BÖKENEK: Antilop

BÖKENMEK: Salınırak yürümek [566]

BÖKENTEY: Şampiyona

BÖKEVÜL: 1. Aşçıbaşı 2. Gece bekçisi

BÖKEY: 1. Öcü 2. Yay burcu (gök)

BÖKLÜ: Kısmetli

BÖKLÜCE: Kısmeti bol

BÖKMEK: Tebabet yapmak [567]

BÖKTEME: İnayet

BÖKTEMEK: İnayet etmek

BÖKÜ: Hekim [568]

BÖKÜLEMEK: Teşhis koymak (tıp)

BÖKÜLENMEK: Teşhis koyulmak

BÖKÜLÜK: 1. Hekimlik 2. Tebabet

BÖKÜŞ: Teşhis

BÖKÜŞMEK: Teşhis etmek

BÖLÇEK: 1. Kısım 2. Cüz [569]

BÖLÇELEMEK: Paylaştırmak

BÖLÇEME: Kompartman

BÖLÇEMEK: Kısımlara ayırmak

BÖLÇÜRGEN: Kızılcık (ağaç, meyve)

BÖLÇÜR: Hisse

BÖLÇÜRMEK: Paylaşmak

BÖLÇÜTMEK: Paylaştırmak

BÖLE: 1. Aile 2. Familya [570]

BÖLEK: 1. Cüz 2. Prim [571]

BÖLEKLEMEK: Kısımlara ayırmak

BÖLGEÇ: Kesir (matematik)

BÖLMEÇ: 1. Dolap 2. Kiler

BÖLÜKDEŞ: Aynı hizipten olan

BÖLÜNÇ: Taksit

BÖLÜNÇLEMEK: Taksite bölmek

BÖLÜT: Sınıf (kategori)

BÖLÜTLEME: Kategorize etme

BÖLÜTLEMEK: Sınıflandırmak

BÖLÜTME: Kategori

BÖLÜTMEK: Sınıflamak

BÖN: Ahmak

BÖNEMEK: Ahmaklaşmak

BÖNENMEK: Ahmakça davranmak

BÖNGE: Tekme

BÖNGELEMEK: Tekmelemek

BÖNGELENMEK: Tekmelenmek

BÖNGELEŞMEK: Tekmeleşmek

BÖNMEK: Sersemlemek

BÖRÇE: Tahtakurusu böceği [572]

BÖRE: Gonca

BÖREK: Açma hamur yemeği [573]

BÖRELEMEK: Gonca açmak

BÖRELENMEK: Goncalanmak

BÖREMEK: 1. Kabarmak 2. Pişmek

BÖREMİT: Fırında elma / armut

BÖRENE: 1. Kütük 2. Tomruk parçası

BÖRENMEK: Boğumlanmak

BÖRK: 1. Şapka 2. Serpuş

BÖRKE: Havuz

BÖRKEMEK: Sarmak

BÖRKENEK: Yağmurluk

BÖRKENMEK: Sarınmak

BÖRKMEK: Örtmek [574]

BÖRMEK: Derinden öksürmek

BÖRTE: 1. Gri 2. Bozkurt [575]

BÖRTEĞEN: Deve dikeni

BÖRTEK: Tane (tahıl)

BÖRTEMEK: Patlayıp açılmak

BÖRTENMEK: Tanelenmek

BÖRTLEK: Zerdali

BÖRTME: Aşure yemeği

BÖRTMEK: Hafifçe yakmak [576]

BÖRTÜLMEK: Hafifçe yanmak

BÖRTÜNMEK: Bunalmak

BÖRÜ: Tundra kurdu (tür)

BÖRÜZEK: Kurt yavrusu

BÖSEK: 1. Patlayıcı 2. Bomba

BÖSMEK: Patlamak

BÖTENEK: Nane

BÖTERGE: 1. Bukle 2. Lüle

BÖTERMEK: Buklelenmek [577]

BÖTÜK: Horoz [578]

BÖY: Zehirli örümcek

BÖYÜNÇEK: Tarantula örümceği

BÖZ: Pamuk kumaşı

BÖZCÜ: Kumaşçı

BUCAK: Nahiye

BUCAMAK: Etrafını çevirmek [579]

BUCANAK: Sahil şeridi

BUCANMAK: Kenara çekilmek

BUÇ: Köşe

BUÇALAK: Turp

BUÇALMAK: Sivrilmek

BUÇAMAK: Köşe oluşturmak

BUÇARAK: Köşe

BUÇATMAK: Sivriltmek

BUÇMAK: Köşe

BUÇUL: Aşık kemiği

BUÇULATMAK: Aşık oynamak [580]

BUÇUN: Asıl yerine geçen belge

BUÇUNMAK: Mühürlemek [581]

BUÇURGA: Vinç [582]

BUDALMAÇ: Küçük ekmek [583]

BUDAN: Kılcal ördek

BUDANÇAR: Ördek avcısı

BUDUN: 1. Kavim 2. Kabile

BUDUNÇAR: Kavmiyetçi

BUDURGANA: Dut kurusu

BUĞA: Ejderha [584]

BUĞADAK: Mengene

BUĞALA: Difteri hastalığı

BUĞAMAK: 1. Sıkmak 2. Sıkıştırmak

BUĞAN: Bezelye

BUĞANMAK: Buharlanmak

BUĞAVUZ: Ejderha

BUĞAZ: Hamile

BUĞÇU: Yay ipi (okçuluk)

BUĞDAN: 1. Tümülüs 2. Melez

BUĞDAYIK: Trakus (buğday kuşu)

BUĞLAMAK: Buhar çıkarmak

BUĞLAŞMAK: Buharlaşmak

BUĞLATMAK: Buharlaştırmak

BUĞLAYAN: Buhar makinesi

BUĞMA: 1. Bandrol 2. İlmik

BUĞMAK: Düğüm [Buğmag]

BUĞMAK: Düğümlemek [585]

BUĞNUK: 1. Astım 2. Nefes darlığı

BUĞRA: Erkek deve

BUĞRAT: Badal (yol tümseği) [586]

BUĞSARMAK: Dumana boğulmak

BUĞU: 1. Buhar 2. Geyik

BUĞUCA: Buğulama börek [587]

BUĞUÇAR: Su geyiği (tür)

BUĞUK: 1. Su kemeri 2. Baraj

BUĞULGA: Kement

BUĞULGAMAK: Kement atmak

BUĞUN: 1. Kuşak 2. Eklem

BUĞUNMAK: Kuşak sarmak

BUĞUR: Diyafram

BUĞURÇAK: Davul derisi

BUĞURGAN: Davul

BUĞURMAK: Deri germek (davul)

BUĞURSAK: Merhametli [588]

BUĞURSAMAK: Merhamet etmek

BUĞURSUK: Kokereç [589]

BUĞURZAK: Hamur kızartması [590]

BUĞURZATMAK: Hamur kızartmak

BUK: Ladin ağacı

BUKA: 1. Ren geyiği 2. Boğa burcu

BUKAÇ: Tencere

BUKAĞ: Pranga

BUKALGA: 1. Siper 2. Sığınak

BUKAMAK: Bağlamak (el, ayak)

BUKALMAK: Bağlanmak (el, ayak)

BUKAVUL: Gümrük polisi

BUKAY: 1. Afacan 2. Haylaz [591]

BUKÇURMA: Yay kirişi (okçuluk)

BUKMAK: Gizlemek [592]

BUKULGAN: 1. Girdap 2. Anafor

BUKULMAK: Gizlenmek

BUKURMAK: Aşağı inmek

BUKRAĞAN: Sıçrayan

BUKRAK: Efsanevi ejder (mit) [593]

BUKRAMAK: Sıçramak

BUKRANMAK: Sinirle sıçramak

BUKTURMAK: Pusu kurmak

BULA: Su kaynağı

BULAÇ: 1. Cacık 2. Ayran yayığı

BULAGAY: Mikser

BULAĞAN: Kayıp eşyaları bulan

BULAK: 1. Pınar 2. Çeşme

BULAMAŞ: Keçi sütü reçeli

BULAMUK: Muhallebi

BULAN: Muz

BULANCAK: Bulanık akan su

BULARGA: Dedektör

BULARLAMAK: Afallamak

BULARMAK: Kafası karışmak [594]

BULARTMAK: Kafa karıştırmak

BULAŞ: Enfeksiyon

BULAŞKIRMA: Dezenfeksiyon

BULAŞKIRMAK: Dezenfekte etmek

BULCARMAK: Kaçıp kurtulmak

BULCAŞMA: Randevu

BULCAŞMAK: Randevulaşmak

BULCATMAK: Adres vermek [595]

BULCUMAK: Meşgul olmak

BULCUTMAK: Meşgul etmek

BULÇA: 1. Buluntu eşya 2. Ganimet

BULÇAMA: Adres defteri

BULÇAMAK: Adres sormak [596]

BULÇANMAK: Keşfetmek

BULÇAR: 1. Adres 2. Randevu yeri

BULÇARMAK: Randevu almak

BULÇUK: Filiz

BULÇUKMAK: Filizlenmek

BULÇUM: Keşif

BULÇUN: Adale

BULÇUNMAK: Adale şişirmek

BULDAK: 1. Kaos 2. Sahil 3. İcat

BULDAMA: Sürpriz

BULDAMAK: Sürpriz yapmak

BULDAN: 1. Murat 2. Refah

BULDANMAK: Murada ermek [597]

BULDAV: Mezat (açık artırma)

BULDUK: Buluntu çocuk / hayvan

BULDUNU: Höşmerim tatlısı

BULDUR: Gözyaşı

BULDURSUN: Ceza kırbacı [598]

BULDURUK: Step çili kuşu

BULGALAMAK: Çalkalamak

BULGALANMAK: Çalkalanmak

BULGAÇ: Mikser

BULGAMAK: Kaos çıkartmak [599]

BULGAN: 1. Ağaç sansarı 2. Samur

BULGANMAK: Kaos çıkmak [600]

BULGAR: 1. Melez 2. Fitneci

BULGAŞMA: Kaos

BULGAŞMAK: Karmakarışık olmak

BULGAVUÇ: 1. Kepçe 2. Rulet

BULGUN: 1. Mahkum 2. Tutuklu

BULKA: Francala (beyaz ekmek)

BULKMAK: Sarsmak

BULKUNMAK: Sarsılmak

BULKUNTU: Sarsıntı

BULKUTMAK: Sarsıtmak

BULMAZ: 1. Ham 2. Tembel

BULNA: 1. Esir 2. Cariye

BULNAMAK: Esir olmak

BULNATMAK: Esir etmek

BULSAMAK: Bulmak istemek

BULSANMAK: Gıpta etmek

BULSURAMAK: İsraf etmek

BULSURANMAK: İsraf edilmek

BULTAR: Düzensiz [601]

BULTARMAK: Düzensiz iş yapmak

BULUÇ: 1. İrfan 2. Yön bulma yetisi

BULUKSAMAK: Kasırga çıkmak

BULULAMAK: Karıştırmak

BULULANMAK: Karışmak

BULUM: Bulunabilirlik (borç)

BULUN: 1. Körfez 2. Esir 3. Taraf

BULUNAK: Adres

BULUNÇ: Vicdan

BULUNÇLU: Vicdanlı

BULUNÇSUZ: Vicdansız

BULUR: Yaşlıları koruyan ruh (mit)

BULURGAN: Girdap

BULURGANMAK: Girdap oluşmak

BULUŞAK: Randevu yeri

BULUŞKAN: 1. Mucit 2. İcatçı

BULUŞTAK: Miting

BULUŞTAY: Senelik buluşma

BULUTMAK: Ortaya çıkarmak

BUMAN: Puhu kuşu

BUN: 1. Ahmaklık 2. Teessür [602]

BUNAĞAN: Aklı gidip gelen kişi

BUNAMAK: Hafızasını yitirmek [603]

BUNANÇ: Hafakan

BUNANMAK: Hafakan basmak [604]

BUNARMAK: Kafası karışmak

BUNARTI: Kafa karışıklığı

BUNATMAK: Canını sıkmak [605]

BUNAY: Milyon (Mançuca)

BUNÇAK: Koruyucu tanrı (mitoloji)

BUNDAN: Kupa (iskambil)

BUNDUZ: Alzheimer hastalığı [606]

BUNGAMAK: İçi daralmak

BUNLU: 1. Sıkıntılı 2. Kederli

BUNLUK: 1. Keder 2. Teessür

BUNSUZ: 1. Sıkıntısız 2. Elemsiz

BUR: 1. Tebeşir 2. Tebeşir taşı [607]

BURA: 1. Kulübe 2. Baraka

BURACAK: Tornavida

BURAÇ: Testi

BURAÇAN: İp bükme demiri [608]

BURAĞAN: Yağmurlu fırtına [609]

BURALMA: Helezon

BURALMAK: Kıvrılarak ilerlemek

BURAMA: Vida

BURAMAÇ: Viraj

BURAMAK: Döndürerek sıkmak [610]

BURAN: Sancı

BURANA: 1. Kule 2. Radyo kulesi

BURANAK: Minare merdiveni

BURANGAR: Orduda sol kanat

BURANMAK: Koklamak

BURATMAK: Sıkıştırmak

BURAV: 1. Tirbüşon 2. Matkap

BURAVLAMAK: Matkapla delmek

BURAZ: Halat [611]

BURCA: Parfüm

BURCUĞAN: Güzel kokan

BURCUMAK: Güzel kokmak

BURCUNMAK: Güzel koku yaymak

BURCUTMAK: Güzel kokutmak

BURCUYAK: Hoş kokulu yer

BURÇAK: Bezelye

BURÇALAK: Yaban lalesi [612]

BURÇUK: Kokulu çiçek

BURÇUN: Misk geyiği

BURDAK: 1. Obez 2. Şişman

BURDAMAK: Şişmanlamak

BURDATMAK: Şişmanlatmak

BURGA: Vida

BURGACAN: Dizanteri

BURGAÇ: 1. Girdap 2. Anafor

BURGALAMAK: Bükmek (vida)

BURGALANMAK: Bükülmek (vida)

BURGAMAK: Bükmek

BURGAN: Mengene sapı

BURGANAK: Kar kasırgası

BURGANMAK: Bükülmek

BURGAY: Perma

BURGAZ: 1. Hisar 2. Kale

BURGU: Matkap

BURGUÇ: Tirbüşon

BURGULAMAK: Matkapla delmek

BURGUN: Dizanteri

BURGURAK: Zemberek

BURGURMAK: İçine bükülmek

BURGUSUN: Sivrisinek

BURHAN: Buda (Siddhartha) [613]

BURHANCILIK: Budizm

BURKA: Peçe [614]

BURKAÇ: Burma bilezik

BURKAMAK: Manivela çevirmek

BURKAN: 1. Totem 2. Kavanoz

BURKANAK: Manivela

BURKAT: 1. Put 2. Fetiş [615]

BURKATÇILIK: Putperestlik

BURKAZ: Taşkın seti

BURKAZAN: Dalavereci

BURKAZMAK: Dalavere yapmak

BURKU: Trompet

BURKULDAMAK: Feveran etmek

BURKUNMAK: İncinmek

BURLA: 1. Lüle 2. Üzüm salkımı

BURLAMAK: Etrafını çevirmek

BURLANMAK: Etrafını dolaşmak

BURMACA: Bel ağrısı

BURMAÇ: Ucu çengelli demir

BURMAŞ: Burma börek

BURMAK: 1. Kıvırmak 2. Kokmak

BURNAÇ: 1. İbrik 2. Enfiye

BURNAMAK: Öne geçmek (at) [616]

BURNAŞMAK: Burunları sürtmek [617]

BURNATMAK: Öne geçirmek (atı)

BURŞUN: Efsanevi ikiz atlar [618]

BURTA: Varak (süslü kağıt)

BURTAK: Çakıllı toprak

BURTALAMAK: Varaklamak

BURUÇ: Ökseotu

BURUL: 1. Kestane rengi 2. İçten

BURULAMAK: İtham etmek

BURULATMAK: Kabahat atmak

BURULGAN: Hortum (rüzgar) [619]

BURULGANMAK: Hortum esmek

BURUM: 1. Lüle 2. Lüle kebabı

BURUNCUK: Burun ucu

BURUNÇAK: Hızma

BURUNDAK: Burun halkası [620]

BURUNDURMAK: Burun çekmek

BURUNDURUK: Burun gem'i

BURUNMAK: Kıvranmak

BURUNSAK: Burun demiri (hayvan)

BURUNTU: Karın ağrısı

BURUŞ: 1. İnat 2. Kuru meyve

BURUŞÇU: İnatçı

BURUŞLANMAK: İnat etmek

BURUT: Kırgız soyundan gelen

BURUTKAN: Memnuniyetsiz [621]

BURUTMAK: Hoşnutsuz olmak

BURUZ: Kin

BURUZCU: Kindar

BURUZLANMAK: Kin duymak

BURYANT: Torna

BUSAK: Narin kavak ağacı

BUSAMAK: Gözden yitmek [622]

BUSANMAK: Saklanmak

BUSARIK: Serap

BUSARMAK: Serap görünmek [623]

BUSARMAN: Hayalet

BUSAT: Takım elbise

BUSATMAK: Sislenmek

BUSKUN: Firar

BUSMAK: Gizlenmek [624]

BUSRAK: Şerbetli hamur tatlısı

BUSURMAK: Kabarmak

BUSURUK: Deri kabarcığı

BUŞAK: 1. Hüzün 2. Keder 3. Tokat

BUŞAKMAK: Hüzünlenmek

BUŞALMAK: Ağlamak [625]

BUŞALGAR: 1. Demlik 2. Çaydanlık

BUŞAMAK: 1. Dökmek 2. Ayırmak

BUŞANMAK: Hüzünlenmek

BUŞAR: 1. Müşkül 2. Telaş

BUŞARMAK: Telaşlanmak

BUŞATILGAN: Muaf

BUŞATILMAK: Muaf tutulmak

BUŞATIŞ: Muafiyet

BUŞATMAK: Muaf tutmak

BUŞKU: 1. Heyecan 2. Telaş [626]

BUŞKULANMAK: Heyecanlanmak

BUŞLAÇ: Haşlama yemek

BUŞLAMAK: Haşlamak

BUŞLANMAK: Haşlanmak

BUŞMA: Sinüzit hastalığı

BUŞMAK: Kaynamak [627]

BUŞTUK: Şişe mantarı [628]

BUŞUĞ: Sadaka [629]

BUŞUĞCU: Sadakacı

BUŞUĞLUK: Sadakaya muhtaç kişi

BUŞUK: Endişe

BUŞUKMAK: Endişelenmek [630]

BUŞULANMAK: Hüzünlenmek

BUŞUR: Can sıkıntısı

BUŞURGAMAK: Fokurdamak

BUŞURGAN: Can sıkıcı durum

BUŞURGANMAK: Canı sıkılmak

BUŞURGATMAK: Telaşlandırmak

BUŞURMAK: Rahatsız olmak

BUŞUTMAK: Endişe vermek

BUTA: İlham (Sanskritçe) [631]

BUTAK: Branş [632]

BUTALAMAK: Parçalamak

BUTAR: 1. Parça 2. Hasır

BUTARLAMAK: Parçalara bölmek

BUTARLANMAK: Parçalanmak

BUTULMAK: Yerini bulmak

BUTURGAK: Fıstık

BUVALDIR: Eflatun

BUVAR: Gavia kuşu (Macarca)

BUY: 1. Zemheri 2. Karakış

BUYAÇ: Buzdolabı

BUYAN: 1. Sevap 2. Hayır (iyilik) [633]

BUYANÇI: Hayırsever

BUYANDIK: Bahtı açık

BUYANLAMAK: Sevap işlemek

BUYANLANMAK: Sevap kazanmak

BUYANLI: Hayırlı

BUYANLIK: Hayırlı iş / davranış

BUYANMAK: Hayır yapmak

BUYANSAMA: 1. İhtiyaç 2. Iztırar

BUYANSAMAK: Muhtaç olmak [634]

BUYANSIZ: Hayırsız

BUYANTAY: Kutsal gün [635]

BUYANTOY: Dinsel bayram

BUYARGAÇ: Dipfriz (dondurucu)

BUYLAMAK: Dönmek [636]

BUYLANCAK: Döner kavşak

BUYLANÇ: Viraj

BUYLANGAÇ: Atlıkarınca

BUYLANMAK: Döneklik etmek

BUYLATMAK: Döndürmek

BUYMAK: Donmak

BUYRA: 1. Maiyet 2. Kıvırcık

BUYRAÇ: 1. Direktif 2. Talimat

BUYRAK: Memur

BUYRALAMAK: Talimat vermek [637]

BUYRALANMAK: Talimat almak

BUYRAN: Amir

BUYRATMAK: Emretmek

BUYRUKÇULANMAK: Amirlik etmek

BUYRULGA: Talimatname

BUYRULGAN: Emredici

BUYRULTU: Ferman

BUYRUŞ: 1. Emir 2. Komut

BUYRUŞKAN: 1. Amir 2. Komutan

BUYRUŞMAK: Birbirine emretmek

BUYRUŞUM: Hiyerarşi

BUYRUŞUMSAL: Hiyerarşik

BUYRUT: 1. Direktif 2. Talimat

BUYRUTMAK: Direktif vermek

BUYSANMAK: Kibirlenmek [638]

BUYUK: 1. Donuk 2. Resim [639]

BUYUKÇU: Ressam

BUYUKMAK: Donacak gibi olmak

BUYUKTURMAK: Çok üşütmek

BUYULGAN: 1. Boyalı 2. Cesur [640]

BUYULMAK: Resmedilmek

BUYURCU: Çok emreden

BUYURGA: Otorite

BUYURGAN: Otoriter

BUYURGAMAK: Hükmetmek

BUYURGANMAK: Amirlik taslamak

BUYURTMAK: Emri ilettirmek

BUYUTMAK: Resim yapmak [641]

BUZAÇ: Buzhane

BUZAMAK: Buzlanmak [642]

BUZAN: Bitki bozumu soğuğu

BUZANMAK: Buzla kaplanmak [643]

BUZANCAR: Kabile kurucusu [644]

BUZATMAK: Buz tutmak [645]

BUZDAĞ: Buzla kaplı dağ

BUZDAK: Dondurma [646]

BUZKAYMAK: Salepli dondurma

BUZLAÇ: Dipfriz (dondurucu)

BUZLAĞA: Aysfeld (buz ovası)

BUZLAMAK: Buz tutmaya başlamak

BUZLAŞ: Milkshake (içecek)

BUZLATKAÇ: Buzluk (buzdolabı)

BUZLAVUK: Buz pisti (paten)

BUZMAK: Kırmak (cam, buz)

BUZOVA: Aysfeld (buz ovası)

BUZUKMAK: Buz tutar gibi olmak

BUZULDAĞ: Aysberg

BUZULMAK: Kırılmak (cam, buz)

BUZUR: Liken hastalığı

BÜÇEĞEN: Dans etmeyi seven

BÜÇEK: Dans

BÜÇEMEK: Dans etmek [647]

BÜÇEMEN: Dansçı

BÜÇEŞMEK: Karşılıklı dans etmek

BÜÇİG: Raks [“g” ile yazılır] [648]

BÜÇİGÇİ: Dansöz / dansör

BÜDRE: Tökez

BÜDRELEMEK: Tökezlemek

BÜDREMEK: Tökezlemek [649]

BÜDÜRGE: Kaya balığı

BÜDÜRGEN: Yaratıcı

BÜDÜRKEY: Göğüs kemiği

BÜGESÜN: Bit

BÜĞDE: Hançer [650]

BÜĞDÜZ: Hizmetçi [651]

BÜĞEÇ: 1. Set 2. Bent (su)

BÜĞELMEK: Bükülmek

BÜĞEMEK: Bükmek [652]

BÜĞENEK: 1. Set 2. Bent (su)

BÜĞENMEK: Önü kesilmek [653]

BÜĞET: 1. Set 2. Bent (su)

BÜĞETMEK: Önünü kesmek

BÜĞLEN: Baraj gölü

BÜĞLEMEK: Biriktirmek (su)

BÜĞLENMEK: Birikmek (su)

BÜĞMEK: 1. Bağlamak 2. Eğmek

BÜĞÜM: Küre

BÜĞÜRTKEN: Ahududu (ağaç çileği)

BÜĞÜŞ: Zeka [654]

BÜK: 1. Tomurcuk 2. Sahil

BÜKÇE: Rüku

BÜKÇELEMEK: Çabalayıp durmak

BÜKÇEMEK: Eğilmek (insan)

BÜKÇENMEK: Rükuya varmak

BÜKÇETMEK: Bacaklarını bükmek

BÜKÇEY: Kambur

BÜKE: 1. Ejderha 2. Müftü

BÜKEÇ: 1. Tornavida 2. Kuvvetli [655]

BÜKELEMEK: Ard arda bükmek

BÜKELENMEK: Kıvrılmak [656]

BÜKEN: Uzun kavun türü

BÜKEVREMEK: Sarhoş olmak

BÜKEY: Bileği kuvvetli

BÜKLEMEK: 1. Kıvırmak 2. Katlamak

BÜKLEMBEÇ: Viraj [657]

BÜKLENMEK: Kıvrılmak

BÜKMEÇ: Yufka böreği (sebzeli)

BÜKRE: Çıkrık iği kemiği

BÜKREK: Cenah (ordu)

BÜKREKÇİLER: Cenah askerleri

BÜKREMEK: Kamburlaşmak [658]

BÜKRÜ: Kambur

BÜKRÜLÇEK: Fasülye

BÜKRÜLMEK: Kamburlaşmak

BÜKSE: Gerdan [659]

BÜKSEĞEN: Dekolte

BÜKSEK: Degaje

BÜKSEMEK: Boyun bükmek [660]

BÜKSENMEK: Gerdan kıvırmak [661]

BÜKSÜK: Meme

BÜKSÜL: Tomurcuk

BÜKSÜLMEK: Tomurcuklanmak [662]

BÜKSÜMEK: Memesi çıkmak

BÜKSÜTMEK: Yarmak [663]

BÜKTE: 1. Bukle 2. Lüle 3. Perma

BÜKTELÇEK: Bukleli / lüleli

BÜKTELEMEK: Perma yapmak

BÜKTEMEK: Bukle / lüle yapmak

BÜKÜ: 1. Figür (dans) 2. Hediye

BÜKÜLDEMEK: Kalbi hızlı atmak

BÜKÜLGEMEK: Yaylanmak

BÜKÜLGEN: Elastik

BÜKÜLGENMEK: Esnemek (elastik)

BÜKÜN: 1. Dans 2. Raks

BÜKÜNCÜ: Rakkas / rakkase

BÜKÜNÇ: 1. Karın ağrısı 2. Sıkıntı

BÜKÜNMEK: Raks etmek [664]

BÜKÜNTÜ: Pile

BÜKÜR: 1. Hörgüç 2. Kambur

BÜKÜRMEK: Reverans yapmak

BÜKÜT: Reverans

BÜKÜTLEMEK: Bent çekmek (su)

BÜKÜTMEK: Rükuya varmak

BÜLÇEK: Kurt yavrusu

BÜLEMEK: Üflemek [665]

BÜLTE: Deste [666]

BÜLTELEMEK: Destelemek

BÜN: Çorba (köken net değil)

BÜNEMEK: Çorba yapmak

BÜNGÜ: Tos vurma

BÜNGÜLEMEK: Tos vurmak

BÜNGÜLENMEK: Toslanmak

BÜR: Tomurcuk

BÜRÇE: Ağız peçesi

BÜRÇEK: 1. Peçe 2. Fular 3. Kakül

BÜRÇÜGEY: Toy kuşu

BÜRÇÜK: Bir tür boya bitkisi

BÜREĞEN: 1. Borozan 2. Trompet

BÜREMEÇ: Bir tür börek [667]

BÜREMEK: Tamamlamak

BÜREN: 1. Tam 2. Tamamen

BÜRENMEK: Tamamlanmak [668]

BÜRETMEK: İkmal etmek

BÜRGE: 1. Baraka 2. Kulübe

BÜRKE: 1. Bornoz 2. Peçe

BÜRKELEMEK: Göz kırpmak

BÜRKEMEK: Örtmek

BÜRKENÇEK: Çarşaf (giysi) [669]

BÜRKENMEK: Sarınmak [670]

BÜRKEV: 1. Vesayet 2. Himaye [671]

BÜRKMEK: Kanadıyla örtmek

BÜRKÜ: 1. Çarşaf (giysi) 2. Pelerin

BÜRKÜNMEK: Kaplanmak

BÜRKÜT: Kel kartal kuşu

BÜRKÜTMEK: Kanat açmak [672]

BÜRLENMEK: Tomurcuklanmak

BÜRME: File

BÜRMELEMEK: Fileye doldurmak

BÜRMEK: File / ağ / kafes örmek

BÜRNÜKLEME: Zina

BÜRNÜKLENMEK: Zina yapmak

BÜRTÜK: 1. Tohum 2. Tahıl tanesi

BÜRÜM: 1. Katlama 2. Sarma

BÜRÜMGE: Palto

BÜRÜNÇ: Eşkal

BÜRÜNÇEK: Çarşaf (giysi)

BÜRÜNEK: 1. Pelerin 2. Kostüm

BÜRÜNKEY: Alacakaranlık

BÜRÜŞMEK: 1. Buruşmak 2. Kırışmak

BÜRÜŞTE: Mısır gevreği

BÜRÜTKEL: Anket

BÜSKEÇ: 1. Bisküvi 2. Gofret [673]

BÜTEGE: Mide

BÜTEL: Muvaffakiyet

BÜTELMEK: Kemale ermek

BÜTEMEK: Kaplamak

BÜTEN: 1. Yüzbin (sayı) 2. Gayrı

BÜTENMEK: Muvaffak olmak

BÜTERME: İkmal

BÜTERMEK: İkmal etmek

BÜTEV: Yekpare

BÜTMEK: İtimat etmek

BÜTÜMEK: Tamamlamak

BÜTÜLMEK: Tamamlanmak

BÜTÜNLEÇ: Tamamlayıcı

BÜTÜRGEN: Tamamlayıcı

BÜTÜRMEK: İkmal etmek [674]

BÜVE: 1. At sineği 2. İri sinek

BÜVEK: İlüzyon

BÜVELEK: Isırıcı sinek [675]

BÜVEMEK: İlüzyon yapmak [676]

BÜVET: 1. Set 2. Paravan

BÜVEZ: İlüzyonist

BÜYEN: Kalın bağırsak

BÜYGÜR: Hayız (aybaşı hali)

BÜYRE: Boynuz

BÜYREĞEN: İri boynuzlu

BÜYREMEK: Boynuzu çıkmak

BÜYRENMEK: Boynuzlanmak

BÜYÜ: Sihir [677]

BÜYÜCÜ: Sihirbaz

BÜYÜGEN: 1. Muazzam 2. Devasa

BÜYÜLMEK: Beğenilmek [678]

BÜYÜNÇ: Karizma

BÜYÜNDÜ: Azim (Tanrı'nın sıfatı)

BÜYÜRTMEK: Hissetmek [679]

BÜYÜRTÜŞ: Telepati

BÜYÜRTÜŞMEK: Telepati yapmak

BÜYÜZ: Sihirbaz değneği

BÜYÜRGEK: Kibirli

BÜYÜRGENMEK: Kibirlenmek

BÜZ: Kumaş

BÜZCÜ: Kumaşçı

BÜZDEK: 1. Miskin 2. Çekingen

BÜZEK: Aşiyan (kuş yuvası)

BÜZGÜN: Büzülmüş

BÜZÜNÇ: Büzülme

BÜZÜNGE: Plazmoliz

- C –

CABAĞAN: Hastalık Tanrısı (mit)

CABALAK: Yün yapağısı [680]

CABAY: Barbar [681]

CABAYLANMAK: Barbarlık etmek

CADAĞAN: İğrenç

CADAMAK: İğrenmek

CAĞ: Banyo / duş

CAĞACAY: Duşakabin

CAĞADAL: Samanyolu (gök) [682]

CAĞAK: Duş [683]

CAĞAN: 1. Hisar 2. Heybet [684]

CAĞDAK: 1. Banyo 2. Duş

CAĞIM: Sempati [685]

CAĞIMDAMAK: Sempati duymak

CAĞIMLI: Sempatik

CAĞIMSIZ: Antipatik

CAĞIN: Gayret

CAĞINMAK: Gayret etmek

CAĞINLAMAK: Gayret göstermek

CAĞIRDAMAK: Gevezelik etmek

CAĞIRTLAK: Ciğer

CAĞLIK: 1. Duş 2. Banyo köşesi [686]

CAĞMAK: 1. Akmak 2. Meyletmek

CAKA: Taraf

CAKALAŞMAK: Taraflaşmak

CAKAR: Direktif

CAKARMAK: Direktif vermek [687]

CAKSAKA: Elma yanak (Mançuca)

CAKŞI: 1. Selam 2. "Merhaba" [688]

CAKŞILAMAK: Selam vermek

CAKŞILANMAK: Selamlanmak

CAKŞILAŞMAK: Selamlaşmak

CAL: Ücret [689]

CALA: Yele

CALAK: Aşı (ziraat)

CALAKLAMAK: Aşılamak (ziraat)

CALAMAK: Aşılamak (ziraat) [690]

CALANMAK: Aşılanmak (ziraat)

CALAY: Konuşamayan kişi

CALAYIK: Kundak (bebek) [691]

CALÇI: Amele (günlük ücretli işçi)

CALIN: 1. Alev 2. Ateş dansı [692]

CALINÇAK: Dalkavuk

CALINMAK: Dalkavukluk etmek [693]

CALINTOY: Ateş merasimi / ayini

CALMAĞIŞ: Köpekbalığı [694]

CALSIZLANMAK: İşsiz kalmak

CAMAN: Fevkalade

CAMANBAY: Şaman [695]

CAMANLAMAK: Keramet göstermek

CAMANLIK: Fevkaladelik

CAMUK: Deniz yosunu

CANALBAY: Kanarya

CANARTIK: Çadır kileri

CANAŞ: Sevgili [696]

CANAŞIK: Paralel

CANAŞMAK: Hizaya girmek [697]

CANGI: 1. Apse 2. İltihap

CANGIZ: Münzevi

CANGIZLAMAK: İnzivaya çekilmek

CANIKMA: Rastlantı

CANIKMAK: Rastlamak

CANKOZ: Kardelen çiçeği [698]

CAPALAK: Pteropus türü yarasa

CAR: 1. İlan (tellal sesi) 2. Nara

CARAĞAN: Çok bağıran kişi

CARAK: 1. Silah 2. Kibar

CARAKLANMAK: Silahlanmak [699]

CARAKLAŞMAK: Kibarlaşmak

CARAMAK: Kompliman yapmak [700]

CARAN: 1. Bozkır geyiği 2. Yankı

CARANAK: Sağanak yağmur

CARANMAK: Kibarlık etmek [701]

CARAPAZAN: Sahur davulcusu [702]

CARAŞKAN: Komplimancı

CARAŞMAK: Birbirini övmek

CARATMAK: İltifat etmek [703]

CARÇI: Tellal

CARDAK: İmdat

CARDAMAK: İmdat istemek

CARGA: Mahkeme çağrısı (sesli)

CARGAÇI: Mahkeme mübaşiri

CARGAK: Kızlık zarı (hymen) [704]

CARGIL: Haberci meleği (mit) [705]

CARIK: Nur [706]

CARIKLIK: "Rahmetli" [707]

CARINMAK: İlan etmek

CARIŞMAK: Tezahürat etmek

CARITKAN: Kandil (lamba)

CARITMAK: 1. Yakmak 2. Işıtmak

CARKANAT: Yarasa (Uçan Tilki türü)

CARKUDAY: Toprak Tanrısı [708]

CARLAĞAN: Geveze

CARLAMAK: İlan etmek (tellal)

CARLATMAK: İlan ettirmek

CARLIK: Ferman [709]

CARLIKÇI: Ferman okuyucu

CARMA: 1. Parça 2. Bakliyat [710]

CARMAK: 1. Aydınlatmak 2. Işımak

CARMALAMAK: Parçalamak

CARMALANMAK: Parçalanmak

CARNAK: 1. Çubuk 2. İnce değnek

CARNAMA: Kamu duyurusu

CARNAMAK: Kamuya duyurmak

CASAK: Harç (vergi) [711]

CASAKÇI: Vergi tahsildarı

CASALMA: Sahte

CAŞIL: Sebze [712]

CATAĞAN: Yazlık ve kışlık

CATAK: Yaz-kış kalınan bölge

CAV: Kel

CAVANKUL: Sağ cenah (ordu) [713]

CAVILDAK: Fiyakalı

CAVILDAMAK: Fiyaka yapmak

CAVLAK: 1. Kel 2. Ağaçsız bölge

CAVLAMAK: Kelleşmek (baş, arazi)

CAVLATMAK: Tüy dökmek (kuş)

CAY: İlkbahar

CAYA: 1. Yaratıcı güç 2. Yay [714]

CAYAÇI: Melek

CAYAĞAN: Yaratan (Tanrı)

CAYAMAK: Ayağa kalkmak [715]

CAYALAY: Baharda kalınan ev

CAYALMAK: Bahar gelmek [716]

CAYAN: Lahit

CAYATMAK: Yaratıp yaymak

CAYDAK: Baharı geçirme

CAYDAMAK: Baharı geçirmek

CAYDAR: Tüccar

CAYDIRMAK: Vazgeçirmek

CAYGI: İptal

CAYGIN: 1. Vazgeçmiş 2. Bezgin

CAYIK: 1. Tufan 2. Sel [717]

CAYLAK: Baharda kalınan yer

CAYLAMAK: Baharda kalmak

CAYLAN: Ceylan [doğru söyleniş]

CAYLANMAK: Sekmek [718]

CAYLAŞKAN: Meskun

CAYLAŞMA: İskan

CAYLAŞMAK: İskan olmak

CAYLAŞTIRMA: İskan etme

CAYLAŞTIRMAK: İskan etmek

CAYMAK: Vazgeçmek

CAYNA: Fesih

CAYNACI: Fesh eden, fesihçi

CAYNAK: Pençe

CAYNAMAK: Feshetmek

CAZGIRMAK: İfşa etmek [719]

CEBE: Silah

CEBELEK: Kötülük Tanrıçası (mit)

CEBSEK: Silahlı

CEBSENMEK: Silahlanmak [720]

CEBSETMEK: Silahlandırmak

CEĞEKEN: Porsuk [721]

CEĞER: Antilop

CEĞEREN: Moğol ceylanı [722]

CEKEN: Bataklık sazı bitkisi

CEKEY: 1. Adi (basit) 2. Sıradan

CELBEV: Rüzgar bağı (çadır) [723]

CELBEZEK: Solungaç [724]

CELEK: Kök hücre (biyoloji)

CEMEK: Spatula (uzun kulplu)

CENGETEY: Pezevenk [725]

CER: 1. Toprak 2. Parsel 3. Ülke [726]

CEREK: 1. Değnek 2. Sırık

CEREŞME: Mütareke

CEREŞMEK: Mütareke yapmak [727]

CERGE: 1. Sıra (dizi) 2. Saf (dizi) [728]

CERGELEMEK: Sıralamak

CERGELENMEK: Sıralanmak

CERGEMEK: Safta durmak

CERGEŞMEK: Saf oluşturmak

CERLEMEK: Öfkeyle bağırmak

CERME: Biber [729]

CERMEK: Sırık dikmek [730]

CETEGEY: Küçükayı takımyıldızı

CEYE: Parantez [731]

CEYEMEK: Paranteze almak

CEYME: Çarşaf (yatak) [732]

CEYMEK: 1. Yaymak 2. Sermek

CEZİK: Şerbet

CIDA: Cirit

CIĞIŞ: Yağlı güreş

CIĞIŞMAK: Güreşmek [733]

CIĞIŞTAY: Yağlı güreş turnuvası

CIĞRA: Anason [734]

CILAV: Dizgin

CILGA: 1. Paten 2. Safkan at

CILGAMAK: Paten kaymak [735]

CILGAVA: Çinçilya tavşanı

CILGAYAH: Paten pisti [736]

CINKAY: İskete kuşu

CIR: 1. Cırlama sesi 2. Nağme [737]

CIRBAĞA: Sokak çocuğu

CIRÇAĞAN: Cırcır böceği

CIRGANMAK: Melodi mırıldanmak

CIRLAV: Kuş ötüşü

CIRLAVUK: Ötücü böcek

CIRLAYIK: Ağustos böceği

CIRMAN: Büyük fare

CIRNA: Hedik (haşlanmış tahıl)

CIRNATMAK: Hedik haşlamak

CIRNAZ: 1. Oyunbozan 2. Mızıkçı

CIRNAZLAMAK: Mızıklamak

CIVILMAK: Sulanmak

CIVINMAK: Laubali davranmak

CIYGI: İstif [738]

CIYGIÇI: İstifçi

CIYGILAMAK: İstiflemek

CIYGILANMAK: İstiflenmek

CIZDAK: Kuyrukyağı kavurması

CIZDAMAK: Yağda kavrulmak

CIZGAN: Isırgan otu

CIZLAMA: Cıvık hamur ekmeği

CIZLAŞ: Yağlı sac ekmeği

CIZLAŞMAK: Kızmak (yağ)

CİLEZ: Hafif esinti

CİRE: Kimyon

CİREN: Turuncu renk

CİRGİMEK: Cırlamak

CİRGİREK: Ağustos böceği

CİVEK: Korint üzümü

CİYDE: Yabani İğde ağacı [739]

CİYELEK: Kiraz [740]

CİZİLGE: Çekirge

COL: 1. Talih 2. Baht [741]

COLTAY: 1. Talihli 2. Bahtlı

CONGALA: Kabus [742]

CONGALAMAK: Kabus görmek

CONGALAZ: Cadı

COR: 1. Rende kırıntısı 2. Istavroz

CORMA: Batak arazi

CORTAN: Lor peyniri [743]

CORUK: İnatçı

CORUTMAK: Somurtmak

COYMAK: 1. Feshetmek 2. Harcamak

CÖKE: Ihlamur [744]

CÖRGEMİŞ: Karadul (örümcek)

CÖRME: Kokoreçli işkembe sarma [745]

CUĞUR: Mısır (bitki ve tane) [746]

CUĞURDAMAK: Guruldamak

CUĞURT: Cacık [747]

CUĞURTMAK: Sulandırmak (yoğurt)

CULAMAK: Tüy dökmek

CULBANMAK: Deri değiştirmek [748]

CULBATMAK: Derisini yüzmek

CULBUĞA: Yılanın değiştiği deri [749]

CULÇAĞAN: Piliç

CULDUZ: Komet (kuyruklu yıldız) [750]

CULGU: Tüy kabartma (kuş) [751]

CULKUNMAK: Tüyünü kabartmak

CULUK: Hindi (hayvan)

CULUNMAK: Tüyünü yolmak (kendi)

CULUTMAK: Tüy dökmek

CUMAK: Cinas

CUMUK: Gözkapakları şiş olan

CUMUKUL: Yabani mersin (ağaç)

CUR: Karaca (hayvan)

CURAMAK: Yoğurmak [752]

CURANMAK: Hamur olmak

CURKA: Yer elması

CURMA: Dilim

CURMAK: Dilmek [753]

CURMALAMAK: Dilimlemek

CURMALANMAK: Dilimlenmek

CUZAK: Keçi yavrusu

CÜREK: Kupa (iskambil) [754]

CÜREKEY: Bağırtlak kuşu [755]

CÜRLEMEK: Düdük çalmak

CÜRLEVÜK: Düdük

CÜZÜN: Eşkal [756]

- Ç -

ÇABAK: Tatlısu balığı (genel) [757]

ÇABAKÇI: Balıkçı

ÇAÇAMUK: Küçük parmak

ÇAÇAR: Otağ (büyük çadır)

ÇAÇIK: Kaymak kurutması [758]

ÇADIK: Budha'nın doğumu

ÇAĞA: 1. Bebek 2. Ren geyiği

ÇAĞAÇA: Savaş baltası

ÇAĞAK: Arı iğnesi

ÇAĞAKAN: Kronos (mitoloji)

ÇAĞAKAR: Kum saati

ÇAĞAKAY: Kronometre

ÇAĞAKMAK: Zaman geçmek [759]

ÇAĞAL: 1. Tef 2. Yassı iri taş

ÇAĞALA: Yeni yıl

ÇAĞALAMAK: Yeni yıl kutlamak

ÇAĞALATMAK: Fikir sormak

ÇAĞALAŞMAK: İstişare etmek

ÇAĞALMAK: Işık vurmak

ÇAĞAN: 1. Bayram 2. Ocak ayı [760]

ÇAĞANAK: 1. Dirsek 2. Isırgan otu

ÇAĞANDIR: Çingene çadırı

ÇAĞANMAK: Aydınlanmak

ÇAĞAR: Maraba (toprak kölesi)

ÇAĞAŞ: Kır kırlangıcı

ÇAĞAŞIM: Anakroni

ÇAĞAŞMAK: Anakroni yapmak

ÇAĞAT: "Saat" (benzeşimle) [761]

ÇAĞATAN: Geyik süvarisi

ÇAĞATMAK: Zaman geçirmek

ÇAĞAVUN: Yaban arısı

ÇAĞAY: Işıklı

ÇAĞAZ: 1. Kağıt 2. Ağaç dalı [762]

ÇAĞAZLAMAK: Kağıt kaplamak

ÇAĞBAN: Oruç [763]

ÇAĞBANMAK: Oruç tutmak

ÇAĞDAK: 1. Asayiş 2. Takvim

ÇAĞDAKÇI: Bekçi

ÇAĞDAMAK: Asayişi sağlamak [764]

ÇAĞDANMAK: Nizama girmek

ÇAĞDAVUL: 1. Polis 2. Bekçi

ÇAĞILDAK: Şırıltılı akarsu bölümü

ÇAĞILGA: Abonelik [765]

ÇAĞILGACI: Abone

ÇAĞILGAMAK: Abone olmak

ÇAĞILMAK: İftiraya uğramak [766]

ÇAĞIM: 1. Serap 2. İspiyon

ÇAĞIMGAÇ: Gazete [767]

ÇAĞIN: 1. Müdafa 2. Gürz

ÇAĞINLAMAK: Müdafa etmek

ÇAĞINDIZ: 1. Takvim 2. Kronoloji

ÇAĞINMAK: Tarih belirlemek [768]

ÇAĞIR: Şarap [769]

ÇAĞIRÇI: Şarapçı

ÇAĞIRGA: 1. Davetiye 2. Celp [770]

ÇAĞIRGAN: Davetkar

ÇAĞIRGATMAK: Davet etmek

ÇAĞIRLAMAK: Şarap sunmak

ÇAĞIRLANMAK: Sarap sunulmak

ÇAĞIŞTIRMA: 1. Nisbet 2. Kıyas

ÇAĞIŞTIRMAK: Nisbet / kıyas etmek

ÇAĞITMAK: İftira atmak [771]

ÇAĞLA: Ham meyve

ÇAĞLAMAK: Zamanı ölçmek

ÇAĞLAR: Şelale

ÇAĞLAYIK: Akıntı şelalesi

ÇAĞMAK: Işık vurmak

ÇAĞMAN: Çınar ağacı

ÇAĞMAR: Cimri

ÇAĞNA: 1. Şelale 2. Uçurum

ÇAĞNAK: Yuvarlanma alanı

ÇAĞNAMAK: Debelenmek [772]

ÇAĞNAŞMAK: Debelenmek (birlikte)

ÇAĞRA: Ezan [773]

ÇAĞRAK: 1. Parlak 2. Kel

ÇAĞRAMAK: Parlamak [774]

ÇAĞRAŞMAK: Ezan okumak [775]

ÇAĞRATMAK: Parlatmak

ÇAĞRIK: Davet

ÇAĞRIKÇI: Davetçi

ÇAĞRILGAN: Davetli

ÇAĞRINMAK: Kendisine kızmak

ÇAĞRIŞIM: 1. Metafor 2. Tedai

ÇAĞRITMAK: Davet göndermek

ÇAĞŞAK: Kuru meyve

ÇAĞŞAMAK: Güneşte kurumak

ÇAĞUNGAR: Martı kuşu (Larus)

ÇAKA: Mürekkep (boya sıvısı)

ÇAKAĞAN: Gonglu saat

ÇAKAĞÇAK: Vakit durması [776]

ÇAKAĞÇAMAK: Saat durmak

ÇAKALAY: Migren hastalığı

ÇAKALAZ: Siren lambası

ÇAKAN: Savaş baltası

ÇAKANAK: Dirsek kemiği

ÇAKAR: 1. Siren 2. Dış kale

ÇAKARMAK: Karga ötmek

ÇAKAVUZ: Zamane

ÇAKAY: 1. Şimşek 2. Şimşek Tanrısı

ÇAKILDAK: Taş kırma merdanesi

ÇAKILDAMAK: Kırmak (taş, kaya)

ÇAKILGA: Şimşek

ÇAKILGAMAK: Şimşek çakmak

ÇAKILGAN: 1. Flaş 2. Flaşör

ÇAKILGAĞAN: Elektrik [777]

ÇAKIN: 1. Şerare 2. Şimşek

ÇAKINMAK: Dikkat etmek [778]

ÇAKIR: Mavi renk

ÇAKIRDAK: Sesli rüzgar çarkı

ÇAKIRDAMAK: Uğultuyla dönmek

ÇAKIRGA: Mazı (bitki)

ÇAKIRIM: Kilometre (yaklaşık)

ÇAKIRMAK: Çığlık atmak

ÇAKIRTMAK: Çığlık attırmak

ÇAKIŞ: Şimşek

ÇAKIZ: 1. Flaş 2. Deniz feneri

ÇAKIZA: Migren hastalığı

ÇAKIZAMAK: Başı ağrımak

ÇAKIZMAK: Flaş patlamak [779]

ÇAKLAMA: 1. Tahmin 2. Hipotez

ÇAKLAMAK: Tahmin etmek [780]

ÇAKMA: Horoz (silah)

ÇAKMAN: 1. Tetik (silah) 2. Şerare

ÇAKMAZ: Tutukluk yapan silah

ÇAKMUR: Şalgam

ÇAKNAMAK: İtiraz etmek

ÇAKNAŞIK: Karmakarışık

ÇAKNAŞMA: 1. Vuruşma 2. İnfial

ÇAKNAŞMAK: Vuruşmak [781]

ÇAKNAŞTIRMAK: Vuruşturmak

ÇAKRAMAK: Kelleşmek [782]

ÇAKRATMAK: Saçını kazıtmak

ÇAL: 1. Felç 2. Deve sütü içkisi 3. Gri

ÇALAGAY: Akbaba kuşu

ÇALAĞAN: 1. Isırgan otu 2. Gri [783]

ÇALAĞIZ: 1. İftiracı 2. Yalancı [784]

ÇALAK: 1. Maya 2. İftira 3. Silahşör

ÇALAKAY: Derme çatma

ÇALAMA: Mayalama [785]

ÇALAMAK: Mayalamak [786]

ÇALAMAN: Geveze

ÇALAN: 1. Maya 2. Geveze

ÇALANGA: Koşum takımı (atçılık)

ÇALANMAK: Mayalanmak [787]

ÇALAP: 1. Tanrı 2. Rab [788]

ÇALAR: Kamçı

ÇALARGA: Çalar saat

ÇALARMAK: Rengi değişmek [789]

ÇALARTMAK: Rengini değiştirmek

ÇALAŞ: Muharebe

ÇALAŞMAK: Muharebe etmek

ÇALAT: 1. Pala (enli kılıç) 2. Çelik

ÇALATMAK: İdam etmek [790]

ÇALAV: 1. Kira 2. Müzik [791]

ÇALAY: Ağaca bağlanan çaput

ÇALAYAK: Yalınayak [792]

ÇALAYMA: Çaput bağlama (ağaca)

ÇALAZ: İftira

ÇALAZMAK: İftira atmak

ÇALBAŞ: 1. Kel 2. Dazlak

ÇALBUR: Deri pantolon

ÇALÇAĞAN: Geveze

ÇALDAĞAN: Sokak dolandırıcısı

ÇALDAK: 1. Taş oluk 2. Müzik aleti

ÇALDAMAK: Kiralamak [793]

ÇALDANMAK: Çekinmek

ÇALDAR: 1. Sokak çalgıcısı 2. Gri at

ÇALDAŞ: Kare

ÇALDAŞMAK: Kare oluşturmak [794]

ÇALDIBAR: Enkaz

ÇALDIRAK: Marş

ÇALDIRMAK: Bozuk konuşmak [795]

ÇALGAMAK: İlave etmek [796]

ÇALGAR: 1. İhmalkar 2. Tembel

ÇALGARMAK: İhmal etmek

ÇALGAV: İhmal

ÇALGAY: İhmalkar

ÇALGAYLAMAK: İhmal etmek

ÇALGIÇ: 1. Mızrap 2. Tezene

ÇALGIÇAY: El değirmeni

ÇALGIN: 1. Felçli 2. Isırgan otu

ÇALGINMAK: Meşgul olmak

ÇALGIR: Sazende [797]

ÇALGITAY: Bando [798]

ÇALGITMAK: Meşgul etmek

ÇALIK: Felçli

ÇALIKMA: Kapris

ÇALIKMAK: Felç olmak

ÇALIKTIRMAK: Kapris yapmak

ÇALIN: 1. Ekin biçme 2. Tuğla 3. Felç

ÇALINÇ: Müzik, musiki

ÇALINDIZ: Müzisyen

ÇALINMAK: 1. Felç olmak 2. Biçilmek

ÇALIR: Şaşı

ÇALIRMAK: Şaşı bakmak

ÇALIŞMAN: Personel

ÇALIŞ: 1. Azim (sebat) 2. Gayret

ÇALIŞTAY: 1. Şura 2. Panel

ÇALIT: Hasat (ekin biçme) [799]

ÇALITMAK: Ekin biçmek [800]

ÇALKAMA: Ayran

ÇALKAMAK: Sallayıp karıştırmak

ÇALKAN: Uyuz otu

ÇALKAR: Yayık makinesi

ÇALKARA: Doğan türü bir kuş

ÇALKATURA: 1. Fitneci 2. Münafık

ÇALKAYMAK: Krema

ÇALKAYMAK: Geriye devrilmek

ÇALKI: 1. Ot süpürge 2. Tırpan [801]

ÇALKILAMAK: Süpürmek

ÇALMA: Kement [802]

ÇALMAN: Ağıl (geneldi üstü açık)

ÇALMAR: 1. Kulübe 2. Baraka

ÇALPALAMA: Tam erimemiş ayran

ÇALPALAMAK: Çalkalamak

ÇALPAMAK: Harç karmak

ÇALPAN: 1. Harç (inşaat) 2. Eski

ÇALPANMAK: Harç haline gelmek

ÇALPAŞMAK: Cıvıklaşmak [803]

ÇALSIKMAK: Eli/ayağı tutmaz olmak

ÇALSINMAK: Sakarlık etmek [804]

ÇALSITMAK: İşleri karıştırmak [805]

ÇALTAK: Fasülye sırığı

ÇALTAN: Taşaltı balığı

ÇALTI: Maki (bitki örtüsü türü)

ÇALUK: Sülük (tıbbi olmayan tür)

ÇALUYKU: Mahmurluk

ÇALVA: Küfür

ÇALVAMAK: Küfretmek

ÇALVAŞMAK: Küfretmek (karşılıklı)

ÇAMA: Niza (çekişme)

ÇAMAK: Kılçıksız buğday

ÇAMALAK: Dava (hukuk) [806]

ÇAMALAMAK: Dava açmak [807]

ÇAMALAŞMAK: Niza etmek

ÇAMAR: Cüce

ÇAMÇAĞIZ: Çam dalı [808]

ÇAMDI: Tavan

ÇAMLAĞAN: Çamlık tepe / alan

ÇAMLAMAK: Kötü konuşmak [809]

ÇANA: Kar kızağı

ÇANAÇ: 1. Tulum (su) 2. Matara

ÇANAKBAZ: Enginar [810]

ÇANAMAK: Kaymak (kızak vs.)

ÇANAŞMAK: Kızak yarışı yapmak

ÇANAYAZ: 1. Zemheri 2. Berrak [811]

ÇANDAVUL: Bando takımı

ÇANDI: Tahta ev

ÇANDIR: 1. Melez 2. Hibrit

ÇANDIRMAK: Çaprazlamak [812]

ÇANGA: Pençe

ÇANGAL: Sık orman (Hintçe) [813]

ÇANGAR: Tehditçi / İkrahçı

ÇANGATMAK: Tehdit etmek [814]

ÇANGAY: 1. Tehdit 2. İkrah

ÇANGI: Kayak sporu

ÇANGILAMAK: Kayak yapmak

ÇANGIRTI: Çan sesi

ÇANKA: 1. Kibar 2. Beyzade

ÇANKALIK: Kibarlık

ÇANMAK: Vazgeçmek

ÇANZA: Tuva telli çalgısı

ÇANZAMAK: Enstrüman çalmak

ÇAPACAK: Nacak (küçük balta)

ÇAPAĞAN: 1. Yarış atı 2. Hızlı at

ÇAPAN: 1. Jokey (binici) 2. Ceket

ÇAPAR: Atlı haberci

ÇAPARAK: Dört nala (at)

ÇAPARIZ: Saldırgan

ÇAPARTI: Taarruz

ÇAPAVUL: Süvari (atlı asker)

ÇAPAVUZ: Atlı saldırı

ÇAPDAL: 1. Söğüt 2. Söğüt dalı

ÇAPILMAK: Saldırıya uğramak

ÇAPINMAK: Hücum etmek [815]

ÇAPIŞMA: At yarışı

ÇAPIŞMAK: At yarışı yapmak

ÇAPIŞTAY: Büyük at yarışı [816]

ÇAPITKAN: Mütearrız (taarruz eden)

ÇAPITMAK: Taarruz etmek [817]

ÇAPKA: Atlı hücum

ÇAPKALAMAK: Hücum etmek

ÇAPKAR: Süvari (atlı asker)

ÇAPKARMAK: At sürmek

ÇAPKI: 1. Tırpan 2. Kılıç [818]

ÇAPKIÇ: Satır (kasap bıçağı)

ÇAPKILAMAK: Tırpanla biçmek

ÇAPKILAŞMAK: Kılıçla vuruşmak

ÇAPKUR: 1. Tırpancı 2. Tufan 3. Hızlı

ÇAPMAK: Hızlı gitmek [819]

ÇAPLA: Çelik kalem (keski)

ÇAPLAMA: Kiremit tahtası (çapraz)

ÇAPLAMAK: Kılıcı çapraz vurmak

ÇAPLAN: 1. Yarış atı 2. Ganyan

ÇAPLANMAK: Koşarken eğilmek (at)

ÇAPMAK: Acele etmek [820]

ÇAPRAK: 1. Sayfa 2. Püskül

ÇAPRAMAK: Püsküllenmek

ÇAPSANMAK: Hayret etmek

ÇAPSANTI: Hayret

ÇAPSAR: 1. Fasıla 3. Mola

ÇAPSARMA: Teneffüs (mola)

ÇAPSARMAK: Teneffüs yapmak

ÇAPTIRMAK: At sürmek

ÇAPUL: 1. Baskın 2. Hücum

ÇAPULGAY: Aladoğan kuşu

ÇAPULMAK: Talan edilmek

ÇAPUN: Kırbaç [821]

ÇAPUNMAK: Kırbaçlanmak

ÇAR: Rus hükümdarı (Rusça)

ÇARA: 1. Kase 2. Plasenta

ÇARAK: 1. Mertek 2. Hezen

ÇARAM: Plato (yayla) [822]

ÇARAMA: Nikah

ÇARAMAK: Sağanak yağmur

ÇARAMAK: Nikah kıymak [823]

ÇARAN: Eko (aksi seda)

ÇARANMAK: Eko (aksi seda) yapmak

ÇARAŞAN: Samur (hayvan)

ÇARAŞMA: Nikah töreni

ÇARAŞMAK: Nikahlanmak [824]

ÇARBAĞA: Yavru kurbağa, iribaş

ÇARBAK: Çizgili sincap [825]

ÇARÇAGAY: Ağustos böceği

ÇARDAK: Kameriye, kamelya

ÇARGA: Atlı kızak

ÇARIÇA: Çariçe (Rusça)

ÇARILGA: Emir [826]

ÇARILGAN: Emir eri

ÇARILGAMAK: Emir vermek

ÇARINIŞ: İtiraz

ÇARINMAK: İtiraz etmek

ÇARIŞTAY: Olimpiyat [827]

ÇARIT: Emir [828]

ÇARITMAK: Emretmek [829]

ÇARLAĞAN: İtirazcı [830]

ÇARLAK: 1. Martı 2. Balkon

ÇARLAMAK: İtiraz etmek [831]

ÇARLAN: İtirazcı [832]

ÇARLANMAK: Şikayetlenmek [833]

ÇARLAV: İtiraz

ÇARMA: Nakışlı başörtüsü

ÇARMAK: Merdiven

ÇARMAK: Şikayet etmek [834]

ÇARPAĞAN: Trakunya balığı

ÇARPAK: Şok

ÇARPANAK: 1. Mermi 2. Gülle

ÇARPAZAN: Gülle

ÇARPINÇ: 1. Hezeyan 2. Heyecan

ÇARS: At yarışı

ÇARSANAK: Hipodrom

ÇARSMAK: At yarışı yapmak

ÇARŞAK: 1. Çatal 2. Heyelan

ÇARŞAMAK: Toprak kaymak

ÇASAK: 1. Haram 2. Mahrem [835]

ÇASAKÇI: Muhafız alayı askeri [836]

ÇASANAY: Şapel (Rusça)

ÇASIR: İftira

ÇASIRMAK: İftira atmak

ÇAŞARAT: Şirret

ÇAŞAVUL: Gizli / sivil polis

ÇAŞILBAR: İskete kuşu

ÇAŞINMAK: Kamufle olmak [837]

ÇAŞIR: Pancar

ÇAŞIRAN: Pancar yaprağı

ÇAŞIRTMAK: Gizlemek

ÇAŞITMAK: Gizlemek [838]

ÇAŞKAN: Fare [839]

ÇAŞMAK: Gizlemek [840]

ÇAŞNI: Kapsül

ÇAT: Köşe

ÇATAĞ: Çadır çatma halkası [841]

ÇATAĞAN: Arp (müzik aleti)

ÇATAK: 1. Kavşak 2. Dörtyol

ÇATAKOVA: Delta

ÇATALA: Cetvel

ÇATAN: Akrep (saat) [842]

ÇATANAK: İskelet

ÇATARMA: İskele (rıhtım)

ÇATAR: Meyve sapları bitişme yeri

ÇATARA: Pamuklu ipek kumaş [843]

ÇATARMAK: İç içe geçirmek [844]

ÇATAŞMAK: İç içe geçmek

ÇATAYAZ: Zemheri

ÇATIK: Renkli ceviz ağacı

ÇATILMAK: Kurulmak (iskele vs.)

ÇATIN: Portatif merdiven

ÇATINMAK: Surat asmak [845]

ÇATKAL: Yüksek dağlık bölge

ÇATKI: Sehpa

ÇATLANMAK: Parçalanmak

ÇATMACA: Derme çatma nesne

ÇATMAR: İskelet

ÇATMARGA: İskelet (inşaat)

ÇATMARLAMAK: İskelet kurmak

ÇATRA: Crinoline (çemberli etek)

ÇAV: Erkeklik organı (bilimsel)

ÇAVAN: Dişilik organı (bilimsel)

ÇAVAR: Çıra

ÇAVAŞ: Sakin [846]

ÇAVAŞMAK: Sakinleşmek

ÇAVAŞTIRMAK: Sakinleştirmek

ÇAVCI: Tellal

ÇAVDIRMAK: Hızla uzaklaştırmak

ÇAVGA: Boz karga

ÇAVGAN: 1. Haberci 2. Postacı

ÇAVGAR: Posta güvercini [847]

ÇAVGI: 1. İstihbarat 2. Enformasyon

ÇAVLAK: Patates

ÇAVLAMAK: Haber vermek

ÇAVLAN: Küçük şelale

ÇAVLANMAK: Haber almak

ÇAVMAK: Hızla uzaklaşmak [848]

ÇAVRUN: Sihir

ÇAVRUNCU: Sihirbaz [849]

ÇAVRUNTU: Siyah tahıl tanesi [850]

ÇAVULDAK: Süsen çiçeği

ÇAVUN: Hayvan penisi

ÇAVUNMAK: Dedikodu yapmak

ÇAVUNTU: Spekülasyon

ÇAVURMA: Hapishane duvarı

ÇAVURMAK: Etrafını çevirmek

ÇAVUT: 1. Duvar 2. Sütun

ÇAVZA: 1. Köşe 2. Dirsek

ÇAVZAMAK: Köşe oluşturmak

ÇAVZANMAK: İnat etmek [851]

ÇAY: Akarsu

ÇAYAMAK: Su çıkmak (kaynamak)

ÇAYALMAK: Akarsu oluşmak

ÇAYAN: Akrep

ÇAYATMAK: Su çıkarmak

ÇAYGI: 1. Kaynak (su) 2. Bahar

ÇAYIK: Sel [852]

ÇAYIKMAK: Sel gelmek

ÇAYILGA: Badana

ÇAYILGAMAK: Badana yapmak

ÇAYILGAN: Savaş narası

ÇAYILMA: 1. Su kabarması 2. Sel

ÇAYILMAK: Su kabarmak

ÇAYINDIRMAK: Derede yıkamak

ÇAYINMAK: Derede yıkanmak [853]

ÇAYITMAK: Bent yapmak (su) [854]

ÇAYKA: Gargara

ÇAYKAĞAN: Çalkalama kabı (ayran)

ÇAYKAMA: Gargara

ÇAYKALMAK: Dalgalanmak

ÇAYKAMAK: Çalkalamak

ÇAYKANMAK: Çalkalanmak [855]

ÇAYKARA: Su kaynağı [856]

ÇAYKATMAK: Kaynatmak [857]

ÇAYLAMAK: Dedikodu yapmak [858]

ÇAYLAN: 1. Su akıntısı 2. Su kenarı

ÇAYLANMAK: Dere oluşmak [859]

ÇAYMA: Sel

ÇAYMAK: 1. Çalkalamak 2. Yaymak

ÇAYNAMAK: Çiğnemek (ayakla)

ÇAYNATMAK: Çiğnetmek (ayakla)

ÇAYRAK: Bitap

ÇAYRAMAK: Bitap düşmek

ÇAYRATMAK: Bitap etmek

ÇAYTAN: Manastır [860]

ÇAZAK: 1. Donanım 2. Ferman [861]

ÇAZAKÇI: Ferman yazıcısı

ÇAZAL: Metal [862]

ÇAZALGAN: Metalik

ÇAZAMAK: İmal etmek [863]

ÇAZAN: Dökme demir

ÇAZANMAK: Donanmak [864]

ÇAZARMAK: Rengi solmak

ÇAZATMAK: Teçhiz etmek [865]

ÇEBEK: Alkış (el çırpma) [866]

ÇEBEKEY: Alkış tutma (el çırpma)

ÇEBER: 1. Tasarruflu 2. Mahir

ÇEBERLEMEK: Tasarruf etmek [867]

ÇEBİŞ: Keçi yavrusu

ÇEÇE: Hala (babanın kız kardeşi)

ÇEÇEGEY: İris (göz)

ÇEÇEREL: Rezonans [868]

ÇEÇEREMEK: Rezonans yapmak

ÇEDENE: Keten / kenevir tohumu

ÇEDİK: Mes (iç ayakkabı) [869]

ÇEDİKER: Büyükayı takımyıldızı [870]

ÇEDİR: Amonyak

ÇEDİRGEMEK: İğrenmek [871]

ÇEDİRGETMEK: İğrendirmek

ÇEĞEK: Pıhtı

ÇEĞEKMEK: Pıhtılaşmak

ÇEĞEN: Kısrak sütü

ÇEĞENEK: 1. Embriyo 2. Cenin [872]

ÇEĞENDER: Yaban pancarı [873]

ÇEĞENMEK: Embriyo oluşmak [874]

ÇEĞER: 1. İshal 2. Diyare

ÇEĞERMEK: İshal / diyare olmak

ÇEĞET: 1. Çuvaş peyniri 2. Eylül [875]

ÇEĞETMEK: Pıhtılaştırmak

ÇEĞİRTKE: Kara çekirge

ÇEĞİRTMEK: 1. Bükülmek 2. Eğilmek

ÇEĞMEK: 1. Bükmek 2. Eğmek

ÇEĞMEL: Yay biçimli

ÇEK: 1. Sınır 2. Hudut 3. Kenar

ÇEKÇEKEY: Keten kuşu

ÇEKÇİ: Gümrük memuru [876]

ÇEKE: Madeni para (kuruş)

ÇEKEBİR: Aralık ayı

ÇEKEÇ: Vidanjör

ÇEKEL: 1. Spatula 2. Pınar [877]

ÇEKELEK: Terlik

ÇEKELEZ: Sincap

ÇEKELTEY: Suyu bol olan yer

ÇEKEM: Su kanalı bekçisi

ÇEKEN: 1. Ekşi süt içeceği 2. Koçan

ÇEKENE: Perakende

ÇEKENEK: 1. Sigara ağızlığı 2. Tırmık

ÇEKER: 1. Traktör 2. Sigara

ÇEKERE: 1. Sınır 2. Hudut

ÇEKEREK: Oyuncak bebek

ÇEKERLEMEK: Karantinaya almak [878]

ÇEKERMEN: Sigara tiryakisi

ÇEKERTEY: Karantina

ÇEKİ: Ağırlık ölçüsü (250 kg)

ÇEKİLDEK: Süsen (iris) çiçeği

ÇEKİLDEM: Lale soğanı

ÇEKİLGEN: Resesif [879]

ÇEKİLGENMEK: Kaytarmak

ÇEKİN: Ağırlık ölçüsü (gram)

ÇEKİNÇ: Cazibe

ÇEKİNDİ: Münzevi

ÇEKİNGE: 1. Tereddüt 2. İhtiyat

ÇEKİNSEK: Müteredditt

ÇEKİNSEMEK: Tereddüt etmek

ÇEKİR: 1. Ela (karışık renkli) 2. Vinç

ÇEKİŞKE: Niza

ÇEKİT: Nokta

ÇEKİTMEK: Tehdit etmek

ÇEKİTLEMEK: Noktalamak

ÇEKLEMEK: Sınırlamak [880]

ÇEKLENDİRMEK: Sınırlandırmak

ÇEKLENGEN: 1. Sınırlı 2. Münhasır

ÇEKLENMEK: İçine kapanmak

ÇEKLEŞİ: Kura

ÇEKLEŞME: 1. Piyango 2. Lotarya

ÇEKLEŞMEK: Kura çekmek

ÇEKLETMEK: Kısıtlamak [881]

ÇEKLEV: Limit

ÇEKME: Çizme

ÇEKMEN: Yağmurluk

ÇEKMERGEN: Usta nişancı

ÇEKNE: Römork

ÇEKRE: 1. Sınır 2. Hudut

ÇEKREK: Külot

ÇEKRELEMEK: Sınırlamak

ÇEKRELENMEK: Sınırlanmak

ÇEKRETMEK: Haddini bildirmek

ÇEKSİZ: Mastar (gramer)

ÇEKSİZLİK: Mastar hali (gramer)

ÇEKTİRİ: Büyük kayık

ÇEKÜL: Eğimölçer (Farsça "Şakül")

ÇEL: 1. Kör 2. Romatizmalı 3. Ağ

ÇELEBİ: Centilmen [882]

ÇELDEK: Romatizma [883]

ÇELDEMEK: Kemirmek

ÇELDEŞMEK: Karanlıkta görememek

ÇELEĞEŞ: Gökkuşağı [884]

ÇELEK: 1. Kova 2. Bülbül

ÇELEM: 1. Huni (alet) 2. Pipo

ÇELEME: Yığıntı (gübre vs.)

ÇELEMEK: Boşalmak (sıvı) [885]

ÇELEN: 1. Fettan 2. Dam saçağı

ÇELENMEK: Gök gürlemek

ÇELER: 1. Terslik 2. Huysuzluk

ÇELERMEK: Terslenmek

ÇELEŞ: Yamuk

ÇELEŞMEK: Yamulmak

ÇELET: 1. Huysuz 2. Yaramaz

ÇELEVRE: 1. Demet 2. Deste

ÇELGE: 1. Yaban atı 2. Çorap

ÇELGİ: 1. Tırpan 2. İşaret kazığı [886]

ÇELGİLEMEK: Tırpanla biçmek

ÇELGİR: Bandana (alın bağı)

ÇELİNMEK: Rica etmek

ÇELİŞ: Güreş

ÇELİŞÇİ: Pehlivan (güreşçi)

ÇELİŞMEK: Güreşmek [887]

ÇELKEŞ: 1. Kaos 2. Karmaşa

ÇELKEŞİK: 1. Kaotik 2. Karmaşık

ÇELKEŞMEK: Karmaşıklaşmak

ÇELNEK: Tüy takılan şapka

ÇELPEK: Yağda kızarmış ekmek

ÇELSİK: Hint bülbülü

ÇELTEK: 1. Yarı kör 2. Yamak

ÇEMENDER: Kötü yürüyüşlü deve

ÇEMER: Başörtüsü

ÇEMEŞ: Arı kuşu

ÇEMKİRMEK: Ters konuşmak

ÇEMREK: Kısa (etek, pantolon)

ÇEMRELMEK: Eteği açılmak

ÇEMREMEK: Paçalarını sıvamak [888]

ÇEMREN: Mini etek

ÇEMRENMEK: Eteği yukarı çekmek

ÇENDEVÜL: Su taşıyan asker

ÇENDİR: İp

ÇENEÇ: Akrep kuyruğu

ÇENEÇKE: Böcek iğnesi

ÇENEK: Şarjör [889]

ÇENEKLEMEK: Şarjör doldurmak

ÇENEKLENMEK: Şarj olmak

ÇENEKLETMEK: Şarj etmek

ÇENEME: Meteoroloji

ÇENEMEK: Hava tahmini yapmak

ÇENER: Fiş (elektrik)

ÇENERMEK: Üst üste kapanmak [890]

ÇENEŞ: Hava tahmini

ÇENEŞME: Seks (cinsel birleşme)

ÇENEŞMEK: Cinsel birleşmek

ÇENETLEMEK: Sandviç yapmak

ÇENETMEK: Kabuğunu ayırmak [891]

ÇENİK: Sekizde bir (Yunanca)

ÇENKİR: Turkuvaz (renk)

ÇENTER: Virgül

ÇENTİLMEK: Kesik atılmak

ÇENTİRMEK: Hacamat yapmak

ÇENTME: Kesme işareti

ÇENTMEK: Kesik atmak

ÇEP: Sol taraf

ÇEPEN: Cübbe

ÇEPİRMEK: Alkışlamak (el çırpmak)

ÇER: 1. Konum 2. Maraz 3. Hız [892]

ÇERÇE: Fincan [893]

ÇERÇİ: Köyleri dolaşan satıcı [894]

ÇERDEK: Maske

ÇERDEMEK: Maskelemek

ÇERDENMEK: Mürayilik etmek

ÇEREK: Çay (akarsu)

ÇEREKE: Genç kız

ÇEREKLEMEK: Şırıldamak [895]

ÇEREKLENMEK: Dere oluşmak

ÇERENMEK: Gayret göstermek

ÇEREPNE: Ekmek pişirme çömleği

ÇEREŞ: Nişan (söz)

ÇEREŞME: Nişan merasimi

ÇEREŞMEK: Nişanlanmak (söz) [896]

ÇERET: Kireç

ÇERETLEMEK: Kireçlemek

ÇEREV: 1. Cevher 2. Mücevher

ÇERGE: 1. Çadır 2. Kazık 3. Derece

ÇERGELEMEK: Kazık çakmak

ÇERGEMEK: Çadır kurmak

ÇERGEŞMEK: Kamp kurmak

ÇERGİ: Tezgah [897]

ÇERGİCİ: Tezgah satıcısı

ÇERİ: Asker

ÇERİÇİ: 1. Askeri 2. Militarist

ÇERİGTEY: Askeriye

ÇERİK: Ağırlık ölçüsü (5 kg)

ÇERİLEMEK: Asker gibi yürümek

ÇERİLENMEK: Askerce davranmak

ÇERİMEN: Lejyoner (paralı asker)

ÇERİŞİK: Şeytan çarpması marazı

ÇERİŞMEK: Şeytan çarpmak

ÇERKENMEK: Hızlanmak

ÇERKEŞMEK: Etrafa kaçışmak [898]

ÇERKEV: Şapel (Rusça)

ÇERKEY: Terlik

ÇERLEMEK: Felakete uğramak [899]

ÇERLENMEK: Ordugah kurmak [900]

ÇERLEŞMEK: Konuşlanmak

ÇERLİK: 1. Ordugah 2. Maraz 3. Vakit

ÇERME: Sıcak su kaynağı

ÇERMEK: 1. Biriktirmek 2. Kemer [901]

ÇERMENMEK: Birikmek

ÇERMİK: Kaplıca (termal su) [902]

ÇERPİNMEK: Su sıçramak

ÇERPİNTİ: Sıçrayan su damlacağı

ÇERPMEK: Su çarpmak / serpmek

ÇERT: Yemin [903]

ÇERTEMEK: Parmağı üste atmak [904]

ÇERTEN: Alabalık [905]

ÇERTENMEK: Yemin etmek [906]

ÇERTEY: Maske

ÇERTİK: 1. Mızrap vuruşu 2. Fiske

ÇERTİLMEK: Helak olmak

ÇERTİNMEK: Kendini dövmek [907]

ÇERTKİÇ: 1. Mızrap 2. Tezene

ÇERTMEK: Mızrap / fiske vurmak [908]

ÇESKE: Satır (kasap bıçağı)

ÇEŞİLMEK: Çözülmek

ÇEŞİNDİRMEK: Soyundurmak

ÇEŞİNİV: Striptiz [909]

ÇEŞİNİVCİ: Striptizci

ÇEŞİNMEK: Soyunmak [910]

ÇEŞİRMEK: Kabuk soymak

ÇEŞİT: Soyulmuş

ÇEŞİTMEK: İçini çıkarmak (ceviz vs.)

ÇEŞMEK: Soymak

ÇEŞTİRMEK: Soyundurmak

ÇETEL: Kura (çekiliş)

ÇETELEK: Güç okunan yazı

ÇETELMEK: Yabancılaşmak

ÇETEN: 1. Küfe 2. Saman çiti [911]

ÇETENEK: Sepet

ÇETİK: Tabaristan söğüdü

ÇETİR: 1. Tente 2. Çadır [912]

ÇETİŞTE: Salamura zeytin

ÇETKEN: Dizgin [913]

ÇETKİ: 1. File 2. Ağkepçe

ÇETLEK: Mastik ağacı meyvesi

ÇETLEVÜK: Kuruyemiş [914]

ÇETME: Kafes

ÇETMEK: İç içe geçirmek [915]

ÇEVEK: 1. Mezar 2. Kabir

ÇEVEN: 1. Muhit 2. Etraf

ÇEVENDİZ: Süvari (atlı asker)

ÇEVGEN: Polo oyunu [916]

ÇEVİNDİK: Kinetik

ÇEVİNGEN: Süratli

ÇEVİNMEK: Süratlenmek

ÇEVİRGE: Laf değiştirme

ÇEVİRGEÇ: Turnike

ÇEVİRGEL: Tespih (eşya)

ÇEVİRGENMEK: Başa dönmek

ÇEVİRMEN: Tercüman

ÇEVİŞKEN: Düzenbaz

ÇEVKEMEK: Spekülasyon yapmak

ÇEVMEK: Sürat / hız yapmak

ÇEVREN: 1. Banliyö 2. Varoş

ÇEVRENTİ: Çerçeve

ÇEVRİK: 1. Çevrilmiş alan 2. Bahçe

ÇEVRİLGE: Tedavül

ÇEVRİLGEMEK: Tedavül etmek

ÇEVRİLGEN: Mütedavil

ÇEVŞEK: Sulu toprak

ÇEVŞEMEK: Ağlamak [917]

ÇEVŞEN: Sulugöz (çok ağlayan)

ÇEYEN: Akrep burcu (astroloji)

ÇEYİN: 1. Kadar 2. Değin [918]

ÇEYİR: 1. Katran 2. Zift [919]

ÇEYKEL: 1. Yalpalayan 2. Sarhoş

ÇEYKELMEK: Yalpalamak [920]

ÇEYKEM: Krater [921]

ÇEYKEMEK: Fokurdamak

ÇEYME: Sütlaç

ÇEYMEK: Kaynamak

ÇEYNE: Şakayık çiçeği

ÇEYNEK: Pençe

ÇEYNEMEK: Jimnastik yapmak

ÇEYNİK: Jimnastik

ÇEYNİKÇİ: Jimnastikçi

ÇEYZE: Patlıcan (Çince)

ÇEZ: 1. Pirinç (metal) 2. Bakır

ÇIBARMAK: Kabarmak (deri)

ÇIDAL: Metanet (psikolojik)

ÇIDALTAY: Metanetli (psikolojik)

ÇIDAMAK: Sabretmek

ÇIDAMAN: Çilekeş

ÇIDANÇ: Sabır

ÇIDANMAK: Tahammül etmek

ÇIDAŞMAK: Birlikte sabretmek

ÇIĞA: Çarşaf (örtü)

ÇIĞAL: Geniş omuzlu

ÇIĞAMAK: Ayak dayamak

ÇIĞAN: 1. Kuzen 2. Fakir 3. Züğürt

ÇIĞANAK: 1. Bibliyografya 2. Menba

ÇIĞARMA: İstisna [922]

ÇIĞARMAK: İstisna etmek

ÇIĞDAÇ: 1. Sarfiyat 2. Harcama

ÇIĞILDAM: Lale

ÇIĞILMAK: Bir araya gelmek [923]

ÇIĞILTI: 1. Bağırtı 2. Çığlık

ÇIĞIM: Masraf [924]

ÇIĞIN: 1. Zarar 2. Ziyan 3. Omuz

ÇIĞINÇAK: Apolet

ÇIĞINDIRIK: Omuz taşıyacağı [925]

ÇIĞIR: Patika

ÇIĞIRDIK: Kara gürgen ağacı

ÇIĞIRGAN: Çok bağıran

ÇIĞIRMAK: İlan etmek (sesle)

ÇIĞIRTKAN: Tellal

ÇIĞIRTMAÇ: Tellal

ÇIĞIRTMAK: İlan ettirmek (sesle)

ÇIĞIŞ: 1. Menşe 2. Orijin 3. Tebliğ

ÇIĞIT: 1. Tuzsuz peynir 2. Masraf

ÇIĞLA: 1. Saf (arı) 2. Halis

ÇIĞLAMA: Çiğ sütten peynir [926]

ÇIĞLAMAK: Çiğ peynir yapmak

ÇIĞLAN: Av kuşu tasması

ÇIĞMA: Divan (koltuk) [927]

ÇIĞMAK: Bir araya getirmek [928]

ÇIĞNAK: 1. Köşe 2. Dirsek

ÇIĞNIK: Ocak arkası

ÇIĞRAY: Şakrak kuşu

ÇIĞRI: 1. Çark 2. Felek (gök çarkı)

ÇIĞRIK: Makara [929]

ÇIĞRINMAK: Bağırmak (kendisine)

ÇIĞRITMAK: Çark döndürmek [930]

ÇIĞSAK: Çığ tehlikesi olan bölge

ÇIKAK: 1. Menşe 2. Orijin

ÇIKAN: Kız / erkek arkadaş (sevgili)

ÇIKANAK: 1. Menba 2. Menşe [931]

ÇIKARGAÇ: Asansör

ÇIKARGANMAK: Tahmin etmek

ÇIKARTMAÇ: İskele

ÇIKAY: Fakir

ÇIKIM: Uzunluk ölçüsü (2 metre)

ÇIKIR: 1. Makara 2. Çıkrık

ÇIKIRT: Çıt çıt düğme

ÇIKLA: Filiz

ÇIKLAMAK: Filizlenmek

ÇIKMA: 1. Balkon 2. Divan (sedir)

ÇIKMAK: Kaynak (su)

ÇIKMAK: Kaynaklanmak (su)

ÇIKMAN: Palto

ÇIKNAR: İstifa

ÇIKNARMAK: İstifa etmek

ÇIKRAMAK: Makaraya sarmak (ip)

ÇIKRATMAK: Makara döndürmek

ÇILAGAY: 1. Terli 2. Çıplak

ÇILAMAK: Terlemek [932]

ÇILAN: Zehirsiz yılan

ÇILANDAK: Ekin / tarla yılanı [933]

ÇILANGAŞ: 1. Çıplak 2. Soyunuk

ÇILANMAK: Soyunmak [934]

ÇILAŞ: 1. Terli 2. Nemli 3. Çıplak [935]

ÇILAŞKAN: Çok terleyen

ÇILAŞMAK: Rutubetlenmek

ÇILATMAK: Terletmek

ÇILAV: 1. Dizgin 2. Pilav

ÇILAZMAK: Kelleşmek [936]

ÇILBIRAŞ: Yoğurtlu yumurta aşı

ÇILÇAĞAN: Sürüngen (biyoloji) [937]

ÇILDAK: Cin kovma

ÇILDAMAK: Ateşle dağlamak [938]

ÇILGA: Toka [939]

ÇILGAN: 1. Taç 2. Mızrak

ÇILGAMA: İmtihan

ÇILGAMAK: İmtihan etmek

ÇILGAR: İki çift

ÇILGAV: İmtihan

ÇILGAYAK: Uzun imtihan [940]

ÇILGI: 1. Zihin 2. Akıl 3. Mükafat

ÇILGISIZ: 1. Zihinsiz 2. Akılsız

ÇILIK: Ilık [941]

ÇILINMAK: Ilımak

ÇILITMAK: Ilıtmak

ÇILPALAMAK: Çalkalamak

ÇILPALANMAK: Çalkalanmak

ÇILPAMAK: Çalkamak

ÇILPANMAK: Çalkanmak

ÇILTAK: 1. Sebep 2. Bahane [942]

ÇIMAK: 1. Yara 2. İltihap

ÇIMAK: İltihaplanmak [943]

ÇINA: 1. Dirsek 2. Kurşun

ÇINAKAY: Serçe parmağı [944]

ÇINALAMAK: Kurşun kaplamak

ÇINAMAK: Atlamak [945]

ÇINAŞMAK: Atlama yarışı yapmak

ÇINAVUL: Av kuşu yetiştiricisi [946]

ÇINAYAK: Fincan [947]

ÇINDAN: Sandal ağacı (Sanskritçe)

ÇINGI: 1. Zerre 2. Atom

ÇINGIL: Su karanfili

ÇINGIR: Kopuza benzer bir saz

ÇINMAK: Doğru konuşmak [948]

ÇIPLAMAK: Soymak (kabuk)

ÇIPLATMAK: Soymak (giysi)

ÇIRAY: 1. Sima 2. Çehre [949]

ÇIRAYLI: Güzel yüzlü

ÇIRGAMAK: Keyiflenmek

ÇIRGAL: 1. Karnaval 2. Festival

ÇIRGALAN: Parti (eğlence)

ÇIRGALANMAK: Neşelenmek

ÇIRITMAK: Dişiyle kabuk kırmak

ÇIRLAK: Ağustos böceği

ÇIRMAK: Bir araya gelmek

ÇIRMAL: 1. Karışık 2. Dolaşık

ÇIRMALAN: Sarmaşık (bitki)

ÇIRMALMAK: Dolanmak

ÇIRMAN: 1. Kılıf 2. Zarf

ÇIRMAŞIK: Sarmaşık (bitki)

ÇIRMAŞMAK: Dolaşmak [950]

ÇIRMAVUK: Sarılıcı bitki (botanik)

ÇIRPAÇ: Mikser

ÇIRPANAK: Çırpma teli

ÇIRPMAÇ: Soğanlı yumurta aşı

ÇIRTMA: 1. Düdük 2. Çelme

ÇIRTMAK: Düdük çalmak [951]

ÇIRTMAN: Ağaç dalından kamçı [952]

ÇITANAK: Küçük çıta

ÇITIRGAN: Kraker

ÇITLAK: Tuzlanmış yeşil zeytin

ÇITLAMA: Hamsi kızartması

ÇITMA: Kapuska yemeği

ÇIVGA: Ökse çubuğu

ÇIVGACI: Değnekçi [953]

ÇIVGAR: Yedek hayvan (araba)

ÇIVGIN: Mermi [954]

ÇIVMAK: 1. Sekmek 2. Fırlamak

ÇIYKAN: 1. Akne 2. Çıban [955]

ÇIYMAK: 1. Sivrilmek 2. Kabarmak

ÇIYRAK: Ala sığırcık kuşu

ÇIYRAMAK: Ciyaklamak

ÇIZALMAK: Dört nala gitmek

ÇİBEĞEN: Sperm [956]

ÇİBELMEK: Nazlanmak

ÇİBER: 1. Peri 2. Dağ keçisi

ÇİBERKEY: Peri gibi güzel

ÇİBEY: Küçük çivi (cam çivisi)

ÇİBİN: Sivrisinek

ÇİBİRGEN: Bataklık soğanı

ÇİDER: 1. Köstek 2. Zincir

ÇİDERLEMEK: Kösteklemek

ÇİGİNEY: Prenses [957]

ÇİĞDİRMEK: Aptallık etmek

ÇİĞELEK: Yumak [958]

ÇİĞELENMEK: Yumaklanmak

ÇİĞEN: Gayretli

ÇİĞENEK: Midye [959]

ÇİĞENLİK: Gayret

ÇİĞENMEK: Gayret etmek

ÇİĞER: Azim (sebat)

ÇİĞİL: Düğüm

ÇİĞİLMEK: Düğümlenmek [960]

ÇİĞİN: Kist

ÇİĞİNİK: Nodül

ÇİĞİNMEK: Kistleşmek [961]

ÇİĞİŞ: Kalamar

ÇİĞİT: Çekirdek

ÇİĞİTMEK: Düğümlemek

ÇİĞİZ: İnci

ÇİĞİZMEK: İnci oluşmak

ÇİĞKİ: Ham (olgunlaşmamış)

ÇİĞLEME: Çiğ sütten alınan yağ

ÇİĞLEMEK: Çiğ besinden üretmek

ÇİĞNE: Mala

ÇİĞRE: Gına

ÇİĞREMEK: Gına gelmek [962]

ÇİĞRETMEK: Gına getirmek

ÇİĞSİMEK: Midesi bulanmak [963]

ÇİĞSİNMEK: İğrenmek [964]

ÇİĞSİTMEK: İğrendirmek

ÇİK: 1. Mafsal (eklem) 2. Şüphe

ÇİKE: 1. Şakak 2. Alın

ÇİKETEY: Atkuyruğu bitkisi

ÇİKLENMEK: Şüphelenmek

ÇİKSİNMEK: Tiksinmek [965]

ÇİLEĞEN: Duş (armatür) [966]

ÇİLEKEY: 1. Salya 2. Tükrük akıntısı

ÇİLEM: Tutkal balığı [967]

ÇİLEMEK: Yağmur çiselemek

ÇİLEN: 1. Leylek 2. Jale [968]

ÇİLENMEK: Nemlenmek [969]

ÇİLENTİ: 1. Nem 2. Kısa yağmur

ÇİLERMEK: Nemden küflenmek

ÇİLEŞMEK: Nemlenmek

ÇİLGİ: Başörtüsü bağı

ÇİLİM: Sigara

ÇİLİMEK: Sigara / pipo içmek [970]

ÇİLİNEK: 1. Pipo 2. Sigara ağızlığı

ÇİLİRGE: Nargile

ÇİLİTMEK: Duman tüttürmek

ÇİLTEK: Hürmet

ÇİLTEMEK: Hürmet etmek

ÇİLTENMEK: Hürmet görmek

ÇİLTER: 1. File 2. Izgara 3. Kafes

ÇİMDEMEK: Çimdik atmak

ÇİMEK: Havuz

ÇİMENEK: Irmağın yıkanabilir yeri

ÇİMELTEK: Serçe parmak

ÇİMDİMEK: Göz kırpmak

ÇİMKEMEK: Çimdiklemek

ÇİNE: 1. Kuvvet 2. Bozkır kurdu

ÇİNEMEK: Kuvvetlenmek [971]

ÇİNGEMEK: Birlikte dans etmek [972]

ÇİNGEÇEY: Elti [973]

ÇİNİT: Perçin [974]

ÇİNİTMEK: Perçinlemek

ÇİRENGEÇ: Cüretkar

ÇİRENMEK: Teşebbüs / cüret etmek

ÇİRİK: Ağustos ayı

ÇİRİLMEK: Büzülmek

ÇİRİTMEK: Kötü kokutmak [975]

ÇİRKEMEK: İğrenç davranmak [976]

ÇİRKENÇ: 1. Çirkin 2. İğrenç [977]

ÇİRKENMEK: İğrenmek [978]

ÇİRKEŞMEK: İğrençleşmek

ÇİRKEY: 1. Sirke sineği 2. Üvez [979]

ÇİRKMEK: 1. Ürkmek 2. İğrenmek

ÇİRMEK: Kemer

ÇİRMEK: Kötü kokmak [980]

ÇİSGİN: İnce kırağı

ÇİRTEN: Yağmur oluğu

ÇİSEMEK: İnce yağmur yağmak [981]

ÇİŞEK: Ada tavşanı

ÇİSENGİ: İnce yağmur

ÇİŞEMEK: Çiş yapmak

ÇİŞETMEK: Çiş yaptırmak (çocuğa)

ÇİTE: Çöp şiş

ÇİTEMEK: Çitle çevirmek

ÇİTEN: Kafes

ÇİTENEK: Demir parmaklık

ÇİTER: 1. Kafesli çit 2. Tel örgü

ÇİTERMEK: Kafesli çitle çevirmek

ÇİTİL: Fide

ÇİTİR: Kendigelen fidan [982]

ÇİTİRİK: Mürekkep balığı [983]

ÇİTİŞMEK: Cinsel birleşmek

ÇİTLEĞEN: Kuru yemiş

ÇİTME: Pencere kafesi [984]

ÇİTMEK: Çit / kafes örmek

ÇİVEK: 1. Nakış 2. Atmaca (kuş) 985

ÇİVEMEK: Nakış işlemek [986]

ÇİVLEK: Tahta kapı mandalı

ÇİVMEK: 1. Uçmak (ok vs.) 2. Delmek

ÇİY: Jale

ÇİYBER: Nemli hava

ÇİYDE: Hünnap

ÇİYE: 1. Düğüm 2. Vişne [987]

ÇİYELENMEK: Düğümlenmek

ÇİYELETMEK: Düğümlemek

ÇİYGİN: Ham (meyve, sebze)

ÇİYİK: Nemli

ÇİYİKMEK: Nemlenmek

ÇİYİKTİRMEK: Nemlendirmek

ÇİYSEK: 1. Rutubetli 2. Nemli [988]

ÇİYSEMEK: Rutubetlenmek

ÇİZE: Uzunluk birimi (30 cm)

ÇİZELGE: Tablo

ÇİZENEK: 1. Diyagram 2. Şema

ÇİZEREK: Kroki

ÇİZERGE: Plan (mimari)

ÇİZGE: Şema [989]

ÇİZGEÇ: Cetvel [990]

ÇİZGEN: 1. Saban izi 2. Teker izi

ÇİZGİNMEK: Başa dönmek [991]

ÇİZGİTMEK: Etrafını çizmek

ÇİZİNDEV: Mimari

ÇİZİNDİZ: Mimar

ÇİZİNTİ: 1. Şekil 2. Karalama

ÇİZİT: Dizayn

ÇİZİTLEMEK: Dizayn etmek

ÇOÇLAMAK: Yürümeye başlamak

ÇOĞ: 1. Kor 2. Köz 3. Nur

ÇOĞA: Vahşi hayvan

ÇOĞAÇ: Vahşi hayvan yavrusu

ÇOĞAK: Korlaşmış

ÇOĞALAŞMAK: Vahşileşmek

ÇOĞAN: 1. Kerkenez kuşu 2. Kaysı

ÇOĞANMAK: Toplanmak [992]

ÇOĞAR: İrtifa

ÇOĞARMAK: Korlaşmak [993]

ÇOĞARTMA: Ateşle verilen işaret

ÇOĞARTMAK: Ateş yakmak [994]

ÇOĞAŞ: Güneşin verdiği ısı

ÇOĞAŞMA: Ateşbaşı toplantısı

ÇOĞAŞMAK: Ateşin etrafına dizilmek

ÇOĞAŞTIRMAK: Adam toplamak [995]

ÇOĞAY: Kesif

ÇOĞAYLIK: Kesafet

ÇOĞÇA: 1. Yığın 2. Küme

ÇOĞÇALAMAK: Kümelemek

ÇOĞÇALANMAK: Kümelenmek

ÇOĞÇALAŞMAK: Kümeleşmek

ÇOĞLAMAK: Közlemek

ÇOĞLANMAK: Közlenmek [996]

ÇOĞLAŞMAK: Celse yapmak [997]

ÇOĞLU: Nurlu

ÇOĞLUK: Mangal

ÇOĞMAK: 1. Yanmak 2. Birikmek

ÇOĞRAK: 1. Ziyade 2. Menba

ÇOĞRAMAK: Kaynamak [998]

ÇOĞRAŞKAN: Yerinde duramayan

ÇOĞRAŞMAK: Kaynaşmak [999]

ÇOĞRATMAK: Kaynatmak

ÇOĞRULMAK: Toplanmak

ÇOĞRULTMAK: Toplamak

ÇOĞŞUR: Stok

ÇOĞŞURMAK: Stoklamak

ÇOĞTAĞAN: Müşterek [1000]

ÇOĞUK: 1. Şura 2. Konferans

ÇOĞUKDAŞ: Toplantı arkadaşı

ÇOĞUKLAMAK: Şura yapmak [1001]

ÇOĞUKLAŞMAK: İstişare etmek [1002]

ÇOĞULDAŞIM: Demokrasi

ÇOĞULDAŞIMCI: Demokrat

ÇOĞULDAŞMAK: Celse yapmak [1003]

ÇOĞULGAN: Kümülatif

ÇOĞULMAK: Yığılmak

ÇOĞULTU: Kalabalık

ÇOĞULUŞ: Celse [1004]

ÇOĞUMSAL: İçtimai

ÇOĞUNMAK: İçtima yapmak

ÇOĞUNSAMAK: Fazla bulmak

ÇOĞUNTU: 1. İçtima 2. Celse

ÇOĞUR: 1. Kiler 2. Diken 3. Düdük

ÇOĞURCUK: Çekirge kuşu

ÇOĞURMAK: Biriktirmek

ÇOĞURTKA: Peygamberdevesi

ÇOĞUŞMA: Miting

ÇOĞUŞMAK: Bir araya gelmek

ÇOĞUŞTURMAK: Bir araya getirmek

ÇOHLAMAK: Yuhalamak

ÇOKAK: Asma kütüğü

ÇOKALAK: Mısır sapı

ÇOKAMAK: Nişanlamak [1005]

ÇOKAN: Gürz

ÇOKANMAK: Nişanlanmak

ÇOKAR: Çobanpüskülü bitkisi

ÇOKARMAK: Merasim yapmak

ÇOKAY: 1. At kakülü 2. Kubbe

ÇOKLAMAK: Akıntıya dik yüzmek [1006]

ÇOKMAK: Tokmak

ÇOKMAN: Palto [1007]

ÇOKMAR: Gürz

ÇOKNA: Sıra arkadaşı [1008]

ÇOKNAŞMAK: Birlikte oturmak

ÇOKRAK: 1. Menba 2. Deniz kabuğu

ÇOKRANMAK: Galeyana gelmek

ÇOKRATMA: Hedik (pişmiş tahıl)

ÇOKRATMAK: Kaynatmak [1009]

ÇOKRU: 1. Maksimum 2. Azami

ÇOKRUK: Midye kabuğu

ÇOKSUN: Çok defa

ÇOKSUNMAK: Fazla bulmak

ÇOKU: Kafatası

ÇOKUK: Istavroz çıkaran kişi [1010]

ÇOKUM: Ağaç dalından tac

ÇOKUMAK: Istavroz çıkarmak

ÇOKUNGAR: Rahip

ÇOKUNMAK: Başını mesh etmek

ÇOKUNDUR: 1. Istavroz 2. Takdis

ÇOKUNDURMA: Takdis etme

ÇOKUNDURMAK: Takdis etmek

ÇOKUNTU: Ayin

ÇOKUR: Alaca (karışık renkli)

ÇOKURDAMAK: Kaynamak

ÇOKUŞ: Kalabalık

ÇOKUŞMAK: Kalabalıklaşmak

ÇOL: 1. Sakat 2. Malül

ÇOLA: Tenha

ÇOLAK: Sakat (organı eksik)

ÇOLAKA: Ebegümeci (bitki)

ÇOLAMAK: Sakatlamak

ÇOLAN: Paça (sığır bacağı)

ÇOLANAŞ: Paça çorbası

ÇOLANKUL: Sol cenah (ordu) [1011]

ÇOLANMAK: Sakatlanmak [1012]

ÇOLAŞIK: 1. Kolu eğri 2. Karmaşık

ÇOLAŞMAK: Eli ayağına dolaşmak

ÇOLAZ: Tahin ve pekmez karışımı

ÇOLBAĞA: Kara kurbağası [1013]

ÇOLBAZ: 1. Dikkatsiz 2. Sakar

ÇOLGA: Bandaj (sargı bezi)

ÇOLGALAY: Serçe parmak

ÇOLGAMAK: Sarmak [1014]

ÇOLGANMAK: Kıvranmak

ÇOLGAR: 1. Selam 2. Kucaklaşma

ÇOLGAV: 1. Muhasara 2. Abluka

ÇOLGU: Balık ağı

ÇOLGUN: Rüzgarlı yağmur

ÇOLKAMAK: 1. Kuşatmak 2. Sarmak

ÇOLKAN: Şafak

ÇOLKANMAK: Şafak sökmek

ÇOLKUŞ: 1. Arsız 2. Edepsiz

ÇOLKUŞMAK: Arsızlık etmek

ÇOLMAK: Ampute olmak [1015]

ÇOLPAK: Beceriksiz

ÇOLPAMAK: Seyahat etmek [1016]

ÇOLPAN: Venüs gezegeni [1017]

ÇOLPANAK: Gayrı meşru [1018]

ÇOLPAR: Seyyah [1019]

ÇOLPU: Kepçe

ÇOLTUK: 1. Küt 2. Ampute

ÇOLUK: Sakat

ÇOLUNMAK: Tek elini kullanmak

ÇOLUTMAK: Kolunu bükmek [1020]

ÇOM: Nazarlık (nazar boncuğu)

ÇOMA: Yetim (babasız) [1021]

ÇOMAÇ: Altı katlanmış dürüm [1022]

ÇOMAK: Değnek

ÇOMAK: Değnekle vurmak

ÇOMALAMAK: Ucunu kapatmak

ÇOMAN: Tembel

ÇOMANMAK: Tembellik etmek

ÇOMAR: Av köpeği

ÇOMARAK: Çoban yamağı

ÇOMARMAK: Tortop olmak

ÇOMARTMAK: Tortop etmek

ÇOMATA: Şenlik [1023]

ÇOMBAĞ: Davul tokmağı

ÇOMMAK: Suya batmak [1024]

ÇOMRA: Bodur ağaç

ÇOMRUK: Ucu budanmış ağaç

ÇOMUK: Abdestli kişi [1025]

ÇOMUKMAK: Abdest almak

ÇOMUL: Kısa kulaklı

ÇOMULMAK: Kulağı düşmek [1026]

ÇOMULTMAK: Kulağını indirmek

ÇOMUNMAK: Abdest almak

ÇOMUR: Şalgam

ÇOMURDUK: Gonca

ÇOMURMAK: Suya dalmak [1027]

ÇOMURTKA: Kuyruksokumu

ÇOMURTMAK: Suya daldırmak [1028]

ÇOMUT: Kepçe

ÇOMUTMAK: Kepçe daldırmak

ÇOMUYAK: Odun kutusu (ocak)

ÇON: 1. Kesik dal (ağaçta) 2. Halk

ÇONAK: Eli tutmayan [1029]

ÇONAY: Çoban yamağı

ÇONDUL: Kolu / bacağı kısa

ÇONDUR: Ebter (soyu kesik)

ÇONDURMAK: Adam toplamak [1030]

ÇONGA: Künt (kesik)

ÇONGALAK: Kısa kütük

ÇONGALMAK: Küntleşmek

ÇONGAR: 1. Şamata 2. Şaşaa

ÇONGAZ: Budaklı odun

ÇONGUL: Aksak (topal)

ÇONGUR: Derin

ÇONKAYMAK: Çökelmek

ÇONMAK: Sakatlanmak [1031]

ÇONT: Felçli [1032]

ÇONTAR: Hurda

ÇONTAY: Torba

ÇONTMAK: Ampute etmek

ÇONTUK: Ampute organ [1033]

ÇONTUR: Bacakları eğri kişi

ÇONUR: Zehirli diken

ÇONUŞMAK: Cemaat olmak [1034]

ÇONUŞTURMAK: Cemaat oluşturmak

ÇOPAR: Yaramaz

ÇOPMAK: Sarhoş gibi yürümek

ÇOPUR: Çiçek hastalığı

ÇOR: Cin [1035]

ÇORA: Killi yıkama toprağı

ÇORABAŞ: 1. İfrit 2. Cinlerin başkanı

ÇORAL: Yabani zeytin

ÇORALAMAK: Sökmek

ÇORALANMAK: Sökülmek

ÇORAMAK: Cin çarpmak [1036]

ÇORAMAN: Cin çıkaran, ekzorsist

ÇORAMUK: Göz iltihabı

ÇORAN: Cin tutması

ÇORANA: Yağmur şenliği [1037]

ÇORANMAK: Cine tutulmak

ÇORAŞ: Baştan savma

ÇORAŞMAK: İhmalkarlık etmek

ÇORATAN: Yağmur oluğu (dam)

ÇORAZ: Harç (inşaat) [1038]

ÇORBUĞUR: İri dudaklı

ÇORGA: Örtü

ÇORGALA: Pazı (bitki) [1039]

ÇORGAN: Battaniye [1040]

ÇORGU: 1. Musluk 2. Sürgü [1041]

ÇORGULAMAK: Sürgülemek

ÇORK: Kuluçka

ÇORKUZ: Bıçak

ÇORLAK: Çorak toprak

ÇORLAMA: Tüy yakma

ÇORLAMAK: Tüy yakmak [1042]

ÇORLAN!: Cin çarpsın! (Beddua)

ÇORLANMAK: Cine tutulmak [1043]

ÇORLATMAK: Sinirlendirmek [1044]

ÇORMA: 1. Lanet 2. Sürgün

ÇORMAK: 1. Sarmak 2. Sürmek

ÇORMAN: 1. Kaos 2. Karmakarışık

ÇORMUK: Ağaç kurdu

ÇORNAL: Çorap

ÇORNALMAK: Sarılmak

ÇORNAMAK: Sarmak [1045]

ÇORNAŞMAK: Dolaşmak (ip, tel)

ÇORNATMAK: Dolaştırmak (ip, tel)

ÇORNAVUK: Zehirli sarmaşık [1046]

ÇORT: Şeytan

ÇORTAN: Turnabalığı [1047]

ÇORTLAMAK: Şeytanlık etmek

ÇORTMA: Lağım [1048]

ÇORUŞMAK: Bozulmak, çürümek

ÇORUYMAK: Şahlanmak (at)

ÇORUZ: 1. Hastalıklı 2. Marazlı

ÇOT: Sakat (eli veya ayağı kesik)

ÇOTAK: Kabza [1049]

ÇOTANAK: Aynı saptaki meyveler

ÇOTMAK: Ampute etmek

ÇOTUK: Ağacın topraktaki kütüğü

ÇOTUL: Çarpık diş

ÇOTULGANA: Salyangoz

ÇOTULMAK: Ampute olmak

ÇOTUR: Ampute

ÇOTURGAY: Eyer altı örtüsü

ÇOTURUZ: 1. Küt dal 2. Ucu kesik

ÇOY: 1. Yalan 2. Hile 3. Günah [1050]

ÇOYGAN: Ladin ağacı [1051]

ÇOYGUR: Hile [1052]

ÇOYGURLAMAK: Hile yapmak

ÇOYLAK: Kurnaz

ÇOYLAMAK: Hile yapmak

ÇOYLANMA: Kurnazlık

ÇOYLANMAK: Kurnazlık etmek

ÇOYLU: 1. Hileci 2. Kabahatli

ÇOYMAK: Erimek (maden)

ÇOYNAK: 1. Felçli 2. Sakar

ÇOYUK: Günahkar [1053]

ÇOYUKMAK: Günah işlemek

ÇOYUN: Pota (eritime kabı) [1054]

ÇOYUNMAK: Günah işlemek [1055]

ÇOYUTMAK: Eritmek (maden)

ÇOZAK: Disiplin

ÇOZAMAK: Disiplinize etmek [1056]

ÇOZANMAK: Disiplinize olmak

ÇOZMAK: Baskın / hücum yapmak

ÇOZUNÇAK: 1. Havlu 2. Peşkir [1057]

ÇOZUNMAK: Baskına uğramak

ÇOZUŞ: 1. Hücum 2. Baskın

ÇOZUŞMAK: Hücum etmek

ÇÖĞEMEK: Çökmek (deve vs.)

ÇÖĞEN: 1. Çevgen oyunu 2. Baston

ÇÖĞETMEK: Çöktürmek (deve vs.)

ÇÖĞMEK: 1. Fırlamak 2. Çökmek

ÇÖĞMEN: Ağaç dalı çekme sırığı

ÇÖĞÜNÇEK: Tahterevalli

ÇÖĞÜNMEK: İnip kalkmak

ÇÖĞÜR: Bir tür telli çalgı [1058]

ÇÖĞÜRSÜN: Servi ağacı

ÇÖĞÜTMEK: Aşağı indirmek

ÇÖK: Kurban Bayramı

ÇÖKE: Diz çökme

ÇÖKEĞEN: 1. Harap 2. Bitap

ÇÖKEL: Tortu

ÇÖKELEMEK: Diz çökmek [1059]

ÇÖKELETMEK: Diz çöktürmek [1060]

ÇÖKEM: Mezar bayrağı

ÇÖKEMEK: Diz çökmek

ÇÖKERMEK: Harap / bitap düşmek

ÇÖKEY: 1. Krema 2. Kaymak

ÇÖKMEK: Çorba

ÇÖKMEN: Kilim

ÇÖKREMEK: Depresyona girmek [1061]

ÇÖKTE: Kulak arkası kemiği

ÇÖKÜL: 1. Tortu 2. Tas kebabı

ÇÖKÜMSEMEK: Melankolikleşmek

ÇÖKÜMSER: Melankolik

ÇÖKÜNÇ: 1. Buhran 2. Kollaps

ÇÖKÜNMEK: Buhrana girmek

ÇÖKÜR: Tarla artığı [1062]

ÇÖKÜREL: Depresyon

ÇÖKÜT: 1. Çökmüş yer 2. Çukur

ÇÖKÜTMEK: Diz çöktürmek [1063]

ÇÖLEK: 1. Sürgün (ceza) 2. Tehcir

ÇÖLEMEK: Sürgüne gitmek [1064]

ÇÖLENMEK: Sürgün edilmek

ÇÖLERGE: Hayalet kasaba [1065]

ÇÖLERMEK: Issızlaşmak

ÇÖLEŞMEK: Issız yerde kaybolmak

ÇÖLETME: Sürgün (ceza)

ÇÖLETMEK: Sürgün / tehcir etmek

ÇÖLGE: Vaha

ÇÖLGELİK: Vaha

ÇÖLKEM: Eğreltiotu

ÇÖLME: Terkedilmiş diyar

ÇÖLÜRMEK: Terkedilmek (mekan)

ÇÖLÜTMEK: Terketmek (mekan)

ÇÖM: 1. Tam 2. Bütün

ÇÖMELEN: Yer fasülyesi

ÇÖMEN: Koni biçimli kulübe

ÇÖMREK: Vana

ÇÖMÜRGE: Harabe

ÇÖMÜRMEK: Harap olmak

ÇÖMÜRTMEK: Harap etmek

ÇÖNE: Peygamber [1066]

ÇÖNEK: Kepçe

ÇÖNEMEK: Peygamberlik yapmak

ÇÖNEŞMEK: Yardımlaşmak

ÇÖNEZ: Asistan

ÇÖNKÜR: Pik (dökme) metal

ÇÖNMEK: Bitap olmak [1067]

ÇÖNÜK: 1. Bitap 2. Fersiz

ÇÖNÜKMEK: Bitap düşmek

ÇÖNÜKLEMEK: Fersizleşmek

ÇÖNÜTMEK: Bitap etmek

ÇÖPÇÜMEK: Çöp toplamak

ÇÖPÜK: Yiyecek artığı

ÇÖPÜŞMEK: Pislenmek

ÇÖR: 1. Grip 2. Nezle

ÇÖRÇEK: 1. Afacan 2. Haylaz

ÇÖRDÜK: Yabani armut

ÇÖRGE: Çit [1068]

ÇÖRGEM: 1. Rulo 2. Kodeks [1069]

ÇÖRGEMEK: Rulo yapmak [1070]

ÇÖRGEMİŞ: Fasülye [1071]

ÇÖRGENMEK: Etrafında dönmek

ÇÖRKÜ: 1. Abaküs 2. Mihsap

ÇÖRMEK: 1. Sarmak 2. Örmek

ÇÖRNEŞMEK: Uyuşmak

ÇÖRTEN: Çatı oluğu [1072]

ÇÖTKER: Şeytan

ÇÖTKERMEK: Şeytan kovmak [1073]

ÇÖVEK: Telve (kahve) [1074]

ÇÖVEMEK: 1. Şişmek 2. Kabarmak

ÇÖVENÇ: Helva

ÇÖVMEK: 1. Şişmek 2. Kabarmak

ÇÖY: 1. Mıh 2. Çivi

ÇÖYLEMEK: Mıhlamak

ÇÖYNEMEK: Uyuşmak [1075]

ÇÖYNEŞMEK: Uyuşuklaşmak

ÇÖYNETMEK: Uyuşturmak

ÇÖZ: Bumbar / Mumbar

ÇÖZDE: 1. Tahlil 2. Analiz

ÇÖZDELEMEK: Tahlil etmek

ÇÖZERGEN: Ayrıştırıcı madde

ÇÖZGE: 1. Tahlil 2. Analiz

ÇÖZGELEMEK: Tahlil etmek

ÇÖZLEMEK: Kokoreç kavurmak

ÇÖZLENMEK: Kokoreç yağı erimek

ÇÖZMEN: Ayakkabı bağı

ÇUBAMAK: Teselsül etmek

ÇUBAŞMAK: Silsile oluşturmak

ÇUĞ: Yağmur duası

ÇUĞAK: Yağmur duası havası [1076]

ÇUĞAL: Edebiyat [1077]

ÇUĞALÇI: Edebiyatçı

ÇUĞAN: Sabun [1078]

ÇUĞAR: Ela (karışık renkli)

ÇUĞAY: Narin [1079]

ÇUĞLAMAK: Yağmur duası etmek

ÇUĞMAK: Dua için toplanmak [1080]

ÇUĞMAŞ: Dağ sıçanı [1081]

ÇUĞRULMAK: Dua için toplanmak

ÇUĞUK: Girift

ÇUĞUL: 1. Hakaret 2. Şakül [1082]

ÇUĞULCU: 1. Küfürbaz 2. İspiyoncu

ÇUĞULDAMAK: Hakaret etmek

ÇUĞULGAMAK: İtiraz etmek [1083]

ÇUĞULGAŞMAK: Niza etmek [1084]

ÇUĞULMAK: Gammazlanmak

ÇUĞUN: Pik (dökme) demir [1085]

ÇUĞUNÇ: 1. İdam (asarak) 2. Helva

ÇUĞUNDUR: Pancar

ÇUĞUNDURMAK: Asmak (idam)

ÇUĞUNMAK: Asılarak idam olmak

ÇUĞUR: 1. Düdük 2. Kaval

ÇUĞURÇU: Düdük / kaval çalgıcısı

ÇUĞURGA: 1. Kilit 2. Larva

ÇUĞURGACI: Çilingir

ÇUĞURGAN: Asma kilit

ÇUĞURMAK: Hayret etmek

ÇUĞUTMAK: Gammazlamak

ÇUĞUTUR: Kafkas dağ keçisi

ÇUĞUZ: Madeni para [1086]

ÇUĞUZLAMAK: Para bozmak

ÇUKAL: Zırh [1087]

ÇUKALAMAK: Çukur eşmek

ÇUKALAŞMAK: Çukurlaşmak

ÇULA: 1. Meşale 2. Fitil [1088]

ÇULAĞAN: Hararetli

ÇULAĞÇAMAK: Hararetlenmek

ÇULAK: Kundak (bebek sargısı)

ÇULAMAK: Ateş / meşale yakmak

ÇULAN: 1. Avlu 2. Ahır 3. Zincir

ÇULANMAK: Ateşlenmek

ÇULATMAK: Ateş almak [1089]

ÇULGAMAK: 1. Sarmak 2. Çalmak

ÇULGANMAK: Sarınmak

ÇULGUR: Hırsız

ÇULMAK: Hırsızlık yapmak [1090]

ÇULMAN: Hırsız

ÇUM: Kızılcık (ağaç, meyve)

ÇUMA: Kaymağı alınmış süt

ÇUMAĞ: Veba hastalığı [1091]

ÇUMARIK: Dağ kekliği [1092]

ÇUNGU: Paten

ÇUNGUR: Penguen

ÇUNMAK: Muhtaç olmak [1093]

ÇUPRUMAK: Ard arda yürümek

ÇUR: Hayvan memesi

ÇURA: Hayalet [1094]

ÇURAMAK: 1. Hızlanmak 2. Koşmak

ÇURANA: Armonika (çalgı)

ÇURGALAMAK: Sarmak

ÇURGALANMAK: Sarılmak

ÇURGUL: Oyuna katılma hakkı [1095]

ÇURLAMAK: Oyuna katılmak

ÇURMAK: Hepbirlikte bağırmak

ÇURKAY: Turna balığı

ÇURTMA: Yoğurt kabı

ÇURTMAK: Yoğurt ekşitmek

ÇURUK: Tablo (resim) [1096]

ÇURUKÇU: Ressam

ÇURUTMAK: Resmetmek

ÇUTRA: Kova

ÇUVA: 1. Korse 2. Yabani soğan [1097]

ÇUVAĞAN: Kederli [1098]

ÇUVAK: Dedikoducu cin (mitoloji)

ÇUVAKAN: Hünnap (bitki) [1099]

ÇUVALMAK: Dolaşmak (ip, tel) [1100]

ÇUVALTMAK: Dolaştırmak (ip, tel)

ÇUVAMAK: Rahatlamak [1101]

ÇUVANGAR: Orduda sağ kanat

ÇUVANMAK: Teselli olmak [1102]

ÇUVARMAK: Soymak [1103]

ÇUVARTMAK: Soygun yapmak

ÇUVAŞ: 1. Halim 2. Sakin

ÇUVAŞDIRMAK: Teskin etmek

ÇUVAŞMAK: Teskin olmak [1104]

ÇUVATMAK: Rahatlatmak

ÇUVRAN: Fare [1105]

ÇUVŞAK: Ekşi (süt)

ÇUVŞAMAK: Ekşimek (süt)

ÇUVŞATMAK: Ekşitmek (süt)

ÇUVURGAN: Battaniye [1106]

ÇUYUR: 1. Merhamet 2. Af [1107]

ÇUYURGAMAK: Merhamet etmek

ÇUZAK: Kukumav kuşu

ÇUZUR: Kurnaz

ÇUZURLANMAK: Kurnazlık etmek

ÇÜDÜR: Pranga

ÇÜDÜRLEMEK: Prangalamak

ÇÜĞEMEK: Dizginlemek

ÇÜĞEN: 1. Gem 2. Penis

ÇÜĞENMEK: Dizginlenmek

ÇÜĞMEK: 1. Doğrulmak 2. Kalkmak

ÇÜKEN: Vajina (dişilik organı)

ÇÜLGÜ: Törpü [1108]

ÇÜLGÜLEMEK: Törpülemek

ÇÜMEK: Araya girmek

ÇÜNÜK: Çınar ağacı

ÇÜSEN: Sağanak (yağmur) [1109]

ÇÜSENMEK: Sağanak yağmak

ÇÜŞEK: Minder

ÇÜŞEMEK: Minder yaymak [1110]

ÇÜŞENMEK: Yayılıp yatmak

ÇÜVEK: Penis [1111]

ÇÜVELMEK: Çiftleşmek (kadın)

ÇÜVEMEK: Çiftleşmek (erkek)

ÇÜVEŞMEK: Çiftleşmek (birlikte)

ÇÜVŞEN: Baykuş

ÇÜYEK: 1. Çiklet 2. Sakız

ÇÜYEMEK: Çiğnemek (ağızda) [1112]

ÇÜYKEÇ: 1. Masura 2. Makara

ÇÜYMEK: 1. Sünmek 2. Sarılmak

ÇÜYRE: Ters

ÇÜYREMEK: Terslemek

ÇÜYRENMEK: Terslenmek

ÇÜYŞE: Cam [1113]

ÇÜYÜRMEK: Tersine çevirmek [1114]

ÇÜZ: Renk [1115]

ÇÜZÜM: Dut (ağaç, meyve)

ÇÜZÜN: Renk

ÇÜZÜNMEK: Renklenmek

- D –

DABAZ: 1. Kurdeşen 2. Ürtiker

DABAZAN: Ne idüğü belirsiz

DABAZLAMAK: Kurdeşen olmak [1116]

DADAK: 1. İptila 2. Tuzak yemi

DADANAK: İptila

DADANIK: Müptela

DADANMAK: Müptela olmak

DADIŞMAK: Yumurta tokuşturmak

DAĞAÇA: Devasa [1117]

DAĞAN: 1. Üçayak 2. Sacayağı

DAĞAR: 1. Torba 2. Poşet

DAĞDAĞAN: Kaya yarığı çalısı

DAĞIKMAK: Dağ gibi yığılmak

DAĞITMAN: Distrübütör [1118]

DAĞITMANLIK: Distrübütörlük

DAĞLAMAK: Dağa tırmanmak

DAĞLAN: Isırgan otu [1119]

DAĞLIÇ: Kıvırcık koyun türü

DALAÇ: Dalış ekipmanı [1120]

DALAĞAN: Saldırgan (köpek)

DALAMA: Kurban bağlama ipi

DALAMAZ: Ballıbaba bitkisi

DALAMUK: Dikenli çalı meyvesi

DALAN: 1. Hol 2. Antre 3. Set

DALANGA: Baraj (Mançuca)

DALANMAK: Tebelleş olmak

DALAP: Çiftleşmek isteyen hayvan

DALAŞ: Sataşma

DALAŞKAN: Sataşkan

DALAŞMAN: Sataşkan

DALARGA: Denizaltı (gemi) [1121]

DALAV: Zehir

DALAY: Okyanus [1122]

DALAYAN: Kostik maddesi (kimya)

DALAYCI: 1. Denizci 2. Tayfa

DALAZ: 1. Girdap 2. Anafor

DALAZLAMAK: Ateşe tutmak

DALAZMAK: Girdap oluşmak

DALBASMAK: Çok meyvesi olmak

DALBAY: Tuzak kuşu (iple bağlı)

DALDIZ: Ağaçtan arı kovanı [1123]

DALGIR: 1. Hare 2. Meneviş

DALINÇ: İstiğrak (konsantrasyon)

DALIZ: 1. Antre 2. İç kulak

DALKAKAN: Ağaçkakan kuşu

DALMAN: Pelerin [1124]

DALORTA: Aleni (ulu-orta)

DALSAMAK: Ekstaz olmak

DAMA: Mayalı hamur çöreği

DAMAKLANMAK: Canı çekmek [1125]

DAMAKLATMAK: Arzulatmak

DAMAKSAMAK: Canı çekmek [1126]

DAMAKSAV: Gurme

DAMARTMAK: Enjekte etmek

DAMAZ: 1. Maya 2. Sperm [1127]

DAMÇA: Damla

DAMÇAMAK: Damlayarak akmak

DAMÇIRMAK: Damlamak [1128]

DAMITAÇ: İmbik

DAMITMAK: Distile etmek

DAMIZ: Ahır [1129]

DAMIZGAÇ: Dölleme istasyonu [1130]

DAMIZGAN: Damızlık hayvan

DAMIZMAK: Döllemek

DAMLAÇ: Damlalık

DAMYAN: Mandıra

DANAMAK: Tuhafına gitmek [1131]

DANARAK: Yemin [1132]

DANARMAK: Yemin etmek

DANGALAMAK: Aklını yitirmek [1133]

DANGALAR: Fevkalade

DANGAZ: Muhteşem

DANIŞ: 1. Hikmet 2. Kanaat (görüş)

DANIŞÇI: 1. Bilirkişi 2. Düğün kahyası

DANIŞIK: Mütala [1134]

DANIŞKAN: 1. Mütalacı 2. Çok soran

DARAÇ: Hücre (hapishane)

DARALGANMAK: İçi sıkılmak

DARALGI: İç sıkıntısı

DARAŞKIN: Parasal sıkıntısı olan

DARAŞMA: 1. Buhran 2. Sıkıntı

DARAŞMAK: Buhrana girmek

DARAYMAK: Küçülmek (giysi) [1135]

DARAZ: Kasvet [1136]

DARAZMAK: Kasvetlenmek [1137]

DARBAZ: Sihirbaz

DARBAZLAMAK: Sihirbazlık etmek

DARBAZLANMAK: Sihre uğramak

DARCAN: Kanarya

DARÇIK: 1. Para kesesi 2. Cüzdan

DARGAMAK: Sıkmak

DARGAK: Kızak köpeği [1138]

DARGANMAK: Sıkılmak [1139]

DARIKMAK: Nefesi daralmak

DARILGAN: Küskün

DARILGANMAK: Küskünlük duymak

DARINCAK: Sık küsen kişi

DARINMAK: Rencide olmak [1140]

DARITMAK: Takdim etmek

DARLAL: Eziyet

DARLAMAK: Eziyet etmek [1141]

DARLAN: Balmumu rengi [1142]

DARLANMAK: Horlanmak

DARMATURA: Harabe [1143]

DARS: 1. Kasvet 2. Kibir

DARSAMAK: Bunalmak (içi sıkılmak)

DARSIK: 1. Kasvetli 2. Tayt

DARSIKMAK: Kasvetlenmek

DARSINMAK: Bunalmak (içi sıkılmak)

DARSINTI: 1. Kasavet 2. Buhran

DARUGA: Beldiye başkanı [1144]

DAŞKA: El arabası (Rusça) [1145]

DAVAĞAN: Dağ geçidi [1146]

DAVLAĞAN: Devasa [1147]

DAVRANTI: 1. Hazırlık 2. Girişim

DAVULMAK: Ayrılmak [1148]

DAY: 1. Payanda 2. Kuvvet

DAYANÇ: 1. Metanet 2. Mesnet

DAYANÇAK: Koltuk arkalığı [1149]

DAYANGA: Trabzan

DAYANGAN: Metanetli

DAYANIÇ: İltimas [1150]

DAYAR: Hazır

DAYARLAMAK: Hazırlamak [1151]

DAYARLANMAK: Hazırlanmak

DAYARMA: 1. Hazırlık 2. İltimas

DAYARMAK: Teçhiz etmek [1152]

DAYAŞÇI: 1. Destekçi 2. Sponsor

DAYAŞKAN: İltimasçı

DAYAŞMAK: İltimas yapmak [1153]

DAYAV: Mesnet

DAYAZ: Sığ (su) [1154]

DAYAZLAŞMAK: Sığlaşmak

DAYÇA: Teyze [1155]

DAYDAŞ: Dayı çocukları [1156]

DAYIK: Ayakta duran bebek

DAYIKIN: Bebek Tanrıçası [1157]

DAYIKMAK: Ayakta durmak (bebek)

DAYIKTIRMAK: Ayakta durdurmak

DAYIN: Savaş Tanrısı (mitoloji)

DAYLAK: 1. Genç deve 2. Sırtı çıplak

DAYLAMA: Uzun boylu

DAYLAMAK: Kuvvet toplamak [1158]

DAYLANMAK: Kuvvetlenmek

DAYMAK: Ayağa kalkmak

DAYMAZ: Yürümeyen çocuk

DAZ: Kel

DAZIR: Saçını kazıtmış kişi

DAZLAK: Kel

DAZLAMAK: Saçı dökülmek [1159]

DAZLANMAK: Kellikler oluşmak

DAZLAŞMAK: Kelleşmek

DEDELEK: Bostan korkuluğu

DEĞDENE: Yavru bıldırcın

DEĞE: 1. Çengel 2. Kanca

DEĞEÇ: Kutsal sunu (ilk lokma) [1160]

DEĞEÇLEMEK: Sungu sunmak

DEĞEK: Çaylak kuşu

DEĞEKEN: Kutup porsuğu [1161]

DEĞELEY: Beyaz balıkçıl kuşu

DEĞİNÇ: 1. Temas 2. Liyakat

DEĞİNMEK: Temas etmek

DEĞİNTİ: Temas

DEĞİR: Merdane [1162]

DEĞİRÇEK: 1. Bobin 2. Rulman [1163]

DEĞİRLENMEK: Silindir dönmek [1164]

DEĞİRMEK: Döndürmek [1165]

DEĞİRTMEK: Çevirtmek [1166]

DEĞİŞ: Liyakat

DEĞİŞLİ: Liyakatli

DEĞİŞMEN: Mübadil

DEĞİT: 1. Temas 2. Münasebet

DEĞİTMEK: Temas etmek

DEĞİZDİRMEK: Temas etmek [1167]

DEĞME: 1. Fayda 2. Menfaat

DEĞRİNMEK: Dönmek [1168]

DEĞRİŞMEK: Birlikte dönmek [1169]

DEĞRİTMEK: Başa döndürmek

DEĞSİNME: Kinaye

DEĞSİNMEK: Kinaye yapmak

DEĞŞİNMEK: Tahavvül etmek

DEĞZİRMEK: Münasebet etmek

DELEME: Yağı alınmış süt peyniri

DELEMEN: Topaç (oyuncak)

DELECEN: Ağaçkakan kuşu

DELEYEN: Kara ağaçkakan kuşu

DELGEÇ: Kağıt deleceği

DELİMSEK: Dengesiz kişilikli, uçarı

DELME: 1. Mazgal 2. Menfez

DEMEÇ: Beyanat

DEMEV: Edat (dilbilgisi)

DEMİRGEN: Ham demir [1170]

DENELGE: Test

DENER: Dikkat

DENERMEK: Dikkat etmek

DENEŞ: Kıyas

DENEŞMEK: Birbirini denemek [1171]

DENEŞTİRME: Mukayese

DENEŞTİRMEK: Kıyaslamak

DENET: 1. Teftiş 2. Kontrol

DENETÇİ: 1. Teftişçi 2. Kontrolör

DENGELEÇ: Denge noktası (fizik)

DENGELEŞMEK: Muvazene olmak

DENGESER: Cambaz [1172]

DENGEY: 1. Merhale 2. Hiza

DENİZEK: İç deniz [1173]

DENKTEŞ: Muadil (eşdeğer)

DEPRENGEÇ: Sismograf

DEPRENİŞ: Yer sarsılması

DEPRENMEK: Yer sarsılmak

DEREK: Un helvası

DEREMET: Adam / asker toplama

DEREN: Kulüp

DERGEMEK: Koleksiyon yapmak

DERGENMEK: Toplanmak

DERGİN: Kodifiye (tedvin edilmiş)

DERİM: Ağustos ayı

DERİNTİ: Koleksiyon

DERİNMEK: Konsantre olmak (akıl)

DERİŞKEN: Konsantre (mütekasif)

DERİŞME: Konsantrasyon

DERİŞMEK: Konsantre olmak

DERME: Kadın ceketi

DERNE: Kahya (çiftlik sorumlusu)

DERNEMEK: Koordine etmek [1174]

DERNELMEK: Koordine olmak

DERNEŞİK: Organize

DERNEŞME: Organizasyon

DERNEŞMEK: Organize olmak

DERNEŞTİRMEK: Organize etmek

DERNEŞTİRMEN: Organizatör

DERNETMEK: Tertiplemek [1175]

DERNEV: Organizasyon [1176]

DERNEVÇİ: 1. Kahya 2. Organizatör

DEŞİNMEK: İfşa etmek [1177]

DEŞİTMEK: İçini oymak / boşaltmak

DEVER: 1. Demlik 2. Çaydanlık

DEVİLDEMEK: Gayret etmek [1178]

DEVİLMEK: Tökezlemek [1179]

DEVİNÇ: 1. Hareket 2. Dinamizm

DEVİNGEÇ: Dinamo

DEVİNGEN: Dinamik (hareketli)

DEVİNMEK: Hareket etmek

DEVİR: Hareketli

DEVİŞLENMEK: Huzursuzlanmak

DEVİTKEN: Muharrik

DEVİTMEK: Hareket ettirmek

DEVLEMEK: Kaşınmak

DEVLÜGEÇ: Delice kuşu

DEVMEK: Kaşımak

DEVRE: 1. İsyan 2. İnfial 3. Zıtlık [1180]

DEVREMEK: İsyan / infial etmek

DEVRETMEK: Azmettirmek [1181]

DEVRİNMEK: Kımıldamak [1182]

DEVRİŞİK: Telafuzu zor kelime

DEVRİŞMEK: Birlikte düşmek

DEVRİŞTİRMEK: Anlamsız konuşmak

DEVŞİNMEK: Sağa sola dönmek

DEVŞİRCİ: Gezgin dilenci [1183]

DEYİK: Nişan (söz)

DEYİKDEŞ: Nişanlı (sözlü)

DEYİKLEMEK: Nişanlamak [1184]

DEYİKLENMEK: Nişanlanmak

DEYİKLEŞMEK: Sözleşmek [1185]

DEYİN: 1. Vasiyet 2. Sincap

DEYİNÇ: Üslup (konuşma tarzı)

DEYİNLEMEK: Vasiyet bırakmak

DEYİNMEK: Beyan etmek

DEYİNTİ: Beyanat

DEYİŞET: Rivayet

DEYİŞETÇİ: Ravi (rivayet eden)

DEYİŞETMEK: Rivayet etmek

DIĞIRDAK: Boncuk çan

DIĞIRDAMAK: Şıngırdamak

DILKAÇAR: Baştankara kuşu

DINAZ: Alay (istihza)

DINAZLAMAK: Alay etmek

DINGIRAK: Trampet (çalgı) [1186]

DIRAZ: Davet

DIRAZCI: Davetçi

DIŞAL: Harici

DIŞALMAK: Dışarıda kalmak

DIŞSAMA: Hariç tutma

DIŞSAMAK: Hariç tutmak [1187]

DIZIKMA: Şövalyelik seromonisi

DIZIKMAK: Diz çökmek [1188]

DIZIKMAN: Şövalye

DIZMAN: Kabadayı [1189]

DİBEK: Havan

DİDEK: Gaga

DİĞ: Verem / tüberküloz [1190]

DİKEÇ: Ağaç dikme çubuğu [1191]

DİKEL: Sivri kürek

DİKELEÇ: İnatçı

DİKELEMEK: Dik duruma getirmek

DİKELENMEK: İnat etmek

DİKELEŞMEK: İnatlaşmak

DİKENEK: Fidanlık

DİKER: Fidan dikme aracı

DİKGEN: Direme tahtası [1192]

DİKİLGEN: İnatçı

DİKİNCİ: Terzi

DİKİNDİZ: Terzi

DİKİNTİ: 1. Sütun 2. Kolon (inşaat)

DİKİŞKER: Dikiş makinası

DİKİTMEK: Sütun / direk dikmek

DİKME: Fidan

DİKMEN: 1. Zirve 2. İnatçı

DİKSE: Konak ağaç (ökse paraziti)

DİLBELEMEK: Söz kesmek [1193]

DİLBEV: Söz kesme (nişan) [1194]

DİLBEZEK: Demogog [1195]

DİLBEZEMEK: Demogoji yapmak

DİLÇEK: Küçük dil

DİLÇEKMEK: Söylemekten caymak

DİLDEMEK: Hakaret etmek

DİLDEŞMEK: Hakaret edişmek

DİLDEV: Hakaret

DİLEĞEN: Geveze

DİLEMEZ: Konuşamayan

DİLENCİR: Sadaka toplayıcı

DİLENCİRMEK: Dilencilik yapmak

DİLENÇ: İstirham

DİLENGİR: Güzel konuşan [1196]

DİLENGİRMEK: Güzel konuşmak

DİLER: 1. Talepkar 2. Hevesli

DİLEŞ: Sohbet

DİLEŞKEN: Hoşsohbet

DİLEŞME: Muhabbet

DİLEŞMEK: Muhabbet etmek

DİLEV: Emel

DİLEVÜK: 1. Israrla isteyen 2. Dilenci

DİLGE: Güzel konuşan kişi [1197]

DİLMEÇ: 1. Mütercim 2. Tercüman

DİLMER: Lisan

DİLMERMEK: Ecnebice konuşmak

DİLMEŞMEK: Tercümeli konuşmak

DİNÇELMEK: Zindeleşmek

DİNGEÇ: 1. Maskara 2. Soytarı

DİNGİRCİ: Çöpçatan

DİNK: Havan (dibek)

DİNLEÇ: Steteskop

DİNLER: Munis (söz dinleyen)

DİNLETKEN: Kendini dinleten

DİNSEK: 1. Rahat 2. Sakin

DİNSEMEK: Rahatlamak

DİNSETMEK: Rahatlatmak

DİNŞİRGEÇ: Steteskop [1198]

DİNŞİRMEK: İşitmek [1199]

DİPÇE: Dipnot

DİPÇEMEK: Kökünden sökmek [1200]

DİPÇİN: Kökü derinde

DİPÇİNMEK: Kök salmak

DİPLEMEK: Kilitlemek

DİPLENTİ: Ağaç dibindeki meyveler

DİPSE: Tencere altlığı (ağaçtan)

DİR: Can

DİRECELENME: Cesaret gösterisi

DİRECELENMEK: Cüret etmek

DİRECEN: 1. İnatçı 2. Sebatkar

DİRÇELME: Reenkarnasyon

DİRÇELMEK: Reenkarne olmak [1201]

DİRÇELTMEK: Reenkarne etmek

DİREJ: Uzun boylu kişi [1202]

DİREN: 1. Şeytani kişi 2. İblis [1203]

DİRENEK: Payanda

DİRENGEÇ: Muanid (inatçı)

DİRENGEN: Muanid (inatçı)

DİREŞ: Sebat

DİREŞKEN: 1. Azimli (sebatlı) 2. İnatçı

DİREŞMEK: Sebat etmek [1204]

DİREŞMEN: Sebatkar

DİRETİM: Temerrüd

DİRETKEN: 1. Muanid 2. Mütemerrid

DİRETMEK: İnat etmek

DİREV: 1. Mesnet 2. Direme sırığı

DİREY: Fauna (hayvan habitatı)

DİRGEN: Harman çatalı

DİRGİ: Sofra [1205]

DİRGİRMEK: İhya olmak

DİRGİTMEK: İhya etmek [1206]

DİRGİZ: 1. Hayat 2. Can

DİRGİZDİRMEK: Canlandırmak [1207]

DİRGİZGEN: Muhyi (can veren)

DİRGİZME: Çizgi film [1208]

DİRGİZMEK: Canlanmak

DİRİGER: 1. Tabip 2. Hekim

DİRİL: Tik (refleks)

DİRİM: 1. Can 2. Takat (güç)

DİRİNGE: Pop müzik, canlı müzik

DİRİŞKEN: 1. Faal 2. Aktif

DİRİŞMEK: Faaliyete geçmek

DİRİZ: Canlı [1209]

DİRKEÇ: 1. Sütun 2. Kiriş (inşaat)

DİRKEMEK: Sütun / kiriş dikmek

DİRMEK: Can

DİRSE: 1. İnatçı 2. Ters konuşan

DİRSİZ: Cansız

DİŞÇEKER: Davya (dişçi kerpeteni)

DİŞEĞİ: Kürdan

DİŞEK: Diş çıkaran çocuk

DİŞEMEK: Diş çıkarmak (çocuk)

DİŞENEK: Takma diş

DİŞENDİRMEK: Diş çekmek [1210]

DİŞENGİR: Diş açma aleti (mekanik)

DİŞENMEK: Diş göstermek

DİŞERMEK: Dişeti kabarmak

DİŞERTİ: Dişeti kabarması

DİŞETMEK: Diş açmak (mekanik)

DİŞİNDİRİK: Diş çekme ipi

DİŞKİRT: Dişli dokuma tarağı

DİŞLEN: Dişleri öne çıkık kişi

DİŞLENTİ: Diş izi

DİŞMİR: Afacan [1211]

DİŞNEMEK: Dişleriyle tutmak

DİVİK: Termit (akkarınca)

DİVLEK: Kalın kabuklu kavun türü

DİZ: Rekat (namaz) [1212]

DİZBEK: 1. Katar 2. Konvoy

DİZBEV: 1. Dizlik 2. Diz bağı [1213]

DİZELGE: Liste

DİZEMEÇ: İpe dizilmiş nesneler [1214]

DİZEMEK: Diz çökmek

DİZENEK: 1. Silsile 2. Kortej

DİZERGE: Klasör

DİZETMEK: Diz çöktürmek

DİZGİ: Tertip

DİZİK: 1. Diz selamı 2. Kolye

DİZİKMEK: Diz selamı vermek

DİZİNÇ: 1. Sıra (dizi) 2. Liste

DİZİNÇLEME: Sıralama

DİZİNÇLEMEK: Sıralamak

DİZİNDİRİK: Diz koruyacağı

DİZLEME: Dize kadar çorap

DİZLEMEK: Dize kadar çekmek

DİZME: Paravan tahtası

DİZMEN: Mürettip

DOĞ: İlkbahar [1215]

DOĞAR: Hayvan yaşı [1216]

DOĞDA: Doğum eğlencesi

DOĞDAŞ: Aynı günde doğan

DOĞDAŞMAK: Aynı gün doğmak

DOĞRAMAÇ: Papara yemeği [1217]

DOĞRUL: Dürüst

DOĞUNÇ: 1. İlham 2. İrtical 3. Fecr

DOĞULUŞ: Tevellüt [1218]

DOĞUŞAD: Doğu kanadı komutanı

DOĞUŞKAN: 1. Mülhem 2. Lohusa

DOKURCUN: Dokumacı kuşu [1219]

DOKURGA: Dokuma tezgahı [1220]

DOKUTMAN: Tekstil makinesi

DOL: Volga ırmağı (coğrafi ad)

DOLAĞAN: Akdiken

DOLAK: Bacak bandaji / sargısı

DOLAMA: Tırnak iltihabı [1221]

DOLAMAÇ: Viraj

DOLAMBAÇ: Labirent

DOLAMIK: Tırı-vırı (misinadan ağ)

DOLANDI: Seyyah derviş

DOLANGAÇ: Karmaşık yol

DOLANTI: 1. Kır gezisi 2. Deveran

DOLAŞ: Ev kargası

DOLAY: 1. Civar 2. Mecaz

DOLAYAN: Mücavir

DOLAYLAMAK: Mecaz yapmak

DOLAZ: Yumurtalı, pekmezli un tatlısı

DOLÇA: 1. Maşrapa 2. Sürahi

DOLGAN: Full (tam dolu)

DOLGUNAY: Bedir (dolunay) [1222]

DOLMAÇ: Minder

DOLMAN: Ceket [1223]

DOLMATAS: Biber dolması

DOLMUŞ: Minibüs

DOLUĞAN: Simgesel sayılar (7, 9)

DOLUKSAMAK: Gözleri dolmak

DOLUN: 1. Litre 2. Sıvı ölçü kabı

DOLUNÇ: Şarj

DOLUNDURMAK: Şarj etmek

DOLUNMAK: Şarj olmak [1224]

DOLUT: Hacim

DOLUTMAK: Gözleri dolmak

DOM: Ihlamur ağacı

DOMALAK: Yer mantarı

DONAÇ: Dondurucu hava

DONARTMAK: Teçhiz etmek

DONAŞMAK: Donar gibi olmak

DONCUKMAK: Pıhtılaşmak

DONDURAÇ: Buzluk (buzdolabı)

DONGAR: Kambur

DONKULDAK: Bas (ses)

DONKULDAMAK: Bas ses çıkmak

DONRA: Saç kepeği

DONUŞKAN: Jöle

DONUŞMAK: Donup kalmak [1225]

DORA: 1. Şahika 2. Zirve [1226]

DORAK: Yoğurtlu kaymak peyniri

DORALMAK: Sivrilmek

DORAN: 1. Sivri 2. Tere otu [1227]

DORANMAK: Çiçek açmak

DOYARKA: Amele (gündelik işçi)

DOYDU: Papağan [1228]

DOYUNÇ: Tatmin

DOYUNMAK: Tatmin olmak

DOYUNTU: Fastfood

DOYUTMAK: Tatmin etmek

DÖĞDÜ: Balta / keser dipçiği [1229]

DÖĞEÇ: 1. Havan 2. Dibek

DÖĞME: Kabuksuz buğday

DÖĞMEÇ: Pestilli kuruyemiş ezmesi

DÖĞNEMEK: Yol / patika oluşmak

DÖKEÇ: 1. Damper 2. Kazık

DÖKENEK: Tezgah

DÖKER: Damperli kamyon

DÖKLEŞİK: Pespaye

DÖKLEŞTİRMEK: Yağmur çisemek

DÖKMEÇ: Pekmezli baklava [1230]

DÖKMEN: Tezgah

DÖKÜN: 1. Gübre 2. Ahbun

DÖKÜNÇ: Hastalık döküntüsü

DÖLEÇ: Üreme gücü yüksek

DÖLEMEK: Hamile bırakmak

DÖLENMEK: Hamile kalmak

DÖLERGEN: Doğurgan

DÖLERME: Tenasül

DÖLERMEK: Tenasül etmek

DÖLEŞMEK: Polenleşmek [1231]

DÖLGEN: 1. Tohum 2. Cenin

DÖNÇÜK: 1. Tümsek 2. Yükselti

DÖNDERMEÇ: İki yanı pişmiş hamur

DÖNDÜREK: Topaç

DÖNEÇ: Pervane (gemi, uçak)

DÖNELGE: Hortum (rüzgar)

DÖNELGEMEK: Hortum esmek

DÖNEMEÇ: Viraj

DÖNENBEY: Dönerek uçan kuş [1232]

DÖNENGE: Burç (astronomi)

DÖNERGEÇ: Pervane (gemi, uçak)

DÖNEY: 1. Devir 2. Tur

DÖNGE: 1. Atıf 2. Çıkmaz sokak [1233]

DÖNGEL: Muşmula (bitki)

DÖNGELEK: Çark [1234]

DÖNGEMEK: Atıf yapmak [1235]

DÖNGEN: Mürted (dinden dönen)

DÖNGÜ: Rotasyon

DÖNGÜN: Rotatif

DÖNÜM: Yüzey ölçü birimi (dekar)

DÖNÜŞTÜRGEÇ: Transformatör

DÖRDEÇ: 4 parmak işareti

DÖRDEN: Kırk (sayı) [1236]

DÖRMEK: 1. Eşmek 2. Kazmak

DÖRDÜLDEŞ: Kare

DÖRDÜLDEŞMEK: Kare oluşturmak

DÖRTKÜL: Dörtgen

DÖRTLENGEÇ: 4 haftalık çalışma

DÖRTMÜYÜZ: Dört köşeli [1237]

DÖRVEL: Kare

DÖŞEMEÇ: Katlı lahana yemeği

DÖŞENÇ: Tefrişat

DÖŞENEK: 1. Mefruşt 2. Mobilya

DÖŞERMEK: Hasat etmek

DÖVEK: Falaka

DÖVELEÇ: Havan (dibek)

DÖVELEK: Kelek (kavun) [1238]

DÖVEN: Kesici harman aracı [1239]

DÖVENSELİK: Döven oku

DÖVER: Harman makinesi

DÖVERGE: Patos (harman aracı)

DÖVÇEK: Havan

DÖVGÜÇ: Havan

DÖVME: Tatu (vücut boyama)

DUDUK: Kekeme [1240]

DUDUKLANMA: Kekeleme

DUDUKLANMAK: Kekelemek

DUĞADAK: Toy kuşu

DUĞAR: Numara (sayı)

DUĞARLAMAK: Numaralandırmak

DUĞLAMAK: Set çekmek

DUĞLANMAK: Set çekilmek

DUĞULDAMAK: Vınlamak

DUĞULTU: Vınıltı

DULAK: 1. Genç dul 2. Tecrübeli

DULAMA: Kaftan [1241]

DULDA: 1. Gölge 2. Himaye

DULDAÇ: Gölgelik yer

DULDALAÇ: Şemsiye

DULDALAMAK: Gölge etmek

DULDALANMAK: Gölgelenmek

DULDALAŞMAK: Gölge oluşmak

DULMAK: Batmak [1242]

DULUNMAK: Suya dalmak [1243]

DULUTMAK: Suya daldırmak

DUM: Sis

DUMA: Rus Parlamentosu (Rusça)

DUMAĞ: 1. Nezle 2. Grip [1244]

DUMAK: 1. Örtü 2. Örtmek [1245]

DUMAZ: Süzülmüş yoğurt [1246]

DUMRU: Tef (çalgı)

DUNMAK: Loşlaşmak

DUNAMAK: Hava kararmak

DUNÇUKMAK: Melankolikleşmek

DURA: 1. Beka 2. Sübut [1247]

DURAÇ: 1. Kaide (altlık) 2. Sekte

DURAÇLAMAK: Kaideye koymak

DURAÇLANMAK: Sekteye uğramak

DURAÇLATMAK: Sekteye uğratmak

DURAL: 1. Sabit 2. Beka

DURALAMAK: Kısa süreli durmak

DURALAŞMAK: Mola vermek

DURALGA: Terminal

DURALGAN: Statik

DURAMAK: Sabit / hareketsiz kalmak

DURAN: Bakir arazi (Mançuca)

DURANAK: 1. İstasyon 2. Gar

DURATAY: Baki

DURGU: Sekte

DURGUNMAK: Sekteye uğramak

DURGUTMAK: Sekteye uğratmak

DURGUZMA: Ereksiyon

DURGUZMAK: Ereksiyon olmak

DURLAN: Berrak

DURLANMAK: Berraklaşmak

DURMAÇ: Sicim

DURMAZ: 1. "Değmez" 2. Lüzumsuz

DURSAMAK: Durmak istemek

DURUKSAMAK: Tereddüt etmek

DURUL: 1. Berrak 2. Masum

DURULAÇ: Durulama suyu

DURULMAK: Berraklaşmak

DURUNMAK: Mola vermek

DURUŞKAN: 1. Dayanıklı 2. Sabırlı

DURUŞMAK: Ayakta bekleşmek

DURUTMAK: Kaim kılmak

DURUZ: Park (araç)

DURUZMAK: Park etmek

DUŞAK: Köstek [1248]

DUŞAMAK: Köstek vurmak

DUŞANMAK: Kösteklenmek

DUŞATMAK: Köstek vurdurmak

DUVAÇ: Kılıf

DUVAĞ: 1. Perde 2. Paravan [1249]

DUVALMAK: Örtülmek

DUVAMAK: Örtmek (peçe, perde)

DUVULDAĞAN: Mayıs böceği

DUVULDAMAK: Vınlamak

DUYAÇ: İşitme cihazı

DUYANAK: Sensör

DUYARGA: Anten

DUYARGAMAK: Algılamak

DUYARGAN: Hassas

DUYARSAK: Ferasetli

DUYARSAMA: Feraset

DUYARSAMAK: Feraset etmek

DUYDAŞ: Empatik

DUYDAŞMA: Empati

DUYDAŞMAK: Empati yapmak

DUYDURMAK: İhbar etmek

DUYSAL: Hissi

DUYSAMAK: Duymaya çalışmak [1250]

DUYUK: Haber

DUYUKMAK: Haber almak

DUYUMSAK: Hassas

DUYUNÇ: 1. Hissiyat 2. Feraset

DUYUNÇAMAK: Haber almak

DUYUNMAK: Hissetmek

DUYUSAN: Hassas

DUYUŞMAK: Telefonla konuşmak

DUYUTMAK: İlan etmek

DUYUZ: İlan

DÜĞELEMEK: Düğümlemek [1251]

DÜĞELENMEK: Düğümlenmek [1252]

DÜĞENEK: Nasır (deri sertliği) [1253]

DÜĞMEÇ: Kuru ekmekli yumurta

DÜĞÜR: 1. Tahıl tanesi 2. İnce bulgur

DÜĞÜRÇEK: Granül

DÜLEK: Saksı [1254]

DÜNEGÜN: Evvelki gün

DÜNEN: Üç yaşındaki at

DÜNENMEK: Gün bitmek [1255]

DÜNETMEK: Günü bitirmek

DÜNÜK: 1. Kibar 2. Nazik

DÜNÜKMEK: Kibarlık etmek

DÜREK: 1. Top (kumaş vs.) 2. Rulo

DÜREMEÇ: Sandviç

DÜRGE: Paket [1256]

DÜRGELEMEK: Paketlemek

DÜRGELENMEK: Paketlenmek

DÜRGÜ: 1. Kefen 2. Sargı

DÜRGÜÇ: Makara

DÜRME: Rulo

DÜRMELEMEK: Rulo yapmak

DÜRTKEMEK: İtelemek [1257]

DÜRTKENMEK: İtelenmek

DÜRTKÜN: Dişi domuz [1258]

DÜRÜNÇ: Çeyiz

DÜRÜNGE: Ot rulosu (kışlık yem)

DÜRÜNTÜ: Rulo gibi kıvrılmış şey

DÜŞELGE: 1. Pay 2. Hisse

DÜŞELGEMEK: Pay düşmek

DÜŞELGENMEK: Pay almak

DÜŞEMEK: Rüya görmek

DÜŞENEK: 1. Pay 2. Hisse

DÜŞERGE: Miras payı

DÜŞERGEMEK: Mirastan pay düşmek

DÜŞETMEK: Havale geçirmek

DÜŞEY: 1. Vertikal 2. Şakuli

DÜŞEYLEMEK: Rast getirmek

DÜŞGEL: Rastlantı [1259]

DÜŞGELE!: Rastgele!

DÜŞGELMEK: Rast gelmek

DÜŞGÜR: Hayalet

DÜŞGÜRMEK: Hayalet görmek

DÜŞLEĞEN: Hayali

DÜŞLEK: Hayalperest

DÜŞLENCE: Fantazi

DÜŞLENCESEL: Fantastik

DÜŞLENTİ: Muhayyile

DÜŞSEME: Fantazi

DÜŞSEMEK: Fantazi kurmak

DÜŞÜLGE: Tahayyül

DÜŞÜLGEMEK: Tahayyül etmek

DÜŞÜMDEŞ: Mutabık

DÜŞÜMDEŞLİK: Tetabuk

DÜŞÜMDEŞMEK: Tetabuk etmek

DÜŞÜNCEN: Efkarlı

DÜŞÜNDEMEK: Felsefe yapmak

DÜŞÜNDEŞ: Hemfikir

DÜŞÜNDEŞME: Hemfikir olma

DÜŞÜNDEŞMEK: Hemfikir olmak

DÜŞÜNDEV: Felsefe

DÜŞÜNDÜZ: Filozof [1260]

DÜŞÜNGE: Tefekkür

DÜŞÜNSEME: Mülahaza

DÜŞÜNSEMEK: Mülahaza etmek

DÜŞÜNTÜ: Efkar (hüzünlü düşünce)

DÜŞÜNÜK: 1. Not 2. Havsala

DÜŞÜNÜKLEMEK: Not düşmek

DÜŞÜRGE: İskonto

DÜŞÜRGEMEK: İskonto yapmak

DÜŞÜRGETMEK: İskonto yaptırmak

DÜŞÜT: Şehit mezarı

DÜYNE: Hacc

DÜYNEMEK: Haccetmek [1261]

DÜYÜ: Pirinç (bitki ve tane) [1262]

DÜYÜÇÜ: Çeltik ekicisi

DÜZE: Ayar

DÜZEÇ: Tesviye aleti

DÜZEÇLEME: Tesviye

DÜZEÇLEMEK: Tesviye etmek

DÜZELEMEK: Ayarlamak

DÜZELENMEK: Ayarlanmak

DÜZELETMEK: Ayarlatmak

DÜZELİ: Ayarlı

DÜZELTMEN: Musahhih

DÜZEM: Doz

DÜZEME: Dozaj

DÜZEMEK: Regüle etmek

DÜZENEK: Mekanizma

DÜZENGEÇ: Regülatör

DÜZENMEK: Nizama girmek [1263]

DÜZENLEŞMEK: Nizamileşmek

DÜZER: Dozer [1264]

DÜZET: Tesviye

DÜZETEÇ: Tesviye aleti

DÜZETMEK: Tesviye etmek

DÜZGE: 1. Dekorasyon 2. Makyaj

DÜZGEÇ: Dekor

DÜZGÜ: 1. Tertip 2. Çeyiz [1265]

DÜZLEÇ: Greyder

DÜZLEN!: "Hazırol!"

DÜZLENİŞ: Hazırola geçme

DÜZLENİŞMEK: Hazırola geçmek

DÜZLEV: 1. Ova 2. Düzlük alan

- E-

EBE: 1. Doğum hemşiresi 2. Nine

EBERMEK: Elinde tutmak [1266]

EBEŞMEK: Sırtında taşımak

EBZE: Svan (Dağ Gürcüsü)

EBZEÇE: Svanca (Dağ Gürcücesi)

ECE: Abla

ECEGEY: Kraliçe

ECENE: 1. Cüce 2. Muşta (keski)

ECETEN: Hükümran [1267]

ECETENLİK: Hükümranlık

ECETEY: Küçük kız kardeş

ECİMEK: Merhamet etmek [1268]

ECİNER: 1. Elem 2. Keder

ECİNMEK: Rahmet etmek

ECİT-MEÇİT: Yecüc-Mecüc [1269]

EÇEK: Taban (ayağın altı)

EÇER: Oda

EÇİK: Hece

EÇİKLEMEK: Hecelemek

EÇİNMEK: Merhamet etmek

EÇİTME: Sirke

EÇİTMEK: Sirke yapmak [1270]

EÇKİ: Oğlak burcu (astroloji)

ED: Madde ["d" harfi ile yazılır]

EDE: Dede (büyükbaba)

EDEGEY: Kral

EDEKE: Lala (erkek dadı)

EDEN: Divanın aşağı kısmı [1271]

EDER: 1. Fiyat 2. Misk faresi

EDERGE: 1. Fiyat 2. Paha

EDERGEN: 1. Pahalı 2. Talep edilen

EDERLEMEK: Fiyat belirlemek

EDERLENMEK: Pahalanmak

EDERMEK: Talep etmek

EDEŞ: 1. Büyükbaba 2. Dede

EDİCİ: Ücretli hamur açıcı kadın

EDİK: 1. Ayakkabı 2. Papuç

EDİKÇİ: Ayakkabıcı / Papuççu

EDİKLEMEK: Gözden yitmek [1272]

EDİL: 1. Melodi 2. Hayır (iyilik) [1273]

EDİLEMEK: Müzik yapmak [1274]

EDİLGEMEK: Sükut etmek [1275]

EDİLGEN: Pasif

EDİLGENMEK: Pasifize olmak

EDİLGETMEK: Pasifize etmek

EDİLMEK: Gerçekleştirilmek

EDİNÇ: 1. İktisab 2. Amel (kılgı)

EDİR: Gün (24 saat)

EDİRGE: 1. Harman 2. Hasat [1276]

EDİRGEN: Harman / hasat yeri

EDİRMEK: Harman / hasat etmek

EDİŞ: 1. Fiil 2. Kadeh

EDİŞİM: Fiiliyat

EDİŞLEMEK: Birlikte çalışmak

EDİŞMEK: Birlikte yapmak [1277]

EDİZ: 1. Sarp 2. Pahalı 3. Ali (ulu)

EFECEN: Yaramaz çocuk [1278]

EGE: 1. Efendi 2. Sahip 3. Özne

EGEÇE: Hanımağa

EGELEMEK: Başlamak (oyun)

EGELETMEK: Başlatmak (oyun)

EGEM: 1. Hanımağa 2. Kraliçe

EGEMEN: Hükümran [1279]

EGEMENLİK: Hakimiyet

EGEV: Törpü [1280]

EGEVLEMEK: Törpülemek

EGEVLENMEK: Törpülenmek

EĞBER: Yamuk (geometri)

EĞBERMEK: Yamulmak

EĞÇİM: Rampa

EĞÇİMEK: Meyil oluşmak

EĞÇİNMEK: Temayül etmek [1281]

EĞÇİTMEK: Meyil vermek

EĞDİ: Çapa

EĞDİŞ: Kepçe [1282]

EĞDİŞMEK: Münakaşa etmek

EĞEGÖZ: Kiklop (tepegöz)

EĞEK: Çene [1283]

EĞEKLEMEK: Gevezelik etmek

EĞEKLEŞ: Münakaşa

EĞEKLEŞMEK: Münakaşa etmek [1284]

EĞENK: Saban sapı

EĞENME: Mahçubiyet

EĞENMEK: Mahçup olmak

EĞERME: Süzme yoğurt [1285]

EĞERMEK: Torbanın ağzını bükmek

EĞERTMEK: Ağzını kapatmak

EĞEŞ: 1. Melodi 2. Nağme

EĞEŞİK: 1. Müzik 2. Sataşma

EĞEŞKEN: Sataşkan

EĞEŞMEK: Müzik yapmak [1286]

EĞEŞMEN: Müzisyen [1287]

EĞEŞTİRMEK: Enstrüman çalmak

EĞET: 1. Sağdıç 2. Uşak (hizmetçi)

EĞEZ: 1. Müzik 2. Sitem [1288]

EĞEZCİ: Müzisyen

EĞEZLENMEK: Sitem etmek

EĞEZMEK: Musiki icra etmek

EĞİLÇEK: 1. Bükülgen 2. Elastik

EĞİLÇEMEK: Bükülmek

EĞİLDEK: 1. Narin 2. Nazik [1289]

EĞİLDEMEK: Nezaket göstermek

EĞİLDENMEK: Kibarlık etmek

EĞİLDEŞMEK: Narinleşmek

EĞİN: 1. Sırt 2. Vücut [1290]

EĞİNÇ: 1. Kavis 2. Meyil

EĞİNDEMEK: Sırtını dayamak [1291]

EĞİNDEŞ: Dost

EĞİNDEŞMEK: Sırt sırta dayanmak

EĞİNMEK: Rükuya varmak

EĞİNSEME: Temayül

EĞİNSEMEK: Temayül etmek

EĞİRDEK: Simit (gevrek) [1292]

EĞİRMEN: Kirmen, iğ [1293]

EĞİRTMEÇ: Kirmen, iğ

EĞİŞMEK: Bükülmek

EĞİT: Sürme (göz boyası)

EĞİZ: 1. Şive 2. Aksan [1294]

EĞİZDİRMEK: Aksanlı konuşmak

EĞİZMEK: Memnun olmamak [1295]

EĞLEÇ: Park yeri (araç) [1296]

EĞLEK: Park alanı [1297]

EĞLEMEK: Park etmek

EĞLENEK: Mesire alanı

EĞLENTİ: Parti (eğlence)

EĞME: 1. Torba 2. Poşet 3. Vadi

EĞMEÇ: Kavis

EĞNEMEK: Omza / sırta almak [1298]

EĞNETMEK: Ceketi omza atmak

EĞNEZ: 1. Narin 2. Nazik [1299]

EĞNEZLENMEK: İhmalkarlık etmek

EĞNEZMEK: Narinleşmek

EĞREÇ: Kriko demiri

EĞREME: Eğri boynuz [1300]

EĞREMEK: Dönmek (viraj, kavis)

EĞREN: Kızılcık (ağaç, meyve)

EĞRENMEK: İkibüklüm olmak

EĞRETMEK: İkibüklüm etmek

EĞRİÇ: 1. Çarpık 2. Yamulmuş

EĞRİLÇE: Raşitizm (kemik eğriliği)

EĞRİLÇEK: Kavisli

EĞRİLÇEMEK: Kavislenmek

EĞRİLENMEK: Ahlaksızlık etmek

EĞRİM: 1. Pınar 2. Göze (su)

EĞRİMÇEK: Yay yüksüğü / yüzüğü

EĞRİNDİ: Reverans

EĞRİNMEK: Reverans yapmak

EĞRİŞ: Spatula

EĞRİŞMEK: Sağa sola dönmek

EĞRİTMEK: Diz çöktürmek

EĞSEMEK: Salınmak

EĞSEREN: Et dövme demiri [1301]

EĞSİMEK: Meyillenmek

EĞSİNMEK: Temayül göstermek

EĞSİTMEK: Meyletmek

EĞZE: Kambur [1302]

EĞZENMEK: Oyalanmak

EKE: Abi (büyük erkek kardeş)

EKEL: Çelik çomak oyunu

EKELE: Palamut ağacı

EKELEMEK: Sahip olmak

EKELETMEK: İstimlak etmek

EKELMEK: Tecrübe edinmek

EKEME: Enstrüman (müzik aleti)

EKEMEK: Enstrüman çalmak [1303]

EKENEK: Tarla (ekilebilir alan)

EKENEŞ: 1. Ahbap 2. Dost

EKENEŞMEK: Ahbaplık etmek

EKER: Mibzer (ekim makinesi)

EKERE: 1. Avare 2. Serseri

EKEREK: Ev önündeki bahçe

EKETEY: Küçük birader

EKEV: Çift (iki) [1304]

EKEZE: Asa (baston)

EKİ: 1. Mafsal 2. Ekme işlemi

EKİLEME: 1. Tereddüt 2. Kararsızlık

EKİLEMEK: Kararsız kalmak [1305]

EKİLENMEK: Tereddüt etmek

EKİLEV: Tereddüt [1306]

EKİLEVCİ: Tereddüt eden

EKİNÇ: 1. Kültür 2. Hars

EKİNEĞİZ: Ekilmeye hazır tarla

EKİNMEK: Kendisi yetişmek [1307]

EKİNTİ: Kendigelen bitki

EKİR: 1. Bitki kökü 2. Tortu

EKİRMEK: Köklü bitki ekmek [1308]

EKİŞ: 1. Ekin ekme 2. Döven (alet)

EKİŞMEK: Sataşmak

EKİŞTİRMEK: Ekin ekmek

EKİT: İnsaf

EKİTMEK: İnsaf etmek

EKİZ: 1. Kusur 2. Çift (ikili)

EKİZMEK: Kusur etmek [1309]

EKLENÇ: Faiz

EKLEŞ: Rotasizm ("R" sesi sorunu)

EKLEŞMEK: "R" sesi çıkaramamak

EKLETMEK: Taciz etmek

EKMEN: 1. Ziraatçi 2. Çiftçi

EKSEN: 1. Mihver 2. Ekvator

EKSER: 1. Rod çubuğu 2. Kağnı oku

EKSİMEK: Noksanlaşmak

EKSİNÇ: Zarar

EKSİNÇEK: 1. Negatif 2. Elektron

EKSİNMEK: Kusur etmek

EKSİNTİ: 1. Noksanlık 2. Maluliyet

EKSİRTME: Kusur

EKSİRTMEK: Kusur etmek

EKSİTMEK: İçinden ayırmak

EKŞİĞEN: 1. Ekşi meyve 2. Limon

EKŞİMEN: Kuzukulağı bitkisi

EKŞİMİK: Frenk üzümü

EKŞİRGE: Turşu

EKŞİRGEMEK: Turşu mayalanmak

EKŞİRGEN: Turşu sebzesi

EKŞİRGETMEK: Turşu mayalamak

EKŞİT: 1. Asit 2. Hamız

EKŞİTMEK: Mayalamak

EKTİ: 1. Parazit 2. Mezbahane

ELBEĞEN: 1. Bol 2. Bereketli

ELBEK: 1. Kafi 2. Ziyade

ELBEKLEMEK: Arz etmek (iktisat)

ELBER: Bilmece

ELBERLEMEK: Bilmece sormak

ELBERMEK: Bilmece sormak [1310]

ELBİR: 1. Arabulucu 2. İştirakçi

ELBİRLİĞİ: 1. İttifak 2. İştirak

ELBİRMEK: İştirak etmek [1311]

ELBİZ: Şeytan [1312]

ELCEMEK: Mukavemet etmek [1313]

ELCİL: Elden yem yiyen hayvan

ELCİM: Gurbet

ELCİMEK: Gurbete gitmek

ELCİNMEK: Dilencilik yapmak [1314]

ELCİR: 1. Hasretli 2. Bunak

ELCİRME: Sıla hasreti [1315]

ELCİRMEK: Sıla hasreti çekmek

ELÇEĞEN: Merkep (eşek) [1316]

ELÇEK: 1. Orak 2. Sap 3. Munis

ELÇEKME: Feragat

ELÇEKMEK: Feragat etmek [1317]

ELÇİK: Eşek arısı [1318]

ELÇİLEME: Görücü usülü

ELÇİLEMEK: Görücü gitmek

ELÇİLEŞMEK: Elçi ile haberleşmek

ELÇİM: 1. Avuç dolusu 2. Tutam

ELÇİN: 1. Demet 2. Bağ

ELDEK: 1. Basiretli 2. Eldiven

ELDEM: 1. Basiret 2. Canayakınlık

ELDEME: Manüplasyon

ELDEMEK: Elde etmek [1319]

ELDENMEK: Elini tutmak

ELDER: Refakatçi

ELDERMEK: Refakat etmek [1320]

ELDEŞ: Muvazacı (hile ortağı)

ELDEŞME: Muvaza (ortak hile)

ELDEŞMEK: Muvaza etmek [1321]

ELDEŞMEN: Muvazacı (hile ortağı)

ELDEV: 1. Çeşit 2. Nevi

ELDİRMEK: Elini uzatmak [1322]

ELDİK: 1. Elle sarılma 2. El-ense

ELDİZ: Yardımsever

ELECEK: Eldiven

ELEGE: Akraba

ELEĞRİ: 1. Hırsız 2. Kleptoman [1323]

ELEKEY: Neredeyse

ELEKLEMEK: İstihza etmek [1324]

ELEKMEN: Kalbur

ELEN: 1. Hobi 2. El işi

ELENEK: Kelepçe [1325]

ELENLEMEK: El işi yapmak

ELENTİ: Kalburun üstü kalanlar

ELERGEÇ: Eleme makinesi

ELERMEK: Vasıl olmak [1326]

ELERTME: Vesile

ELERTMEK: Vesile olmak

ELEŞ: Flört (sevgili)

ELEŞME: El ele tutuşma

ELEŞMEK: El ele tutuşmak [1327]

ELEŞMEN: İşbirlikçi

ELEŞTİRMEN: Münekkit

ELETMEK: El sallamak [1328]

ELEV: Delegasyon (ön-seçim)

ELEVÜR: Kalbur

ELEY: 1. Vatan 2. Memleket

ELEZ: 1. Hayalet 2. Silüet [1329]

ELEZER: İşkenceci

ELEZGİ: 1. Kilit 2. Sürgü

ELEZME: 1. İşkence 2. Eziyet

ELEZMEK: Eziyet etmek [1330]

ELEZMEN: Asma kilit

ELGE: Model (nakış, kumaş)

ELGEÇE: Haala (henüz)

ELGEÇMEK: Pas geçmek

ELGEMEK: Ekin ekmek [1331]

ELGENMEK: Paniklemek

ELGENDİRMEK: Panikletmek

ELGERMEK: Bilek güreşi yapmak

ELGEŞMEK: Birlikte ekin ekmek

ELGEZEK: 1. İşgüzar 2. Kalbur [1332]

ELGEZMEK: İşgüzarlık etmek

ELGİ: 1. Gariplik 2. Gurbet

ELGİÇ: Kanca [1333]

ELGİN: Garip (gurbetteki kimse) [1334]

ELGİNMEK: Uzaklaşmak [1335]

ELGİTMEK: Uzaklaştırmak [1336]

ELGÜÇEK: Parmak oyunu (iple) [1337]

ELİ: Uzunluk ölçüsü (15 cm) [1338]

ELİK: 1. Gazel (hayvan) 2. Taklit

ELİKMEK: Muhtaç olmak [1339]

ELİKLEMEK: Taklit etmek [1340]

ELİKTEV: 1. Taklit 2. Özenti

ELİKTEVCİ: 1. Taklitçi 2. Özentici

ELİNCEK: Salıncak

ELİNDİRME: Manüplasyon

ELİNDİRMEK: Manüple etmek [1341]

ELİNMEK: Eline sarılmak [1342]

ELİR: 1. Uykusuz 2. Katır

ELİRME: Uykusuzluk hastalığı

ELİRMEK: Uykusuzluğa tutulmak

ELİŞ: 1. Ustalık 2. Maharet

ELİŞLİ: 1. Usta 2. Mahir

ELİŞKEN: Maharetli [1343]

ELİŞMEK: Maharet göstermek

ELİŞTİRMEK: İş öğretmek

ELİTMEK: Hizmet etmek [1344]

ELİYE: Yıldırım Tanrısı [1345]

ELİZ: Bekaret Tanrıçası (mit) [1346]

ELKESMEK: Mani olmak [1347]

ELKEŞ: Başkasına muhtaç

ELKEŞMEK: El sıkışmak [1348]

ELKİMEK: Yıldırım düşmek [1349]

ELKİN: 1. Yıldırım 2. Şimşek

ELKİNMEK: Yıldırım çarpılmak

ELKİŞEN: Kelepçe

ELKİŞTİRMEK: Kelepçelemek

ELLEZ: İlyas (özel ad) [1350]

ELLİK: Kamu (devlet ve toplum)

ELLİKLEŞMEK: Birlikte yapmak [1351]

ELLİKLEŞTİRME: Kamulaştırma

ELLİKLEŞTİRMEK: Kamulaştırmak

ELME: Ihlamur ağacı

ELMEK: 1. Tutam 2. Avuç içi

ELMEK: Hizmet etmek [1352]

ELMEŞ: 1. Takas 2. Mübadele

ELMEŞMEK: Takas etmek [1353]

ELMEŞTİRMEK: Elden ele vermek

ELSEK: 1. Kibar 2. Kerim [1354]

ELSEMEK: Kibarlık etmek

ELSENMEK: İkram etmek [1355]

ELSEL: Sosyal

ELSELLEŞME: Sosyalleşme

ELSELLEŞMEK: Sosyalleşmek

ELSELLEŞTİRMEK: Sosyalleştirmek

ELSİNMEK: Yadırgamak [1356]

ELSİZ: 1. Sahipsiz 2. Tenha

ELTİR: Kuzu derisi

ELTME: Refakat

ELTMEK: Refakat etmek [1357]

ELVEREN: Destekçi

ELVERMEK: Destek olmak

EM: 1. İlaç 2. Ağız [1358]

EMBEL: Nodul (sivri demir)

EMÇEK: Meme [1359]

EMÇEKDEŞ: Süt kardeş

EMÇELGE: İlaç tedavisi

EMÇELMEK: Tedavi olmak

EMÇELTMEK: Tedavi etmek

EMÇİ: Eczacı

EMDEN: Bakire

EMDEV: İlaç tedavisi

EME: Hala (babanın kız kardeşi)

EMECEN: Emici yılan

EMEÇ: Halasına benzeyen kişi

EMEÇER: 1. Çare 2. Derman

EMEGE: 1. Kadın 2. Dişi

EMEGEL: Süt annesi [1360]

EMEGEN: Dev anası (mitoloji) [1361]

EMEGET: 1. Dişi put 2. Fetiş [1362]

EMEGEY: Nine (büyükanne) [1363]

EMEGÇİN: 1. Dişi 2. Kadın

EMEKTEŞ: İş arkadaşı

EMEL: 1. İlaç tedavisi 2. Kür [1364]

EMELÇİ: Eczacı

EMELDEŞ: Refika (karı, eş)

EMELEMEK: Az emmek (bebek)

EMELEŞMEK: Kadın bulmak [1365]

EMELSEMEK: Çare aramak [1366]

EMELZEK: Şifacı (kocakarı) [1367]

EMELZEMEK: İlaca ihtiyaç duymak

EMEN: 1. Meşe ağacı 2. Can [1368]

EMENDİRMEK: Zahmet vermek

EMENMEK: Zahmet çekmek [1369]

EMER: Rahat(lık) [1370]

EMEREK: Mobilya

EMERMEK: Rahatlamak

EMERSE: Meltem Tanrısı (mitoloji)

EMERTMEK: Rahatlatmak [1371]

EMET: 1. Sınır 2. Hudut 3. Zahmet

EMETMEK: Zahmet vermek [1372]

EMEZ!: 1. "Hayır!" (değil) [1373]

EMEZLEMEK: Kadınsı davranmak

EMİK: 1. Meme 2. Biberon ağzı

EMİKDEŞ: Süt kardeş

EMİKDEŞMEK: Süt kardeş olmak

EMİKTİRMEK: Emerek morartmak

EMİL: Feminal (dişil)

EMİLDEŞ: Süt kardeş

EMİLDEŞMEK: Süt kardeş olmak

EMİNMEK: Parmağını emmek

EMİŞİK: Süt kardeşi

EMİŞMEK: Süt kardeş olmak

EMİTMEK: İlaçla tedavi etmek

EMİZMEK: Meme emmek

EMİZDİRMEK: Meme vermek

EMKEK: 1. Dişi 2. Kadın

EMKEMEK: Tadına bakmak [1374]

EMKESEMEK: Kadın istemek

EMLEK: 1. Şifalı bölge 2. Müşfik [1375]

EMLEMEK: İlaçlamak [1376]

EMLENMEK: İlaç kullanmak [1377]

EMLEŞ: Aşı (tıbbi) [1378]

EMLEŞMEK: Aşılanmak (tıbbi)

EMLEŞTİRMEK: Aşılamak (tıbbi)

EMLETMEK: İlaçlatmak

EMLİK: Doldurulmuş dana derisi [1379]

EMNER: Aşı (tıbbi)

EMNERMEK: Aşılamak (tıbbi)

EMRE: Aşık (halk şairi)

EMREMEK: Aşıklık almak (rüyada)

EMRETMEK: Aşıklık vermek (rüya)

EMSEK: Zampara (kadın avcısı) [1380]

EMSELİK: Zenne (kadınsı erkek) [1381]

EMSEMEK: Kadın istemek [1382]

EMSENEK: Jigolo

EMSİNMEK: Kadınsı davranmak

EMTER: Merkez

EMTERMEK: Temerküz etmek

EMZE: Dul kadın [1383]

EMZEK: Biberon ağzı [1384]

EMZEMEK: Tadına bakmak

EMZİK: Yalancı / oyuncak meme

EMZİNÇEK: Pipet

EMZİNMEK: Pipetle çekmek

EMZİTMEK: Su çektirmek [1385]

EN: 1. Kesik işareti 2. Damga

ENÇ: 1. Rahat(lık) 2. Miras [1386]

ENÇEK: Yavru (köpek, kedi) [1387]

ENÇELMEK: Rahatlamak

ENÇELTMEK: Rahatlatmak

ENÇER: Memur

ENÇERMEK: Maaş / tahsisat almak

ENÇLEMEK: Miras almak [1388]

ENÇLENMEK: Mirasa konmak [1389]

ENÇLEŞMEK: Miras bölüşmek [1390]

ENÇLETMEK: Miras bırakmak [1391]

ENÇLİ: Huzurlu

ENÇME: 1. Tahsisat 2. Maaş

ENÇMEK: Rahatlamak [1392]

ENÇSİZ: Huzursuz

ENDEK: 1. Yemin 2. Mühür

ENDEMEK: Yemin etmek [1393]

ENDER: Boca

ENDERMEK: Boca etmek [1394]

ENDEŞ: Aynı damgalı olan [1395]

ENDEŞMEK: Aynı damgayı taşımak

ENDİK: 1. Eda 2. Tavır 3. Şaşkınlık

ENE: Nine (büyükanne)

ENEGE: Üvey anne

ENEGEY: Nine (büyükanne)

ENEHSİT: Nine (büyükanne)

ENEK: 1. Hadım (iğdiş) 2. Testis [1396]

ENEKE: 1. Mürebbiye 2. İri bilye

ENEMEK: Keserek işaretlemek [1397]

ENENMEK: Kesilerek işaretlenmek

ENER: Akord (çalgı)

ENERMEK: Akord etmek [1398]

ENEŞ: 1. Büyükanne 2. Nine

ENEŞMEK: Andropoza girmek [1399]

ENETMEK: Himaye etmek [1400]

ENEV: Dağlama (yakma) [1401]

ENEVLEMEK: Dağlamak (yakmak)

ENEVLENMEK: Dağlanmak

ENEZ: 1. Hadım 2. Ağzı kesik testi

ENGEME: Badal (yol tümseği)

ENGER: 1. Maraz 2. Dert

ENGEZER: Dev (masal yaratığı)

ENGİZ: Tescil [1402]

ENGİZLEMEK: Tescil etmek

ENİKEY: Annecik

ENİR: 1. Pelikan kuşu 2. Pense

ENİRMEK: Sıkılmak

ENİRTMEK: Sıkmak

ENİŞ: 1. Sakinlik 2. Rahatlık

ENİŞMEK: Sakinleşmek [1403]

ENİŞTİRMEK: Sakinleştirmek

ENİTME: Sürpriz

ENİTMEK: Sürpriz yapmak

ENİZMEK: Canı sıkılmak

ENLEMEK: İşaretlemek

ENMEK: 1. Şaşırmak 2. Solmak

ENNE: Hala (babanın kız kardeşi)

EN-ÖNE: Enberi noktası (gökbilim)

EN-ÖTE: En uzak nokta (gökbilim)

ENREK: Kükreyen

ENREMEK: Kükremek [1404]

ENSEME: Tembellik

ENSEMEK: Tembellik etmek [1405]

ENSER: Mıh (büyük çivi) [1406]

EPELEMEK: Serpiştirmek

EPENEK: Pul (rondela)

EPEYLENME: Hava atma

EPEYLENMEK: Hava atmak [1407]

EPİ: Yaratıcı fikir

EPİT: Sanat

EPİTÇİ: Sanatçı

EPİTKEN: Sani (yaratıcı)

EPİTMEK: Sanat eseri yapmak

EPİTMEN: Sanatkar

EPLEMEK: Sebep olmak [1408]

ERBEĞEN: Pervane böceği

ERBEKEY: Kelebek

ERBÖRÜ: Kurt-adam (mitoloji)

ERBÜKE: Yılan-adam (mitoloji)

ERÇE: Mertçe

ERÇEL: 1. Haylaz 2. Hayırsız

ERÇELLENMEK: Haylazlık etmek

ERÇİM: Enerji

ERÇİN: İdari bölge (köy, şehir vs.)

ERÇİNMEK: Enerji toplamak

ERDE: Kemal (olgunluk) [1409]

ERDEM: Fazilet

ERDEN: 1. Bakir 2. Bakire

ERDENE: 1. Cevher 2. Bekaret

ERDENMEK: Faziletli davranmak

ERDEŞ: Kuma (aynı erkekle evli)

ERDEŞMEK: Kuma olmak/gelmek

ERDİK: Kıymet

ERDİŞ: 1. Hüner 2. Maharet

ERDİŞKEN: İhmalkar [1410]

ERDİŞMEK: İhmalkarlık etmek

ERECE: 1. Prensip 2. Mevzuat

EREHSİT: Dede (büyükbaba)

EREK: 1. İrade 2. Gaye [1411]

EREKÇİN: Erkek

EREKE: 1. Etil alkol 2. Erkek [1412]

EREKEL: Kirve

EREKEN: Dede (büyükbaba)

EREKEY: 1. Ruh 2. Lala [1413]

EREKLEŞMEK: Randevulaşmak [1414]

EREKMEN: Dulavrat otu

EREL: 1. Hasret 2. Vefa

ERELEMEK: Izdırap vermek [1415]

ERELENMEK: Izdırap çekmek

ERELEŞMEK: Koca bulmak [1416]

ERELSEMEK: Hasret çekmek [1417]

ERELZEK: Vefakar

ERELZEMEK: Vefa göstermek

EREM: 1. Müjde 2. Pelin otu

EREMÇEK: Lor peyniri [1418]

EREMİK: Kısır (çocuğu olmayan)

EREMLEMEK: Müjdelemek [1419]

EREN: 1. Evliya 2. Derviş

ERENBEY: Veli (evliya) erkek

ERENBİKE: Veli (evliya) kadın

ERENDİZ: Jüpiter gezegeni

ERENER: 1. Vaat 2. Murat

ERENERMEK: Muradına ermek

ERENETMEK: Vaat etmek

EREŞMEN: Zehirsiz ev örümceği

ERETME: Sünnet (tıbbi) [1420]

ERETMEK: Sünnet etmek (tıbbi)

EREVİL: 1. Grev 2. Grev gözcüsü [1421]

EREY: Piyon

EREZ: 1. Mert 2. Delice otu 3. Kilit

EREZLEMEK: Mert davranmak [1422]

ERGE: 1. Cevher 2. Esas [1423]

ERGEMEK: Biriktirmek [1424]

ERGENE: Maden ocağı

ERGENEK: 1. Sandık 2. Kasa (tahta)

ERGENEKEN: Maden ocağı tüneli

ERGENMEK: Birikmek

ERGERMEK: Muvaffak olmak [1425]

ERGEŞMEK: Birleşmek [1426]

ERGEŞTİRMEK: Birleştirmek

ERGİ: 1. Mazhariyet 2. Nailiyet

ERGİÇ: 1. Armağan 2. Hediye

ERGİÇE: 1. Dilekçe 2. Arzuhal

ERGİL: 1. Mazhar 2. Nail 3. Kamil

ERGİLEMEK: Mazhar / nail olmak

ERGİLENMEK: Rekor kırmak

ERGİLETMEK: Nail etmek

ERGİT: Eritme / carper peynir

ERGİZ: 1. Armağan 2. Hediye

ERGİZMEK: Mazhar olmak

ERGÜL: Rica

ERİGEN: Peynir eritmesi yemeği [1427]

ERİKLEMEK: İstihza (alay) etmek

ERİKMEK: 1. Bıkmak 2. Haddi aşmak

ERİKTİRMEK: Cildi morartmak [1428]

ERİLMEK: 1. Nail olmak 2. Cıvımak

ERİM: Müjde

ERİN: 1. Dudak 2. Nehir

ERİNÇ: 1. Huzur (içsel) 2. Mazhariyet

ERİNÇEK: Üşengeç

ERİNGEÇ: Üşengeç

ERİNMEK: Olgunlaşmak [1429]

ERİŞ: 1. Muvaffakiyet 2. Gayret

ERİŞİK: 1. Reşit 2. Cin çarpmış

ERİŞKEN: 1. Vakıf olan 2. Nail

ERİŞMEN: Muvaffak

ERK: 1. İktidar 2. Nüfuz

ERKE: 1. Otorite 2. Enerji

ERKECENGE: Demokrasi [1430]

ERKECEY: Parmak kız (masal) [1431]

ERKELEMEK: Destek olmak [1432]

ERKELENMEK: Destek bulmak

ERKELETMEK: İltimas yapmak

ERKELİ: 1. Otoriter 2. Nüfuzlu

ERKEMEK: Erkeklik çağına girmek

ERKENEK: Parmak çocuk [1433]

ERKESEMEK: Erkek istemek [1434]

ERKEŞ: 1. Hayta 2. Haylaz

ERKEŞME: 1. Haytalık 2. Haylazlık

ERKEŞMEK: Yaramazlık etmek [1435]

ERKEŞTİRMEK: İstihza etmek

ERKETEY: Otokrasi

ERKİ: Turfanda

ERKİL: Cumartesi günü

ERKİNLEMEK: Serbest bırakmak

ERKİN: 1. Hür 2. Serbest

ERKİNCEK: Salıncak beşik

ERKİNLİK: 1. Hürriyet 2. Serbesti

ERKİNMEK: Serbest davranmak [1436]

ERKLEMEK: Yetki vermek [1437]

ERKLENMEK: Yetki almak [1438]

ERKLETMEK: Cebretmek

ERKLİ: 1. Muktedir 2. Otoriter

ERKMEN: 1. Muktedir 2. Nüfuzlu

ERKSİNME: Hakimiyet isteği [1439]

ERKSİNMEK: Nüfuz istemek [1440]

ERKSİZ: Kudretsiz

ERLEG: Yeraltı Tanrısı (mit) [1441]

ERLEMEK: Mert davranmak [1442]

ERLEN: Hamster

ERLENMEK: Kocaya varmak [1443]

ERMEK: Deve yünü yelek [Ermeg]

ERMEKLEŞMEK: Gevezelik etmek

ERMEN: 1. Pelin otu 2. Kutsal [1444]

ERMİŞ: 1. Evliya 2. Derviş

ERNEK: Başparmak

ERSE: Yarı olgun

ERSEK: Nemfoman [1445]

ERSELEN: 5 renkli aslan (mit) [1446]

ERSELİK: Hermafrodit [1447]

ERSEMEK: Erkek istemek [1448]

ERSENEK: Fahişe

ERSİN: Amin (dilek sözcüğü)

ERSİNMEK: Erkek gibi davranmak

ERŞEK: Kafası pars biçimli ayı (mit)

ERTE: Sabah [1449]

ERTEĞEN: Sabahleyin

ERTEĞİ: Masal [1450]

ERTELE: Şimdiye dek (Mançuca)

ERTELİK: Kahvaltı (sabah yemeği)

ERTELMEK: Sabah olmak

ERTEN: İmsak [1451]

ERTENCEK: Sabahleyin [1452]

ERTENE: 1. Sahur 2. Cevher

ERTİŞMEK: Oyalanmak [1453]

ERTMEK: Zaman geçmek [1454]

ERYE: Mecra (akarsu yatağı)

ERYİĞİT: Mert [1455]

ERZE: Dul erkek [1456]

ERZEMEK: Amaç edinmek [1457]

ERZENE: Zirve

ERZİN: 1. İstiklal 2. Ateş küreği

ERZİNMEK: Serbest davranmak

ES: 1. Dimağ 2. Zihin 3. Not

ESDEMEK: Ses işitmek [1458]

ESE: 1. İsa (özel ad) 2. Saadet

ESEGE: Baba [1459]

ESEGEY: 1. Kral 2. Hükümdar [1460]

ESEĞEN: Rüzgarlı yer

ESELEK: 1. Ahmak 2. Budala

ESELEMEK: Hata yapmak

ESEME: 1. Nüfus cüzdanı 2. Künye

ESEMEK: 1. Hatırlamak 2. Esnemek

ESEN: 1. Salim 2. Selam

ESENDEMEK: Selam vermek [1461]

ESENDİK: 1. Selim 2. Hoşgörülü

ESENGİLEMEK: Sıhhat dilemek [1462]

ESENGİLER!: Sıhhatler olsun!

ESENGİREK: Nakavt (boks, spor)

ESENLEME: Selamlama

ESENLEMEK: Selamlamak [1463]

ESENLEŞMEK: Selamlaşmak [1464]

ESER: 1. Hisli 2. Saadetli 3. Rüzgarlı

ESEREK: Fevri davranış (ani tepki)

ESERGE: Manik nöbet (hastalık)

ESERGEN: Manik (ani tepki veren)

ESERMEK: Hissetmek

ESERTİ: Hafif rüzgar

ESETMEK: Hatırlatmak

ESEY: Esinti

ESEYLEMEK: Esinti çıkmak

ESEYLENMEK: Aniden kızmak [1465]

ESEYMEK: Reşit olmak

ESİÇ: Tencere [1466]

ESİK: 1. Kapı 2. Başkent

ESİN: İlham

ESİNÇ: Cereyan (hava akımı)

ESİNLEMEK: İlham vermek

ESİNLENMEK: İlham almak

ESİNMEK: Cereyan etmek

ESİRGEN: 1. Himayeci 2. Fevri

ESİRGEŞMEK: Birbirini korumak

ESİRMEK: Ani tepki vermek [1467]

ESİRMEN: Fevri (ani tepki veren)

ESİRTKİ: 1. Narkoz 2. Anestezi [1468]

ESİRTMEK: Tuhaflık yapmak [1469]

ESİTMEK: Telefonla konuşmak [1470]

ESİZ: 1. Hayıf 2. Aptallık [1471]

ESİZLENMEK: Hayıflanmak

ESİZLETMEK: Hayıflandırmak

ESİZLEŞMEK: Aptallaşmak

ESİZMEK: Fenalaşmak [1472]

ESKERME: 1. Hatıra 2. Hafıza

ESKERMEK: Akılda tutmak [1473]

ESKERTME: 1. Tembih 2. Telkin [1474]

ESKERTMEK: Tembih / telkin etmek

ESKİLENMEK: Köhnemek

ESKİLETMEK: Köhnetmek

ESKİN: 1. Kalbur makinası 2. Rüzgarlı

ESKİRGEMEK: Köhneleşmek

ESKİRGEN: 1. Külüstür 2. Köhne [1475]

ESKİRMEK: Yıpranmak

ESKİRTMEK: Yıpratmak

ESLEK: 1. Farkında 2. Halim

ESLEM: Peçe (yüz örtüsü)

ESLEMEK: Farketmek [1476]

ESLENMEK: Farkedilmek [1477]

ESLETMEK: Dikkat çekmek [1478]

ESLEV: 1. Dikkat 2. Farkındalık

ESME: Esinti

ESNEĞEN: Elastiki

ESPEK: Esinti

ESPEREK: Muhabbet çiçeği

ESRE: "I-İ" sesi veren işaret [1479]

ESREÇ: 1. Trans 2. Vecd

ESREMEK: Aklı başından gitmek [1480]

ESRENMEK: Mest olmak

ESRETMEK: Aklını başından almak

ESRİK: Sarhoş

ESRİMEK: Sarhoş olmak

ESRİTKEN: Sarhoşluk verici

ESRİTMEK: Sarhoş etmek

ESTELMEK: Sesi yayılmak [1481]

EŞBİLMEK: Aynı kabul etmek [1482]

EŞÇEKME: Eşleşme (kura)

EŞÇEKMEK: Eşleşmek (kura)

EŞDEK: Rahatlık [1483]

EŞDEN: Evlilik çağındaki kız

EŞDENMEK: Rahatlamak

EŞDEYİŞ: Ezber

EŞDEYİŞLE: 1. Ezberden 2. Yani

EŞELEK: Çukurluk arazi

EŞENMEK: Zorlaşmak [1484]

EŞETMEK: Zorlaştırmak [1485]

EŞİM: 1. Belik 2. Hamaratlık [1486]

EŞİN: 1. Belik (saç örgüsü) 2. Samimi

EŞİNMEK: Ayağıyla yeri eşmek [1487]

EŞİR: 1. İri ağızlı 2. Timsah 3. Post

EŞİTGEN: Müsavi

EŞİTMEK: Küçük çukur kazmak

EŞİV: 1. Tempo 2. Ritim

EŞİVÇİ: 1. Tempo tutan 2. Ritimci

EŞKEN: 1. Kurdeşen 2. Ürtiker

EŞLENÇ: Mütekabiliyet

EŞLENTİ: 1. Tetabuk 2. Kopya

EŞLİK: 1. Rahat 2. Konforlu

EŞME: Su kuyusu [1488]

EŞMEK: Kadın ceketi

EŞNE: 1. Çayırlık alan 2. Sulak arazi

EŞNEMEK: Ayağını yere sürmek

EŞTEL: 1. Alışkın 2. Rahat

EŞTELMEK: 1. Alışmak 2. Rahatlamak

EŞTEMEK: Alıştırmak

EŞTİ: 1. Lahana 2. Maça (iskambil)

ETÇEKER: Kıyma makinası

ETEGE: Üvey baba

ETEKLEMEK: Eteğine doldurmak

ETEN: Meyvelerin yenilen kısmı

ETENE: Plasenta

ETENMEK: Embriyo oluşmak [1489]

ETEŞ: Horoz

ETEŞMEK: Şişmanlamak [1490]

ETİKEY: Babacık

ETİLMEK: Nihayete ermek

ETİN: Gök gürültüsü

ETİNMEK: Hazırlanmak [1491]

ETİŞ: 1. Gürültü 2. Uğultu

ETİŞMEK: Gürültü çıkarmak

ETİZ: 1. Vücut 2. Tarla

ETİZMEK: Vücut bulmak [1492]

ETKENCEK: Salıncak

ETKENMEK: Harekete geçmek

ETKESMEK: Hayvan kesmek [1493]

ETKİMEK: Tesir etmek

ETKİR: Tesirli

ETKİRMEK: Dava açmak (mahkeme)

ETKİRLENMEK: Müteessir olmak

ETKİZMEK: Dava açmak (mahkeme)

ETTE: Amca

ETÜGEN: Yer Tanrıçası [1494]

ETYEMEZ: Vejeteryan

EVCİK: Oyun evi (çocuk evi)

EVCİMEN: Hamarat

EVÇEL: 1. Fuhuş 2. Genelev

EVÇELMEK: Fuhuş yapmak [1495]

EVÇEMEK: Fuhşa gitmek [1496]

EVÇENEK: Garsoniyer

EVDEL: Harap

EVDELMEK: Harap olmak

EVDEMEK: Tahrip etmek [1497]

EVDER: Harabe

EVDERME: Ev kurma

EVDERMEK: Ev kurmak [1498]

EVDEŞ: Ev arkadaşı

EVDEŞMEK: Aynı evde kalmak

EVDİRMEK: Acele ettirmek [1499]

EVECEN: 1. Aceleci 2. Tezcanlı

EVELEK: Labada [1500]

EVER: 1. Boynuz 2. Parsel 3. Asab

EVERE: Torunun çocuğu

EVERLEK: Tekboynuz (mitoloji)

EVERME: Evlendirme

EVERMEK: Evlendirmek

EVERNE: Örümcek ağı [1501]

EVEŞLENMEK: Ehlileşmek [1502]

EVEŞLETMEK: Ehlileştirmek [1503]

EVET: 1. Acele 2. Telaş [1504]

EVETİLGE: 1. Fatura 2. Makbuz

EVETMEK: Tasdiklemek [1505]

EVEYİK: Sarı buğday

EVEZ: 1. Akçakavak 2. Balmumu [1506]

EVGENMEK: Yuvarlanmak

EVGER: Tekerlek [1507]

EVGERMEK: Dönmek

EVGİL: Aile

EVGİN: 1. Telaşlı 2. Aceleci [1508]

EVİN: 1. Tane (tahıl) 2. Usare

EVİNÇ: Aciliyet [1509]

EVİNLİK: Tahıl ambarı

EVİNMEK: Tanelenmek (tahıl) [1510]

EVİR: 1. Çember 2. Halka

EVİRGE: Çember / halka (el ele)

EVİRGEMEK: Çember / halka olmak

EVİRGEN: 1. Hamarat 2. Mahir

EVİRGENMEK: Çember çizmek [1511]

EVİRGETMEK: Halka oluşturmak [1512]

EVİRMEK: Dönüştürmek

EVİŞ: 1. Evvel (önce) 2. Acele [1513]

EVİŞMEK: Önce / acele davranmak

EVLEK: 1. Uyumlu 2. Parsel

EVLEMEK: Uyum sağlamak

EVLENSEK: Evlenmek isteyen

EVLEŞME: Binalaşma

EVLEŞMEK: Binalaşmak [1514]

EVLİK: 1. Kiler 2. Depo

EVMEK: Acele / telaş etmek [1515]

EVNERE: Pencere

EVNEMEK: Eve gelmek / dönmek

EVRE: Safha

EVREÇ: Çevirme tahtası (sac)

EVREĞEN: Ejderha [1516]

EVREK: 1. Bukle 2. Cyan renk

EVREMEK: 1. Bükülmek 2. Dönmek

EVREN: 1. Kainat 2. Kozmoz

EVREŞME: İhtilaf

EVREŞMEK: İhtilafa düşmek [1517]

EVRETMEK: İhtilaf etmek

EVRİLMEK: Dönüşmek

EVRİM: 1. Tekamül 2. Evolüsyon

EVRİNME: Metamorfoz

EVRİNMEK: Metamorfoz geçirmek

EVRİŞ: 1. Civar 2. Tur

EVRİŞİM: Müşakele (dönüşüm)

EVRİŞME: Şekil değiştirme [1518]

EVRİŞMEK: Müşakele etmek

EVRİŞTİRME: 1. İnkılap 2. Reform

EVRİŞTİRMEK: Reform yapmak [1519]

EVSEK: Evini özleyen

EVSELEMEK: Harman savurmak [1520]

EVSELMEK: Terhis olmak [1521]

EVSEMEK: Evini özlemek

EVSETMEK: Terhis etmek [1522]

EVSİNMEK: Evini özlemek

EVŞEN: Per yavşanı otu

EVŞİN: Çevirme tahtası (sac)

EVZELME: 1. Sulh 2. Ateşkes [1523]

EVZELMEK: Sulh /ateşkes yapmak

EVZEME: Barış çağrısı / görüşmesi

EVZEMEK: Barış çağrısı yapmak [1524]

EVZİN: Siper [1525]

EVZİNMEK: Sipere yatmak [1526]

EVÜR: Sine (göğüs)

EVÜRLEMEK: Göğsüne bastırmak

EYDER: 1. Lider 2. Sözcü [1527]

EYDİCİ: 1. Hatip 2. Hanende

EYDİŞ: 1. Muhabbet 2. Sohbet [1528]

EYDİŞME: Röportaj

EYDİŞMEK: Muhabbet etmek

EYDİVERME: İtiraf

EYDİVERMEK: İtiraf etmek [1529]

EYE: 1. Bileği taşı 2. Bileği aleti

EYEĞEZ: 1. Nazik 2. Narin

EYEKE: Süt anne

EYELEMEK: Bileylemek

EYELENMEK: Bileylenmek

EYEMEK: Kıskanmak

EYENMEK: Kıskanılmak

EYER: At oturacağı [1530]

EYERÇEK: Semer / palan cebi

EYERKEY: 1. Semer 2. Palan

EYERE: Kuyrukluyıldız (Mançuca)

EYERLEMEK: Semer vurmak

EYERLENMEK: Semer vurulmak

EYEV: Boyun / omuz heybesi

EYGİ: Hayır (iyilik)

EYGİR: Fuşya rengi

EYİR: 1. İlaç 2. Kür [1531]

EYİRSEK: İlaca ihtiyacı olan

EYİRSEMEK: İlaca ihtiyaç duymak

EYİŞMEK: Sataşmak (sözle) [1532]

EYİTÇİ: 1. Hatip 2. Edip

EYKE: Kadınları koruyan ruh/melek

EYLEM: Fiil

EYLEMEK: İcra / infaz etmek

EYLENMEK: Tur atmak [1533]

EYLEŞMEK: Konaklamak

EYLETMEK: Hayır (iyilik) etmek [1534]

EYLETMEZ: Aman vermez

EYLEV: Fiil (dilbilgisi)

EYMEN: 1. Hayırlı 2. Hayırşinas

EYMENCEK: İmtina eden

EYMENMEK: İmtina etmek [1535]

EYMÜR: 1. Hayırlı 2. Hayırşinas

EYREK: 1. Otel 2. Pansiyon

EYREMEK: İstirahat etmek [1536]

EYRENMEK: Mola vermek

EYTELME: 1. Slogan 2. Klişe

EYTELMEK: Slogan atmak

EYTERME: Randevu

EYTERMEK: Randevu almak

EYTİLİŞ: Telafuz

EYTİLMEK: Bahsedilmek

EZ: Nüfuz

EZE: 1. Dayı 2. Sahip

EZEGEY: Lor yemeği [1537]

EZEK: 1. Eziyet 2. Nüfuz

EZEKLEMEK: Eziyet etmek [1538]

EZELEMEK: Hafifçe ezmek [1539]

EZELENMEK: Sahiplenmek [1540]

EZEME: Ezber

EZEMEK: Ezberlemek [1541]

EZEN: 1. Sahip 2. Malik

EZER: Nüfuzlu

EZERTERE: 1. Rezene 2. Anason

EZEŞİK: Müzik

EZEŞMEK: Müzik çalmak [1542]

EZEŞTİRMEK: Enstrüman çalmak

EZETMEK: Beste yapmak

EZEV: 1. Zulüm 2. Eziyet

EZGİ: 1. Nağme 2. Melodi 2. Eziyet

EZGİN: 1. Mazlum 2. Melodik

EZİLGEN: 1. Mazlum 2. Zavallı

EZİNÇ: Eziyet

EZİNMEK: Eziyet görmek

EZİR: Kaya kartalı

EZİTMEK: Eziyet etmek

EZLEK: 1. Despot 2. Tiran

EZLEMEK: Zulmetmek [1543]

EZLENMEK: Sahiplenmek [1544]

- F -

FALAN: Salon (Mançuca)

FALFARA: Spekülasyon

FALFARACI: Spekülasyoncu

FANILAMAK: Uğuldamak

FENİKMEK: Başı dönmek

FIKRAMAK: Ekşimek (süt, yoğurt)

FIRLAĞAÇ: Fırıldak (oyuncak)

FIRLANGAÇ: Topaç

FIRLANMAK: Dönmek

FIŞKIRTAÇ: Fıskiye

FİLİK: Tiftik

- G -

GABAR: Nasır (deri sertleşmesi)

GABARMAK: Nasırlaşmak

GACA: Kasis

GACANMAK: Kasislenmek

GADURA: Kevgir

GAGACAN: Saldırgan kuş / horoz

GAGAMA: Sivri uçlu

GAGAMAK: Gagalamak

GAGAZLAMAK: Gagalamak

GAKAY: Domuz (Moğolca) [1545]

GAKAZLAMAK: Burun dürtmek

GAL: Ateş

GALA: Kaz [1546]

GALAĞUN: Yaban kazı [1547]

GALAMA: Ateşte közlenmiş yiyecek

GALAMAK: Ateş yakmak

GALANMAK: Ateş almak

GALATMAK: Ateşe tutmak

GALAV: Şehvet [1548]

GALAVLI: Şehvetli

GALCIMAK: Ateş basmak

GALCIR: Çiftleşmek isteyen [1549]

GALCIRMAK: Çiftleşmek istemek

GALÇA: Etsuyu çorbası

GALÇAMAK: Haşlamak

GALÇANMAK: Haşlanmak

GALÇI: İtfaiyeci

GALÇIN: 1. Şehvetli 2. Ateşli

GALÇINMAK: Şehvetlenmek

GALTAR: Demirci (ateş ustası)

GALTAŞ: 1. Kor 2. Köz [1550]

GALTAŞMA: Sataşma

GALTAŞMAK: Sataşmak [1551]

GALYANGIÇ: Salıncak

GALYANMAK: Salınmak

GALUÇ: Tüpgaz ocağı [1552]

GARDAŞ: Kardeş

GARILDAK: Karından öten kuş

GARILDAMAK: Karından ötmek [1553]

GARILDANMAK: Karından konuşmak

GARILDAR: Vantrolog

GAYAVUZ: Balina

GEBE: Hamile

GEBELMEK: Karnı şişmek [1554]

GEBEMEK: Şişmek (burkulma vs.)

GEBENMEK: Hamile kalmak

GEBERMEK: Karnı şişmek (ceset)

GEBEŞ: 1. Karnı şişkin kişi 2. Obez

GEBETMEK: Burkup şişirmek

GECEGEZER: Uyur gezer

GECEGEZMEK: Uyurgezerlik etmek

GECENE: Spatula

GECİKSEMEK: Biraz gecikmek

GECİN: Bezelye / fasulye kabuğu

GECGERE: Dört kulplu taşıyacak [1555]

GEÇEĞEN: 1. Muvakkat 2. Rayiç

GEÇEK: 1. Küçük köprü 2. Geçit

GEÇELEK: 1. Yaya geçidi 2. Patika

GEÇELEMEK: Sık sık geçmek

GEÇELET: 1. Yaya geçidi 2. Tünel

GEÇELGE: Kur (döviz)

GEÇEMEK: 1. Dağ geçidi 2. Geçit

GEÇENEK: 1. Tünel 2. Alt geçit

GEÇER: 1. Cari 2. Caiz

GEÇERE: Çultar (eyer örtüsü)

GEÇERGE: Vize (geçiş belgesi)

GEÇERGEN: 1. Cari 2. Rayiç

GEÇİK: 1. Bayat 2. Eski

GEÇİKLİK: 1. Bayatlık 2. Eskilik

GEÇİNTİ: Rızk (günlük yiyecek)

GEÇKE: Akşam

GEÇKEL: Makbul

GEÇKEMEK: Akşam olmak

GEDEK: Elbise eteği

GEDEL: Kulak memesi

GEDER: Eşek

GEDEY: Perçin

GEDEYLEMEK: Perçinlemek

GEDEYLENMEK: Perçinlenmek

GEDİZ: Gölet

GEĞİZ: Deniz börülcesi [1556]

GEĞLEMEK: Gıdaklamak [1557]

GELE: Görücü usulü

GELECİ: Görücü (kadın)

GELEME: Flört [1558]

GELEMEK: Flört etmek

GELEMEN: Flörtle evlenen kız

GELENCE: Enişte

GELENİ: Yer sincabı [1559]

GELENİZ: Sel

GELESER: 1. Münbit 2. Mahsuldar

GELEŞ: Nişan (sözlenme)

GELEŞMEK: Nişanlanmak (söz)

GELEŞTİRMEK: Nişanlamak (söz)

GELEZ: 1. Su birikintisi 2. Nişanlı kız

GELEZLENMEK: Nişanlanmak [1560]

GELEZİN: Peynir altı suyu

GELGEÇ: İskele

GELGİN: Suyu kabarmış ırmak

GELİÇ: Yabani ot

GELİK: Patik [1561]

GELİMSEK: 1. Muhacir 2. Sık gelen

GELİMSEMEK: Gelmek istemek

GELİNCE: Kuma

GELİNÇEK: Tekrar evlenen kadın

GELİNDEŞ: Elti

GELİNMEK: Gelip yerleşmek

GELİZ: 1. Vuslat 2. Muhaceret

GELİZGEN: Muhacir [1562]

GELİZMEK: Vasıl olmak [1563]

GELNE: Misafirlik

GELNECİ: Misafir

GELNEMEK: Misafir olmak

GELSEMEK: Gelmek istemek

GELŞİK: 1. Sempati 2. Hoppalık

GELŞİKLİ: 1. Sempatik 2. Hoppa

GELTE: Halefiyet

GELTEMEK: Halef olmak

GEME: Fare

GENCE: 1. Taze 2. Yeni

GENCER: Kutlu gün (Kandil gibi)

GENDEK: Enlem

GENELEŞMEK: Fikir alışverişi etmek

GENELGE: 1. Tamim 2. Sirküler

GENELGETMEK: Tamim etmek

GENELMEK: Umumileşmek

GENELTMEK: Umumileştirmek

GENERK: Demokrasi

GENERMEK: Ortak karar almak

GENEŞİK: Müşavere [1564]

GENEŞME: İstişare

GENEŞMEK: İstişare etmek [1565]

GENEŞMEN: Müsteşar

GENEŞTİRMEK: Şura toplamak

GENEZ: 1. Kolay 2. Umuma açık [1566]

GENSİRMEK: Yozlaşmak

GENSİZ: 1. Dinsiz 2. Ateist

GENZEK: Genizden konuşan kişi

GENZEMEK: Genizden konuşmak

GENZEV: Genizden konuşan kişi

GER: 1. Çadır 2. Ahit 3. İttifak

GERÇİ: Çadır direği

GERÇİLEMEK: Gıcırdamak (direk)

GERDEK: Zifaf [1567]

GERDEME: Tere (bitki)

GERDEMEK: Süslenmek

GERDENMEK: Hava atmak [1568]

GERE: 1. Parlaklık 2. Ev Tanrıçası

GEREKSEK: Muhtaç

GEREKSEMEK: İhtiyaç duymak

GEREKSER: İhtiyacı olan

GEREL: 1. Volt (elektrik) 2. Parlak

GERELMEK: Olgunlaşmak (meyve)

GERELTEÇ: Gölge oyunu perdesi [1569]

GERELTİ: 1. Parlaklık 2. Perde

GEREN: 1. Killi toprak 2. Cemaat

GEREV: Gergi çubuğu

GEREY: 1. Gölgelik 2. Tente

GEREZ: Odalık (cariye) [1570]

GERGEÇ: Gergef kasnağı

GERİNLEŞMEK: Yoğunlaşmak (bulut)

GERİZ: 1. Lağım 2. Kanalizasyon

GERKİNMEK: Seks yapmak [1571]

GERKMEK: Jimnastik yapmak [1572]

GERLENME: Evlenme (nikah)

GERLENMEK: Evlenmek (nikah) [1573]

GERMEN: Kasnak

GERNE: Davul derisi

GERNEK: Davul kasnağı

GERNEMEK: Vücudu esnetmek [1574]

GERNELEMEK: Deriyi davula germek

GERNELMEK: Kasnağa gerilmek

GERNEŞMEK: Esneyip gevşemek

GERNETMEK: Kasnağa germek

GERS: Ergen kız [1575]

GERZE: Hükümdar çadırı (Otağ)

GESER: 1. Cesur 2. Yiğit

GEVER: Ark (su yolu)

GEVEŞ: Raşitizm (kemik eğriliği)

GEVİRGEN: Geveze

GEVİRMEK: Gevezelik etmek [1576]

GEVİŞLEMEK: Geviş getirmek

GEVİZ: Çiklet

GEYGİ: Olta

GEZEK: Devriye (tur)

GEZEKÇİ: Devriye (polis, bekçi)

GEZEKLEMEK: Devriye atmak

GEZEKLEŞMEK: Devriye atmak

GEZELEMEK: Başıboş dolaşmak

GEZELETMEK: Volta atmak

GEZELGE: Jogging

GEZELGEMEK: Jogging yapmak

GEZEMEK: Basamak

GEZEMEK: Etrafı dolaşmak

GEZENE: Haşere

GEZENEK: 1. Gezi alanı 2. Fuaye

GEZENTE: Avare

GEZEREV: Karavan [1577]

GEZEYEN: Konsomatris

GEZGE: Devriye (polis, asker)

GEZGELEMEK: Devriye atmak

GEZGİN: 1. Seyyah 2. Turist

GEZİKTİRMEK: Avarelik etmek

GEZİNÇ: Turizm

GEZİR: Tellal

GEZİYYE: Macera (Arapça)

GEZLEMEK: Nişan almak (hedef)

GEZLER: Nişancı

GEZMEN: Turist

GIRÇILDAMAK: Gıcırdamak

GIRILDAMAK: Horuldamak

GIRNATA: Klarnet (müzik aleti)

GIYGALAMAK: Kötü ses çıkmak [1578]

GIYGALATMAK: Kötü ses çıkartmak

GIYGAMAK: Gıcırtı çıkmak

GIYGATMAK: Gıcırtı çıkartmak

GİDEMEÇ: 1. Antre 2. Hol [1579]

GİDERGE: Tazminat

GİDERGETMEK: Tazmin etmek

GİDİ: Vefasız

GİDİK: Oğlak

GİDİMSEMEK: Yol hazırlığı yapmak

GİDİMSER: Yol hazırlığı yapan kişi

GİDİZ: Hicret

GİDİZGEN: Muhacir

GİDİZMEK: Hicret etmek

GİJ: 1. Ahmak 2. Sersem [1580]

GİJELMEK: Başı dönmek [1581]

GİJELTME: Delibaş hastalığı

GİJELTMEK: Başını döndürmek

GİJEMEK: Tahriş olmak [1582]

GİJENEK: Alerji

GİJENMEK: Alerji olmak

GİJETKEN: Alerjen

GİJETME: 1. Tahriş 2. İrritasyon

GİJETMEK: Tahriş etmek

GİL: 1. Maça (iskambil) 2. Aile [1583]

GİLİK: Kandil simidi

GİLİT: Kurabiye [1584]

GİLİZ: Simit (gevrek)

GİRÇE: Tecavüz

GİRÇEK: Tecavüzkar

GİRÇELMEK: Tecavüze uğramak

GİRÇEMEK: Tecavüz etmek

GİRDE: 1. Hol 2. Hasılat 3. Küre [1585]

GİRDEŞ: Apartman komşusu

GİRE: Ciro (hasılat)

GİREÇE: Kâr (kazanç)

GİRELGE: Resepsiyon

GİREMEÇ: Antre [1586]

GİRENEK: Giriş koridoru (bina)

GİREV: 1. Depozito 2. İpotek

GİRGİ: Sancı [1587]

GİRGİLENMEK: Sancılanmak

GİRİ: Uzunluk ölçüsü (5 cm)

GİRİKSEMEK: Girmek istemek

GİRİN: Cemaat (Mançuca)

GİRİNMEK: Üye olmak

GİRİNÇ: Girizgah

GİRİŞMEN: Cüretkar

GİRİT: 1. Antre 2. Kuru incir

GİRİZ: 1. Lobi 2. Gişe

GİRME: Çalılık

GİRNEMEK: Teşebbüs etmek

GİRNEŞMEK: Sokulmak

GİTSEMEK: Gitmek istemek

GİYE: Efsanevi kuş (mitoloji)

GİYEV: Kız isteme (talip olma) [1588]

GİYİNGEN: Sık elbise değiştiren

GİYNELİK: Soyunma odası

GİYNEMEK: Elbise denemek

GİZDEŞ: Sırdaş

GİZDEŞMEK: Sır saklamak

GİZEK: Kemençe [1589]

GİZEMEK: Kamufle etmek

GİZENMEK: Esrarengiz davranmak

GİZER: Ketum (sır vermez)

GİZERGE: Şifre

GİZERLEMEK: Şifrelemek

GİZERMEK: Muhafaza etmek [1590]

GİZEV: Esrar (gizem)

GİZEVLİ: 1. Esrarengiz 2. Mistik

GİZEY: Harem (yasak bölge)

GİZLENBEÇ: Saklambaç oyunu

GİZLENCEK: 1. Pusu 2. Siper

GİZLENÇ: Mahremiyet

GİZLENGEÇ: Saklambaç oyunu

GİZMEK: Saklamak

GOCUK: Mont (Bulgarca)

GOCUNMAK: Üzerine alınmak [1591]

GOCURMAK: İstihza (alay) etmek

GODAZ: Ukala

GOL: Nehir (Moğolca)

GONA: 1. Olgun (meyve) 2. Eylül

GONAMAK: Olgunlaşmak (meyve)

GONDARMA: Uydurma (kurgu)

GONDARMAK: Kurgulamak [1592]

GONGÇAN: Komünist (Çince)

GONKA: Atlı tramvay (Rusça) [1593]

GOR: Maya [1594]

GORULDAY: İskete kuşu [1595]

GOŞA: Mani (edebiyat) [1596]

GOŞAK: Beyit (şiir) [1597]

GOŞAKLAMAK: Beyit okumak

GOVŞAK: 1. Harap 2. Viran [1598]

GOVŞAMAK: Harap / viran olmak

GÖBEĞEN: Marul

GÖBELEK: Mantar

GÖCEK: Tavşan yavrusu [1599]

GÖCEN: Tavşan yavrusu [1600]

GÖCEV: Yıkanmış buğday

GÖÇELGE: Göç alanı

GÖÇEMEK: Taşımak

GÖÇENMEK: Taşınmak

GÖÇEBE: 1. Bedevi 2. Nomad

GÖÇER: 1. Bedevi 2. Nomad

GÖÇERGE: Göç eşyaları

GÖÇERGEN: Sık çadır / ev taşıyan

GÖÇERMEK: Çökmek

GÖÇERTMEK: Çökertmek

GÖÇETMEK: 1. Taşımak 2. Taşınmak

GÖÇKÜN: 1. Harap 2. Viran

GÖÇMEN: Muhacir

GÖÇÜNCÜ: Ölmek üzere olan kişi

GÖÇÜNMEK: 1. Çökmek 2. Yıkılmak

GÖÇÜRE: Naklen yayın (TV, radyo)

GÖÇÜRMEK: Nakletmek

GÖÇÜRTMEK: Tehcir etmek

GÖÇÜRTÜLMEK: Tehcir edilmek

GÖÇÜRÜM: Tehcir

GÖĞCEK: Yeni yeşeren bitki

GÖĞCEMEK: Yeşermek (bitki)

GÖDEK: 1. Manda yavrusu 2. Kısa

GÖDELE: Tulum peyniri topağı [1601]

GÖDELEK: Taş devirme oyunu

GÖDEMEK: Bahşiş vermek

GÖDEN: 1. Anüs 2. Çizgili kurbağa

GÖDENMEK: Bahşiş almak

GÖDEŞ: Kısa ve şişman kişi [1602]

GÖDEŞMEK: Sırt sırta vermek [1603]

GÖĞDÜRMEK: Havaya salmak

GÖĞEN: Mavi

GÖĞENMEK: Göğe kaldırmak [1604]

GÖĞER: Sebze

GÖĞERCİ: Manav

GÖĞERÇEK: Yeni yeşeren bitki

GÖĞERMEK: Mavileşmek [1605]

GÖĞERTMEK: Mavileştirmek

GÖĞEZ: Lacivert

GÖĞREK: Bakır sülfat (göztaşı)

GÖĞÜLDÜR: Firuze (değerli taş)

GÖĞÜRME: Süslü kına elbisesi

GÖĞÜRMEK: Süslemek

GÖĞÜŞ: Zehirli yeşil kertenkele

GÖKÇEL: 1. Mavimsi 2. Semavi

GÖKÇİN: Mavimsi

GÖKGÖMBEZ: Gökkubbe [1606]

GÖKLENMEK: Semaya yükselmek

GÖKMEN: 1. Atmosfer 2. Sema

GÖLDEVEK: 1. Havuz 2. Yapay göl

GÖLEĞEZ: Nilüfer [1607]

GÖLEÇ: Bent gölü

GÖLEK: Küçük göl

GÖLENDİR: Maydanoz

GÖLENGEÇ: Fazla sulu pilav / aş

GÖLERMEK: Gölleşmek [1608]

GÖLERTMEK: Gölleştirmek

GÖLGEÇ: Perde

GÖLGEĞEN: Taş levreği balığı

GÖLMEÇ: Baraj / bent gölü

GÖLVE: Aşure yemeği

GÖMBEZ: Kubbe

GÖMEÇ: Ebegömeci (bitki) [1609]

GÖMEK: Kenger akıtması

GÖMELEK: Toprağa gömülü küp

GÖMEY: 1. Siper 2. Mevzi

GÖMEZ: Közün içinde pişirilen ekmek

GÖMZEK: Saksı

GÖMZEMEK: Bitki dikmek

GÖN: 1. Meşin 2. Deri (işlenmiş)

GÖNDEK: İtaatkar

GÖNDÜRMEK: İkna etmek

GÖNEMEK: İftihar etmek

GÖNENÇ: 1. Rahatlık 2. Memnuniyet

GÖNENMEK: Memnun olmak [1610]

GÖNERMEK: Huzur bulmak

GÖNEV: İftihar

GÖNMEK: İkna olmak

GÖNÜKMEK: Rencide olmak [1611]

GÖNÜR: Kocanın kız kardeşi

GÖRÇEK: Ufuk

GÖRÇEMEK: Görmeye çalışmak

GÖRDE: İftira

GÖRDEÇİ: İftiracı

GÖRDEK: Acıbalık (Rhodeus türü)

GÖRDEME: İftira

GÖRDEMEK: İftira etmek [1612]

GÖRDENMEK: İftiraya uğramak

GÖREÇ: 1. Vizör 2. Büyüteç [1613]

GÖREĞÇİ: 1. Bekçi 2. Ziyaretçi

GÖREĞEN: 1. Basiretli 2. Asilzade

GÖREK: 1. Manzara 2. Peyzaj

GÖREKLİ: 1. Manzaralı 2. Peyzajlı

GÖRELGE: 1. Vecibe 2. Vazife

GÖRET: Ziyaret

GÖRETMEK: Ziyaret etmek

GÖREV: Vazife

GÖREVDEŞ: Aynı işi yapan kişiler

GÖREVDEŞMEK: İş bölüşmek

GÖREY: Ziyaret

GÖREYCİ: Ziyaretçi

GÖREZ: 1. Görülesi 2. Hoş

GÖREZDİRMEK: Kılığını düzeltmek

GÖREZE: Kehanet

GÖREZECİ: Kahin

GÖREZGE: 1. Defile 2. Podyum

GÖREZME: 1. Suret 2. Dış görünüş

GÖREZMEK: Şekillenmek [1614]

GÖRGEN: 1. Edepli 2. Terbiyeli

GÖRGENMEK: Edepli davranmak

GÖRGEZ: 1. Fuar 2. Sergi

GÖRGEZME: 1. Pazar 2. Fuar [1615]

GÖRGEZMEK: Pazar gezmek [1616]

GÖRGÜTMEK: Yer göstermek

GÖRGÜZ: Liste

GÖRGÜZLEMEK: Listelemek

GÖRK: Haşmet

GÖRKEM: İhtişam

GÖRKEMEK: Haşmetlenmek

GÖRKEN: Muhterem

GÖRKENMEK: Hürmet görmek

GÖRKETMEK: Hürmet etmek

GÖRKLEMEK: Haşmet etmek

GÖRKLENMEK: İhtişam kazanmak

GÖRKLÜ: Muhteşem

GÖRNEMEK: Gelin görmeye gitmek

GÖRSEMEK: Görmek istemek

GÖRÜKSEME: Görmek isteme

GÖRÜKSEMEK: Görmek istemek

GÖRÜLEĞEN: Sıradan

GÖRÜM: 1. Vizyon 2. Şekil

GÖRÜMLÜ: 1. Biçimli 2. Güzel

GÖRÜMSÜZ: 1. Biçimsiz 2. Çirkin

GÖRÜNÇ: 1. Görüş alanı 2. Vizyon

GÖRÜNÇLEMEK: Seyretmek

GÖRÜNÇLETMEK: Teşhir etmek

GÖRÜNÇLÜK: Seyirlik

GÖRÜNDEŞ: Ayna

GÖRÜNDEŞMEK: Yansımak

GÖRÜNEK: Podyum

GÖRÜNGE: Perspektif

GÖRÜNGEMEK: Uzaktan belirmek

GÖRÜŞMEL: Diplomasi

GÖRÜT: Müşahade

GÖRÜTÇÜ: Müşahit

GÖSTERGEÇ: İbre

GÖŞ: Et (yemeklik)

GÖV: Ham (meyve, sebze) [1617]

GÖVCEK: Ökse otu

GÖVDE: 1. Beden 2. Vücut

GÖVDELENMEK: Vücut bulmak

GÖVEK: Cevizin yeşil kabuğu

GÖVEL: Zeytuni yeşil

GÖVER: Kök tohum (patates vs.)

GÖVERGE: Morluk (bedende)

GÖVEZ: Mağrur

GÖVLEMEK: Şartlar olgunlaşmak

GÖVLEZ: Kedi / köpek yavrusu

GÖVRE: 1. Ceset 2. Beden

GÖVRELİK: Morg

GÖVREMEK: Şişmek (ceset)

GÖVSEK: Çiftleşmek isteyen hayvan

GÖVSEMEK: Çiftleşmek istemek

GÖVŞEK: Geviş (çiğneme)

GÖVŞEMEK: Geviş getirmek

GÖVŞEN: Küçük karpuz türü

GÖVTER: Pekmezli yağlı un aşı

GÖYNEMEK: Kaşınmak [1618]

GÖYNETMEK: Kaşındırmak [1619]

GÖYNÜK: Kederli

GÖYNÜMEK: Kederlenmek [1620]

GÖZBEĞEN: Televizyon [1621]

GÖZBEV: İlüzyon [1622]

GÖZBEVCİ: İlüzyonist

GÖZCEMEK: Nişan almak

GÖZDEĞİŞ: Nazar

GÖZDEĞMEK: Nazar değmek

GÖZDEK: Nişan (hedef)

GÖZDEMEK: Nişan almak (hedefe)

GÖZEGE: Perde

GÖZEĞÇİ: Direk gözcüsü (gemi)

GÖZEĞEN: 1. Mercek 2. Ufuk

GÖZEĞER: 1. Hoş 2. Hoppa [1623]

GÖZEĞMEK: İşmar etmek [1624]

GÖZEĞLEMEK: Aynaya bakmak

GÖZEK: 1. Soroga balığı 2. Dürbün

GÖZEKLEMEK: El gözde bakmak

GÖZEMEK: Kopya çekmek [1625]

GÖZEN: Kertenkele [1626]

GÖZENE: Tül peçe

GÖZENMEK: Gözünü kapatmak

GÖZER: Kalbur [1627]

GÖZERGE: Fiyaka

GÖZERGEN: Fiyakalı

GÖZERMEK: Gözüyle bulmak [1628]

GÖZEŞMEK: Bakışmak [1629]

GÖZET: 1. Bekleme 2. Nöbet

GÖZETÇİ: 1. Bekçi 2. Nöbetçi

GÖZETMEK: Nazar etmek [1630]

GÖZEV: 1. Menba 2. Hücre

GÖZGE: 1. Aynı 2. Tıpkı

GÖZGEÇ: 1. Vizör 2. Mercek

GÖZGENİŞ: Panaroma

GÖZGENMEK: Göz gezdirmek

GÖZGEŞ: 1. Bakış 2. Serap [1631]

GÖZGEŞME: Bakışma

GÖZGEŞMEK: Bakışmak

GÖZGÜ: Ayna

GÖZLEK: Fırlak gözlü

GÖZLENBEÇ: Saklambaç oyunu

GÖZLENEK: Rasathane

GÖZLEV: Müşahade

GÖZLEVÜK: Mazgal

GÖZMEK: 1. Çeşme 2. Musluk

GÖZMEK: Gözüyle izlemek [1632]

GÖZMENÇE: Şov

GÖZSENMEK: Nazar değmek

GÖZÜNDÜ: Göz kırpma

GÖZÜNDÜRÜK: At gözlüğü

GÖZÜNMEK: Aynaya bakmak

GÖZÜR: Kumar

GÖZÜRGE: Rulet aleti

GÖZÜRGEMEK: Sanrı görmek

GÖZÜRMEK: Kumar oynamak

GÖZÜŞMEK: Gözle işaretleşmek

GULAŞ: Macar çorbası [1633]

GULGULA: Hengame

GULUK: Hindi (culuk)

GUR: 1. Mezar 2. Şiddet

GURÇUK: Tırtıl (kurtçuk)

GURLUK: Kefenlik (para) [1634]

GURSAÇMAK: Şiddet uygulamak

GURSAÇTI: Şedid (şiddetli)

GUTAR: Kader Tanrısı (mitoloji)

GUZ: 1. Soğuk 2. Yakışıklı

GUZAR: Süvari (Macarca)

GÜCEK: Kayıkçı küreği

GÜCELE: Zar zor (güç bela)

GÜCEME: 1. Mecburi 2. Zorlama

GÜCEMEK: Beceriksiz

GÜCEMEK: Zor kullanmak [1635]

GÜCER: İftira Tanrısı (mitoloji)

GÜCÜK: Şubat ayı

GÜCÜNMEK: Zorlanmak

GÜCÜNSEMEK: Zoruna gitmek

GÜÇEK: 1. Kuvvetli 2. Cabbar

GÜÇEL: Cebir (zorlama)

GÜÇELMEK: Zorlaşmak

GÜÇETGEÇ: Jeneratör

GÜÇETMEK: Kuvvetlendirmek

GÜÇEV: 1. Kuvvet 2. Cebir

GÜÇEY: Kuvvetli

GÜÇLEMEK: Takviye etmek

GÜÇSÜNMEK: Zor bulmak

GÜÇSÜRMEK: Kuvvetten düşmek

GÜÇÜNMEK: Mülahaza etmek

GÜÇÜRGEMEK: Kuvvet uygulamak

GÜDEK: 1. Gaye 2. Murat

GÜDEL: Emel

GÜDENE: Mısır sapı (odunsu kısım)

GÜDER: 1. Çoban 2. Ebe (oyun)

GÜDERGE: 1. Taktik 2. Strateji

GÜDERGEMEK: Taktik uygulamak

GÜDERMEK: Plan yapmak

GÜDEV: 1. Dava 2. Özet

GÜDEVLEMEK: Özetlemek

GÜDEVLEŞMEK: Dava açmak

GÜDEY: Çoban

GÜDÜLENÇ: Motivasyon

GÜDÜM: Kumanda (yöneltme)

GÜDÜNÇ: 1. Siyaset 2. Politika

GÜĞERÇEK: Küf

GÜĞERÇEMEK: Küf tutmak

GÜĞERMEK: Küflenmek [1636]

GÜĞLEK: 30 kg (ağırlık ölçüsü)

GÜLÇERMEK: Tebessüm etmek [1637]

GÜLDÜRÇÜ: Muzip

GÜLDÜRGÜ: Fıkra (komik anlatı)

GÜLDÜRMEN: Komedyen

GÜLECEN: Güler yüzlü

GÜLEÇ: Güler yüzlü

GÜLEĞEN: Mütebessim

GÜLEĞEŞ: 1. Şaklaban 2. Soytarı

GÜLERMEK: Mesut olmak [1638]

GÜLESİN!: Yüzün gülsün! (Temenni)

GÜLEYEN: Gürlü kuşu

GÜLGEZ: Pembe renk

GÜLGÜN: Mütebessim

GÜLSÜRGEN: Sürekli gülen

GÜLSÜRMEK: Sürekli gülmek

GÜLÜMÇEK: Matrak (gülünç)

GÜLÜMSEK: Matrak (gülünç)

GÜLÜNMEK: Kendi kendine gülmek

GÜLÜNTÜ: Komik vaziyet

GÜNBİLİM: Kronoloji

GÜNBİLİMSEL: Kronolojik

GÜNBİLMEK: Tarih tutmak

GÜNÇEK: Şemsiye

GÜNÇEMEK: Gün saymak

GÜNÇÜK: Vakit (gün bölümü)

GÜNDENKLİĞİ: Solstis

GÜNDEŞ: Aynı günde olan / doğan

GÜNDEŞMEK: Aynı günde olmak

GÜNDİZME: Takvim

GÜNDİZMEK: Takvim tutmak

GÜNDÜK: Pencere

GÜNDÜLEMEK: Hürmet etmek [1639]

GÜNDÜLENMEK: Hürmet görmek

GÜNDÜR: Güneşlik yer / alan

GÜNDÜZLEME: Gündüz uykusu

GÜNE: Sabah vakti

GÜNEÇ: 1. Nafaka 2. İstihkak [1640]

GÜNEL: Vade

GÜNELMEK: Vadesi gelmek

GÜNELTMEK: Vade koymak

GÜNEMEK: Mühlet vermek [1641]

GÜNENMEK: Hava aydınlanmak

GÜNEŞMEK: Güneş açmak

GÜNGEME: Takvim

GÜNGEMEK: Gün saymak

GÜNGEN: Güneş saati

GÜNLEV: Sabah vakti

GÜN-ÖNE: Perihel (günberi)

GÜN-ÖTE: Afel

GÜNSEMEK: Bronzlaşmak

GÜNSER: Güneş çarpmış

GÜNSÜZ: Zamansız

GÜNÜ: Haset

GÜNÜCÜ: Hasetçi

GÜNÜLEMEK: Haset etmek

GÜNÜLENMEK: Hasede uğramak

GÜNÜZ: Gübre

GÜNYELİ: Sabah rüzgarı

GÜRE: 1. Kuvvet 2. Feyz

GÜREL: 1. Kuvvetli 2. Feyyaz

GÜRELEMEK: Bollaşmak

GÜRELEŞMEK: Bereketlenmek

GÜRELMEK: Çoğalmak [1642]

GÜRELTMEK: Çoğaltmak

GÜREMEK: Kuvvetlenmek [1643]

GÜREN: Ahır

GÜREŞENGİ: Pehlivan duası

GÜREŞMEN: Pehlivan

GÜRETMEK: Çoğaltmak [1644]

GÜREZ: 1. Meltem 2. Hindi (culuk)

GÜRKE: 1. Gök gürültüsü 2. Salı

GÜRKEMEK: Gök gürlemek

GÜRKÜM: Safran bitkisi

GÜRLEVÜK: Gök gürültüsü

GÜRNEK: Birbirine yaslanma

GÜRNEL: Saf (sıra)

GÜRNELMEK: Saf oluşturmak

GÜRNEMEK: Birbirine yaslanmak

GÜRNEŞ: Birbirine sokulma [1645]

GÜRNEŞMEK: Birbirine sokulmak

GÜRNETMEK: Kalabalık oluşturmak

GÜRSEMEK: Mayalamak [1646]

GÜRSENMEK: Mayalanmak

GÜRÜK: Sıpa

GÜRÜZ: 1. Kambur 2. Çalı

GÜRZEK: Bol (ağaç, bitki, saç) [1647]

GÜRZELEK: Bol bulunan [1648]

GÜVENÇ: 1. Teminat 2. Garanti

GÜVELEK: Küçük kelebek

GÜVEMEK: Peşine takılmak

GÜVENEK: Kefalet (hukuk)

GÜVERİLMEK: Serbest bırakılmak

GÜVERMEK: Serbest bırakmak

GÜVEY: Damat

GÜVEYÇEK: Tekrar evlenen erkek

GÜVEYDEŞ: Bacanak

GÜVEYMEK: Taşınmak (başka eve)

GÜVEZ: 1. Mor renk 2. Açgözlü

GÜVÜLDEK: Uğultulu

GÜVÜLDEMEK: Uğuldamak

GÜVÜLTÜ: Uğultu

GÜYMEK: Ümid etmek

GÜZDEK: Sonbaharı geçirme

GÜZDEMEK: Sonbaharı geçirmek

GÜZELEY: Sonbaharda kalınan ev

GÜZEM: Sonbahar başlangıcı

GÜZEN: Hoş

GÜZER: 1. Cazibeli 2. Alımlı

GÜZERMEK: Sonbahar gelmek

GÜZEY: 1. Kuzey 2. Gölgelik

GÜZLEK: Sonbaharda kalınan yer

GÜZLEMEK: Sonbaharda kalmak

- H -

HAÇAGAY: 1. Hırslı 2. İnatçı

HAÇAMAK: Hırs / inat etmek

HAÇAN: Ne zaman?

HAÇANMAK: Hırslanmak

HAÇIR: Soy Tanrısı (mitoloji)

HAÇIRGAMA: Çiftleşme (cinsel)

HAÇIRGAMAK: Çiftleşmek (cinsel)

HAÇIRMAK: Ayıplamak

HAÇLAMAK: Vaftiz etmek [1649]

HAÇLANMAK: Vaftiz olmak [1650]

HADAK: Karakol [1651]

HADAS: Nöbet [1652]

HADASÇI: Karakol nöbetçisi

HAFLAMAK: Üflemek

HAĞIZ: Bal [1653]

HAĞIZAK: Bal arısı

HAHLAMAK: Kahkaha atmak

HAK: 1. Muhafaza 2. Emanet [1654]

HAKÇI: 1. Muhafız 2. Emanetçi

HAKLAMAK: Muhafaza etmek [1655]

HAKLANMAK: Muhafaza edilmek

HALAÇ: Simit (gevrek) [1656]

HALAGAY: Rus şapkası

HALAKA: Gurbet

HALAKACI: Gurbetçi

HALAL: Helal (Arapça) [1657]

HALAMAK: Başa dönmek [1658]

HALAŞMAK: Dönüşmek [1659]

HALASAMAK: Zennelik etmek [1660]

HALAŞA: 1. Haylaz 2. Yaramaz

HALAY: Halk dansı [1661]

HALAYLAMAK: Halay çekmek

HALAYMA: 1. Kalabalık 2. Sürü

HALAYMAK: Biraraya gelmek [1662]

HALAZMAK: Kendisi bitmek [1663]

HALÇA: 1. Kilim 2. Küçük halı [1664]

HALDAK: Penis [1665]

HALDAMAK: Zıpkınlamak [1666]

HALDANMAK: Zıpkınlanmak

HALDAV: Zıpkın

HALHA: Moğol kabile birliği [1667]

HALIK: Hava [1668]

HALIM: Balina (Moğolca)

HALINGAÇ: 1. Salıncak 2. Hamak

HALINMAK: Havalanmak

HALITMAK: Havalandırmak

HALKIN: Rüzgar Tanrısı (mit) [1669]

HALMA: Erişte [1670]

HALMAN: Sabun (Mançuca)

HALPAK: Yoğurt

HALPAMA: Ekmek (karışık undan)

HALPAMAK: Ekmek yapmak [1671]

HALPATMAK: Ekmek katmak [1672]

HALUÇKA: Kesme hamur aşı [1673]

HAM: 1. Tam 2. Hep

HAMAN: Çuval [1674]

HAMANÇA: Azık torbası

HAMI: 1. Tamamı 2. Hepsi

HAMIŞ: Perşembe günü

HAMIŞTIRMAK: Karıştırmak [1675]

HAMRUN: Enfiye

HAN: 1. Kral 2. Lord [1676]

HANA: Nereye?

HANAY: 1. Köşk 2. Villa 3. Kızak

HANAYDAM: Teras [1677]

HANÇA: 1. Kraliçe 2. Leydi

HANDALA: Tahtakurusu [1678]

HANDU: Çeltik (Çince, Mançuca)

HANDUCUN: Pirinç töreni / şarkısı

HANDUGAÇ: Tepeli bülbül kuşu [1679]

HANGAY: Geyik Tanrısı (mitoloji)

HANLAMAK: Hükmetmek

HANLATMAK: Kral ilan etmek [1680]

HANZAK: Kraliçe arı [1681]

HANTURGAY: Kanarya kuşu

HAR: 1. Siyah renk 2. Kara kartal

HARA: Nere(si)?

HARADA: Nerede?

HARAL: Keçi kılı çuval

HARALAMAK: Yoklama yapmak [1682]

HARAMAK: Lanetlemek [1683]

HARAN: 1. Tencere 2. Kazan

HARANDAY: Düğün çadırı [1684]

HARAY: 1. Nara 2. İmdat

HARAYÇI: İmdat isteyen kimse

HARAYLAMAK: İmdat istemek

HARAYLANMAK: Nara atmak

HARAYAK: Buzağı [1685]

HARAZ: Değirmen

HARAZAN: Kırbaç

HARAZMAN: Değirmen taşı

HARCIL: Bir tür kuş (Hintçe) [1686]

HARGA: Kalbur [1687]

HARGALAMAK: Kalburdan geçirmek

HARGALANMAK: Elenmek

HARHOŞ: 1. Ara öğün 2. Fastfood

HARKIT: Torbalı cin (baca cini) [1688]

HARLAS: Aralık ayı [1689]

HARLAMAK: Nefes nefese kalmak

HARMAK: 1. Durmak 2. Kaldırmak

HARMALAMAK: Karıştırmak [1690]

HARMALANMAK: Bunalmak [1691]

HARPATMAK: Ekmeksiz yemek

HARSA: Kuduz (hastalık)

HARSAL: Kudurmuş

HARSAMAK: Kudurmak

HARSATMAK: Kudurtmak

HARUGAR: 1. Beddua 2. Lanet

HAŞALAMAK: Çamaşır kaynatmak

HAŞLAÇ: Tencere

HAŞLAK: Kaynar

HATA: 1. Defa 2. Kere [1692]

HATALAMAK: Tekrarlamak

HATALANMAK: Tekrarlanmak

HATAN: İmparatoriçe [1693]

HATANLATMAK: Kraliçe yapmak

HAVAR: Bahar

HAVLU: Peşkir (Kürtçe)

HAVULDAMAK: Havlamak (köpek)

HAVULDAŞMAK: Havlaşmak (köpek)

HAVURGA: Hilal

HAY: 1. Ne? 2. Esef 3. Destan

HAYAK: 1. Atlı gezi 2. Seyahat

HAYAMAK: Atla gezmek [1694]

HAYAN: 1. Ne taraf? 2. Hovarda [1695]

HAYATMAK: At koşturmak

HAYÇINMAK: Teessüf etmek

HAYDAÇ: Yular

HAYDAK: Kırbaç

HAYDAKÇI: At arabası sürücüsü

HAYDALAMAK: Dehlemek (at)

HAYDAMA: Atlı eşkıya [1696]

HAYDAMAK: Galeyana getirmek [1697]

HAYDAV: At sürme

HAYDAVÇI: At arabası sürücüsü

HAYDUT: Harami (Macarca)

HAYGAMAK: Feryat etmek [1698]

HAYIŞ: 1. İstirham 2. Rica [1699]

HAYIŞKAN: Saksağan kuşu

HAYIŞMAK: İstirham / rica etmek

HAYKAŞMAK: Bağrışmak

HAYKIRTLAK: Sesi yüksek

HAYLAK: Hazar martısı (kuş)

HAYLAMA: Tezahürat

HAYLAMAK: Dehlemek (at) [1700]

HAYLANMAK: Şevke gelmek

HAYLATMA: 1. Teşvik 2. Galeyan

HAYLATMAK: Teşvik etmek

HAYLAV: Propaganda [1701]

HAYLAVÇI: Propogandacı

HAYMAN: Cüzdan

HAYRA: 1. Rica 2. İstirham [1702]

HAYRAMAK: Rica /istirham etmek

HAYVAH: Eyvah

HAYZAMAK: Uykuda konuşmak [1703]

HAYZAN: Hezeyan [1704]

HAYZANMAK: Hezeyan etmek

HAYZAR: Uykuda konuşan

HAZAK: Paten [1705]

HAZANAK: Tencere [1706]

HAZARAN: En uzun gündüz

HAZARMAK: Beyazlaşmak

HEÇİR: Katır (köken net değil)

HEDEN: Ne kadar?

HEDİRGEÇ: Denge demiri (ocak, sac)

HEĞİZ: Su kanalı

HEKELENMEK: Öfkelenmek

HEKEV: Öfke

HEKİRGE: 1. Enayi 2. Keriz

HELEMEK: Kaynaşıp kaybolmak

HELENMEK: Asimile olmak

HELEŞMEK: Yarenlik etmek

HELİN: Ruhsal enerji

HELMEFİN: Sinema (Mançuca)

HELMEN: Gölge (Mançuca)

HEMDEŞ: Hemfikir

HEMDEŞMEK: Hemfikir olmak

HEPÇEK: 1. Ataç 2. Kıskaç

HEPÇEMEK: Kucaklamak [1707]

HEPTEĞEN: Totalite

HEPTEĞENCİ: Totaliter

HEPTEMEK: Hepsini almak [1708]

HERE: Müşahade

HEREÇİ: 1. Müşahit 2. Şahit

HEREK: 1. Sırık 2. Kıvırcık koyun

HEREL: Şua (ışın)

HEREMEK: Müşahade etmek

HEREN: 1. Göbek bağı 2. Tencere

HERENDEŞ: Akraba

HERGEN: Alfabe (Mançuca)

HERLEMEK: Haylazlık etmek

HEVEK: Kepek (saç)

HEVENK: Leken (kar ayakkabısı)

HEY: 1. Enerji 2. Seslenme sözü

HEYLEŞMEK: Ayaküstü konuşmak

HIBIZGI: Düdük [1709]

HIMÇA: Avuç

HIMÇALAMAK: Avuçlamak

HIN: 1. Kısas 2. Ceza [1710]

HINCAMAK: Kinlenmek

HINÇ: 1. Kin 2. Nefret

HINÇATMAK: Nefret ettirmek

HINILIŞ: 1. Buhran 2. Kriz

HINLANMAK: Endişelenmek

HINMA: Kısas (ceza)

HINMAK: Kısas etmek (ceza) [1711]

HINTMAK: Refleks tepkisi vermek

HIRDA: Bozuk para [1712]

HIRDALAMAK: Para bozdurmak

HIRDAN: "Adem elması" kemiği

HIRLAŞMAK: Husumet etmek [1713]

HIRŞI: Bileği taşı

HIRŞILAMAK: Bileylemek

HIRŞILANMAK: Bileylenmek

HISKILIK: Flamingo kuşu

HIŞKIL: Turşu [1714]

HIŞKILAMAK: Turşu oluşmak

HIŞKILATMAK: Turşu kurmak

HIŞKILDAMAK: Turşu oluşmak

HIŞKILDATMAK: Turşu kurmak

HIŞNAMAK: Göğsü hırıldamak

HIZAN: Erkek kedi

HIZIK: 1. Şerit (yol) 2. Satır (yazı)

HIZINMAK: Tahammül etmek

HIZMAK: Şerit çekmek [1715]

HIZNAMAK: Arzulamak [1716]

HİÇİNSEMEK: Kaale almamak [1717]

HİM: İşaret / trafik direği [1718]

HİMEŞMEK: Temel kazmak [1719]

HİMİZ: 1. Logo 2. Marka [1720]

HİMLEÇ: Trafik lambası

HİMLEMEK: Direk kertmek [1721]

HİMLEŞMEK: İşaretleşmek [1722]

HİN: Mağara [1723]

HİYZİK: İdrar [1724]

HİZGİ: Feraset (sağduyu) [1725]

HİZGİR: Ferasetli (sağduyulu)

HİZMEK: Feraset etmek

HOBANAK: Kelebek tırtılı

HOCA: Tecrübeli kişi [1726]

HOD: 1. Çakmaktaşı 2. Yıldız

HODUKMA: Hayret

HODUKMAK: Hayret etmek

HODUTAY: Takımyıldız

HOKUNMA: Pişmanlık

HOKUNMAK: Pişman olmak

HOKUZ: Manda (camız) [1727]

HOLA: Delta (çatalova) [1728]

HOLAVAR: Pastoral şiir

HOLUZ: Eleme düzeneği [1729]

HOMUDAMAK: Şikayet etmek [1730]

HOMUDANMAK: Şikayetlenmek

HOMUZ: Flüt [1731]

HONAK: 1. Kervansaray 2. Otel [1732]

HOR: 1. Hakir 2. Elverişsiz 3. Şom

HORA: 1. Halay 2. Cins at [1733]

HORABAŞ: Halaybaşı

HORAMA: Karaağaç

HORAMAK: Hor / hakir görmek

HORALMAK: Hor / hakir görülmek

HORANMAK: Dilencilik yapmak

HORASAN: Samanlı çamur sıvası

HORAYDA: Koro (çok sesli müzik)

HORAYLAMAK: Koroyla söylemek

HORGA: Burç (kale) [1734]

HORGUÇ: Hacamat aleti [1735]

HORHAR: Nargile [1736]

HORLAK: Yabani

HORLAV: Tahkir (küçük görme)

HORTDAMAK: Mezardan çıkmak

HORTDAN: Zombi (yaşayan ölü)

HOŞAL: Memnun [1737]

HOŞALMAK: Memnun olmak

HOŞAR: 1. Zevk 2. Haz

HOŞARLANMAK: Zevk almak

HOŞLAMAK: Memnun etmek

HOŞMAK: Sebze ezmesi

HOŞNA: Hoppa [1738]

HOŞNAMAK: Hoppalık etmek

HOŞNAŞMAK: Cilveleşmek

HOŞUR: 1. Kaya tuzu 2. Kristal

HOTAN: Pelikan kuşu [1739]

HOTAY: Akrep burcu (gök) [1740]

HOTAZ: Gelin tacı

HOYLAMAK: Şiir okumak [1741]

HOYLAŞ: 1. Destan 2. Aksan

HOYLAŞMAK: Atışmak (edebiyat)

HOYRA: Nara

HOYRAMAK: Nara atmak

HOYRAŞMAK: Nara atışmak

HOYRAT: Uzun hava

HOZALAK: Salyangoz

HOZAK: Bekar

HOZAMAK: Yalnız bırakmak [1742]

HOZAN: Nadas

HOZANMAK: Bekar kalmak

HÖBELEK: Kuzu göbeği mantarı [1743]

HÖL: 1. Nem 2. Rutubet [1744]

HÖLEK: Nemli toprak

HÖLEME: Başlık parası [1745]

HÖLEMEK: Su serpmek [1746]

HÖLEN: Yeşil / sulak arazi

HÖLENMEK: Yeşermek [1747]

HÖLEŞMEK: Rutubetlenmek

HÖLLEÇ: Tahıl çorbası

HÖMEK: Gırtlak [1748]

HÖMEY: Gırtlak [1749]

HÖREMEK: Ürümek (köpek, kurt)

HÖREN: Nara

HÖRENMEK: Nara atmak [1750]

HÖVENK: Pamuk

HÖYEK: 1. Fildişi 2. Domuz diş'i [1751]

HÖYKÜRMEK: Ötmek (horoz)

HÖYLEM: Cümle (dilbilgisi) [1752]

HÖYLEMEK: Cümle kurmak

HÖYLEŞ: Hasbıhal [1753]

HÖYLEŞME: Muhabbet

HÖYLEŞMEK: Hasbıhal etmek

HÖYÜK: Tümülüs [1754]

HÖZ: Hece [1755]

HÖZDE: Güya [1756]

HÖZDEME: Kekeme

HÖZDEMEK: Kekelemek [1757]

HUBAR: Soluk (renk)

HUBARMAK: Rengi solmak

HUBULGAN: Kurtadam [1758]

HUĞANGA: Kuşkonmaz (bitki) [1759]

HUĞUL: Havale (hastalık)

HUĞULMAK: Havale geçirmek

HUĞUR: Keman (çalgı)

HUĞURCU: Kemancı

HUĞURDAMAK: Keman çalmak

HUĞURGAN: Kemankeş

HULGAMAK: Çalmak (hırsızlık) [1760]

HULGANA: Bozkır faresi (Mus) [1761]

HULGAYLAMAK: Hırsızlık yapmak

HUNA: Kulaksız koyun [1762]

HUNAR: Elbise [1763]

HUNDA: Çuval [1764]

HUNDACI: 1. Çuvalcı 2. Hırsız

HUR: Karatavuk

HURAG: Kodeks (yasa külliyatı)

HURAĞAN: Kuzu

HURAL: 1. Senato 2. Konsey

HURALDAMAK: Celse yapmak [1765]

HURALDAŞ: Senatör

HURALDAŞMAK: Meclis toplamak

HURALTAY: Parlamento

HURAMAK: Toplamak

HURANMAK: Toplanmak

HURBAY: Sıkma börek [1766]

HURÇAK: Kemer [1767]

HURÇAMAK: Kemer takmak

HURÇANMAK: Kemer takınmak

HURGUÇ: Kerpeten

HURLAK: Kundak (bebek sargısı)

HURLAMAK: Bandaj sarmak [1768]

HURLANDIRMAK: Sürekli sarmak

HURLANMAK: Bandajlanmak

HURMAK: Ulumak (kurt vs.) [1769]

HURT: Kurtçuk (solucan) [1770]

HURTMA: Köpekbalığı

HUSA: Endişe

HUSALANMAK: Endişelenmek

HUSMA: Suçiçeği hastalığı

HUSMAK: Döküntü olmak [1771]

HUSUNÇ: Traş [1772]

HUSUNMAK: Traş olmak [1773]

HUSUTMAK: Traş etmek [1774]

HUSUR: Kısır (çocuksuz) [1775]

HUŞTAK: Düdük

HUŞTAMAK: Düdük çalmak

HUŞUNMAK: Ufanmak [1776]

HUŞUNTU: 1. Talaş 2. Ufantı [1777]

HUTAG: Kudsiyet [“g” ile] [1778]

HUTAGTAY: Zikir / takdis ayini

HUVA: Kestane rengi

HUVALAMAK: Ezmek [1779]

HUVALANMAK: Ezilmek

HUVASAN: Rahip (Çince) [1780]

HUYAN: Ürkek

HUYANMAK: Ürkmek

HUYMA: Kulübe [1781]

HUYUK: Canavar [1782]

HUYZU: Çinli Müslüman (Çince)

HÜDER: Misk geyiği

HÜN: Joker (iskambil)

HÜNÜRDEMEK: Mırıldamak

HÜNÜRDENMEK: Mırıldanmak

HÜREN: Kahverengi

HÜREY: Soy Tanrısı (mitoloji)

HÜRMEK: 1. Üflemek 2. Esmek

HÜRNE: Kokarca (hayvan)

HÜRÜLMEK: Şişirilmek

HÜVESEN: Rahibe (Çince) [1783]

HÜYMEK: Üst üste yığmak

HÜZGEÇ: Filtre

HÜZMEK: Filtrelemek [1784]

HÜZÜLMEK: Filtrelenmek

- I -

IÇANMAK: Dikkat etmek [1785]

IÇKI: 1. İhtimam 2. Vicdan

IÇKIN: 1. İhtimamlı 2. Vicdanlı

IÇKINDIRMAK: Müptela etmek

IÇKINMAK: Müptela olmak [1786]

IÇKIRIK: Hıçkırık

IÇKIRMAK: Hıçkırmak

IÇLAK: Astar [1787]

IÇLAMAK: Dahil etmek

IÇLANMAK: Dahil olmak

IÇTAN: Külot [1788]

IÇTANMAK: İç çamaşırı giymek [1789]

IDAĞ: Muhafaza [1790]

IDAĞCI: Muhafız

IDALAMAK: Kışkılamak (köpek) [1791]

IDALANMAK: Kışkılanmak (köpek)

IDANMAK: Uzaklaşmak [1792]

IDARMAK: Uzaklaştırmak [1793]

IDIĞAN: Azad edilmiş hayvan [1794]

IDIK: Azad kurbanı (Bahire, Saibe)

IDILMAK: Azad edilmek

IDIMAK: Azad etmek

IĞAÇ: 1. Kereste 2. Fersah [1795]

IĞAÇÇI: Keresteci

IĞALAMAK: Cilalamak [1796]

IĞALANMAK: Cilalanmak

IĞAR: Kıymetli [1797]

IĞARLIK: Kıymet

IĞÇALAMAK: Sarsmak

IĞDIR: 1. Hoş 2 Latif

IĞDIRLIK: 1. Hoşluk 2. Letafet

IĞIK: Keman (çalgı)

IĞILCAMAK: Salınmak

IĞILÇAK: Salıncak

IĞILDAMAK: Yavaşça akmak [1798]

IĞILMAK: 1. Sarkmak 2. Örülmek

IĞINMAK: Ikınmak [1799]

IĞIR: Fecir (gün doğumu)

IĞIRÇAMAK: Yaylanmak [1800]

IĞIRÇATMAK: Yaylandırmak [1801]

IĞIRDAK: Viyolensel

IĞIRDAMAK: Yay sesi çıkmak [1802]

IĞIRMAK: Aydınlanmak [1803]

IĞIŞMAK: Tur atmak [1804]

IĞLAMAK: Figan etmek [1805]

IĞLAŞMAK: Figan edişmek

IĞLINMAK: Salınmak [1806]

IĞMAK: Hızlı hareket etmek

IĞRAMA: 1. Sarsıntı 2. Sallama

IĞRAMAK: 1. Sarsmak 2. Sallamak

IĞRANMAK: Salınmak

IĞRAYMAK: Hırıldamak

IĞRIK: Sarkaçlı saat

IĞŞAK: Web (internet) [1807]

IHMAK: Çökmek (deve)

IHRA: Yabani sarmaşık

IHTIRMAK: Çöktürmek (deve)

IJILDAMAK: Islık çalmak

IJILDANMAK: Islık çalmak (hafif)

IJILDAŞMAK: Islık çalmak (karşılıklı)

IJKIR: Islık

IJKIRIK: Islık

IJKIRMAK: Islık çalmak [1808]

IKILIK: Hıçkırık

IKIRMAK: Soluğu tıkanmak

IKIŞMAK: Kalabalıklaşmak

IKITMAK: 1. Ikındırmak 2. Çömeltmek

IKLIĞ: 1. Rebap 2. Lir (telli çalgı)

IKMAK: Süt sağmak [1809]

IKRAMAK: Hırıldamak

IKRANMAK: Homurdanmak

ILAĞÇI: Haberci

ILAMAK: Haber götürmek [1810]

ILANMAK: İcabet etmek

ILAŞ: Ahenk

ILAŞAT: 1. İcabet 2. Anlaşma

ILAŞMAK: 1. Uzlaşmak 2. Anlaşmak

ILAT: Mahal

ILATÇI: Sakin (ikamet eden)

ILATÇILAR: Ahali

ILCIR: iltihap

ILCIRANMAK: İltihaplanmak

ILCIRATMAK: İltihap kaptırmak

ILÇAMAK: Cilve / işve yapmak

ILÇIN: 1. Hoppa 2. Hafifmeşrep

ILÇINMAK: Hoppalık etmek [1811]

ILDAM: 1. Sürat 2. Hız [1812]

ILDAMAK: Sürat / hız yapmak

ILDANMAK: Süratlenmek / hızlanmak

ILDIR: 1. Hiddetli 2. Parlak

ILDIRAMAK: Parlamak

ILDIRAK: Siren lambası

ILDIRIŞ: Parıltı [1813]

ILDIRIŞMAK: Parlamak (alev)

ILDIRMAK: Hiddetlenmek [1814]

ILDIZ: Kök (ağaç)

ILGAMAK: Hücum etmek

ILGANMAK: Baskına uğramak

ILGANUS: Yunus balığı [1815]

ILGAR: 1. Hücum 2. Öncü birlik

ILGARMAK: Acele etmek

ILGATMAK: Hücum ettirmek

ILGAV: 1. Hücum 2. Atlı saldırı

ILGAVUL: Süvari

ILGINÇAR: Kuşkirazı (ağaç, bitki)

ILIMDAMA: İtidal [1816]

ILIMDAMAK: İtidalli davranmak

ILIMDAŞ: Mutedil (itidalli) kişi

ILIMDAŞLIK: İtidal

ILIMDAŞMAK: Ortayı / arayı bulmak

ILINÇ: İtidal

ILINGAÇ: Salıncak [1817]

ILINMAK: Hafifçe ısınmak

ILIŞIK: Yayın balığı

ILIŞIR: İki yıl önce

ILIZ: Zayıf [1818]

ILIZLAMAK: Zayıflamak

ILIZLATMAK: Zayıflatmak

ILIZMAK: Zayıflamak

ILKIM: Serap [1819]

ILKIMAK: Serap görünmek

ILKINMAK: Serap görmek

ILMA: Vahiy [1820]

ILMAK: Vahiy / ilham almak

ILTAR: Çengelli tasma (köpek)

IMAK: 1. Sevketmek 2. Nakletmek

IMÇI: Biberon

IMÇILAMAK: Biberonla beslemek

IMÇILANMAK: Biberon emmek

IMIZ: Yarı olgunlaşmış ham peynir

IMIZGANMAK: Sayıklamak [1821]

IMIZMAK: Hareketlenmek [1822]

IMLAÇ: İşaret direği / kazığı [1823]

IMLAMAK: İşaret kazığı çakmak

IMLIK: Ünlem işareti (imla) [1824]

INAK: 1. Emin 2. Dost 3. Yaver

INAL: 1. Mümin 2. Kont 3. Baron

INAM: İman [1825]

INAMA: 1. Şahitlik 2. Tasdikleme

INAMAK: Şehadet etmek (din) [1826]

INANÇ: İnanç [doğru söyleniş]

INANMAK: İman etmek [1827]

INAŞMAK: İtimat etmek

INAVAT: Şehadet (dine girme)

INCALIZ: Yaban soğanı

INCALMAK: Narinleşmek [1828]

INCALTMAK: Narinleştirmek

INCAMAK: Rencide olmak [1829]

INCATMAK: Rencide etmek

INÇAK: 1. Gamlı 2. Ağlayan

INÇAKLAMAK: Hıçkırarak ağlamak

INÇAKLANMAK: İçini çekmek

INÇAMAK: Gamlanmak [1830]

INÇATMAK: Rahatsız etmek

INÇKIRMAK: Hıçkırmak

INDIR: Harman

INDIRMAK: Harman kaldırmak [1831]

INGILDAMAK: Ağlamak (bebek)

INGIRŞAMAK: Figan etmek

INILDAMAK: İnlemek

INIR: Hayvan sırtı [1832]

INIRÇAK: 1. Semer 2. Palan [1833]

INIRÇAMAK: Hayvan binmek [1834]

INIRDAMAK: Uğuldamak

INIRDANMAK: İnlemek

INIRDAŞMAK: Uğuldaşmak

INIRGA: 1. Eşek arısı 2. Üzüm arısı

INRAMAK: Böğürmek

INRATMAK: Böğürtmek

IPLAK: Işıltılı

IPLAMAK: Işıldamak

IPRAMAK: Korezyona uğramak [1835]

IPRATMAK: Korezyona uğratmak

IR: 1. İspiyon 2. Şarkı [1836]

IRA: Mesafe [1837]

IRABAKAN: 1. Falcı 2. Kahin [1838]

IRABAKMAK: Fal bakmak [1839]

IRAKAY: Uzak [1840]

IRAKAYMAK: Uzaklaşmak

IRAKLAMAK: Uzaklara bakmak [1841]

IRAKLAŞMAK: Uzaklaşmak

IRAKSAK: Miyop

IRAKSAMAK: Gözleri kısılmak [1842]

IRAKSANMAK: Dalgın bakmak [1843]

IRAKSAR: Dalgın / mesafeli kişi

IRAKSATMAK: Gözlerini kısmak [1844]

IRAKTAMAK: Kement atmak [1845]

IRAKTAR: Kement

IRALGAN: Hipermetrop [1846]

IRALMAK: Huylanmak [1847]

IRAMA: Mesafe

IRAMAK: Uzaklaşmak

IRAN: Sabah

IRANMAK: Sabah olmak

IRAŞMAK: Araları açılmak

IRAŞTIRMAK: Aralarını açmak

IRAT: Mahsül

IRATMAK: Uzaklaştırmak

IRAY: Cennet

IRAZ: 1. Baht 2. Talih 3. Şans

IRÇAK: 1. Manivela 2. Kriko demiri

IRÇAMAK: Ağır çekmek [1848]

IRÇAN: 1. Terazi ağırlığı 2. Sırıtkan

IRÇANMAK: Ağır konuşmak [1849]

IRÇATMAK: Ağırlık uygulamak

IRÇMAK: Sırıtmak [1850]

IRDAK: Şarkı

IRDAKÇI: Şarkıcı

IRDAMAK: Şarkı söylemek

IRGAÇ: 1. Kanca 2. Mandal (çamaşır)

IRGALAMAK: 1. Sarsmak 2. Sallamak

IRGALANMAK: Sarsılmak

IRGALAŞMAK: Birbirini sarsmak

IRGAMAK: Sallamak [1851]

IRGANDIRMAK: Sallandırmak

IRGANMAK: Sallanmak

IRGAŞMAK: Birbirini sarsmak [1852]

IRGATMAK: Sallatmak

IRGAY: 1. Yayın balığı 2. Hanımeli

IRGAYMAK: Salınmak

IRGIN: Hasta [1853]

IRGINMAK: Hastalanmak

IRIK: 1. Kehanet 2. Fal [1854]

IRIKLAMAK: Kehanette bulunmak

IRILDAMAK: Laf atmak

IRILDAŞMAK: Ağız dalaşı yapmak

IRILMAK: Bitap olmak

IRIM: Kehanet [1855]

IRIMÇI: Kahin

IRIMÇILAMAK: Kehanet etmek

IRIŞKAN: 1. Kıyaslayıcı 2. Nispetçi

IRIŞTIRMAK: Kıyaslamak

IRIZ: Meşum (kötü) kehanet

IRIZCI: Şom ağızlı

IRIZLAMAK: Kötüye yormak

IRIZLANMAK: Kötüye yorulmak

IRKALMAK: Gaipten haber almak

IRKIL: 1. Falcı 2. Efsanevi kam [1856]

IRKINMAK: Büyülü söz söylemek

IRKMAK: Fal bakmak [1857]

IRLAMCI: İspiyoncu

IRLAMAK: İspiyonlamak [1858]

IRLAŞ: Ağız dalaşı

IRLAŞMAK: Ağız dalaşı yapmak [1859]

IRLAY: Şırıltılı akarsu bölgesi

IRLINGAÇ: Yürüteç (bebek için)

IRMAK: 1. İtmek 2. Varmak

IRMALAMAK: İspiyonlamak

IRMAN: 1. İspiyoncu 2. Muhbir

IS: 1. Cenaze ekmeği 2. Sahip

ISAÇ: 1. Kalorifer 2. Radyatör

ISANMAK: Sahiplenmek

ISAR: Menkul (taşınır) [1860]

ISARMAK: Korumak [1861]

ISIĞÇAK: 1. Hamam 2. Kaplıca

ISIDAM: Sauna [1862]

ISIK: 1. Hararet 2. Yanık izi [1863]

ISIKLAMAK: Hararet yapmak (araç)

ISIKLANMAK: Hararetlenmek

ISILIK: Vücut ısısı / ateşi

ISINAK: Ateş / ocak başı

ISIRAK: Isırma tahtası (tıp, bebek)

ISIRGANDIRMAK: Utandırmak

ISIRGANMAK: Mahçup olmak

ISIRGI: Trahoma hastalığı

ISITMAÇ: Kettle (su ısıtıcı)

ISIYAH: Nevruz bayramı [1864]

ISKA: Hedefi kaçırma [1865]

ISKALAMAK: Hedefi kaçırmak

ISKANAK: Lağım faresi

ISKARÇ: 1. Şişman 2. Taşkın

ISKARÇA: Kalabalık

ISKIMAK: Islık çalmak [1866]

ISKINMAK: Hırıltılı solumak [1867]

ISKIR: Düdük [1868]

ISKIRAN: Hamur kesme demiri [1869]

ISKIRIK: 1. Düdük sesi 2. Islık

ISKIRMAK: Islık / düdük çalmak [1870]

ISKIRMAN: Flüt

ISKIRTMAK: Düdük / flüt çalmak

ISKITMA: Verem hastalığı

ISKITMAK: Derinden öksürmek

ISLAVAÇ: Su serpme tahtası

ISMAK: Nakletmek [1871]

ISMAR: 1. Sipariş 2. Sevk

ISMARGA: Adisyon (sipariş fişi)

ISMARIŞ: Sipariş [1872]

ISMARLAMAK: Sipariş vermek

ISMARLANMAK: Sipariş verilmek

ISMAZ: 1. Gayrımenkul 2. Felçli

ISMAZLIK: 1. Sabitlik 2. Felç

ISOT: Acı biber [1873]

ISSIZ: 1. Sahipsiz 2. Tenha

ISTAMAK: Duman çıkarmak [1874]

ISTANMAK: Dumanlanmak

ISTAR: Halı / kilim dokuma tezgahı

ISTATMA: Sigara [1875]

ISTATMAK: Sigara içmek

ISTIK: 1. Termik 2. Hararet

ISTIKLAMAK: Hararetlendirmek

ISTIKLANMAK: Sıcak basmak

ISTIM: Bebek bekleme (gece)

ISTIMLAMAK: Bebek beklemek

ISTISU: Termal su

IŞAN: 1. Gaye (hedef) 2. Şafak [1876]

IŞANÇ: 1. İtimat 2. Eminlik 3. İman

IŞANDIRMA: Kefalet

IŞANDIRMAK: Kefil olmak [1877]

IŞANGA: Garanti / teminat belgesi

IŞANIK: İman (itikat)

IŞANILMAZ: Güvenilmez

IŞANIŞ: İtimat

IŞANIŞMAK: Birbirine güvenmek

IŞANMAK: İtimat / iman etmek [1878]

IŞANMAZ: 1. Güvensiz 2. İmansız

IŞARMAK: Rahatlamak [1879]

IŞIM: Deriden bacak örtüsü / konçu

IŞIN: 1. Şua 2. Lazer

IŞINAK: Fecr (gündoğumu)

IŞINIM: Şualanma

IŞINLAMA: Teleportasyon

IŞINLAMAK: Teleporte etmek [1880]

IŞINLANMAK: Teleporte olmak

IŞIRGA: Projektör

IŞIRGAMAK: Parlamak

IŞIRMAK: Işığı / ateşi artmak

IŞITAÇ: Lamba

IŞKIN: Sürgün (ağaç, bitki)

IŞKINLAMAK: Sürgün / filiz vermek

IŞLAÇ: Projektör [1881]

IŞLAMAK: Parlamak (ateş, ışık)

IŞNAMAK: Işık saçmak / yaymak

IŞNAR: Fosfor [1882]

IŞNARMAK: Aydınlanmak

IŞNATMAK: Aydınlatmak

IŞTIR: Yabanpazısı

ITAĞ: 1. Küçük kilim 2. Paspas

ITAVUN: Keklik

ITI: Koku

ITIR: Güzel koku

ITMAK: Güzel kokmak

IY: 1. Feryat 2. Acı sözcüğü [1883]

IYAM: Ağustos ayı

IYÇI: Ağlayıcı (cenazelerde)

IYIĞ: 1. Doğa ruhu 2. Melek [1884]

IYIK: 1. Hafta 2. Omuz [1885]

IYIŞ: 1. Armağan 2. Hediye

IYIŞMAK: Hediyeleşmek

IYLAMAK: Feryad etmek [1886]

IYMAK: 1. Sermek 2. Kokmak

IYŞAK: 1. Armağan 2. Hediye [1887]

IZALAMAK: Alay ederek gülmek

IZALANMAK: Alay edilmek [1888]

IZANMAK: Kefil olmak [1889]

IZARGAN: Sırıtkan [1890]

IZARMAK: Sırıtmak [1891]

IZAY: Tebessüm

IZAYMAK: Tebessüm etmek

IZGAR: Ayaz [1892]

IZGARMAK: Ayaz çıkmak

IZGIL: 1. Kabile 2. Klan

IZGIN: Keten tohumu

IZGIŞ: 1. Polemik 2. Nifak [1893]

IZGIŞÇI: 1. Polemikçi 2. Nifakçı

IZGIŞMAK: Polemiğe girmek

IZGIŞTIRMAK: Nifak çıkarmak

IZGIT: Kız kuşu

IZIH: Hayvan Tanrısı (mitoloji)

IZIK: Sürgün (ceza)

IZIKMAK: Sürgüne gitmek (ceza)

IZILDAMAK: Vızıldamak

IZILDANMAK: Vızıldanmak

IZIRAK: Sinekkapan bitkisi [1894]

IZIRGA: Küpe [1895]

IZIRGALIK: Kulak memesi

IZIRGAN: Küpe çengeli

IZIRMAK: 1. Tutmak 2. Delmek

IZIRTMAK: Küpe takmak

IZKINDIRMAK: Serbest bırakmak

IZKINMAK: Serbest kalmak [1896]

- İ -

İÇDENET: Dahili teftiş [1897]

İÇDENMEK: Dahil olmak

İÇDÜZEN: Disiplin

İÇEĞEN: Akarsuyun yittiği çukur

İÇEK: 1. Hortum 2. Sucuk 3. Bağırsak

İÇELMEK: İçe kapanmak

İÇELTMEK: İçeriye kapatmak

İÇEMEK: Zimmetlemek

İÇENDİRMEK: Küstürmek

İÇENEK: Meyhane

İÇENMEK: Küsmek [1898]

İÇEREK: Pipet

İÇERGE: 1. Samimiyet 2. Kemal [1899]

İÇERGEN: 1. Samimi 2. Kamil [1900]

İÇERLEK: 1. Dahili 2. İçe kapalı

İÇERLETMEK: İçeri / geri çekmek

İÇETMEK: Zimmetine geçirmek [1901]

İÇEV: Daire (bina, apartman) [1902]

İÇGEÇİT: Tünel

İÇGEN: Samimi

İÇGER: Enderun

İÇGERMEK: İçinde bulunmak [1903]

İÇİK: 1. İçine kapanık 2. İçe kapalı

İÇİKMEK: 1. İçe kapanmak 2. Küsmek

İÇİNGİR: Hassas (duygulu)

İÇİNGİRMEK: Hassaslık etmek

İÇİNMEK: İç(ine) çekmek

İÇİRGİ: 1. Keçe 2. Sünger

İÇİTEÇ: 1. Enjektör 2. Şırınga

İÇİTKEN: Serum

İÇİTMEK: Enjekte/ şırınga etmek

İÇKE: Dahil

İÇKELİK: Dahiliye (tıp)

İÇKEMEK: İçine çekmek [1904]

İÇKER: Dahili

İÇKERMEK: Dahil olmak

İÇKEZİK: Tifo hastalığı

İÇKEZMEK: Tifo olmak [1905]

İÇKİLEMEK: İçki dağıtmak

İÇKİLENMEK: İçki almak

İÇKİN: 1. Samimi 2. Mündemiç

İÇKİR: Riyakar [1906]

İÇKİRLENMEK: Riyakarlık etmek

İÇKİRMEK: İçinde tutmak [1907]

İÇKÖYNEK: Fanila [1908]

İÇLEK: 1. Hassas (duygulu) 2. Dahili

İÇLEMEK: İçeriye almak / çekmek

İÇME: Maden suyu pınarı

İÇMEZ: İçki içmeyen kişi

İÇMEZLİK: Alkol içmeme durumu

İÇRE: İçinde

İÇREMEK: İhtiva etmek

İÇSEMEK: 1. Darılmak 2. Gücenmek

İÇTELEMEK: İhtiva etmek

İÇTELİK: 1. Muhteviyat 2. Mazmun

İD: 1. Rakam 2. Sembol ["d" ile] [1909]

İDE: 1. Sihir 2. İşaret 3. Nüfuz

İDEGET: Sihirbaz

İDEĞ: İşaret (hayvan)

İDEĞLİ: İşaretli (hayvan)

İDEĞSİZ: İşaretsiz (hayvan) [1910]

İDEK: 1. Ümit 2. Malumat 3. Haber

İDEKLEMEK: Süt emdirmek [1911]

İDELEK: 1. Sendika 2. Ajans

İDELMEK: Haber almak

İDEMEK: İşaret etmek [1912]

İDERE: Karahindiba otu

İDERGE: Süt sağımı [1913]

İDERGEN: Süt sağım yeri

İDERMEK: Süt sağmak / biriktirmek

İDERZEK: Güğüm (süt kabı) [1914]

İDEŞ: Haber

İDEŞME: Telgraf [1915]

İDEŞMEK: Haberleşmek (telgraf)

İDEY: Büyükbaba (dede)

İDEYİK: 1. Faraza 2. Eğer ki [1916]

İDİ: İlah [1917]

İDİK: 1. Mübarek 2. Sebatkar

İDİKMEK: Sebat etmek

İDİLMEK: Donanmak

İDİŞ: 1. Kap 2. Vazo

İDİŞMEK: Dedikodu yapmak

İDİZ: 1. İlahi 2. Yüce [1918]

İGEL: Meşe palamudu ağacı

İGİL: İki telli çalgı [1919]

İĞ: 1. Maraz 2. Tehlike 3. Zehir [1920]

İĞCİK: İbre

İĞDEMİR: Çivi sökme aleti [1921]

İĞDİ: Akrep / böcek iğnesi

İĞDİLEMEK: Zehirlemek [1922]

İĞDİLENMEK: Zehirlenmek [1923]

İĞDİN: Cistus (Laden) bitkisi

İĞDİŞ: Hadım (enenmiş)

İĞDİZ: Verem hastalığı

İĞEMEK: İtiraz etmek

İĞENMEK: İnat etmek [1924]

İĞER: Zağar (av köpeği) [1925]

İĞEŞKEN: İnat

İĞEŞMEK: İnatlaşmak (karşılıklı) [1926]

İĞEZ: 1. Hastalık 2. Maraz 3. Dert

İĞİLMEK: Beli bükülmek [1927]

İĞİN: Kuyruk (sıra, dizi) [1928]

İĞİNMEK: Zayıflamak [1929]

İĞİNSEME: Zaaf

İĞİNSEMEK: Zaaf göstermek

İĞİR: 1. Çark 2. Kerahat vakti [1930]

İĞİRÇEK: 1. Topaç 2. Kirmen [1931]

İĞİRÇEMEK: Dönerek akmak [1932]

İĞİRMEK: 1. Dönmek 2. Çürümek

İĞİRTMEK: Döndürmek

İĞİT: 1. Kurnaz 2. Hilekar [1933]

İĞİTMEK: Kurnazlık / hile yapmak

İĞLEK: 1. Maraz 2. Dert 3. İstihza

İĞLEMEK: Maraz çıkarmak [1934]

İĞLENMEK: Dertlenmek

İĞLEŞİK: Kötü konuşan [1935]

İĞLEZ: 1. Kanser 2. Maraz

İĞLİ: 1. Dertli 2. Tehlikeli 3. Zehirli

İĞMEK: 1. Bükmek 2. Batırmak

İĞNEÇ: Arı / böcek iğnesi

İĞNİK: Dizanteri

İĞNİKMEK: İshal / dizanteri olmak

İĞREK: Bilinmez [1936]

İĞRELEMEK: Izdırap / azap etmek

İĞRELENMEK: Izdırap / azap çekmek

İĞREMEK: Huylanmak [1937]

İĞRENMEK: Midesi bulanmak

İĞREŞMEK: Karşılıklı huylanmak [1938]

İĞRETMEK: Huylandırmak

İĞRİMEK: Ekşimek (süt, yoğurt)

İĞRİZ: Çalı / diken yakılmış alan

İĞSEK: Kalleş

İĞSEMEK: Kalleşlik etmek

İĞSEN: 1. Gafil 2. Lakayt

İĞSENMEK: Gaflet etmek [1939]

İĞSİMEK: Yağsız süt peyniri

İĞSİZ: 1. Dertsiz 2. Tehlikesiz

İKEME: Saniye

İKEN: Yirmi (sayı) [1940]

İKENGE: 1. Orijin 2. Unsur

İKEV: Çift (ikili)

İKEVLEN: 1. Çift kişi 2. Karı-koca

İKEZE: Nekahat [1941]

İKİLEV: Kararsızlık [1942]

İKİLEVCİ: Kararsız

İKİN: Sani

İKİNDİ: Öğle ve akşam arası

İKİNMEK: İki ayak üzeri kalkmak

İKİNTİ: 1. Kopya (nüsha) 2. Emsal

İKİNTİSİZ: Emsalsiz

İKİŞMEK: İki ayak açmak [1943]

İKİT: 1. Hayvan terbiyesi 2. Kuluçka

İKİTÇİ: Hayvan terbiyecisi

İKİTMEK: Hayvan terbiye etmek [1944]

İKİZEK: İkizlerin her biri

İKİZER: 1. İkişer 2. Çifter

İKŞİT: Tımarlı sipahi

İLBEY: Vali (şehir yöneticisi)

İLBİLGE: 1. Ombudsman 2. Müsteşar

İLBİLİK: Devlet arşivi [1945]

İLBİZ: Salyangoz [1946]

İLCER: Memleket (doğulan yer)

İLCERMEK: Memlekete dönmek

İLÇER: Kilit halkası [1947]

İLÇİ: Bürokrat [1948]

İLÇİK: 1. Kasaba 2. Kaza (ilçe)

İLÇİN: Vücut ısısı

İLÇİNMEK: Ateşten sayıklamak

İLÇİR: Zincir halkası

İLÇİRBE: Zincir

İLÇİRLEMEK: Zincirlemek

İLÇİRME: Zincirleme

İLÇİRMEK: İç içe geçirmek

İLÇMEK: Vücut ısısı artmak [1949]

İLDEK: Çelme

İLDEMEK: Çelme takmak

İLDEN: 1. Aşikar 2. Sarih 3. Net

İLDENMEK: Aşikar olmak

İLDERME: Belediye [1950]

İLDERMEK: Şehir idare etmek [1951]

İLDEŞ: Hemşehri

İLDEŞMEK: Hemşehri olmak

İLDİK: Çelme

İLDİR: Sicim

İLDİRME: İdam ipi 2. Darağacı [1952]

İLDİRMEK: 1. Asmak 2. Yere koymak

İLDİZ: 1. Menşe 2. Orijin 3. Yurtsever

İLEĞMEK: Rencide olmak [1953]

İLEK: 1. Yazı (para) 2. Çengel [1954]

İLEKÇE: Kopça [1955]

İLEKLEMEK: Çengele asmak [1956]

İLEKLENMEK: Çengele asılmak

İLEKTİRMEK: Kopçalamak

İLELEŞE: Berabere

İLELEŞME: Birliktelik (ilişki)

İLELEŞMEK: Beraber olmak

İLEM: 1. Hoş 2. Ferah

İLEMEK: 1. Takmak 2. Bağlamak [1957]

İLEMEN: Şehir / devlet kurucusu

İLENCEK: 1. Musallat 2. Tebelleş

İLENÇ: Lanet

İLENDERE: Rende

İLENDİRMEK: Lanet ettirmek

İLENEK: 1. Lanet 2. Ayakbağı

İLENGEÇ: Mavi yengeç [1958]

İLENMEK: Lanet etmek [1959]

İLENTİ: 1. Tasallut 2. Endişe

İLER: 1. Vaka 2. Vukuat

İLERGEN: 1. Önde olan 2. Aleni

İLERK: Eyalet

İLERLEK: Daha sonraki

İLERMEK: Öne çıkmak [1960]

İLERTMEK: Öne çıkarmak [1961]

İLEŞ: 1. Flört (sevgili) 2. Canayakın

İLEŞİK: 1. Candan 2. Canayakın

İLEŞKEN: 1. Çapkın 2. Tebelleş

İLEŞMEK: Flört etmek

İLEŞTİRMEK: Çöpçatanlık yapmak

İLETİŞÇİ: Haberci

İLETİŞMEK: Haberleşmek

İLETKEÇ: Kablo

İLETKEL: Rapor

İLETKELCİ: Raportör

İLETKEMEK: Rapor vermek

İLETMEN: 1. Kurye 2. Haberci

İLEV: 1. Cinsel ilişki 2. Seks

İLEY: 1. Cinsel organ 2. Ön taraf [1962]

İLEYMEK: Cinsel birleşmek

İLEZ: Halüsinasyon [1963]

İLEZMEK: Filizlenmek [1964]

İLEZLENMEK: Halüsinasyon görmek

İLGE: 1. Model 2. Kalıp 3. Sürgü [1965]

İLGEÇ: 1. Çengel 2. Edat

İLGELEMEK: Sürgülemek

İLGEMEK: Sevk etmek [1966]

İLGEN: 1. Delil 2. İspat 3. Dişi deve

İLGENÇEK: 1. Kırbaç 2. Falaka [1967]

İLGENMEK: Sevk edilmek [1968]

İLGER: Raf [1969]

İLGERMEK: Rapt etmek [1970]

İLGEŞER: Fermuar

İLGEŞMEK: İç içe geçmek

İLGEŞTİRMEK: İç içe geçirmek

İLGEVÜR: Vestiyer [1971]

İLGEY: 1. Vatansever 2. Yurtsever

İLGEZDİ: Çok yer görmüş kişi

İLGEZEK: 1. Turizm 2. Meraklı [1972]

İLGEZER: 1. Seyyah 2. Turist

İLGEZMEK: Seyahat etmek

İLGİMEK: Ait olmak [1973]

İLGİN: 1. Ait 2. Dair

İLGİNMEK: Tesir etmek

İLGİR: 1. Candan 2. Alakadar

İLGİRMEK: Alakadar olmak

İLGİTMEK: Tespit etmek [1974]

İLGİZ: Merak

İLİÇKİR: Sucuk

İLİKÇE: Düğme deliği

İLİKMEÇ: Düğme deliği

İLİKMEK: İstihza (alay) etmek [1975]

İLİKMEN: Kandil (lamba)

İLİMEK: Rastlamak

İLİMLEMEK: Rabıta kurmak [1976]

İLİMTE: Rabıta

İLİN: Hafif [1977]

İLİNÇE: Parti (eğlence) [1978]

İLİNDİRMEK: Bağlantı kurmak

İLİNEK: 1. Link (internet) 2. Alaka

İLİNGE: Bürokrasi [1979]

İLİNMEK: Bağlanmak [1980]

İLİNTİ: Mülteci

İLİŞ: Fiş (elektrik)

İLİŞİK: Musallat

İLİŞTİRİ: Post-it (not)

İLİZ: Filiz

İLKE: Prensip

İLKİNMEK: Dili tutulmak [1981]

İLKİT: Dil tutukluğu

İLKİTMEK: Sesini kesmek [1982]

İLKMEK: Birikmek

İLME: Kuşbaşı et

İLMEK: 1. Asmak 2. Varmak

İLMEŞEK: Bağırsak ağrısı

İLMÜN: Cehennnem (Mançuca)

İLSELLEŞMEK: İstimlak olmak

İLSELLEŞTİRME: İstimlak

İLSELLEŞTİRMEK: İstimlak etmek

İLSEK: Vatan hasreti çeken

İLSEME: Vatan hasreti

İLSEMEK: Vatan hasreti duymak

İLSEVER: Vatansever [1983]

İLSEVMEK: Vatan sevmek [1984]

İLSÜREN: Yurt bozan

İLSÜRET: Tehcir (toplu sürgün) [1985]

İLSÜRETMEK: Tehcir etmek

İLSÜRMEK: Toplu sürgün etmek

İLŞİK: Yelken

İLTEBER: Vali (şehir yöneticisi)

İLTECİ: 1. Nakliyeci 2. Sevkiyatçı

İLTEMEK: Bağlamak

İLTENMEK: Nakil / sevk edilmek

İLTER: Vali (şehir yöneticisi)

İLTERİŞ: Devlet kurucusu kişi

İLTMEK: Nakil / sevk etmek

İM: İşaret [1986]

İMCEMEK: Pandomim yapmak

İMCEMEN: Pandomimci

İMÇİNMEK: Şevklenmek [1987]

İMÇİZER: Stenograf [1988]

İMÇİZMEK: Steno yazmak [1989]

İMDEK: Marka (simge)

İMDEMEK: Dikkat etmek [1990]

İMDEV: 1. Dikkat 2. Davet

İMDİ: Öyleyse

İME: 1. Dağ keçisi 2. Dayanışma

İMECE: 1.Dayanışma 2. Yardımlaşma

İMECİ: 1. Dayanışmacı 2. Hayırsever

İMEÇ: 1. İane 2. İaşe 3. Himmet

İMEGEN: Çengelboynuz dağ keçisi

İMEK: 1. Haz 2. Hayır aşı / yemeği

İMEK: Yardım etmek

İMEN: 1. Panik 2. Telaş

İMENMEK: Panik / telaş yapmak

İMGE: 1. Sembol 2. İmaj

İMGELEM: Sembolizasyon

İMGELEMEK: Sembolize etmek

İMİR: 1. Sis 2. Sis Tanrısı [1991]

İMİRÇEMEK: Sis çökmek

İMİRÇENMEK: Aklı karışmak [1992]

İMİRSEK: Aheste

İMİRSEMEK: Aheste davranmak

İMLEÇ: Kursör (bilgisayar)

İMLEK: 1. İşaret 2. Logo

İMLEMEK: İşaretlemek [1993]

İMLENMEK: İşaretlenmek

İMLEŞMEK: İşaretleşmek

İMREK: 1. Gıptacı 2. Hasret çeken

İMREMEK: Arzulamak [1994]

İMREN: 1. Arzu 2. Tutku

İMRENCE: Heves

İMRENCEK: Hevesli

İMRENÇ: 1. Gıpta 2. Heves

İMRENMEK: Gıpta / heves etmek

İMREŞ: 1. İhtiras 2. Tutku

İMREŞKEN: 1. İhtiraslı 2. Tutkulu

İMREŞMEK: İhtiras duymak

İMREZ: Hasetçi [1995]

İMREZLENMEK: Haset etmek

İMSİK: Burun

İMSİKLEMEK: Koku almak (köpek)

İMSİLEMEK: Koklayarak aramak

İMSİMEK: Koklamak [1996]

İMSİNMEK: Burun çekmek

İMSİR: Arama köpeği

İMŞEMEK: Gevşemek

İNCEMİZ: 1. Nazlı 2. Narin 3. Kibar

İNCENEK: Nezaket

İNCENEKSİZ: Nezaketsiz

İNCEREK: 1. Nazik 2. Narin

İNCESEN: Meltem [1997]

İNCİRMEK: 1. İç çekmek 2. İnlemek

İNÇEK: Bataklık samuru

İNDEK: 1. Zarar 2. Ziyan 3. Hata

İNDEMEK: Zarar / hata etmek

İNDEŞ: 1. Sükut 2. İflas

İNDEŞMEK: Sükut etmek

İNDİ: 1. Öyleyse 2. Halen

İNDİR: Kürsü

İNDİRİŞ: Tenezzül

İNEBEL: Yuraune (riya ibadeti yapan)

İNEBELENMEK: Riya ibadeti yapmak

İNECEK: Bodrum merdiveni

İNEÇ: 1. Kurbanlık 2. Mahzen [1998]

İNEGEY: Süt anne

İNEHSİT: Doğum Tanrıçası [1999]

İNELGE: İskele

İNELİK: Kız böceği

İNELMEK: Dua etmek [2000]

İNEMEK: Kurban etmek [2001]

İNEN: Dişi deve [2002]

İNENGİ: Sabah [2003]

İNENİZ: Slalom

İNENMEK: Diz çökmek [2004]

İNER: 1. Merhametli 2. Mütevazi

İNERGE: Yokuşun iniş yönü

İNERMEK: Merhamet etmek

İNEŞ: 1. Dere 2. Çay (akarsu)

İNEŞMEK: Dere / çay akmak

İNEY: Büyükanne (nine)

İNEZ: 1. Zayıf 2. Sünepe [2005]

İNEZLENMEK: Sünepelik etmek

İNEZMEK: Zayıflamak

İNGİN: 1. Nezle 2. Nevazil

İNJEMEK: Gülmek (Mançuca)

İNİ: Prens

İNİÇE: Prenses

İNİKMEK: Sakinleşmek

İNİLGEMEK: Izdırap çekmek

İNİLGETMEK: Izdırap vermek

İNİR: 1. Akşam 2. Alacakaranlık [2006]

İNİRÇEK: Süzme yoğurt torbası [2007]

İNİRÇEMEK: Çökelmek

İNİRÇETMEK: Çökeltmek

İNİRDEMEK: Mırıldamak

İNİRDENMEK: Mırıldanmak

İNİRDEŞMEK: Fısıldaşmak

İNİRLENMEK: Karanlık çökmek

İNİRME: Alacakaranlık

İNİRMEK: Akşam olmak

İNİŞKE: 1. Rampa 2. Yokuş 3. Dere

İNİZ: Derin [2008]

İNKİŞ: Eşek arısı [2009]

İNLİDİR: İkindi namazı

İNME: Komisyon (aracılık ücreti)

İNMECİ: 1. Komisyon 2. Simsar

İNMEN: Vatka (omuzluk)

İNREMEK: Figan etmek

İNREYİŞ: Figan

İNSEMEK: Hafiften eğimlenmek

İNSER: Hafif eğimli yer

İNZER: Yıkma vinci (inşaat)

İNZERMEK: 1. Yıkmak 2. Devirmek

İPELEK: İpek böceği kelebeği

İPİLDEMEK: Işık titreşmek

İPİNMEK: Uzayıp gitmek [2010]

İPSEK: Sığırkuyruğu (bitki)

İPSEMEK: İp gibi uzamak [2011]

İPSİL: 1. Elyaf 2. Lif (tel)

İRBEN: Kekik

İRBİÇ: Porsuk [2012]

İRBİZ: Leopar

İRDEBİLMEN: Avukat

İRDELEMEK: Mütala etmek

İRDELENMEK: Mütala edillmek

İRDEME: Tahlil sonucu (hastane)

İRDEMEK: Tetkik etmek [2013]

İRDEMEN: Laborant

İRDENMEK: Kendini incelemek [2014]

İRDEŞİ: Tetkik

İRDEŞME: Muayene

İRDEŞMEK: Birbirini incelemek

İRDEŞTİRME: 1. Analiz 2. Tahlil

İRDEŞTİRMEK: Analiz etmek [2015]

İRELDEY: Barut çubuğu (tüfek)

İREMÇEK: Labne peyniri [2016]

İREN: 1. Erkek 2. Geyik 3. Vasıta

İRENÇ: İrade

İRENÇLİ: İradeli

İRENMEK: İrade göstermek

İRET: Şarap

İRETMEK: Şarap mayalamak

İREY: Büyükbaba (dede)

İRGE: 1. Temel 2. Esas

İRGEMEK: Sivilce çıkmak

İRGEN: Sivilce

İRGENE: Çadır gereçleri

İRGEYEK: Cüce [2017]

İRGİ: Muşmula

İRİNLEMEK: İltihaplanmak

İRİNLETMEK: İltihaplandırmak

İRİNGEN: Kanlı / şişmiş cerahat

İRİNMEK: Cerahatlenip şişmek

İRİNTİ: Kalbur üstü kalanlar

İRİS: 1. Hürriyet 2. Koruyucu ruh

İRİŞKEN: 1. Meşgul 2. Dolu

İRİŞKİ: Sucuk içi (malzeme)

İRİŞKİN: Sucuk

İRİŞMEK: Meşgul olmak [2018]

İRİŞTİRMEK: Meşgul etmek

İRİTME: Labne peyniri [2019]

İRİTMEK: 1. Şişirmek 2. Büyütmek

İRİZ: Dev (masal yaratığı)

İRİZDİRMEK: Bıktırmak

İRİZMEK: 1. Bıkmak 2. Usanmak

İRKE: 1. Naz 2. Makara [2020]

İRKECEY: 1. Nazlı 2. Fettan [2021]

İRKELEMEK: Şımartmak

İRKELENMEK: Şımarmak

İRKELİ: Nazlı

İRKEMEK: Nazlandırmak

İRKENMEK: Nazlanmak

İRKEŞ: 1. İşveli 2. Cilveli

İRKEŞME: 1. İşve 2. Cilve

İRKEŞMEK: İşveleşmek / cilveleşmek

İRKEY: Naz

İRKEYLİ: Nazlı

İRKİ: 1. Ürperti 2. Ürkme

İRKİL: 1. Ürpertici 2. Ürkünç

İRKİLCİN: Medusa (deniz anası)

İRKİLDEK: Ahtopot

İRKİLEMEK: Taharrüş etmek

İRKİLENME: Taharrüş

İRKİLENMEK: Taharrüş olmak

İRKİLMEK: 1. Ürpermek 2. Birikmek

İRKİLTMEK: Ürpertmek

İRKİŞMEK: 1. Birikmek 2. Toplanmak

İRKİN: 1. Afacan 2. Haylaz

İRKİNCEK: Salıncak

İRKİNÇ: 1. Tasarruf 2. Birikim

İRKİNLEMEK: Haylazlık etmek

İRKİNMEK: Tasarruf etmek

İRKİNTİ: 1. Tasarruf 2. Ürperti

İRKİŞİ: Erkek [2022]

İRKİT: Lor peyniri

İRKİTME: 1. Tasarruf 2. Ürkütme

İRKİTMEK: Biriktirmek [2023]

İRKME: 1. Mandıra 2. Süt toplama

İRKMEK: Birikmek [2024]

İRLEMEK: Peynir mayalamak [2025]

İRLENMEK: Peynir mayalanmak

İRLEŞMEK: Ağız dalaşı yapmak

İRMEK: 1. Zevk duymak 2. Zevk [2026]

İRMEKLEMEK: Zevk vermek

İRMEKLENMEK: Zevklenmek

İRPEK: Makas

İRPEKLEMEK: Makaslamak

İRPEKLENMEK: Makaslanmak

İRPMEK: 1. Biçmek 2. Kesmek

İRŞİ: Peri (Sanskritçe, şüpheli)

İRZİ: Evliya [2027]

İRTÇEK: Saat [2028]

İSEGEY: Keçe

İSEKMEK: 1. Kokmak 2. Tütmek

İSEMEK: 1. İslenmek 2. İs kokmak

İSEN: 1. Koku 2. Tütsü

İSENMEK: Koklamak

İSENTİ: 1. İs lekesi 2. İs kokusu

İSER: Sersem

İSERLENMEK: Sersemlemek

İSERLETMEK: Sersemletmek

İSETMEK: İslendirmek

İSİLMEK: Terden kaşınmak [2029]

İSİNMEK: Sıcaktan bunalmak [2030]

İSİRMEK: Gözü kararmak [2031]

İSİRGEMEK: Sıcak basmak

İSİRGENMEK: Sıcaktan fenalaşmak

İSİZ: Fena

İSKE: Maya

İSKEK: 1. Cımbız 2. İstihza (alay)

İSKEKÇİ: Cımbızla tüy alan kişi [2032]

İSKELEMEK: Duman çıkarmak

İSKELMEK: Mayalanmak

İSKEMEK: Mayalamak [2033]

İSKER: Mil (çamurlu kum)

İSKERT: Dipnot

İSKERTME: 1. İhtarname 2. Not [2034]

İSKERTMEK: Hatırlatmak [2035]

İSKİNMEK: Burun çekmek

İSKİRMEK: Kokmak (koku yaymak)

İSLEMEK: İs yapmak / çıkarmak

İSNEMEK: Koklamak

İSRE: Uzak

İSREMEK: Uzaklaşmak

İSRETMEK: Uzaklaştırmak

İSRİK: 1. Duman 2. Tütsü 3. Buhur

İSRİMEK: Duman / tütsü yayılmak

İSRİTMEK: Duman / tütsü yaymak

İSSİ: 1. Hararet 2. Kalori [2036]

İSSİMEK: Isısı artmak [2037]

İSSİLEMEK: Sıcak basmak

İSSİLENMEK: Sıcaktan bunalmak

İSSİLMEK: Şişliği inmek

İSSİNMEK: 1. Kızmak 2. Öfkelenmek

İSSİTMEK: Kızdırmak

İSTELGE: 1. Rica 2. Talep

İSTELMEK: Rica / talep edilmek

İSTEMEY: Kafkas halk oyunu

İSTENÇ: 1. Talep 2. İrade

İSTEPMEK: Halay çekmek [2038]

İSTEŞMEK: Karşılıklı istemek

İSTEV: Talep

İSTEVCİ: Talip

İSTİLEMEK: Hararet yapmak

İŞBİLİR: Ehil

İŞBİLMEK: Ehil olmak

İŞBÖRÜ: Kurt-kadın (mitoloji) [2039]

İŞBÜKE: Yılan-kadın (mitoloji) [2040]

İŞÇEN: 1. Hamarat 2. Faal 3. Aktif

İŞÇİMEN: Hamarat

İŞDERMEK: İş kurmak [2041]

İŞDİŞİ: Dilber [2042]

İŞEN: 1. Kadın 2. Güvenilir insan

İŞENDİRMEK: Güvendirmek

İŞENEK: 1. Mesai 2. Pisuvar

İŞENMEK: İtimat etmek [2043]

İŞEVİR: 1. Müteşebbis 2. Patron

İŞEVİRMEK: İşyeri kurmak / işletmek

İŞEY: Büyükanne (nine)

İŞGEÇ: 1. Alet 2. Makine

İŞGÖREV: 1. Hizmet 2. Servis [2044]

İŞGÖREVCİ: 1. Hizmetçi 2. Uşak

İŞGÜDER: İş takipçisi [2045]

İŞGÜN: Yayla çiçeği

İŞGÜTMEK: İş takip etmek

İŞİ: 1. Prenses 2. Hamarat

İŞİL: Feminal [2046]

İŞİLMEK: 1. Duyulmak 2. Birleşmek

İŞİNMEK: Kendine iş edinmek [2047]

İŞİTKEN: İşitme yeteneği olan

İŞKE: Narin [2048]

İŞKEBİR: Yaban arısı

İŞKEK: 1. Kadın 2. Kayık küreği [2049]

İŞKELEK: 1. İşkolik 2. Angarya işçisi

İŞKELEME: Angarya

İŞKELEMEK: Angarya çalışmak [2050]

İŞKELETMEK: Angarya çalıştırmak

İŞKER: 1. Aktif 2. Faal

İŞKERMEK: Aktifleşmek

İŞKERT: 1. Tekstil 2. Kumaş [2051]

İŞKİ: Kamış (bitki)

İŞKİN: Akıntı

İŞLEĞEN: 1. Aktif 2. Faal

İŞLEĞENLİK: 1. Aktiflik 2. Faallik

İŞLEMEZ: Günah

İŞLENCE: 1. Aktivite 2. Faaliyet

İŞLENÇ: Randıman

İŞLENDİZ: 1. Endüstri 2. Sanayi

İŞLENEK: Fabrika

İŞLENİR: Mesai

İŞLENTİ: 1. Faiz 2. El işi nakış

İŞLER: 1. Aktif 2. Faal

İŞLEŞMEK: Birlikte çalışmak [2052]

İŞMEK: 1. Örmek 2. Çalışmak [2053]

İŞMEN: Memur

İŞMER: 1. Çalışkan 2. Hamarat

İŞLİK: Atölye

İŞTEL: 1. Hazır 2. Rahat 3. Konforlu

İŞTELMEK: Hazır olmak [2054]

İŞTEMEK: Hazırlamak [2055]

İŞTEN: 1. Hazır (kişi) 2. Alışkın

İŞTENMEK: Hazırlanmak [2056]

İŞTERMEK: İtelemek

İŞTEŞ: İş arkadaşı

İŞTEŞMEK: Aynı işte çalışmak

İŞTİ: Tahta top

İŞTİR: Şayet

İŞTİRME: Rivayet

İŞTİRMEK: Rivayet etmek

İTEÇ: 1. Vites 2. Joystick

İTEK: Çizme [2057]

İTELGÜ: Yayla şahini kuşu

İTENMEK: Başlamak

İTER: Yırtıcı kuş

İTERCE: Takat

İTERCİ: Kuşbaz (kuş terbiyecisi)

İTEREÇ: Market arabası [2058]

İTERGE: Jet motoru

İTERMEK: 1. İtelemek 2. İzlemek

İTİ: 1. Keskin 2. Hassas 3. Acı

İTİK: Kesici alet [2059]

İTİKLEMEK: 1. Dürtmek 2. İtmek

İTİKTİRMEK: Mızrak saplamak

İTİLEMEK: Keskinleştirmek [2060]

İTİLENMEK: Keskinleşmek [2061]

İTİNMEK: Teçhizatlanmak [2062]

İTİRMEK: 1. Kesmek 2. Parçalamak

İTİZ: Enstrüman

İTİZMEK: Enstrüman çalmak

İTKİ: İtiş gücü

İTKİLİ: İtiş gücü olan

İTME: 1. İdman 2. Spor

İTMELEME: Antrenman

İTMELEMEK: İdman yapmak

İTMELEŞMEK: Maç yapmak

İTNİ: Pazartesi günü

İTTİRGEÇ: Skutır (*İng.* "Scooter")

İVÇEL: Seks (cinsel ilişki) [2063]

İVÇELMEK: Seks yapmak (kadın)

İVÇEMEK: Seks yapmak (erkek)

İVDEŞ: 1. Refik/Refika 2. Partner

İVDEŞMEK: Refakat etmek

İVDİRMEK: Hızlandırmak [2064]

İVE: Hemşire (tıp) [2065]

İVEDİ: Acele

İVEĞEN: Aceleci

İVEMEK: İlk-yardım yapmak

İVGİ: 1. Telaş 2. Acelecilik [2066]

İVGİN: 1. Telaşlı 2. Aceleci [2067]

İVİK: Su geyiği

İVLEMEK: Acele etmek

İVLEŞİ: Telaş

İVLEŞMEK: Telaşlanmak

İVLETMEK: Acele ettirmek

İVME: Tacil (hız artırımı)

İVMEK: Hızlanmak [2068]

İYDE: Kuvvet

İYDEMEK: Kuvvet uygulamak

İYDENMEK: Kuvvetlenmek

İYDİLEK: Hayırdua

İYDİLEMEK: Hayırdua etmek [2069]

İYDİRMEK: Postalamak

İYE: 1. Sahip 2. Koruyucu ruh [2070]

İYEGE: Kaburga kemiği [2071]

İYELEMEK: Sahip olmak

İYELENMEK: Sahiplenmek

İYELEŞMEK: Sahibine alışmak

İYELETMEK: İstimlak etmek

İYELİK: 1. Sahiplik 2. Mülkiyet

İYEM: Cazibe

İYEMEK: 1. Çekmek 2. Sahip olmak

İYEMEN: Melik

İYENMEK: Gıpta etmek [2072]

İYER: 1. Semer 2. Palan

İYERÇEN: Peyk (uydu) [2073]

İYERLEMEK: Semer / palan vurmak

İYGE: Şüphe

İYGELEMEK: Şüphe uyandırmak

İYGELENMEK: Şüphelenmek

İYGİ: Nimet

İYGİN: 1. Nezle 2. Grip

İYİK: 1. Omuz 2. Heves 2. Uğur

İYİLMEK: Nakledilmek

İYİMSEMEK: Optimistlik etmek

İYİN: 1. Dolaylı 2. Kavisli 3. Zor

İYİNÇ: 1. İstibdat (baskı) 2. Cebir

İYİNMEK: Zorlanmak [2074]

İYİR: Nilüfer (bitki, çiçek)

İYİRMEK: Koklamak

İYİTE: Tazı (av köpeği) [2075]

İYİTMEK: Koklatmak

İYİZ: 1. Güzel koku 2. Kaşıkçı kuşu

İYLEMEK: Deri işlemek [2076]

İYLENMEK: Kokmak

İYMEK: Küpe [İymeg]

İYMEK: 1. Nakletmek 2. Kokmak

İYMİŞ: Meyve [2077]

İZBİZ: Kireç

İZDELMEK: Takip edilmek [2078]

İZDEM: Tema

İZDEMEK: 1. İzlemek 2. İstemek

İZDEŞ: 1. Yol arkadaşı 2. Takipçi [2079]

İZDEŞMEK: Aynı yoldan gitmek

İZDÜŞMEK: İrtisam etmek

İZEK: 1. Malumat 2. Enformasyon

İZEMEK: İz bırakmak [2080]

İZELMEK: İz kalmak [2081]

İZEN: Din

İZENEK: 1. Nişan (işaret) 2. Alamet

İZENLEMEK: Takdis etmek [2082]

İZENLEŞMEK: Selametleşmek

İZENMEK: Emin olmak [2083]

İZER: 1. Dedektif 2. Hafiye 2. Semer

İZERLEMEK: Dedektiflik yapmak

İZERMEK: İz oluşmak

İZERTMEK: İz bırakmak [2084]

İZETMEK: Haber vermek [2085]

İZEV: 1. İnayet 2. Yardım

İZGE: 1. Mukaddes 2. Emare [2086]

İZGELEMEK: Takdis etmek

İZGEN: 1. Mübarek 2. Hayra alamet

İZGİ: 1. Sevap 2. Hayır (iyilik) [2087]

İZGİLEMEK: Sevap işlemek

İZGİLENMEK: Hayırseverlik etmek

İZGİN: 1. Hayırlı 2. Hayırsever

İZGİNMEK: Geri dönmek [2088]

İZGÜDER: 1. Hafiye 2. Dedektif [2089]

İZGÜTMEK: Takip etmek

İZGÜVER: 1. Hafiye 2. Dedektif [2090]

İZİ: Rab [2091]

İZİK: Sıcak kompres [2092]

İZİKLEMEK: Sıcak kompres yapmak

İZİLDEÇİ: İz sürücü

İZİLDEMEK: İz sürmek

İZİM: 1. Alamet 2. İşaret

İZİNMEK: Takip etmek [2093]

İZİNTİ: Tekerlek / ayak izi

İZİŞMEK: İşaretleşmek [2094]

İZİT: Film (fotoğraf, video)

İZİTMEK: İz bırakmak / oluşturmak

İZLEÇ: Yönlendirme tabelası / işareti

İZLEM: Müşahede

İZLEN: Takip

İZLENÇ: Program

İZLETİ: 1. Program (TV) 2. Şov

İZLEV: Takibat [2095]

İZME: 1. Hamur 2. Fermuar [2096]

İZMEK: 1. İz sürmek 2. Yoğurmak

İZMENT: 1. Eser (çok az) 2. Zayıf

- J -

JAGUĞAR: Panter (Guaranice)

JAGULAMAK: Şırıldamak

JALGIN: Ateş Tanrısı (mitoloji) [2097]

JALMUS: Dev (masal yaratığı)

JARLAMAK: Sesli konuşmak

JARLANMAK: Gevezelik etmek

JAYIK: Irmak Tanrısı (mit) [2098]

JIR: 1. Cırıltı sesi 2. Melodi [2099]

JIRGA: Melodi

JIRGAMAK: Melodi mırıldamak

JIRGALAMAK: Cırıldamak

JIRLAMA: Böcek ötüşü

JIRLAMAK: Böcek ötmek

JUNFA: Savaş lordu (Çince)

-ÜLKE ADLARI-

1. ALBAN: Arnavut, Şkip

- **Albanca:** Arnavutça, Şkipçe
- **Albanya:** Arnavutluk, Şkipiye

2. BELARUS: Beyaz Rus

- **Belarusça:** Beyaz Rusça
- **Belarusya:** Beyaz Rusya

3. ÇAPARKAK: Japon

- **Çaparkakça:** Japonca
- **Çaparkakya:** Japonya

4. ÇELİN: Çinli

- **Çelince:** Çince
- **Çelinye**: Çin (ülke)

5. ÇUVUT: İbrani (İsrailli)

- **Çuvutça:** İbranice (İsrail dili)
- **Çuvutya:** İbraniye (İsrail)

6. ENETKEK: Hintli

- **Enetkekçe:** Hintçe
- **Enetkekye:** Hindistan

7. FARS: Pers (İranlı)

- **Farsça:** Persçe (İran dili)
- **Farsya:** Persiye (İran)

8. FELEMENK: Duç (Hollandalı)

- **Felemenkçe:** Duççа (Hollandaca)
- **Felemenkiye:** Duçya (Hollanda)

9. FRENK: Fransız

- **Frenkçe:** Fransızca
- **Frenkiye:** Fransya

10. HUNGAR: Macar

- **Hungarca:** Macarca
- **Hungarya:** Macarya

11. KIDAT: Çinli

- **Kıdatça:** Çince
- **Kıdatya:** Çin (ülke)

12. KIPTİ: Mısırlı

- **Kıptice:** Mısır Arapçası
- **Kıptiye:** Mısır (ülke)

13. LATIŞ: Leton

- **Latışça**: Letonca
- **Latışya:** Letonya

14. LEH: Polon

- **Lehçe:** Polonca
- **Lehiye:** Polonya

15. MALAY: Malez

- **Malayca:** Malezce
- **Malaya:** Malezya

16. MALGAŞ: Madagaskarlı

- **Malgaşça:** Madagaskar dili
- **Malgaşya:** Madagaskar

17. MUGAL: Hint Moğolu

- **Mugalca:** Hint Moğolcası
- **Mugalya:** Babür ülkesi (tarih)

18. NEMÇE: Avusturya'lı

- **Nemçece:** Avusturya Almancası
- **Nemçeye:** Avusturya

19. NEYMENG: Çin Moğolu

- **Neymengçe:** İç Moğolistan şivesi
- **Neymengye:** İç Moğolistan

20. NİKAN: Çinli

- **Nikanca:** Çince
- **Nikanya:** Çin (ülke)

21. PAKİ: Pakistanlı, Urdu

- **Pakice:** Pakistan dili, Urduca
- **Pakiye:** Pakistan, Urduya

22. PAŞTU: Afgan

- **Paştuca:** Afganca
- **Paştuya:** Afganya

23. RUTEN: Ukraynalı

- **Rutence:** Ukrayna dili
- **Ruteniye:** Ukrayna

24. SUKAK: Fars (İranlı)

- **Sukakça:** Farsça
- **Sukakya:** Farsya (İran)

25. TAGALOG: Filipinli

- **Tagalogça:** Filipince
- **Tagalogya:** Filipinler ülkesi

26. TAVGAÇ: Çinli

- **Tavgaççа:** Çince
- **Tavgaçya:** Çin (ülke)

27. TAY: Taylandlı

- **Tayça:** Tayland dili
- **Tayya:** Tayland

28. TEZİK: Arap

- **Tezikçe:** Arapça
- **Tezikye:** Arapya (Arabistan)

29. URYA: Gürcü

- **Uryaça:** Gürcüce
- **Uryaya:** Gürcüye (Gürcistan)

30. UYGUR: Türkistanlı

- **Uygurca:** Türkistan Türkçe'si
- **Uygurya:** Türkistan

31. VENGER: Macar

- **Vengerce:** Macarca
- **Vengerye:** Macarya

GEZEGENLER

1. **TİLEK** (DİLEK)**:** *Merkür, Utarit.*
Eşanlam: **TİLEKDİZ** (DİLEKTİR) – *TİLEG*
Dilek yıldızı. Ona bakılarak dilek dilenir. Çıplak gözle görülür.

2. **SEVİT** (SEVÜT)**:** *Venüs, Zühre.*
Eşanlam: **ÇOLPANDIZ** (ÇOLPANTIR) – *ÇOLPAN*
Gezginlerin ve çobanların yıldızıdır. Çıplak gözle görülür.

3. **YERTİNÇ** (YERDİNÇ)**:** *Dünya, Arz.*
Eşanlam: **YERDİZ** (YERİNTİR) – *YER*
Yeryüzü. İnsanoğlunun yaşadığı gezegen.

4. **KÜRÜT** (KÜRÜD)**:** *Mars, Merih.*
Eşanlam: **KIZANDIZ/KIZILDIZ** (KIZANTIR/KIZILTIR) – *KIZAN/KIZIL*
Güçlü ve kızgın bir yiğit olarak düşünülür. Çıplak gözle görülür.

5. **ONGAY** (ÖNGEY)**:** *Jüpiter, Müşteri.*
Eşanlam: **ERENDİZ** (ERENTİR) – *EREN*
Olgunluğu ve bilgeliği temsil eder. Çıplak gözle görülür.

6. **ERKLİĞ** (ERKLİ) **:** *Satürn, Zuhal.*
Eşanlam: **SEKENDİZ** (SEKENTİR) – *SEKEN*
Etrafında halkaları vardır. Çıplak gözle görülür.

7. **CETEGEY** (CETEY)**:** *Uranüs.*
Eşanlam: **YETENDİZ** (YEDENTİR) – *YETEN*
Çıplak gözle görülemez.

8. **KONUŞUK** (KONUŞU)**:** *Neptün.*
Eşanlam: **ALTANDIZ** (ALTANTIR) – *ALTAN*
Çıplak gözle görülemez.

9. **YALDIRIK** (YILDIRAK): *Plüton.*
Eşanlam: **USANDIZ** (USANTIR) – *USAN*
Çıplak gözle görülemez.

Açıklama: Son yıllarda yapılan çalışmalarda Plüton gezegeninin aslında birbirinin etrafında dönen iki gezegen olduğu anlaşılmıştır. Adları **Yaldırık** ve **Yıldırak** olarak ikili hale getirilebilir.

YÖNLER

Güneşin durumuyla bağlantılı olarak yönlere de şu adlar verilmiştir:

1. **GÜNEY/KÜNEY:** Tüştük, Könyek, Güntüştük. Tuşay, Tüşey.
2. **TÜNEY/DÜNEY:** Tündük, Tönyek, Güntündük. Kuzay, Kuzey.
3. **DOĞU/DOĞI:** Çığış, Şığıs. Künçığış, Könsığış. Gündoğusu.
4. **BATU/BATI:** Batıs, Bayış. Künbatıs, Könbayış. Günbatısı.

BURÇLAR

1. **SAKA** (SEVE): *Aquarius.*
Eşanlam: **KÖNEK** (KÜNEK)**, KOVA** (KOĞA), **DOLÇA, ÇELEK** (ŞELEK), **KÜRÜLGEN**
Yakutça: TANHA

2. **KOÇ** (KOÇAK, KOÇKAR): *Aries.*
Eşanlam: **KUZU** (KOZI, GUZU), **HOY**
Yakutça: ELBİS

3. **GÜREŞÇİ** (GÜREŞÇİLER)**:** *Gemini.*
Eşanlam: **İKİZLER** (İĞİZ, EGİZ, EKİZLER), **İGİRELER**
Yakutça: CÖHÖGÖY

4. **YENGEÇ** (YENNE)**:** *Cancer.*
Eşanlam: **KISALA** (KISLA), **SUVŞAYAN, PAKA, ARAĞAK**
Yakutça: İYEHSİT

5. **ARSLAN** (ASLAN, ARSTAN)**:** *Leo.*
Eşanlam: **TONGA** (TUNGA), **HAHAY**
Yakutça: AYIĞ

6. **BAŞAK** (MAŞAK, MASAK)**:** *Virgo.*
Eşanlam: **BUĞDAY** (BODAY, BUĞDA)
Yakutça: ALAHÇIN

7. **ÜLGÜ** (ÜLÇEV)**:** *Libra.*
Eşanlam: **KESİL, TARTI, IYAHIN**
Yakutça: ULUĞ

8. **ÇAYAN** (ÇADAN, ŞAYAN, ÇEYEN)**:** *Scorpius.*
Eşanlam: **KUYRUĞAN**
Yakutça: HOTOY

9. **YAY** (CAY)**:** Sagittarius.
Eşanlam: **OKÇU, OKTAR, OHÇUT, BÖKEY**
Yakutça: SUĞORUN

10. **OĞLAK** (ULAK, OVLAK)**:** *Capricornus.*
Eşanlam: **SERKE**, **KEÇİ, EÇKİ** (ÖÇKE), **ÇUBUKU**
Yakutça: CILHA/CILOHA

11. **BOĞA** (BUKA, BUĞA): *Taurus.*
Eşanlam: **UD** (UT), **ÖKÜZ** (ÖGÜZ, ÜGİZ, OGUS)
Yakutça: AYIHIT

12. **BALIK** (BELİK, BALIKLAR, BALIKTAR)**:** *Pisces.*
Eşanlam: **ÇABAK, UÇULU**
Yakutça: AĞAR

TAKIMYILDIZLAR

	Takımyıldız	Uyarlama	Geleneksel	Açıklama
1	**Andromeda**	Gelin	Elik	Elik: Dağ Keçisi
2	**Antlia**	Körük	**GY**	Körük: Hava Pompası
3	**Apus**	Sağan	**GY**	Sağan: Kuş Türü
4 *	**Aquarius**	Saka	Könek	Könek: Kova
5	**Aquila**	Kartal	Bürküt	Bürküt: Kartal
6	**Ara**	Sunak	**GY**	
7	**Argo (a+b+c)**	Gemi (a+b+c)	**GY**	Ület: Yelkenli Gemi
(7-a)	**Carina**	Gövde (Gemi)	**GY**	
(7-b)	**Puppis**	Pupa (Gemi)	**GY**	
(7-c)	**Vela**	Yelken (Gemi)	**GY**	
8*	**Aries**	Koç	Koçkar	Koçkar: Dövüş Koçu
9	**Auriga**	Sürmen	Kağnı	Sürmen: Sürücü
10	**Boötes**	Çoban	Çoğurtka	Çoğurtka: Çekirge
11	**Caelum**	Arda	**GY**	Arda: Çelik Kalem
12	**Camelopardus**	Kerik	Beserek	Kerik: Zürafa, Beserek: Deve
13*	**Cancer**	Yengeç	Kısala	Kısala: Yengeç
14	**Canes Venatici**	Tazı	Ars	Ars: Gelincik
15	**Canis Major**	Köpek	**GY**	
16	**Canis Minor**	Enik	**GY**	Enik: Yavru Köpek
17*	**Capricornus**	Keçi	Serke	Serke: Keçi
18	**Cassiopeia**	Ece/Kraliçe	Kırlangıç	
19	**Centaurus**	Yarboğa	**GY**	Yarboğa: Yarı İnsan – Yarı Boğa
20	**Cepheus**	Ede/Kral	Döven	Döven: Harman Aracı
21	**Cetus**	Halım	**GY**	Halım: Balina
22	**Chamaeleon**	Keselmen	**GY**	Keselmen: Bukalemun
23	**Circinus**	Yezbe	**GY**	Yezbe: Pergel
24	**Columba**	Güvercin	**GY**	
25	**Coma Berenices**	Belik	Tuğ	Belik: Saç Örgüsü
26	**Corona Australis**	Taç	**GY**	
27	**Corona Borealis**	Cığa	Takav	Takav: Nal, Cığa: Gelin Tacı
28	**Corvus**	Karga	**GY**	
29	**Crater**	Kap/Kupa	**GY**	
30	**Crux**	Haç	**GY**	
31	**Cygnus**	Kuğu	Kögön	Kögön: Yaban Ördeği
32	**Delphinus**	Yunus	Irgay	Irgay: Yunus Balığı
33	**Dorado**	Kılıçbalığı	**GY**	
34	**Draco**	Sarkan	Bukağı	Sarkan: Ejder, Bukağı: Pranga
35	**Equuleus**	Tay	Tarpan	Tarpan: Yaban Atı
36	**Eridanus**	Irmak	**GY**	
37	**Fornax**	Ocak	**GY**	
38*	**Gemini**	İkizler	Güreşçiler	
39	**Grus**	Turna	**GY**	
40	**Hercules**	Yiğit	Batur	
41	**Horologium**	Güngen	**GY**	Güngen: Güneş Saati
42	**Hydra**	Subukası	**GY**	Subukası: Su Ejderi
43	**Hydrus**	Suyılanı	**GY**	

44	**Indus**	Şaman	**GY**	
45	**Lacerta**	Kertenkele	Kıvraşıl	Kıvraşıl: Kertenkele
46*	**Leo**	Arslan	Tonga	Tonga: Leopar
47	**Leo Minor**	Kaplan	Pars	
48	**Lepus**	Tavşan	**GY**	
49*	**Libra**	Tartı	Ülgü	Ülgü: Terazi
50	**Lupus**	Kurt	**GY**	
51	**Lynx**	Vaşak	Öşek	Öşek: Vaşak
52	**Lyra**	Çalgı	Iklığ	Iklığ: Kemençe
53	**Mensa**	Masa	**GY**	
54	**Microscopium**	Mercek	**GY**	
55	**Monoceros**	Kilin	**GY**	Kilin: Tekboynuzlu At
56	**Musca**	Sinek	**GY**	
57	**Norma**	Cetvel	**GY**	
58	**Octans**	Gönye	**GY**	
59	**Ophiuchus**	Yılancı	Tarançı	Tarançı: Çiftçi
60	**Orion**	Avcı	Avan	Avan: Avcı
61	**Pavo**	Tavus	**GY**	
62	**Pegasus**	Tulpar	Yunt	Tulpar: Uçan At, Yunt: At
63	**Perseus**	Güvey	Torum	Torum: Deve Yavrusu
64	**Phoenix**	Anka	**GY**	
65	**Pictor**	Boyar	**GY**	Boyar: Boyacı, Ressam
66*	**Pisces**	Balıklar	Çabak	Çabak: Balık
67	**Piscis Austrinus**	Sazan	**GY**	
68	**Pyxis**	Pusula	**GY**	
69	**Reticulum**	Ağ	**GY**	
70	**Sagitta**	Ok	Ok	
71*	**Sagittarius**	Yay	Yay	
72*	**Scorpius**	Çayan	Çadan	Çayan: Akrep
73	**Sculptor**	Bedizmen	**GY**	Bedizmen: Heykeltıraş
74	**Scutum**	Kalkan	Çömlek	
75	**Serpens (a+b)**	Yılan (a+b)	Kosa (a+b)	Kosa: Tırpan
(75-a)	**Serpens Caput**	Yılan (Baş)	Bıçkı (Kosa)	
(75-b)	**Serpens Cauda**	Yılan (Kuyruk)	Sap (Kosa)	
76	**Sextans**	Çekül	Çeten	Çeten: Küfe, Çekül: Eğim Ölçer
77*	**Taurus**	Boğa	Ud	Ud: Sığır
78	**Telescopium**	Dürbün	**GY**	
79	**Triangulum**	Üçgen (Kuzey)	Umbal	Umbal: Sivri Demir
80	**Triangulum Australe**	Üçgen (Güney)	**GY**	
81	**Tucana**	Tukan	**GY**	Tukan: Kuş Türü
82	**Ursa Major**	Ayı	Yetegen	Yeteğen: Yedi Ulular
83	**Ursa Minor**	Manık	Kömük	Kömük: Çukur, Manık: Yavru Ayı
84*	**Virgo**	Erden	Başak	Erden: Bakire
85	**Volans**	Uçanbalık	**GY**	
86	**Vulpecula**	Tilki	Tilki	

GY: Güney-Yarıyuvar. Dünya'nın bu bölümündeki takımyıldızlar Kuzey-Yarıyuvar'dan görülemediği için Türk-Moğol halk kültüründe herhangi bir karşılığı yoktur.

*** :** Burçlar. Yılın belirli bir dönemini simgeleyen 12 takımyıldız.

TAKVİM

SÜRENGE (Anadolu'da yapılmış olan derleme çalışmalarına göre ay adları aşağıdaki gibidir.)									
No.	**Ay (Sara)**	İklimsel		Araçlı	Kırsal	Hayvanlı (Asya)	**Günler**		**Sürem**
1	**Nisan**	AÇAR	AÇAN	KÖTEN	DİKİM	KÖKEK: Guguk Kuşu	31	30*	CAY, KÖKTEM
2	**Mayıs**	KIRÇAN	KANDIK	SABAN	SAÇIM	KORAN: Karaca	31	31	
3	**Haziran**	UĞRAŞ	ISIK	KOSAK	KIRKIM	BUĞRA: Erkek Deve	31	31	
4	**Temmuz**	BİÇEN	TOZARAN	ORAK	BİÇİM	KULCA: Dağ Koçu	31	31	YAZ
5	**Ağustos**	BOZAR	BOZARAN	DİREN	DERİM	TEKE: Erkek Keçi	31	31	
6	**Eylül**	SÖKEN	KISIK	DÖVEN	VERİM	OĞNA: Bozkır Keçisi	30	31	
7	**Teşrin-i E.**	BUDAN	KOÇAN	TAPAN	EKİM	SIĞIN: Erkek Deve	30	30	GÜZ, GÜZDEM
8	**Teşrin-i S.**	KARAŞ	BALAĞAN	DİBEK	SÖKÜM	KOÇKAR: Koç	30	30	
9	**Kanun-i E.**	KIRLAŞ	ARALIK	KAZAN	KATIM	ELİK: Dağ Keçisi	30	30	
10	**Kanun-i S.**	BUĞAN	ÇAĞAN	OCAK	SAĞIM	MARAL: Dişi Geyik	30	30	KIŞ
11	**Şubat**	AKPAN	GÜCÜK	KİRMEN	ÜSÜM	ARKAR: Dağ Koyunu	30	30	
12	**Mart**	YELEN	TULUĞAN	KÜLEK	SÜRÜM	TOYGAR: Tarla Kuşu	30*	30	

- ***:** Dört yılda bir 31 gün sürer.
- Birinci ayın birinci günü, günümüz takvimiyle 21 Mart'tır.
- Ayların süreleri mevsimlerin bilimsel toplam sürelerine göre düzenlenmiştir.

DİĞER TÜRK TOPLULUKLARI:

	Ay	**Kazak**	**Hakas**	**Sagay**	**Kumandı**	**Şor**	**Altay**	**Balkar**	**Çuvaş**	**Tatar**
1	**Nisan**	Birtin	Körük	Körik	Kerek	Koruk	Kank	Toturnu	Çu	Buşay
2	**Mayıs**	Kökek	An	Namıs	Örteng	Şın	Koskar	Hıçavban	Şertme	Saban
3	**Haziran**	Mamır	Pes	Tartçan	Kezel	Şabın	Silker	Lukur	Uta	Yanarış
4	**Temmuz**	Otamalı	Ölen	Par	Olan	Odağ	Çulug	Yaynı	Şurla	Çereşme
5	**Ağustos**	Şilde	Piçen	Tos	Toz	Piçen	Toz	Kırkar	Avan	Peçen
6	**Eylül**	Tamız	Orgak	Ot	Çızıg	Orgak	Kisçen	Kırkavuz	Yola	Urak
7	**Teşrin-i E.**	Kerküyek	Ürtün	Alçan	Tayga	Urtun	Ürten	Güznü	Çüğük	Bilek
8	**Teşrin-i S.**	Kazan	Kurtuyak	Çarıs	Küçkerek	Kus	Kiçkerek	Kaçnı	Paştav	Indır
9	**Kanun-i E.**	Karaşa	Kırlaş	Hırlas	Sok	Kırlaş	Soh	Endirevük	Karlaç	Kırlaç
10	**Kanun-i S.**	Caltoksan	Kiçig	Alay	Kitig	Kiçik	Alay	Başıl	Naras	Karakoz
11	**Şubat**	Kantar	Cel	Çil	Küzer	Çel	Kürgen	Bayıça	Puş	Kerev
12	**Mart**	Akpan	Azıg	Hıra	Argan	Çaskı	Pozug	Avuznu	Aka	Akman

Türk kültüründe ayların süreleri, mevsimlerin toplam süreleri dikkate alınarak hesaplanır. Küçük farklılıklarla pek çok halk takviminde günlerin tespit edilmesi şu şekildedir.

(A) Bahar:31-31-31, Yaz:31-31-30, Güz:30-30-30, Kış:30-30-30 (Son gün dört yılda bir 31 gün sürer.)

(B) Bahar:30-31-31, Yaz:31-31-31, Güz:30-30-30, Kış:30-30-30 (İlk gün dört yılda bir 31 gün sürer.

12 HAYVANLI YIL TAKVİMİ

YIL SÜRENGESİ										
No.	**Eski-1**	**(Anlamı)**	**Eski-2**	**(Anlamı)**	**Hakas**	**(Anlamı)**	**Tuva**	**(Anlamı)**	**Balkar**	**(Anlamı)**
1	**Tıçkan**	(Fare)	**Sıçgan**	(Fare)	KÜSKE	(Fare)	KÜSKE	(Fare)	ÇIÇKAN	(Fare)
2	**Ut**	(Öküz)	**Buğa**	(Boğa)	İNEK	(Sığır)	İNEK	(Sığır)	İYNEK	(İnek)
3	**Pars**	(Leopar)	**Bars**	(Leopar)	TÜLGÜ	(Tilki)	PAR	(Leopar)	KABLAN	(Kaplan)
4	**Tavışkan**	(Tavşan)	**Koyan**	(Tavşan)	HOZAN	(Tavşan)	KODAN	(Tavşan)	KOYAN	(Tavşan)
5	**Lu***	(Ejder)	**Bal**	(Balık)	KİLESKİ	(Ejder)	ULUĞ	(Ejder)	ÇABAK	(Balık)
6	**Çılan**	(Yılan)	**Yılan**	(Yılan)	ÇILAN	(Yılan)	ÇILAN	(Yılan)	CILAN	(Yılan)
7	**At**	(At)	**Yunt**	(At)	ÇİLGİ	(At)	AT	(At)	AT	(At)
8	**Koy**	(Koyun)	**Koçkar**	(Koç)	HOY	(Koyun)	HOY	(Koyun)	KOY	(Koyun)
9	**Biçin**	(Maymun)	**Meçin**	(Maymun)	KİZİ	(Kişi)	SARBAKŞIN	(Maymun)	MAYMUL	(Maymun)
10	**Tagaku**	(Tavuk)	**Toğ**	(Tavuk)	TANAH	(Tavuk)	DAGAĞA	(Tavuk)	KUŞ	(Kuş)
11	**İt**	(Köpek)	**Köpek**	(Köpek)	TORNA	(Turna)	IT	(Köpek)	İT	(Köpek)
12	**Tonguz**	(Domuz)	**Tonuz**	(Domuz)	ÖSKİ	(Keçi)	HAVAN	(Domuz)	TONGUZ	(Domuz)

*Lu: Ejder yerine Nek (Timsah) kullanıldığı da olur.

- Her yılın o hayvanın özelliklerine göre şekillendiğine inanılır.
- (ÇAĞ: 12x5=60) şeklindeki dönemler halindedir. Bu rakam ortalama insan ömrüdür.
- Türk Takvimi Mete Han'ın tahta çıkış tarihi olan M.Ö. 209'da başlar.

HAFTA

GÜNEĞİ							
No.	**Gün**	**Yöresel-1**	**Yöresel-**	**Yöresel-3**	**Balkarca**	**Çuvaşça**	**Moğolca**
1	Cumartesi	GİREĞİ - GİREY	BAŞGÜN	GİREGÜN	KIYAVGÜN	ŞAMATKÜN	NAR (NARA): Güneş.
2	Pazar	DİREĞİ - DİREY	DERGÜN	DİREGÜN	IYIKGÜN	VIRSARNIKÜN	SAR (SARA): Ay.
3	Pazartesi	GEÇEĞİ - GEÇEY	ODGÜN	GÜRGEGÜN	BAŞGÜN	TÜNTİKÜN	GAL (GULUVUN): Ateş.
4	Salı	ORTAĞI - ORTAY	ORGÜN	İNEGÜN	KÜRGEGÜN	ITLARIKÜN	(UHA) USUN: Su.
5	Çarşamba	UĞRAĞI -UĞRAY	YEYGÜN	BARASGÜN	BARASGÜN	YÜNKÜN	(MOD) MODUN: Odun.
6	Perşembe	GİDEĞİ - GİDEY	ARAGÜN	TOZAGÜN	ORTAGÜN	KEŞNERNİKÜN	(ALT) ALTAN: Altın.
7	Cuma	TOPLAĞI - TOPLAY	ELGÜN	BAYRIGÜN	BAYRIMGÜN	ERNEKÜN	(ŞOR) ŞORON: Toprak.

Not: *Halk kültüründeki mantığın anlaşılabilmesi için günler bu sırayla dizilmiştir.*

İslami geleneğe göre hafta tatili Çarşamba öğleden sonra başlar, Cuma öğleden sonra biter (toplamda yine 2 gün eder). Zannedildiğinin aksine Cuma tam gün tatil değildir. Tam gün tatil yalnızca Perşembe'dir. Bu nedenle Perşembe için halk ağzında Aragün veya Gideği denilmiştir.

MEVSİMLER

1. İlkbahar: **Kök**, Kökey, Köklem (*Farsça:* Bahar)
2. Yaz: **Yaz**, Yay, Cay, Cey
3. Sonbahar: **Güz**, Güzey, Güzlem (*Farsça:* Payız)
4. Kış: **Kış**, Kıs, Gış, Hış

GÜN

GÜN					
Oğur	Öyün	Türkçe-1	Türkçe-2		Bölüm
06.00	Sabah	ERTE/İRTE	KÜNE	TAN	(GÜNDÜZ)
	Kuşluk	*BİRİNDİ (BİRİNÇ)*	KALKSI	KÜŞ	KÜN
12.00	Öğle	ÖĞLE/ÖVLE		TÜŞ	
	İkindi	*İKİNDİ (İKİNÇ)*		SÜŞ	
18.00	Akşam	BİTE/PİTE	TÜNE	ÜŞ/ÖŞ	(DÜNDÜZ)
	Yatsı	*ÜÇÜNDÜ (ÜÇÜNÇ)*	YATSI	SÖN	TÜN
24.00	Leyl	GECE/KEÇE			
	Teheccüd	*DÖRDÜNDÜ (DÖRTÜNÇ)*			

- Gün, ÇAK adı verilen 12 bölüme ayrılmıştır. (1 ÇAK = 2 Saat)
- Her Çak ise KEH adı verilen sekiz parçadan oluşur.

1. **Oğ:** An, 2. **Oğur:** Saat, 3. **Oğrak:** Dakika, 4. **Oğurdak:** Saniye, 5. **Oğurçak:** Salise.

RÜZGARLAR

Türk halk kültüründeki belli başlı rüzgar adları şu şekildedir:

1. Akyel (Akçayel): Doğudan eser.
2. Gökyel (Gökçeyel): Batıdan eser.
3. Bozyel (Bozcayel): Doğudan eser.
4. Kıryel (Kırcayel): Batıdan eser.
5. Kabayel: Güneyden eser.
6. Karayel: Kuzeyden eser.
7. Kızılyel: Güneyden eser.
8. Aşılyel: Kuzeyden eser.
9. Günyeli (Künyeli): Güneyden / Gündüz eser.
10. Tünyeli (Dünyeli): Kuzeyden / Gece eser.
11. Korakyel: Güneydoğudan eser.
12. Çakmakyel: Güneydoğudan eser.
13. Alakyel: Kuzeydoğudan eser.
14. Azakyel: Kuzeydoğudan eser.
15. Yakaryel: Çöl rüzgarıdır.
16. Yağaryel: Yağmur rüzgarıdır.
17. Isıyel: Denizden eser.
18. Ilıyel: Denizden eser.
19. Karyeli: Tipi demektir. Kışın eser.
20. Çölyeli: Sam demektir. Çöllerden eser.
21. Tanyeli: Şafak Rüzgarı. Sabah eser.
22. Kuzyel: Soğuk eser.
23. Tersyel: Sıcak eser.
24. Uluyel: Fırtına demektir.

RENKLER

KARA: Siyah	**AK/AKÇA:** Beyaz	**AL/ALKA:** Kırmızı
SARA/SURA: Sarı	**KULA:** Kahverengi	**KUBA:** Açık Sarı
ŞARGIL: Turuncu	**YAŞIL/YEŞİL:** Yeşil	**KIZIL:** Koyu Kırmızı
KOVAK/KEVEK: Lacivert	**KÖKÇEK/GÖKÇEK:** Mavi	**GÖVEK/GÖĞEK:** Haki
GÖVEM/GÜVEM: Macenta	**GÖVEL/GÖĞEL:** Zeytuni	**GÖĞEZ/GÜVEZ:** Mor
KONUR: Kestane	**SANKUR:** Turkuaz, Cıyan	**KALTUR:** Koyu Kahverengi
BUVALDUR: Eflatun	**ÇEKÜR:** Ela	**ÇALAYGAN:** Gri
ÇOYAN: Bronz	**YAGAN:** Pembe	**HÜREN/KÜREN:** Bordo
BORO: Açık Gri	**HORO:** Koyu Gri	**ÇAL:** Gümüşi
KIR: Kirli Beyaz	**BOZ:** Külrengi	**SUR:** Kurşuni

AKRABALIK

Eril Akrabalık Bağları				
	1	**2**	**3**	**4**
Baba	ATA (Atte/İtte), ATAY, OTA	ETE/EDE, ETİ, İDE	KEKE/KAĞA	OĞ/OG
Abi	AĞA/AGA/AVA	EGE/EĞE, EGİ, İGE	ABZA	KADA
Amca	AKA/AHA, AKAY, OGA	EKE/EHE, EKİ, İKE	BAKA/BAYKA	AMU/EMİ
Dayı	AZA/ASA	ESE/EZE, EZİ, İZE	TAĞA/TAYA/TAYI	
Büyükbaba	ATAKAY/ADAGAY	EBÜGE	DEDE/DADA	OLATAY
Erkek Kardeş	UYA	ETİGE/EDİGE	BEŞE/BAŞA/BAŞI	BENEL
Erkek Evlat	OĞUL/UĞUL/UL		BALA/MALA	OĞLAN/ULAN
Enişte	YEZDE/YEZNE/CEZNE			

- **Adam:** ERKEK/İRKEK veya GİŞİ
- **Kayınata, Kayınaga:** Eşlerin akrabalarını tanımlamakta kullanılır.
- **İDEÇ:** Erkek Yeğen.

Dişi Akrabalık Bağları				
	1	**2**	**3**	**4**
Valide	ANA (Anne/İnne), ANAY, ONA	ENE, ENİ, İNE	ŞEŞE/ÇEÇE	ÖG/ÖK
Abla	ABA/APA, APAY, OPA	EBE, EBİ, İBE	ABLA	GACA
Hala	ALA, OLA	ELE, ELİ, İLE	HELE/HALA	AMA/EME
Teyze	AÇA/AŞA	ECE/EJE/EŞE, EÇİ, İCE	TETE/TEZE/TEZİ	
Büyükanne	ABAKAY/AVAGAY	EMEGE	NENE/NİNE	ÖLESEY
Kız kardeş	ÜKE	ECEKE/ECİGE	BEÇE/BAÇA/BACI	SENEL
Kız Evlat	ÜĞÜL/ÜGÜL/ÜL		ÇAĞA/SAĞA	ÜLEN
Yenge	YENGE/YİNGE/CENGE			

- **Kadın:** EŞKEK/İŞKEK veya DİŞİ
- **Kayınana, Kayınapa:** Eşlerin akrabalarını tanımlamakta kullanılır.
- **İGEÇ:** Kız Yeğen.

- **ALUNCA (ELÜNCE): İkinci Kuşak Ata ve Analar (Dede ve Nineler)**
- **KULUNCA (KÜLÜNCE): Üçüncü Kuşak Ata ve Analar (Dede ve Nineler)**

SATRANÇ

	Piyon	**At**	**Fil**	**Kale**	**Vezir (*)**	**Şah**
Moğolca	Hüğ	Mor	Temeğ	Terek	*Berz*	Noyan
Buryatça	Hübüğün	Morın	Temeğen	Terge	*Berse*	Noyan
Tuva	Oğul	At	Teve	Terge	*Merze*	Noyan
Kalmuk	Kövün	Mörin	Temen	Tergin	*Bersin*	Han
Diğer	Süğ	Aduğ	Tive	Tura	*Perzin*	Kağan
(*) Vezir sütunu bütünüyle Farsça kökenlidir.				**Öneri:** Hatan (Hatun)		

GÜNÜMÜZDEKİ TÜRK DEVLETLERİ

ULUS	DİL	ÜLKE ADI-1	ÜLKE ADI-2	ÜLKE ADI-3	DİĞER-AD
TÜRK	TÜRKÇE	TÜRKİYE	TÜRKELİ	TÜRKİSTAN	
AZERİ	AZERİCE	AZERİYE	AZERELİ	AZERİSTAN	HAZAR
TÜRKMEN	TÜRKMENCE	TÜRKMENİYE	TÜRKMENELİ	TÜRKMENİSTAN	
KAZAK	KAZAKÇA	KAZAKYA	KAZAKELİ	KAZAKISTAN	KOSAK
KIRGIZ	KIRGIZCA	KIRGIZYA	KIRGIZELİ	KIRGIZISTAN	
ÖZBEK	ÖZBEKÇE	ÖZBEKİYE	ÖZBEKELİ	ÖZBEKİSTAN	UZBEK
TATAR	TATARCA	TATARYA	TATARELİ	TATARISTAN	TARTAR
UYGUR	UYGURCA	UYGURYA	UYGURELİ	UYGURISTAN	
YAKUT	YAKUTÇA	YAKUTYA	YAKUTELİ	YAKUTISTAN	SAHA
ÇUVAŞ	ÇUVAŞÇA	ÇUVAŞYA	ÇUVAŞELİ	ÇUVAŞISTAN	ÇAVAŞ
BALKAR	BALKARCA	BALKARYA	BALKARELİ	BALKARISTAN	TAVLU
ALAN	ALANCA	ALANYA	ALANELİ	ALANISTAN	KARAÇAY
TUVA	TUVACA	TUVAYA	TUVAELİ	TUVASTAN	TUBA
GAGAVUZ	GAGAVUZCA	GAGAVUZYA	GAGAVUZELİ	GAGAVUZISTAN	
MOĞOL	MOĞOLCA	MOĞOLYA	MOĞOLELİ	MOĞOLISTAN	HALHA
BURYAT	BURYATÇA	BURYATYA	BURYATELİ	BURYATISTAN	
OYRAT	OYRATÇA	OYRATYA	OYRATELİ	OYRATISTAN	KALMUK
MACAR	MACARCA	MACARYA	MACARELİ	MACARISTAN	HUNGAR
HAKAS	HAKASÇA	HAKASYA	HAKASELİ	HAKASISTAN	ABAKAN
ALTAY	ALTAYCA	ALTAYYA	ALTAYELİ	ALTAYISTAN	
BAŞKURT	BAŞKURTÇA	BAŞKURTYA	BAŞKURTELİ	BAŞKURDISTAN	BAŞKIR
AVAR	AVARCA	AVARYA	AVARELİ	AVARISTAN	
BOŞNAK	BOŞNAKÇA	BOŞNAKYA	BOŞNAKELİ	BOŞNAKISTAN	
NEYMENG	NEYMENGÇE	NEYMENGİYE	NEYMENGELİ	NEYMENGİSTAN	
• **Neymeng:** Çin'in İç-Moğolistan Özerk Bölgesinde yaşayan Moğollara verilen addır.					

GÜNÜMÜZDEKİ ÖNEMLİ TÜRK HALKLARI

Kaşkaylar, Nogaylar, Karaylar, Tunguzlar, Kırımçaklar, Kumuklar, Dolganlar, Urumlar, Halaçlar, Yugurlar, Şorlar.

TARİHTEKİ BAZI TÜRK DEVLETLERİ

Sümer (Kenger), Urartu, Çu, Hungnu, Vey, Vusun, İskit (Saka), Kuşhan (Tohar), Hun, Etrüsk (Tirhene), Akhun, Onogur (Ungar), Tabgaç, Göktürk, Uygur, Türgeş, Uz (Oğuz), Avar, Karluk, Sabar (Sibir), Hazar, Peçenek, Kuman (Kıpçak), Bulgar (Oğur), Katay (Hıtay), Gurkan, Karahan (Hakan), Salçuk, Cengiz, Kubılay (Yuğan), Çağatay, İlhan, Kölemen, Saltuk, Karaman, Akkun (Akkoyun), Karakun (Karakoyun), Akorda, Altınorda, Nogay, İldeniz, Salgur, Mengücek, Artuk, Avşar, Kaçar, Saruhan, Aydınoğlu.

Ulus	Ülke	Dil	Tanım
ABHAZ	ABHAZYA	ABHAZCA	Abhazyalı
ACAR(A)	ACARYA	ACARCA	Acaristanlı
AFGAN	AFGANYA	AFGANCA	Afganistanlı
ALMAN	ALMANYA	ALMANCA	Almanyalı
AMHAR(A)	AMHARYA	AMHARCA	Etiyopyalı
ARAP	ARAPYA	ARAPÇA	Arabistanlı
ARNAVUT	ARNAVUTYA	ARNAVUTÇA	Arnavutl
AYMARA	AYMARAYA	AYMARACA	Bolivyalı
AZERİ	AZERİYE	AZERİCE	Azerbaycanlı
BALKAR	BALKARYA	BALKARCA	Balkır
BANGLA	BANGLAYA	BANGLACA	Bangladeşli
BANTU	BANTUYA	BANTUCA	Kenyalı
BASK	BASKYA	BASKÇA	Bask
BAŞKURT	BAŞKURTYA	BAŞKURTÇA	Başkırt
BELARUS	BELARUSYA	BELARUSÇA	Beyaz Rus
BELGİ	BELGİYE	BELGİCE	Belçikalı
BİRMAN	BİRMANYA	BİRMANCA	Myanmarlı
BOŞNAK	BOŞNAKYA	BOŞNAKÇA	Bosnalı
BREZİL	BREZİLİYE	BREZİLCE	Brezilyalı
BRİTAN	BRİTANYA	BRİTANCA	Britanyalı
BULGAR	BULGARYA	BULGARCA	Bulgaristanlı
BURYAT	BURYATYA	BURYATÇA	Buryat
ÇEÇEN	ÇEÇENİYE	ÇEÇENCE	Çeçen
ÇEK	ÇEKİYE	ÇEKÇE	Çek
ÇUVAŞ	ÇUVAŞYA	ÇUVAŞÇA	Çuvaş
ÇUKÇİ	ÇUKÇİYE	ÇUKÇİCE	Çukçi
DAN	DANYA	DANCA	Danimarkalı
DİVEHİ	DİVEHİYE	DİVEHİCE	Maldivli
ENDONEZ	ENDONEZİYE	ENDONEZCE	Endonezyalı
ENGİL	ENGİLYE	ENGİLCE	İngiliz
ERMENİ	ERMENİYE	ERMENİCE	Ermeni
ESTON	ESTONYA	ESTONCA	Eston
EYRE	EYREYE	EYRECE	İrlandalı
FARS	FARSYA	FARSÇA	İran
FELEMENK	FELEMENKYE	FELEMENKÇE	Hollandalı
FİN	FİNİYE	FİNCE	Finlandiyalı
FLAMAN	FLAMANYA	FLAMANCA	Hollandalı
FRANK	FRANKYA	FRANKÇA	Fransız
GAL	GALYA	GALCA	Galli
GAGAVUZ	GAGAVUZYA	GAGAVUZCA	Gagauz
GUARANİ	GUARANİYE	GUARANİCE	Paraguaylı
GÜRCÜ	GÜRCÜYE	GÜRCÜCE	Gürcü
HAKAS	HAKASYA	HAKASÇA	Hakas
HAUSA	HAUSAYA	HAUSACA	Nijerli
HELVET	HELVETİYE	HELVETÇE	İsviçreli
HIRVAT	HIRVATYA	HIRVATÇA	Hırvat
HİNT	HİNDİYE	HİNTÇE	Hintli
İBRANİ	İBRANİYE	İBRANİCE	İsrailli
İNGUŞ	İNGUŞYA	İNGUŞÇA	İnguş
İSKOÇ	İSKOÇYA	İSKOÇÇA	İskoç
İSPAN	İSPANYA	İSPANCA	İspanyol
İTAL(İ)	İTALYA	İTALCA	İtalyan
JAPON	JAPONYA	JAPONCA	Japon
KABARTAY	KABARTAYYA	KABARTAYCA	Kabardey
KAREL	KARELİYE	KARELCE	Karel
KALMUK	KALMUKYA	KALMUKÇA	Kalmuk
KAMBOÇ	KAMBOÇYA	KAMBOÇÇA	Kamboçyalı
KANAK	KANAKYA	KANAKÇA	Yeni
KATALON	KATALONYA	KATALONCA	Katalan
KAZAK	KAZAKYA	KAZAKÇA	Kazak

Ulus	Ülke	Dil	Tanım
KEÇUA	KEÇUAYA	KEÇUACA	Perulu
KIRGIZ	KIRGIZYA	KIRGIZCA	Kırgız
KIPTİ	KIPTİYE	KIPTİCE	Mısırlı
KOMİ	KOMİYE	KOMİCE	Komi
KORYO	KORYOYA	KORYOCA	Koreli
LETON	LETONYA	LETONCA	Letonyalı
LİTVAN	LİTVANYA	LİTVANCA	Litvanyalı
LAO	LAOYA	LAOCA	Laoslu
LİB(İ)	LİBİYE	LİBİCE	Libyalı
MACAR	MACARYA	MACARCA	Macar
MAKEDON	MAKEDONYA	MAKEDONCA	Makedon
MALAVİ	MALAVİYE	MALAVİCE	Malavili
MALEZ	MALEZİYE	MALEZCE	Malezyalı
MOLDOV	MOLDOVYA	MOLDOVCA	Moldovalı
MAORİ	MAORİYE	MAORİCE	Yeni
MORDVA	MORDVAYA	MORDVACA	Mordvin
MOĞOL	MOĞOLYA	MOĞOLCA	Moğol
MALGAŞ	MALGAŞYA	MALGAŞÇA	Madagaskarlı
MORİTAN	MORİTANYA	MORİTANCA	Moritanyalı
NAMİB	NAMİBİYE	NAMİBÇE	Namibyalı
SILOVEN	SILOVENYA	SILOVENCE	Slovenyalı
SLOVAK	SLOVAKYA	SLOVAKÇA	Slovak
SOTHO	SOTHOYA	SOTHOCA	Lesotholu
SURİ	SURİYE	SURİCE	Suriyeli
SVAHİLİ	SVAHİLİYE	SVAHİLİCE	Tanzanyalı
SVEN	SVENİYE	SVENCE	İsveçli
NAHUA	NAHUAYA	NAHUACA	Salvadorlu
NEMÇE	NEMÇEYE	NEMÇECE	Avustralyalı
NEYMENG	NEYMENGYE	NEYMENGÇE	İç Moğolyalı
NIGOLA	NIGOLAYA	NIGOLACA	Angolalı
NORSE	NORSEYE	NORSECE	Norveçli
OSET	OSETİYE	OSETÇE	Osetyalı
ÖZBEK	ÖZBEKİYE	ÖZBEKÇE	Özbek
PAKİ	PAKİYE	PAKİCE	Pakistanlı
PAPUA	PAPUAYA	PAPUACA	Papualı
POL(ON)	POL(ON)YA	POL(ON)CA	Polonyalı
ROMAN	ROMANYA	ROMANCA	Rumen
RUANDA	RUANDAYA	RUANDACA	Ruandalı
RUNDİ	RUNDİYE	RUNDİCE	Burundili
RUS	RUSYA	RUSÇA	Rus
RUTEN	RUTENİYE	RUTENCE	Ukraynalı
SAHA	SAHAYA	SAHACA	Yakut
SAMOA	SAMOAYA	SAMOCA	Samoalı
SİNHAL(A)	SİNHALAYA	SİNHALACA	Srilankalı
SIRP	SIRPYA	SIRPÇA	Sırp
SIVAZİ	SIVAZİYE	SIVAZİCE	Svazilandlı
TACİK	TACİKİYE	TACİKÇE	Tacikistanlı
TAGALOG	TAGALOGYA	TAGALOGÇA	Filipinli
TAMİL	TAMİLİYE	TAMİLCE	Tamil
TATAR	TATARYA	TATARCA	Tatar
TAY	TAYYA	TAYCA	Taylandlı
TONGA	TONGAYA	TONGACA	Tongalı
TSVANA	TSVANAYA	TSVANACA	Botsvanalı
TUVA	TUVAYA	TUVACA	Tuva
TÜRKMEN	TÜRKMENİYE	TÜRKMENCE	Türkmen
UDMURT	UDMURTYA	UDMURTÇA	Udmurt
UYGUR	UYGURYA	UYGURCA	Türkistanlı
VİET	VİETİYE	VİETÇE	Vietnamlı
YUNAN	YUNANYA	YUNANCA	Yunan
ZAMBİ	ZAMBİYE	ZAMBİCE	Zambiyalı

YAKUTÇA VE ÇUVAŞÇA SAYILAR

Türkçe	Yakutça	Yakutça-Sıra	Ay Dizilimi	Çuvaşça	Çuvaşça-Sıra	Ortak Dizilim
Bir	Biir	Biiris	Birinni	Per	Perremeş	**Bir**
İki	İkki	İkkis	İkinni	İkke	İkkemeş	**İki**
Üç	Üs	Ühüs	Ühünnü	Vişşe	Vişşemeş	**Üç**
Dört	Tüört	Tördüs	Tördünnü	Tavat	Tavatammeş	**Dört**
Beş	Bies	Behis	Behinni	Pillek	Pillekmeş	**Beş**
Altı	Alta	Altıs	Altınnı	Ultta	Ulttammeş	**Altı**
Yedi	Sette	Settis	Setinni	Siççe	Siççemmeş	**Yedi**
Sekiz	Ağıs	Ahsıs	Ahsınnı	Sakkar	Sakkarmeş	**Sekiz**
Dokuz	Toğus	Tohsus	Tohsunnu	Tahhar	Tahharmeş	**Dokuz**
On	Uon	Uonus	Olunnu	Vunna	Vunnameş	**On**
Onbir	Uonbiir	Uonbiiris	–	Vunper	Vunperremeş	**Onbir**
Oniki	Uonikki	Uonikkis	–	Vunikke	Vunikkemeş	**Oniki**
Yirmi	Süürbe	Süürbehis	–	Şirem	Şiremmeş	**İken**
Otuz	Otut	Otutus	–	Vatar	Vatarmeş	**Üçen/Üjen**
Kırk	Tüört-Uon	Tüört-Uonus	–	Hereh	Herehmeş	**Dörden**
Elli	Bies-Uon	Bies-Uonus	–	Alla	Allameş	**Beşen/Bejen**
Altmış	Alta-Uon	Alta-Uonus	–	Utmal	Utmalmeş	**Altan**
Yetmiş	Sette-Uon	Sette-Uonus	–	Şitmel	Şitmelmeş	**Yeden**
Seksen	Ağıs-Uon	Ağıs-Uonus	–	Sakarvun	Sakarvunnameş	**Seksen**
Doksan	Toğus-Uon	Toğus-Uonus	–	Taharvun	Taharvunnameş	**Doksan**
Yüz	Süüs	Süühüs	–	Şer	Şermeş	**Yüz**
Bin	Biin	Biinis	–	Pin	Pinmeş	**Bin**
Ay Dizilimi: Yakut takviminden alıntılanarak oluşturulmuştur.						

Yakutça ve Çuvaşça sayıların verilmesindeki amaç Türkçe'nin lehçeler arasında ne düzeyde farklılaşabildiğinin gösterilmesidir. Ayrıca etkileyiciliğinin ne boyutlara ulaşabileceğinin doğru anlaşılabilmesine yardımcı olmaktır. (Latince'nin Batı dillerindeki etkisine benzer biçimde.)

SAYILARIN ETİMOLOJİSİ ÜZERİNE

Türkçe'de etimolojik çözümlemeler açısından en çok karanlıkta kalmış alanlardan birisi rakamlardır. Yol gösterici olarak Türk kültüründeki parmakla sayma sistemi kullanılacaktır. En basit biçimiyle bu yöntem başparmağın ilk olarak küçük parmağa uzatılıp buna "Bir" denilmesi ve ardından yanındaki parmağa dokunularak "İki" denilerek böylece devam edilmesi şeklindedir. Son olarak başparmak yana açılır ve "Beş" denilir. Sonra başparmak avuç içine kapatılır ve buna da "Altı" denilir. Sonra işaret parmağı kapatılarak "Yedi" denir ve böylece devam ederek en son serçe parmak kapatılarak "On" denir. Bu sayma sistemi Türklere özgüdür ve Türk tarihi kadar eskidir.

1. Bir: *(Bar/Ber/Bir)* Var olan, ilk, tek**,** başlangıç. İlk sırada bulunan.
2. İki: *(Ek/İk)* Eklenen, ilave edilen**.**
3. Üç: *(Üç/Uç)* Uçta olan demektir. Ortadaki en uzun parmak kastedilir.
4. Dört: *(Dör/Dür)* Dürülen demektir. Başparmak hariç diğer dört parmağın yumularak kapatılmasıdır.
5. Beş: *(Baş/Beş)* Başta olan yani açıktaki başparmak. Farsça "Penç" ile hiçbir ilgisi yoktur.
6. Altı: *(Alt)* Alta kıvrılan başparmak**.**
7. Yedi: *(Yed/Yet)* Yedeklenen yani yana alınan, başparmağın üzerine kapanan işaret parmağıdır.
8. Sekiz: *(Sek/Çek)* Sekmek/Çekmek yani aşağı kıvırmak manası vardır.
9. Dokuz: *(Toğ/Tog/Tok/Dok/Doğ)* Dokunan veya yuvarlanan demektir.
10. On: *(On/Oň/Ong)* Mükemmellik, tamlık bütünlük anlamı vardır. Tüm parmaklar kapalıdır.

HARFLER, SES DEĞERLERİ VE SÖZCÜKLERİN YAZIMI

Sözlüğün içeriğini oluşturan terimlerin azımsanamayacak bir kısmı, geleneksel sözlü iletişimle Türk dünyâsının çok değişik bölgelerine yayılmış olduğu için bunların farklı biçimlerde telafuzu da kaçınılmaz olmaktadır. Bu nedenle diğer Türk dillerinin farklı harflerine ve ses değerlerine kısaca değinmekte yarar olacaktır. Bu harflerden başlıcaları şu şekildedir:

Ä: [Azerice'de, Tatarca'da, Gagavuzca'da ve Türkmence'de.] Kısa, kapalı, boğazdan gelen bir "E" sesidir. Normal E harfine göre daha kısa ve serttir. Ayrıca A/E arası bir ses olarak öngörülür. İddia edildiğinin aksine Anadolu Türkçesi'nde çok sık rastlanmaz ve normal "E" sesinden tam olarak ayırt edilebilmesi günümüzde çok zordur. Ancak yine de bütünüyle ortadan kalmış olduğu söylenemez. Örneğin: *İncä (İnce), Annä (Anne), Älma (Elma), Akçä (Akçe)* sözcüklerindeki "E" sesleri boğaza yakın olarak çıkarılır. Azerice'de **(Ə/ə)** biçimiyle yoğun olarak kullanılır.

Q: [Tatarca'da ve Azerice'de.] Gırtlaktan veyâ gırtlağa yakın çıkarılan kalın bir "K" (veya "G") sesidir. Arapçadaki "Kaf" harfini karşılar. Örneğin: *Qalın (Kalın), Qadın (Kadın), Qayın (Kayın), Qurt (Kurt), Qoyun (Koyun)* sözcüklerinin okunuşunda baştaki "K" sesi gırtlaktan ve kalın bir tonla söylenir. Olağan K sesi ile arasındaki fark çok bilinen bir örnekle "Kâr" ve "Qar" sözcüklerinin okunuşunda rahatlıkla anlaşılabilir. Türkçe'de oldukça sık kullanılan bir sestir. İç Anadolu ve Doğu Anadolu ağızlarında bu biçimiyle yaygın olarak kullanılır. Örneğin: *Qadın (Kadın)* kelimesindeki Q gırtlaksı bir G gibi söylenebilir.

X: [Tatarca'da ve Azerice'de.] Boğazdan gelen gırtlaksı bir "H" sesidir. Normal "H" sesi hiçbir engele takılmadan çıkarken, bu ses ise daha aşağıdan çıkarılan gırtlaksı ve hırıltılı bir "H" sesi olarak okunur ve söylenir. Bu durumda Arapça'daki "Hı" harfine denk gelir. Örneğin: *Xalı (Halı), Xoroz (Horoz), Xoca (Hoca), Xamur (Hamur)* sözcüklerinin okunuşunda baştaki "H" sesleri boğazdan çıkartılır. Türkçe'de oldukça sık kullanılan bir sestir. İç ve Doğu Anadolu ağızlarında bu biçimiyle yaygın olarak kullanılır. Örneğin: Azerice *Baxmax* (Bakmak) fiili.

W: [Tatarca'da ve Türkmence'de.] Tıpkı "U" sesine benzeyen açık bir "V" harfidir. Dudakların dişlere değdiği Klasik "V" sesinden kesinlikle farklıdır çünkü "W" harfinde dudakların kapanması söz konusu değildir. Arapçadaki "Vav" ve Batı dillerindeki "W" sesi başlıca örneklerdir. Örneğin: *Dawul (Davul), Hawlu (Havlu), Kawun (Kavun)* sözcüklerinin okunuşunda "V" sesleri dudaklar ve dişler birbirine değmeden çıkarılır. Çok fazla olmasa da Türkçe'de kullanılan bir sestir.

Ň: [Tatarca'da, Türkmence'de.] Damaktan çıkarılan N/G karışımı bir sestir. Bâzen de N/Ğ olarak öngörülür. Pek çok ağızda "N" sesine dönüşmüştür. Osmanlıca'daki üç noktalı "Kaf-ı Nûni" harfinin karşılığıdır. Örneğin: *Yaňgın (Yangın), Beňgü (Bengü), Süňgü (Süngü)* sözcüklerinin okunuşundaki gibi. Pek çok kaynakta "Tengri" olarak yazılan sözcük aslında *Teñri* şeklinde okunur. İddia edildiği gibi Türkçe'de çok sık kullanılan bir ses değildir. Genellikle ard arda gelen N ve G seslerinde ortaya çıkar. Azerice'de bu durumda yumuşatma işâreti G harfi üzerinde (Ğ) yer alır. Örneğin: *Yanğın.* Tatarca'da **(Ñ)** biçimiyle kullanılır. Kimi lehçelerde ise boğazdan çıkarılan gırtlaksı ve boğumlu bir sestir.

Ğ: [Türkçe'de, Azerice'de, Tatarca'da.] Türkçe'de bağlayıcı bir harftir. Çoğunlukla önüne geldiği sesli harfin yinelenerek veya uzatılarak okunmasını sağlar. Örneğin: *Dağ* (Daa gibi okunur). Ancak bazı şîve ve lehçelerde ve Anadolu'daki pek çok yörede boğazdan gelen "Hırıltılı G" sesi olarak da söylenir. Bu durumda Arapça'daki "Gayın" harfini karşılar. Almanların "Gırtlaksı R" harfine benzer. Örneğin: *Mağrur* sözcüğündeki Ğ sesi hırıltılı olarak çıkar.

Not: Bazı dillerde örneğin Gagavuzca ve Kırgızca'da Ğ harfi sesli harflerin ard arda iki kere yazılmasıyla elde edilir. Örneğin: *Uur (Uğur).*

Düzeltme/Şapka İmi (^): Bu işârete daha çok yabancı kökenli sözcüklerin yazımında ihtiyaç duyulur. Türk Alfabesinde resmi olarak öngörülen **Â, Û, Î** harfleri aslında yalın biçimlerinden farklı birer ses değeridir. Dolayısıyla şapkalı harflerin kaldırılmalarına yönelik tartışmalar uygun olmayıp tam aksine kullanımlarının teşvik edilmesi gerekir. Ancak bu işâretin kullanılmasında bazı karışıklıklar bulunmaktadır ve bunların giderilmesi gerekir. Herşeyden önce inceltme amaçlı mı yoksa uzatma amaçlı mı kullanılacağı kesinleştirilmiş değildir. Genelleyici bir yaklaşımla ("Düzeltme İmi" mantığıyla) her ikisini de içerdiğinin öne sürüldüğüne sıklıkla rastlanır. Fakat bu yaklaşımın karışıklığı daha da artırdığı görülmektedir. "İnceltme İmi" adıyla özellikle K, G ve L harflerinin inceltilmesi için kullanılmasını öneren bir görüş bulunur. Burada kesinlikle doğru algılanması gereken bir husus şudur; böyle bir kullanımda bu işâret üzerine geldiği ünlü harfleri değil, içinde bulunduğu hecedeki ünsüz harfleri inceltir. Dolayısıyla ünsüzleri inceltmek için ünlüleri kullanmanın ne derece uygun olduğu zaten çok eskiden beri var olan bir tartışmanın konusudur. Pek çok Türkî alfabede Kalın/İnce "K" karışıklığı "Q/K" ayrımı ile giderilmiştir. Benzer biçimde Kalın/İnce "H" karışıklığına engel olmak için "X/H" ayrımı yapılmıştır. Dolayısıyla inceltme ihtiyacı duyulmaz. İnce L harfine ise pek çok lehçede zaten rastlanmaz ve Türkçe'de ise çok sınırlı olarak kullanılan bir sestir. Bu işâretin uzatma amacıyla kullanılmasının daha doğru olacağı yönündeki görüşler ise uygulamada daha fazla rağbet görür. Özellikle Arapça ve Farsça çevirilerde veyâ okunuşa dayalı metinlerde uzatma amaçlı kullanımın tercih edildiği görülmektedir.

Â: [Türkçe'de.] Uzun bir A sesidir. Örneğin: *Lâle, Hâlâ, Nâne, Târih, Âlem.*

Û: [Türkçe'de.] Uzun bir U sesidir. Örneğin: *Sükûnet, Mûris, Mûzip, Sûni.*

Î: [Türkçe'de.] Uzun bir İ sesidir. "İ" harfi üzerine işâret koyulması çift noktalama olacağından yalnızca şapka kullanılır, nokta düşer. Örneğin: *Millî, Dînî, Çîdem, Dîdem, Mîde.*

Ê: [Gagavuzca'da.] Uzatılarak okunan bir E sesidir. Türkçe'de sâdece birkaç kelimede mevcut olduğu için kullanımı öngörülmemiştir. Örneğin: *Mêmur, Têlif, Mêzun, Têsir, Têmin, Jêoloji, Têoloji.*

Ô: Uzatılarak okunan bir o sesidir. Türkçe'de sâdece birkaç kelimede mevcut olduğu için kullanımı öngörülmemiştir. Örneğin: *Alô, Abô, Yô, Kôperatif, Kôrdinasyon, Pôetika.*

Vurgu İmi (´): Türkçe'de sessiz harflerde kullanılabilir. Özellikle yabancı kökenli kelimelerde sert ve vurgulu bir söyleyiş kazandırır. Örneğin: *Haćc (Hacc), Haḱk (Hakk).* Ayrıca sözcük içinde sessiz harfte duraksanıp sesli harfle heceye başlanmasını sağlar. Örneğin: *Kıt́a (Kıt'a), Meĺun (Mel'un).*

Aksan İmi (`): Türkçe'de fonetik gösterge olarak sessiz harflerde kullanılabilir. K, G, L gibi harflerin inceltilmesini sağlar. Örneğin: *Rüzgàr*, *Dergàh*, *Tezgàh*, *Yâdigàr*, *Gàh*, *Mekàn*, *Kàr*, *Dükkàn*, *Laḹ*, *Lâl̀e*, *Hal̀*, *Rol̀*, *Gol̀*. Aksan İmi'nin, sessiz harfler üzerinde değil de bulunduğu hecedeki sesli harfe kaydırılarak kullanılması tartışmalı bir husustur. (Örneğin: *Kàr*, *Gàh*, *Làl*, *Hàl*, *Ròl*, *Gòl*)

Türkçe'de Kullanılmayan Bazı Harfler

Š: [Başkurtça'da.] Peltek **"**S" sesidir. Arapça'da "Še" olarak bilinen harfi karşılar. Bu harf gerçekte Arapça'daki iki noktalı "Te" harfinin peltek biçimi olan üç noktalı bir harftir. Dolayısıyla "Peltek S" bâzen **(Ť)** olarak da gösterilir. Çünkü dilin dişlerin arasına değdirilmesiyle çıkarılan bu ses kimi zaman T harfinin bâzen de S harfinin bir türevi olarak görülür. Yâni **Ť**=**Š** olarak ifâde edilebilir. Örneğin: *Ešer*.

Ž: [Başkurtça'da.] Peltek "Z" sesidir." Arapça'da "Žel" olarak bilinen harfi karşılar. Bu harf gerçekte Arapça'daki noktasız "Dal" harfinin peltek biçimi olan tek noktalı bir harftir. Dolayısıyla "Peltek Z" bâzen **(Ď)** olarak da gösterilir. Çünkü dilin dişlerin arasına değdirilmesiyle çıkarılan bu ses kimi zaman D harfinin bâzen de Z harfinin bir türevi olarak görülür. Yâni **Ď**=**Ž** olarak ifâde edilebilir. Örneğin: *Žeka*.

Ṭ: [Gagavuzca'da ve Moğolca'da.] Sert bir "TS" gibi işitilir. Fakat kesinlikle bitişik iki ses olmayıp kendine özgü bir ses değeri vardır. Moğolca'da "Ç" sesinin türevi olan bir harftir. Örneğin: Moğolca'daki *Ṭag (Çağ, "Tsag" okunur), Ṭeṭeg (Çiçek, "Tsetseg" okunur)* sözcüklerinde olduğu gibi. Rusça'da, Slav dillerinde ayrıca Kiril alfabesini kullanan pek çok dildeki Kiril **"**Tse" harfinin Latin karşılığıdır. Gagavuzca'da ise Slav kökenli kelimeleri yazmakta kullanılır.

Ḍ: Sert bir "DZ" gibi işitilir. Fakat kesinlikle bitişik iki ses olmayıp kendine özgü bir ses değeri vardır. Gagavuzların da kullandığı Moldova alfabesinde (ve birebir aynı olan Rumen alfabesinde) resmi olmayan harfler arasındadır. Bu dillerdeki eski metinlerde sıklıkla rastlanır. Slav dillerinde, ayrıca Kiril alfabesini kullanan bazı dillerde "J" sesinin türevi olan bir harftir. Ses olarak Macarca'da, Bulgarca'da, Boşnakça'da yer alır ve "DZ" olarak yazılır. Örneğin; Macarcadaki *Bodza* ("Boḍa": Mürver Meyvesi). Kiril alfabesini kullanan bazı dillerdeki (örneğin Abhazca'daki) Kiril **"**Dze" harfinin Latin karşılığıdır.

Ḷ: İnce "L" harfidir. Dilin ucunun damağın biraz gerisine çekilerek değdirilmesiyle çıkarılan bir sestir. İnceltme İmi ile yazılan bazı kelimelerde aslında sesli harf değil L harfi incelmiştir. Her ne kadar Türkçe'de yazarken kullanılmasa da bu sözcükler ince L ile okunur. Örneğin: *Hâḷâ, Laḷ, Goḷ, Roḷ.*

Č: Kiril alfabelerinin latinizasyonunda Türkçe'deki J sesini göstermek için de kullanılır. Örneğin: *Čilet, Čandarma, Ečder.*

TÜRKÇE KÖKLER VE SES DÖNÜŞÜMLERİ

Etimolojik anlamda kök kavramı fiiller, isimler, sıfatlar, bağlaçlar gibi tüm sözcüklerin türedikleri çekirdekleri tanımlar. Bu kökler ağızlara, lehçelere, şivelere hatta aksana bağlı olarak ses dönüşümleri geçirir. Türkçe'de bu bağlamda kökler iki biçimde oluşur:

1. **İki harfli kökler:** İlk harf ünlü ikincisi ünsüz olacak şekildedir. Örneğin; "Ad" Türkçe'de bir köktür. *Ad/At/Az/Ay* Türkçe bir köktür ve buradan pek çok kelime türemiştir. Aynı şekilde "Ab" kökü *Ap/Ab/Av/Aw/Ağ/Ag/Ak/Aq/Ah* dönüşüm zincirinde pek çok kelime türetir.
2. **Üç harfli kökler:** Ünsüz, ünlü ve tekrar ünsüz sıralaması ile oluşur. Örneğin "Kök" sözcüğü bir köktür. *Kök/Gök/Göğ/Göv/Göw/Güw/Güv/Güğ* dönüşümü ile kelimeler türetir.

Ses dönüşümleri ise genellikle şu sırayı izler:
Ünsüz: 1. P/B/V/W/Ğ/G/K/Q/X/H **2.** Y/D/T/Z/J/C/Ç/Ş/S **3.** Y/L/N/Ň **4.** B/M **5.** H/S **6.** Y/Ğ **7.** K/T
Ünlü: 1. A/Ä/E/İ/I **2.** Ö/Ü/U/O **3.** A/YA **4.** A/HA **5.** E/YE **6.** İ/Yİ **7.** A/O/U **8.** "A" ve "I" Düşmesi

Bu dönüşümlerin tamamı dikkate alındığında örneğin "Ay" kökü *Eğ/Ey/Äy/Ay/Hay* köklerinin tamamı ile ilişkilidir. Buradan türeyen pek çok kelimede konuşmak anlamı vardır. Veya "Kal" köründeki dönüşüm zincirinde olduğu gibi *Gal/Kal/Qal/Xal/Hal/Al/Yal/Jal/Cal* gibi birbiri ile çok uzak görünen kökler arasında ilişki olduğu görülebilir. Bu sıralama içindeki köklerin tamamında ateş ile ilgili kelimelerin yoğun olarak türediği görülebilir. Üstelik aralardaki eksiklikler de çoğu zaman ya Moğol dillerinden bazen de Tunguz-Mançu dillerinden çıkan kelimelerle giderilebilmektedir. Örneğin *Gal/Qal/Xal* köründeki ateşle ilgili sözcükler nadiren de olsa Anadolu'da bazı yörelerde bile mevcut olmakla birlikte, çoğu zaman Moğolca'da kullanılmaktadırlar.

TÜRKÇE KÖKLER LİSTESİ

1) **X** = **Ḫ** (Gırtlaksı, hırıltılı H sesi). Diğer sesler için *Bkz. "Harfler ve Ses Değerleri".*

2) Liste mevcut tüm Türk dillerinin köklerini kapsadığından, bu dillerdeki sesleri gösterebilmek için Türk Alfabesi'nde bulunmayan harflere de yer verilmiştir (Q, X, W, Ň, Ä). Yalnızca bazı lehçelerde nadiren rastlanan Peltek harfler ile Moğolca'da ve Gagavuzca'da kullanılan ("Ç" sesinin bir türevi olan ve "TS" gibi okunan) **Ţ** harfi listeye dahil edilmemiştir.

3) Türkçe'deki hiçbir lehçe ve şivede sözcük başında bulunmayan "F, Ğ, Ň, R, W" sesleri başlangıç harfi olarak yer almamıştır.

4) Kelime köklerinde Türkçe'de J ve F harfleri aslında bulunmadığı halde kimi lehçelerde "Y/J/C" dönüşümü ile sıklıkla kullanılan "J" ile halk ağızlarında "V/F" dönüşümü ile kullanılan "F" harfinin bulunduğu kökler parantez içerisinde gösterilmiştir.

5) Türkçe köklerde uzun sesler (Â, Ê, Î, Û, Ô) bulunmadığı için bunlara yer verilmemiştir. Bazı dillerde örneğin Gagavuzca ve Kırgızca'da "Ğ" harfi sesli harflerin ard arda iki kere yazılmasıyla elde edilir. Örneğin: (Kırgızca'da*) Too* (Dağ) sözcüğünde olduğu gibi. Ancak buradaki söyleyiş aslında "Toğ" şeklinde gösterilmelidir.

6) Listede doğadaki seslerin veya görüntülerin (özellikle ışıkla ilgili), ya da kokuyla ilgili duyuların simgesel olarak zihinde oluşturduğu çağrışımla ortayan çıkan "Yansılayıcı" (Onomatope) köklere de yer verilmiştir. Bu nedenle sadece birkaç kelime bile türetmiş olsa da bu tür köklerin de eklenmesi ile sayı belirli bir oranda artmıştır. Örneğin *Hav/Haw/Xaw* kökünden türeyen yalnızca "Havlamak" (köpeğin ses çıkarması) fiili bulunmaktadır. Bu köklere de önem verilmesinin nedeni uzak geçmişte, çok eski dönemlerde "Yansılayıcı" kök olarak dile katılan pek çok unsurun bugün yüzlerce hatta binlerce kelime üretmiş olduğu gerçeğidir. Örneğin *Hay/Ay* kökünden türeyen kelimeler (hepsi değilse bile önemli bir kısmı) hayvanları süren insanların çıkardığı bir sese dayalıdır.

7) Listede Türkçe'nin dil yapısının elverdiği mümkün olabilecek tüm kökler yer almaktadır. Şive, lehçe veya ağızda ortaya çıkan herhangi bir söyleyiş farkıyla bile olsa henüz ilişkilendirilmiş bir sözcük bulunmasa dahi olası köklerin tamamı bulunmaktadır. Örneğin Türkiye Türkçesi'nde "J" ve "M" ile başlayan kök yoktur. "C", "H", "L", "N" ve "Z" ile başlayanlar ise herbirinde sadece birkaçar tanedir. Anadolu Türkçesi'ndeki köklerin hangileri olduğu bazı araştırmacılar tarafından tespit edilmiş olmakla birlikte Dünya'daki tüm Türk dillerini kapsayacak biçimde eleme yapmak oldukça geniş kapsamlı bir çalışma gerektirmektedir. Ancak aşağıdaki liste yine de bu yönde değerlendirme yapmak isteyenlere yardımcı olacaktır.

İKİ HARFLİ (Ünlü ile başlayan) KÖKLER

At	Ad	Ay	(Aj)	Ac	Aç	Aş	As	Az	Ar	Ah	Ax	Aq	Ak	Ag	Ağ	Aw	Av	(Af)	Ap	Ab	Am	An	Aň	Al
Ät	Äd	Äy	(Äj)	Äc	Äç	Äş	Äs	Äz	Är	Äh	–	–	Äk	Äg	Äğ	Äw	Äv	(Äf)	Äp	Äb	Äm	Än	Äň	Äl
Et	Ed	Ey	(Ej)	Ec	Eç	Eş	Es	Ez	Er	Eh	–	–	Ek	Eg	Eğ	Ew	Ev	(Ef)	Ep	Eb	Em	En	Eň	El
İt	İd	İy	(İj)	İc	İç	İş	İs	İz	İr	İh	–	–	İk	İg	İğ	İw	İv	(İf)	İp	İb	İm	İn	İň	İl
It	Id	Iy	(Ij)	Ic	Iç	Iş	Is	Iz	Ir	Ih	Ix	Iq	Ik	Ig	Iğ	Iw	Iv	(If)	Ip	Ib	Im	In	Iň	Il
Ot	Od	Oy	(Oj)	Oc	Oç	Oş	Os	Oz	Or	Oh	Ox	Oq	Ok	Og	Oğ	Ow	Ov	(Of)	Op	Ob	Om	On	Oň	Ol
Öt	Öd	Öy	(Öj)	Öc	Öç	Öş	Ös	Öz	Ör	Öh	–	–	Ök |Ög	Öğ	Öw	Öv	(Öf)	Öp	Öb	Öm	Ön	Öň	Öl
Ut	Ud	Uy	(Uj)	Uc	Uç	Uş	Us	Uz	Ur	Uh	Ux	Uq	Uk	Ug	Uğ	Uw	Uv	(Uf)	Up	Ub	Um	Un	Uň	Ul
Üt	Üd	Üy	(Üj)	Üc	Üç	Üş	Üs	Üz	Ür	Üh	–	–	Ük	Üg	Üğ	Üw	Üv	(Üf)	Üp	Üb	Üm	Ün	Üň	Ül

ÜÇ HARFLİ (Ünsüz ile başlayan) KÖKLER

– T –

Tat	Tad	Tay	(Taj)	Tac	Taç	Taş	Tas	Taz	Tar	Tah	Tax	Taq	Tak	Tag	Tağ	Taw	Tav	(Taf)	Tap	Tab	Tam	Tan	Taň	Tal
Tät	Täd	Täy	(Täj)	Täc	Täç	Täş	Täs	Täz	Tär	Täh	–	–	Täk	Täg	Täğ	Täw	Täv	(Täf)	Täp	Täb	Täm	Tän	Täň	Täl
Tet	Ted	Tey	(Tej)	Tec	Teç	Teş	Tes	Tez	Ter	Teh	–	–	Tek	Teg	Teğ	Tew	Tev	(Tef)	Tep	Teb	Tem	Ten	Teň	Tel
Tit	Tid	Tiy	(Tij)	Tic	Tiç	Tiş	Tis	Tiz	Tir	Tih	–	–	Tik	Tig	Tiğ	Tiw	Tiv	(Tif)	Tip	Tib	Tim	Tin	Tiň	Til
Tıt	Tıd	Tıy	(Tıj)	Tıc	Tıç	Tış	Tıs	Tız	Tır	Tıh	Tıx	Tıq	Tık	Tıg	Tığ	Tıw	Tıv	(Tıf)	Tıp	Tıb	Tım	Tın	Tıň	Tıl
Tot	Tod	Toy	(Toj)	Toc	Toç	Toş	Tos	Toz	Tor	Toh	Tox	Toq	Tok	Tog	Toğ	Tow	Tov	(Tof)	Top	Tob	Tom	Ton	Toň	Tol
Töt	Töd	Töy	(Töj)	Töc	Töç	Töş	Tös	Töz	Tör	Töh	–	–	Tök	Tög	Töğ	Töw	Töv	(Töf)	Töp	Töb	Töm	Tön	Töň	Töl
Tut	Tud	Tuy	(Tuj)	Tuc	Tuç	Tuş	Tus	Tuz	Tur	Tuh	Tux	Tuq	Tuk	Tug	Tuğ	Tuw	Tuv	(Tuf)	Tup	Tub	Tum	Tun	Tuň	Tul
Tüt	Tüd	Tüy	(Tüj)	Tüc	Tüç	Tüş	Tüs	Tüz	Tür	Tüh	–	–	Tük	Tüg	Tüğ	Tüw	Tüv	(Tüf)	Tüp	Tüb	Tüm	Tün	Tüň	Tül

– D –

Dat	Dad	Day	(Daj)	Dac	Daç	Daş	Das	Daz	Dar	Dah	Dax	Daq	Dak	Dag	Dağ	Daw	Dav	(Daf)	Dap	Dab	Dam	Dan	Daň	Dal
Dät	Däd	Däy	(Däj)	Däc	Däç	Däş	Däs	Däz	Där	Däh	–	–	Däk	Däg	Däğ	Däw	Däv	(Däf)	Däp	Däb	Däm	Dän	Däň	Däl
Det	Ded	Dey	(Dej)	Dec	Deç	Deş	Des	Dez	Der	Deh	–	–	Dek	Deg	Değ	Dew	Dev	(Def)	Dep	Deb	Dem	Den	Deň	Del
Dit	Did	Diy	(Dij)	Dic	Diç	Diş	Dis	Diz	Dir	Dih	–	–	Dik	Dig	Diğ	Diw	Div	(Dif)	Dip	Dib	Dim	Din	Diň	Dil
Dıt	Dıd	Dıy	(Dıj)	Dıc	Dıç	Dış	Dıs	Dız	Dır	Dıh	Dıx	Dıq	Dık	Dıg	Dığ	Dıw	Dıv	(Dıf)	Dıp	Dıb	Dım	Dın	Dıň	Dıl
Dot	Dod	Doy	(Doj)	Doc	Doç	Doş	Dos	Doz	Dor	Doh	Dox	Doq	Dok	Dog	Doğ	Dow	Dov	(Dof)	Dop	Dob	Dom	Don	Doň	Dol
Döt	Död	Döy	(Döj)	Döc	Döç	Döş	Dös	Döz	Dör	Döh	–	–	Dök	Dög	Döğ	Döw	Döv	(Döf)	Döp	Döb	Döm	Dön	Döň	Döl
Dut	Dud	Duy	(Duj)	Duc	Duç	Duş	Dus	Duz	Dur	Duh	Dux	Duq	Duk	Dug	Duğ	Duw	Duv	(Duf)	Dup	Dub	Dum	Dun	Duň	Dul
Düt	Düd	Düy	(Düj)	Düc	Düç	Düş	Düs	Düz	Dür	Düh	–	–	Dük	Düg	Düğ	Düw	Düv	(Düf)	Düp	Düb	Düm	Dün	Düň	Dül

– Y –

Yat	Yad	Yay	(Yaj)	Yac	Yaç	Yaş	Yas	Yaz	Yar	Yah	Yax	Yaq	Yak	Yag	Yağ	Yaw	Yav	(Yaf)	Yap	Yab	Yam	Yan	Yaň	Yal
Yät	Yäd	Yäy	(Yäj)	Yäc	Yäç	Yäş	Yäs	Yäz	Yär	Yäh	–	–	Yäk	Yäg	Yäğ	Yäw	Yäv	(Yäf)	Yäp	Yäb	Yäm	Yän	Yäň	Yäl
Yet	Yed	Yey	(Yej)	Yec	Yeç	Yeş	Yes	Yez	Yer	Yeh	–	–	Yek	Yeg	Yeğ	Yew	Yev	(Yef)	Yep	Yeb	Yem	Yen	Yeň	Yel
Yit	Yid	Yiy	(Yij)	Yic	Yiç	Yiş	Yis	Yiz	Yir	Yih	–	–	Yik	Yig	Yiğ	Yiw	Yiv	(Yif)	Yip	Yib	Yim	Yin	Yiň	Yil
Yıt	Yıd	Yıy	(Yıj)	Yıc	Yıç	Yış	Yıs	Yız	Yır	Yıh	Yıx	Yıq	Yık	Yıg	Yığ	Yıw	Yıv	(Yıf)	Yıp	Yıb	Yım	Yın	Yıň	Yıl
Yot	Yod	Yoy	(Yoj)	Yoc	Yoç	Yoş	Yos	Yoz	Yor	Yoh	Yox	Yoq	Yok	Yog	Yoğ	Yow	Yov	(Yof)	Yop	Yob	Yom	Yon	Yoň	Yol
Yöt	Yöd	Yöy	(Yöj)	Yöc	Yöç	Yöş	Yös	Yöz	Yör	Yöh	–	–	Yök	Yög	Yöğ	Yöw	Yöv	(Yöf)	Yöp	Yöb	Yöm	Yön	Yöň	Yöl
Yut	Yud	Yuy	(Yuj)	Yuc	Yuç	Yuş	Yus	Yuz	Yur	Yuh	Yux	Yuq	Yuk	Yug	Yuğ	Yuw	Yuv	(Yuf)	Yup	Yub	Yum	Yun	Yuň	Yul
Yüt	Yüd	Yüy	(Yüj)	Yüc	Yüç	Yüş	Yüs	Yüz	Yür	Yüh	–	–	Yük	Yüg	Yüğ	Yüw	Yüv	(Yüf)	Yüp	Yüb	Yüm	Yün	Yüň	Yül

– J – (Anadolu Türkçesi'nde yoktur.)

Jat	Jad	Jay	(Jaj)	Jac	Jaç	Jaş	Jas	Jaz	Jar	Jah	Jax	Jaq	Jak	Jag	Jağ	Jaw	Jav	(Jaf)	Jap	Jab	Jam	Jan	Jaň	Jal
Jät	Jäd	Jäy	(Jäj)	Jäc	Jäç	Jäş	Jäs	Jäz	Jär	Jäh	–	–	Jäk	Jäg	Jäğ	Jäw	Jäv	(Jäf)	Jäp	Jäb	Jäm	Jän	Jäň	Jäl
Jet	Jed	Jey	(Jej)	Jec	Jeç	Jeş	Jes	Jez	Jer	Jeh	–	–	Jek	Jeg	Jeğ	Jew	Jev	(Jef)	Jep	Jeb	Jem	Jen	Jeň	Jel
Jit	Jid	Jiy	(Jij)	Jic	Jiç	Jiş	Jis	Jiz	Jir	Jih	–	–	Jik	Jig	Jiğ	Jiw	Jiv	(Jif)	Jip	Jib	Jim	Jin	Jiň	Jil
Jıt	Jıd	Jıy	(Jıj)	Jıc	Jıç	Jış	Jıs	Jız	Jır	Jıh	Jıx	Jıq	Jık	Jıg	Jığ	Jıw	Jıv	(Jıf)	Jıp	Jıb	Jım	Jın	Jıň	Jıl
Jot	Jod	Joy	(Joj)	Joc	Joç	Joş	Jos	Joz	Jor	Joh	Jox	Joq	Jok	Jog	Joğ	Jow	Jov	(Jof)	Jop	Job	Jom	Jon	Joň	Jol
Jöt	Jöd	Jöy	(Jöj)	Jöc	Jöç	Jöş	Jös	Jöz	Jör	Jöh	–	–	Jök	Jög	Jöğ	Jöw	Jöv	(Jöf)	Jöp	Jöb	Jöm	Jön	Jöň	Jöl
Jut	Jud	Juy	(Juj)	Juc	Juç	Juş	Jus	Juz	Jur	Juh	Jux	Juq	Juk	Jug	Juğ	Juw	Juv	(Juf)	Jup	Jub	Jum	Jun	Juň	Jul
Jüt	Jüd	Jüy	(Jüj)	Jüc	Jüç	Jüş	Jüs	Jüz	Jür	Jüh	–	–	Jük	Jüg	Jüğ	Jüw	Jüv	(Jüf)	Jüp	Jüb	Jüm	Jün	Jüň	Jül

– C – (Anadolu Türkçesi'nde halk ağzında sınırlı olarak vardır.)

Cat	Cad	Cay	(Caj)	Cac	Caç	Caş	Cas	Caz	Car	Cah	Cax	Caq	Cak	Cag	Cağ	Caw	Cav	(Caf)	Cap	Cab	Cam	Can	Caň	Cal
Cät	Cäd	Cäy	(Cäj)	Cäc	Cäç	Cäş	Cäs	Cäz	Cär	Cäh	–	–	Cäk	Cäg	Cäğ	Cäw	Cäv	(Cäf)	Cäp	Cäb	Cäm	Cän	Cäň	Cäl
Cet	Ced	Cey	(Cej)	Cec	Ceç	Ceş	Ces	Cez	Cer	Ceh	–	–	Cek	Ceg	Ceğ	Cew	Cev	(Cef)	Cep	Ceb	Cem	Cen	Ceň	Cel
Cit	Cid	Ciy	(Cij)	Cic	Ciç	Ciş	Cis	Ciz	Cir	Cih	–	–	Cik	Cig	Ciğ	Ciw	Civ	(Cif)	Cip	Cib	Cim	Cin	Ciň	Cil
Cıt	Cıd	Cıy	(Cıj)	Cıc	Cıç	Cış	Cıs	Cız	Cır	Cıh	Cıx	Cıq	Cık	Cıg	Cığ	Cıw	Cıv	(Cıf)	Cıp	Cıb	Cım	Cın	Cıň	Cıl
Cot	Cod	Coy	(Coj)	Coc	Coç	Coş	Cos	Coz	Cor	Coh	Cox	Coq	Cok	Cog	Coğ	Cow	Cov	(Cof)	Cop	Cob	Com	Con	Coň	Col
Cöt	Cöd	Cöy	(Cöj)	Cöc	Cöç	Cöş	Cös	Cöz	Cör	Cöh	–	–	Cök	Cög	Cöğ	Cöw	Cöv	(Cöf)	Cöp	Cöb	Cöm	Cön	Cöň	Cöl
Cut	Cud	Cuy	(Cuj)	Cuc	Cuç	Cuş	Cus	Cuz	Cur	Cuh	Cux	Cuq	Cuk	Cug	Cuğ	Cuw	Cuv	(Cuf)	Cup	Cub	Cum	Cun	Cuň	Cul
Cüt	Cüd	Cüy	(Cüj)	Cüc	Cüç	Cüş	Cüs	Cüz	Cür	Cüh	–	–	Cük	Cüg	Cüğ	Cüw	Cüv	(Cüf)	Cüp	Cüb	Cüm	Cün	Cüň	Cül

– Ç –

Çat	Çad	Çay	(Çaj)	Çac	Çaç	Çaş	Ças	Çaz	Çar	Çah	Çax	Çaq	Çak	Çag	Çağ	Çaw	Çav	(Çaf)	Çap	Çab	Çam	Çan	Çaň	Çal
Çät	Çäd	Çäy	(Çäj)	Çäc	Çäç	Çäş	Çäs	Çäz	Çär	Çäh	–	–	Çäk	Çäg	Çäğ	Çäw	Çäv	(Çäf)	Çäp	Çäb	Çäm	Çän	Çäň	Çäl
Çet	Çed	Çey	(Çej)	Çec	Çeç	Çeş	Çes	Çez	Çer	Çeh	–	–	Çek	Çeg	Çeğ	Çew	Çev	(Çef)	Çep	Çeb	Çem	Çen	Çeň	Çel
Çit	Çid	Çiy	(Çij)	Çic	Çiç	Çiş	Çis	Çiz	Çir	Çih	–	–	Çik	Çig	Çiğ	Çiw	Çiv	(Çif)	Çip	Çib	Çim	Çin	Çiň	Çil
Çıt	Çıd	Çıy	(Çıj)	Çıc	Çıç	Çış	Çıs	Çız	Çır	Çıh	Çıx	Çıq	Çık	Çıg	Çığ	Çıw	Çıv	(Çıf)	Çıp	Çıb	Çım	Çın	Çıň	Çıl
Çot	Çod	Çoy	(Çoj)	Çoc	Çoç	Çoş	Ços	Çoz	Çor	Çoh	Çox	Çoq	Çok	Çog	Çoğ	Çow	Çov	(Çof)	Çop	Çob	Çom	Çon	Çoň	Çol
Çöt	Çöd	Çöy	(Çöj)	Çöc	Çöç	Çöş	Çös	Çöz	Çör	Çöh	–	–	Çök	Çög	Çöğ	Çöw	Çöv	(Çöf)	Çöp	Çöb	Çöm	Çön	Çöň	Çöl
Çut	Çud	Çuy	(Çuj)	Çuc	Çuç	Çuş	Çus	Çuz	Çur	Çuh	Çux	Çuq	Çuk	Çug	Çuğ	Çuw	Çuv	(Çuf)	Çup	Çub	Çum	Çun	Çuň	Çul
Çüt	Çüd	Çüy	(Çüj)	Çüc	Çüç	Çüş	Çüs	Çüz	Çür	Çüh	–	–	Çük	Çüg	Çüğ	Çüw	Çüv	(Çüf)	Çüp	Çüb	Çüm	Çün	Çüň	Çül

– Ş –

Şat	Şad	Şay	(Şaj)	Şac	Şaç	Şaş	Şas	Şaz	Şar	Şah	Şax	Şaq	Şak	Şag	Şağ	Şaw	Şav	(Şaf)	Şap	Şab	Şam	Şan	Şaň	Şal
Şät	Şäd	Şäy	(Şäj)	Şäc	Şäç	Şäş	Şäs	Şäz	Şär	Şäh	–	–	Şäk	Şäg	Şäğ	Şäw	Şäv	(Şäf)	Şäp	Şäb	Şäm	Şän	Şäň	Şäl
Şet	Şed	Şey	(Şej)	Şec	Şeç	Şeş	Şes	Şez	Şer	Şeh	–	–	Şek	Şeg	Şeğ	Şew	Şev	(Şef)	Şep	Şeb	Şem	Şen	Şeň	Şel
Şit	Şid	Şiy	(Şij)	Şic	Şiç	Şiş	Şis	Şiz	Şir	Şih	–	–	Şik	Şig	Şiğ	Şiw	Şiv	(Şif)	Şip	Şib	Şim	Şin	Şiň	Şil
Şıt	Şıd	Şıy	(Şıj)	Şıc	Şıç	Şış	Şıs	Şız	Şır	Şıh	Şıx	Şıq	Şık	Şıg	Şığ	Şıw	Şıv	(Şıf)	Şıp	Şıb	Şım	Şın	Şıň	Şıl
Şot	Şod	Şoy	(Şoj)	Şoc	Şoç	Şoş	Şos	Şoz	Şor	Şoh	Şox	Şoq	Şok	Şog	Şoğ	Şow	Şov	(Şof)	Şop	Şob	Şom	Şon	Şoň	Şol
Şöt	Şöd	Şöy	(Şöj)	Şöc	Şöç	Şöş	Şös	Şöz	Şör	Şöh	–	–	Şök	Şög	Şöğ	Şöw	Şöv	(Şöf)	Şöp	Şöb	Şöm	Şön	Şöň	Şöl
Şut	Şud	Şuy	(Şuj)	Şuc	Şuç	Şuş	Şus	Şuz	Şur	Şuh	Şux	Şuq	Şuk	Şug	Şuğ	Şuw	Şuv	(Şuf)	Şup	Şub	Şum	Şun	Şuň	Şul
Şüt	Şüd	Şüy	(Şüj)	Şüc	Şüç	Şüş	Şüs	Şüz	Şür	Şüh	–	–	Şük	Şüg	Şüğ	Şüw	Şüv	(Şüf)	Şüp	Şüb	Şüm	Şün	Şüň	Şül

– S –

Sat	Sad	Say	(Saj)	Sac	Saç	Saş	Sas	Saz	Sar	Sah	Sax	Saq	Sak	Sag	Sağ	Saw	Sav	(Saf)	Sap	Sab	Sam	San	Saň	Sal
Sät	Säd	Säy	(Säj)	Säc	Säç	Säş	Säs	Säz	Sär	Säh	–	–	Säk	Säg	Säğ	Säw	Säv	(Säf)	Säp	Säb	Säm	Sän	Säň	Säl
Set	Sed	Sey	(Sej)	Sec	Seç	Seş	Ses	Sez	Ser	Seh	–	–	Sek	Seg	Seğ	Sew	Sev	(Sef)	Sep	Seb	Sem	Sen	Seň	Sel
Sit	Sid	Siy	(Sij)	Sic	Siç	Siş	Sis	Siz	Sir	Sih	–	–	Sik	Sig	Siğ	Siw	Siv	(Sif)	Sip	Sib	Sim	Sin	Siň	Sil
Sıt	Sıd	Sıy	(Sıj)	Sıc	Sıç	Sış	Sıs	Sız	Sır	Sıh	Sıx	Sıq	Sık	Sıg	Sığ	Sıw	Sıv	(Sıf)	Sıp	Sıb	Sım	Sın	Sıň	Sıl
Sot	Sod	Soy	(Soj)	Soc	Soç	Soş	Sos	Soz	Sor	Soh	Sox	Soq	Sok	Sog	Soğ	Sow	Sov	(Sof)	Sop	Sob	Som	Son	Soň	Sol
Söt	Söd	Söy	(Söj)	Söc	Söç	Söş	Sös	Söz	Sör	Söh	–	–	Sök	Sög	Söğ	Söw	Söv	(Söf)	Söp	Söb	Söm	Sön	Söň	Söl
Sut	Sud	Suy	(Suj)	Suc	Suç	Suş	Sus	Suz	Sur	Suh	Sux	Suq	Suk	Sug	Suğ	Suw	Suv	(Suf)	Sup	Sub	Sum	Sun	Suň	Sul
Süt	Süd	Süy	(Süj)	Süc	Süç	Süş	Süs	Süz	Sür	Süh	–	–	Sük	Süg	Süğ	Süw	Süv	(Süf)	Süp	Süb	Süm	Sün	Süň	Sül

– Z – (Anadolu Türkçesi'nde halk ağzında sınırlı olarak vardır.)

Zat	Zad	Zay	(Zaj)	Zac	Zaç	Zaş	Zas	Zaz	Zar	Zah	Zax	Zaq	Zak	Zag	Zağ	Zaw	Zav	(Zaf)	Zap	Zab	Zam	Zan	Zaň	Zal
Zät	Zäd	Zäy	(Zäj)	Zäc	Zäç	Zäş	Zäs	Zäz	Zär	Zäh	–	–	Zäk	Zäg	Zäğ	Zäw	Zäv	(Zäf)	Zäp	Zäb	Zäm	Zän	Zäň	Zäl
Zet	Zed	Zey	(Zej)	Zec	Zeç	Zeş	Zes	Zez	Zer	Zeh	–	–	Zek	Zeg	Zeğ	Zew	Zev	(Zef)	Zep	Zeb	Zem	Zen	Zeň	Zel
Zit	Zid	Ziy	(Zij)	Zic	Ziç	Ziş	Zis	Ziz	Zir	Zih	–	–	Zik	Zig	Ziğ	Ziw	Ziv	(Zif)	Zip	Zib	Zim	Zin	Ziň	Zil
Zıt	Zıd	Zıy	(Zıj)	Zıc	Zıç	Zış	Zıs	Zız	Zır	Zıh	Zıx	Zıq	Zık	Zıg	Zığ	Zıw	Zıv	(Zıf)	Zıp	Zıb	Zım	Zın	Zıň	Zıl
Zot	Zod	Zoy	(Zoj)	Zoc	Zoç	Zoş	Zos	Zoz	Zor	Zoh	Zox	Zoq	Zok	Zog	Zoğ	Zow	Zov	(Zof)	Zop	Zob	Zom	Zon	Zoň	Zol
Zöt	Zöd	Zöy	(Zöj)	Zöc	Zöç	Zöş	Zös	Zöz	Zör	Zöh	–	–	Zök	Zög	Zöğ	Zöw	Zöv	(Zöf)	Zöp	Zöb	Zöm	Zön	Zöň	Zöl
Zut	Zud	Zuy	(Zuj)	Zuc	Zuç	Zuş	Zus	Zuz	Zur	Zuh	Zux	Zuq	Zuk	Zug	Zuğ	Zuw	Zuv	(Zuf)	Zup	Zub	Zum	Zun	Zuň	Zul
Züt	Züd	Züy	(Züj)	Züc	Züç	Züş	Züs	Züz	Zür	Züh	–	–	Zük	Züg	Züğ	Züw	Züv	(Züf)	Züp	Züb	Züm	Zün	Züň	Zül

– H – (Anadolu Türkçesi'nde halk ağzında sınırlı olarak vardır.)

Hat	Had	Hay	(Haj)	Hac	Haç	Haş	Has	Haz	Har	Hah	Hax	Haq	Hak	Hag	Hağ	Haw	Hav	(Haf)	Hap	Hab	Ham	Han	Haň	Hal
Hät	Häd	Häy	(Häj)	Häc	Häç	Häş	Häs	Häz	Här	Häh	–	–	Häk	Häg	Häğ	Häw	Häv	(Häf)	Häp	Häb	Häm	Hän	Häň	Häl
Het	Hed	Hey	(Hej)	Hec	Heç	Heş	Hes	Hez	Her	Heh	–	–	Hek	Heg	Heğ	Hew	Hev	(Hef)	Hep	Heb	Hem	Hen	Heň	Hel
Hit	Hid	Hiy	(Hij)	Hic	Hiç	Hiş	His	Hiz	Hir	Hih	–	–	Hik	Hig	Hiğ	Hiw	Hiv	(Hif)	Hip	Hib	Him	Hin	Hiň	Hil
Hıt	Hıd	Hıy	(Hıj)	Hıc	Hıç	Hış	Hıs	Hız	Hır	Hıh	Hıx	Hıq	Hık	Hıg	Hığ	Hıw	Hıv	(Hıf)	Hıp	Hıb	Hım	Hın	Hıň	Hıl
Hot	Hod	Hoy	(Hoj)	Hoc	Hoç	Hoş	Hos	Hoz	Hor	Hoh	Hox	Hoq	Hok	Hog	Hoğ	How	Hov	(Hof)	Hop	Hob	Hom	Hon	Hoň	Hol
Höt	Höd	Höy	(Höj)	Höc	Höç	Höş	Hös	Höz	Hör	Höh	–	–	Hök	Hög	Höğ	Höw	Höv	(Höf)	Höp	Höb	Höm	Hön	Höň	Höl
Hut	Hud	Huy	(Huj)	Huc	Huç	Huş	Hus	Huz	Hur	Huh	Hux	Huq	Huk	Hug	Huğ	Huw	Huv	(Huf)	Hup	Hub	Hum	Hun	Huň	Hul
Hüt	Hüd	Hüy	(Hüj)	Hüc	Hüç	Hüş	Hüs	Hüz	Hür	Hüh	–	–	Hük	Hüg	Hüğ	Hüw	Hüv	(Hüf)	Hüp	Hüb	Hüm	Hün	Hüň	Hül

– X – [Gırtlaksı, hırıltılı Ḥ] (Anadolu Türkçesi'nde halk ağzında mevcuttur).

Xat	Xad	Xay	(Xaj)	Xac	Xaç	Xaş	Xas	Xaz	Xar	Xah	Xax	Xaq	Xak	Xag	Xağ	Xaw	Xav	(Xaf)	Xap	Xab	Xam	Xan	Xaň	Xal
Xät	Xäd	Xäy	(Xäj)	Xäc	Xäç	Xäş	Xäs	Xäz	Xär	Xäh	–	–	Xäk	Xäg	Xäğ	Xäw	Xäv	(Xäf)	Xäp	Xäb	Xäm	Xän	Xäň	Xäl
–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Xıt	Xıd	Xıy	(Xıj)	Xıc	Xıç	Xış	Xıs	Xız	Xır	Xıh	Xıx	Xıq	Xık	Xıg	Xığ	Xıw	Xıv	(Xıf)	Xıp	Xıb	Xım	Xın	Xıň	Xıl
Xot	Xod	Xoy	(Xoj)	Xoc	Xoç	Xoş	Xos	Xoz	Xor	Xoh	Xox	Xoq	Xok	Xog	Xoğ	Xow	Xov	(Xof)	Xop	Xob	Xom	Xon	Xoň	Xol
–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Xut	Xud	Xuy	(Xuj)	Xuc	Xuç	Xuş	Xus	Xuz	Xur	Xuh	Xux	Xuq	Xuk	Xug	Xuğ	Xuw	Xuv	(Xuf)	Xup	Xub	Xum	Xun	Xuň	Xul
–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–

– Q – [Gırtlaksı, kalın K/G] (Anadolu Türkçesi'nde halk ağzında mevcuttur.)

Qat	Qad	Qay	(Qaj)	Qac	Qaç	Qaş	Qas	Qaz	Qar	Qah	Qax	Qaq	Qak	Qag	Qağ	Qaw	Qav	(Qaf)	Qap	Qab	Qam	Qan	Qaň	Qal
Qät	Qäd	Qäy	(Qäj)	Qäc	Qäç	Qäş	Qäs	Qäz	Qär	Qäh	–	–	Qäk	Qäg	Qäğ	Qäw	Qäv	(Qäf)	Qäp	Qäb	Qäm	Qän	Qäň	Qäl
–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Qıt	Qıd	Qıy	(Qıj)	Qıc	Qıç	Qış	Qıs	Qız	Qır	Qıh	Qıx	Qıq	Qık	Qıg	Qığ	Qıw	Qıv	(Qıf)	Qıp	Qıb	Qım	Qın	Qıň	Qıl
Qot	Qod	Qoy	(Qoj)	Qoc	Qoç	Qoş	Qos	Qoz	Qor	Qoh	Qox	Qoq	Qok	Qog	Qoğ	Qow	Qov	(Qof)	Qop	Qob	Qom	Qon	Qoň	Qol
–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Qut	Qud	Quy	(Quj)	Quc	Quç	Quş	Qus	Quz	Qur	Quh	Qux	Quq	Quk	Qug	Quğ	Quw	Quv	(Quf)	Qup	Qub	Qum	Qun	Quň	Qul
–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–

– K –

Kat	Kad	Kay	(Kaj)	Kac	Kaç	Kaş	Kas	Kaz	Kar	Kah	Kax	Kaq	Kak	Kag	Kağ	Kaw	Kav	(Kaf)	Kap	Kab	Kam	Kan	Kaň	Kal
Kät	Käd	Käy	(Käj)	Käc	Käç	Käş	Käs	Käz	Kär	Käh	–	–	Käk	Käg	Käğ	Käw	Käv	(Käf)	Käp	Käb	Käm	Kän	Käň	Käl
Ket	Ked	Key	(Kej)	Kec	Keç	Keş	Kes	Kez	Ker	Keh	–	–	Kek	Keg	Keğ	Kew	Kev	(Kef)	Kep	Keb	Kem	Ken	Keň	Kel
Kit	Kid	Kiy	(Kij)	Kic	Kiç	Kiş	Kis	Kiz	Kir	Kih	–	–	Kik	Kig	Kiğ	Kiw	Kiv	(Kif)	Kip	Kib	Kim	Kin	Kiň	Kil
Kıt	Kıd	Kıy	(Kıj)	Kıc	Kıç	Kış	Kıs	Kız	Kır	Kıh	Kıx	Kıq	Kık	Kıg	Kığ	Kıw	Kıv	(Kıf)	Kıp	Kıb	Kım	Kın	Kıň	Kıl
Kot	Kod	Koy	(Koj)	Koc	Koç	Koş	Kos	Koz	Kor	Koh	Kox	Koq	Kok	Kog	Koğ	Kow	Kov	(Kof)	Kop	Kob	Kom	Kon	Koň	Kol
Köt	Köd	Köy	(Köj)	Köc	Köç	Köş	Kös	Köz	Kör	Köh	–	–	Kök	Kög	Köğ	Köw	Köv	(Köf)	Köp	Köb	Köm	Kön	Köň	Köl
Kut	Kud	Kuy	(Kuj)	Kuc	Kuç	Kuş	Kus	Kuz	Kur	Kuh	Kux	Kuq	Kuk	Kug	Kuğ	Kuw	Kuv	(Kuf)	Kup	Kub	Kum	Kun	Kuň	Kul
Küt	Küd	Küy	(Küj)	Küc	Küç	Küş	Küs	Küz	Kür	Küh	–	–	Kük	Küg	Küğ	Küw	Küv	(Küf)	Küp	Küb	Küm	Kün	Küň	Kül

– G –

Gat	Gad	Gay	(Gaj)	Gac	Gaç	Gaş	Gas	Gaz	Gar	Gah	Gax	Gaq	Gak	Gag	Gağ	Gaw	Gav	(Gaf)	Gap	Gab	Gam	Gan	Gaň	Gal
Gät	Gäd	Gäy	(Gäj)	Gäc	Gäç	Gäş	Gäs	Gäz	Gär	Gäh	–	–	Gäk	Gäg	Gäğ	Gäw	Gäv	(Gäf)	Gäp	Gäb	Gäm	Gän	Gäň	Gäl
Get	Ged	Gey	(Gej)	Gec	Geç	Geş	Ges	Gez	Ger	Geh	–	–	Gek	Geg	Geğ	Gew	Gev	(Gef)	Gep	Geb	Gem	Gen	Geň	Gel
Git	Gid	Giy	(Gij)	Gic	Giç	Giş	Gis	Giz	Gir	Gih	–	–	Gik	Gig	Giğ	Giw	Giv	(Gif)	Gip	Gib	Gim	Gin	Giň	Gil
Gıt	Gıd	Gıy	(Gıj)	Gıc	Gıç	Gış	Gıs	Gız	Gır	Gıh	Gıx	Gıq	Gık	Gıg	Gığ	Gıw	Gıv	(Gıf)	Gıp	Gıb	Gım	Gın	Gıň	Gıl
Got	God	Goy	(Goj)	Goc	Goç	Goş	Gos	Goz	Gor	Goh	Gox	Goq	Gok	Gog	Goğ	Gow	Gov	(Gof)	Gop	Gob	Gom	Gon	Goň	Gol
Göt	Göd	Göy	(Göj)	Göc	Göç	Göş	Gös	Göz	Gör	Göh	–	–	Gök	Gög	Göğ	Göw	Göv	(Göf)	Göp	Göb	Göm	Gön	Göň	Göl
Gut	Gud	Guy	(Guj)	Guc	Guç	Guş	Gus	Guz	Gur	Guh	Gux	Guq	Guk	Gug	Guğ	Guw	Guv	(Guf)	Gup	Gub	Gum	Gun	Guň	Gul
Güt	Güd	Güy	(Güj)	Güc	Güç	Güş	Güs	Güz	Gür	Güh	–	–	Gük	Güg	Güğ	Güw	Güv	(Güf)	Güp	Güb	Güm	Gün	Güň	Gül

– V –

Vat	Vad	Vay	(Vaj)	Vac	Vaç	Vaş	Vas	Vaz	Var	Vah	Vax	Vaq	Vak	Vag	Vağ	Vaw	Vav	(Vaf)	Vap	Vab	Vam	Van	Vaň	Val
Vät	Väd	Väy	(Väj)	Väc	Väç	Väş	Väs	Väz	Vär	Väh	–	–	Väk	Väg	Väğ	Väw	Väv	(Väf)	Väp	Väb	Väm	Vän	Väň	Väl
Vet	Ved	Vey	(Vej)	Vec	Veç	Veş	Ves	Vez	Ver	Veh	–	–	Vek	Veg	Veğ	Vew	Vev	(Vef)	Vep	Veb	Vem	Ven	Veň	Vel
Vit	Vid	Viy	(Vij)	Vic	Viç	Viş	Vis	Viz	Vir	Vih	–	–	Vik	Vig	Viğ	Viw	Viv	(Vif)	Vip	Vib	Vim	Vin	Viň	Vil
Vıt	Vıd	Vıy	(Vıj)	Vıc	Vıç	Vış	Vıs	Vız	Vır	Vıh	Vıx	Vıq	Vık	Vıg	Vığ	Vıw	Vıv	(Vıf)	Vıp	Vıb	Vım	Vın	Vıň	Vıl
Vot	Vod	Voy	(Voj)	Voc	Voç	Voş	Vos	Voz	Vor	Voh	Vox	Voq	Vok	Vog	Voğ	Vow	Vov	(Vof)	Vop	Vob	Vom	Von	Voň	Vol
Vöt	Vöd	Vöy	(Vöj)	Vöc	Vöç	Vöş	Vös	Vöz	Vör	Vöh	–	–	Vök	Vög	Vöğ	Vöw	Vöv	(Vöf)	Vöp	Vöb	Vöm	Vön	Vöň	Völ
Vut	Vud	Vuy	(Vuj)	Vuc	Vuç	Vuş	Vus	Vuz	Vur	Vuh	Vux	Vuq	Vuk	Vug	Vuğ	Vuw	Vuv	(Vuf)	Vup	Vub	Vum	Vun	Vuň	Vul
Vüt	Vüd	Vüy	(Vüj)	Vüc	Vüç	Vüş	Vüs	Vüz	Vür	Vüh	–	–	Vük	Vüg	Vüğ	Vüw	Vüv	(Vüf)	Vüp	Vüb	Vüm	Vün	Vüň	Vül

– P –

Pat	Pad	Pay	(Paj)	Pac	Paç	Paş	Pas	Paz	Par	Pah	Pax	Paq	Pak	Pag	Pağ	Paw	Pav	(Paf)	Pap	Pab	Pam	Pan	Paň	Pal
Pät	Päd	Päy	(Päj)	Päc	Päç	Päş	Päs	Päz	Pär	Päh	–	–	Päk	Päg	Päğ	Päw	Päv	(Päf)	Päp	Päb	Päm	Pän	Päň	Päl
Pet	Ped	Pey	(Pej)	Pec	Peç	Peş	Pes	Pez	Per	Peh	–	–	Pek	Peg	Peğ	Pew	Pev	(Pef)	Pep	Peb	Pem	Pen	Peň	Pel
Pit	Pid	Piy	(Pij)	Pic	Piç	Piş	Pis	Piz	Pir	Pih	–	–	Pik	Pig	Piğ	Piw	Piv	(Pif)	Pip	Pib	Pim	Pin	Piň	Pil
Pıt	Pıd	Pıy	(Pıj)	Pıc	Pıç	Pış	Pıs	Pız	Pır	Pıh	Pıx	Pıq	Pık	Pıg	Pığ	Pıw	Pıv	(Pıf)	Pıp	Pıb	Pım	Pın	Pıň	Pıl
Pot	Pod	Poy	(Poj)	Poc	Poç	Poş	Pos	Poz	Por	Poh	Pox	Poq	Pok	Pog	Poğ	Pow	Pov	(Pof)	Pop	Pob	Pom	Pon	Poň	Pol
Pöt	Pöd	Pöy	(Pöj)	Pöc	Pöç	Pöş	Pös	Pöz	Pör	Pöh	–	–	Pök	Pög	Pöğ	Pöw	Pöv	(Pöf)	Pöp	Pöb	Pöm	Pön	Pöň	Pöl
Put	Pud	Puy	(Puj)	Puc	Puç	Puş	Pus	Puz	Pur	Puh	Pux	Puq	Puk	Pug	Puğ	Puw	Puv	(Puf)	Pup	Pub	Pum	Pun	Puň	Pul
Püt	Püd	Püy	(Püj)	Püc	Püç	Püş	Püs	Püz	Pür	Püh	–	–	Pük	Püg	Püğ	Püw	Püv	(Püf)	Püp	Püb	Püm	Pün	Püň	Pül

– B –

Bat	Bad	Bay	(Baj)	Bac	Baç	Baş	Bas	Baz	Bar	Bah	Bax	Baq	Bak	Bag	Bağ	Baw	Bav	(Baf)	Bap	Bab	Bam	Ban	Bañ	Bal
Bät	Bäd	Bäy	(Bäj)	Bäc	Bäç	Bäş	Bäs	Bäz	Bär	Bäh	–	–	Bäk	Bäg	Bäğ	Bäw	Bäv	(Bäf)	Bäp	Bäb	Bäm	Bän	Bäň	Bäl
Bet	Bed	Bey	(Bej)	Bec	Beç	Beş	Bes	Bez	Ber	Beh	–	–	Bek	Beg	Beğ	Bew	Bev	(Bef)	Bep	Beb	Bem	Ben	Beň	Bel
Bit	Bid	Biy	(Bij)	Bic	Biç	Biş	Bis	Biz	Bir	Bih	–	–	Bik	Big	Biğ	Biw	Biv	(Bif)	Bip	Bib	Bim	Bin	Biň	Bil
Bıt	Bıd	Bıy	(Bıj)	Bıc	Bıç	Bış	Bıs	Bız	Bır	Bıh	Bıx	Bıq	Bık	Bıg	Bığ	Bıw	Bıv	(Bıf)	Bıp	Bıb	Bım	Bın	Bıň	Bıl
Bot	Bod	Boy	(Boj)	Boc	Boç	Boş	Bos	Boz	Bor	Boh	Box	Boq	Bok	Bog	Boğ	Bow	Bov	(Bof)	Bop	Bob	Bom	Bon	Boň	Bol
Böt	Böd	Böy	(Böj)	Böc	Böç	Böş	Bös	Böz	Bör	Böh	–	–	Bök	Bög	Böğ	Böw	Böv	(Böf)	Böp	Böb	Böm	Bön	Böň	Böl
But	Bud	Buy	(Buj)	Buc	Buç	Buş	Bus	Buz	Bur	Buh	Bux	Buq	Buk	Bug	Buğ	Buw	Buv	(Buf)	Bup	Bub	Bum	Bun	Buň	Bul
Büt	Büd	Büy	(Büj)	Büc	Büç	Büş	Büs	Büz	Bür	Büh	–	–	Bük	Büg	Büğ	Büw	Büv	(Büf)	Büp	Büb	Büm	Bün	Büň	Bül

– M – (Anadolu Türkçesi'nde halk ağzında sınırlı olarak vardır. B/M dönüşümü ile.)

Mat	Mad	May	(Maj)	Mac	Maç	Maş	Mas	Maz	Mar	Mah	Max	Maq	Mak	Mag	Mağ	Maw	Mav	(Maf)	Map	Mab	Mam	Man	Mañ	Mal
Mät	Mäd	Mäy	(Mäj)	Mäc	Mäç	Mäş	Mäs	Mäz	Mär	Mäh	–	–	Mäk	Mäg	Mäğ	Mäw	Mäv	(Mäf)	Mäp	Mäb	Mäm	Män	Mäň	Mäl
Met	Med	Mey	(Mej)	Mec	Meç	Meş	Mes	Mez	Mer	Meh	–	–	Mek	Meg	Meğ	Mew	Mev	(Mef)	Mep	Meb	Mem	Men	Meň	Mel
Mit	Mid	Miy	(Mij)	Mic	Miç	Miş	Mis	Miz	Mir	Mih	–	–	Mik	Mig	Miğ	Miw	Miv	(Mif)	Mip	Mib	Mim	Min	Miň	Mil
Mıt	Mıd	Mıy	(Mıj)	Mıc	Mıç	Mış	Mıs	Mız	Mır	Mıh	Mıx	Mıq	Mık	Mıg	Mığ	Mıw	Mıv	(Mıf)	Mıp	Mıb	Mım	Mın	Mıň	Mıl
Mot	Mod	Moy	(Moj)	Moc	Moç	Moş	Mos	Moz	Mor	Moh	Mox	Moq	Mok	Mog	Moğ	Mow	Mov	(Mof)	Mop	Mob	Mom	Mon	Moň	Mol
Möt	Möd	Möy	(Möj)	Möc	Möç	Möş	Mös	Möz	Mör	Möh	–	–	Mök	Mög	Möğ	Möw	Möv	(Möf)	Möp	Möb	Möm	Mön	Möň	Möl
Mut	Mud	Muy	(Muj)	Muc	Muç	Muş	Mus	Muz	Mur	Muh	Mux	Muq	Muk	Mug	Muğ	Muw	Muv	(Muf)	Mup	Mub	Mum	Mun	Muň	Mul
Müt	Müd	Müy	(Müj)	Müc	Müç	Müş	Müs	Müz	Mür	Müh	–	–	Mük	Müg	Müğ	Müw	Müv	(Müf)	Müp	Müb	Müm	Mün	Müň	Mül

– N – (Anadolu Türkçesi'nde sınırlıdır. Diğer lehçelerde Y/N dönüşümü ile çıkar.)

Nat	Nad	Nay	(Naj)	Nac	Naç	Naş	Nas	Naz	Nar	Nah	Nax	Naq	Nak	Nag	Nağ	Naw	Nav	(Naf)	Nap	Nab	Nam	Nan	Naň	Nal
Nät	Näd	Näy	(Näj)	Näc	Näç	Näş	Näs	Näz	När	Näh	–	–	Näk	Näg	Näğ	Näw	Näv	(Näf)	Näp	Näb	Näm	Nän	Näň	Näl
Net	Ned	Ney	(Nej)	Nec	Neç	Neş	Nes	Nez	Ner	Neh	–	–	Nek	Neg	Neğ	New	Nev	(Nef)	Nep	Neb	Nem	Nen	Neň	Nel
Nit	Nid	Niy	(Nij)	Nic	Niç	Niş	Nis	Niz	Nir	Nih	–	–	Nik	Nig	Niğ	Niw	Niv	(Nif)	Nip	Nib	Nim	Nin	Niň	Nil
Nıt	Nıd	Nıy	(Nıj)	Nıc	Nıç	Nış	Nıs	Nız	Nır	Nıh	Nıx	Nıq	Nık	Nıg	Nığ	Nıw	Nıv	(Nıf)	Nıp	Nıb	Nım	Nın	Nıň	Nıl
Not	Nod	Noy	(Noj)	Noc	Noç	Noş	Nos	Noz	Nor	Noh	Nox	Noq	Nok	Nog	Noğ	Now	Nov	(Nof)	Nop	Nob	Nom	Non	Noň	Nol
Nöt	Nöd	Nöy	(Nöj)	Nöc	Nöç	Nöş	Nös	Nöz	Nör	Nöh	–	–	Nök	Nög	Nöğ	Nöw	Növ	(Nöf)	Nöp	Nöb	Nöm	Nön	Nöň	Nöl
Nut	Nud	Nuy	(Nuj)	Nuc	Nuç	Nuş	Nus	Nuz	Nur	Nuh	Nux	Nuq	Nuk	Nug	Nuğ	Nuw	Nuv	(Nuf)	Nup	Nub	Num	Nun	Nuň	Nul
Nüt	Nüd	Nüy	(Nüj)	Nüc	Nüç	Nüş	Nüs	Nüz	Nür	Nüh	–	–	Nük	Nüg	Nüğ	Nüw	Nüv	(Nüf)	Nüp	Nüb	Nüm	Nün	Nüň	Nül

– L – (Anadolu Türkçesi'nde yoktur. Diğer lehçelerde Y/L dönüşümü ile çıkar.)

Lat	Lad	Lay	(Laj)	Lac	Laç	Laş	Las	Laz	Lar	Lah	Lax	Laq	Lak	Lag	Lağ	Law	Lav	(Laf)	Lap	Lab	Lam	Lan	Laň	Lal
Lät	Läd	Läy	(Läj)	Läc	Läç	Läş	Läs	Läz	Lär	Läh	–	–	Läk	Läg	Läğ	Läw	Läv	(Läf)	Läp	Läb	Läm	Län	Läň	Läl
Let	Led	Ley	(Lej)	Lec	Leç	Leş	Les	Lez	Ler	Leh	–	–	Lek	Leg	Leğ	Lew	Lev	(Lef)	Lep	Leb	Lem	Len	Leň	Lel
Lit	Lid	Liy	(Lij)	Lic	Liç	Liş	Lis	Liz	Lir	Lih	–	–	Lik	Lig	Liğ	Liw	Liv	(Lif)	Lip	Lib	Lim	Lin	Liň	Lil
Lıt	Lıd	Lıy	(Lıj)	Lıc	Lıç	Lış	Lıs	Lız	Lır	Lıh	Lıx	Lıq	Lık	Lıg	Lığ	Lıw	Lıv	(Lıf)	Lıp	Lıb	Lım	Lın	Lıň	Lıl
Lot	Lod	Loy	(Loj)	Loc	Loç	Loş	Los	Loz	Lor	Loh	Lox	Loq	Lok	Log	Loğ	Low	Lov	(Lof)	Lop	Lob	Lom	Lon	Loň	Lol
Löt	Löd	Löy	(Löj)	Löc	Löç	Löş	Lös	Löz	Lör	Löh	–	–	Lök	Lög	Löğ	Löw	Löv	(Löf)	Löp	Löb	Löm	Lön	Löň	Löl
Lut	Lud	Luy	(Luj)	Luc	Luç	Luş	Lus	Luz	Lur	Luh	Lux	Luq	Luk	Lug	Luğ	Luw	Luv	(Luf)	Lup	Lub	Lum	Lun	Luň	Lul
Lüt	Lüd	Lüy	(Lüj)	Lüc	Lüç	Lüş	Lüs	Lüz	Lür	Lüh	–	–	Lük	Lüg	Lüğ	Lüw	Lüv	(Lüf)	Lüp	Lüb	Lüm	Lün	Lüň	Lül

AÇIKLAMALAR

1– **Abakı:** Bostan / tarla korkuluğu anlamına gelen sözcük köken olarak şeytana veya öcüye benzeyen korkutucu nesne anlamına gelir. Şeytan anlamına gelen "Abası" sözcüğünün bazı Türk lehçelerindeki farklı bir söyleyişi olan "Abahı" (S-H dönüşümü ile) aradaki bağlantıyı kurmak için yeterlidir.

2– **Abar:** Sandal küreği anlamına gelen sözcüğün ve aynı kökten türeyen su ile bağlantılı kelimelerin Farsça "Ab" (Su) ile ilgili olduğu düşünülebilir. Gerçekten de bu kökle alakalı kelimelerin neredeyse tamamı su kavramı ile ilişkilidir. Fakat bu durum istisnai birkaç kısmi benzeşim dışında tamamen tesadüfidir. Sözcüğün kökeni bütünüyle Türkçe'dir (Ural/Altay bağlantılıdır). *Ap/Ab/Av/Ev/Eb/Ep* kökü dönmek, döndürmek, çevirmek, çevrilmek, kıvırmak, kıvrılmak anlamlarını barındırır. Dikkkatle incelendiğinde hep aynı sonuca varılacaktır. Ses değişimi ile ortaya çıkan *Abarmak* (Kürek çekmek) fiili de yine döndürülerek kullanılan bir aracı ifade etmektedir.

3– **Abarmak:** "Kürek çekmek" demek olan fiilin "Mübalağalı davranmak/konuşmak şeklindeki ikinci anlamı aynı manayı taşıyan *Obarmak* fiilinin ses dönüşümü ile ortaya çıkmıştır. Bu fiilin kökünde büyüyerek genişlemek, yayılmak içeriği vardır. Aynı şekilde "Abartmak" fiili de *Obartmak* fiilinden dönüşerek oluşmuştur.

4– **Abay:** Yaşça büyük kişilere karşı bir hürmet sözü olarak da söylenir. (Büyüklere karşı "Abay" diyerek konuşulur.) Büyüğün adı yüzüne söylenmez, çünkü bu durum saygısızlık olarak algılanır. Abay sözcüğü "Dikkat", "Hürmet" şeklindeki genel anlamın yanında biraz daha özelleşmiş olarak konuşmadaki dikkati, özeni, hürmeti ifade eder. *Abaylamak* fiili anlam genişlemesi ile genel olarak dikkatli konuşma, hürmetli konuşma manası taşır hale gelmiştir.

5– **Abazan:** Sözcüğün kökeni dişilik ifade eden "Aba" ile alakalıdır. Bu bağlamda "Akazan" sözcüğünün karşıtı bir manaya sahiptir. Abhaz/Abaza halkı ile herhangi bir alakası yoktur.

6– **Abra:** Türkçe'de pek çok manası bulunan ancak büyük oranda kullanım dışı kalmış bir sözcüktür. Dara (tartıda kabın ağırlığı), alışverişte veya takasta denkliği sağlamak için üste verilen para veya nesne, mitolojide yeraltındaki denizde yaşayan ejderha anlamları vardır. Gemicilikte ise dümen palasını ifade eder. Ancak bunlardan başka kelimenin "İbre" demek olduğu da kaynaklarda yer alır. Bu mananın doğrudan "İbre" sözcüğünden bozulma yoluyla ortaya çıktığı söylense de Türkçe "Abra/Ebre" ile başlayan kelimelerde dönmek, çevrilmek içeriği bulunur. İbre de (daha sonrdan ortaya çıkan elektronik olanlar hariç) dönen bir nesne olduğundan Türkçe bir sözcüğün yabancı bir kelime ile örtüşerek anlam kaymasına mı uğradığı yoksa gerçekten de "İbre" kelimesinin mi Türkçe söyleyişle dönüştüğünü kesin olarak söyleyebilmek mümkün görünmemektedir.

7– **Abramak:** Kelimenin kökündeki ses benzerliğine bakılarak Farsça "Ab" (Su) ile alakalı olduğu yanılgısına düşülebilecek bir kavramdır. Fakat kelime kökü olan *Ap/Ab/Av/Ev/Eb/Ep* ile bu kökten türeyen kavramlar Türkçe'de döndürmek, çevirmek, kıvırmak manalarını içerir. Bebek kundaklamak manasının bulunduğu da kayıtlarda yer alır.

8– **Abulça:** Abulca veya Amulca olarak da söylenen kavram hem soy atası anlamına geldiği gibi özel ad olarak Türklerin efsanevi soy atalarından biri için de kullanılır. Türkçe "Bulca" isminin daha sonra İslamiyet'in etkisiyle "Abu/Ebu" (baba) kavramı ile ilişkilendirilmiş olması da ihtimal dahilindedir. Bu nedenle *Ebülce* olarak adlandırıldığı da görülür. Nuh Peygamberin oğlu olarak soykütüklerinde kayıt altına alınmıştır. Kurt sütü içmiştir. Eski kaynaklarda daha az rastlanmakla birlikte *Amulşad/Abulşad* söylenişine de rastlanır.

9– **Aburga:** Boynuz anlamındaki kelimenin "Amurga" biçimindeki söylenişi de mevcuttur. Bu ikinci söylenişin Türkçe'de kullanılmakta olan "Omurga" kelimesi ile bağlantısı çok açıktır. Sertlik, kemikleşme, diklik, sivrilik bildiren tüm bu sözcükler ortak bir kökenden kaynaklanır. Fiil şeklinde çekimli olarak kullanıldıklarına da rastlanmaktadır; *Aburgamak* (boynuzu çıkmak), *Amurganmak* (boynuz sallamak), *Omurgamak* (dik durmak, ayağa kalkmak) gibi…

10– **Abzar:** Kırsal kesimde, köylerde ve ilçelerin merkezi olmayan mahallelerinde (hatta şehirlerin kenar bölgelerinde bile) evler genellikle ahırın üzerine ikinci kat olarak inşa edilir. Yani ahırlar evin altında yer alır. Böylece hem ahıra ulaşım kolay olur, hem hırsızlığa karşı bir önlemdir hem de kışın ahırın doğal ısısından yararlanılır. Kimi zamanda evler tek olduğunda ahırlar eve çok yakın bir yerdedir. Her iki durumda da ahırın kapısı avluya açılır. Bu nedenle Abzar sözcüğü hem ahırı hem de avluyu (her ikisini birden) ifade eden ortak bir kavramdır.

11– **Acarmak:** "Dikkat etmek" demek olan kavram *Ayarmak/Ajarmak/Acarmak* dönüşümü ile oluşmuştur. "Aymak" (kendine gelmek, fark etmek) fiili ile doğrudan ilişkilidir.

12– **Acay:** Türk kültüründe büyüklerle konuşulurken büyüğün adının yüzüne söylenmesi ayıp sayılır. Bunun yerine kadınlarda "Ana, Aba" gibi akrabalık belirten sözcüklerin kullanılması gerekir. Hatta bazen daha katı uygulamalarda ismin bir tamlamanın içerisinde bile (örneğin "Ayşe Teyze" gibi) kullanılması uygun bulunmaz. Bu nedenle konuşan kişiyle arasında bir akrabalık bağı bulunmuyor olsa da yaşça büyük kadınlara "Acay/Açay" diye hitap edilmesi tercih edilir. Aynı kökten türeyen "Acayma" ise kadın büyüğe karşı adını telafuz etmeden saygılı hitap etme manasına gelir.

13– **Acaylamak:** Kendinden yaşça büyük kadınlarla hürmetli konuşmak ("Acay" diyerek konuşmak) demektir. Türk halk kültüründe büyüğün adı yüzüne söylenmez. Saygısızlık olarak algılanır.

14– **Acık:** "Keder" veya "Elem" anlamındaki sözcüğün orijinali dildeki söylenişi "Ajık" biçimindedir.

15– **Acım:** "Pişmanlık" anlamındaki sözcüğün orijinali dildeki söylenişi "Ajım" biçimindedir.

16– **Acınmak:** "Pişman olmak" dışında "Merhamet etmek" manası da vardır.

17– **Açağ:** Gelinin yüzünü açmak için damadın verdiği hediyedir. Asya geleneğinde Bet-Açar (Yüz-Açar) olarak da bilinir. Damat geline genellikle altın şeklinde Açağ verir. Türkçe'ye *Açav* şeklinde aktarılması da mümkün görünmektedir.

18– **Açal:** Sabun özütü (Saponin) bazı bitkilerden çıkarılan köpürücü bir maddedir. Suni köpürtücü olarak temizlik endüstrisinde kullanılır. Aynı zamanda mukolitiktir, balgam söktürücü özelliği bulunur. Halk kültüründe temizlik amaçlı olarak kullanıldığı gibi halk hekimliği uygulamalarında yararlanıldığına rastlanır.

19– **Açala:** Sözcüğün aleni anlamı aslında pek çok yan anlamı da bünyesinde barındıran geniş bir açılıma sahiptir. Umumi (kamusal), halka açık (publik), faş (herkesçe bilinen) gibi manaları barındırır. Ayrıca "Anonim" (herkese açık) anlamı da bulunur. Örneğin "Açala Ortaklık" (Anonim Şirket) gibi.

20– **Açalamak:** Sözcüğün İfşa etmek etmek anlamı pek çok benzer yan anlama sahiptir. Halka arz etmek, umuma ilan etmek, alenileştirmek gibi…

21– **Açalmak:** Anadolu halk ağzında "Açılmak" olarak ifade edilen ve çamaşırın (özellikle deterjanla) yıkandıktan sonra temizlenmesini belirten kavramın doğru söyleniş biçimi olan "Açalmak" fiili temizlenmek (kirin açılması) anlamına geldiği gibi boğazın veya burnun açılmasını, nefesin rahatlamasını da ifade eder.

22– **Açar:** Kelimenin "Nisan ayı" ve "Turşu" manaları da bulunmaktadır. "Anahtar" anlamı için *Haçar* söylenişine de rastlanmıştır.

23– **Açara:** Sözcüğün birbiri ile bağlantılı ve iki kere anlam kaymasına uğramış farklı üç manası vardır. Asıl anlam açılarak giden nokta yani "Köşe" dir. Anlam kayması ile ortaya çıkmış olan ikinci mana "Kanatlı kapı" (iki kanadı olan kapı) demektir. İslamiyetle birlikte bu anlamın değişmesi ile de üçüncü olarak dinsel bir terim olan *Zaviye* (küçük tekke) manası oluşmuştur ki, sözcüğün Arapçası da hem köşe hem de tekke içeriğine sahiptir. En son ortaya çıkmış olan bu "Tekke" anlamının sözcük ile olan bağlantısı ise hem mecazen kapılarını sığınanlara açan yer ilgisinden kaynaklanır. Hem de tekkelerin genellikle etrafı duvarlarla çevrili ve kanatlı kapıları olan yerler olması dolayısıyladır.

24– **Açığaz:** Yabani sarımsak manasındaki sözcüğün *Açıvaz/Açuvaz/Açuğaz* söylenişleri de mevcuttur.

25– **Açınmak:** "İtiraf etmek" anlamına gelen sözcüğün açlık belirten "Şehvetlenmek" manası da vardır.

26– **Açır:** Diyet, perhiz veya oruç manalarındaki kelimenin "Hamam otu" anlamı da mevcuttur.

27– **Açıraşmak:** Ayrılmak, uzaklaşmak anlamı aslında aynı noktadan hareketle açı oluşturarak birbirinden uzaklaşmayı ifade eder. Örneğin kanatlı kapının açılması gibi. Ancak daha sonra anlam genişlemesi ile "Ayrı düşmek" ve "Görüş ayrılığına düşmek" hatta "Araları açılmak" (araları bozulmak) içeriklerini de kapsar hale gelmiştir. Sözcüğün *Eçireşmek* söylenişine de rastlanmıştır.

28– **Açıtma:** Sözcük genel bir kavram olarak mayalanmayı (fermentasyon) ifade etmek için kullanılır. Özelde ise sirke veya turşu yapımını (sirke fermantasyonunu) tanımlar. Hatta sözcüğün doğrudan "Sirke" veya "Turşu" manaları da bulunmaktadır. *Acıtmak* fiili ile olan ilgisi sirkenin acılığı ile de ilgilidir. Bu bağlamda "Eçitmek" (mayalamak, sirke yapmak) fiili ile de doğrudan alakalıdır. Bazı

lehçelerde ise hamur mayalamayı veya mayalanmış hamuru da ifade eder. Ayrıca *Aşıtmak/Ajıtmak* (döllemek) kavramlarıyla da hem ses dönüşümü hem de anlam açısından ilgisi bulunur.

29– **Açıtmak:** Mayalamak manasındaki kelimenin başka bir lehçede *Eçitmek* söylenişi de mevcuttur.

30– **Açkarmak:** Tamah etmek, açgözlülük etmek manalarında fiil aslında Aç ve Karamak (bakmak) sözcüklerinin bileşiminden oluşmuştur ve aradaki "A" harfinin biri düşmüştür. Sözcüğün *Aşkarmak* biçimindeki söyleyişi de mevcuttur ve bu takdirde baştaki "Aş" kısmı yemeği referans gösterir ve gözü doymazlık bildirir. Açkarak kelimesi de yine aç bakışlı (aç gözlü) manası taşır. Bu sözcüğün de *Aşkarak* biçimi bulunmaktadır ve aynı şekilde iştahlı bir gözü doymazlığı tanımlar.

31– **Açkursak:** Sözcük Aç ve Kursak kelimelerinin bileşiminden oluşur.

32– **Açnavur:** Sözcüğün kökeni net olmamakla birlikte Türkçe olması yüksek bir olasılıktır. Türkçe okunuşun Açnağur/Açnawur şeklinde olması daha uygundur. Buradan hareketle *"Açna: Maya"* sonucuna ulaşılabilir. *Acıtmak/Açıtmak/Eçitmek* sözcükleri Türkçe'de mayalamak anlamı taşır. Ayrıca sucuğun soyularak tüketilmesi de Açmak fiili ile alakalıdır.

33– **Adaklama:** Türk halk kültüründe çocuğun en geç bir buçuk yaşında adaklaması (yürümeye başlaması) gerektiğine inanılır. Bundan sonra yürüyemeyen çocuklara ruhsal varlıkların (Aza'lar) musallat olduğu düşünülerek evde tütsüleme veya Alazlama (ateş gezdirme) yapılır. Ayrıca kutlu sayılan bir mekana gidilerek adak adanır. Kavram "D-Y" dönüşümü ile "Ayak" sözcüğü ile doğrudan ilgilidir. Bu bağlamda çocuğun ayaklanması için kutsal güçlerle etkileşime geçmeyi anlatır. Sözcüğün ayrıca "Nişanlamak" (sözlemek, söz kesmek) manası da bulunur.

34– **Adaldaşmak:** "Helalleşmek" anlamına gelir. Etimolojik olarak karşılıklı olarak ad alıp vermek demektir. Adın başkasına verilmesi anlayışı pek çok Türkçe sözcükte görülen bir durumdur. Örneğin "Adamak" sözcüğü adını bir amaç için ortaya koymak demektir. Yani adın bir başkasına teslim edilmesi aslında mecazen kişinin kendisini teslim etmesi demektir. Ve yapacağı şeyi bizzat üstlendiğini ifade eder. Adaldaşma sözcüğü de adların verilmesinin karşılıklı veya birlikte yapılıyor olduğunu anlatmaktadır. Bu bağlamda *Yeminleşmek* (karşılıklı ant içmek) manası da bulunur. "Adal" sözcüğün Arapça "Helal/Halal" ile (baştaki H harfinin düşmesi ve L/D dönüşümü yoluyla) kısmi benzeşimi sözcüğün Türkçe bir kökten kaynaklanıyor olduğu gerçeğini değiştirmez. Çok büyük bir olasılıkla geçmişteki biraz daha farklı bir anlamın İslam kültürüne uyarlanması söz konusudur. Bu önceki anlam ise adlarını birbirlerine vererek söz verme mantığı ile ilgilidir.

35– **Adalyol:** Arapça kısmi benzeşimle (baştaki H harfinin düşmesi ve L/D dönüşümü yoluyla) Halal-Yol (Helal-Yol) manası da vardır. Bu bağlamda "Hidayet" anlamına da gelir.

36– **Adargamak:** Sözcüğün birbirine yakın birkaç anlamı bulunmakla birlikte çoğunun tam karşılığı netleştirilememiş olup, öne çıkarak belirginleşen bir mana da kesin olarak yoktur. Yalnızca Moğolca'da tam olarak aynı söylenişle "Gıpta etmek" (başkasında olan, kendinde olmaya birşeyi arzulamak) anlamı nettir, fakat bu içerik Türkçe'de *Azargamak/Azırgamak* (az bulmak, az olanla yetinmeyip daha fazlasını istemek) ile örtüşmektedir. Bunun dışında "Rol yapmak" diye verilen

karşılık aslında kişinin başkasını adını alması şeklinde yorumlanabilir. Başkasının yerine geçmek şeklindeki diğer karşılık ise çok büyük olasılıkla kendisini başkasının yerine koymak (başkasının adını alarak onun gibi düşünüp, onun gibi algılamak) şeklinde anlaşılmalıdır.

37– **Adarmak:** Adını değiştirmek şeklindeki gerçek anlam ayrıca "Rol yapmak", "Taklit etmek" şeklinde de anlaşılabilmektedir. Kelimenin döndürmek, çevirmek manası da kaydedilmiştir. Ancak bu mana Anadolu Türkçesi açısından *Ayarmak* biçimi ile daha uyumludur.

38– **Adlama:** Türklerin İslâmiyet'i kabul ettikleri ilk dönemlerde, halk kültürü kendi anlayışına ve algılayışına uygun olarak İslam terminolojisindeki pek çok kavramı Türkçe sözcüklerle ifâde etmiştir. Besmele kavramı da bu dönemlerde belirli bir süre Adlama sözcüğü ile karşılanmıştır. Arapça İsm/İsim kökünden türeyen "Besmele" sözcüğü Allah'ın (c.c.) adını anma demektir. Türkçe "Adlama" kelimesi ad anma, ad söyleme anlamına gelir ve İslam öncesinde kutsal varlıkların adlarının anılması, erken dönem Türk-İslam inancında ve daha sonraki çağlarda kimi kırsal bölgelerde bu tâbir ile Allah'ın (c.c) adının anılması yâni Besmele kastedilmiştir. Günümüzde ise, İslam terminolojisindeki asıl biçimi olan Besmele ifâdesi tercih edilir ve kullanılır. İslam ile birlikte Besmele ("Adlama") kavramı çok yaygın bir hâle gelmiştir. İslami anlayışa göre her işe Allah'ın (c.c) adıyla başlamak gerekir. Üzerine Allah'ın (c.c) adının anılmadan kesilen veyâ kendiliğinden ölen hayvanların yenilmesi yasaktır. Besmele cümlesinin içeriği Türkçe'ye anlam olarak; "Acıyıcı ve Acıyan Allah'ın adıyla…" ya da kısaltılmış biçimiyle "Bismillah" ("Allah'ın adıyla…") olarak çevrilebilir.

39– **Adsaymak:** Ad (isim) ve Saymak sözcüklerinin bileşiminden oluşmaktadır.

40– **Aduğ:** Moğolcanın etkisi altındaki kelimenin Türkçe "At" sözcüğü ile bağlantısı çok açıktır. Ehlileştirilmiş, evcil atlar için bazen de genel olarak at manasında kullanılan bir sözcüktür.

41– **Ağalcan:** Sözcüğün kökeni dikkate alındığında "ağ ören" veya daha düşük bir olasılıkla "yukarı hareket eden" anlamı taşır. Evlerdeki zehirsiz örümceği ifade eder. Modern popüler kültürün etkisiyle Türk Dünyasının bazı yörelerinde halk dilinde kurgusal bir karakter olan "Örümcek Adam"ı ifade edecek biçimde anlam kaymasına uğramıştır.

42– **Ağalçı:** Sözcüğün "misafir" ve "hastalık" anlamları da bulunur. Bu bağlamda medyumun iletişime geçtiği ruhu da ifade ediyor olması da muhtemeldir.

43– **Ağan:** Sözcüğün asıl anlamı olan Ced (ata) ve Totem (hayvan ruhu) dışında kapı, kayanyıldız gibi diğer anlamları da bulunmakla birlikte kuvvetli başka bir anlam da yaklaşık olarak "Hazreti" manasını karşılayan dinsel bir saygı sözüdür. (Bu manası "Ağal" ile benzeşir.)

44– **Ağarçak:** "Güherçile" duvarlarda ve toprakta oluşan bir tür beyaz renkli küftür. *Ağarçamak* fiili de duvarda veya toprakta beyaz leke oluşmak, elbisenin rengi için solmak anlamlarına gelir.

45– **Ağarı:** Temiz, saf anlamına gelen sözcük "Ğ" düşmesi (veya uzun ünlünün kısalması) ile "Arı" (rafine, saf) biçimine dönüşmüştür.

46– **Ağas:** Değişik Türk şive ve lehçelerinde *Ağaz/Ağas/As* sözcükleri Sansar, Ağaç Sansarı, Gelincik, Kakım gibi küçük ve yırtıcı hayvanlar için kullanılır. Türkçe sözlüklerde "Kakım" olarak açıklanan *As* sözcüğünün doğru biçimi *Ağas*'dır. "Arslan" sözcüğünün diğer bir varyantı olan "Aslan" kelimesi de yine *As* kavramından türemiştir. Burada son derece doğru anlaşılması gereken diğer bir husus da hayvan adı türeten "-lan" ekinin başka bir hayvanın adının kullanılmasına imkan verdiğidir. Örneğin *Bars/Pars* hayvan adından *Barslan* veya Ars (gelincik) kavramından *Arslan* sözcüğünün türemiş olması.

47– **Ağazak: "**Fidan" anlamındaki kelime tam olarak *Ağaççık* (küçük ağaç) demektir. Uzak Asya kültürünün etkisi ile "Bonzai" (cüce ağaç) manasında da kullanılmıştır. Ağaç kelimesi ile aynı kökten türediği açıkça görülmektedir.

48– **Ağcakutan:** Ağca (beyaz) ve Kutan (balıkçıl) sözcüklerinin bileşiminden oluşmaktadır.

49– **Ağcar:** Gelin ağıdı (gelinin arkasından okunan türkü) manasındaki kelimenin *Ağçar/Avçar/Avcar* söylenişleri de mevcuttur. Kelime *Ağıt* (mersiye) ve *Avut* (feryat) sözcükleri ile bağlantılıdır.

50– **Ağgarın:** Gerçekte "Ak" ve "Karın" sözcüklerinin bileşik halidir (Akkarın). Penguenlerin karınlarındaki beyazlık dikkate alınarak halk ağzınca üretilmiş bir kelimedir. Ancak aktarmada orijinal biçim olan "Ağgarın" tercih edilmiştir.

51– **Ağı:** Sözcüğün gözyaşı anlamı *Ağ/Ak* kökü üzerinden *Akmak* fiili ile bağlantılıdır. *Ağlamak* fiili de *Ağılamak* (gözyaşı dökmek) kelimesindeki "l" sesinin düşmesi ile oluşmuştur. Ayrıca Ağı kavramının "Şeref" ve "Servet" manaları da vardır ki, bunlar da Türkçe *Ağa* kelimesi ile doğrudan ilgilidir.

52– **Ağındırmak:** Yukarı kaldırmak manasında kullanılır. Örneğin rüzgarın kuru yaprakları havaya kaldırması bu fiille anlatılır. Yerini değiştirmek anlamı da bulunur. Asansörün yukarı çıkması anlamında da kullanıldığı görülür.

53– **Ağınmak:** Akmak, cereyan etmek anlamları farklılaşarak elektriğe çarpılmak, cereyanda kalmak gibi manaları da ifade etmekte kullanılmıştır. Ayrıca "Niyetlenmek", "Niyet etmek" ve "Özgürleşmek", "Özgür kalmak" anlamları da vardır. *Ağmak* fiili bağlantısıyla havalanamak, yukarıya yükselmek manalarını da içerir. Yaprağın, kağıdın, otların rüzgarla birlikte yukarı çıkması da bu sözcükle tanımlanır.

54– **Ağırsak:** Doğumu yaklaştığı için memesi şişmiş kadınlara ve dişi hayvanlara da bu tanımlama yapılır. Genelleme ile "Hamile" manasında da kullanılır.

55– **Ağırsamak:** Bir şeyi veya bir durumu ağır bulmak demek olan kelime "Yavaşlamak" veya "Hız kesmek" anlamına da gelmektedir.

56– **Ağırşak:** Sporcu diski, tekerlek diski gibi anlamları bulunur. Ancak gerçekte iplik eğirmeye yarayan kirmeni ağırlaştırmak için alt ucuna takılan, tahta, kemik ya da metalden yapılmış, ortası delik yarımküre biçimindeki nesne demektir. Kelime anlamı ise ağırlaştırıcı şey demektir.

57– **Ağış:** Sözcüğün asıl anlamı yükseliştir. Ancak bazı Hristiyan Türk topluluklarında Hz. İsa'nın göğe çıkışını ifade etmek için kullanılır. Ağışmak ise göğe çıkmak demek olduğu gibi kuşların göğe yükselmesini veya buharın yukarıya doğru çıkmasını da ifade eder.

58– **Ağıtmak:** Göğe / yukarıya atmak manası bulunur. Okun göğe fırlatılmasını ifade ettiği gibi kuşların göğe salınmasını da anlatır.

59– **Ağızlaşmak:** "Ağız birliği yapmak" deyimini karşılar.

60– **Ağnamak:** Yerde yuvarlanmak manasındaki kelime eşek, katır, köpek gibi hayvanların yere yatarak güneş ışığı altında debelenmelerini tanımlar. Ayrıca "Ağmak" fiilin aşağı inmek içeriği de dikkate alındığında sözcüğün aslında Devrilmek anlamı taşıdığı sonucuna ulaşılır ki, bazı lehçelerde "Avnamak" (devrilmek) ve "Avnatmak" (devirmek) fiili bu durumu doğrular niteliktedir. Ağ kökü ise güneş ışığı ile olan bağlantıyı ortaya koyar.

61– **Ağrak:** "Vakur" olarak verilen anlam "Ağırbaşlı" kavramana da denk düşer. Türkçe *Ağır* sözcüğü ile aynı kökten türediği görülmektedir.

62– **Ağraz: "**Mütevazı" (alçakgönüllü) demek olan kelime Türkçe *Ağır* sözcüğü ile ilişkilidir.

63– **Ağzaçmak:** Ağız ve Açmak sözcüklerinin bileşiminden oluşur. İftar, nadiren de kahvaltı manasında kullanılır. İngilizce "Breakfast" (kahvaltı) kavramı etimolojik olarak ele alındığında gece orucunun bozulmasını ifade eder. "Ağzaçar" (iftar) sözcüğü de tıpkı İngilizce kavramının anlamsal karşılığındaki gibi açlık süresinin ardından bir şeyler yenilmesini tanımlar. Ancak Türkçe sözcükte kelime kökeni olarak oruçla değil, "Ağız" ile bağlantı kurulur.

64– **Ağzalak:** "Ağız" sözcüğünden türeyen kavram "Ağız dalaşı" kavramına denk düşer.

65– **Ağzamak:** "Vaat etmek" (söz vermek) manasındaki sözcüğün elini ağzına götürmek, veya eliyle ağzını kapatmak manası da vardır.

66– **Ağzar:** Boşboğaz (gereksiz ve çok konuşan) anlamı dışında çok söz veren ama tutmayan, gereksiz yere vaatlerde bulunan manası da vardır. Bundan başka "Yular" anlamı da taşır. Ancak bu ikinci mana *Avzar* söylenişinde verilmiştir.

67– **Ağzaşmak:** Karşılıklı olarak ağızlarını açmak (birbirlerine birşeyler söylemek) içeriğini barındırır. Rastlanan ilk mana vaatleşmek, sözleşmek biçimindedir. Ancak bazen olumsuz anlamlarla da kullanıldığı görülür. Örneğin; ağız dalaşı yapmak, polemiğe girmek, tartışmak gibi.

68– **Ağzınmak:** "Özür dilemek" (pişmanlığını bildirmek) manasının yanında çok yakın olan "Ağız eğmek" (istemediği bir şeyi söylemek veya utanarak istemek) manasını da ihtiva eder.

69– **Ajılmak:** *Aş/Aj* kökünden türeyen ve hamile kalmak, cinsel birleşmek (kadın), döllenmek anlamlarındaki sözcüğün orijinal dildeki yazılışı "J" harfi iledir. Anadolu Türkçesi'ne "Ş" harfi ile Aşılmak biçiminde aktarmak mümkün ve daha doğru olmakla birlikte anlam türemiş olduğu Aşmak fiil köküne göre farklılaşarak yeterince özelleşmiş olduğundan (cinsel birleşme manası daha belirgin olduğundan) ve söyleyişte de zorluk bulunmadığından bu biçim tercih edilmiştir. Aynı durum Ajıtmak (hamile bırakmak, döllemek, cinse birleşmek) fiili için de geçerlidir.

70– **Akalay:** Alüminyum anlamına gelen kelime **"**Ak" ve "Kalay" sözcüklerinin bileşiminden oluşmaktadır (Ak-kalay). Ancak aradaki "K" sesinin birisi düşmüştür.

71– **Akaş:** Ak ve Aş sözcüklerinin bileşiminden oluşan kelime "Helal yemek" demektir.

72– **Akayaz:** Kainat (Kozmoz) anlamına gelen sözcüğün kökeni mitolojiktir. "Ak" ve "Ayaz" sözcüklerinin bileşimidir. Eski Türk halk kültüründe Ayas Han adlı kişilik bir kış tanrısıdır. Ak sözcüğünün kullanımı gece gökyüzünde görünen yıldızların oluşturduğu beyazlığın karlara benzetilmesi nedeniyledir.

73– **Akazan:** Sözcüğün kökeni erillik bildiren "Aka" kavramı ile alakalıdır. Erkek isteyen kadın manası taşır. Bu bağlamda "Abazan" sözcüğünün karşıtı bir manaya sahiptir.

74– **Akbur:** Ak ve Bur (tebeşir taşı) sözcüklerinin bileşiminden oluşmaktadır.

75– **Akça:** Pek çok Türk dilinde genel olarak para anlamına geldiği gibi nakit kavramını da karşılar. Ayrıca para birimi olarak kullanıldığı da görülmektedir. Çoğu lehçede "Akşa" şeklinde söylenir ve ilgili terimlerde aynı şekilde "Ş" ile yazılan bu kökü taşır. Örneğin *Akşalaşmak* (pazarlık etmek gibi). Bunların tamamı Türkçe'ye "Ç" ile yazılarak aktarılmıştır. Örneğin *Akçalaşmak* gibi…

76– **Akçura:** *Ak* ve *Çura* sözcüklerinin bileşik halidir. *Ak* kelimesi temizlik (zararsızlık) bildirir. *Çura* ise "Çor" sözcüğü ile alakalı olup hayalet, cin, ruh gibi soyut varlık bildiren anlamlar taşır.

77– **Akılcan:** Ahmak veya sersem anlamına gelen sözcüğün kökeni Arapça "Akıl" kavramı değildir. Türkçe *Akmak* fiilinden türemiş olup aklı akıp gitmiş kişi demektir.

78– **Akınmak:** "Cereyan etmek" manasındaki kavramın "Kaymak" (kayarak gitmek) ve "Aşık olmak" içerikleri de bulunmaktadır.

79– **Akırmak:** Kıvamlanmak, koyulaşmak demek olan fiilin yan yan yürümek (yanlamasına gitmek) anlamı da bulunmaktadır. Ancak bu mana büyük olasılıkla "Y" sesi düşmesi nedeniyle *Aykırmak* fiili ile alakalıdır.

80– **Akırtmak:** Kıvamlandırmak, koyultmak anlamındaki sözcük sıvı bir yiyeceğin veya içeceğin içine yavaş yavaş akışkan bir madde katarak koyulaştırmak anlamına gelir.

81– **Akpan:** Ocak ayı demek olan sözcük bazı lehçelerde *Akman* olarak da geçer.

82– **Akrar:** Eski Türk halk kültüründe bir tür bereket töreni olup, Alevi kültüründeki "İkrar" ile sonradan benzeşmiştir. Ancak anlayışın köklerinin İslâmiyet öncesi dönemlere kadar uzandığı anlaşılmaktadır. Arapça "İkrar" sözcüğü karar verme, kabul etme mânâsı taşır. "İkrar Cemi" adı verilen bu törende kişi kendi rızası ile nefsâni tutkulardan, aşırı isteklerden, geçici arzulardan vazgeçmeyi ve özünü gerçeğe adayıp doğru yola girmeyi onaylar. Kişi böylece bir anlamda ruhsal olarak arınmaktadır. Hattâ mecâzen yeniden doğuş olarak algılanır. Aynı zamanda topluluğa giriş için bir kabul törenidir. Eski Türk halk inançlarındaki "Ak" anlayışının bir sonucu olarak arınma ve temizlenme ile ilişkili olduğu görülür.

83– **Aksan:** Değirmen mili (değirmen taşını döndüren demir çubuk) manasındaki kelimenin *Eksen* sözcüğünün farklı bir söylenişi olduğu çok açıktır.

84– **Akşamak:** Türkçe *Ak* kökünden türeyen ve ışığı yansıtmak, parıldamak, beyazlığı belirginleşmek anlamlarındaki sözcük kar'ın parlaması (ve gözü alması), gözün belermesi (beyazının belirginleşmesi) için de kullanılmaktadır. Bu bağlamda bu fiilden türemiş olma ihtimali ortaya çıkan "Akşam" sözcüğünün "Ak" ve "Şam" (Farsça kökenlidir) sözcüklerinin bileşiminden oluştuğu varsayımının tekrar gözden geçirilmesi gerekmektedir.

85– **Akta:** Hadım anlamına gelen sözcüğün günümüz Türkçe'sinde kullanılan *Ağda* kavramı ile bağlantısı bulunur. Temizlemek, kesmek, traş etmek manaları her iki kavramında kökünde yer alır.

86– **Aktan:** Ak ve Tan sözcüklerinin bileşiminden oluşan kavram "Seher" demektir.

87– **Aktomur:** Ak (beyaz) ve Tomur (yuvarlak, şişkinlik, düğüm) sözcüklerinin bileşiminden oluşan sözcük halk kültüründen kaynaklanan bir anlayışla lenf düğümüne benzetilmiştir.

88– **Akuna:** Sözcüğün kökeni mitolojiktir. Ak ve Ona (Ana) sözcüklerinin bileşiminden oluşur. Ak Ana eski Türk inançlarında yer alan ve Yaratılış efsanelerinde bahsi geçen Yaratıcı Su Tanrıçasıdır. Henüz hiçbir şey yaratılmamışken sonsuz suların içinden çıkarak Tanrı Kayra'ya yaratma ilhamını vermiştir. Başka bir efsânede Tanrı Ülgen'e yaratma emrini vererek sulara tekrar daldığı anlatılır.

89– **Ak-Uy:** Beyaz Saray (doğrusu Beyaz Ev, İngilizce: "White House"). ABD yönetim binasıdır.

90– **Alabuğa:** "Ala" sözcüğü karışık renkli olmayı ve bu renklerin ışıldayarak belirmesini ifade eder. *Buğa/Buga* ise ejderha manası taşır. Örneğin "Subuğa" kavramı su ejderi anlamına gelir. Alabuğa ise balinayı tanımlamakta olup büyüklüğünden ve renklerinden dolayı ejderha çağrışımı yapılmaktadır. Ancak pek çok şivede bu sözcük büyük ırmak balıklarının farklı türleri için kullanılmakta olup hatta kimi zaman tatlısu levreği gibi küçük türlere dahi isim olarak verilmiştir. Bu bağlamda Alabalık sözcüğü ile de ilişkilidir.

91– **Alaçık:** 16 çubukla yapılan konik biçimli basit kulübe. Kamıştan vey tahta sırıklardan yapılan etrafı açık basit bir yapı olarak da inşa edilir. Üstü çulla örtülerek çadır yerine de kullanılabilir.

92– **Alağız:** “Al” veya “Ala” ile “Ağız” sözcüklerinin bileşiminden oluşur. “Al” kavramı hile, aldatma, öfke ve (dudakla ilgili olarak) kızıl renk, “Ala” ise karışık renk ve dolayısıyla karıştırma anlamları verir. Orijinal dilde *Alavuz* olarak yer alır.

93– **Alakay:** Aptal, ahmak, sersem anlamlarındaki kelime Türkçe “Alık” sözcüğü ile da bağlantılıdır.

94– **Alakurşak:** Ala (karışık renkli) ve Kurşak (kuşak, kemer) sözcüklerinin bileşiminden oluşur. Gökkuşağı demektir.

95– **Alama:** Alevi kültüründe Hz. Muhammed’in Ali, Fatma, Hasan ve Hüseyin’i al bir aba ile örttüğüne inanılır. Bu sözcük daha sonra “Al Aba” anlayışı ile ifade edilmeye başlanmıştır. Ancak Alama kavramı köklerini eski Türk kültüründen almaktadır ve kızarma, kızıl giysi giyinme anlamları barındırır.

96– **Alanmak:** Huylanmak, işkillenmek manasındaki kelimenin kökenindeki içerik Ala (karışık) renkli hale gelmek demektir.

97– **Alaş:** Kazak ve Kırgızlar için pek çok anlam ifade eden bir kelimedir. Kazakların Alaş Han adlı bir ataları bulunur. Alaş boyunun kurucusu sayılır ve türbesi (Alaş Han Kümbeti) kutlu bir yer olarak kabul edilir. İslâmiyet öncesi Türklerin savaşırken “Alaş! Alaş!” diye bağırdıkları bilinmektedir (“Alaştamak” fiili). Millet (ulus) manası da vardır. Çoğul olarak “Alaşlar” tabiri ise Kazak, Kırgız ve Tatarların ortak adı olarak kullanılır.

98– **Alaşa:** Türkçe *Alaca* sözcüğünün farklı bir söylenişi olup özelleşmiş bir anlam ile karışık renkli (tek renk olmayan) kilim demektir. Sözcüğün ayrıca sevimli, çapkın, haylaz, dedikoducu, çilli, benekli gibi manaları da bulunmaktadır.

99– **Alaşar:** Ala ve Alaşmak sözcükleri ile ilgili olan kavram “Hadım” (iğdiş) manası taşır ve tam olarak cinsiyeti karışık (ne kadın, ne erkek) olan demektir.

100– **Alaşur:** Kasvetli hava demek olan sözcüğün oluşumunda iki olasılık vardır. İlk olarak *Alaşmak* (karışmak) fiilinden türemiş olması mümkündür ki, bu kuvvetli bir olasılıktır. İkincisi ise *Ala* (karışık renk) ve *Şur* (Çur/Çor yani cin, ruhsal varlık) kelimelerinin bileşik hali olabileceğidir. Bu durumda eski halk inançlarına dayalı bir anlayış söz konusudur. “Alaçor” adlı bir varlığın gökyüzündeki havayı karıştırması, rengini değiştirmesi düşüncesinin bir ürünüdür.

101– **Alavgan:** Sözcük mitolojik kökenlidir. Kafkas Nart destanlarında bahsi geçen bir kahramanın adıdır. Kadın avcısı çapkın kişileri tanımlamakta kullanılır.

102– **Alayak:** Al (veya Ala) ve Ayak sözcüklerinin bileşiminden oluşur. “Al” kavramı aldatma bildirir. Yankesici, dolandırıcı, sahtekar manalarında kullanılan bir sözcüktür.

103– **Alaza:** Kendigelen (insan tarafından dikilmeden veya bir önceki senenin ürünlerinden dökülen tohumlardan kendiliğinden çıkan) bitki demektir. *Halaza* söylenişi de başka bir lehçede mevcuttur. *Halazmak* fiili de bitkinin kendiliğinden yetişmesini tanımlar.

104– **Alazlama:** Kimi lehçelerde "Alazdama" olarak da söylenen kelimeyi ve birbiri ile benzer anlamları dolayısıyla *Alazlamak/Yalazlamak* ve *Alazdamak/Yalazdamak* fiillerini birlikte değerlendirmek daha uygun görünmektedir. Kavram ateşten geçirme ve tütsü yaparak veya ateş dolaştırarak hastalıkları tedavi etmek demektir. Bir şeyin üzerinden alev geçirmeyi anlatır. *Al/Hal/Gal* bağlantısı da dikkate alınarak Ateş tanrısı Alaz Han ile bağlantılı olduğu sonucuna ulaşılabilir. Belki de Alaz Han'ın yardımı istenmektedir. Tören başlarken ve tören esnasında *"Alas!" veya "Alaz!"* diye bağırılması bunun açık bir göstergesidir. "Alaz" kelimesinin eski Türklerde, İslâmiyet öncesinde "Amin!" mânâsında kullanıldığı da öne sürülen başka bir görüştür. Bu bağlamda *Alaslamak/Alasdamak* ("Alas" diye bağırarak cin kovmak) fiilinin aslında *Alazlamak* kavramının başka bir söyleyiş biçimi olduğu da rahatlıkla söylenebilir. Ateşin temizleyici ve sağaltıcı bir unsur olduğu inancının bir sonucu olarak kırmızı bir bez parçası yakılıp hastanın etrafında dolaştırılır. Tören akşam karanlığında yanan ilk ışıkla birlikte başlatılır. Cansız nesneler aleve tutulur. Canlı varlıkların ise simgesel olarak, değmeyecek bir mesafeden üzerinden geçirilerek dolaştırılır. Ateşin, kötü ruhları korkuttuğu ve onları kaçırdığına inanılır. Şaman, ardıç veya başka türden kutsal sayılan bir ağacın parçasını dumanlı ateşin içerisine atarak yakar. Azerice'de hastalanmak anlamında kullanılan "*Alızdamak*" sözü de bu anlayışla bağlantılıdır. Anadolu Türkçesi'nde ise "*Alazlama*" sözcüğü kızgın demirle dağlamak/yakmak anlamında da kullanılmaktadır.

105– **Albız:** Örümcek manasındaki kelimenin aslında bu canlının insanüstü bir varlığa benzetilmesi ile alakalı olduğu görülmektedir. Albıs (cadı) ve Elbiz (şeytan) sözcükleri ile bağlantısı bu bağlamda yol gösterici olacaktır. Başka bir lehçedeki *İlbiz* (sümüklü böcek, salyangoz) kavramında da yaklaşık olarak aynı benzetme yapılmaktadır.

106– **Alcaşmak:** "Şaşırmak" (aklı başından gitmek) anlamından başka "Takas etmek" manası da bulunur.

107– **Alcımak:** Unutmak, hatırlamakta güçlük çekmek, hatırlayamamak manalarındaki kelimenin *Alcamak/Alçamak* (hayret etmek, şaşırmak) fiili ile de bağlantısı vardır. İki kavram birlikte değerlendirildiğinde şaşkınlıktan ne yapacağını unutmak şeklindeki her iki fiil için de ortak olan bir izahata ulaşılır.

108– **Alcırmak:** Aklını yitirmek, unutkanlık hastalığına yakalanmak, Alzheimer olmak, bunamak manalarındaki kelimenin başka bir lehçede *Elcirmek* söylenişine de rastlanır. Ancak diğer üçüncü bir lehçede ise *Elcirmek* sözcüğünün gurbette sıla hasreti çekmek, memleketini özlemek manası bulunmaktadır. Dolayısıyla buradan hareketle bu ikinci biçimin gurbette memleketini unutmak içeriğini taşıdığı da söylenebilir. *Alcıtmak* (baştan çıkarmak, iğfal etmek) ise tam olarak aklını başından almak, birine kendini şaşırtmak demektir.

109– **Alçayak:** Fincan manasındaki kavramın "Alçı" ve "Ayak" sözcüklerinin bileşiminden oluşması ihtimal dahilindedir. Ancak kesinleştirilmiş bir görüş değildir.

110– **Alçazmak:** Hafiften kızarmak, pembeleşmek, kızarır gibi olmak demektir. Bundan başka çiçeklenmek, çiçek açmak ve (meyveler için) kızarmak, olgunlaşmak anlamı taşır

111– **Alçura:** *Al* ve *Çura* sözcüklerinin bileşik halidir. *Al* kelimesi hile (aldatma) bildirir. *Çura* ise "Çor" sözcüğü ile alakalı olup hayalet, cin, ruh gibi soyut varlık bildiren anlamlar taşır.

112– **Alda:** Hile veya desise manasında kullanılan kelime Türkçe *Alt* sözcüğünden türemiştir. Hile demek olan "Al" kelimesinin Türkçe mi yoksa Farsça mı olduğu tartışmalıdır. Fakat kesin olan şey *Alda* kavramı ile *Aldatmak* fiili ve ayrıcı bunlardan türeyen, hile yapmak içeriği ile ilgili olmak kaydıyla *Ald-* ile başlayan diğer kavramların Türkçe'de aslında "Alt" kavramından türedikleridir. Örneğin; *Aldamak* fiilinin aslı *Altamak* olup karşıdaki kişiyi alta almak demektir. Dikkatle incelendiğinde aynı sonuca hep ulaşılacaktır. Mesela *Aldar/Altar* (entrikacı) aslında karşısındakini alt eden, *Aldaşmak/Altaşmak* (karşılıklı hile yapmak) ise aslında birbirlerini güreşte veya genel olarak oyunda karşılıklı olarak alta almak içeriğine sahiptir. Bu konuda Farsça olduğu bile (kırmızı renk anlamı kesin olarak Türkçe'dir, yalnızca hile/desise manası için) tartışmalı olan "Al" sözcüğüne dayanarak onlarca kavramı Türkçe'nin dışına itmeye çalışmak son derece yersizdir. Üstelik "Al" sözcüğü günümüzde Türkçe'de bu ikinci manası (hile, desise anlamında) kullanılmayıp kavramın kendisinin değilde ondan türeyen sözcüklerin dile yerleştiği iddiası zaten pek de makul değildir.

113– **Aldalamak:** Günah işlemek manasında kullanılan kavramın kökeninde aslında kişinin kendisini kandırması anlamı bulunur.

114– **Aldamak:** Hile yapmak anlamındaki kelimenin Kaybetmek (gözden yitirmek) manası da vardır ki, "Göz boyamak" veya "İlüzyon yapmak" içeriği ile de örtüşür. Dolandırıcıların çaldıkları şeyi farkettirmeden gözden yitirmeleri ve sokaklarda illüzyon benzeri gösteriler yaparak toplanan kalabalıktaki insanların eşyalarının çalınması da bu fiille ilişkilidir.

115– **Alışpaz:** Kişilerin evlenemeyeceği insanları ifade eder. İslam kültürüyle birlikte "Nikah düşmek" veya tersi manada "Nikah düşmemek" deyimleri ile de anlatılır olmuştur. Sözcük "Alışmaz" olarak da Türkiye Türkçesi'ne aktarılabilir. Ancak orijinal söyleyiş tercih edilmiştir.

116– **Alka:** Sözcüğün yabani güvercin, gerdan (boyun) ve ve kızıl renk gibi anlamları bulunmaktadır. Nuh tufanından sonra güvercinin dışarıya salınıp, suların dindiği haberini getirmesi üzerine Hz. Nuh Peygamber tarafından "alkınması" yani kutsanması ile alakalıdır. Bu öykü yabani güvercinin evcilleşmesi ile de bağlantılıdır. Sözcük "Karga" ile tezat oluşturur, ki öyküde karga kendisine verilen görevi yerine getirmemiş ve dışarıya salınınca geri dönmemiştir. Bunun üzerine Hz. Nuh Peygamber bu kuşa "kargımıştır" yani beddua etmiştir.

117– **Alkamak:** Şükretmek anlamına gelen sözcük, aynı zamanda hamd etmek, hayırdua etmek, teşekkür etmek manalarını da içerir. Değişik lehçelerde Algamak, Halkamak, Alkımak biçimindeki söyleyişleri de mevcuttur.

118– **Alkaş:** Şükür manasındaki kelimenin *Halkaş, Algaş, Algış* söyleyişleri de bulunur. Benzer biçimde Alkaşmak (teşekkür etmek) fiilinin Halkaşmak, Algaşmak, Algışmak biçimlerine de rastlanır.

119– **Alkımak:** "Takdir etmek" (övmek) anlamındaki sözcüğün "Gökkuşağı oluşmak" manası da bulunur.

120– **Alkınç:** Sözcüğün "Ecel" (ölüm vakti) manası *Algınç* söyleyişinden Türkiye Türkçesi'ne daha uygun olacağı kanaatiyle G > K ses düzeltmesi yoluyla alınmıştır. *Alkınç* söyleyişinin "Hayırdua" anlamının da zaten kimi zaman cenaze töreni konuşması, cenaze duası, ölünün ardından okunan dua, ölüyü hayırla yad etme içeriklerinde kullanıldığı görülmektedir ve cenaze töreni (kişinin bu dünyadan ayrılış vakti) ile bağlantısı bulunmaktadır .

121– **Alkmak:** *Alk* (nihayet, son) kavramından türeyen sözcüğün "Kaybolmak" olarak verilen içeriği niheyete ermek, sonlanmak şeklinde de izah edilebilir. Ayrıca mana çoğu zaman "Görünüp kaybolmak" (veya bir görünüp bir kaybolmak) olarak anlaşılmaktadır. Örneğin su kuşlarının suya dalarak gözden yitmesi bu fiille anlatılır. Gökkuşağı manasındaki *Alkım* sözcüğünün de bu kökten türemiş olması gökkuşağının çabucak gözden yiten bir doğal oluşum olması nedeniyledir. *Alkımak* (gökkuşağı oluşmak) fiili ise aynı zamanda takdir etmek (övmek, beğenmek, hoşlanmak) içeriğine sahiptir ki, bu da gökkuşağının göze hoş görünen bir görüntü olmasına işaret eder.

122– **Alkun:** Genellikle mitolojik hikayelerde efsane kahramanlarının veya dinsel menkıbelerde kutlu kişilerin doğdukları günü tanımlamak için kullanılır. Böylesi günlerde sıradışı olayların veya mucizelerin gerçekleştiği inancı çok yaygındır.

123– **Almana:** Savaş Tanrıçası'nın adıdır. Gerçekte "Alma" ve "Ana" sözcüklerinin bileşiminden oluşur.

124– **Almata:** Savaş Tanrısı'nın adıdır. Gerçekte "Alma" ve "Ata" sözcüklerinin bileşiminden oluşur.

125– **Alnamak:** Kaynaklarda ufka bakmak, gözetlemek şeklinde açıklanan bu kavram gerçekte eli alna götürerek ufka doğru bakmaktır. Kelimenin kökünde alın sözcüğü bulunur. Sözcüğün ikinci anlamı ise dikkatsizlik etmektir.

126– **Al-ocağı:** Al karısının verdiğine inanılan ruhsal zararların tedavi edildiğine inanılan mekanlardır. Albastı'ya tutulan kişiye Albıstar denir ve kurtulması için "Al Ocağı"na götürülür. Bu yer genelde kutlu bir mekandır veyâ bir evliyâ mezarıdır. Albıs'ı kovma yeteneği olan, Albastıyı tedâvi edebilen kişilere "Alcı" denilir. Türkler Anadolu'ya göç edince Alcı'lar da Anadolu'nun çeşitli yörelerine yerleşerek çok sayıda Al Ocağı kurmuşlardır. Bunlar daha sonraları evliyâ mezarları ile özdeşleşmiştir.

127– **Altalamak:** Alt sıraya koymak, alta almak (özellikle sporda), alta geçirmek anlamlarından başka hastalığın ilerlemesi ve "Komaya girmek" manası da bulunmaktadır.

128– **Altan:** Sözcüğün "Şafak" anlamı Al (kızıl renk) ve Tan sözcüklerinin bileşiminden oluşur.

129– **Altanhadas:** Altan (altın) ve Hadas (kazık) sözcüklerinin bileşiminden oluşur. “Kutup Yıldızı” demektir.

130– **Altış:** “Al” ve “Diş/Tiş/Tış” sözcüklerinin bileşiminden oluşur. Narın kırmızı tanelerinin dişe benzetilmesi ile alakaladır.

131– **Alton:** “Altı” ve “On” sayılarının bileşiminden oluşmaktadır. Altmış demektir.

132– **Alvar:** Sözcük aslında bileşik bir kelimedir. *Almak* fiilin emir kipi “Al” ile *Vermek* fiilinin emir kipi “Ver” (*Ber/Ver/Var/Bar* dönüşümü ile) sözcüklerinin bileşiminden oluşmuştur (Albar/Alvar). Diğer bir olasılık ise sözcüğün ikinci kısmının *Barmak/Varmak* (ulaşmak, erişmek) fiilinden türemiş olmasıdır.

133– **Alvasmak:** Cadıya çarpılmak veya Cin çarpmak anlamlarındaki kelime Türkçe *Albasmak* sözcüğünün farklı bir söylenişidir. *Albasmak* fiilinin “Humma olmak” manası korunarak, buradaki karşılık için orijinal dildeki söyleniş tercih edilmiştir.

134– **Aman:** Fena, şerir, zorlu gibi anlamları bulunan sözcüğün Arapça “Aman” ile ilgisi yoktur. Biçim benzerliği ve dolaylı yan anlam benzeşmesi tamamen tesadüfidir. Türkçe Yaman sözcüğündeki “Y” harfinin kaybolması ile ortaya çıkmıştır.

135– **Ana:** “Valide” anlamına gelen sözcüğün Türkçe kökenli olmadığı iddiası yanlıştır. İlk kez Hititçe’de kaydedilmiş olması Hititçe (Hint-Avrupa kökenli) olduğunu göstermek yeterli değildir. Hint-Avrupa kökenli dillerde “An” kökünden türeyen Valide (insanı doğuran kadın) manasında sözcüklere rastlanmaz. Tam aksine Türkçe kökenli dilerde ve hatta komşu kavimlerin dillerinde benzer söyleyişlerle yer alır. Hititçe’ye çevre kültürlerden geçmiş olma ihtimali dikkate alınmalıdır. Gerçekte Hatti (Eti)’ler, Hititler Anadolu’ya gelmeden önce de var olan sonra Hititler ile kaynaşan bir toplumdur. Ve bu topluma dair edinilmiş bilgiler yeterli değildir. Dillerinin kökeni hakkında yeterli kaynak yoktur. Üstelik bu durumların hiçbirisi olmasa dahi sözcük en iyi köken uyumunu Türkçe ile göstermektedir. Anlayış gücü ve zihinsel yeteneklerle de ilgili bir kökten gelir. Eski Türkçe’de *Ög/Ök* sözcüğü anne demektir ve aynı zamanda bir kök olan bu kelime eğitmek ve zihinsel faaliyetlerle ilgili kavramlar türetir. Örneğin; *Öğretmek* fiili gibi. Benzer bir durum “An” kökü içinde geçerlidir. “Ana” kelimesinin türediği bu kök zihin ve idrak ile ilgili kelimelere de kaynaklık teşkil eder. Mesela *Anlatma*k fiili bu kökten türemiştir. Bu bağlamda ana insana ilk kez birşeyler anlatan kişidir. Ayrıca *Anmak* fiili ile bağlantısı dikkate alındığında “Ana” kök anlamı olarak adı anılan kişi demektir. İstisnalar hariç insan belleğindeki “Anı”larda yer alan ilk canlıdır. Tıpkı Anadolu Türkçesi’nde olduğu gibi Çuvaşça’da da “Anne” biçimine dönüşmüştür. “Anya” biçimiyle Macarca’da yer alır. *Benzeri bir açıklama için Bkz. Ata.*

136– **Ançamak:** Son derece basit bir sözcük gibi görünmekle birlikte pek çok anlamı bulunmaktadır. Aklına gelmek, aklından geçirmek, aklına takılmak, bir şeyi zihninde tekrarlamak, aklında tekrar yapmak, düşüncenin üzerinde durmak, bir fikre vakıf olmak bunların en belirgin olanlarıdır.

137– **Andalamak:** Gerçekte kan bağı olmadan yemin ederek, söz vererek hısımlık (evlilik) bağı yoluyla akrabalık kurmayı ifade eder. Dünür olmak, söz kesmek manaları bu içeriğe dahildir.

138– **Andamak:** Yemin etmek manası taşıyan sözcüğün ikinci anlamı “dikkat etmek”tir. Dolayısıyla yeminin dikkatle korunması gereken bir kavram olduğu bağalantısı da dolaylı olarak kurulabilir.

139– **Andaz:** Genel olarak hayvanların (at, eşek, öküz) çektiği araçlara bu ad verilir. Örneğin; kağnı, soku (büyük havan taşı), saban, değirmen taşı gibi. Sözcük hayvan manası barındıran *Aň/Ang* kökünden türemiştir.

140– **Angama:** Sözcük hayvan veya özellikle de yabani hayvan manası barındıran *Aň/Ang* sözcüğünden türemiştir. Benzer bir biçimde “Angarma” kelimesi de başka bir canlı hayvanı yem olarak kullanıp yabani hayvanı tuzağa düşürmeyi ifade eder.

141– **Angılamak:** “Zikretmek” olarak açıklanan kavramın “Sınıflandırmak” veya “Kategorize etmek” manası da mevcuttur.

142– **Angın:** Mezkur (bahsi geçen) manasındaki kelime tam olarak “Anılan” demektir. Yeri gelmişken belirtmek gerekir ki *Ağız* sözcüğü de çok büyük olasılıkla *Angız/Agız/Ağız* dönüşümü ile anmaya yarayan organ manasında ortaya çıkmıştır. İlk biçimdeki NG sesi genizden gelen bir N harfine benzer.

143– **Anıklamak:** “Hazırlamak” manasından başka “Tespit etmek” anlamı da vardır.

144– **Anışmak:** Zikretmek, hatta dinsel terminoloji içerisinde zikir çekmek manalarında kullanılan fiil aslında karşılıklı olarak birbirini anmak veya tesadüfen birbirini hatırlamak demektir.

145– **Anıtkurgan:** Abide-mezar (anıt-mezar) manasındaki kelimeye “Anatlık Korgan” biçimiyle rastlanmıştır. Gerçekte bu kavram hatıra anıtı veya anıt tepesi manalarına gelmektedir. Sözcüğün Türkçe’ye aktarılışında hem biçim hem de anlam olarak önemli bir düzeyde inisiyatif kullanıldığı kesindir. Fakat yine de ifade etmek gerekir ki, bu sözlükte halk kültüründe veya yazılı kaynaklarda dayanağı olmayan hiçbir kelime yoktur.

146– **Anramak:** *Anrayma* biçiminde de söylenen sözcük tam olarak aklı durmak, zihinsel yetileri kesintiye uğramak anlamına gelir. *An/Ang* kökü üzerinden yabani (vahşi hayvan gibi) davranışlar sergilemek içeriği de bulunur. *Anra/Anray* kelimesi histerik kişi anlamı taşır.

147– **Anramak:** “Aklı tutulmak”, “Zihni bulanmak”, “Histerik davranmak” manalarındaki fiilin *Anraymak* söylenişi de vardır.

148– **Ansama:** *An/Aň/Ang* (yabani hayvan) kökü üzerinden hayvansı davranışlar sergileme, insanlık dışı davranma, hayvani içgüdülerle hareket etme, saldırgan tutum sergileme manalarına gelir.

149– **Antarmak: “**İhtilal yapmak” manasındaki kelime Türkçe *Entermek/Endermek* dönüşümü ile *İndirmek* fiili ile uzaktan da olsa bağlantılıdır. “Devirmek” şeklindeki anlam içeriği ile de uyumludur. *Antarış* sözcüğü de “İhtilal” (Devrim) demektir.

150– **Ap:** Mor, eflatun anlamındaki sözcük Türkçe'nin unutulmuş renk adlarından biridir. Örneğin *Apışmak (*şaşırmak, bozulmak) fiili bu renk ile alakalıdır ve orijinali *Apaşmak* olup bugün Türkçe'de jargon içerisinde kullanılan "Morarmak" (bozuntuya uğramak, rezil olmak) fiili ile birebir aynı içeriği barındırır.

151– **Apçak:** Titrek manasıdaki sözcüğün değişik lehçelerde *Apzak, Apsak* söyleyişleri de mevcuttur.

152– **Apçamak:** Titremek, salınmak, sallanmak, sarsılmak manalarındaki fiilin değişik lehçelerde *Apzamak, Apsamak* biçimindeki söyleyişleri de mevcuttur.

153– **Ar:** "Kahverengi" manasındaki sözcük Türkçe'nin unutulmuş renk adlarından biridir. Örneğin *Arsak* (esmer), *Aray* (kuşluk vakti) gibi kelimeler bu kavramdan türemiştir. *Al, Ak, Ap, Ar* (kırmızı, beyaz, mor, kahverengi) dörtlü bir renk silsilesi oluştururken Sara (sarı) ve Kara (siyah) ise bir ikili oluşturmaktadır.

154– **Araça:** Sözcüğün "Mütevazı" (alçakgönüllü) anlamı da vardır.

155– **Araçalamak:** Kavga ayırmak, kavgada araya girmek olaraka verilen anlamların tam olarak açıklaması aslında; kavgada araya girip iki kolunu açarak kavga edenleri iki tarafa itmek şeklindedir.

156– **Arağatan:** Canavar anlamındaki kavramın Arağat/Arat biçimindeki söylenişleri de vardır.

157– **Arağun:** Doğru söyleniş "Aragün" olmalıdır. Aragun/Arakun biçimleri de mevcuttur. Aradaki gün yani Çarşamba günü anlamına gelir. Türklerde haftanın tam ortasıdır (kimi takvimlerde çalışma günlerinin sonuncusudur) ve bu nedenle diğer günlerden farklı olarak görülmektedir. Genel olarak Çarşamba günlerinde gece vakti dikkatli olunması ve doğaya (doğa ruhlarına) saygısızlık yapılmaması gerektiğine inanılır.

158– **Arak:** Rakı, damıtılmış içki, pirinç rakısı gibi anlamları bulunur. Sözcüğün kökeninin Arapça ile zorlama ilişkilendirilmesi tamamen yersiz olup Türkçe Ayramak (alkolü ayrıştırmak) fiilinden türeyen Ayrak sözcüğünün farklı bir söyleniş biçimidir. Türkçe Ayran, Araz (süt likörü) gibi kelimeler hep aynı kökten gelmektedir. Buradan hareketle "Rakı" kelimesinin de baştaki "A" harfinin düşmesiyle "Arakı" söylenişinden türediğini tespit etmek mümkündür.

159– **Aralaşmak:** Arası açılmak (hem gerçek hem de mecaz anlamıyla) demek olan kavramın tam tersi bir içerikle başka bir lehçede biraraya gelmek manası da bulunmaktadır. Aynı şekilde *Aralaştırmak* fiili de hem arasını açmak demek iken hem de başka bir lehçe de aralarını bulmak, arasını yapmak, bir araya getirmek anlamı bulunur.

160– **Aralmak:** Araya alınmak, arada bulunmak manasındaki kelimenin mahmur bakmak (gözleri hafif açarak bakmak) içeriği de mevcuttur.

161– **Araş:** "Cemaat" manasındaki *Araş* sözcüğü ile bağlantılı olarak, Moğolca'ya da geçmiş olan *Aran* (insan) ve *Arat* (nüfus) kavramlarının etimolojisi Türkçe *Er/Ar* köküne dayanmaktadır.

162– **Aravurmak:** Ara ve Vurmak fiillerinin bileşiminden oluşan kelime Fitne çıkarmak, Provakasyon yapmak demektir.

163– **Aravut:** Yeraltındaki büyük denizde yaşadığına inanılan efsanevi devasa balıktır. Ağzı gırtlağının altında, gözü ise ensesindedir. Belkemiği ters çevrilmiştir. Zincirlerle bağlı tutulur. Başını ve vücudunu oynatınca depremler olur, tufanlar kopar. O her kıpırdadığında yer titrer. Alt çenesi yere, üst çenesi göğe değer. Çenelerinden biri yazı ve sıcağı, diğer çenesi ise kışı ve soğuğu getirir.

164– **Aray:** Sözcüğün "Telaş" ve "Loşluk" şeklinde iki belirgin anlamı bulunur. İkinci anlamla bağlantılı olarak "Kuşluk vakti" manası da taşımaktadır.

165– **Arayçılar: "**Dübbi Asgarin" veya "Ferkadan" da denilen iki yıldız. Bunlara Türk kültüründe ise Akboz-at ve Gökboz-at da denilmektedir.

166– **Araz:** Süt konyağı veya süt likörü manasına gelen sözcük "Arak" (rakı), "Ayrak" (alkol) ve "Ayran" (yoğurt suyu) kavramları ile doğrudan bağlantılıdır.

167– **Arba:** Teker anlamına gelen kelimenin "Araba" sözcüğü ile bağlantısı çok açık olup, "Araba"nın Arapça kökenli olduğu iddiasını tekrar gözden geçirmek için bu durum bile tek başına yeterlidir. Elbetteki "Araba" sözcüğünün "Arba"ya dönüştüğü iddia edilebilir. Bu durumda şu soru sorulmalıdır: Neden araba gibi daha spesifik bir aracı ifade eden bir kavram daha basit ve daha ilkel (ilksel) bir aracı tanımlamak için dönüşmüş olsun? Çünkü doğal olan bu tersi yöndeki dönüşüm sürecidir.

168– **Arbamak:** Efsun yapmak, büyü yapmak manalarındaki fiilin kökeni ve kökendeki anlamı tam olarak netleştirilmiş değildir. "Arba" (teker) kavramı hareket noktası olarak dikkate alınırsa, döndürmek, dönüştürmek anlamları belirginleşir. Ar kökü tek başına göz önünde bulundurulduğunda aramak, araya girmek, aracılık etmek gibi anlamlar uzak da olsa belirleyici olabilir. Kavramın *Arvamak, Arpamak* gibi söylenişleri de bulunmaktadır.

169– **Arbav:** Efsun, sihir anlamındaki kelimenin *Arbağ, Arpağ* gibi söylenişleri de bulunur. Arbağ söylenişinde yalan, aldatma, hile manalarına da rastlanmıştır. *Arbak* kelimesinin ise efsane, masal anlamı görülmüştür.

170– **Arcan:** Sanskritçe'den Türkçe'ye geçen bu sözcüğün farklı Türk lehçelerinde su ile ilgili farklılaşmış anlamları vardır. Maden suyu, termal su, kaplıca, ılıca, su kaynağı bunların en başta gelenleridir. Hatta Altay kültüründe "Arcan İyesi" (su kaynağının koruyucu ruhu) anlayışına dahi rastlanır. Sözcük *Arjan/Arajan/Aryan* biçimlerinde de yazılır.

171– **Arçanmak:** Sataşmak (laf atmak) fiilinin, ağır konuşmak (kötü söz söylemek) manasındaki *Irçanmak* kavramı ile de bağlantısı bulunmaktadır.

172– **Arçılamak:** Tütsülemek, tütsü ile temizlemek, kötü kokuları gidermek, tütsü yaparak kötü ruhları kovmak anlamları bulunur. Genellikle ardıç ağacından tütsü yapıldığı bilinmektedir. Ayrıca kavgayı yatıştırmak, dikkat etmek, göz kulak olmak gibi manaları da vardır.

173– **Arçıtmak:** Manevi temizlik için tütsü yapılıp, ateş yakılarak kötü ruhların kovulmasıdır. Genellikle kokulu veya yıldırım çarpmış ağaçların parçaları kullanılır. Bu kokunun ağacın içindeki iyi ruhun bir sonucu olduğu düşünülür.

174– **Arçmak:** Torbalamak, torbaya koymak, çuvala doldurmak, heybenin içine koymak gibi manalar taşıyan sözcüğün "I" harfi düşmesi ile "Arçımak" (tütsülemek, tütsü yapmak, tütsü ile temizlemek) fiilinin anlamlarını da içerir hale geldiği anlaşılmaktadır. Ayrıca sözcüğün "Soymak" veya "Kabuk soymak" veya "Deri soymak" manaları da bulunmaktadır. Aynı şekilde *Arçılmak* fiilinin de "Soyulmak" (kabuğu soyulmak, derisi yüzülmek) içeriğine de rastlanır.

175– **Arçura:** *Ar* ve *Çura* sözcüklerinin bileşik halidir. *Ar/Yar* kelimesi yarımlık (eksiklik) bildirir. *Çura* ise "Çor" sözcüğü ile alakalı olup hayalet, cin, ruh gibi soyut varlık bildiren anlamlar taşır.

176– **Arda:** Rütbe ve madencilikte kullanılan çelik kalem manasındaki kelimelerin birbiri ile hiçbir alakası yok gibidir. Ancak günümüzde de Astsubayların kollarındaki rütbe işaretleri için halk arasında *Kazık* tabirinin kullanıldığına sıklıkla rastlanır. Burada da rütbe işaretlerinin çelik kaleme veya çiviye benzetilmesi söz konusudur. Sözcüğün "Şeref" manası da yine "Rütbe" içeriği ile bağlantılı görünmektedir.

177– **Argamak:** "Arkadan iş çevirmek" deyimini karşılamaktadır.

178– **Argavul:** Arka ve Avul (köy) sözcüklerinin bileşiminden oluşup arka-köy (komşu köy) manası taşır.

179– **Argımak:** Bitap düşmek, takatten düşmek manasının yanında ihtiyarlamak, yaşlanmak anlamına da rastlanır.

180– **Arı:** Sözcüğün bal yapan böcek (Arapça *En-Nahl*, İngilizce *Bee*) anlamı kesinlikle Türkçe olup *Aramak* fiili ile ilişkilidir. Saflık, temizlik, rafinelik bildiren ikinci anlam ise Hint-Avrupa dillerindeki "Ari" kelimesi ile ilişkilendirilir ve gerçekten de en kuvvetli hatta şimdiye dek yapılmı tek tutarlı izahat da budur. Bu kökün Hint-Avrupa kökenli olduğunde neredeyse hiç şüphe yoktur. Örneğin Batı dillerindeki "Aryan" Farsça'daki "İran" kavramları bu kelime ile ilişkilendirilir. Bu sözcük Türkçe'ye Sanskritçe (Eski Hintçe) üzerinden geçmiş olsa dahi büyük bir uyum sağlamış ve kökleşmiştir. Çünkü Türkçe'de bazen görüldüğü üzere "Ğ" ve peşindeki sesli harfin düşmesi (ya da başka bir yaklaşımla "Ğ" kullanılmayan lehçelerde uzun ünlü harfin kısalması) ile temizlik bildiren "Ağ" kökünden gelen *Ağar > Ar* ve fiil biçimindeki *Ağarmak > Armak* sözcükleri ile de örtüşür. Buradaki ses düşmesi Türkçe'de kesinlikle rastlanan ve bilimsel olarak sınıflandırılmış bir ses olayıdır. Tek bir örnek vermek gerekirkse mitolojideki Orta Asya kültüründe "Ağar Toyun" olarak anılan tanrının adı Kuzey Türklerinde "Ar Toyon" olarak bilinir. Dolayısıyla "Ağarı" kelimesi de Türkçe'de "Arı" kavramına denk düşer. Buradan ulaşılacak sonuç, temizlik, saflık bildiren "Ağar/Ağarı" kelimelerinin Türkçe olduğu ve

Hint-Avrupa kökenli “Ari” sözcüğüne sonradan etkileşimle benzediği veya ses düşmesi ile benzeşimin tamamen tesadüfi olduğudur. Türk dillerindeki “Ağar” ile başlayan sözcükler bu durumu destekler niteliktedir.

181– **Arıkmak:** Zayıflamak, bitap olmak demek olan kavramın *Irıkmak* biçimi de vardır.

182– **Arılmak:** “Temizleşmek” anlamındaki kelimenin “Zayıflamak” veya “Bitap olmak” içeriğine de rastlanır ve bu ikinci anlamda *Irılmak* söylenişi de görülmüştür.

183– **Arınçamak:** Gusletmek (gusül abdesti almak) daha genel olarak abdest almak ayrıca tövbe etmek, aynı zamanda su dökünerek tövbe etmek gibi manalar taşır.

184– **Arınkay:** Steril (tertemiz) anlamında kullanılan kavramın dermansız, takatsiz içeriği *Ağrınkay* biçiminden dönüşmüş olmalıdır.

185– **Arışlanmak:** Huzursuzlanmak, tedirginlik duymak demek olan fiilin orijinali *Arıştanmak* biçimindedir.

186– **Arışmak:** Tedirgin olmak şeklinde çevrilen fiilin anlamı tam olarak ip gibi titremek veya çavdar gibi salınmak demektir.

187– **Arkak:** Sebebi bilinmeyen şeklinde çevrilen kelime aslında arkası görülmeyen, arkasında ne olduğu anlaşılmayan demektir. Sözcüğün aynı zamanda arkası sağlamlaşmış nitelemesiyle “Kronik” manası da bulunur ki her iki durumda bazı hastalıkları tanımlamakta kullanılır.

188– **Arkalaç:** Yükçü semeri demek olan kelimenin *Arkalıç* söylenişi de mevcuttur. Yük veya su taşırken omza ya da sırta atılan kilim veya çul manasında da kullanılmaktadır.

189– **Arkalamak:** Birini kollamak (arka çıkmak) manasındaki sözcüğün *Argalamak* söyleyişi ile sırtına yüklemek manasına da rastlanmıştır. Ancak aynı kavramın farklı bir söyleyiş biçimi ile anlam farklılaşmasına uğradığı kanaatiyle birbirlerinden ayrıştırılmamıştır.

190– **Arkalanmak:** Birisi tarafından kollanmak, korunmak, himaye edilmek manasındaki kavramın Argalanmak biçimi ile sırtına yüklenmek, sırtınma binmek, birine yük olmak anlamlmarına da rastlanmıştır. Ancak aynı kavramın söyleyiş farklılığı ile anlam farklılaşmasına uğradığı kanaatiyle birbirlerinden ayrıştırılmamıştır.

191– **Arkamak:** Desteklemek, destek olmak, destek çıkmak (arka çıkmak şeklinde özetlenen) manaları dışında “Nazlandırmak” manası da vardır ki burada açıklama da tam olarak birisinin arkasına (sırtına) elini sürerek, sırtını okşayarak şımartmak şeklindedir. Bu anlam için sözcüğün *Erkemek, İrkemek* söylenişleri de bulunur ve “Arka çıkmak” deyimine de denk düşer. (Aynı açıklama fiilin edilgin biçimi olan *Arkanmak* (desteklenmek, nazlanmak) için de geçerlidir. Bundan başka “Neden aramak” veya “Sebebini araştırmak” anlamları da bir şeyin arkasına bakmak içeriği ile ilişkilidir. *Erkenmek, İrkenmek* söyleyiş biçimleri de yine bu manalar içindir.) Kelimenin “hızlı koşan at” anlamına da

rastlanmakla birlikte bu içerik “Argumak” (safkan at) kavramı ile ilişkilidir. Sözcüğün “Acele etmek” anlamında kullanıldığına da kayıtlarda rastlanmıştır.

192– **Arkan:** Kement veya halat manasındaki kelimenin Türk dillerinde pek çok varyantı vardır, küçük anlam farkları ile Türk coğrafyasına yayılmıştır: *Argan/Arkan* (kement), *Urgan/Urkan* (halat), *Irgan/Irkan* (çamaşır ipi), *Örgen/Örken* (dokuma ipi). Hatta *Organ* (göbek bağı) kelimesi dahi bu kavramsal dizi ile bağlantılıdır.

193– **Arkanlamak:** Kement atmak, kementle yakalamak demek olan kelimenin kökündeki Arkan (kement) sözcüğünün Urgan/Urkan (halat) kavramı ile alakalı olduğu görülmektedir.

194– **Arkar:** “Dağ koyunu” anlamındaki sözcük “Küçükayı takımyıldızı” için de kullanılır ve bu takımyıldızın gökyüzündeki görüntüsünün bir koyuna benzetilmesi nedeniyledir. Her iki anlam içeriği ile *Argal/Arkal* söylenişlerine de rastlanır.

195– **Arkarmak:** Sırtını birine veya bir yere yaslamak manası ayrıca mecazen birisinden destek bularak şımarmayı da ifade eder ki, bu bağlamda kimi sözlüklerde “Nazlanmak” veya “Naz yapmak” olarak çevrilir. *Argarmak* söylenişine de rastlanmıştır.

196– **Arkaşmak:** “Dayanışmak” anlamına gelen fiilin cilve yapmak, cilveleşmek şeklinde ikincil anlamları da vardır ki, kadının arkasını (kalçalarını) salındırmasını ifade eder. *Erkeşmek* şeklindeki söyleyiş bu davranışın erkeğe yöneldiğini, *İrkeşmek* biçimi ise sallanma, salınma içeriğini vurgular. Sözcüğün arka arkaya ilerlemek anlamı da vardır ve bu manaya *Argaşmak/Ergeşmek* söylenişi ile de rastlanmaktadır.

197– **Arkatmak:** “Nazlandırmak” demek olan kelimenin aldatmak, kandırmak anlamı da bulunur. Sözcüğün nazlandırmak içeriği kişinin elinin birinin sırtına sürerek sevecenlik göstermesi ve böylece onu şımartması ile alakalıdır. Hile yapmak manası ise “Arkadan iş çevirmek” deyimine denk düşer.

198– **Arkay:** Türk dillerinin büyük bir kısmında *Arkay/Erkey/İrkey* sözcükleri “Naz” anlamına gelir. Aynı şekilde *Arkayın/Erkeyin/İrkeyin* kelimeleri de nazlı demektir. Sözcüğün kökeninde arka bulmak, birisinden destek bularak şımarmak manası vardır.

199– **Arkaz:** Tembel olarak çevrilen sözcüğün anlamı tam olarak arkası üstü (sırtüstü) yatan demektir.

200– **Arkın:** Aheste içeriği “Salınarak” şeklinde anlaşılmalıdır. Bundan başka “Gerisin geriye” manası da vardır ki, sözcüğün *Ark* kökündeki “Diklemesine” içeriği ile alakalıdır.

201– **Arkınçak:** “Sallanan sandalye” manasındaki kavramın “Salıncak” anlamında kullanıldığı da görülmektedir. Arkaya yaslanmak anlamı ile de bağlantılı olan kelime “Arkmak” (sarkmak) ve “Arkınmak” (salınmak) fiillerinden türemiştir. *Argınçak* söylenişi de yaygındır.

202– **Arkırmak:** Diğer tarafa geçmek veya karşıya geçmek olarak verilen ilk anlamın yanında "Çaprazlamak" veya "Diklemesine gitmek" manaları da bulunur. Irmağı salla geçerken dümdüz değil de akıntını etkisiyle kayarak çaprazlama gitmek de bu fiille ifade edilir.

203– **Arkudak:** *Arkıdak* olarak söylenen ve İkizler (Gemini) burcu manasındaki sözcüğün *Arkıda/Arkuda* (istavroz, haç) kavramı ile bağlantılı olduğu görülmektedir. Her iki kavramın da aslında *Arkırı* (çapraz, diklemesine) sözcüğü ile aynı kökten geldiği görülmektedir. Dolayısıyla bu burcun gökteki görünümünün "Artı işareti"ne benzetilmesi söz konusudur.

204– **Arlak:** İffet anlamındaki kelimenin Farsça "Ar" kavramı ile hiçbir ilgisi yoktur. Türkçe "Ağır" ve "Ağ" (beyaz, temiz) sözcüklerinden kaynaklanır. Bu bağlamda doğru söyleniş gerçekte Ağarlak şeklindedir. "Ğ" düşmesi ve uzun "A" kısalması ile Arlak şekline dönüşmüştür.

205– **Arlamak:** Temizlemek manasında kullanılan sözcüğün doğru söylenişi "Ağarlamak" biçimindedir. Ses düşmesi ile aradaki "Ğ" (veya uzun "Â") kaybolmuştur. Farsça "Ar" (edep) ile bir ilgisi yoktur. Bu fiilden türeyen *Arlanmak* ve *Arlatmak* fiilleri için de aynı ses olayı geçerlidir ve orijinalleri *Ağarlanmak* ve *Ağarlatmak* olup tamamen Türkçe'dirler.

206– **Arman:** Arzu, istek, dilek manalarındaki kelimenin Farsça kökenli olduğu önyargısı gözden geçirilimelidir. Türkçe *Armak/Ermek* fiili ile olan bağlantısı çok güçlü olup erişilmek istenen şey manası taşıyor olması çok büyük bir olasılıktır. Kelimenin İstihza (alay etme) anlamına da rastlanır fakat ilk anlam grubu ile alakası bulunmadığı görülmektedir.

207– **Ars:** Gelincik (sansar benzeri yırtıcı bir tür hayvan) manasına sahip olan kelime *Arslan* kelimesi ile de etimolojik olarak bağlantılıdır.

208– **Arsamak:** Diş göstermek veya sırıtmak anlamındaki fiil bugüne kadar kökeni bir türlü izah edilemeyen ve başka dillere atıf yapılmaya çalışılan "Arslan" sözcüğünün de kökenini oluşturur. Oysaki "-lan" eki Türkçe'de peç çok hayvanın adının oluşumunda işleve sahiptir *(Kaplan, Sırtlan, Yılan, Baklan, Aplan, Barslan, Caylan, Yamlan, Tulan, Tazlan, Şulan, Kulan, Bavurtlan, Pulan, Çaplan, Tarlan, Tonuzlan, Bolan).* Üstelik "Ars" kelimesi Türkçe'de gelincik (hayvan) manasına gelir ve yine keskin dişleri bulunan bir canlıdır. Kelimenin farklı şive ve lehçelerde küçük anlam farkları ile *Arzaymak/Arzamak/Arsamak/Arçamak* ve *Irçaymak/Irçamak/Irsamak/Irzamak/Irzaymak* söylenişleri bulunmaktadır. Türev kelimeler için de aynı ses dönüşümleri geçerlidir. Yakın konumdaki sessiz harflerin yer değiştirmesi sonucu *Irzamak/Irsamak/Irçamak* biçimleri de mevcuttur.

209– **Arsan:** "Sırıtkan" (dişlerini gösteren) manası taşıyan sözcüğün farklı şive ve lehçelerde *Arzan/Arsan/Arçan* ve *Irçan/Irsan/Irzan* söylenişlerine rastlanır.

210– **Arsanmak:** "Sırıtmak" dışında "Nazar değmek" şeklinde ikinci bir anlam daha bulunmaktadır. Türk mitolojinde "Arsan Dolay" adlı açgözlü kötü bir ruh bulunur. Sınırsız servete sahiptir. Kötü ruhların bir kısmının önderi konumundadır. Boynuzlu ve sakallıdır, gölgesi yoktur. Kocaman (veya devasa) bir köpeği vardır. Bu mitolojik bağlantı üzerinden Arsanmak fiilindeki nazar değmek anlamının aynı zamanda bir açgözlülüğü ve biriktirme hırsını ifade ettiği, haset etmeyi anlattığı

sonucuna da ulaşılabilir. Kelimenin farklı şive ve lehçelerde küçük anlam farklılıkları ile *Arzanmak/Arsanmak/Arçanmak* ve *Irçanmak/Irsanmak/Irzanmak* söylenişleri bulunmaktadır.

211– **Arsmak:** Vahşileşmek, vahşilik etmek, diş göstermek içeriğinden başka "Müdahale etmek" manası da kayıtlarda görülmüştür.

212– **Artanmak:** Haddi aşmak, sınırları aşmak (hem gerçek hem mecaz olarak) anlamlarına gelmektedir.

213– **Artarlanmak:** "Haklı çıkmak" veya "Berat etmek" anlamındaki kelime *Arı* (temiz) sözcüğü ile alakalıdır.

214– **Artuk:** Aslında "Artık" sözcüğünün eski ve farklı bir söylenişinden ibaret olan kavramda anlam içeriği olumlu yönde belirginleşir. Örneğin *Artuklu* sözcüğü kıymetli, değerli, seçkin, üstün demektir. Türkiye Türkçe'sindeki *Artık* kelimesi ise fazlalık, çokluk manalarını bünyesinde barındırsa da anlamdaki vurgu genellikle olumsuz yöndedir (örneğin tüketilen malzemelerden geriye kalan şey, yiyeceklerden arta kalan kısım). Bu nedenle Artuk sözcüğünü ve türevlerini farklı değerlendirmek yerinde olacaktır.

215– **Asamak:** Faydalanmak, fayda sağlamak ve sarmaşık türü bitkiler için sarılmak, sarılarak tırmanmak şeklinde iki anlam grubu vardır.

216– **Asar:** Çadır anlamına gelen bir sözcüktür. "Asmak" fiili ile alakalı görünür. Ayrıca mitolojide mecazen tanrıların yaşadığı "Gökyüzü" demektir. Türklerde ve Moğollarda göğün büyük bir çadır olarak algılanması fikrinin bir başka örneğidir. Çok-tanrılı dinlerin neredeyse tamamında tanrılar topluluğunun insanlardan uzak bir yerde (genelde göklerdeki bir dağda) yaşadığı inancı yaygındır. İskandinav mitolojilerinde dahi benzer bir sözcükle "Aesir" şeklinde tanrılar topluluğunu ifade eden kavramla olan ilişkisi ise net olmamakla birlikte, etimolojik bağlantı uzak görünmektedir. İskandinav kültürüne Türklerden geçtiği veya tam tersine sözcüğün kuzeyli Avrupa kavimlerinden alındığı yönünde acele kararlar vermek doğru değildir. Yine benzer biçimde "Asarı" sözcüğü de Tibetçe'de göksel tanrıları tanımlamakta kullanılır. Moğolca ile coğrafi ilişkisi bulunan Tibetçe'deki bu sözcüğün bağlantısı da henüz belli değildir.

217– **Asarmak:** Şefkat göstermek, bakım yapmak, merhamet etmek, bakımını üstlenmek gibi anlamları olan fiilin *Esermek/Esirmek* bağlantısı ile Türkçe'deki Esirgemek kavramı ile alakası rahatlıkla görülebilmektedir. Sözcüğün *Asramak* biçimindeki başka bir varyantı da evlat edinmek, *Asırmak* ise göğsüne bastırmak, süt vermek, sütannelik etmek manaları taşır.

218– **Asırmak:** Emzirmek şeklinde yaygınlaşan anlam gerçekte göğsüne bastırarak korumak şeklindedir. Fakat göğse bastırmak emzirme ile ilişkilendirilerek bu anlam geçerlik kazanmıştır. Bundan başka "Mübalağa etmek" (abartmak) anlamı da bulunur. *Azırmak* biçimi de mevcuttur.

219– **Asırgamak:** Türkçe'deki Esirgemek (korumak, himaye etmek) kavramının farklı bir söyleniş biçimi olduğu açıkça görülen kelimenin anlamı oldukça farklılaşarak "Terbiye etmek" içeriğine sahip olduğundan orijinal biçim ile aktarılması tercih edilmiştir. *Azırgamak* söylenişi de vardır.

220– **Asman:** Askı çengeli anlamının özellikle de lamba asmak (gaz lambası vs.) için kullanıldığı anlaşılmaktadır. Sözcüğe sonradan yüklenmiş gibi görünen "Avize" anlamının bu içerikle ilgili olması kuvvetle muhtemeldir. Ancak *Farsça Asman/Asuman* (gökyüzü) kavramı ile ilişkilendirilmiş olma ihtimali de bulunmaktadır.

221– **Asnarmak:** "Tenzil olmak" (inmek) anlamından başka "İstifa etmek" (işten ayrılmak) manasında kullanıldığı da görülür.

222– **Asrama:** Evlat edinme, evlatlık alma anlamı taşıyan sözcük aslında "Himaye" demektir. "Evlatlık" manasında da kullanılır. Ayrıca evde kalarak, orada yaşayarak evin hizmetçiliğini yapan kişiler için de "Asrama" ifadesi kullanılır. Bu biçimiyle Türkçe'deki "Besleme" kavramına denk düşer.

223– **Asramak:** "Evlat edinmek" biçiminde anlam daralmasına uğramış olan kavramın gerçek içeriği "Himaye etmek", "Himayesi altına almak" olarak anlaşılmalıdır. "Beslemek" manasına da değişik kayıtlarda rastlanır. Aynı durum *Asranmak* fiili için de geçerli olup evlat edinilmek anlamı aslında himaye edilmek demektir ve beslenmek içeriği de mevcuttur.

224– **Asula:** "Pastoral şiir" demek olan kelimeye *Aşula* biçimiyle "Melodi" manasında rastlanmıştır.

225– **Asuvlamak:** "Surat asmak" içeriği "Küsmek" anlamında da kullanılmaktadır.

226– **Aşak:** Kira manasındaki sözcüğün orijinali "Ajak" biçimindedir.

227– **Aşalmak:** Aş ve Almak sözcüklerinden oluşan bileşik bir kelimedir.

228– **Aşar:** Olgunlaşmış, yemeye hazır turşu demek olan kelimenin deve sürüsü manası da bulunur.

229– **Aşarmak:** Hamile kadının bazı yemekleri canı isteyip bazılarından tiksinmesi için kullanılan fiil Anadolu Türkçesi'ndeki *Aşermek* kavramı ile doğrudan bağlantılıdır. Bileşik kelimeler olan Aş-ermek (yemek canı çekmek) ve Aş-yermek (yemekten tiksinmek) kavramlarının aksine burada doğrudan "Aş" sözcüğünden çekim ekleri ile türemiş bir fiil bulunmaktadır ve bu durumda *Aşermek* sözcüğünün etimolojisinin de *Aşarmak > Aşermek* dönüşümü dikkate alınarak yeniden gözden geçirilmesi uygun olacaktır. *Aşarmak* fillinin ayrıca turşu için olgunlaşmak, yenilebilir hale gelmek içeriği de mevcuttur.

230– **Aşıkmak:** Küsüratlanmak, fazlalık meydana gelmek, artmak demek olan kelimenin "Acele etmek" anlamı da vardır.

231– **Aşılmak:** Döllenmek, hamile kalmak manalarının Türkçe'deki "Aşı" sözcüğü ile bağlantısı çok belirgindir. Ayrıca "Mayalanmak" anlamı da bulunur ki, bu durumda *Açılmak* olarak kullanıldığı

lehçeler de mevcuttur. Kimi lehçelerde ise Ajılmak olarak telafuz edilmektedir. Aynı ses ve mana dönüşümleri fiilin etkin biçimi olan Aşıtmak için de geçerlidir.

232– **Aşırga:** "Yankesicilik" veya "Yolsuzluk yapmak" şeklindeki anlam aslında zayıf olup daha kuvvetli ve yaygın olan "Tamah" (gözü doymazlık, aç gözlülük) manasıdır. Fakat bu anlam farklı bir lehçedeki ses değişimi ile görülen *Açırga* söylenişine daha uygun olup bu nedenle burada ikincil anlam tercih edilmiştir.

233– **Aşıtlamak:** Fırsat kollamak, fırsat beklemek olarak verilen açıklama aynı zamanda fırsattan istifade etmek anlamına da sahiptir. Cinsel içerikli olarak da kullanılmaktadır.

234– **Aşkar:** *Aşgar* olarak da söylenen kelime meşe palamudu, üzüm çubukları ve üzerlik otunun kaynatılmasıyla elde edilen ve içenlere şifa verdiğine inanılan bir içeceği de tanımlamaktadır. Aşkar söylenişi ile beyaz renkli savaş atı manasında kullanılır. Bu tür efsanevi atların karanlık bir ahırda bazı bitkilerin kaynatıldığı özel sularla yıkanarak güneş görmeden büyütüldüğüne dair halk inanışları mevcuttur.

235– **Aşkarlanmak:** Rengi solmak (özellikle giysi için) manası da bulunmaktadır.

236– **Aşlamak:** Yemek vermek manasına gelir. Su eklemek, sulandırmak, yemeğe su katmak, kaynayan sıcak suya soğuk su katmak, çay demlemek, demliğe su eklemek, çayı ikinci kez demlemek, haşlamak, kaynatmak gibi su ile ilgili pek çok anlamın yanında mirasa konmak, şaka yapmak, örerek onarmak gibi manaları vardır. Ayrıca "I" harfi düşmesi ile aşılamak (ağaç) içeriği de bulunur. Bu son anlamla ilgili olarak türev sözcüklerde de aynı ses düşmesine sıklıkla rastlanır. Örneğin *Aşılak > Aşlak* (aşılı ağaç) gibi.

237– **Aşlanmak:** "Yemek almak" anlamından başkaca "H" sesi düşmesi ile *Haşlanmak* fiilinin taşıdığı aynı anlam içeriğine sahiptir. Ayrıca semirmek, yiyerek şişmanlamak manası da bulunur.

238– **Aşmak:** Sözcüğün eril varlık kastedilerek cinsel birleşmede bulunmak manası da bulunmaktadır. Örneğin hayvanların cinsel birleşme esnasında dişinin üzerine çıkması için bu fiil kullanılır. Bu anlamla ilgili olarak *Aşamak* fiili ile de doğrudan bağlantılıdır.

239– **Ata:** "Baba" anlamına gelen sözcüğün Türkçe kökenli olmadığı iddiası yanlıştır. Hint-Avrupa kökenli dillerde "Ad/At" kökünden türeyen Baba/Peder (insanın soyundan geldiği kişi) manasında sözcüklere rastlanmaz. Tam aksine Türkçe kökenli dilerde ve hatta komşu kavimlerin dillerinde benzer söyleyişlerle yer alır. Sözcük en iyi köken uyumunu Türkçe ile göstermektedir. Birlik ve üreme ilgili bir kökten gelir. Eski Türkçe'de *Oğ/Og/Ok* sözcüğü baba demektir ve aynı zamanda bir kök olan bu kelime türeyiş ile ilgili kavramlar türetir. Örneğin; *Oğamak* (yaratmak) fiili gibi. Benzer bir durum "At/Ad/Ay" kökü içinde geçerlidir. "Ata" kelimesinin türediği bu kök türeyiş, yaratılış ile ilgili kelimelere kaynaklık teşkil eder. Mesela *Ayama*k (yaratmak) fiili bu kökten türemiştir. Bu bağlamda ata insanın türeyişinin müsebbibi olan kişidir. Ayrıca *Ad* kavramı ile bağlantısı dikkate alındığında "Ata" kök anlamı olarak insana adını veren kişi (veya adı alınan kişi) demektir. İstisnalar hariç insan belleğindeki "Anı"larda yer alan ilk canlıdır. Yakutça'da ve Çuvaşça'da "Atte" biçimine dönüşmüştür.

Adda kelimesi Sümerce'de soyundan gelinen kişi, yani baba demektir. "Atya" biçimiyle Macarcada yer alır. *Benzeri bir açıklama için Bkz. Ana.*

240– **Atavuz:** Kerpeten manasındaki kavram At ve Avuz (Ağuz/Ağız) sözcüklerinin bileşiminden oluşur ve kerpetenin at ağzına benzetilmesinden kaynaklanır.

241– **Ataytmaz:** Dokunulmaz varlık olarak kayda geçirilmiş olan kavram mitolojik ve halk inançlarına dayalı bir anlayışı ifade eder. Bir tür tabu kastedilmektedir. Ancak sözcüğün yapısı ilk bakışta karmaşık gibi görünmekle birlikte dikkatle incelendiğinde At/Ad (isim) ve Aytmak (söylemek) sözcüklerinden oluşan bileşik bir kelime olduğu anlaşılmaktadır. Dolayısıyla açıklama aslında "Adı anılmaz varlık" şeklinde olmalıdır. Korkulan doğaüstü varlıklarla, totem hayvanı olarak algılanan canlıların adlarının söylenmesi ile ilgili yasağı akla getirir.

242– **Atınmak:** Nabız atmak veya kalp atmak manasındaki kavramın kulaç atmak (yüzmek) anlamı da bulunmaktadır.

243– **Atkarmak:** Fiilin Arapça üzerinden aktarılan bir kavramla türetilen Osmanlıca karşılığı olan "Siyaset yapmak" deyimi de ilginç bir kökensel anlam benzerliğine sahiptir. Arapça'da "Siyaset" sözcüğü aslında *at eğitimi* manası taşır. Aynı kökten gelen *Seyis* kelimesi de at eğiticisi demektir. Türkçe'deki *Atkarmak* fiili de benzer bir biçimde At kökünden türemiştir ve geçmiş çağlardaki anlamı büyük olasılıkla at eğitimi veya at idaresi içeriğine sahiptir. Fiilin ayrıca ilk mana ile bağlantılı görünen "İcra etmek" (uygulamak) manasına da rastlanır. "At binmek" olarak görülen diğer anlam ise çok büyük olasılıkla huysuz veya yabani bir atın üzerine binerek onu ehlileştirmek olarak anlaşılmalıdır.

244– **Atyolu:** Sözcüğün geçmişteki anlamı atların gidip gelirken oluşturduğu iz nedeniyle ortaya çıkan yol, yani bir tür patikadır. Günümüzde ise atlıların da trafikte gezebildiği bazı Asya ülkelerinde yolların atlara atlara ayrılmış olan şeritleri ifade eder.

245– **Avalamak:** Etrafını çevirmek, kuşatmak manası da bulunmaktadır. Ayrıca "Söz vermek" veya "Vaat etmek" anlamına da rastlanır.

246– **Avalanmak:** Devretmek, devridaim etmek anlamına da sahiptir.

247– **Avar:** Rüzgar hortumu anlamına gelen sözcüğün ve bu kökten türeyen hava ile bağlantılı kelimelerin Arapça/İbranice kökenli "Ava/Awa" (Hava) ile ilgili olduğu düşünülebilir. Gerçekten de bu kökle alakalı kelimelerin bazıları hava kavramı ile ilişkilidir. Fakat bu durum tamamen tesadüfidir ve sözcüğün kökeni bütünüyle Türkçe'dir (Ural/Altay bağlantılıdır). *Ap/Ab/Av/Ev/Eb/Ep* kökü dönmek, döndürmek, çevirmek, çevrilmek, kıvrılmak anlamlarını barındırır. Ses değişimi ile ortaya çıkan *Avarmak* (Değirmen döndürmek) fiili de yine döndürülerek kullanılan bir aracı ifade etmektedir. *Avar* sözcüğünün ayrıca sebze manası da bulunmaktadır.

248– **Avarçamak:** Tetik çekmek manasındaki fiil aynı zamanda toplu (döner mermi yuvası olan) silahlarda toplunun (mermi yuvasının) dönmesini / döndürülmesini ifade eder. Mekanizma elle

bağımsız olarak döndürülebildiği gibi tetiğin çekilmesine bağlı olarak da kendiliğinden bir sonraki yuvaya döner.

249– **Avargamak:** Özellikle rulet oynanırken silahın döndürülmesini (anlam genişlemesi ile silahın mermi yuvasının yani toplunun döndürülmesini) ayrıca silahsız olarak özel bir araçla oynanan rulet oyununda bu oyun aracının döndürülmesini anlatmak için kullanılır. Bunun dışında çok dar da olsa topacın döndürülmesini veya bir hayvanın değirmen taşını ya da dibek taşını döndürmesini de ifade eder.

250– **Avarlamak:** "Hortum esmek" olarak açıklanan fiilin "Silah doldurmak" manası da vardır. Silahın toplusunun (mermi yuvasının) döndürülerek içine mermi koyulması veya doldurma bittikten sonra kapatılarak yerine oturtulan yuvanın bir tür alışkanlıkla doldurulması kastedilmektedir.

251– **Avarmak:** Sözcüğün "Öğütmek" (tahıl vs.) anlamı "Değirmen taşı dönmek/döndürmek" içeriğinden anlam kayması yoluyla ortaya çıkmış görünmektedir.

252– **Avay:** Türk kültüründe büyüklerle konuşulurken büyüğün adının yüzüne söylenmesi ayıp sayılır. Bunun yerine erkeklerde "Ata, Ağa" gibi akrabalık belirten sözcüklerin kullanılması gerekir. Hatta bazen daha katı uygulamalarda ismin bir tamlamanın içerisinde bile (örneğin "Ahmet Amca" gibi) kullanılması uygun bulunmaz. Bu nedenle konuşan kişiyle arasında bir akrabalık bağı bulunmuyor olsa bile büyük erkeklere "Abay/Avay" diye hitap edilmesi tercih edilir. Aynı kökten türeyen Avayma ise erkek büyüğe karşı adını telafuz etmeden saygılı hitap etme manasına gelir.

253– **Avaylamak:** Yaşça büyük erkeklerle hürmetli konuşmak ("Avay" veya "Abay" diyerek konuşmak) demektir. Türk halk kültüründe büyüğün adı yüzüne söylenmez. Saygısızlık olarak algılanır.

254– **Avcar:** "Barut" anlamına gelen kelimenin "Baharat" manası da bulunmaktadır. Her iki kavramın ortak yönü kokulu ve toz halinde olmasıdır. Hangisinin diğerine benzetildiği hakkında kesin bir yorum yapmak mümkün değildir. Gelin ağıdı (gelinin arkasından okunan türkü) içeriği ise *Ağ/Av* kökü üzerinden *Ağıt* (mersiye) ve *Avut* (feryat) sözcükleri ile bağlantılıdır.

255– **Avcarmak:** "Tüfek patlamak" anlamındaki sözcüğün *Ağcarmak* ("Feryat etmek") fiili ile doğrudan ilgisi bulunmaktadır. Barutun patlamasının feryada benzetildiği görümektedir.

256– **Avdamak:** İlüzyon yapmak olarak verilmiş olan anlam aslında yaklaşık olarak ilüzyonist kutusu kullanmak veya mantığı tersine çevirerek kutu kullanarak illüzyon yapmak şeklinde izah edilebilir. Bir anlamda şapkadan tavşan çıkarmak gibi bir açıklama da yanlış olmayacaktır. Sözcüğün *Avtamak* söylenişi de bulunur.

257– **Avdarmak:** Sözcüğün gerçek anlamı içine koymak, içine yerleştirmektir. Biraz daha dar bir mana ile sandığa koymak, kutulamak şeklinde de anlaşılır. Ancak son derece özelleşmiş bir anlam ile sandığa oy atmayı tanımlamak için kullanılmaktadır. Bunun dışında "Meşgul etmek" (oyalamak) ve "Çevirmek" (döndürmek) anlamları da bulunur.

258– **Avgun:** *Avgın* olarak da söylenen ve Vajina (dişilik organı) demek olan kavram *Ak/Ag/Ağ/Av* kökünden türemiştir. Anadolu'da *Avgın* biçimiyle ark (su yolu) anlamına gelmektedir. Ayrıca suyun kanalda dağıtılmasını sağlayan içi oyuk taşlara da *Avgun* denilmektedir. Benzer biçimde *Avgunmak* (cinsel olarak birleşmek) fiilinin de *Avgınmak* söyleyişine yaygın olarak rastlanır.

259– **Avışmak:** Cinsel birleşmede bulunmak, seks yapmak demek olan kelimenin birleşme sonrası uyuklamak, yan dönerek uyumak anlamları da vardır. İngilizce'deki "Sleep" (uyumak) fiilinin "With" (ile) bağlacı kullanılarak seks yapmak manasına gelmesine benzer bir durum söz konusudur.

260– **Avlu:** Hangi dile ait olduğu bilinmeyen, hangi kökenden kaynaklandığı ispatlanamayan, pek çok iddianın öne sürüldüğü, farklı pek çok dilin köken olarak gösterildiği bir sözcüktür. Söyleyiş farkları ile Köy (Avul/Awul), Ön bahçe (Avlu/Awlu) veya hayvan barınağı (Ağıl) anlamları taşıyan kelimelerin aynı kökten mi geldikleri, aynı kelimenin farklı söyleyiş biçimlerinin ortaya çıkışı ile anlamlarının farklılaşmış mı olduğu, yoksa farklı dillerdeki benzer kelimelerin benzerlikleri nedeniyle birbirlerinin yerine mi kullanıldığı belli olmayıp hepsi birbirine karıştırılmış durumdadır. *Ağal/Ağıl/Ağul/Awul/Avul* ve *Avlu/Awlu/Ağlu/Ağula/Awula/Avula/Avla* söz dizisi ile *Ayıl/Ayul (köy)* kelimeleri için Farsça, Yunanca, Ermenice ve Moğolca, Türkçe hatta Arapça kökenli olduğu iddiaları ortaya atılmış ve bu dillerdeki kullanımları gerekçe olarak gösterilmiştir. Hatta gülünç denecek bir biçimde Arapça "Aile" kelimesi ile dahi ilişkilendirilmiştir. Kesin olan bir şey varsa bu iddiaların hiçbirinin ispatlanamamış olduğudur. Bu nedenli Türkçe'ye de en az diğer diller kadar aittir. Yukarıda sıralanan sözcük dizilerinin tamamındaki Türkçe köklerde *etrafını çevirmek* manası vardır. Şu ana kadar yapılmış en tutarlı açıklama da budur. Üç sözcüğün veya üç anlamın üçü de Türkçe'dir.

261– **Avra:** Dara (tartıda kabın ağırlığı) manası taşır. Sözcüğün etimolojisi iki biçimde izah edilebilir. Av kökündeki içini doldurmak manası dikkate alınabilir ya da "V/Ğ" dönüşümü ile "Ağra" söyleşinden "Ağır" kelimesi ile bağlantı kurulabilir.

262– **Avrama:** Tekerlekli sandalye demektir. *Evremek/Avramak* (dönmek) fiilinden türemiştir. Asıl anlamı "dönüş" demektir. *Avramak* fiilinin kurtarmak anlamı da tekerlekli sandalye ile uyumludur. *Avrama/Avraba* kavramı tekerleğin dönüşü ile alakalıdır ve "Araba" sözcüğünün de kökenini oluşturur. Araba kelimesinin kökeni hakkında onlarca tutarsız, saçma, dayanağı olmayan iddia türetilmiş ve özellikle de Arapça bir köke bağlanmaya çalışılmıştır. Buna karşın Arapça'da kelime kökünde hareket edişle ilgili bir anlama rastlanmadığı halde ısrarla sözcüğün Türkçe olmadığı ispatlanmaya çalışılmıştır. Oysaki açıklama çok basittir; *Avrama/Avraba/Araba* dönüşümünde görüleceği üzere *Av/Ev* kökü Türkçe'de dönüş, hız ve hareket ediş bildirir. "Avraba" sözcüğü katışıksız Türkçe olup dönen nesne anlamı içerir. Eski çağlarda arabaların tekerleklerinin (örneğin kağnılarda olduğu gibi) yeterince büyük olduğu dikkate alınırsa gereksiz yere başka dillerde gülünç kökenler arama çabalarına da lüzum kalmayacaktır. "Ara" ve "Araç" sözcükleri ile aynı kökten geliyor olmasını da tesadüfi olarak görmek yine başka bir gerçeği göz ardı etmeye çalışmaktır.

263– **Avran**: Pide fırını manasına gelen sözcük aslında tam olarak ejderha demektir. Ağzını açmış olarak atılan herşeyi (yakılan odunları, pişmek için içeri kürekle sürülen hamurları) yutan bir ejderhaya benzetilen pide fırını aynı zamanda içerisinde görülen kızıllıklar nedeniyle ağzından ateş saçma motifi ile de tutarlılık gösterir.

264– **Avrana:** Obur, doymak bilmez anlamındaki kelimenin karşılığı tam olarak ejderha gibi her şeyi yutan şeklindedir.

265– **Avraşmak:** Kutlama yapmak, zafer veya galibiyet kutlamak olarak verilen anlam "Avramak" fiilinin kurtarmak manası ile uyumlu olduğu kadar diğer bir anlam da dalgalanmak şeklinde olup, halkın coşkusunu da tanımlar ve bu yönü ile *Evreşmek* söyleyişine yaklaşır.

266– **Avru:** Türkçe'deki Ağrı sözcüğü ile doğrudan bağlantılıdır. Hatta sözcüğün farklı bir söyleniş biçimidir. Ancak anlam genişlemesi ile "Hastalık" manası taşır olmuştur. Bu nedenle orijinal söyleyiş biçimi korunarak sözlüğe dahil edilmiştir.

267– **Avsatı:** Av bol olursa iyi bir av hayvanının kutlu bir mekana bırakılacağına dair adak adanır. Buna "Av satma" denir. *Avsatı* ise kendisine av satılan yani av başarılı geçtiği takdirde armağan edileceği söylenerek adak adanan kutsal bir ruh olarak görülür. Sözcük aynı zamanda av duası anlamına da gelir.

268– **Avulça:** Köy birliği, köyler arası ittifak demek olan kavram bazı kaynaklarda *Abulça* olarak da yer alır ve sadece "İttifak" manası ile verilir. Abulçamak fiili de "İttifak yapmak" olarak izah edilir. *Abulça/Amulça* sözcüğünün "Soy atası" manası da dikkate alındığında (en azından uygulamanın eski ve ilk biçimlerinde) aynı soydan kelen köylerin veya aşiretlerin birlik oluşturması karşılığında kullanıldığı sonucuna ulaşılabilir.

269– **Avur:** Devir, tur manası *Av/Ev* (dönme) kökünden gelirken, Müşkül (dert, sıkıntı) manası *Ağ/Av* (ağırlık, ağrı) kökü ile alakalıdır ve aslında Türkçe'deki *Ağır* sözcüğünün farklı bir söylenişi olarak görünür.

270– **Avzamak:** Yönelmek anlamında verilen kavram tam olarak ağız doğrultusunda ilerlemek demektir ve genellikle binek hayvanları için kullanılır. *Ağzamak* şeklindeki bir kullanım anlamı daha anlaşılır kılacaktır. Dolayısıyla fiil, Türkçe'deki burnunun doğrusuna gitmek deyimine benzer bir manayı ifade eder, tek farkla burada burun yerine ağıza dayalı bir mecaz yapılmaktadır.

271– **Avzarmak:** Sözcüğün doğru biçimi *Ağzarmak* olmalıdır. *Avzar/Awzar/Ağzar* kelimesi "Yular" demektir ve sözcük "Ağız" kelimesi ile alakalıdır yani ağza takılarak hayvanı yönlendirmeye yarayan araç manası taşır. Kelimenin "Yular çekmek" (yuları çekerek hayvanı durdurmak) anlamı da bulunur. Dolayısıyla "Yönlendirmek" olarak verilen mana bu düzeltme ile aslında *Yuları kullanarak hayvanı yönlendirmek/idare etmek* şeklinde olacaktır. Devirmek, yıkmak manası da çevirmek alt-üst etmek olarak da anlaşılabilir.

272– **Aya:** Hala (babanın kız kardeşi) anlamı da bulunur.

273– **Ayaklamak:** Ayak üstü ziyarette bulunmak deyimine denk düşmektedir.

274– **Ayalamak:** Seyahat etmek anlamından başka himaye etmek, korumak anlamı da vardır. Bu mana "Aya" (avuç içi) kavramı ile de bağlantılı olarak değerlendirilebilir. Birşeyi avucunda tutar gibi korumak, üstüne titremek manasına gelmektedir.

275– **Ayalak:** Seyyah şeklindeki izahat aslında eksik kalmaktadır. Çünkü kavram Türkçe'deki "Ayak" sözcüğü ile doğrudan bağlantılıdır ve genellikle yaya olarak yapılan gezginliği anlatır. Yine de anlam genişlemesi ile araçla veya binekle yapılan seyyahlığı da ifade eder. "Aylak" kavramının ilk biçimidir.

276– **Ayalar:** Hayırsever ruhların veya meleklerin genel adıdır. Çoğunlukla gökyüzünde yaşarlar. 17 farklı iyicil ruh kategorisinin tamamını anlatır. Bu ruhlar yeryüzündeki tüm yaratıcılığın, bereketin, sevginin ve sevincin kaynağıdırlar. *Ayamak* (kayırmak, korumak) fiili ile aynı kökten gelir. *Aya* kelimesi Moğolca'da iyilik, müzik, ezgi anlamını da içerir. Karşıtı "Azalar"dır.

277– **Ayaldama:** Seyahatte verilen mola manasındaki sözcüğün "Mola yeri" anlamı da bulunur.

278– **Ayalga:** Beste, nota, rumuz, lakap, civar, etraf, ihtimam, hürmet gibi değişik manaları ihtiva eder.

279– **Ayamak:** Türkçe'deki en çok anlama sahip olan fiillerden birisidir. Seyahat etmek, yaya yürümek, lakap takmak, merhamet etmek, beste yapmak, hürmet etmek, doğan çocuğu korumak, himaye etmek, pişman olmak, özen göstermek gibi pek çok manayı bünyesinde barındırır. Ayak sözcüğünün kökeni de bu fiildir. *Iyamak* söylenişi ile hesaplamak manasına da rastlanmıştır.

280– **Ayanmak:** Korunmak, himaye görmek, himaye edilmek, kendini korumak anlamları da vardır.

281– **Ayar:** Sözcüğün dikkat manasının alındığı orijinal yazılış "Ajar" şeklindedir. *Aymak* (dikkat etmek, farkına varmak, farketmek) fiilinden türemiştir. Fark manası ise daha çok *Ayırmak* fiili ile ilişkilidir. Anadolu'da *Ayar* sözcüğünün hileci, düzenbaz manası da bulunmaktadır.

282– **Ayarmak:** "Fark etmek" veya "Dikkat etmek" anlamındaki kavramın ayrıca "Yoldan çıkmak" manası da vardır ki, bu daha çok "Ayırmak" ve "Ayrılmak" fiilleri ile de ilişkilidir. Aynı duruma *Ayartmak* fiilinde de rastlanır ve *Ay* kökünün ayak, seyahat, gezme manaları içerdiği dikkate alındığında birini (hem gerçek hem de mecazi olarak) yoldan çıkarma anlamı taşıdığı görülür.

283– **Ayat:** "Avlu" (ön bahçe) demek olan sözcüğün Farsça olduğu iddiası yetersiz bilgiye dayalıdır. Tersini öne sürecek Türkçe kökenli olduğu iddiasının da elbetteki ispatlanması gerekir. Fakat bununla ilgili de yeterli veri mevcut değildir. Türkçe *Ay* kökünün içerisinde bir yerin etrafını çevirmek manası da bulunmaktadır. Sözcük "Hayat" olarak da söylenir.

284– **Ayavgan:** Kafkas kültüründe doğayı koruma haftası (21-28 Haziran) olarak kutlanır. "Ayav" sözcüğü merhamet ve doğumun ilk haftası anlamları taşır. "Ayanmak" fiili merhamet etmek ve Ayavçan ise merhametli demektir.

285– **Ayazma:** Türkçe'de Zemheri veya Zemheri Gecesi anlamına gelir. Rum / Yunan kültüründen geçen "Hagiasma/Hajasma" sözcüğü Türkçe okunuş kolaylığına uygun olarak Ayazma şeklinde telafuz edilmiştir. Rumca'daki bu kelime içmece, şifalı su, kutsal çeşme suyu manası taşır. Zemheri anlamındaki ilk kavram ile hiçbir alakası yoktur.

286– **Aybar:** Dolunay demek olan sözcüğün *Aypar/Aypara/Aybara* şeklindeki söylenişleri de mevcuttur.

287– **Aydama:** "Propoganda" anlamındaki kavramın *Haydama/Haylama* söylenişi de mevcuttur.

288– **Aydamak:** "Slogan atmak" biçiminde verilen anlam aslında daha geniş olup "Propoganda yapmak" ve bağlı olarak şevke getirmek, motive etmek gibi yan anlamlar içerir. Ancak çok daha farklılaşmış olan anlam ise "Araba sürmek" olup burada da aslında özellikle de at arabası başta olmak üzere hayvanların çektiği arabaların kullanılması söz konusudur. Hayvanların dehlenmesi veya yüksek sesle bağırılarak koşmalarının sağlanması anlatılır. Bu nedenle bu anlamı karşılayan başka bir lehçede bulunan *Haydamak/Haylamak* (dehlemek) fiili tercih edilmiştir. *Iydamak* söylenişi ile takvim tutmak (gün saymak, gün hesaplamak, ayları takip etmek) içeriğine de rastlanmıştır.

289**–** **Aydav**: "Propoganda" dışında "Slogan" anlamı da bulunur. Bunun dışında hayvanın dehlenmesi manasına da rastlanmaktadır.

290– **Aygar:** Kelimenin orijinali *Iygar* biçimindedir. *Iy* sözcüğü Türkçe'deki *Ay* kavramının içeriğine sahiptir. Bu sözcükten türeyen *Iygar* ise ayda bir kez gerçekleşen olay manası taşır. Bu nedenle Türkiye Türkçesi'ne daha uygun görünen *Aygar* söylenişine çevrilerek aktarılmıştır.

291– **Aygay:** Feryat, figan, gürültü demektir. *Haygay* ve *Yaygay* söylenişleri de mevcuttur. Yaygara kavramı ile alakalıdır.

292– **Aygın:** Net, sarih, açık demek olan kelimenin Aykın söylenişi de vardır. Sözcüğün ayrıca "Samimi" manası da bulunmaktadır. Benzer şekilde Aygınlık (netlik) sözcüğü de aynı zamanda "Samimiyet" anlamına gelmektedir.

293– **Aygulak:** Balıkların solungaçlarını tanımlamak için kullanılan bir kavramdır. Büyük olasılıkla Ay ve Kulak kelimelerinin bileşiminden oluşmaktadır. Solungaçların kulağa ve hilale benzer biçimlerinin aya benzetilmesi ile alakalıdır.

294– **Ayıl:** Kimi kaynaklarda köy olarak verilen karşılık aslında daha küçük bir birim olan mezrayı ifade etmektedir. Bu nedenle Avul (köy) kavramından ayrı olarak ele alınmıştır. Avul'un farklı bir söyleyiş biçimi olduğu iddiası da elbette dikkate alınmalıdır. Avul sözcüğünün etimolojisinin Türkçe kökenli olmadığı iddiası ile "Avlu" (ön bahçe) kavramı ile ilişkili olup olmadığı ve bu kavramın da Türkçe olup olmadığı süregelen bir tartışmadır. Bunun üzerine "Ayıl" kelimesinin de (tamamen yetersiz bilgi ile) Arapça "Aile" ilişkilendirilmesi işi içinden çıkılmaz bir hale sokmuştur. Oysa ki Moğolca Aymak (Türkçe Oymak) sözcüğü ile aynı kökten gelen kelime için ses benzerliğine dayalı

olarak Arapça olduğunu öne sürmek çok kestirme bir çözümdür. Sözcüğün ayrıca "Dehşet" veya "Panik" manası da bulunur ki, bu içerik *Ayımak* (paniklemek) fiilinden türemiştir.

295– **Ayımak:** Dehşet duymak, paniklemek, korkmak gibi anlamlara gelen fiil Türkçe'deki "Ayı" sözcüğünün de kökenini oluşturur.

296– **Ayınmak:** Sözcüğün birbiri ile zıt gibi görünen iki anlam grubu vardır. Paniklemek ve Kendine gelmek. Ancak ilk manada da aslında uykudan uyanan bir insanın kalkması hatta sıçrayarak kendine gelmesi de panikleme ile ilişkilendirilmektedir.

297– **Ayışık:** Muhabbet manası Ayışmak (muhabbet/sohbet etmek) fiilinden kaynaklanır. Mehtap anlamı ise "Ay" ve "Işık" sözcüklerinin bileşik halidir.

298– **Aylamak:** "Tavaf etmek" (çevresinde dönmek) manasından başka "Takvim tutmak" (gün saymak, gün hesaplamak, ayları takip etmek) içeriği de bulunmaktadır.

299– **Aylanay:** Bir kişinin başkasının yerine ölmeyi kabul etmesidir ve en yetkin örneği Deli Dumrul öyküsünde yer alır. Azrail'e Deli Dumrul'un yerine canını vermeyi karısı kabul eder. Anlatılan insanın ne kadar özveri ve erdem sahibi olduğunun ilahi güç tarafından ölçülmesidir. İnsanın gerektiğinde ailesi uğruna canından vazgeçip geçemeyeceği sınanır. Kelimenin kökeninde çember çizmek, çevirmek, aktarmak, yer değiştirmek manası bulunur. Sesli incelmesi ile görülen *Eylene* sözcüğü "Çember" manasına gelir.

300– **Aylanmak:** "Tur atmak" anlamındaki kelimenin "Yer değiştirmek" manası da vardır. *Eylenmek* biçimi de yaygın olarak kullanılmaktadır.

301– **Aylatmak:** "Haber vermek" veya "Rapor vermek" anlamındaki kavram ayrıca "Tur attırmak" demektir. Birbirinden son derece uzak olan bu farklılaşma Ay kökünün hem haber verme (Ey/Ay/Hay) hem de döndürme, eğme, çevirme (Ay/Yay) içeriğini barındırması ile ilgilidir.

302– **Aylatman:** Aylatmak fiilinin hem haber vermek hem de gezmek, dolaşmak manaları ile uyumludur. İki mana birleştirilirse gezerek haber veren kişi demektir.

303– **Aymaç:** "Bulamaç" (yiyecek) olarak verilen anlam büyük olasılıkla eksiktir. Çünkü başka bir lehçedeki *Aymaş* söylenişi yağda kızartılmış ekmek manası ile açıklanmıştır. Bu nedenle *Aymaç* da yağda kızartılmış bulamaç yiyeceği olarak anlaşılmalıdır.

304– **Aymak:** Sözcüğün "Kendine gelmek" anlamına bağlı olarak bilinçlenmek, uyanmak, ayılmak, aydınlanmak içeriği bulunur. Ayrıca söylemek, konuşmak, demek ve gezmek, seyahat etmek, yaratılmak, oluşmak anlamları da görülmektedir. Kelimenin kabile, köy ve sınıf (kategori) manaları da bulunmaktadır.

305– **Aymanmak:** Anadolu Türkçesi'ndeki Eymenmek fiilinin farklı bir söyleniş biçimi olarak görülen kavramın anlamı belirgin biçimde farklılaşmış olduğu orijinal söyleniş tercih edilmiştir. *Eymenmek*

(imtina etmek, bir şeyi söylemeye veya istemeye çekinmek) demektir. Buradaki mana ise Mahçup olmak şeklindedir. Yakın anlamlar bulunsa da bir farklılaşma mevcuttur.

306– **Ayna:** Civar, etraf demektir. Bu ilk mana Aynamak (dönmek) ve Aynalmak (çevrilmek) fiilleri ile aynı kökten gelir. Sözcüğün "Şeytan Yuvası" anlamı yalnızca Farsça kökenli *Ayna* (yansıtıcı nesne) kavramının gizemli veya büyülü bir nesne olarak görülmesi ile ilgili değil, aynı zamanda Türk mitolojisindeki (ve tamamen Türkçe kökenli) *Azna/Ayna* (Şeytani varlık) sözcüğü ile de doğrudan bağlantılıdır.

307– **Aynar:** Mani (dört mısralık şiir) anlamındaki sözcük kaynak dilde *Iynar* olarak yer almaktadır. Eldeki verilerle kesin bir sonuca ulaşılamamış olmakla birlikte seslenme ve döngü bildiren *Ay* kökü ile ilişkili olduğu kanaatiyle bu biçimde aktarılmasının söyleyiş açısından daha uygun olacağı fikrine varılmıştır. *Iynamak* (mani okumak) fiili de aynı şekilde *Aynamak* olarak aktarılabilir. Bu fiilin *Oynamak* kelimesi ile bağlantılı bulunma olasılığı da yine görülmüş olmakla birlikte bu yönde ilişki kurmak için başka ara kavramlara rastlanmamıştır. Ancak tıpkı oynamak manasındaki İngilizce "Play" fiilinin ve Almanca'daki "Spielen" fiilinin müzik aleti çalmak içeriğine de sahip oldukları gibi burada da *Oynamak/Iynamak* dönüşümü ile ezgili şiir söylemek anlamında kullanılıyor olması mümkündür. Fakat bu olasılık şu an için zayıf görünmektedir.

308– **Ayoz:** Aziz, evliya, ermiş anlamına gelen bir kelimedir. Etimolojisi eldeki verilerle tam olarak tespit edilememiş olmakla birlikte Moldavca veya yakın kültürlerden Grekçe (Yunanca) etkisiyle Türkçeleşmiş olduğu kanaatine varılabilir. "Hagios/Ajos" sözcüğü Rum/Grek kültüründe kutsallık bildirir. Örneğin: "Hagia Sophia" (Ayasofya) kelimesi Azize Sofya demektir.

309– **Ayrak:** Özelde "Alkol" genel olarak ise damıtılmış sıvı, ayrıştırılmış süt ürünü gibi anlamları bulunur. Türkçe *Ayramak* (ayrıştırmak) fiilinden türeyen kelime "Arak" (rakı) sözcüğüne de kaynak teşkil eder. Türkçe Ayran, Araz (süt likörü) gibi kelimeler hep aynı kökten gelmektedir.

310– **Ayrıç:** Yol ayrımı anlamından başka "çift hörgüçlü deve" manasına da rastlanmıştır. Ancak bu mana çift hörgüçlü develerde iki hörgücün arası olarak anlaşılmalıdır.

311– **Aytar:** "Ultimatom" anlamına gelen kelimenin Anadolu Türkçesi'nde günlük dilde birisine çok kızmak, sinirlenmek, terslenmek manasında "Atar yapmak" veya "Atarlanmak" biçimlerinde kullanılan "Atar" kavramı ile ilgisi bulunmaktadır. Hatta basit bir ses dönüşümü ile aynı sözcükler olduğu bile rahatlıkla söylenebilir. Ayrıca Asya Türkçesi'ndeki "Aydar" kelimesi *davet* anlamına geldiği gibi *nezaketsiz söz / davranış manası* da içerir. "Aydarlamak/Aytarlamak" ise ültimatom vermek, davet etmek, nota (uyarı) vermek, celp göndermek gibi anlamlara sahiptir. *Aydar/Aytar* kavramı ayrıca "Nezaketsiz" manasına sahiptir ki, kaba konuşan, nezaketsiz hitap eden, büyüğüne karşılık veren kişi demektir. *Aydarlamak/Aytarlamak (Atarlamak)* da bu bağlamda nezaketsiz ve kaba konuşmak, büyüğe karşılık vermek demektir.

312– **Ayzıt:** Güzellik tanrıçasıdır. Bir anlamda Yunan/Grek kültüründeki Venüs'e (Roma mitolojisindeki Afrodit'e) eşdeğerdir. Ancak kendine özgü özellikleri vardır. Ongunu (totemi) kuğudur. Kuğular bu nedenle kutsal sayılır ve dokunulmaz. Gümüş tüylü bir kısrak biçimine bürünebilir ve

gökten yeryüzüne bu şekilde iner. Ormanlarda dolaşmayı sever. Ak bir kalpağı (başlığı), çıplak omuzlarında ak bir atkısı vardır. Ayzıt'ın kızları vardır. Onlar da kuğu kılığına bürünebilirler. Ayzıt'ın kızları büyülü beyaz bir tülü giyindiklerinde kuğuya dönüşürler. Kelime anlamı Ay gibi parlak olan demektir.

313– **Azak:** Yaklaşık 75 santimetrelik bir ölçüdür. Kavram "Ayak" sözcüğünün farklı bir söyleniş biçimidir ("Y-Z" dönüşümü ile). Ancak burada kastedilen bir ayak ölçüsü değil, adım ölçüsüdür. Ayrıca "Nadir" (az bulunan) ve "Kayıp" anlamları da vardır.

314– **Azalamak:** "Zıvanadan çıkmak" (kendini kaybetmek) manasındaki kelimenin "Eziyet etmek" içeriği komşu kültürlerden gelen "Eza" (eziyet) kavramı üzerinden oluşmuş görünmektedir. Bu yabancı kökenli mana ile ilgili olarak *Ezelemek* söylenişi de mevcuttur. Yeri gelmişken belirtmek gerekir ki, burada dikkatli olunması gereken bir husus vardır. Türkçe *Ez/Az* kökü de *Azmak* fiilinde olduğu gibi kötülük manası ihtiva eder, yabancı kökenli Eza sözcüğü ile bu bağlamda çok benzeşir. Bu nedenle *Ez-/Az-* ile başlayan her sözcüğü Türkçe sanmak ne kadar yanlış olacaksa, gerekli incelemeyi yapmadan hemen başka bir dilden geçmiştir demek de o kadar hatalı olacaktır.

315– **Azalar:** Yeraltındaki karanlık yurtlarında yaşadığına inanılan kötücül ruhların ve kötü varlıkların tamamına verilen bir addır. Oyratlar'da 13 farklı kötücül ruh kategorisinin tamamını anlatır. *Azar* sözcüğü de yine bu kavrama bağlıdır ve *Azarlamak* fiili de buradan türemiştir. Bir insanı *Azarlamak* (kızgın bir biçimde kötü veyâ sert sözler söylemek) aslında onun üzerine kötü ruhları çağırmak mânâsı kötü ruhları göndermek demektir. Eski Moğolca *Ad/Ada*, eski Türkçe *Ada/Aza* sözcükleri tehlike ifâde eder. *Azman* kelimesi vahşî hayvanları tanımlar. Karşıtı "Ayalar"dır.

316– **Azar:** "Azeri" Türklerini tanımlamak için kullanılır. "Hazar" sözcüğündeki "H" harfinin düşmesiyle oluşmuştur. Tarihte yaklaşık olarak aynı bölgede yaşamış bir Türk kavmi olan Hazar'ların adından kaynaklanır. *Hazarı/Azarı* söyleyişi daha sonra "Azeri" biçimin almıştır. Ülkenin adından ise Hazarya/Azarya biçiminde bahsedilir.

317– **Azaşmak:** Yolunu kaybetmek biçiminde izah edilen mana gerçekte şeytanların (veya doğaüstü kötü güçlerin) insanı şaşırtarak yolunu kaybetmesi şeklindedir. Daha dar bir mana ile şeytana uyarak yoldan çıkmak olarak da tanımlanabilir.

318– **Azdağan:** Fars kültüründeki Ajdaha/Azdaka (Ejderha) ile doğrudan alakalı olduğu açıktır. Kavramın etkileşimle belirli bir oranda Türkçeleşmiş olduğu söylenebilir. Türkçe *Aç/Aş/Aj/Az* kökü (Aşmak, Azmak, Aç) ile de uyumlu görünmektedir.

319– **Azgan:** Kelimenin "Kuşburnu" (ağaç ve meyve) anlamından başka Şehvetli, İtaatsiz, Kafir manaları bulunmaktadır. Üç anlamın da ortak olarak "yoldan çıkmış kişi" şeklinde tanımlanması mümkündür.

320– **Azganmak:** Şehvetlenmek, itaatsizlik etmek, küfretmek, küfre girmek manalarının hepsi "yoldan çıkmak" olarak izah edilebilir.

321– **Azgırmak:** “Karikatür çizmek” olarak verilmiş olan anlam sonradan ortaya çıkmıştır. Asıl içerik “Saptırmak” veya “Çarpıtmak” olarak anlaşılmalıdır. “Baştan çıkarmak” ya da “Yoldan çıkarmak” deyimlerini de karşılamaktadır. Karikatür çizmek anlamı ile de aslında kişinin görüntüsünün çarpıtılması ya da gerçeğin saptırılması kastedilmektedir.

322– **Azıray:** “Şeytan” demek olan kelime kökeninden azdırıcı varlık, yoldan çıkaran manası taşır. *Açıray* söylenişi de bulunur.

323– **Azırganmak:** “Gıpta etmek” manasından başka “Hakir görmek” anlamına da gelir.

324– **Azırmak:** “Aşırı çoğalmak” manasındaki fiilin “Isırmak” içeriği de bulunur. Azı diş kavramı ile de anlam ve köken olarak alakalıdır.

325– **Azıtmak:** Anadolu’da da kullanılan bu sözcük genellikle hayvanları ıssız bir yere bırakarak kaçmayı ifade etse de, yeri geldiğinde insanlar için de kullanılır. Bu bağlamda terketmek manasına da gelir, örneğin evi azıtmak (evi terketmek) gibi… *Izıtmak* biçimi ile “Tehdit etmek” manasına da rastlanmıştır.

326– **Azmıç:** Halk inancında bir yol cinidir. Aldatıcı bir yaratıktır. Tek başına yola çıkan insanları kandırıp götüren ve kaybeden kötü ruhtur. İnsanları kandırmak için her türlü kılığa girer. Bir insana en sevdiği kişi veyâ yakınları (akrabaları, dostları, arkadaşları) gibi gözükebilir. Tanıdığı birisinin sesiyle yolcuya seslenir. Eğer bu sesi duyan kişi geriye dönüp bakarsa onu alır götürür ve kaybeder. Böylece insanları peşine takıp azıtarak (yolunu şaşırtarak), dağa, uçuruma, ırmağa götürüp, buralara düşürerek ölmesine neden olur. Sözcük anlamı yol şaşırtan ve bırakıp kaçan demektir. Azdıran yani yoldan çıkaran anlamına gelir. Anadolu’da Azıtmak fiili, ıssız bir yerde bırakıp kaçmak demektir. Örneğin; “Köpeği azıtmak” gibi.

327– **Aznalamak:** Şeytanlık etmek (kötülük etmek) olarak açıklanan sözcüğün küfretmek, sövmek manası da bulunmaktadır.

328– **Aznamak:** Küfretmek olarak açıklanan sözcüğün aslında gerçek anlamı Şeytanın adını söyleyerek sövmek demektir. Örneğin: “Lanet Şeytan!” veya “Şeytan görsün yüzünü” gibi. Sözcüğün *Aynamak* biçimi ile bozulmak, yozlaşmak, çürümek anlamları da görülmektedir. İnlemek, ah etmek manaları da bulunmaktadır. Kavramın “Tahrif olmak” veya “Yozlaşmak” anlamı da vardır ancak bu içeriği *Aznalmak* olarak aktarmak daha uygun görünmektedir.

329– **Azramak:** Yoldan çıkmak demek olan fiilin aslında doğru yazılışı *Azıramak* şeklindedir. Ancak aradaki “I” harfi söylenişte düştüğü için bu biçim tercih edilmiştir. “Kıt bulunmak” şeklindeki ikinci manası da mevcuttur.

330– **Azratmak:** Yoldan çıkarmak demek olan fiilin aslında doğru yazılışı *Azıratmak* şeklindedir. Ancak aradaki “I” harfi söylenişte düştüğü için bu biçim tercih edilmiştir.

331– **Bacanmak:** “Gayret etmek” veya “Çaba harcamak” manası ile bağlantılı olarak “Efor sarfetmek” ve “İdman yapmak” veya “Spor yapmak” anlamları da bulunmaktadır. Burada fiilin kas gücü kullanmak, bacakları çalıştırmak manalarında “Bacak” sözcüğü ile aynı kökten gelme ihtimalinin yüksek olduğu görülmektedir. Dolayısıyla “Bacak” kavramına etimolojik olarak hiçbir izahat getirilemediği için, sırf bir açıklama yapmış olmak adına Farsça “Paça” kelimesi ile ilişkilendiren yaklaşımın ciddi olarak sorgulanması gerekmektedir. “İtimat etmek” anlamı ise büyük olasılıkla *Başanmak* (baş başa vermek veya aynı kafadan olmak) sözcüğü ile alakalıdır.

332– **Bacarmak:** Türkçedeki *Becermek* ve *Başarmak* fiillerinin her ikisinin içerdiği anlamları da kapsar. Maharet göstermek, üstesinden gelmek gibi manalar içerir.

333– **Bağalmak:** Duvarın örülmesini ifade eden sözcüğün “Ğ” düşmesi ile oluşan *Balmak* şeklindeki söylenişi de mevcuttur. Ancak bu söyleyişte fiil edilgin değil etkin olarak (Duvar örmek) görüldüğü için ikincisi de ayrıca alıntılanmıştır.

334– **Bağamak:** Kaplamak, örmek, sıva yapmak, taş dizmek, bağlamak gibi manaları bulunur. Benzer biçimde *Bağanmak* fiili de kaplanmak, bağlanmak, sıvanmak, kabuk bağlamak, kabuk tutmak, kabuk sertleşmek gibi manaları ihtiva eder.

335– **Bağanış:** “Rabıta” manasındaki sözcüğün orijinal biçimi *Bayanış* şeklindedir.

336– **Bağbagay:** Megachiroptera (Büyük yarasalar) türü yarasalar için kullanılan bir sözcüktür. Bazı şivelerde ise türü ne olursa olsun Kara Yarasaları tanımlar. Modern popüler kültürün etkisiyle Türk Dünyasının bazı yörelerinde halk dilinde kurgusal bir karakter olan “Yarasa Adam”ı ifade edecek biçimde anlam kaymasına uğramıştır. “Bavbagay/Bawbagay” olarak da söylenir. Sözcüğün ilk kısmı *Bağlanmak* fiili, ikinci kısmı ise *Bağa/Baga* (örtü, kabuk) sözcüğü ile ilgili görünmektedir.

337– **Bağçak:** Uyuyan kişinin bir ucunu kendi koluna, diğer ucunu ise kapıya, pencereye, koyunların bacağına veya beşiğe bağlayarak gerektiğinden uyanmasını sağlayan bir tür önlemdir. Uyku bağı veya Tedbir bağı olarak nitelemek mümkündür.

338– **Bağda:** Sözcüğün “Ğ” düşmesi (uzun “A” kısalması) ile Bada biçimindeki söyleyişi de mevcuttur. Benzer biçimde *Bağdalamak > Badalamak, Bağdamak > Badamak, Bağdanmak > Badanmak, Bağdaşmak > Badaşmak, Bağdaşık > Badaşık* dönüşümlerine de sıklıkla rastlanır.

339– **Bağdalak:** “Ğ” düşmesi (uzun “A” kısalması) ile Badalak biçimindeki söyleyiş de mevcuttur. Çelme (ayağını bir başkasının ayağına dolama) demektir.

340– **Bağdanmak:** Güvenlik güçleri tarafından yakalanmayı ifade eden kavramın kökenindeki anlam; bir kişinin diğeri tarafından sarılarak yakalanması, kollarının (veya ayaklarının) kımıldayamayacak biçimde tutulması veya bağlanması ya da çelme takılarak düşürülmesi demektir. Daha basit bir açıklama ise “Bağlanmak” biçimindedir.

341– **Bağdaşılmak:** Tembellik etmek demek olan sözcük büyük olasılıkla bağdaş kurup öylece oturmak biçiminde anlaşılmalıdır.

342– **Bağılamak:** Genel olarak Büyü (sihir) şeklinde çevrilen kavram aslında biraz daha özel bir anlama sahiptir. Bir kişinin bazı yeteneklerinin engellenmesi amacıyla yapılan bir uygulamadır. Anadolu'da "I" harfinin söyleyiş kolaylığına da uygun olarak düşmesi ile "Bağlamak" biçimine dönüşmüştür. Kişinin elinin bağlanması, dilinin bağlanması, aklının bağlanması, basiretinin bağlanması gibi…

343– **Bağılçak:** Beşikteki çocuğun düşmemesi için üzerinden geçirilen ipliğe, salıncağın önüne bağlanan sicime veya küçük çocukların ayağını annesinin / babasının ayağına bağlayan önlem ipine verilen isimdir. Daha sonra anlam kayması/genişlemesi ile "Emniyet kemeri" manasındak kullanılır olmuştur.

344– **Bağıldak:** Beşik ipi manasındaki sözcüğün nişan yüzüklerini birbirine bağlayan ip için kullanıldığı da görülür. *Baldak/Bağıldak* sözcüğü bazı lehçelerde yüzük veya özelde nişan/evlilik yüzüğü (alyans) manasında da kullanılmaktadır.

345– **Bağlak:** Çimentosuz, betonsuz ve hatta çamurdan dahi harçsız sadece taşla örülmüş duvarlara da bu tanımlama yapılır. *Bağlağı* sözcüğü de suyun önüne kurulan bent, baraj demektir.

346– **Bahça:** Anadolu Türkçesi'ndeki *Bahçe* (Azerice *Bağça*) sözcüğünün kökeni Farsça'daki "Bağ" (üzüm bahçesi) sözcüğü ile ilişkilendirilir. Ancak "Bağ" kelimesinin de Türkçe'den Farsça'ya geçmiş olması olasılığı asla dikkate alınmamaktadır. Türkçe-Moğolca kökenli "Bağamak" fiili duvar örmek, bir yerin etrafını çevirmek manalarına gelir. Ayrıca "Bağ" sözcüğü Farsça olsa bile "Bakça/Bahça/Bağça" kelimesinin Türkçe'de tamamen bağımsız olarak "Bağ/Bak" kökünden türemiş olma olasılığı çok yüksektir. Çünkü bu sözcüğün farklı söylenişlerle neredeyse tüm Türk dillerine Farsça'dan geçmesi mümkün görünmemektedir. Mantıklı olan daha eski dönemlerde tek bir kaynaktan (Ana Türkçe'den) tüm lehçe ve şivelere yayılmış olmasıdır. Etrafı bağlanarak çevrilen yer veya bakılarak korunan yer anlamı Türkçe'ye daha yakın durmaktadır.

347– **Bahşı:** Değişik Türk lehçelerinde *Baksı, Bahçı, Bağşı, Bahsı, Bahşi, Bagşi, Bahçı* olarak söylenen kelime destan anlatıcısı, kam (şaman), büyücü mânâlarında kullanılır. Aslında Kam (şaman) kavramından bile daha geniş kapsamlıdır. Bilge, öğretmen, saz şairi, şaman, ozan, ermiş, halk hekimi, şifacı, efsuncu, falcı, kahin anlamlarının tamamını tek başına bünyesinde barındırır. Bunlar ilerleyen çağlarda ayrışıp farklı toplumlara göre değişen bazı kısımlar içerik dışı kalmıştır. Halk ozan (âşık, müzisyen) yönü de kimi zaman ön plana çıkabilir. Geleneksel yöntemlere dayalı halk hekimliği yapabilir, bitkisel ilaç hazırlayabilir. Büyülü sözlerle kötü ruhları kovar. Türk söylencelerinde Irkıl Ata ilk bakşıdır. Budizm ve Lamaizm ile birlikte *Budist Rahip* ve *Lamaist Rahip* anlamlarına da genişlemiştir. Her boyun bahşıları, halk destanlarını kuşaktan kuşağa aktarmışlardır. Çince kökenli bir sözcük olduğu yanlış bir tespittir. Çince'de benzeşen kelimeler bulunmakla birlikte hangi dilden diğerine geçtiği net olmadığı gibi belirli bir oranda ortak kökleri bulunan dillerdeki bu tür benzerliklerin de bulunması doğaldır. Üstelik bu türden benzerliklere sahip kelimelerin etkileşimle

biçim veya anlam kaymasına uğraması da sıklıkla rastlanan bir durumdur. Türkçe *Bak/Bag/Bağ/Bah* kökünden türemiştir.

348– **Baka:** Pek çok lehçede Bağa (kaplumbağa kabuğu) kavramının farklı bir söylenişi olan kelimenin farklı bir anlamı bulunduğu (değirmen çarkı demek olduğu) için olduğu gibi alınmıştır. Çok büyük olasılıkla değirmen çarkının su taşıyıcı kısımlarının kaplumbağa kabuğuna benzetilmesi veya hatta kaplumbağa kabuğu kullanılması nedeniyledir. Ancak bu kesinlik taşımayan kişisel bir yorumdur.

349– **Bakalak:** Türkçe "Göz kulak olma" deyimini karşılamaktadır. Emekleyen çocuğa da bu isim verilir ki hem kaplumbağa (Baga/Baka) gibi yavaş hareket etmesi nedeniyle hem de göz kulak olunması gerektiği için bu tanımlama yapılmaktadır.

350– **Bakalamak:** *Bağa > Baka* kelimesi Kurbağa, Kaplumbağa, Tosbağa gibi hayvanların sert veya kuru kabuklarını ya da derilerini tanımlar. Ayrıca bazen bu hayvanların adı olarak da kullanılır. *Bakalamak/Makalamak* fiili de kaplumbağa gibi sürünmeyi anlatır ve genelde de bebeklerin emeklemesini ifade eder. Yeni sürünen çocuklara da *Bakalak* denir.

351– **Bakalçak:** Salyangoz kabuğunun kaplumbağa kabuğuna (Bağa/Baka) benzetilmesi söz konusudur. Küçültme eki kullanılmıştır. Orijinal söyleyişteki *Bakalşak* yerine *Bakalçak* biçimi tercih edilmiştir.

352– **Bakanak:** Hem gözlem kulesi hem de gözlem yapmaya uygun yüksek yer veya manzaralı yer manalarında kullanılmaktadır.

353– **Bakar:** Sözcüğün "Kuruş" (bozuk para) manası *Bakır* kelimesi ile alakalı görünmektedir.

354– **Bakıncak:** "Silah nişangahı" anlamındaki kelimenin "Dikiz aynası" manasında kullanıldığı da bilinmektedir.

355– **Bakındız:** "Astrolog" (müneccim) demek olan kavramın *Bağındız* söyleyişi de mevcuttur. Bu söyleyiş daha çok "Bağı" (sihir) yapan kişi (sihirbaz) manasına yaklaşır.

356– **Bakramak:** *Bakraymak* olarak da söylenen kelime "gözlerini fal taşı gibi açmak" deyimini karşılar. Bakracın kapağının açılması gibi gözlerini açmak benzetmesi kelimenin kökeninde yer alır.

357– **Bakyaz:** Düğün yemeği olarak açıklanan kavram aslında yeni evlenen çiftin düğünden sonra verdikleri ilk yemeği tanımlamaktadır.

358– **Balarmak:** "Yosun tutmak" manasındaki kelimenin "Kararmak" anlamı da bulunmaktadır.

359– **Balavur:** Hatıl (duvar içi destek kirişi) veya Hezen (çatı kirişi) manasında da kullanılan sözcüğün *Balağur/Palağur/Palavur* biçimleri de mevcuttur. Kavramın gerçek manası ejderha demek olup duvar veya çatı kirişlerinin (özellikle de odundan yapıldıklarında hafif eğri, girintili çıkıntılı biçimlerinin) ejderhaya benzetilmesi söz konusudur.

360– **Balavuz:** Bal ve Avuz (Ağuz/Ağız yani koyu süt) sözcüklerinin bileşiminden oluşmuştur. Balmumu demektir. Yeri gelmişken söylemek gerekir ki, "Bal" kelimesini Türkçe kabul etmemek bu bağlantıların tamamını reddetmek anlamına gelecektir. Üstelik Türkçe *Bal* kök ışıltı bildirir ve balın renkli ve ışıltılı bir görünümü vardır.

361– **Balga:** Çamur veya sıva harcı, inşaat harcı manasındaki kelimenin *Bağalga* biçimi de bulunur. Bal, Balçık, Balgam gibi günümüzde de kullanılan ve koyu akışkanları tanımlayan kavramlar alakası çok nettir.

362– **Balgasun:** Şehir manasındaki sözcük tam olarak, etrafı çevrilmiş, etrafına duvar örülmüş yer demektir. Benzer şekilde Balgat ve Balgaz sözcükleri de yaklaşık olarak aynı anlamı ihtiva eder.

363– **Balgaş:** Çamur anlamındaki kelimenin "Palgaş" biçimindeki söyleyişinin seramik/çömlek çamuru manasında kullanıldığına rastlanmaktadır. Ancak anlam farklılaşması çok fazla olmadığı için ayrı bir kavram olarak verilmemiştir.

364– **Balıt:** Duvar veya kale suru anlamına gelen kavramın "Palıt" olarak saray manasına geldiğine de rastlanmıştır.

365– **Balmak:** Duvar örmek manasındaki fiilin kökeni ile ilgili iki izahat yapılabilir. İlk olarak Bal/Pal kökü Türkçe'de koyu, kıvamlı akışkanlık bildirir. "Bal" sözcüğü arının ürettiği tatlı koyu akışkan besini tanımlar. Pal kelimesi ise çamur manası taşır. "Balık" kavramı da yine sıvının veya çamurun içinde hareket eden canlı demektir. Çok büyük olasılıkla kelime erken dönemlerde çamurun içine saklanan ırmak balıklarını tanımlamak için kullanılmıştır. Yeri gelmişken ifade etmekte fayda vardır ki, burada bahsedilen sözcüklerin tamamı (Balmak, Bal, Balık) Türk-Moğol dilbirliğine aittir. Moğolca'dır diye atılamayacakları gibi bu dilbirliğinden başka bir yerde köken aramak da balığın suya ait olmadığını söylemek kadar gereksiz bir tartışmadır. İkinci olasılık ise Türkçe'de rastlanan "Ğ" düşmesi (veya uzun ünlünün kısalması) ile *Bağal > Bal* dönüşümü sonucu ortaya çıkmış olabileceğidir *(Bağalmak).* Sözcüğün *Palmak* şeklindeki başka bir lehçedeki söyleyişinde ise "Seramik yapmak" manasına rastlanmıştır. Buradaki açıklama aslında seramik hamurunun karılması olmalıdır. Daha düşük bir olasılık ise yapılan çömleklerin duvar gibi üst üste veya yan yana dizilmesiyle alakalı olup benzetmeye dayalı bir kullanım söz konusudur.

366– **Banlamak:** "İlan etmek" demek olan sözcük eski metinlerde "Ezan okumak" anlamında da kullanılır. İlan etmek demek olan ilk anlamın "Ban" (levha) sözcüğü ile bağlantısı net değildir. Üstelik levha anlamında kullanılan "Ban" sözcüğünün kökeni de net değildir. Buna karşın ikinci mananın (Ezan okumak) ise Farsça kökenli olduğu neredeyse kesin gibidir. "Ban/Bañ" kelimesi Farsça'da "Horoz Ötüşü" anlamına gelirken İslamiyet'le birlikte "Ezan" anlamında da kullanılmaya başlanmıştır. *Banlamak* fiili de "Horoz ötmek" manasının yanısıra "Ezan okumak" anlamını da karşılamıştır. Türkçe'ye de bu ikinci mana ile geçmiştir. *Banlaç* sözcüğü de "Horoz direği" manası taşıdığı gibi cami için "Şerefe" (imamın ezan okuduğu balkon) anlamında da kullanılmıştır.

367– **Bar:** İlah anlamına gelen sözcük Türkçe'de çok sık görüldüğü üzere "B-V" dönüşümü ile *(Bar/Var)* kökünden türemiştir. Var olan demektir. Arapça "Rab" sözcüğünü çağrıştırması (hatta tersten okunuşu olması) tesadüftür. Farsça'ya Türkçe'den geçmiştir.

368– **Baravuz:** Bağ çubuğu demek olan sözcüğün *Barağuz* söylenişi de mevcuttur.

369– **Barışlık:** Fidye demek olan kelimenin orijinali *Bargışlık* biçimindedir. Barışmak için ödenen para demektir.

370– **Barka:** Falaka değneği, bazı lehçelerde ise Kamçı manasındaki kelimenin "Berke" şeklindeki söylenişi de mevcuttur.

371– **Barlamak:** Tasdik etmek (onaylamak) veya Razı olmak, Rıza göstermek şeklindeki ilk manaya son derece yakın olan ikinci mana ise "Evet demek" biçimindedir. Türkçe'ye *Varlamak* olarak aktarılması da mümkündür.

372– **Barmak:** "Varmak" söylenişi ile varlığını sürdüren fiilin bu biçimiyle Türkiye Türkçesi'nde kullanımı neredeyse kaybolmuş olmakla birlikte "Peyda olmak" (belirmek, ortaya çıkmak), "Nail olmak" (erişmek, ulaşmak), ayrıca *Barımak* söyleyişi ile de karışarak mülk sahibi olmak, mülk edinmek, yerleşmek, ikamet etmek gibi pek çok manayı ihtiva ettiği görülmektedir.

373– **Barsacı:** Yabani hayvan terbiyecisi anlamındaki kelime Bars/Pars sözcüğü ile alakalıdır.

374– **Barsamak:** Gıpta etmek anlamı verilen kelime Bar/Var kökünden türemiştir ve Türkçe'ye Varsamak şeklinde aktarılması da mümkündür. Sözcüğün kökenindeki mana bir şeyin var olmasını istemek demektir.

375– **Basan:** Defin (ölü gömme), cenaze (merasim), cenaze yemeği gibi anlamlarından başka "Kuluçka" manası da mevcuttur.

376– **Basıkmak:** Kasvetlenmek anlamına çok yakın olan içi daralmak, içi sıkılmak manası da bulunur.

377– **Basınmak:** "Hafakan basmak" haricinde "Kahrolmak" manasına da rastlanmıştır.

378– **Basırmak:** "Defnetmek" dışında "Kuluçkaya yatmak/yatırmak" içeriği de bulunur. Ayrıca bunalmak, içi daralmak gibi diğer anlamlar da mevcuttur.

379– **Basıtmak:** "Kuluçkaya yatırmak" ve ayrıca "Bunaltmak" manaları bulunur.

380– **Baskak:** Cebri icra memuru, vergi toplayıcı, kamu görevlisi gibi anlamlara gelen kavram "Başkak" olarak da söylenir. Baskı bildiren *Bas* kökü ve başta bulunma bilindiren *Baş* kökü sıklıkla birbirine karışmaktadır ve burada da benzer bir durum söz konusudur. Aynı şekilde Baskamak ve Başkamak fiileri de ayrıca bu fiillerden türeyen kelimeler de birbirinin yerine geçmektedir.

381– **Başağar:** “Vakur” anlamındaki kelime Baş ve Ağar (ağır) sözcüklerinin bileşiminden oluşmuştur.

382– **Başalmak:** “Önde gitmek” veya “Öne geçmek” anlamındaki kelime Baş ve Almak sözcüklerinin bileşiminden oluşmuştur.

383– **Başargan:** Anadolu Türkçesi’nde de benzer bir anlamla “Polis komutanı” olarak halk kültüründen derlenen sözcük, çok büyük olasılıkla “Başarmak” fiili ile ilişkilendirilerek, belki de anlamın doğru olmadığı kanısıyla ilgi çekmemiş ve rağbet görmemiştir. Oysa ki kökende başarmak değil, başta olmak, başta yer almak, başa geçmek anlamı bulunur.

384– **Başavul:** Nahiye (büyük köy) anlamına gelen kavram aslında bileşik bir sözcüktür. Baş ve Avul (köy) kelimelerinden oluşmaktadır.

385– **Başbağ:** Başörtüsü demek olan kelimenin alıntılandığı lehçedeki orijinal biçimi “Başbav” şeklindedir. Ayrıca “Başbağ” yazılışı ile bahşiş manasına da rastlanmıştır. Ancak bu uzak bir anlam olarak görüldüğü için tercih edilmemiştir.

386– **Başbuğ:** Başkomutan manasındaki kavramın ikinci kısmını oluşturan Buğ sözcüğünün kökeni hiçbir kaynakta netleştirilmiş değildir. Bey sözcüğü ile ilişkilendirmek en mantıklı yol gibi göründüğü için pek çok açıklamayı tercih etmektedir. Oysaki sözcüğün kökeni kadim çağlardaki ongun (totem) anlayışına dayanmaktadır. *Buğ/Buğu* (geyik) Türklerce kutlu sayılan bir canlıdır ve geyik sürüsünün başındaki lideri Türk algılayışı tarafından bu şekilde adlandırılmıştır. Zaten geyiğin kendisi de Türklerce yol gösterici bir varlık olarak kabul edilir.

387– **Başdak:** “Rehber” anlamındaki *Baştağ/Baştak/Başdak* kelimesinin *Bastav* şeklindeki söylenişine “Şef” manası ile de rastlanmıştır. *Baş* kökünün Türkçe’nin değişik lehçelerinde *Bas* kökü ile karışması veya yer değiştirmesi sıklıkla görülür.

388– **Baştağlanmak:** “Başına buyruk hareket etmek” deyimine denk düşer.

389– **Baştav:** Değişik lehçelerde Danışma bürosu, Kayıt / kabul memurluğu, Resepsiyon gibi manalara gelen kavramın *Baştağ* biçiminde söylendiği de görülmektedir. Aynı durum “Baştavcı” sözcüğü için de geçerli olup *Baştağcı/Baştakçı* söylenişi de bulunur.

390– **Bata:** “İkram” ve “Taziye” (ölü evi ziyareti) anlamlarını içerir. Moğolca kelime kökünde sağlamlık, güçlülük anlamları bulunur. Sözcüğün diğer anlamı ise “Süslü çizme” veya “At derisi çizme” demektir. Bu anlamın *Pata* şeklinde söylenişi de vardır.

391– **Bataçı:** Sözcüğün mitolojide kullanılan bir isim olmasını da dikkate almak gerekmektedir. Bataçı Han, Moğolların soy atası olarak görülür. Erkek kurt ile dişi geyiğin oğludur. Moğolca “Batçulamak” fiili ülkenin güvenliğini artırmak anlamına gelir. “Batçumak” ise sağlamlaşmak, dayanıklı hale gelmek demektir. At derisinden süslü çizme yapıp satan kişilere de Bataçı denir.

392– **Batman:** Bir ağırlık ölçüsü birimi (yaklaşık 7-8 kg) olarak kullanılan kavram "Arı kovanı" manası da taşımaktadır.

393– **Batulamak:** "Takviye etmek" haricinde "Tasdiklemek" (onaylamak, birinin söylediği bir sözü desteklemek) içeriğine de sahiptir.

394– **Batur:** "Kahraman" anlamına gelen Türkçe/Moğolca kökenli sözcüğün "Bağatur" şeklindeki söylenişi Farsça'da *Bahadır* biçimine dönüşerek Türkçe'ye tekrar geçmiştir. Türk ve Moğol dillerinde onursal bir unvandır. Cengaverler, komutanlar ve destan kahramanları için kullanılır. Örneğin Moğolya'nın Başkenti *Ulanbatur* (Ulağan Bağatur)'un adının anlamı "Kızıl Kahraman" demektir. Bu isim her ne kadar sosyalist rejim tarafından koyulmuş olsa da, Moğol târihiyle de bağlantılıdır. Slav kökenli dillere de değişik söyleyişlerle geçmiştir.

395– **Bav:** Sözcüğün "Kemer" anlamı da bulunur ve *Bağ* sözcüğünün farklı bir söyleniş biçimidir. Ancak doğru anlaşılması gereken asıl anlam daha sık kullanılmaktadır. İçi boşaltılarak kuru ot veya saman doldurulup, bazen doğal kimyevi maddeler sürülerek kurutulmuş hayvanları veya yapılan işlemi tanımlar. Bunlarla ava alıştırılacak olan yırtıcı kuşlar eğitilir. Sözcük bu nedenle bazen de bu tür doldurulmuş hayvanlarla yapılan ava alıştırma eğitimi için de kullanılır. "Bavul" sözcüğü de içi doldurulmuş hayvanların daha uzun süre korunabilmesi için bir tür mumyalanma işlemine tabi tutulmuş olanlarını ifade eder. Kelimenin Fransızca "Bavul" (çanta) sözcüğü ile ispatlanmış herhangi bir ilgisi yoktur. Ancak ilginç bir biçimde özellikle deriden ve içi doldurulup boşaltılabilen bir nesne olması toplumsal ortak bilinçte bir çağrışım yapmış olduğu için son derece yaygınlaşarak çoğu zaman Türkçe bir sözcük olduğu bile zannedilmiştir.

396– **Bavlı:** İçi doldurulmuş bir hayvanın önden bir atın arkasına bağlanarak çekildiği böylece yarışan hayvanların onu kovalayarak hızlandığı yarış türüdür. Günümüzde benzer uygulamalar teknik aletlerle yapılmaktadır. Örneğin av köpekleri yarışırken yarış pistinin kenarındaki mekanik bir düzen sahte bir tavşanı önden hızla ilerletir.

397– **Bavurganmak:** Şefkat göstermek olarak verilen anlam tam olarak göğsüne bastırmak biçimindedir. *Bavur* sözcüğü de Anadolu Türkçesi'ndeki *Bağır* kavramına karşılık gelmekle birlikte özelleşmiş bir anlamla "Karaciğer" demektir. Karaciğer Türk halk inanışında öfke ve merhamet gibi karşıt duyguların kaynağı olarak görülür.

398– **Bavurmak:** Türkçe'deki *Bağırmak* sözcüğünün farklı bir söylenişi olmakla birlikte anlam farklılaşmış olduğu için orijinal biçim korunmuştur. Sözcük göğsünü şişirmek manasını içerir. Mecazen "Gururlanmak" anlamına da gelir. *Bağırmak* fiili de gerçekte bağıran kişinin göğsünün şişmesi ile alakalı görülerek anlam kayması sonucu bugün kullanılan anlam içeriğine ulaşmıştır.

399– **Baya:** "Medya" anlamına gelen kelime *BAsın* ve *YAyın* sözcüklerinin kısaltılarak birleştirilmiş halidir. Sözcüğün daha önce, evvelce anlamı da bu ikinci türetilmiş anlam ile belirli bir oranda uyumludur. Daha önce olan biten şeylerin haberlerini veren kuruluşları tanımlar.

400– **Bayan:** Hanımefendi anlamında kullanılan sözcüğün Cumhuriyetin İlanı'ndan sonra Dil Devrimi ile birlikte uydurulmuş bir kelime olduğu iddiaları doğru değildir, aslında bu iddianın kendisi tümüyle uydurmadır. Eski Türkçe'deki "Bayın" (kadın) sözcüğü Türkiye Türkçesi'ne uyarlanarak yeniden kullanıma sokulmuştur.

401– **Bayanmak:** Zengin olmak demek olan kelime Süslenmek bazen de Nazlanmak anlamlarında da kullanılır.

402– **Bayartay:** "Teşekkürler" manasını karşılayan kavramın şükran bildirme anlamının yanında Festival, Karnaval veya Bayram manaları da bulunur. Fakat bu anlamlar "B-P" dönüşümü ile ortaya çıkan "Payartay" sözcüğünün içeriğinde mevcuttur.

403– **Bayatmak:** "Zengin etmek" dışında "Zaman geçirmek" manası da bulunur.

404– **Bayçarmak:** Kurban kesmek manasındaki kelimenin Payçarmak söyleyişi de mevcuttur.

405– **Bayçura:** *Bay* ve *Çura* sözcüklerinin bileşik halidir. *Bay* kelimesi zenginlik bildirir. *Çura* ise "Çor" sözcüğü ile alakalı olup hayalet, cin, ruh gibi soyut varlık bildiren anlamlar taşır. Bayçura'nın evde yaşayan bir cin olduğuna ve bulunduğu eve bereket getirdiğine inanılır. Bayçura'yı kızdıracak şeyler yapılıp evi terketmesine neden olunduğunda o eve uğursuzluk geleceği inanışı da bulunur.

406– **Baydara:** Kurban derisinin asıldığı sırığı tanımlayan kavram bazı lehçelerde "Gönder" (bayrak direği) manasında da kullanılır.

407– **Baydırmak:** Güçlendirmek, kuvvetlendirmek, takviye etmek manasındaki kelimenin "Zaman geçirmek" içeriği de bulunur.

408– **Bayga:** At yarışı manasındaki sözcüğün "Beyge" biçimindeki söyleyişi de mevcuttur.

409– **Bayınmak:** İmar olmak, refaha ermek, bazı lehçelerde huzur bulmak manalarındaki kavramın "Tahammül etmek" manasına da rastlanmıştır. Ancak zayıf ve uzak görülen bu anlam tercih edilmemiştir.

410– **Baykan:** Muayene kabini anlamındaki kavramın *Baykamak* (muayene etmek) fiili ile olduğu kadar ayrıca *Maykan/Majkan* (perde) kavramı ile bağlantılı olduğu görülmektedir. Muayene kabinin perde çekilen bir yer olması ile alakalıdır.

411– **Baylanış:** Naz, cilve, işve manalarından başka rastlanan "Cinsel ilişki" içeriği gerçekte "Bağlanış" kelimesinin farklı söylenişinden başka bir kavram değildir.

412– **Bayramak:** "Zaman geçmek" anlamındaki sözcüğün Beyremek biçimindeki söylenişi de vardır.

413– **Baz:** Kalın açılmış yufka manasından başka "Maden ocağı" anlamı da vardır.

414– **Bazılmak:** Türkçe'deki "Basılmak" fiilinin farklı bir söylenişi olmakla birlikte, anlam olabildiğince daralarak su veya hava ile dolmak / doldurulmak manasında kullanılır hale gelmiştir. Hatta daha özelleşmiş bir biçimde suyun geniş bir alana dolarak yayılmasını örneğini bir evin zemin katına suyun dolması ya da bir tarlanın su ile kaplanması bu fiille anlatılır. Bu nedenle orijinal söyleyiş tercih edilmiştir. Benzer bir biçimde özelleşmiş anlamlar aynı kökten türeyen *Bazınmak, Bazırmak, Bazışmak, Bazıtmak* fiillerinde de görülür.

415– **Bazıtmak:** "Tazyik uygulamak" manasından başka "Hapse atmak" anlamında da kullanılır.

416– **Bazmak:** "Tabaka oluşturmak" olarak verilen anlam daha açık olarak, kalın bir tabaka oluşturacak biçimde yaymak demektir. Örneğin henüz kurumamış tezeği yaymak ve sıkıştırmak için bu fiil kullanılır. Anadolu'da *Basmak* biçimine dönüşmüştür. Örneğin: Tezek basmak… Anadolu'da tezeklik manasında kullanılan "Basmalık" kelimesi yine gerçekte "Bazmalık" kavramından dönüşerek dilimize ulaşmıştır. Ayrıca hamuru tahtaya yayarak kalın bir hamur tabakası halinde açmak için kullanılan *Bazlamak* fiili de aynı kökten gelmektedir. Bunun dışında *Bazmak* fiilinin "Ağırlık çekmek" veya "Ağırlık uygulamak" daha özelleşmiş olarak "Terazi / kantar ile tartmak" manaları da vardır. Ayrıca daha nadir rastlanan "İtimat etmek" içeriği de mevcuttur. Bu anlam aslında mecazi olup terazi gibi doğru tartmak biçimindeki bir algılayış ile alakalıdır.

417– **Bazulamak:** "Uzun hava okumak" olarak genişlemiş olan anlam aslında özellikle de doğadan taklit yoluyla develerin böğürmesi, kesilen hayvanların bağırmasını tanımlamak için kullanılmıştır. Daha sonradan benzetme veya çağrışım ile acıklı türkü okumak, yanık sesle koşma söylemek, ağıt okumak anlamlarında da kullanılır olmuştur. *Bazulamak/Bozulamak/Buzulamak ve Muzulamak/Mozulamak* fiilleri ile *Buzlamak/Bozlamak/Mozlamak* fiilleri bu bağlamda birbiri ile ilişkilidir. *Bazula/Mazula* (uzun hava) ve *Bazulak/Bozulak/Bozlak* kelimeleri de yine buradan türemiştir.

418– **Beçemek:** "Sünnet etmek" demek olan kavramın *Peçemek* söyleyişi ile "Hadım etmek" manasına da rastlanmıştır. Bağlantılı olarak *Beçelmek* (sünnet olmak) fiilinin ikincil anlamı da *Peçelmek* söyleyişinde "Hadım olmak" şeklindedir. Benzer biçimde Beçelgen (sünnet çocuğu) ve Peçelgen (hadım) benzerliği de aynı söyleyiş farklılığından ortaya çıkmıştır. Bu ve türeyen kavramların tamamı *Biç/Beç/Peç* kökünden kaynaklanmakta olup Türkçe'ye *Biçemek, Biçelmek* şeklinde aktarılmaları da mümkündür.

419– **Beçet:** Mühür veya damga olarak rastlanan mana çok büyük olasılıkla eksik tanımlama sonucu olarak kestirme bir açıklama ile verilmiştir. Aslında hayvanın (hatta belki de insanların) derisi üzerine kesilerek oluşturulan işareti (bir tür damgayı) ifade eder.

420– **Beçkek:** Sünnet derisi demek olan kavram "Biçkek" olarak da aktarılabilir.

421– **Begüm:** Hükümdariçe veya Prenses manası taşır. Bey/Beg/Beğ sözcüğünün dişil biçimidir. Türkçe'de dişil sözcükler türetmek için kullanılan bir yol (çok sık olmasa da) "-ım/-im" ekidir. Örneğin: Han ve Hanım (Kral ve Kraliçe).

422– **Beğlem:** Deste (10 adetlik bağ) anlamındaki kavram Türkçe'deki *Bağlam* sözcüğünün farklı bir söylenişidir. Benzer bir biçimde *Beğlenmek* (destelenmek) fiili de Türkçe *Bağlanmak* fiili ile doğrudan alakalıdır. Ayrıca hükümranlık, otorite, iktidar manalarına da rastlanmakla birlikte bu ikinci anlam grubu *Bey* kökünden türemiş olup *Beylem* ile ilişkili olarak değerlendirilmiştir. Aynı izahat *Beğlemek* (hükmetmek) fiili için de geçerlidir.

423– **Bekimek:** Sağlamlaşmak demek olan kelime bir şeyin yerine oturması manasında da kullanılmaktadır. Örneğin binanın temelinin yerine oturması. Ayrıca kaynaşmak anlamına da gelmektedir; kırık kemiğin kaynaşması, vida ile somunun paslanıp kaynaşması gibi…

424– **Belçek:** "Şüphe" manasındaki kelimenin "Bahis" (iddia) anlamı da bulunur. Her iki sözcük de *Bel/Bil* (işaret) kökünden türemiş olup ilk mana "belirtilerden sonuç çıkarmak"; ikincisi ise "kağıdı işaretleyip kura çekmek" içeriğini ifade eder.

425– **Belçemek:** "Şüphelenmek" olarak verilmiş olan anlam aslında tam olarak bir alameti (belirtiyi) görerek sonuç çıkarmak demektir. Bu bağlamda "Tahmin etmek" manasına da yaklaşmaktadır. Bu anlama uygun olarak *Bilçemek* olarak aktarılması da mümkündür. Ayrıca *Belçemek* fiilinin bir şeyi beline asmak manasına da rastlanmaktadır. Örneğin tabancanın bele takılması gibi.. Bunun dışında "Bahse girmek" anlamı da bulunmaktadır.

426– **Belçer:** At derisi çizme şeklinde açıklanan kavram atçı çizmesi olarak da açıklanabilir. Her iki koşulda da aslında belirleyici olan özellik çizmenin bele kadar uzanıyor olmasıdır. *Belçir* biçimiyle söyleyişi de mevcuttur. Sözcüğün daha uzak görülen bir anlamı da "Mera" (otlak) şeklindedir. Bu yönüyle bağlantılı olarak rastlanan bir diğer kavram ise *Belçerme* (hayvan otlatma) şeklinde olup bu mana ile aktarma yapılmamıştır.

427– **Belçermek:** Giysiyi beline kadar çekmek, elbiseleri yukarı kaldırarak belini açmak, eteği beline kadar kaldırmak manalarını ihtiva eder. Bunun dışında elini beline koymak anlamı da vardır.

428– **Belçetmek:** "Şüphelendirmek" anlamındaki fiil *Bilçetmek* olarak da aktarılabilir.

429– **Belçimek:** "Kura çekmek" veya "Piyango çekmek" dışında "Otlamak" (hayvan) anlamına da rastlanmıştır. Son anlamın *Belçitmek* (otlatmak) şeklindeki bir türevi de bulunur. *Belçir/Belçer* sözcüğü de Mera (otlak) manası taşır.

430– **Beldem:** Kemer (bele sarılan kuşak) manasının yanında etekte bele kadar uzanan yırtmaç manası da taşır. Ayrıca bu tür yırtmacı bulunan etek için de kullanılan bir tabirdir.

431– **Beldenmek:** Giysiyi bele kadar açmak anlamı ile birlikte "Cilve yapmak" veya "İşve yapmak" manasına da rastlanmıştır. Bu da büyük olasılıkla kadının belini kıvırmasının cilve yapması daha doğrusu şuh davranması ile ilgili görülmesi nedeniyledir. Diğer bir olasılıkta ise eteğin veya yırtmacın bacağa kadar kasten açılarak karşı cinsin ilgisini çekmek kastedilmektedir.

432– **Beleke:** Hediye anlamında kullanılan sözcük aslında tam olarak paketlenmiş şey demektir. Benzer bir durum Anadolu'da derlenmiş olan *Belek* sözcüğü için de geçerlidir. Sürekli olarak "Hediye" şeklinde açıklanan kavram gerçekte daha doğru bir biçimde "Hediye paketi" olarak düzeltilmelidir. Çünkü *Belemek* fiili sarmak, ambalajlamak anlamlarını ihtiva eder.

433– **Belemen:** Gözle görülmeyen ruhsal varlık anlamına gelmektedir. Kökenini halk kültüründen alır. Bu yönüyle *Belermek* (aniden ortaya çıkmak) fiili ile de bağlantılı görülür. *Belemek* ise sarmak, bürümek, görünmeyecek biçimde örtmek demektir. Ancak kavram popüler modern kültürün etkisiyle "Görünmez Adam/Kadın" figürü için kullanılır hale gelmiştir.

434– **Belençek:** Kundak bezi dışında Beşik ve Salıncak manaları da görülmüştür.

435– **Beleşme:** Telefon rehberi, adres defteri manalarındaki kavramın Türkçe'ye *Bileşme* veya *Bilişme* olarak aktarılması da mümkündür. Aynı şekilde rehbere bakmayı ifade eden "Beleşmek" fiili de *Bilişmek* ya da *Bileşmek* şeklinde aktarılarak, verilen içerik bu fiillerin diğer anlamları olarak eklenebilir. *Bel* kökünün işaret içeriği dikkate alındığında numaraları incelemek manası da uyumlu olduğundan orijinal biçimde de herhangi bir sorun yoktur.

436– **Beletmek:** Rehberlik etmek demek olan kavram işaret koymak, işaretle yol göstermek, işaretlere bakarak iz bulmak manalarında da kullanılır.

437– **Belgeçer:** Belge-geçer sözcüğünün kısaltılması ile oluşturulmuştur.

438– **Belgilemek:** "İşaretlemek" dışında "Tespit etmek" veya "Teşhis etmek" anlamları da bulunmaktadır.

439– **Belsenmek:** Raks etmek, dans etmek manasında kullanılan sözcüğün giysiyi beline kadar açmak ve bundan başka nazlanmak, naz yapmak manaları da bulunmaktadır ki, bu son anlam cilve yapmak şeklinde algılanmalıdır. Çünkü kadının belini kıvırması ile alakalı görünmektedir.

440– **Bensimek:** Taklit etmek, örnek almak, model almak, modellemek manalarına gelir.

441– **Berçi:** Dilenci demek olan kelimenin Türkçe'ye "Verçi" olarak da aktarılması mümkündür. Kökende "Ber" (Ver) diyen kimse manası bulunur.

442– **Berge:** Darp izi manası, Anadolu'daki "Bere" (darp morluğu) sözcüğü ile doğrudan bağlantılıdır. *Barka/Berke* ise falaka demek olup yine darp etmeye yarayan aracı tanımlar. *Berk* ise sağlam, kuvvetli anlamına gelir ve sözcüğün kuvvet uygulama yönü ile alakalıdır.

443– **Berim:** Türkçe *Verim* sözcüğünün lehçesel farklılığa dayalı olarak değişikliğe uğramış bir biçimidir. Ancak anlam da olabildiğince farklılaşarak "Sadaka" (hayır için verilen şey) içeriğini ifade etmek için kullanılır hale gelmiştir. Bu nedenle orijinal biçim tercih edilmiştir. Benzer bir durum aslında *Veriş* olarak aktarılabilecek olan "Beriş" (zekat) sözcüğü için de geçerlidir.

444– **Berkelemek:** Zor kullanmak, kuvvet uygulamak, hırpalamak gibi manaları bulunan fiilin ayrıca "Falakalamak" anlamı da vardır. Ancak bu anlam *Barkalamak* fiili ile daha uyumlu görüldüğü için orada verilmiştir.

445– **Berkemek:** "Kuvvetlenmek" dışında "Zorlaşmak" manası da vardır.

446– **Bermek:** Anadolu Türkçe'sinde *Vermek* biçimine dönüşmüş olan fiil bazı lehçelerde birebir ayı içeriğe sahipken bazı Türk dillerinde Borç vermek ve bazılarında da Sadaka vermek gibi özelleşmiş manalara rastlanmaktadır. Fakat bu anlamsal daralmanın kesin mi olduğu yoksa derleme kaynaklı bir durum mu olduğu netleştirilememiştir. (Derleyicinin dile mutlak hakim olması mümkün olmadığı gibi bu çoğu zaman da kendisinden beklenmez, kendisine veriyi sağlayan kişinin verdiği bilgiyi olduğu gibi kayda geçirir. Örneğin kırsal kesimde derlemeciye *Koşmak* diyen ve bunun karşılığı olarak, ya açıklama ya da örnekleme yoluyla "şiir yazmak" fiilini tarif eden bir kişinin verdiği bu bilgi en basit biçimiyle kayda "Koşmak: Şiir yazmak" olarak geçmiş olacaktır ve bu fiilin diğer bütün anlamları hatta asıl anlamı olan "hızlı adımlarla gitmek" eğer bir başkasından tesadüfen duyulmamışsa hiç kayda geçmeyecektir. Fakat burada düşülmemesi gereken diğer bir tuzağa da dikkat etmek gerekir; belki de var olduğu zannedilen diğer anlamlar, hatta asıl olduğu zannedilen anlam o bölgenin ortak belleğinde yoktur. Bunun için derlemelerin sonradan bütünsel olarak değerlendirilmeleri gerekir. Böylece belirli bir noktaya kadar bir çözüm sağlanabilir.)

447– **Berne:** Sonradan katılan şey olarak yapılan izahat aslında bir genellemedir. Özelde sürüye sonradan katılan hayvan için kullanılan bir tabirdir. *Bernek* sözcüğü de benzer bir anlama sahip olup misafir öğrenci veya sınıfa sonradan katılan öğrenci demektir. Sonradan katılmak şeklinde tanımlanan *Bernemek* fiili de aslında hayvanlar için sürüye sonradan katılmak veya insanlar için bir topluluğa sonradan girmek manasında kullanılır. *Berneşmek* ise sürülerden veya sürü dışındaki bir ahırdan karşılıklı olarak hayvan değiştokuş etmek demektir.

448– **Bertinmek:** Kendini yaralamak şeklindeki açıklama ile özellikle cenazelerde veya bir ölüm haberi alındığında kişinin yüzünü veya bedenini döverek yaralaması kastedilmektedir.

449– **Besirmek:** Gürbüzleşmek, şişmanlamak manasındaki fiilin *Besirmek* söyleyişi de mevcuttur. Aynı fiilin etkini olan *Besertmek* fiili de *Besirtmek* şeklinde de söylenmektedir.

450– **Bestel:** Pekmezli kabak (veya patlıcan) pişirmesini tanımlayan kelimenin *Pestil* kavramı ile benzerliği dikkat çekicidir.

451– **Beşen:** "Beş" ve "On" sayılarının bileşiminden oluşmaktadır. Elli demektir. Asıl dilde *Bejen* söylenişi ile yer alır.

452– **Beştenmek:** Beş parmağa atıf yaparak elin kastedildiği anlaşılmaktadır. Genellikle hoşa giden bir iş yapan kişi ile onu tebrik etmek için el sıkışmak demektir. Bu bağlamda günümüzdeki "Beşlik çakmak" deyimini de karşıladığı söylenebelir. Türkçe'ye *Beşlenmek* olarak aktarılması da mümkündür. Anadolu'da "Beşten gelmek" deyimi de benzer bir manaya karşılık gelmektedir.

453– **Betiklemek:** Vasıflandırmak, nitelik kazandırmak anlamındaki sözcüğünün kökeninde bir şeyin üzerini kaplamak, yüz geçirmek yani bir anlamda imajını düzeltmek içeriği bulunmaktadır. Örneğin yapılmış bir evin çatısını yaparak üzerini kapatmak bu fiille tanımlanır.

454– **Betim:** Sözcüğün *Pitim* şeklindeki söylenişi için "Senet" manasına rastlanmıştır. Bu anlam için sözcüğün *Pitimek* (senet imzalamak) ve *Pitişmek* (karşılıklı imzalamak) şeklindeki fiil türevleri de kullanılmaktadır.

455– **Betinmek:** Elini yüzünü düzeltmek veya saçını başını düzeltmek olarak da açıklanabilecek olan kavram "Bet" (yüz) sözcüğünden kaynaklanmakta olup yüzünü düzeltmek (görünüşünü düzeltmek, imajını düzeltmek hatta makyaj yapmak) olarak şeklinde de tanımlanabilir.

456– **Betire:** Göz hastalığı olarak tanımlanan kavram büyük olasılıkla yüzün biçimini deforme ettiği için bu şekilde adlandırılan bir tür göz şişmesi veya göz kapağı sarkması olmalıdır.

457– **Betişmek:** *Biç/Piç/Pit/Bit/Bet* kökü üzerinden değerlendirilirse biçim (harf, yazı) kullanmak yani mektuplaşmak, yalnızca Bet (yüz) ile açıklanırsa yüz yüze görüşmek yani sohbet etmek manalarına ulaşılır. Modern teknoloji (internet) ile anında yapılan yazışma türü sohbetleri birebir karşılayacak bir kavramdır.

458– **Betizemek:** "Bet" (yüz) sözcüğünden doğan ve korkmayı ifade eden fiil Türkçe'deki "Beti benzi atmak" deyimini karşılamaktadır. Yüzün şeklinin veya renginin değişmesini ifade eder. *Betizetmek* (korkutmak) fiili için de yaklaşık aynı açıklama geçerlidir.

459– **Betizmek:** "Poz vermek" anlamında kullanılan fiilin kök anlamı tam olarak heykel gibi durmak demektir. "Bediz" sözcüğü "Heykel" manasına gelmektedir. Bu sözcüğün farklı bir söylenişi olan "Betiz" ise "Poz" demek olup yine tam manası heykel gibi kımıltısız duruş anlamı taşır.

460– **Betsinmek:** Mahçup olmak olarak açıklanan kavrma "Yüzü tutmamak", "Utancından yüzü düşmek", "Yüzü yere eğilmek" gibi deyimlere karşılık gelir.

461– **Beyde:** Birinci dereceden prens anlamına gelir. Asya Türk topluluklarındaki çevre kültürlerin etkisi görülür. Mei-dei (Mete) sözcüğünü anımsatmaktadır. Ancak yeterli tarihsel ve etimolojik veri olmadığı için aralarındaki ilişkiyi ispatlamak için benzerlik yeterli değildir.

462– **Beyle:** Üçüncü dereceden prens anlamına gelir. Beyze ise dördüncü derece prens demektir. Her iki sözcüğe de Mançu kaynaklarında da rastlanmaktadır. Çevre dillere Türkçe'den geçmiş olma olasılığı çok yüksektir.

463– **Beyçe:** Leydi, hanımefendi anlamındaki kavramın "Biyçe" söylenişi de yaygındır.

464– **Beyinmek:** Mağrurlanmak olarak izah edilen sözcük tam olarak Bey'e özenmek, Bey gibi davranışlar sergilemek, Bey gibi tepeden bakmak demektir.

465– **Beylemek:** Hükmetmek manası *Bey* sözcüğünden türemiştir. Bunun dışında rastlanan rapt etmek, iliştirmek anlamı ise *Bey/Beğ/Bağ* dönüşümündeki *Bağ* kelimesinden kaynaklanmaktadır ve Türkçe'deki Bağlamak fiilinin farklı bir söylenişi olarak anlamak gerekir. Aynı şekilde *Beylev* (rabıta) sözcüğü de *Bağlav* olarak aktarılmalıdır.

466– **Beyrem:** "Meryem" özel adının Türkçeleşmiş halidir. İbrânice "Miriam" ismi, Arapça üzerinden aynen bu dildeki Meryem biçimiyle dilimize geçmiştir. (Türkçe'de bâzen halk ağzında bu isim yanlış bir telafuzla "R" ve "Y" harfleri yer değiştirerek Meyrem olarak da söylenir.) Türkçe'de zaten var olan "Beyrem" kelimesi İslamiyet'in etkisi ile Meryem adı ile özdeşleşmiştir. Ancak sözcüğün kökenini çok daha eski çağlardan aldığı bir gerçektir. Kelime Tatarca'da birebir "Bayram" demektir.

467– **Beyterek:** Yerle göğü birbirine bağladığına inanılan efsanevi kutlu ağaçtır. Türk halk kültürü içerisinde evlerin avlularında yer alan direklere Beyterek ile ilişkilendirildiği için özel bir önem verilir. Bunların başında çoğunlukla tahtadan bir atbaşı simgesi yer alır. "Terek" kelimesi, ağaç, kavak ağacı, direk gibi anlam taşımaktadır. Beyterek ile ilgili pek çok efsane bulunur.

468– **Bıçağan:** "Kangren" manasındaki kavramın ayrıca ağacın kuruyup kesilmesine neden olan hastalık ve kesilecek kuru ağaç veya dal manaları da bulunur.

469– **Bıçamak:** Ampute etmek (organ kesmek, hadım etmek, neşterlemek) anlamındaki fiilin bazı lehçelerde "Testere ile kesmek" manası da vardır. Bu mana aslında odunların kesilmesi için geçerli olsa da geçmişte ampütasyon işleminin daha ilkel koşullar altında testere ile yapıldığı gerçeği dikkate alınırsa halk kültüründe iki farklı anlam içereğinin ilişkilendirilmesine dair aradaki bağlantı netleşecektir. Sözcüğün *Pıçamak* söyleyişi de mevcuttur. Benzer bir durum fiilin edilgin hali olan "Bıçalmak" (ampute edilmek) için de geçerlidir ve hadım edilmek, neşterlenmek manaları da bulunmaktadır. Pıçalmak söyleyişi ile de karşılaşılır.

470– **Bıçar:** "Hızar" anlamından başka özellikle *Pıçar* söyleyişi ile "Amputasyon testeresi / bıçağı" veya "Neşter" manaları da bulunmaktadır. Bıçarlamak fiili de bu bağlamda ele alındığında "Neşterlemek" anlamının olduğu da görülür.

471– **Bıçka:** Sözcüğün "Kibrit" manasının *Pıçka* biçimindeki söyleyişine de rastlanır.

472– **Bıçkak:** Ağaç kabuğu olarak verilen anlam gerçekte iki şeyi tanımlar; ilk olarak ağaçların kalınlaşıp kavlamış olan ve elle ya da kesici bir aletle bıçkılanarak ağaçtan ayrılıp yakmak için kullanılan kabuğunu ifade eder. İkinci olarak ise kesilmi olan ağacın bıçkı ile ayrılacak olan normal kabukları kastedilir. Ayrıca hayvanların bıçakla kesilecek kadar kalınlaşmış olan ayak derileri için ve bundan başka sünnet derisi için de kullanılan bir kavramdır. Son iki anlam özellikle *Pıçkak* söyleyişinde görülür.

473– **Bıçkas:** Hükümdara yapılan bağlılık yemini manasındaki kavramın sözcük kökenine bakıldığında kesici bir aletle yapıldığı anlaşılmaktadır. Olasılıkla da yemin eden kişinin sembolik olarak derisini kesip kanını akıtarak kılıç üzerine and içildiği sonucuna ulaşılabilir.

474– **Bıklaş: "**Yoğurtlu yumurta" açıklamasıyla verilen kelimeye başka bir lehçede *Bıklaç* söyleyişi ve "Kıymalı yumurta" manası ile rastlanmaktadır.

475– **Bışkalak:** Peynir suyu, peyniraltı suyu anlamı taşıyan sözcüğün Peynir yağı manasına da rastlanmıştır. *Pışkalak* biçimindeki söyleyiş de mevcuttur.

476– **Bışlamak:** Peynir yapmak, peynir mayalamak demek olan kavram *Bıjlamak* (hışırdamak) fiili ile de bağlantılı olup sözcüğün diğer anlamı olarak da fokurdamak, pişerken ses çıkarmak olarak görülür.

477– **Bışmak:** "Kesilmek" (pişen süt için) veya bazı lehçelerde özellikle süt ürünleri için "Ekşimek" manasında kullanılan fiil sıklıkla *Bıjmak* biçiminde görülür (*Bıjlamak, Bıjıldamak* türevleri de mevcuttur). Sözcüğün "Bıçmak" kavramı ile yakınlığı da "Kesilmek" manasını netleştirir. Ancak buradaki kesilme durumu tabiki sütün pıhtılaşıp koyulaşmasını tanımlamaktadır. Ayrıca sıcakta fermente olmak anlamında *Pışmak* söyleyişinin bulunması Türkçe *Pişmek* fiili ile de alakalı olduğunun bir göstergesidir. Ayrıca yeri gelmişken belirtmek gerekir ki açıklanmış buunan bu anlamlarla ilgili olarak *Bış* kökünden türeyen sözcüklerin neredeyse tamamının *Bıj* veya *Pış* ile başlayan varyantları mevcuttur. Örneğin *Bışlak* (peynir) sözcüğüne küçük anlam farklılıklarıyla *Bıjlak* veya *Pışlak* biçiminde de rastlanmıştır.

478– **Biçe:** Kumaş parçası anlamındaki sözcüğün ayrıca *Piçe* söylenişi ile "Kes" (kuru ot, kesilmiş ot) manası da bulunur. Türk dilinin yayıldığı tüm coğrafyada B/P dönüşümü ile neredeyse "Biçe-" şeklinde başlayan tüm kelimeler (özellikle de tarla ve ot ile alakalı olanlar) aynı zamanda "Piçe-" söyleyişi ile de görülebilmektedir. *Biçmek* kökünden türeyen diğer manalar da (örneğin terzilikle ilgili olanlar) işin içine girince hangi anlamın hangi söyleyiş için tercih edileceği tamamen işin içinden çıkılmaz bir durum almaktadır. Örneğin *Biçek* sözcüğü hem terzi makası hem de tırpan veya orak demektir. Böyle bir durumda *Biçek* için iki anlam birden mi verilmelidir yoksa *Piçek* ayrılarak tırpan karşılığı olarak mı gösterilmelidir? Burada yalnızca şu söylenebilir Türk dillerinin genelinde tarımla ilgili olanların çoğunlukla *Piçe-* kökü ile başladığı görülebilmektedir. Fakat bu kelimelerin tamamını bu köke kaydırmak söyleyişe ve kulağa ne derece uyumlu olacaktır? Bu da ayrı bir sorundur.

479– **Biçen:** Temmuz ayını ifade eden kelimenin *Piçen* söylenişi de yaygındır, bu biçimin "Saman" manası da bulunmaktadır.

480– **Biçig:** Genel olarak kutsal kitap manası taşır. Özelde ise Kalmukların kutsal kitabını ifade eder. Manas destanında "Biçik" kelimesi Kalmuklarla ilgili olarak kutsal kitap karşılığı kullanılır. "Biçik" sözcüğünün diğer anlamı ise Yazı demektir. "Biçim" kelimesi ile aynı kökten gelen sözcüğün ortaya çıkış biçimi aslında resim yazısı ile alakalıdır. Çin alfabesi şekiller üzerine kurulu olup bunların tıpkı bir resim gibi fırça ile çizilmeleri, en azından estetik bir sanat olarak günümüzde dahi yaygındır. Tarihin esik dönemlerinde Türklerin de komşu Çin kültüründeki yazıyı ilk gördüklerinde bunu resimle (biçim) ilgili sözcüklerle ifade etmiş olmaları son derece doğaldır. Ayrıca Çince "Pi" kavramının da resim ve fırça ile ilgili olması benzeşime (hatta sadece bir çağrışıma) neden olmuş olabilir. Ancak sözcüğün doğrudan Çince olduğunu öne sürmek doğru bir yaklaşım değildir.

481– **Biçimek:** Yazı yazmak demek olan fiil söyleyişte “Biçmek” ile karışmakta hatta bu biçime dönüşmektedir. Bu nedenle aynı anlamdaki “Biçinmek” kullanımı tercih edilebilir. Fiilin *Bitimek* şeklindeki söylenişi de mevcuttur. Aynı şekilde edilgin hali olan *Biçilmek* fiilinin *Bitilmek* söyleyişi de bulunur.

482– **Bigiz:** Çuvaldız demek olan kelimenin Türkçe’de kullanılmakta olan *Biz* (ucu sivri delici demir araç) kelimesi ile alakası çok nettir.

483– **Biket:** Sözcüğün “Bekaret” manası *Bikit* (kilit) sözcüğü ile de yakından alakalıdır. Kavramın mecazen kilitli (gizli) bir fazilet olarak algılanması söz konusudur. Eldeğmemiş olmak da yine başkalarından korunmuş, gizlenmiş bir özellik olarak görülmektedir.

484– **Bildehiz:** Bazı Türk dillerinde görülen S/H dönüşümü ile gerçekte “Bildesiz” sözcüğünün farklı bir söylenişinden başka bir şey değildir. Ancak son derece farklılaşmış ve özgünleşmiş olduğundan ayrıca Türkiye Türkçesi’ne kulak uyumsuzluğu da bulunmadığından asıl biçim korunmuştur.

485– **Bilev:** Plak (müzik aleti) manasındaki sözcüğün yuvarlak bileyi taşına benzetildiği görülmektedir.

486– **Birbenzeş:** Sözcüğün orijinali *Birmenzeş* şeklindedir. Sözcük kalıplaşmış olduğu için orijinal biçimin korunması gerektiği kanaatine varılmıştır. Ancak az da olsa söyleyiş zorluğu bulunduğu göz önünde bulundurularak Türkçe’ye M/B dönüşümü ile aktarılmıştır. Aynı durum kavramın fiili olan *Birbenzeşmek* için de dikkate alınmalıdır.

487– **Birdem:** Ahenk manasındaki kavram orijin dilde *Birzem* şeklindedir.

488– **Birge:** Sözcüğün “İmza” manası için *Bırga* söyleyişi daha yaygın olmakla birlikte Türkiye Türkçesi için bu söyleyiş daha uygun görüldüğü için tercih edilmiştir. Kavramın ayrıca “Müşterek” ve “Eşit” manaları da bulunur.

489– **Birgeleşmek:** İştirak etmek, iştirak oluşturmak, ortaklık etmek, ortaklaşa yapmak, birlikte yapmak gibi manalarının yanında sözcüğün şirket kurmak ve karşılıklı imzalamak anlamları da vardır.

490– **Birgenmek:** “İçe kapanmak” manasından başka “İnzivaya çekilmek” anlamı da bulunur.

491– **Birişmek:** “Mukavemet etmek” manası çok büyük olasılıkla yaslanmak, dayanmak, sırt vermek olarak anlaşılmalıdır. Bundan başka “Cinsel birleşmek” anlamı da bulunmaktadır.

492– **Birmenzer:** Türkçe “Bir benzer” tamlamasının bitişik hali olup arada B/M dönüşümü görülmektedir. Birbenzer biçiminde aktarılması da mümkündür. Ancak sözcük kalıplaşaraka bitişik olarak kullanıldığı için asıl söyleyiş tercih edilmiştir. Aynı açıklamak kavramın fiili olan *Birmenzemek* için de geçerlidir.

493– **Bisey:** Harf dönüşümleri göz önünde bulundurulduğunda kediler için kullanılan "Pisi" sözcüğü ile bağlantısı çok rahat görülecektir. Sadece anlamda küçük bir daralma olarak "Kedi yavrusu" için kullanılır hale gelmiştir.

494– **Biteç:** "Kalem" manasındaki kavram her ne kadar ilk izlenim olarak biten nesne çağrışımı yapsa da *Bitmek* fiili ile doğrudan bağlantısı yoktur. *Biç/Bit* kökünden biçimlendirici (harf, şekil çizmeye yarayan) araç veya *Pit* (yazı fırçası) ile alakalıdır. İkinci açıklama Çince ile ilişkilendirilerek kavram Türkçe dışına itilmeye çalışılmaktadır. Oysa ki Asya Türkçesi aynı coğrafyayı paylaştığı Moğolca, Tunguzca, Korece, Çince, Mançuca hatta belki de Japonca da dahil olmak üzere pek çok dilin (aralarındaki ayrışmanın nasıl gerçekleştiğinin henüz netleştirilemediği) çok eski bir dilbirliği içinde yer alır. Bu dillerde ortak kelimelerin ve köklerin bulunması yadırganacak, inkar edilecek bir durum olmadığı gibi bu bir dilin diğerinden türediğinin ispatı da değildir. Yalnızca ortak bir unsurdur. Yukarıda bahsedilen her iki durumda da eski çağlarda harflerin şekillere dayalı olması nedeniyle kalem şekil çizen araç olarak algılanmıştır. (Günümüzde de aslında basitleştirilmiş olmakla birlikte harfler aslında birer şekildir.) Sözcüğü *Piteç* şeklindeki söylenişi de mevcuttur.

495– **Bitig:** Kitap anlamına gelen sözcüğün Türkçe olmadığı iddiası doğru değildir. Çok basit bir ses dönüşümü ile *Biçim/Bitim, Biçik/Bitik, Biçimek/Bitimek* kelimeleri hep aynı kökten gelir ve *Biç/Bit/Pit* kökünde şekil çizmek manası bulunur. Eski çağlarda yazıların resim esasına dayalı olduğu göz önüne alındığı takdirde Türkçe'deki *Biçim* (şekil) sözcüğünün de aynı zamanda harf manası taşımasının hiç de şaşırtıcı olmadığı görülecektir. Kavram bazı lehçelerde *Bitik/Pitik/Pitig* olarak da söylenir. *Pitig* söylenişinde fırça yazısı manasına da rastlanmıştır.

496– **Bitilmek:** Nihayete ermek, sonlanmak demek olan sözcüğün "Yazılmak" ve "Filizlenmek" manaları da bulunur.

497– **Bitinmek:** "İstinbat etmek" (sonuca ulaşmak) manasındaki fiilin "Yazı yazmak" ve "Nüshalamak" (kopyasını yazmak) içeriği de bulunur. Ancak bu mana *Biçinmek* ile de karşılanmaktadır.

498– **Bitir:** "İftar" anlamına gelir. Şahsi kanaat olarak ilk akla gelen yorum Arapça "Vitr/Vitir" sözcüğü ile etkileşimi olduğudur. Ancak daha sonra bu yorumun acele olduğu görüşüne varılmıştır. Çünkü aslında göz önüne alınması gereken çok basit bir gerçek vardır, İftar vakti ile Vitir vakti birbirinden farklıdır ve birbirlerine karıştırılamayacak kadar yeterli zaman farkı vardır.

499– **Bitiş:** "Mektup" anlamına gelen kelimenin *Betiş/Betiç/Bitiç/Pitiç* söylenişleri de mevcuttur.

500– **Bitişmek:** "Mektuplaşmak" demek olan sözcüğün *Betişmek* ve *Bitiçmek* söylenişleri de vardır. *Betişmek* fiili sohbet etmek anlamında da kullanılır.

501– **Bititmek:** "Takdir etmek" olarak verilen mana aslında tam olarak "Yazdırmak" demektir (*Biçitmek* varyantı olarak). Kaderi yazdırmak, kaderi tayin etmek anlamı daha uygun olacaktır.

502– **Biyemek:** Dans etmek, raks etmek manasındaki kelimenin "Beyimek" söylenişi de vardır. *Biyenmek/Beyinmek* de yine aynı anlamda kullanılır.

503– **Biyev:** Dans, raks manasındaki kelimenin "Biyiv" biçimi de bulunmaktadır. *Biyevçi* (dansöz, rakkas) sözcüğünün de *Biyivçi* söylenişi vardır.

504– **Bizmek:** Eski Türkçe "Biz" sözcüğü delici, sivri nesneleri tanımlar. Bizmek fiili de sivri bir şey ile delmek manasına sahip olduğu kadar ayrıca kantarın ibresinin hareket etmesi için de kullanılır. Bu da yine olasılıkla ibrenin sivriliği ile alakalıdır. Nefret etmek ve korkup geri çekilmek anlamları da kaydedilmiştir.

505– **Bocuk:** Domuz yavrusu manasında kullanılır. Hristiyanlar tarafından beslenen domuz yavrularının büyütülerek Hz. İsa'nın doğumu için yapılan kutlamalarda kesilmesi nedeniyle bu törenlere de bu isim verilir hale gelmiştir. Bocuk kabağı, bocuk domuzu gibi kavramlar buradan kaynaklanmaktadır.

506– **Boğaldak:** Totem direği manasındaki kavram, boğularak (boğumlar halinde) işlenmiş olmayı ifade eder. *Boğuldak* söyleyişi de mevcuttur. *Boğalzak/Boğulzak* biçimine ise "Süslü direk" anlamı ile rastlanmıştır.

507– **Boğanak:** Kasvetli hava manasındaki kelime Yağmur rüzgarı anlamıyla da görülür.

508– **Boğaran:** Latince kökenli "Boa" sözcüğü ile kısmi benzeşim var gibi gözükse de anlamsal ilişkilendirme daha baskındır. Kökendeki anlam Boa yılanının boğarak öldürmesi ile alakalıdır.

509– **Boğsamak:** Nefes almakta zorlanmak, nefesi tıkanmak manasındaki kelimenin daralmak ve sıkışmak anlamları da vardır.

510– **Boğta:** Özel bir tür kadın şapkasıdır. Erkek tarafından hediye edilen bu şapkayı kızlar nişan simgesi olarak takarlar. Böylece kızların nişanlı oldukları dışarıda başkaları tarafından da anlaşılır. *Boğtalamak* (şapka giydirmek) fiili bir kızla nişanlanmak, onu kendi evlilik taahhüdü altına almak demektir. *Boğtalanmak* fiili de kadının şapka takması anlamına geldiği gibi "Nişanlanmak" manası da taşır. Ayrıca sözcüğün *Boğda* (çeyiz bohçası) sözcüğü ile olan etimolojik bağlantısı da dikkate değerdir.

511– **Boğuça:** Boğmak fiilinden türeyen *Poğaça/Poğuça/Boğuça/Boğaça/Boğça/Bohça* ve *Boğda,* hatta *Buğuça* kavramları hep birbiri ile alakalıdır ve benzer manalar taşırlar. Bağlanmış, düğümlenmiş, çıkın haline getirilmiş şey içeriğini ihtiva ederler.

512– **Boğulday:** Kurt adam olarak verilen karşılık dışında ayrıntılı bilgiye ulaşılamamıştır. Sadece Y/N dönüşümü ile kavramın Türkçe'ye "Boğuldan" olarak da aktarılabilmesinin mümkün olduğu ve buradan hareketle yorum yoluyla "boğucu varlık" veya "boğarak öldüren" sonucuna ulaşılabilmektedir. Diğer bir yorum ise "Boğulta" (bandaj, sargı) sözcüğü üzerinden geliştirilebilir ki, bu takdirde anlam "Mumya" olacaktır ve popüler kültüründen etkisiyle mumyaların ay ışığında

canlanabilen varlıklar olduğu inanışından kaynaklandığı görülecektir. Kavramın netleştirilmesinde derleme kaynaklı bir eksikliğin var olduğu anlaşılmaktadır.

513– **Boğun:** Hece, demiryolu makası ve mafsal (eklem) anlamları bulunmaktadır. Her bir anlam da aslında başka bir parçayla veya bütünle birleşebilen küçük bir parçayı ifade eder.

514– **Boğunsamak:** Mecazen kullanılan "Çaresiz kalmak" manası aslında tam olarak "boğulacak gibi olmak" demektir. Ayrıca "Nefesi kesilmek" anlamını da karşılamaktadır.

515– **Boğuz:** "Kurban" demek olan kavramın "Sıkboğaz etme" içeriğini karşıladığı da görülmüştür. Mecazen bir şeyi yaptırmak için kişinin boğazını sıkmak gibi bir etkiyi ifade etmektedir.

516– **Bolaçak:** "Bereket" manasındaki kelimenin "Bereket duası" anlamı da vardır. Ayrıca *Bolaçak/Bolacak* kelmesinin "Müstakbel" (gelecekteki) içeriği de mevcuttur ancak bu mana *Bol > Ol* dönüşümü ile "Olacak" biçiminde anlaşılmalıdır.

517– **Bolcamak:** "Mühlet vermek" veya "Vade koymak" manasındaki sözcüğün *Bolçamak* biçimindeki söyleyişi de vardır. Aynı şekilde *Bolcalmak/Bolçalmak* ve *Bolcanmak/Bolçanmak* ile *Bolcal/Bolçal* ve *Bolcav/Bolçav* dönüşümleri de mevcuttur. Ayrıca "Tahmin etmek" ve "Farzetmek" (varsaymak) manası da bulunmaktadır. Burada da yine geleceğe dönük bir algılayış söz konusudur. Sözcüklerinin tamamının Türkçe'ye aktarılırken "U" ile yazılmasının daha doğru olup olmayacağı da dikkate alınmalıdır; *Bulcamak, Bulcalmak, Bulcanmak, Bulcav, Bulcav şeklinde…* Bu durumda kavramlar birşeyi (borcu) bulmak için verilen süre ile ilişkilenmiş olacaktır. Örneğin: *Bulçav* kavramı borcun bulunup ödenebilmesi için gereken süreyi ifade edecektir. Mevcut biçimleri ile ise kavramlar *Ol/Bol* ortak kökü ile ilişkilidir ve olması için gereken süreyi tanımlamaktadır.

518– **Bolcaşmak:** Vaat etmek demek olan kavramın orijinal dildeki yazılışı "Bulcaşmak" şeklindedir. *Bolcamak* fiili ile ilişkili görüldüğü için bu biçim tercih edilmiştir. Aynı açıklama *Bulcaş/Bolcaş* dönüşümü için de geçerlidir.

519– **Bolkar:** Yüzülmüş hayvan derisi demek olan sözcüğün "Mont" veya "Gocuk" anlamı da yine deriden veya posttan yapılmış giysi ilişkisi ile ilk anlama bağlıdır. Sözcüğün *Bulkar/Bulgar/Bolgar* söyleyişleri de bulunur.

520– **Bolmak:** Türkçe *Ol/Bol* kökünden türeyen *Bolmak* fiili pek çok lehçede *Olmak* fiilinin anlamlarını karşılar. Aslında bir ses dönüşümü olmadan ses düşmesi ile kök farklılaşması Türkçe'de sık rastlanan bir durum değildir. "B" sesi düşerek *Bolmak > Olmak* fiili oluşmuştur. Yada daha ılımlı bir izahat ile bu dönüşüm sonucunda *Bolmak* fiilindeki anlamlar zaten var olan *Olmak* fiili ile birleşmiştir. *Bolmak* fiilin "Paylaşmak" (*Bölmek* ilgisi ile) ve "Bereketlenmek", "Çoğalmak", "Artmak" manaları bulunur.

521– **Bolunmak:** Meydana gelmek, oluşmak, ortaya çıkmak, çoğalmak manalarına gelir. Türkçe'deki *Bulunmak* (bir yerde olmak) fiilinin asıl biçimidir. Bundan başka "Tahmin etmek" anlamı da vardır.

522– **Boluşmak:** Nasihat etmek anlamı dışında Yardımlaşmak (elinde çok olandan toplayıp az olana vermek) içeriği de yer alır.

523– **Boraga:** Çuval anlamındaki sözlük tam olarak boruya benzeyen eşya demektir. Bu nedenle "Boruga" olarak aktarılması da mümkün olmakla birlikte orijinal söyleyiş daha kolaydır.

524– **Borağan:** *Bor/Boz* kökünden türeyen kelime gri hava manası taşır. *Burağan* (dönen hava, fırtınalı hava) sözcüğü ile de örtüşür.

525– **Borarmak:** Sözcüğün "Grileşmek" anlamı yerine biraz daha uzak olan "Morarmak" anlamı tercih edilmiştir. Çünkü birinci anlam her ne kadar "R-Z" dönüşümü ile *Bozarmak/Borarmak* bağlantısıyla kavramsal olarak Boz (Gri) renk manasına daha yakın dursa da, aslında biçim olarak "B-M" dönüşümü ile "Mor" renk anlamıyla da doğrudan ilgilidir. Örneğin kolun veya bacağın bir yere çarpılması ile oluşan berelenmedeki renk dönüşümü "Borarmak" fiili ile ifade edilir ki, deride siyaha çalan bir renk ortaya çıkması kavramın tam izahatını verir.

526– **Bordak:** Obez, şişman olarak açıklanan kavram gerçekte "Ayyaş" (şarapçı) olmalıdır. Diğer bir olasılık ise "içki göbeği" denilen olgu ile bağlantı kurularak, içmekten şişmanlamış kişinin kastedilmesidir.

527– **Borgalamak:** *Bor* sözcüğü "Şarap" demek olduğu gibi Türkçe'de üzüm ile de alakalı sözcükler türetir. Zaten şarap da asıl olarak üzümden üretilir. *Burgalamak* fiilinin farklı bir söylenişi olarak görülen kelime aslında daha özgün olup üzüm asması gibi veya üzüm salkımı gibi kıvrımla hale getirme, salkım salkım yapma, lüleleştirme anlamlarını içerir.

528**–** **Borşak:** Aslında "Burçak" sözcüğünün farklı bir söyleyişi olduğu halde anlam da farklılaşmış olduğu için bu biçim tercih edilmiştir. *Burçak/Burşak/Borşak/Porşak/Porçak* sözcüğü pek çok lehçe ve şivede bezelye, bakla, nohut veya benzeri bitkileri ifade eder.

529– **Boşak:** Günah çıkarma demek olan sözcüğün orijinal biçimi *Bojak* şeklindedir.

530– **Boşanlık:** Sözcüğün "Rehavet" manası da bulunmaktadır. *Boşan* sözcüğü de Rahat (rehavet içinde bulunan) demektir.

531– **Boşarmak**: "İhmal etmek" dışında "Boşa çıkmak" manası da vardır.

532– **Boşkurmak:** "İşten çıkmak", "İşsiz kalmak" anlamlarındaki fiil "Boşa çıkmak", "Boşta kalmak", "Açıkta kalmak" anlamlarına da gelmektedir.

533**–** **Boşlay:** Bedava, ücretsiz demek olan kelimenin orijinali *Buşlay* şeklindedir.

534– **Boşmak:** Orijinal dilde "Bojmak" olarak yer alan kavramın serbest bırakmak, azad etmek, affetmek, borcu bağışlamak, feshetmek anlamlarının tamamı aradaki mecburiyet bağının veya bağlayıcılığın ortadan kaldırılmasını ifade eder.

535– **Boşorun:** Boş ve Orun (makam) sözcüklerinden oluşan kavram boş kadro, münhal makam demektir.

536– **Boşuk:** Terkedilmiş, boşaltılmış, tasfiye edilmiş demek olan kavramın "Vahiy" manası da bulunur fakat bu mana orijinal dilde *Bojuk* olarak yer almakta olup Türkçe'ye *Boyuk* olarak aktarılması daha uygun bulunmuştur.

537– **Boşukmak:** Terketmek demek olan fiil Türkçe'ye *Bojukmak/Boşukmak* dönüşümü ile aktarılmıştır. Aynı şekilde *Bojulmak/Boşulmak, Bojunmak/Boşunmak* dönüşümleri dikkate alınmalıdır. Vahiy almak manası ise aynı anlamdaki *Boyukmak* fiili ile verilmiştir.

538– **Boyalmak:** Boyası karışmak (mesela yıkanan çamaşırların), başka bir şeyin rengini almak, boyası akarak renk vermek anlamlarındaki sözcüğün Boya ve Almak kelimelerinden oluşan bileşik bir fiil olması yüksek bir ihtimaldir. Ancak çekim ile oluşmuş tek kelime ile de uyumludur.

539– **Boyav:** "Makyaj" anlamındaki sözcüğün orijinali *Buyav* şeklindedir.

540– **Boyçamak:** "Heybetlenmek" şeklinde verilen mana aslında "Boy göstermek" deyimini karşılar.

541– **Boygur:** "Müderris" manasındaki sözcüğün *Bojgur/Boşgur* söylenişleri de mevcuttur.

542– **Boygurma:** Ders anlamına gelen kelimenin *Boşgurma/Bojgurma* biçimleri de bulunmaktadır. Ayrıca anlamın bazı lehçelerde "Pratik (ders) yaptırma" olarak farklılaştığı da görülmektedir.

543– **Boylatmak:** "Haddini bildirmek" olarak açıklanan sözcük "Boyunun ölçüsünü göstermek" deyimini karşılamaktadır.

544– **Boyna:** Asıl anlamı "Nine" olan sözcüğün çok ilginç ikinci bir anlamı daha bulunmaktadır. Kuyruk bırakmış, kuyruğu kopmuş kertenkeleye de "Boyna" denilir. Bu mana kuyruğu bırakınca sadece boynu kalmış olmakla ilgilidir.

545– **Boynamak:** Kibirlenmek, gururlanmak anlamlarına gelen fiilin tam açıklaması boynunu dikmek, boynu dik gezmek şeklindedir. Ayrıca kertenkelenin kuyruk bırakması için de kullanılır, burada da sadece boyundan ibaret bir varlığa benzetilme söz konusudur.

546– **Boysamak:** Heybetlenmek manasındaki fiil "Boy göstermek" deyimini de karşılar.

547– **Boysunmak:** "Riayet etmek" demek olan fiil Anadolu Türkçesi'ndeki "Boyun eğmek" veya "Boyun bükmek" manalarını da karşılar.

548– **Boyuk:** Vahiy demek olan sözcüğün orijinali "Bojuk" biçimindedir.

549– **Boyulgamak:** Kıyaslamak olarak verilen anlam tam olarak boy ölçmek, boyunu başka biri ile karşılaştırmak, boy ölçüşmek biçimindedir.

550– **Boyumak: "**Muhasebe etmek" ve "Kıyaslamak" anlamındaki fiilin orijinali *Bodumak* şeklindedir.

551– **Boyurmak:** Yarı çömelmek şeklindeki açıklama çömelerek boyunu kısaltmak biçiminde olmalıdır. Diğer bir izahat ise *Boyur* (cüce) gibi olmak şeklindedir.

552– **Boyursama**: Tasavvur veya Muhayyile demek olan fiilin orijinal dildeki yazılışı *Boğursama* biçimindedir. Aynı açıklama Boyursamak ve Boyursatmak fiilleri için de geçerlidir.

553– **Bozaç:** Yarma çorbası anlamına sahip olan kavram başka bir dilde Bozaş (tarhana çorbası) manası ile görülmektedir. Türkçe'de yemek eki de denilebilecek olan -aç (-eç) ekini taşıyan bir sözcüğe başka dillerde eşdeğeri olan -aş (-eş) eki ile küçük anlam farklılıkları dahilinde rastlanabilmektedir. Bu nedenle bu eklerden biri ile kullanılan yemek adları çok rahatlıkla diğeri ile kullanılabilir.

554– **Bozamak:** "Nadasa bırakmak" manası dışında "Gevşemek" anlamı da vardır. Toprağın gevşemesi olarak anlaşıldığında ilk mana ile de uyumludur.

555– **Bozatmak:** Tarladaki ekini veya bitkileri sökerek mahsulü toplayıp tarlayı bozmak demektir. Sözcüğün "Gözde leke oluşmak" manası da vardır. Ayrıca "Gevşetmek" anlamı da bulunmaktadır.

556– **Bozguç:** Silgi manasındaki kavramın Pozguç söylenişi de mevcuttur.

557– **Bozlamak:** Uzun hava okumak demek olan fiilin orijinal dildeki söylenişi "Bozdamak" biçimindedir. *Bazulamak* ve *Mozlamak/Mozulamak* fiilleri ile de doğrudan alakalıdır. Sözcüğün ayrıca "Nadasa bırakmak" manası da vardır. Benzer bir biçimde *Bozlanmak* (homurdanmak) fiili de "Nadasa kalmak" içeriğine de sahiptir.

558– **Bozlanmak:** "Kireçlenmek" olarak verilen anlamdan başka "Homurdanmak", "Nadasa bırakılmak" manaları da bulunmaktadır. Kireçlenmek anlamı "Boz" renk ile ilgili olmakla birlikte bağırmak, homurdanmak içeriği *Mozlanmak/Mozulanmak* fiillerinden kaynaklanır.

559– **Bozlatmak:** Hayvanı (özellikle deveyi veya öküzü değnek dürterek) bağırtmak ve ayrıca kireç serpmek manalarını da barındırır. Kireç ile ilgili anlam "Boz" renk ile ilgilidir ancak bağırtmak içeriği *Mozlatmak/Mozulatmak* fiillerinden ses dönüşümü ile ortaya çıkmıştır.

560– **Bozramak:** Hezimete uğramak, dağılmak, darmadağın olmak, saçılmak manalarındaki kavramın orijinali *Botramak* biçimindedir. *Botramak/Butramak/Budramak* dönüşümü ile *Budaklanmak* (dallara ayrılmak) fiili ile de alaka kurulması mümkündür. Aynı şekilde *Bozrak* (dağınık) sözcüğünün asıl biçimi de *Botrak* olarak kayıtlarda yer almaktadır.

561– **Bögeymek:** "İtaat etmek" olarak açıklanan sözcüğün tam açıklaması aslında ruhun (ruhsal varlığın) şamana itaat etmesi demektir. Aynı şekilde "İtaat ettirmek" olarak derlenmiş olan *Bögeytmek* fiili de şamanın ruhları kendisine itaat ettirmesi anlamına gelmektedir. *Bög/Bök/Bük* kökü üzerinden Anadolu Türkçesi'ne *Bükeymek* olarak aktarılması da mümkündür. Bu takdirde "Boyun bükmek" veya "Karşısında bükülmek" deyimlerini de karşılaması mümkündür.

562– **Böğelme:** Viraj anlamındaki sözcüğün *Büğelme* söylenişi de mevcuttur.

563– **Böğnemek:** Sözcük bir kişinin önünü kesmek veya ileriye gitmesine engel olmak manasında da kullanılır.

564– **Böğürdemek:** Başını yaslanmak şeklindeki izahat yeterli değildir. Başını birinin böğrüne koymak manasını da içerebilme ihtimali olmakla birlikte asıl anlam özellikle hayvanların başlarını kıvırarak başlarını böğürlerine (yan taraflarına) yaslamaları veya kanatlarının altına koymaları kastedilmektedir. Ayrıca fiilin böğründen ses çıkarmak manası da vardır.

565– **Bökelmek:** Transa geçmek manasındaki fiil Böge (şaman) kavramı ile bağlantılı görünmektedir. Anlam tam olarak şamanlık etmek, şaman gibi transa geçmek demektir. *Bükelmek* fiiline de bayılmak manası ile rastlanmıştır.

566– **Bökenmek:** Salınarak yürümek anlamı kadının yürüyüşünün ceylana benzetilmesi ile alakalı görünmektedir. Bu bağlamda hafiften sıçrayarak koşmak veya sıçrayarak oyun oynamak anlamını da içerir. Daha düşük bir olasılık ise mağrur, yani *Böke* sözcüğü üzerinden şampiyonvari bir yürüyüşü ifade eder.

567– **Bökmek:** Hekimlik yapmak, tebabet etmek, tedavi etmek gibi manalar geçmiş çağlarda bu işlemlerin bir tür büyü olarak algılanması nedeniyle ayrıca şamanlık yapmak, sihir yapmak, ayin yapmak, transa geçmek, dua etmek gibi içeriklerle de bağlantılıdır.

568– **Bökü:** Hekim, tabip gibi anlamları bulunan kavram "Böge" (şaman) kelimesi ile doğrudan alakalıdır. İlkel topluluklarda şaman aynı zamanda ilaç yapan, hastalıkları sağaltan bir kişi olmasının bir sonucu olarak doktor olarak da algılanmıştır. Hatta tabiplik şamandan ayrışarak ortaya çıkmıştır.

569– **Bölçek:** Kısım, cüz anlamlarına gelen gelen kavramın Bölşek söylenişi de mevcuttur. Aynı şekilde *Bölçemek* (kısımlara ayırmak, cüzlere bölmek) fiilinin de *Bölşemek* olarak söylendiği lehçeler de vardır.

570– **Böle:** "Aile" anlamındaki kavramın *Büle* söylenişi de mevcuttur.

571– **Bölek:** Sözcüğün "Prim" anlamı orijinal dilde *Bülek* şeklindeki söylenişe aittir.

572– **Börçe:** Tahtakurusu böceği için kullanılan sözcüğün kökeni bu canlının ısırdığı yerin kızarıp kabarmasının *Böre* (gonca) kavramı ile ilişkilendirilmesine dayanır. Diğer bir olasılık ise Börü (kurt) sözcüğünden -çe küçültme eki ile ortaya çıkmış olmasıdır.

573– **Börek:** İçerisine et, sebze veya peynir gibi malzemeler koyularak kızartılan açma hamur yemeğidir. Sözcüğün Rusça kökenli olduğu öne sürülse de bu doğru değildir. Katışıksız Türkçe olan kelime *Bürümek* (örtmek), *Böremek* (goncalanmak) ve *Burmak* (kıvırmak, katlamak) fiillerinin tamamı ile alakalıdır. Aynı kökten türeyen *Böremeç/Büremeç* sözcüğünün de bir börek türünü ifade ediyor olması şüpheye yer bırakmayacak şekilde durumu ispatlar niteliktedir.

574– **Börkmek:** Sarmak, kaplamak, örtmek manalarındaki sözcüğün *Bürkmek* biçimindeki telafuzu da mevcuttur. Bu manalarla ilgili olarak türev fiiller için de Ö/Ü dönüşümüne dayalı benzeri açıklamalar doğrudur (Örneğin; *Börkemek/Bürkemek* ve *Börkenmek/Bürkenmek* gibi). Türkçe Bör/Bür kökü örtme, sarma ve kaplama bildirir. Kartalın (veya benzeri yırtıcı kuşların) kanadını yavrularının üzerine örtmesi için de *Bürkmek/Bürkümek* fiili kullanılır.

575– **Börte:** Gri anlamındaki kelimenin kökünde Börtmek (fiili) ile bağlantı bulunur. Yanık rengi veya yanmış nesne olan Kül rengi manası vardır.

576– **Börtmek:** Böcek ısırmak, böcek ısırığı nedeniyle yanmak, derisi şişmek, kabarmak, derisi iltihaplanmak, kanlanmak anlamları da bulunmaktadır.

577– **Bötermek:** Lüle lüle olmak, buklelenmek anlamındaki kavrak *Bödremek* (kıvrışmak) fiili ile bağlantılıdır.

578– **Bötük:** Sözcüğün kökeni horozun ibiğinin sarkması nedeniyle *Bötmek/Bötemek* (kıvrılmak) fiili ile ilgili görünmektedir.

579– **Bucamak:** Etrafını çevirmek anlamına gelen sözcüğün "Bücemek" söylenişi de bulunur.

580– **Buçulatmak:** Aşık atmak, aşık kemikleri ile oyun oynamak anlamındaki fiil Buçul ve Atmak sözcüklerinin bileminden oluşmuş görünmektedir.

581– **Buçunmak:** "Mühürlemek" şeklinde verilen mana ile ilgili net bir açıklamaya ulaşılabilmiş değildir. Büyük olasılıkla mührün evrakın köşesine basılması nedeniyle *Buç* (köşe) sözcüğü ile ilişkilendirilmiş olmalıdır. Aslının yerine geçen belge anlamı ile açıklanmış olan *Buçun* kavramı için de benzeri bir acıkama geliştirilerek; köşesi mühürlenmiş, onaylanmış resmi evrak sonucuna ulaşılabilir. Bir anlamda "Aslı gibidir" damgası vurulmuş belge kastediliyor olmalıdır.

582– **Buçurga:** Vinç manasındaki kelime yine yaklaşık aynı anlamı içeren *Bocurgat* sözcüğü ile bağlantılı görünmektedir.

583– **Budalmaç:** Avuç içi kadar küçük ekmek olarak tanımlanan kelime yaklaşık olarak Almanca'daki "Brötchen" (ekmekçik) kavramına denk düşmektedir. Kimi yerlerde ise yağlı ve ince ekmek olarak açıklanmaktadır.

584– **Buğa:** Türkçe'deki *Boğa* sözcüğü ile de akraba olan ve bazen de erkek geyik manasındaki kelime Türklere komşu kavimlerden olan Tunguzlarda "Gök Tanrısı"nın adı olarak da kullanılır (*Buga* biçiminde). *Buka/Büke* (ejderha) kelimeleriyle de bağlantılı olan *Buğa/Buga* kelimesi bazı lehçelerde "yılan" yahut "ejderha" manalarına da gelmektedir. Tunguz tanrısı *Buga*, Türklerin soy atalarından olan *Buka* ve Bulgar söylencelerindeki yılan *Buğa* arasında bir ilişki bulunur. Bunların tamamında yılan, boğa, geyik gibi hayvanların kutsallığı, bu varlıklardan soy alındığı düşüncesi ve tanrısal güçleri içermeleri ortak yönleridir.

585– **Buğmak:** Aynı anlamı karşılayan *Buğumak* biçimindeki söyleyişte "U" sesinin kaybolması ile karşılaşılır, bu nedenle ayrı bir fiil olarak değerlendirilmemiştir. "Düğümlemek" manasındaki fiil kimi lehçelerde Türkiye Türkçesi'ndeki *Boğmak* fiilini de karşılar. Ancak aynı kökten türemiş gibi görünen *Buğma* (etiket, bandrol) sözcüğünün bağlantısı netleştirilememiştir.

586– **Buğrat:** Sözcüğün orijinali *Buyrat* olmakla birlikte *Boğ/Buğ* kökü ile ilişkili olma olasılığı daha güçlü görüldüğü için bu şekilde aktarılmıştır. Daha fazla açıklama bulunamadığı için kesin bir yargıya varmak da mümkün olamamıştır. Ancak yoldaki badalın deve hörgücüne veya kütüğe benzetilmesi söz konusu olabilir.

587– **Buğuca:** Anlamı "Buğulama börek" olarak verilmiş olan kavram Anadolu'daki *Poğaça* adlı yiyecek türü ile de bağlantılı görünmektedir.

588– **Buğursak:** Merhametli karşılığı verilen sözcük ayrıca çiftleşme zamanında erkek isteyen dişi deve manası da taşımaktadır. *Buğursamak* (merhamet etmek) biçimi de benzer olarak dişi deve için erkek istemek ve bu nedenle hırçınlaşmak anlamına gelmektedir.

589– **Buğursuk:** Kızartılmış bağırsak (kokoreç) manasında verilen kelimenin Türkçe *Bağırsak* sözcüğü ile bağlantısı açıktır. Ancak kelime kökündeki *Buğulama* vurgusu bu yönde özel bir teknikle yapılıp yapılmadığını araştırmayı gerektirir.

590– **Buğurzak:** Kelime kökü nedeniyle yağda buğulanmış hamur olarak açıklanması daha doğru gözükse de, uygulamada buğulama yapılıp yapılmadığı için araştırılması gerekir.

591– **Bukay:** Saklanarak yaramazlıklar yapan çocuk manası taşır. Kelimenin "Baldır" (bacağın iç kısmı) manası da bulunmaktadır. Burada da vücudun gizli kısmı veya gizlenmesi gereken yer içeriğinin bulunduğu anlaşılmaktadır ki, "Avret yeri" olarak mananın genişletilmesi de mümkündür.

592– **Bukmak:** "Gizlemek" manasındaki fiilin "Eğmek" ve "Sıkmak" anlamları da bulunur. Fakat bu ikinci anlam "Bükmek" sözcüğünün sesli kalınlaşması ile dönüşüme uğramış bir biçiminden kaynaklanır. Aynı açıklama fiilin edilgin biçimi olan *Bukulmak* için de geçerlidir. Bunun dışında *Bukmak* fiilinin nadiren de olsa kesmek, parçalamak, paylara bölmek manasına da rastlanır.

593– **Bukrak:** Mitolojide kanatları olmadığı için uçamayan, bu nedenle de uzak mesafeleri sıçrayak geçen, güçlü bacakları, uzun boynu ve çok güçlü pençeleri olan bir ejderhadır. *Bukrak/Bükrek,* Dünya'nın sonundaki tüm denizlerin birbirine bağlandığı büyük okyanusta yaşar. Onun sesini duyan

kötü ejderhalar kaçacak yer ararlar. Bir anlatıya göre "Sangal" adlı kötü güçleri temsil eden ejderha ile yaptığı dokuz yıl süren savaşı Bukrak kazanmıştır. Her bin yılda bir kez yeryüzünde göründüğü de söylenir.

594– **Bularmak:** "Kafası karışmak" demek olan kelimenin "Su çıkmak" manası da mevcuttur. Aynı şekilde *Bulartmak* fiili de hem "Kafa karıştırmak" hem de "Su çıkartmak" demektir.

595– **Bulcatmak:** "Adres vermek" anlamının yanında "Randevu vermek" anlamı da vardır.

596– **Bulçamak:** "Adres sormak" anlamından başka "Keşfe çıkmak" manası da bulunur. Sözcüğün *Bulçumak/Bulcumak ve Bulcamak* söylenişleri de mevcuttur.

597– **Buldanmak:** Sıkıntıdan çıkmak, yokluktan kurtulmak, refaha ermek manalarını da içerir.

598– **Buldursun:** Deriden (özellikle at veya öküz derisinden) yapılma 9 kuyruklu ceza kırbacıdır. Uçları düğümlü veya metal takılı olabilir. *Bildirsin* olarak da söylenen araç geçmişte suçluları cezalandırmakta kullanılırdı. *Büldürge/Bilderge* ise ucu halkalı bir tür kırbaç veya kırbacın ucundaki halka veya ilmik olarak tanımlanmaktadır.

599– **Bulgamak:** Kelimenin anlamı aslında çok net olarak "Karıştırmak" demektir. Bir şeyi bulmak amacıyla ortalığı karıştırmak, altını üstüne getirmek içeriğini de ihtiva eder. *Bulganmak* da "Karışmak" manası taşır.

600– **Bulganmak:** Sözcüğün "Kararsız kalmak" veya "Tereddüt etmek" manası da vardır.

601– **Bultar:** Genellikle iş için kullanılan düzensiz, karışık, üstünkörü, geçiştirmeci manasındaki sözcüğün *Buldar* söylenişi de bulunur. Benzer biçimde geçiştirmek, üstünkörü iş yapmak, düzensiz iş yapmak anlamlarına sahip olan *Bultarmak* fiilinin de *Buldarmak* söylenişi mevcuttur.

602– **Bun:** Ahmaklık, teessür, hafıza kaybı, kafa karışıklığı, akıl yitimi, sıkıntı, keder gibi anlamları olan sözcüğün *Mun* söyleyişine de rastlanır. Bu manalarla ilgili türev kelimelerde de küçük anlam farklılıkları ile B/M dönüşümü sıktır.

603– **Bunamak:** Pek çok lehçede *Munamak* olarak rastlanan fiil teessür etmek, afakan basmak veya ahmaklaşmak anlamlarının yanında hafızasını yitirmek manası da taşır. Ancak başka anlama kaymaları da mevcuttur.

604– **Bunanmak:** Hafakan basmak, sıkıntı basmak, daralmak anlamlarının yanında *Munanmak* biçiminde "Müteessir olmak" anlamı da verilmiştir.

605– **Bunatmak:** Müteessir etmek, canını sıkmak manalarınra kullanılan kelimenin *Munatmak* söylenişinde Türkçe'deki "Cinnet geçirmek" manasına yakın bir açıklama bulunmuştur. Ancak bu biçimin Mun ve Atmak fiillerinin bileşik hali olup olmadığı şüphesi hasıl olmuştur.

606– **Bunduz:** Alzheimer hastalığı karşılığında kullanılan sözcüğün *Munduz* biçimindeki söylenişinde "Ahmaklık" manasına rastlanmıştır.

607– **Bur:** Tebeşir taşı demek olan sözcük farklı yörelerde değişik manalar kazanabilmektedir. İç Anadolu'da Pur-taş tabiri beyaz, hafif kırılgan, çimento tutmadığı için çamur harcı ile birbirine tutturulabilen ve diğer duvar taşlarına göre değersiz kabul edilen bir taş türü için kullanılır.

608– **Buraçan:** *Buraşan* olarak da söylenen kelime iki yönlü ipin arasına sokularak bükmeye ve böylece varsa bağlanan şeyi sıkıştırmaya yarayan demir veya tahtayı tanımlamaktadır.

609– **Burağan:** Sözcüğün kökeninde dönmek manası rüzgar hortumu, tayfun kavramları ile de örtüşmektedir. Ayrıca *Purağan* biçimindeki söylenişi ile kar fırtınası manasına da rastlanmıştır.

610– **Buramak:** Çevirmek, döndürmek, sıkmak, kıvırmak, bükmek ve bunların kombinasyonlarından oluşan anlamları fardır. Bunların dışında "Koklamak" manası da bulunur ki "Burun" sözcüğü ile bağlantılıdır. Koklamak içeriğine *Burmak/Burumak/Purumak/Puramak/Purmak* söylenişleri ile de rastlanmıştır.

611– **Buraz:** Burularak (bükülerek) oluşturulmuş kalın ip demektir.

612– **Burçalak:** Yaban lalesi anlamındaki kelimenin *Burçalık/Burcalık* söylenişi de mevcuttur. Bitkinin güzel kokmasına bir gönderme vardır.

613– **Burhan:** Budizm'in kurucusu olan Buda (Budha)'nın Türklerdeki ismidir. Budizm dinine de bu isimden hareketle "Burhancılık" denilir. Tuvalarda Burhan kelimesi doğrudan "Tanrı" anlamında yer alırken, Moğollarda ise "İyi Ruhlar"ı tanımlamakta kullanılır. Moğolca "Bur/Burh" kökü aydınlık anlamı içerir ve Hintçe "Budha" isminin "aydınlanmış" demek olan kök manasına da uygun düşer. "Burkan" kelimesi ise bazı Türk lehçelerinde "Totem" (soyundan gelindiğine inanılan kutlu hayvanın ruhu) anlamında kullanılır. Budha (gerçek adı Siddhartha Gautama) aslında varlıklı bir prens olduğu halde, hayatında ilk kez sarayın bahçesinden dışarıya çıkınca gerçeği aramaya başlamış ve kutlu bir ağacın altında düşünceye dalarak, orada erişmiştir. Daha sonra 1920'lerde Altaylarda ortaya çıkan Akyang (Ak Din) adı verilen bir dini hareketin adı da "Burhancılık" olarak ifade edilmiştir. Fakat Akyang'ın temeli Budacılık'tan daha çok, eski Şamanist geleneğe dayanır. Akyang içerisinde Ak Burhan, yaşlı, beyaz saçlı, aksakallı, beyaz giysili ve ak atı ile koşan bir kişi olarak tarif edilir. Burkan sözcüğü ise Totem (soyundan gelinen varlık ve onu sembolize eden heykel veya direk) demektir.

614– **Burka:** Özellikle Afganistan ve Tacikistan bölgesinde kullanılan bir peçe türünü tanımlayan kavramın Türkçe kökenli olma ihtimali yüksektir ve Bur/Bür kökünden türeyen "Bürke" sözcüğünün sesli kalınlaşmasına uğramış biçimine benzemektedir.

615– **Burkat:** Put (bazen de içinde put bulunan tapınak) manasındaki sözcüğün farklı bir söyleniş biçimi olarak görülen *Barkat* ise bazı lehçelerde Büst veya Heykel anlamında kullanılır olmuştur. Aynı kökten gelen "Barkan" sözcüğünün ise taştan yapılmış ev manasına gelmesi ise bunların taştan yontulmuş olması ihtimalini güçlendirir. "Burkan" ise "Totem" demektir.

616– **Burnamak:** Atçılık terminolijisindeki “Burun farkı ile öne geçmek” kavramını karşılar. Diğer bir anlam ise elini burnuna götürmek şeklindedir. Benzer biçimde Burnatmak sözcüğü de elindeki birşeyi burnuna götürmek anlamına gelir.

617– **Burnaşmak:** Özellikle hayvanların burunlarını birbirine sürtmesini tanımlayan kavramın “Burun buruna gelmek” ve “Burnunun ucundan geçip gitmek” deyimlmerini de karşıladığı anlaşılmaktadır.

618– **Burşun:** Türk mitolojisinde bahsi geçen efsanevi ikiz atlardır. Uçabilen bu atların adları *Ak Burşun* ve *Kök Burşun* olarak anılır.

619– **Burulgan:** Rüzgar hortumu manasındaki kavramın *Buralgan* söylenişi de mevcuttur.

620– **Burundak:** Burun halkası demek olan kelimenin *Burunduk* biçimi de bulunur ancak bu daha çok Türkçe’deki *Burunluk* kavramı ile örtüşür.

621– **Burutkan:** Memnuniyetsiz, hoşnutsuz kişileri tanımlamak için kullanılan sözcük aslında burun kıvıran, burun büken demektir. Burutmak fiili de tam olarak “Burun kıvırmak”, “Burun bükmek” deyimlerini karşılamaktadır.

622– **Busamak:** Sözcüğün kökeninde pus’un (sisin) ardında yavaş yavaş yitmek, sisin ardındaymış gibi görünmek anlamı yer alır. *Pusamak* fiili ile benzer hatta aynı anlamlar taşır.

623– **Busarmak: “**Serap görünmek” manası aslında görünmeyen bir şey için görünür hale gelmek, belirmek, belli belirsiz görünmek, ortaya çıkmak, hayal gibi görünmek şeklinde açıklanmalıdır. Sözcük aslında *Bus/Pus* kökü bağlantısıyla pus’un (sisin) ardındaymış gibi görünmek içeriğine sahiptir.

624– **Busmak:** Sözcük aslında *Pusmak* (gizlenmek, pusuya yatmak) fiili ile birebir aynıdır. Fakat yöresel ve bölgesel anlam farklılaşmaları bulunur ve buna bağlı olarak sislenmek, sis kaplamak, dumanlanmak gibi ikincil manalar daha fazla ön plana çıkabilmektedir.

625– **Buşalmak:** Ağlamak karşılığı ile açıklanan kavram Türkçe’deki *Boşalmak* sözcüğünü farklı bir söylenişidir.

626– **Buşku:** Heyecan veya telaş anlamındaki sözcük *Buşuk* (endişe) ve *Buşak* (hüzün, keder) kavramları ile de bağlantılıdır ve tamamı *Buşmak* (kaynamak) fiilinin mecazi anlamlarından kaynaklanır.

627– **Buşmak:** Kaynamak, tahrik olmak, heyecanlanmak, galeyana gelmek, üzülmek, canı sıkılmak, grip olmak, sinüzit olmak gibi birbiri ile bağlantılı anlamları vardır.

628– **Buştuk:** Şişe mantarı, tıpa demek olan kelime *Muştuk/Mustuk/Musluk* kavramları ile de bağlantılı olup aslında tamamı “Ağızlık” içeriğine sahiptir.

629– **Buşuğ:** Sadaka manasındaki sözcüğün *Buşu* söylenişi de bulunur. Sözcüğün *Boşunmak* (tövbe etmek) fiili ile bağlantısı ihtimal dahilindedir.

630– **Buşukmak:** "Endişelenmek" anlamı dışında "İdrar yapmak" anlamı da bulunur. Bu ikinci anlam Boş/Buş kökünden kaynaklı olarak boşaltım yapmak anlamına gelmektedir.

631– **Buta:** İlham olarak çevrilen Buta tabirinin Sanskritçe (Eski Hintçe) olma ihtimali yüksektir. Ancak kavram aslında Asya Türk kültüründe "Kutsal Rüyâ" anlamında kullanılır. Gece rüyada pir veya eren tarafından üç bade (kadeh) ile verilir. Genellikle bir tür ışık kadehi olarak görünürler. (Buta daha sonraları kelime benzerliğinden de yararlanılarak Farsça "Bade" karşılanmaya başlanmıştır). Uyanınca kişinin ağzından ve burnundan köpük ve kan gelir ve ozan olur. Şamanlara Buta ile "Tanrı Vergisi" yetenekler verilir. Destanlarda bu durum, "Buta vermek" tâbiri ile ifâde olunur. "Buta"yı aşığa veren kimi zaman Hızır'dır. Böylece Buta'yı (Bâde'yi) içen kimse Hak Aşığı olur. Uyandığında doğaçlama kopuz veyâ bağlama çalma, (yır) türkü söyleme gibi yetenekleri kendiliğinden edinmiş olur. Buta aynı zamanda Azeri kültüründe kumaşa işlenen özel bir tür nakışı ifâde eder ve bunlarda da aslında ruhsal esin sembolize edilir.

632– **Butak:** Türkçe "Budak" sözcüğü ile bağlantılı hatta aynı olan sözcüğün yalnızca *Branş* (dal, kol) anlamı anlamı ön plana çıkmıştır.

633– **Buyan:** "Sevap" veya "Hayır" (iyilik) anlamına gelen sözcüğün Sanskritçe (Eski Hintçe) aynı anlamları taşıyan "Punya" kelimesinden kaynaklandığı iddiası ağır basmaktadır. Ancak Türkçe vahiy veya tövbe anlamlarını barındıran *Boy/Boj* kökü ile zenginlik, iyilik, refah, huzur bildiren *Bay* kökü ile olan bağlantısı dikkate alınmalıdır.

634– **Buyansamak:** Orijinal dilde *Buğansamak* olarak görülen kavram için muhtaç olmak veya ihtiyacı olmak açıklaması verilmiştir. Başkasının Buyan'ına (hayrına, yardımına, sadakasına) gereksinim duymak, o derece çaresizlik içinde ve zor durumda bulunmak manası içerir. Türkçe'de zaman zaman görülen Ğ/Y dönüşümü tekrar tersine çevrilerek kavram *Buyansamak* olarak aktarılmıştır.

635– **Buyantay:** Kutsal gün anlamına gelir. Kandil gecesi kavramına benzer bir mana taşımaktadır. Benzer bir sözcük olan "Buyantoy" da bayram şenliği, bayram ziyafeti ya da bir genelleme ile dinsel bayram anlamlarına gelir. "Buyan" kavramı yaklaşık olarak sevap manası taşır.

636– **Buylamak:** Dönmek manasındaki fiilin L/D dönüşümü ile *Buydamak* biçimindeki söylenişinde gözden kaybolmak içeriği bulunur. Büyük olasılıkla bir kişinin köşeden dönerek görüş alanından çıkması kastedilmektedir. Sözcüğün "Bağırmak" manasına da kayıtlarda rastlanmıştır.

637– **Buyralamak:** Talimat vermek, emir vermek içeriğine sahip olan fiilin "Kıvırmak" manası da bulunur ancak, büyük olasılıkla bu mana *Buğ/Buk/Bük* kökü ile ilişkili olup *Buğralamak* (bükmek, bukle yapmak) şeklinde değerlendirilebilir.

638– **Buysanmak:** "Kibirlenmek" demek olan fiilin etimolojisi iki biçimde izah edilebilir. İlk olarak fiilin doğru söylenişinin *Boysanmak* olduğu rahatlıkla görülebilir ki, bu durumda kişinin boynu dik

yürümesi manası olduğu anlaşılır. Diğer izahat ise Buymak (donmak) fiilinden doğrudan türemiş olduğudur. Bu takdirde insanın çevresine donuk davranması manası üzerinden kibirlenmek içeriğine ulaşılır.

639– **Buyuk:** Resim manası aslında "Buduk" şeklinde olup Türkçe'ye söyleyiş uygunluğu bakımından D/Y dönüşümü ile aktarılmıştır. *Buyuk* (donuk) veya *Boyuk* (boyalı) manası ile de uyumlu olması nedeniyle bu şekilde aktarılması tercih edilmiştir. *Budumak* fiili de "Resim yapmak" anlamına gelir.

640– **Buyulgan:** Orijinalı *Budulgan* olan sözcüğün "Boyalı" ve "Cesur" manaları birbirinden çok uzak görünmekle birlikte aslında aralarındaki ilişki doğru tespit edildiğinde çok açıktır. Türklerde çok fazla rastlanmamakla birlikte bazı kavimlerde görülen savaş boyası sürme geleneği ile alakalıdır. Cesur olarak izah edilen anlam aslında savaş boyası sürmüş yiğit cengaver demektir.

641– **Buyutmak:** Resim yapmak demek olan sözcüğün orijinali "Budutmak"tır.

642– **Buzamak:** Buzlanmak demek olan fiilin bağırmak, böğürmek, anlamı da bulunur ki, Buzağı sözcüğünün de kökenini oluşturur. Bu ikinci anlam *Mozulamak/Bozulamak/Buzulamak/Bazulamak* fiilinin de türediği ve bağırmak bildiren *Buz/Boz/Moz* köküyle bağlantılıdır.

643– **Buzanmak:** Buzla kaplanmak manasındaki kavramın *Buzunmak* söyleyişi de mevcuttur.

644– **Buzancar**: Sözcüğün pek çok farklı söyleyişi mevcuttur *(Budancar, Bodunçar, Budunçar, Buyancar).* Kelimenin kökünde ise "Y-D-Z" dönüşümü ile *Boy/Bod/Bud* yani kavim, kabile, klan manası bulunur. Efsaneye göre Moğolların soy anası olan Alankova çadırına giren bir ışıktan gebe kalır ve doğan bu ilk oğlunun adı Buzancar'dır.

645– **Buzatmak:** Buz tutmak manasındaki kavramın *Buzutmak* söyleyişi de mevcuttur.

646– **Buzdak:** Dondurma (yiyecek) manasındaki sözlük değişik lehçelerde *Musdak/Muzdağ, Buzdak/Buzdağ/Buzdav* veya *Buzlak/Muzlak/Muslak* şekillerinde de söylenir.

647– **Büçemek:** Dans etmek, raks etmek anlamındaki fiilin "Büçimek" ve "Bütimek" söyleyişleri de mevcuttur. *Büçe/Büçi* sözcüğü de dans, raks demektir.

648– **Büçig:** Dans, raks manasındaki kelimenin *Bütig/Bütik* söylenişi de vardır. Ancak *Büçig* biçimi daha uygun görünmektedir.

649– **Büdremek:** "Ayağı kaymak" manası da bulunmaktadır.

650– **Büğde:** Hançer demek olan sözcüğün "Bükte" söylenişi de bulunmaktadır.

651– **Büğdüz:** Hizmetçi anlamındaki kelime bükülen (hatta abartılı olaram iki büklüm olan) kişi demektir. Mana, hizmetçilerin reverans yapması ile ilgili görünmektedir.

652– **Büğemek:** Bükmek, kıvırmak anlamındaki fiilin *Böğemek/Bövemek/Büvemek* söylenişi de bulunur. Sözcüğün ayrıca tıkamak, engellemek, önüne set çekmek manaları da vardır. Aynı şekilde fiilin türevlerinde de *Böğelmek/Büğelmek, Böğenmek/Büğenmek* ve *Böğetmek/Büğetmek* dönüşümlerine rastlanır. Kelime kökenindeki bükülmek içeriği özellikle su setlerinin eğimli olması ile de uyumludur.

653– **Büğenmek:** Önü kesilmek olarak verilen mana set çekilmek, bent çekilmek içeriklerini de kapsar ve özellikle de su için kullanılır. Benzeri bir açıklama Büğetmek (önünü kesmek) fiili için de geçerlidir ve set veya bent ile suyun önünü kesmek demektir.

654– **Büğüş:** "Zeka" anlamındaki sözcüğün orijinal söylenişi "Böğüş" biçimindedir. Türkçe'ye Büyüş olarak aktarılması da mümkündür.

655– **Bükeç:** Sözcüğün "Kuvvetli" manası *Büke* (ejderha) kavramı ile ilgili olup tamı tamına "Ejderha gibi" demektir. Benzer bir durum Bükey (kuvvetli, bileği güçlü) sözcüğünde de vardır.

656– **Bükelenmek:** *Büke* (ejderha) benzetmesine dayalı sözcüğün yılan gibi (aslında ejderha gibi) kıvrılmak, kabadayılık etmek (ejderha gibi diklenmek), öfkeli konuşmak (ağzından ateş saçmak deyimi gibi) anlamları bulunur.

657– **Büklembeç:** Viraj anlamındaki sözcüğün *Büklenbeç* söylenişi de mevcuttur.

658– **Bükreymek:** Kamburlaşmak manasındaki sözcük *Bükreymek* olarak da söylenir.

659– **Bükse:** Gerdan, boyun anlamındaki kelimenin "Bökse" söylenişi de bulunur. Ancak Türkçe kulak uyumu açısından ilk biçim tercih edilmiştir. Bu mana ile ilgili olarak türev sözcüklerin tamamı için aynı dönüşüm geçerlidir. Kimi lehçelerde ise bu manalar boyun ile değil göğüs ve meme ile ilişkilendirilmiştir.

660– **Büksemek:** "Boyun bükmek" olarak verilen mana hem gerçek hem de mecazi olarak geçerlidir. Bundan başka "İtaat etmek" (boyun eğmek) anlamına da rastlanır. Ayrıca *Böksemek* söylenişi ile birlikte elini göğsünü koyarak başını hafifçe eğmek (itaat amaçlı) manası da vardır.

661– **Büksenmek:** Gerdan kıvırmak, boynunu oynatmak manalarının dışında *Böksenmek* söylenişinde memesini oynatmak, göğüslerini hoplatmak ve bunlarla bağlantılı olarak mecazen şuh davranışlar sergilemek, cilve yapmak içeriklerine sahiptir.

662– **Büksülmek:** Tomurcuklanmak manası ile ilişkili olarak yarılmak (örneğin tohum veya gonca), yarılarak açılmak, çatallanmak (göğüs, meme) manaları da vardır.

663– **Büksütmek:** Yarmak (örneğin tohum veya gonca), yararak açmak, degajesini açarak göğsün üst kısmını göstermek (dekolte giyinmek), göğüslerini ileri itmek, göğsünü yukarı kaldırmak anlamları bulunur.

664– **Bükünmek:** Raks etmek, dans etmek anlamından başka karın ağrısından kıvranmak manası da bulunmamktadır.

665– **Bülemek:** *Büğlemek* olarak da söylenen sözcük üflemek manasına gelir. Büğü/Büyü sözcüğü ile de alakalı görünen kelimenin aynı zamanda okuyup üflemek (üfürükçülük yapmak) içeriği ile kullanılıyor olması kuvvetle muhtemeldir.

666– **Bülte:** "Deste" manasındaki kavramın Türkçe'ye *Bölte* olarak da aktarılması mümkündür. Çünkü sözcük *Bül/Böl* kökünden kaynaklanmış olup Bölmek veya Bölünmek ile ilgilidir.

667– **Büremeç:** Niteliği tam olarak netleştirilememiş olmakla birlikte bir tür börek olarak açıklanan kelimenin *Böremeç* söylenişi de bulunmaktadır ve Börek sözcüğü ile bağlantısı açıktır.

668– **Bürenmek:** "Tamamlanmak" olarak verilen anlamdan başka "Kemale ermek" ve "Tomurcuklanmak" manalarını da içeririr.

669– **Bürkençek:** "Çarşaf" (giysi) anlamından başka *Börkençek* söylenişinde "Pelerin" manasına da rastlanmıştır.

670– **Bürkenmek:** Özellikle de havluya, bornoza, çarşafa, pelerine sarınmak manalarında kullanılır.

671– **Bürkev:** Sözcüğün anlamı tam olarak kanatları altına alma, üzerini örterek koruması altına alma demektir. Yırtıcı kuşların kanatlarını yavrularının üzerine örtmesi için de *Bürkmek/Bürkümek* fiili kullanılır.

672– **Bürkütmek:** Kanatlarını açmak (özellikle de yırtıcı kuşlar için), kanatlarını açarak gökte durmak, kanatlarını üzerine örtmek, kanatlarının altına almak anlamları bulunur.

673– **Büskeç:** "Bisküvi" veya "Gofret" anlamına gelen sözcüğün *Püskeç* söylenişi de vardır. Avrupa dillerinden köken alan "Bisküvi" (ve halk ağzındaki söylenişi olan "Püskevi") sözcüğü ile kısmi de olsa benzeşim görülmekteyse de bu durum çok net değildir. Türkçe *Bişmek/Büşmek/Büşemek* fiileri ile olan bağlantısı da dikkate alınmalıdır. Ancak kanaatimizce bu yöndeki ilişki de kesin değildir.

674– **Bütürmek:** "İkmal etmek" manasındaki sözcüğün "Yaratmak" anlamına *Büdürmek* biçimi ile rastlanmıştır.

675– **Büvelek:** Hayvanlara yapışıp bırakmayan ve hatta acıdan kilometrelerce koşarak kaçmalarına neden olan iri sineklere verilen isimdir. *Büğelek* olarak da söylenen sözcüğün kökenindeki anlam bağlanan, bağlanıp bırakmayan canlı demektir.

676– **Büvemek:** İlüzyon yapmak şeklinde verilen anlam aslında *Büğemek* (bağlamak) sözcüğünün farklı bir söylenişinden ibarettir. "Göz bağlamak" veya "Gözbağı yapmak" deyimlerine denk düşer. "Büvez" (illüzyonist) kavramı da *Bağıcı* (gözbağıcı) demektir.

677– **Büyü:** "Sihir" manasındaki kavram pek çok lehçede *Böğü/Bögü/Bügü/Büğü* söylenişine sahiptir. Anadolu'da *Buğu* olarak da telafuz edilir. Sözcüğün kökeninde sıradışı zihinsel yeteneklerin kullanılması içeriği bulunur. *Mög/Möy/Müy/Büy* kökünün boynuz anlamı da sihirbazların güçlerini simgelemesi ve hatta sihir için boynuzdan yararlanılması anlayışını da ortaya koyar. *Büyüz* (sihirbaz değneği) kelimesi de Müyüz (boynuz) ile doğrudan bağlantılıdır.

678– **Büyülmek:** Beğenilmek, sevilmek manasandaki sözcük aslında "Gözünde büyümek" veya "Gönlünde büyümek" deyimlerini karşılamaktadır.

679– **Büyürtmek:** Orijinal dilde Büğürtmek olarak yer alan sözcüğün "Ğ" düşmesi (veya uzun "A" kısalması) ile *Bürtmek* biçimi de bulunur. "Hissetmek" (sezmek) demek olan fiil zihinsel daha doğrusu metafizik yeteneklerin kullanılması ile ilgili olan *Bügü/Büğü/Büyü* fiil kökü ile bağlantılıdır.

680– **Cabalak:** Yün yığını demek olan kavramın *Cap/Cab/Yab/Yap* kökü üzerinden *Yapağı* sözcüğü ile bağlantılı olduğu görülen kelimenin *Yabalak/Yapalak* söyleyişi de mevcut olmakla birlikte, burada "Kar lapası" manası daha baskın olduğu için orijinal biçim tercih edilmiştir. Gerçekte lapa lapa yağan karın yün yığınına benzetilmesi söz konusudur.

681– **Cabay:** "Barbar" manasındaki sözcüğün Cab/Yab kökü üzerinden *Yaban* kavramı ile bağlantısı vardır ve "Yabani" olarak da açıklanması mümkündür. Tarihsel süreç içerisinde Asya Türkçesi'nden Anadolu Türkçesi'ne geçişte "C" harfi ile başlayan pek çok kelime "Y" ile başlayacak biçimde dönüşmüştür. Bu nedenle "C" ile başlayan sözcüklerin olduğu gibi mi yoksa C/Y dönüşümü ile mi aktarılacağı ciddi bir sorundur. Burada kesin bir formülü olmayan söyleyiş kolaylığı, kulak uyumu gibi göreceli unsurlar ile anlamdaki özgünleşme düzeyi dikkate alınmıştır. Yeterince özgünleşen anlamlarda söyleyiş olabildiğince korunmaya çalışılmıştır.

682– **Cağadal:** Astronomi'de "Samanyolu" kavramını karşılayan sözcüğün Türkçe'ye "Yağadal" olarak aktarılması da mümkündür.

683– **Cağak:** Anlam kayması ile "Duş" için kullanılan kavram aslında derenin, ırmağın yıkanmaya müsait yerlerini tanımlar. Hafif akıntılı yerler için de kullanılır.

684– **Cağan:** Hisar, kale anlamları taşıyan kelime heybet içeriğine de sahiptir. Türkçe'de *Cağ/Yağ/Zağ* kökü büyüklük, irilik, devasalık bildirir. Örneğin *Yağna/Zağna* veya *Yağan/Zağan* sözcükleri "Fil" manası taşır.

685– **Cağım:** *Cağ/Yağ/Yak* kökü üzerinden *Yahşı/Yakşı* ve *Yakışık* sözcükleri ile bağlantılı olan kavramın Türkçe'ye "Yakım" olarak aktarılması da mümkündür. Bu durumda *Yakın* sözcüğü ile bağlantısı da "Sempati" manasına uygun düşecektir.

686– **Cağlık:** Anadolu halk kültüründe de kullanılan sözcük, odada ahşap bir sekinin veya divanın altında bulunan gizli banyo köşesini tanımlar. Banyo yapılacağı zaman minderler ve örtüler kaldırılır. Köşeden itibaren diğer kısımların aksine çivisiz olarak dizilmiş 8-10 tane tahta yerinden çıkarılır.

Alttaki taş veya beton zeminde dışarıya açılan bir su gideri bulunur. Kovalarla odaya su taşınarak hazır hale gelen banyoda yıkanıldıktan sonra seki veya divan eski haline getirilir.

687– **Cakarmak:** Direktif vermek, talimat vermek manasındaki kelime gerçekte Türkçe'deki *Yakarmak* fiilinin farklı bir söylenişidir. Ancak anlam *Caka/Yaka* bağlantısı üzerinden yöneltmek (yönlendiricek şekilde konuşmak) içeriğine sahip olduğu için orijinal biçim korunmuştur.

688– **Cakşı:** Selam manasında açıklanan kavram gerçekte *Yahşı/Yakşı* (hoş, güzel) kavramının selam sözcüğü olarak kullanılmasından kaynaklanır. Bu mana ile ilgili olmak kaydıyla türev kelimeler için de aynı açıklama geçerlidir.

689– **Cal:** Ücret, kira, fiyat gibi anlamlarda kullanılan sözcüğün farklı lehçelerde küçük anlam farklılaşmaları ile *Jal/Yal/Cal/Çal/Şal* biçimindeki söylenişleri mevcuttur. Açıklama bu mana ile ilgili olmak üzere türev kelimeler için de geçerlidir.

690– **Calamak**: Zirai aşılama yapmak manasındaki kavramın Türçe'ye *Çalamak* olarak aktarılması da mümkün olmakla birlikte başka bir lehçede *Çalamak* karşılığında "Mayalamak" anlamına rastlanmış ve bu nedenle orijinal biçim tercih edilerek her iki kavram kendi anlamı ile aktarılmıştır. "Aşılamak" manasına *Jalamak* biçiminde, "Mayalamak" anlamına *Şalamak* biçiminde de rastlanmıştır.

691– **Calayık:** *Çalamak/Şalamak* fiili bez bağlamak (mesela ağaca) anlamında kullanılmaktadır. Burada bir ses dönüşümü ile kundak (bebek sargısı) manasındaki kelimenin *Şalayık/Çalayık/Calayık* biçimine geldiği anlaşılmaktadır.

692– **Calın :** "Alev" manasındaki sözcüğün değişik lehçe ve şivelerde *Jalın* söylenişi de bulunmaktadır. Aynı manaya sahip olan Türkçe *Yalın* sözcüğünün farklı bir söylenişi olarak da değerlendirilebilir.

693– **Calınmak:** Rica etmek, istirham etmek, dilencilik yapmak, yalvarmak, dalkavukluk etmek şeklindeki birbiri ile bağlantılı bir dizi anlamı bulunur.

694– **Calmağış:** Köpekbalığı anlamında kullanılan sözcük aslında *Yalmavuz/Calmağuz* (dev, canavar) sözcüğünün farklı bir söyleniş biçimidir. Ancak köpekbalığı manasında bu şekilde kullanıldığı için farklı bir sözcük olarak kabul edilmiştir.

695– **Camanbay:** Şaman manasında kullanılan kavram aslında kelime anlamı olarak sıradışı işler yapan kişi demektir. *Caman* sözcüğü Türkçe'deki *Yaman* kelimesinin farklı bir söylenişi olup, yaklaşık olarak da benzer manalar taşır. Güçlü, korkutucu, sıradışı hatta duruma göre fena, şerli gibi anlamları bulunur. İkinci kısmı oluşturan *Bay* ise erkek kişi demek olduğu kadar zenginlik ve çok fazla şeye (burada yeteneğe) sahip olmayı anlatır. *Camanlamak* fiili ise "Keramet göstermek" (fevkalade iş yapmak, sıradışı işler başarmak) anlamlarına gelir.

696– **Canaş:** Sevgili anlamındaki kavram Farsça "Can" sözcüğü ile alakalı olmayıp Türkçe *Can/Yan* kökünden yanında bulunan, yanaşılan kişi demektir.

697– **Canaşmak:** Hizaya girmek, yan yana olmak, aynı hizada olmak, paralel olmak içeriklerini ihtiva eden fiil Türkiye Türkçesi'ndeki *Yanaşmak* fiilinin farklı bir söylenişi olmakla birlikte aralarında önemli bir anlam farklılığı bulunmaktadır. *Yanaşmak* fiili yandan yaklaşmak manası taşırken *Canaşmak* ise aynı yanda olmak, aynı yöne doğru olmak manalarını barındırır.

698– **Cankoz:** Karaçayca'da Kardelen çiçeği demektir. Ancak çevredeki Kafkas dillerinde de kullanılmaktadır. Sözcüğün yapısı büyük olasılıkla Türkçe olduğunu düşündürmektedir. Ancak etimolojisine dair net bir açıklama yapılamamıştır.

699– **Caraklanmak:** "Silahlanmak" demek olan sözcüğün "Kibarlık etmek" manası da vardır. Carak sözcüğü de "Silah" manasına geldiği gibi aynı zamanda "Kibar" demektir. Fakat bu iki mananın türeyiş biçimleri farklıdır. *Carmak/Yarmak* fiilinden türeyen *Carak/Yarak* (yarıcı, kesici nesne) sözcüğü silah demektir. Kibar manası ise Car (ses) köküyle ilişkili olup güzel konuşan (veya kompliman yapan) içeriğine sahiptir.

700– **Caramak:** "Kompliman yapmak" veya "Kur yapmak" manası gerçekte *Car* kökünün "Seslenmek" içeriği üzerinden mecazen güzel söz söylemek, hatta nağmeli, ahenkli sözler söylemek anlamında kullanılarak ortaya çıkmış görünmektedir. *Yaramak* fiili ile olan bağlantısı da bu anlamı güçlendirmektedir. Türevi olan *Caraşmak* fiili "Serenat yapmak" şeklinde Türkçe'ye çevrilebilir.

701– **Caranmak:** Kibarlık etmek, kibar davranmak, iltifat etmek demek olan sözcük Türkçe'deki *Yaranmak* fiilinin eşdeğeri olmakla birlikte anlam farklılaşmış olduğu için orijinal söyleyiş ile aktarılmıştır.

702– **Carapazan:** Anlamı "Sahur davulcusu" veya "Ramazan davulcusu" olarak verilen kavram bileşik bir kelime gibi görünmektedir. Car ve Pazmak/Basmak sözcüklerinin bileşmesiyle oluştuğundan Anadolu Türkçesi için "Carabasan" (yani bağıran veya aşırı yüksek ses çıkaran) biçimine de ulaşılabilir.

703– **Caratmak:** "İltifat etmek" manasındaki kavram bileşik bir kelime de olabilir. *Car* sözcüğü ve *Atmak* fiili üzerinden "Car atmak" (yani "Laf atmak") manasına da ulaşılabilir.

704– **Cargak:** Hymen (kızlık zarı) manasındaki kelime *Car/Yar/Zar* kökünden türemiş olup *Yarmak* fiili ile alakalıdır ve yarılan şey demektir. Türkçeye "Yargak" veya "Yarcak" olarak aktarılması da mümkündür.

705– **Cargıl:** Mitolojide "Haberci meleği / tanrısı" manası taşıyan kelimenin *Jargıl* biçimi de mevcuttur. Seslenme, nida etme bildiren *Car/Jar* kökünden türemiştir.

706– **Carık:** Nur (kutsal ışık), aydınlık manasındaki kelimenin *Jarık/Yarık* söylenişleri de yaygındır.

707– **Carıklık:** Ölmüş bir insandan bahsedilirken söylenir. Yaklaşık olarak "Rahmetli/Rahmetlik" kavramını karşılar. Sözcüğün kökündeki aydınlık (nur) manası dikkate alınarak "Nurlar içinde yatsın" şeklinde çevrilmesi de mümkündür.

708– **Carkuday:** "Yar/Car/Cer/Yer" ve "Kuday" (tanrı) sözcüklerinin bileşik halidir. Yer tanrısı, toprak tanrısı demektir. Anadolu'da yarılmış gibi duran dik uçurumlara *Yar* denilir. Bu bağlamda toprağın yarılması veya topraktan çıkma anlayışı ile de alakalı görünür.

709– **Carlık:** Eski Türkçe'de Yarlık/Carlık kelimesi Ferman, Emirname anlamlarına gelir. Ancak 1900'lü yılların başında Altay bölgesinde ortaya çıkmış bir dinsel görüş olan Burhanizm akımı da "Carlık" olarak nitelenmiş ve taraftarlarına da "Carlıkçı" (çoğulu "Carlıkçılar") denilmiştir. Rus hükümeti tarafından kendisine karşı isyan olarak görülen bu dinsel anlayış silah gücüyle bastırılmış ve onu anlatan "Carlık" kavramı kaynaklarda yanlı bir biçimde olumsuz anlamlar yüklenerek tanımlanmıştır. Günümüzde ise daha nesnel ve tarafsız tarihsel çözümlemeler yapılabilmektedir.

710– **Carma:** Türkçe *Yarma* sözcüğü ile doğrudan ilgili olan kelimenin ilk anlamı Parça (bölünmüş şey) olup, ikinci anlam ise Yarma (kırılmış buğday veya bulgur) kavramı ile ilişkili olsa da belirgin bir farklılaşma ile "Bakliyat" kastedilir olmuştur.

711– **Casak:** Türkçe'deki *Yasak* sözcüğünün farklı bir söylenişi olmakla birlikte yasa (kanun) ile yapılmış düzenleme içeriği ile "Vergi" veya "Harç" (devlet gücüyle alınan para) anlamında kullanılmaktadır. Bu nedenle orijinal söyleyiş ile alınmıştır.

712– **Caşıl:** Türkçe *Yeşil/Yaşıl* sözcüğünün farklı bir söylenişi olan kavramın anlamı farklılaşarak "Sebze" ("Yeşillik" de denildiği gibi) karşılığında kullanılır olmuştur.

713**– Cavankul:** Orduda askeri diziliş içerisinde sağ cenahı tanımlayan kavrama *Cavankul/Çavankul/Savankul/Sağankul* olarak da rastlanır.

714– **Caya:** Yaratıcı, yayıcı, dağıtıcı gücü ifade eder. Kelime *Cay/Yay/Yaz* köküden türemiştir. *Yaz* bağlantısı ile kaderi yazan manasını da ifade eder. Ancak bu anlam geri plandadır ve belirgin değildir.

715– **Cayamak**: Türkçe "Yaya" sözcüğü ile de bağlantılı gözüken kavram "Çayamak" (su kabarmak) fiili ile de ilişkilidir. Bitkilerin filizlenip büyümesi, çocuğun ayaklanıp yürümesi (bir anlamda varoluşa katılması) da bu kavramla ifade edilir. Sözcüğün "Yaratmak" manası da bu ilişki çerçevesinde değerlendirilmelidir.

716– **Cayalmak:** "Bahar gelmek" demek olan fiilin Cay/Yay kökü üzerinden *Yayılmak* fiili ile da bağlantısı bulunur. Baharın, enerjinin, sıcağın, çiçeklenmenin her yana yayılmasını ifade eder. Ayrıca *Yaratılmak* manasını da içerir.

717– **Cayık**: Tufan veya sel manasında kullanılan kelimenin farklı lehçe ve şivelerde *Çayık/Cayık/Jayık/Yayık* biçimlerine yaygın olarak rastlanır. Ayrıca mitolojide ırmak tanrısının adı olarak da kullanılmaktadır.

718– **Caylanmak:** Türkçe "Yaylanmak" fiili ile de ilişkili görünen kavram sekmek, sekerek gitmek, sıçramak manalarına gelir. Caylan (ceylan) sözcüğünün de bu fiille alakalı olma ihtimali dikkate alınmalıdır.

719**– Cazgırmak:** Birinin ayıbını söylemek, günahını herkese söylemek, ifşa etmek manasına gelir. Türkçe günah, suç, ayıp bildiren *Cas/Caz/Yaz/Yas* kökünden türemiştir.

720– **Cebsenmek:** Silahlanmak demek olan fiil "Cebe" (silah) sözcüğünden türemiş olup aradaki "E" harfi düşmüştür. Sözcüğün *Cepsenmek* biçimindeki söylenişi de mevcuttur.

721– **Ceğeken:** "Porsuk" manasındaki kelimenin *Çeğeken* söylenişi de vardır. Ayrıca *Değeken* söylenişi ile "Kutup porsuğu" anlamına da rastlanmıştır. Ancak burada anlam az da olsa farklılaşarak özgünleştiği için bu kelime ayrıca verilmiştir.

722– **Ceğeren:** Antilop, dağ keçisi, ceylan gibi açıklamalarla verilen sözcük için eldeki verilerle en doğru mana "Moğol ceylanı"dır. Kavram da zaten Moğolca kökenli gözükmektedir. Bu mana tercih edilmiştir. *Ceyeren* biçimi ile rastlanan kavram Türkçe'de *Ceren* olarak yer alan kelimenin de ilk ve orijinal biçimidir. *Ceyren* olarak söylendiğine de rastlanır.

723– **Celbev:** *Cel/Yel* kökünden türeyen kelime çadırın rüzgarda uçmaması için bağlanmasında kullanılan ipi tanımlar. Türkçe'ye *Yelbev* (Yelbeğ: Yel bağı) olarak aktarılması daha doğru göründüğü halde anlam ve söyleyiş yeterince özgün bulunduğu için orijinal dildeki biçimi ile alınmıştır.

724– **Celbezek:** Türkçe'ye *Yelbezek* biçiminde aktarılması mümkün olan Solungaç anlamındaki kelime için asıl söyleyiş tercih edilmiştir. Başka bir lehçede *Yelbezek* için hafifmeşrep, hercai, aklı havada anlamlarına rastlanmış ve kelime bu içerikler ile aktarılmıştır.

725– **Cengetey:** *Cenge* yani Türkçe *Yenge* sözcüğü ile bağlantılı olduğu görülen kelime büyük olasılıkla başka kadınları fuhuş yaptırmak için kullanan kadın (Patroniçe) manasında kullanılmaktadır.

726– **Cer:** Toprak, parsel**,** vatan ülke gibi manalar Yer sözcüğünün farklı bir söylenişinden kaynaklanır. Bundan başka dilencilik, bağırarak yardım toplama, açık artırma ile mal satma gibi manaları da bulunmaktadır ancak bunlar Car (ses) kökü ile bağlantılı görünmektedir.

727– **Cereşmek:** Cer/Yer kökü bağlantısıyla (yere çömelerek oturmak yani barış görüşmesi yapmak veya karşılıklı dinginleşip oturarak savaşı bırakmak) içeriğinde olduğu tahmin edilen fiilin "Mütareke yapmak" (silah bırakmak) manası silahların gömülmesi geleneğinden kaynaklanan eski bir anlayışa da dayanıyor olabilir. Bu durumda Cer (Yer) ve Eşmek kavramlarının bileşik hali olduğu da öne sürülebilir.

728– **Cerge:** *Yer/Cer/Çer* kökünden türeyen ve saf, sıra (dizi) manalarındaki kelimenin *Çerge* söylenişi de mevcuttur. Sözcüğün ve türevlerinin C/Ç dönüşümü ile birbirlerine karıştığı pek çok örnek vardır ve ayrıştırılmaları da her zaman mümkün olmamaktadır. Örneğin *Cergeşmek* fiili sıraya girmek, saf oluşturmak, hizaya girmek anlamları ile görünürken *Çergeşmek* ise kamp kurmak, ordugah kurmak içeriklerine sahiptir. Bu kavramların ve karşılıklarının farklı şivelerde yer değiştirdikleri görülmektedir. Ancak hepsinde ortak nokta olarak sıraya girme, düzene girme, askeri bir düzen oluşturma, yerleşme anlamları bulunur.

729– **Cerme:** Büyük olasılıkla "Sırık biberi" kastedilmektedir.

730– **Cermek:** *Yer/Cer* kökünden türeyen fiil yere saplamak, bir şeyi yere dikmek anlamı taşır. *Cerek* sözcüğü de yere saplanacak olan uzun sırık anlamına gelir. Örneğin *Fasülye cereği* gibi.

731– **Ceye:** Parantez olarak açıklanan kavram *Cey/Cay (Yay)* sözcüğü ile alakalıdır. Parantezin yaya benzetilmesi ile alakalıdır.

732– **Ceyme: "**Çarşaf (yatak örtüsü)" anlamındaki kelime *Ceymek (Yaymak)* fiilinden türemiştir.

733– **Cığışmak: "**Güreşmek" manasında kullanılan kavram Türkiye Türkçesi'ndeki *Yığışmak* fiilinden başka bir şey değildir. Fakat anlam son derece özgünleştiğinden orijinal biçim korunmuştur. Güreşen kişilerin üst üste binmesinden veya birbirlerini alta almalarından kaynaklanan bir tanımlamadır.

734– **Cığra:** "Anason" demek olan kelimenin *Cığıra* biçimindeki söylenişi de bulunur.

735– **Cılgamak:** "Kaymak" veya "Akmak" (daha özel bir anlamla "Paten kaymak") karşılığında kullanılan *Yılgamak/Çılgamak/Cılgamak/Jılgamak* fiili ayrıca yeni yıla girmek demektir, fakat bu mana *Yılgamak* kavramında verilmiştir. Sözcüğün kökeninde uzamak, uzayıp gitmek anlamı yer alır. Örneğin *Cılga/Yılga* sözcüğü ırmak (nehir) manası taşır. *Ilganus* ise iri, uzun ve hızlı hareket eden ırmak balıklarına verilen bir addır. Aynı ses dönüşümleri türev sözcüklerde de farklı lehçe ve şiveler içerisinde görülür. Örneğin *Jılgan* (kaygan) kelimesine başka bir lehçede *Cılgan* biçiminde rastlanır.

736– **Cılgayah:** Paten pisti manasındaki sözcüğün Resmi Türkiye Türkçe'sine uygun söyleyişi aslında "Cılgayak" olmalıdır. Kelime kökeninde kökeninde uzamak, uzayıp gitmek anlamları bulunmaktadır. *Cılga/Yılga* sözcüğü ırmak (nehir) demektir. Sözcüğün kavramsal olarak ortaya çıkışında ise büyük olasılıkla donmuş ırmakların paten kaymak için kullanılıyor olması belirleyici olmuştur.

737– **Cır:** *Ir/Yır/Jır/Cır* sözcükleri küçük anlam farklılıkları ile pek çok lehçe ve şivede şarkı, türkü, melodi, nağme, ötüş, cırlama içeriklerini ihtiva eder.

738– **Cıygı:** İstif, stok anlamları verilen kavram *Cıy/Cığ/Yığ/Yıy* kökünden türemiş olup Anadolu Türkçesi'ndeki Y*ığmak* fiil ile doğrudan bağlantılıdır. Sözcüğün kökensel açıklaması tam olarak yığılmış şeyler demektir.

739– **Ciyde: "**Yabani İğde" ağacı için kullanılan kavramın değişik lehçelerde anlam farklılaşmaları ile *Cide/Ciğde/Yiğde/Yiyde* biçiminde farklı söylenişleri bulunur. Bu anlamlar bazen kavak veya söğüt ağacını kastedecek derecede farklılaşabilmektedir. Türkçe *İğde* sözcüğü ile bağlantısı son derece belirgindir.

740– **Ciyelek:** "Kiraz" anlamındaki sözcük *Ciyelek/Ciğelek/Çiğelek* dönüşümü ile *Çilek* sözcüğüne bağlantılıdır. Ancak anlam son derece farklılaşmış olduğundan farklı bir kavram olarak değerlendirilmiştir. Sözcüğün *Çiyelek* biçimine de rastlanır. *Çiye/Şiye* ise vişne demektir.

741– **Col:** Talih, baht, şans anlamındaki kelime Türkçe *Yol* sözcüğünün farklı bir söylenişidir. Eski Türk kültüründe Yol kavramı insanın hayat çizgisi ile ilişkilendirilmekteydi. Burada da bu durumun bir yansıması söz konusudur.

742– **Congala:** "Kabus" demek olan kelimenin *Jongala* söylenişi de bulunur.

743– **Cortan:** "Lor peyniri" olarak verilen anlam *Cortan/Yortan/Yoğurtan* bağlantısı ile *Yoğurt* sözcüğü ile ilişkilidir. Lor peynirinin yoğurda benzetilmesi söz konusudur.

744– **Cöke:** Ihlamur anlamındaki kelimenin *Cöğe/Çöğe/Çöke* söylenişleri de mevcuttur.

745– **Cörme:** İçine kokoreç doldurularak sarılıp kızartılan işkembeyi tanımlayan özel bir tür yemeğin adı olan kelime *Yörmek/Cörmek/Çörmek* (sarmak, etrafına dolamak) fiilinden türemiştir. *Çörgem/Cörgem* (mumbar dolması) ve *Yörgemeç* (kokoreç) sözcükleri ile de doğrudan bağlantılıdır.

746– **Cuğur:** Mısır (bitki) manası, çok büyük olasılıkla bitkinin çana veya üflemeli çalgılara benzetilmesi nedeniyledir. Rumeli'de *Cuğur* sözcüğü büyük çıngıraklar için *Çuğur* ise Türk Dünyası'nın değişik yörelerinde düdük, kaval anlamlarında kullanılır.

747– **Cuğurt:** Orijinal dilde *Cuvurt* olarak yazılmış olan kelimenin "Cacık" anlamı bulunmaktadır. *Cuğurt/Coğurt* dönüşümü üzerinden *Yoğurt* sözcüğü ile olan bağlantısı dikkate değerdir.

748– **Culbanmak:** Anadolu'da *Cılbanmak* fiili soyunmak, giysilerini çıkarmak anlamında kullanılır. Burada ise tamamen yılanını deri değiştirirken eski deriyi soyup çıkarması için verilen bir açıklama vardır. *Cul/Yul/Yül* kökü Türkçe'de traş olmak, tüy dökmek, tüysüz kalmak, çıplaklaşmak bildirir.

749– **Culbuğa:** "Yılanının değiştirdiği deri" manasındaki sözcüğün kaynaklandığı *Culbanmak/Cılbanmak* fiili soyunmak demektir. Sözcüğün ikinci kısmı ise ayrıca Buğa (ejderha, yılan) kavramı ile de bağlantılı görünmektedir. Bu takdirde anlam tam olarak soyunmuş yılan olarak görülür. Diğer bir olasılık ise *Bağa* (kabuk) sözcüğünden dönüşmüş olmasıdır.

750– **Culduz:** *Ulduz/Ildız/Yıldız/Yulduz/Culduz* dönüşümü ile Yıldız sözcüğü ile de doğrudan bağlantılı olan kavramın derleme esnasındaki bir tarif hatası veya yanlış anlama nedeniyle mi bu şekilde tanımlandığı yoksa gerçekten yöresel olarak bu içeriğin mi kastedildiği anlaşılamamıştır. Fakat *Cul/Yul* kökünün hayvanların tüyleri veya kuyrukları ile ilgili kavramlar türettiği de kesindir. Burada bir benzetme yapılmış da olabilir.

751– **Culgu:** Kuş türünden hayvanların tüylerini kabartmasını tanımlayan kavrama *Çulgu* biçimiyle de rastlanmaktadır.

752– **Curamak:** Sözcük *Curamak/Cuğramak/Yuğramak/Yoğramak* dönüşümü ile *Yuğurmak/Yoğurmak* fiillerine bağlıdır.

753– **Curmak:** Dilmek, dilimlere ayırmak demek olan fiil *Carmak/Curmak/Cırmak/Yırmak/Yarmak* dönüşümü içerisinde değerlendirilmelidir.

754– **Cürek:** İskambil oyunlarında "Kupa" anlamında kullanılır. Şeklin kalbe benzetilmesinden kaynaklanır. Ayrıca "Cesaret" anlamı da vardır. Türkçe *Yürek* sözcüğünün farklı bir söylenişinden ibarettir.

755– **Cürekey:** Bağırtlak kuşu manasındaki sözcüğün *Çürekey* söylenişi de mevcuttur.

756– **Cüzün:** "Eşkal" (dış görünüm) manası taşıyan sözcük *Cüz (Yüz)* kelimesinden kaynaklanmaktadır.

757– **Çabak:** Kimi şivelerde tatlısuğu balıklarına verilen genel bir isim olan kavram kimilerinde tatlısu balıklarının bazı özel türlerini tanımlamak için kullanılır. Anadolu Türkçesi'nde "Çapak balığı" olarak bilinen türün adı ile de doğrudan alakalıdır. Bir veya iki lehçede ise tamamen daha genel bir anlamla "Balık" kavramını karşılar. Ayrıca Balık Burcu'nun adı olarak da görülür.

758– **Çaçık:** Kaymağın saçılarak (serilerek) kurutulması nedeniyle S/Ç dönüşümü ile *Saçmak/Çaçmak* fiilinden türemiştir.

759– **Çağakmak:** Çağ ve Akmak sözcüklerinin bileşik biçimi gibi görünen fiilin, *Çağıkmak* söylenişi dikkate alındığında tek bir sözcükten oluşma ihtimali de vardır. Her iki söyleniş de zaman için "Geçmek" manasında kullanılmaktadır.

760– **Çağan:** Bayram, Yeniyıl başlangıcı, Ocak ayı manaları dışında temiz, parlak, aydınlık, beyaz anlamları da bulunur.

761– **Çağat:** Sözcük her ne kadar "Saat" kelimesinden benzeşim yoluyla oluşmuş gözükse de (hatta bu ihtimal gerçekten çok yüksek olduğu halde), Türkçe *Çağ/Çak* (zaman) kökü ile tam bir uyum içerisinde olup yabancı bir sözcük olarak nitelemek için bile herhangi bir neden bulunmayacak kadar Türkçe olduğu söylenebilir.

762– **Çağaz:** Farsça "Kağıt" sözcüğü ile etkileşim olup olmadığı net değildir. Sondaki "T-Z" dönüşümü etkileşimi akla getirse de baştaki "Ç" sesi "K" dönüşümü ile uyumlu değildir. *Çağmak* (beyazlamak, ışıklanmak) fiili kağıdın renginden ve ışık geçirmesinden dolayı bu sözcüğün kökünü oluşturur.

763– **Çağban:** Oruç manası taşır. "Çağbanmak" fiili ise oruç tutmak demektir. Kelimenin kökeni maalesef net değildir. Ancak yorum yoluyla sonuca varılmaya çalışılabilir. Mançu, Türk ve Moğol kültürlerinde kullanılan "Baçağ" (oruç) sözcüğündeki "Ç" ve "B" harflerinin (sözcüklerin lehçeleri arasında geçişinde nadiren de olsa rastlanan bir durumla) yer değiştirmesi ile form değişikliğine uğradığı izlenimi uyandırmakla birlikte sesli harflerin diziliminde değişiklik meydana gelmesi bu kanaati zayıflatmaktadır. Diğer akla gelen bir husus ise İslam kültüründe üç aylar olarak bilinen ve oruç tutma geleneğinin uygulandığı ayların ikincisi olan "Şaban" sözcüğünden kaynaklanmış olabileceğidir ki, buradaki eksik kalan nokta da her ne kadar Şaban ayında da isteğe bağlı olarak oruç

tutuluyor olsa da İslam inancındaki asıl oruç ayının Ramazan olduğu gerçeğidir. Dolayısıyla oruç sözcüğü ile özdeşleşmesi gereken kelime Ramazan'dır. Diğer izahat ise kelimenin etkileşim dahi olmaksızın Türkçe olduğunu kabul ederek etimolojik bir çözümleme yapmaktır. Buradaki en mantıklı açıklama ise şu şekilde olmalıdır: Sözcük "Çağ" (vakit) kavramından türemiştir. Belirli bir vakte kadar bekleme (aç durma) anlamı kastedilmektedir.

764– **Çağdamak:** "Asayişi sağlamak" manası verilen kavram, büyük olasılıkla "Açığa çıkarmak" veya "Aydınlatmak" içerikleri üzerinden bu anlama evrilmiştir. *Çağ* kökündeki aydınlık bildirme en azından bir bağlantı olarak dikkate alınmalıdır. Karanlık bir alana fener veya meşale tutarak aydınlatıp orada suç işlenme olasılığını ortadan kaldırmak veya işlenmiş suçu görmek asayişin sağlanmasını ifade eder. Ayrıca *Çağ* kökünde ispiyonlamak, haber vermek anlamları da yer alır.

765– **Çağılga:** "Abonelik" anlamı taşıyan kavram orijinal dilde *Çakılga* biçimindedir. Türkçe'ye *Çağ* (zaman) bağlantısı dikkate alınarak "Ğ" ile aktarılmıştır. Ancak esas söyleyişteki "Çakılıp kalma" manası geri planda kalmaktadır. Bu nedenle orijinal biçimde tercih edilebilir. Aynı açıklama sözcüğün fiili olan *Çağılgamak/Çakılgamak* için ve bu mana ile bağlantılı olmak kaydıyla türev sözcükler için de geçerlidir.

766– **Çağılmak:** Sözcüğün orijinali *Çagulmak* şeklindedir. "İftiraya uğramak" dışında "İtham edilmek" manası da bulunur. İhbar edilmek, ispiyonlanmak manalarına da rastlanır.

767– **Çağımgaç:** İlk bakışta *Çağ* (zaman) sözcüğü ile ilgili görünmekle birlikte *Çav/Sav* köküyle de bağlantılı olup, buradan *Çava/Sava* (haber) kavramıyla da alakalıdır.

768– **Çağınmak:** Tarih belirlemek, gün atmak anlamlarından başka samimiyet göstermek, samimi davranmak içeriği de vardır.

769– **Çağır:** "Şarap" anlamındaki sözcüğe Şağır biçimiyle "Kırmızı şarap" açıklaması ile rastlanmıştır. Çakır/Şakır söylenişleri de mevcuttur.

770– **Çağırga:** Davetiye, celp kağıdı anlamındaki kelimenin Şemsiye manası da bulunur, ancak bu mana *Çağmak* (ışımak, ışık vurmak) fiili ile alakalıdır.

771– **Çağıtmak:** Sözcüğün orijinali *Çagutmak* şeklindedir. "İftiraya atmak" dışında "İtham etmek" manası da bulunur. İhbar etmek, ispiyonlamak manalarına da rastlanır. *Çagumak* fiili de benzer anlamları içerir. *Çagu* (iftira), *Çaguçu* (iftiracı) kelimeleri de aynı kökten türemiştir.

772– **Çağnamak:** Yerde yuvarlanmak manasındaki kelime eşek, katır, köpek gibi hayvanların yere yatarak güneş ışığı altında debelenmelerini tanımlar. Ayrıca "Çağmak" fiilinin güneş ışığının bir yere vurması anlamı dikkate alındığında kavramın içeriği biraz daha netleştirilebilir.

773– **Çağra:** "Ezan" anlamı verilen kavramın ilk olarak Çağrı (davet) ve Çağırmak (davet etmek) sözcükleri ile bağlantısı belirgin biçimde görülse de "Çağ" (zaman) içeriği ile olan alakası da göz ardı edilmemelidir.

774– **Çağramak:** Sözcüğün "Parlamak" anlamından başka "Beyazlaşmak" manasına da rastlanır. Bundan başka "Bağırarak seslenmek", "Davet etmek" anlamları da bulunmaktadır. "Ezan okumak" için kullanıldığı da görülmektedir.

775– **Çağraşmak:** Sözcüğün "Ezan okumak" manasının Türkçe'de var olan *Çağrışmak* fiilinin içeriğine aktarılması da mümkündür.

776– **Çakağçak:** Saat durması veya veya verilen sürenin dolması için kullanılan kavram gerçekte halk inançlarından kaynaklanır. Evrenin durduğu bille (alemin durduğu an) olarak bilinen anlayışa göre Nevruz'da tam gece ile gündüzün eşitlendiği anda bütün doğa ve tüm kainat, canlı cansız tüm varlıklar bir anlık bir uykuya dalar, sonra geri uyanırlar. Irmaklar bir an için durur sonra yeniden akmaya başlar. Herşey bir an için ölüp geri dirilirler. Dünya tanrısal bir güç tarafından sanki yeni baştan yaratılmaktadır. Dolayısıyla her yıl yinelenen o bir an aslında yaradılıştan bu yana geçen tüm zamanları içinde barındırmaktadır.

777– **Çakılgağan:** Moğolca'da ve dar bir alandaki çevre Türk kültürlerinde elektrik demektir. Aslında sözcüğün açıklanmaya ihtiyaç duyan hiçbir yönü yoktur. Yalnızca ifade edilmesi geren şey şudur; Türkçe'nin bilimsel terim üretemeyeceği, üretilen sözcüklerin kulağı tırmalayacağı, üretilen karşılıkların aslının yerini tutmayacağı, Türkçeleştirmeye ne gerek olduğu iddialarına verilebilecek en güzel yanıt, halk kültürü tarafından türetilmiş olan ve halen de kullanılan örnek denilebilece yetkinlikteki "Çakılgağan" kelimesidir. "Aktarma Sözlüğü"nün ortaya çıkışına esin veren sözcüktür.

778– **Çakınmak:** "Dikkat etmek" manası dışında "İftiraya uğramak" ve "Töhmet altında kalmak" içeriklerine de rastlanır.

779– **Çakızmak:** Flaş patlamak manasında kullanılan fiilin orijinal anlamı deniz fenerinin ışığının dönüşlerle artıp azalması (daha doğrusu uzaktan göründüğü biçimi ile yanıp sönmesi) demektir.

780– **Çaklamak: "**Tahmin etmek" olarak verilen anlam gerçekte geleceğe yönelik çıkarımda bulunmak (veya belki de daha geniş olarak geçmişe ya da geleceğe dönük varsayımda bulunmak) şeklinde izah edilmelidir. Çünkü *Çak/Çağ* kökünden türeyen fiil zaman bildirir. Türkçe'ye *Çağlamak* şeklinde aktarılması da mümkün olan kavram "Zamanlamak" (zamana dayalı öngörüde bulunmak) içeriğini barındırmaktadır. Sözcüğün ayrıca birşeyin değerini belirlemek, kıymetini takdir etmek manası da bulunmaktadır.

781– **Çaknaşmak:** Vuruşmak, çarpışmak, toslaşmak manalarındaki fiilin orijinal dildeki söylenişi *Çaknışmak* biçimindedir. Sözcüğün "Karışmak" ve "İnfial çıkmak" manası da bulunur. Çaknaştırmak (vuruşturmak) kelimesinin de benzer şekilde "Karıştırmak" ve "İnfial çıkarmak" manaları vardır.

782– **Çakramak:** Kelleşmek, saçı dökülmek anlamındaki kavram aslında "Çağramak" (parlamak, beyazlaşmak) fiilinin farklı bir söylenişi olup kel kalan başın parlaması veya beyaz görünmesi nedeniyle anlam kayması yaşanmıştır. Aynı ilişki *Çağrak* (parlak) ve *Çakrak* (kel) sözcükleri için de geçerlidir.

783– **Çalağan:** Isırgan otu anlamındaki kelimenin Akbaba kuşu manası da vardır. Bu mana yine Akaba demek olan *Çalagay* ile bağlantılı hatta farklı bir söylenişi olarak değerlendirilmelidir.

784– **Çalağız:** "İftiracı" veya "Yalancı" olarak açıklanan bileşik kelime *Çalmak* fiilinin kökünü oluşturan Çal ve Ağız sözcüklerinden oluşur. Yani "Kara çalan" kişi demektir.

785– **Çalama:** "Mayalama" demek olan gelen kelimenin diğer anlamları ise ağaca çaput bağlamak ve atın kuyruğunu örmek veya atın kuyruğuna bez veya kurdela bağlamak demektir. Fakat bu ikinci anlamların "Şalama" şeklinde söylenişi de mevcut olduğundan ilk anlam tercih edilmiştir.

786– **Çalamak:** "Mayalamak" demektir. Anadolu halka ağzındaki "Çalmak" sözcüğünün doğru söyleniş biçimidir. Örneğin: Yoğurt çalmak/çalamak, Maya çalmak/çalamak gibi.

787– **Çalanmak:** "Mayalanmak" anlamındaki fiilin "Gevezelik etmek" şeklindeki ikinci bir anlamı daha mevcuttur. *Çalan* sözcüğü ise geveze demektir ve Anadolu'da "Çalçene" olarak ifade edilen kavramla doğrudan alakalıdır.

788– **Çalap:** Rab (İngilizce Lord karşılığı) anlamına gelir. Sözcüğün kökenini Süryanice haç anlamına gelen "Şalib" ile ilgilendiren görüş neredeyse genel kabul görmüştür. Ancak, bilimsel hiçbir dayanağı olmayan bu görüş haç kelimesinin Hz. İsa ve dolaylı olarak Tanrı ile ilişkilendirildiği iddiasına dayanır. Oysa ki, Türkçe'de çok yaygın olarak görülen "Y/Ç" dönüşümü dikkate alınırsa sözcüğün Türkçe olduğu görülecektir. "Yalap" (nur, aydınlık) kelimesinin "Çalap" biçimine dönüşmesi olasılığı Süryanice'ye dayalı açıklamadan şu an için daha mantıklı görünmektedir.

789– **Çalarmak:** Rengi değişmek olarak verilen genel mananın yanında Bozarmak (grileşmek) şeklindeki daha dar bir anlam da bulunmaktadır.

790– **Çalatmak: "**İdam etmek" olarak açıkanan sözcük kılıçla, palayla vurmak veya başını vurmak anlamını ihtiva eder.

791– **Çalav:** Sözcüğün "Kira" manası *Cal/Çal/Yal* (ücret) kavramından kaynaklanır ve orijinal dilde *Calav* olarak yer almaktadır.

792– **Çalayak:** "Yalınayak" olarak açıklanan bileşik kelimenin ilk kısmında *Yal* (Türkçe "Yalın" yani çıplak) bağlantısı dikkate alınmalıdır. (*Çal/Cal* ile başlayan kimi bileşik kelimelerde yalın, çıplak anlamları ile ilgili olmak kaydıyla benzeri bir durum sözkonusudur ve bir tür ön-ek niteliği taşır.) İkinci kısım ise net olarak *Ayak* sözcüğüdür. Sözcüğün başka bir lehçede *Çılazak* söylenişi ile de karşılaşılmıştır. Kavramın "Yankesici" anlamı da bulunmaktadır.

793– **Çaldamak:** *Cal/Çal/Yal* (ücret) sözcüğünden türeyen kavramın *Caldamak* söylenişi de mevcuttur. Sözcüğün para karşılığı, ücretle müzik yapmak veya sokak çalgıcılığı yapmak içeriğine de rastlanır. Bu son anlam tam olarak para verildiğinde müzik çalan (yani önce parayı alan) bahşişli sokak müzisyenliğini tanımlamaktadır. Fiilin ayrıca *Aldamak/Yaldamak/Jaldamak/Caldamak* bağlantısı

üzerinden “Hile yapmak” manasıyla da ilişkisi bulunmaktadır. Bu durumda *Çalmak* (hırsızlık yapmak) kavramına da belirli bir oranda yaklaşma söz konusudur.

794– **Çaldaşmak:** “Kare oluşturmak” olarak açıklanan fiil Türkçe’deki “Çaprazlamak” sözcüğüne benzer bir anlam içerir. Yani karşılıklı olarak köşelere geçmek, çaprazlama durmak şeklindeki izahat daha daha doğrudur.

795– **Çaldırmak:** Bozuk konuşmak olarak genel bir anlamla aktarılan kelime aslında aksanlı konuşmak, kötü diksiyonla konuşmak veya yabancı dili bozuk konuşmak manalarını kapsamaktadır.

796– **Çalgamak:** “İlave etmek” (sonuna eklemek) manasındaki sözcüğün *Calgamak* söylenişi de bulunur.

797– **Çalgır:** Sazende olarak verilen mana tam olarak saz çalabilen, enstrüman çalan kimse şeklindedir. Ayrıca telli sazları çalan kimsenin elinin yaptığı hareketlerin felçli bir kimseninkilere benzetilmesi söz konusudur.

798– **Çalgıtay:** Bando, mızıka takıma anlamındaki kavramın orijinal söylenişi *Çalgıtan* biçimindedir. Türkçe’ye daha uygun göründüğü için N/Y dönüşümü ile aktarılmıştır.

799– **Çalıt:** Hasat, ekin biçme şeklindeki mana aslında “Tırpan/Orak sallama” şeklinde olmalıdır. *Çalıtmak* fiili de “Tırpan/Orak sallamak” demektir. Gerçekte kılıç veya pala gibi aletlerde dahil olmak üzere kesici nesnelerin sallanması veya sallayarak bir şey kesilmesi için kullanılır. Bu bağlamda *Çalatmak* (kılıçla idam etmek) fiili ile de doğrudan ilişkilidir. Hatta aynı fiilin farklı bir söyleniş biçimidir.

800– **Çalıtmak:** “Ekin biçmek” manası gerçekte “Tırpan/Orak sallamak” olmalıdır. Bundan başka “İftira etmek” anlamı da bulunur ki, bu durumda “Kara çalmak” deyimini de karşılar.

801– **Çalkı:** “Tırpan” anlamı taşıyan sözcüğün “Ot süpürge” manası da vardır. Gerçekte bazı tür çalıların kesilerek biraz düzeltilip bağlanması ile yapılan bir tür süpürgedir. Hem *Çalkı* sözcüğünün hem de yapıldığı malzeme olan *Çalı* kelimesinin aynı kökten (Çal/Şal) türemiş olması dikkate değerdir. Anadolu’da *Çalgı* olarak da söylenir. “Çalgı’ya gitmek” ifadesi mevsimi geldiğinde Çalkı yapmak için bu çalıları kesip toplamak amacıyla köyün dışına çıkmayı anlatır. Değişik şive ve lehçelerde *Şalgı/Şalkı* olarak söylendiği de görülmektedir. Ancak bunlarda genellikle Tırpan veya Orak anlamı görülür.

802– **Çalma:** “Kement” manasındaki sözcüğün *Salma* biçimindeki söylenişi de bulunmaktadır. *Çalma* söyleyişi için başka bir lehçede “Metal nakışı” açıklamasına rastlanmış fakat mana netleştirilememiştir, çok büyük olasılıkla metallerin kenarlarına veya üzerlerine demir baskı veya çekiç ile işlenen desenler kastedilmektedir.

803– **Çalpaşmak:** Cıvıklaşmak manası haricinde “Eli ayağına dolaşmak” deyimini de karşılar.

804– **Çalsınmak:** "Sakarlık etmek" açıklaması aslında tam olarak sanki felç olmuş gibi bir durumla eli tutmaz olup bir şeyleri kırıp dökmek demektir. Bu bağlamda Türkçe'deki "Eli ayağına dolaşmak" ve "Eli ayağı birbirine dolanmak" deyimlerini de karşılar.

805– **Çalsıtmak:** "İşleri karıştırmak" izahatı ile verilen kavram Türkçe'deki "Elini ayağına dolaştırmak" veya "Elini ayağını birbirine dolaştırmak" (başkasının işleri karıştırmasına neden olmak) deyimlerini de karşılar.

806– **Çamalak:** Orijinali "Çamlak" olan dava (hukuki) anlamındaki kavram başka bir lehçedeki *Çama* (niza, çekişme) sözcüğü ile olan bağlantısı dikkate alınarak *Çamalak* şeklinde Türkçe'ye aktarılmıştır. *Çamla/Çamala* sözcüğü de yine dava (hukuki) ve niza manaları taşır.

807– **Çamalamak:** Dava açmak, dava etmek manaları taşıyan ve orijinali "Çamlamak" olan kavram başka bir lehçedeki *Çamalaşmak* (niza etmek, çekişmek) fiili ile olan bağlantısı dikkate alınarak *Çamalamak* şeklinde Türkçe'ye aktarılmıştır.

808– **Çamçağız:** Orijinaline "Çamçağaz" olarak rastlanan sözcüğün Türkçe'ye "Çamçağız" olarak aktarılması daha uygun görülmüştür. Çam dalı olarak açıklanan manada ise eksiklik olup olmadığı kanaatine de varılamamıştır. Anlam gerçekten de tam olarak bu şekilde olabileceği gibi, daha özelleşmiş olarak süs amaçlı ya da belirli günlerde farklı törensel amaçlarla kullanılan çam dalları da kastediliyor olabilir. Fakat her iki yönde de kesin yargıya ulaşmak eldeki verilerle mümkün olamamıştır.

809– **Çamlamak:** Kötü konuşmak, nefretle anmak manasına gelen sözcük Türkçe'deki "Çam devirmek" deyimi ile de alakalıdır. Bu bağlamda "Pot kırmak" ve "Rencide edici söz konuşmak" anlamlarına da yaklaşmaktadır.

810– **Çanakbaz: "**Enginar" anlamındaki sözcüğün *Çanakbaş* söyleyişi de mevcuttur. Tanımlama enginarın şeklinden kaynaklanmaktadır.

811– **Çanayaz:** Zemheri, kuru soğuk, yakıcı soğuk anlamlarında kelimenin "Çalayaz" söylenişi de bulunmaktadır. Çal- ile kullanıldığında *Yal* (Türkçe Yalın yani çıplak) bağlantısı Çan- kullanımı dikkate alındığında ise *Yan* (Yangın yani yakıcı) bağlantısı göz önünde bulundurulmalıdır. Kavramın "Berrak" manası ise ayaz çıkmadan önceki gecelerde gökyüzünün bulutsuz ve açık olması nedeniyle insanların gökyüzüne dayalı olarak kışın ertesi günün soğuk geçeceğini tahmin edebilmelerinden kaynaklanmaktadır. Ancak "Berrak" tanımlaması burada genel olmayıp büyük olasılıkla yalnızca göküyüzü için kullanılmaktadır. Zaten *Ayaz* kelimesi de benzeri bir mantıkla oluşmuştur. Ayın gözüktüğü gecelerde (göğün bulutsuz olmasından dolayı) ertesi soğuk geçmesi bu kavramla tanımlanmıştır. Anadolu'da benzeri bir biçimde "Çatayaz" tabnliri de kullanılır.

812– **Çandırmak:** Çaprazlamak, iç içe geçirmek, çapraz olarak birleştirmek manaları taşıyan fiil tıpkı iki elin parmaklarının iç içe geçmesi gibi, tahtaların veya kütüklerin uçlarının üst üste bindirilmesi manasını da ifade eder. Zaten iki elin parmaklarının iç içe geçirilmesi anlamında da kullanılır. Daha sonra parmaklar büküldüğünde bitişmiş olan eller Çan'a benzer bir biçim almış olur. Sözcük ayrıca

"Melezlemek" anlamını da ihtiva eder. *Çamdırmak* biçiminde söylendiği de görülür. *Çantırmak* biçimindeki söyleyişte "Vazgeçirmek" manasına da rastlanmıştır.

813– **Çangal:** Hintçe'den Dünya dillerine İngiliz sömürgesi döneminde İngilizce üzerinden geçmiş olan "Jungle" ("Cangıl" olarak okunur) kelimesinin Türkçeleşmiş halidir (Almanca "Dschungel"). Ancak sözcüğün evrilmesindeki farklılık ve özgünlük İngilizce aracılığı ile değil de doğrudan Hintçe'den veya Sanskritçe'den (Eski Hintçe'den) alınmış olduğu izlenimi vermektedir. Fakat bu durumun kesin olarak netleştirilebilmesi için eldeki veriler yeterli değildir. Sözlü gelenek üzerinden aktarılarak derlemelere sınırlı olarak giren kelimeye dair herhangi başkaca yazılı kaynaklarda da izlenebilecek bir bilgi akışına rastlanamamıştır.

814– **Çangatmak:** "Tehdit etmek" veya "İkrah etmek" anlamındaki sözcüğün tam karşılığı "Pençe göstermek" (pençesini göstererek korkutmak) şeklindedir. *Cangatmak* biçimindeki söylenişine de rastlanmıştır.

815– **Çapınmak:** "Hücum etmek" şeklindeki izahat sözcüğün köküne ve türev kavramlarla bağlantısına bakıldığında kuvvetle muhtemeldir ki, "Atla hücum etmek" veya "At koşturmak" biçiminde olmalıdır. Ancak anlamın genişleyerek (atlı veya atsız) hücum etmek biçimine dönüşmüş olması ihtimali de yok değildir. Fakat en azından sözcüğün ilk biçiminde at vurgusu bulunduğuna neredeyse kesin olarak bakılabilir.

816– **Çapıştay:** Büyük çaplı at yarışlarını tanımlamakta kullanılan bir kelimedir. Günümüzde yaklaşık olarak hipodromlardaki "Kupa Yarışları"nı karşılayan bir kavramdır. Ancak geleneksel anlamda farklı boyların (kabilelerin) veya avulların (köylerin) katılımıyla düzenlenen ve zaman zaman yemekli bir şenliğe dönüşen at yarışlarını ifade etmek için kullanılır.

817– **Çapıtmak:** "Taarruz etmek" biçimindeki açıklama sözcüğün kökenine ve türev kavramlarla bağlantısına bakıldığında, "Atla taarruz etmek" veya "Atlı saldırı yapmak" biçiminde olmalıdır. Anlam genişlemesi ihtimali de elbetteki vardır.

818– **Çapkı:** Sözcük "Çapmak" (hızlı hareket etmek) fiilinden bu aletin hızlı kol hareketleriyle kullanılıyor olmasından kaynaklanmış görünmektedir. Fakat *Çap* kökünde az da olsa kesmek manasıyla ilgili kelimelere de rastlandığı da gerçektir. Bundan başka Ç/S dönüşümü ile *Çap/Sap* kökenine de bağlantı kuralarak sapından tutularak kullanılan alet manasına ulaşılabilir. Aynı açıklama *Çapkıç* (satır, kasap bıçağı) sözcüğü için de geçerlidir. Bu bağlamda *Çapkılamak* fiili de kesici bir aleti sapından tutarak kullanmak manasını ihtiva eder.

819– **Çapmak:** Sözcüğün yöresel olarak değişen pek çok anlamı bulunur. Bunların en önemlileri; koşmak (daha çok at için), hızlı gitmek, hızlanmak, at sürmek, at koşturmak, hızlı hareket etmek olarak sıralanabilir. Bu kavramların ortak noktaları hızla ilgili olmalarıdır. Ancak bu anlam grubundan başka bağlantısız içeriklere de rastlanabilmektedir.

820– **Çapmak:** At sürmek, hızlanmak, baskın yapmak, hücum etmek, acele etmek gibi manaları vardır.

821– **Çapun:** "Kırbaç" şeklindeki açıklama bir genelleme olup, yeterli değildir. *Çapun* sözcüğü gerçekte at ve boğa penisinden yapılan özel bir tür kırbacı tanımlar. *Çap/Çav* kökü Türkçe'de cinsel organlarla ilgili anlamlar türetir. Örneğin *Çav* (penis), *Çavan* (vajina), *Çavun* (hayvan penisi) gibi…

822– **Çaram:** Plato (yayla) manasındaki sözcüğün kökeni *Çar/Yar* kökü ile ilişkili görünmektedir. Yani büyük olasılıkla yarılmış yer manası taşır. Genellikle yayla bölgesi, son derece aşağılarda kalan derin bir yarık oluşturan bir akarsu tarafından yarılmış gibi göründüğü için bu benzetme yapılmış olmalıdır. Fakat bu durumda kavramın karşılığının "Vadi" olarak düzeltilmesi de mümkündür.

823– **Çaramak:** "Nikah kıymak" manasındaki sözcük seslenme bildiren *Car* kökünden türemiş gözükmektedir. Yani yüksek sesle duyurmak manası ön plana çıkmaktadır ki, nikah memurunun bu işlemi yüksek sesle yapması anlam içeriğine belirgin olarak etkide bulunmuştur. Sözcükten türemiş olan *Çaraşmak* (nikahlanmak) fiili de yine eşlerin nikah esnasında yanıtlarını yüksek sesle bildirmeleriye ilişkilidir ve aslında anlam tam olarak karşılıklı yüksek sesle hitapta veya beyanda bulunmak demektir. Bu fiilin *Caraşmak* olarak söylendiği de görülür. Kavramlarda araya "Ğ" eklendiği takdirde (aslında harfin var olup da düşmüş olması varsayımıyla) *Çağramak* ve *Çağraşmak* biçimlerine de ulaşılır ki, bu durumda davette bulunmak (öneride bulunmak, çağrı yapmak), seslenmek içerikleri rahatlıkla görülebilir.

824– **Çaraşmak:** Nikahlanmak anlamından başka barışmak içeriğine de rastlanır. Birbirine söz vermek, ateşkes yapmak, nikah yoluyla akrabalık bağı kurarak barışı sağlamak şeklindeki yan anlamlar hep aynı mantık çizgisini izlemektedir.

825– **Çarbak:** "Çizgili sincap" olarak verilen anlam bazı lehçe ve şivelerde *Şarbak* söylenişi ile daha genel olarak "Sincap" şeklinde açıklanmıştır.

826– **Çarılga:** Emir, talimat, direktif anlamındaki kavramın kökenine dair iki açıklama geliştirmek mümkündür. *Car* (ses) sözcüğünden türemiş olması ilk akla gelen izahattır. Diğeri ise *Çağrılga* kavramından "Ğ" düşmesi ile türeme olasılığıdır.

827– **Çarıştay:** Sözcüğün kökeni *Çarsmak* (at yarışı yapmak) fiilinden türeyen "Çarstay/Çarıstay" kelimesidir. *Çarıştay/Carıştay* dönüşümü ile atlarla oynanan farklı oyunların bir araya toplandığı geniş katılımlı yarışmaları tanımlamak için kullanılır olmuştur. Daha sonradan özleştirme çalışmaları esnasında benzeri bir anlam içeriği ile (anlam daha da genişletilerek) "Yarıştay" sözcüğünü karşılamak için önerilmiştir. Sözcüğün seslenme bildiren *Car* kökü ile olan bağlantısı ise yarışlarda yapılan tezahüratlarla da uyumludur. *Carışmak/Çarışmak* (müsabaka yapmak) fiili ise Türkçe'deki *Yarışmak* sözcüğünün farklı bir söylenişidir.

828– **Çarıt: "**Emir" demek olan kelimenin Car (ses) kökü ile bağlantılı olduğu görülmektedir. Diğer bir olasılık ise *Çağrıt* kelimesinden dönüşmüş olmasıdır. Aynı açıklama *Çarıtmak* (emretmek) filli için de geçerlidir ve *Çağrıtmak* olarak aktarılması imkanı dikkate alınmalıdır.

829– **Çarıtmak:** "Emretmek" manasından başka "Aydınlatmak" anlamı da bulunur. Ancak bu içerik aynı manaya sahip olan *Carıtmak* fiilinden kaynaklanmaktadır. Yine de "İzah etmek" (açıklamak) şeklindeki dolaylı bir anlamla da uyumlu görünmektedir.

830– **Çarlağan:** "İtirazcı" (her şeye itiraz eden kişi) manasındaki sözcük "Tutukluk yapan silah" anlamında da kullanılır.

831– **Çarlamak:** Sözcüğün asıl anlamı "İtiraz etmek"tir. Bu mana Anadolu Türkçesi'ndeki *Carlamak* (yüksek sesle konuşmak, gereksiz konuşmak) fiili ile doğrudan bağlantılıdır. Ancak sözcüğün ikinci anlamı ise daha özgün olup, silahın tututluk yapması veya arabada motorun çalışmaması demektir.

832– **Çarlan: "**İtirazcı" (herşeye karşı çıkan) kişileri tanımlayan kavram tutukluk yapan silahlar için de kullanılır.

833– **Çarlanmak:** "Şikayetlenmek" olarak açıklanan fiil *Car* (ses) kökü ile ilişkili olup *Carlanmak* biçiminde de söylenir ve kökenindeki anlam aslında "Kendi kendine söylenmek"tir.

834– **Çarmak:** "Şikayet etmek" demek olan kavramın *Çağırmak/Çağarmak/Çaarmak/Çarmak* dönüşümüne uğramış olma ihtimali vardır. Fakat bağımsız olarak değerlendirilmesi de mümkündür. Ayrıca anlam yeterince özgündür.

835– **Çasak:** Haram veya mahrem anlamındaki kavram Türkçe "Yasak" sözcüğünün farklı bir söylenişidir.

836– **Çasakçı:** Muhafız alayı askeri anlamındaki kelimenin kökenine dair iki açıklama geliştirmek mümkündür. İlk olarak Türkçe "Yasak" sözcüğünün farklı bir söylenişi olan *Çasak* (haram, mahrem) kavramından kaynaklanması olasılığıdır. Bu durumda hükümdarın en yakınında bulunan, mahrem yaşantısına kadar onu koruyan kişi demektir. Çasakçılar'ın en güvenilir askerler arasından seçildiği bilinmektedir. Dolayısıyla bugünkü tabirle "Yakın Koruma" olarak açıklanması da mümkündür. Diğer izahat ise Yazmak/Çazmak fiilinden kaynaklanan *Çazak* (ferman) sözcüğü ile ilgili olup, Ferman ile görevlendirilmiş özel asker veya koruma görevlisi şeklindedir. Bu takdirde "Yasa" (kanun) ile de ilişkilendirilebilecek olan kelime "Yasa koruyucusu" ya da "Yasanın koruma yetkisi verdiği kişi" olarak da anlaşılabilir.

837– **Çaşınmak: "**Kamufle olmak" olarak verilen anlamın aslında pek çok açılımı vardır. Gizli iş yapmak, gizlice izlemek, saklanarak gözlemek, casusluk yapmak, kamufle olmak, gizlice görüşmek, istihbarat toplamak bu anlamların başta gelenleridir. *Yaşınmak/Yeşinmek* diğer lehçe ve şivelerdeki söyleniş biçimleridir.

838– **Çaşıtmak: "**Gizlemek" olarak verilen anlamın "Kamufle etmek", "Kılık değiştirmek" içerikleri de bulunmaktadır.

839– **Çaşkan:** "Fare" demek olan kelimenin değişik lehçe ve şivelerde farenin farklı türlerini tanımlayan az da olsa farklılaşmış anlamları genellikle söyleyiş farklılıkları ile ortaya çıkar.

Taşkan/Tuşkan/Tışkan/Tıçkan/Tuçkan ve *Çuçkan/Çuşkan/Çaşkan/Çışkan/Çıçkan/Çaçkan* kelimelerinin tamamı Türkçe'deki *Sıçan* (Eski Türkçe "Sıçgan") sözcüğü ile bağlantılı olup fareyi ve fare türlerini tanımlar.

840– **Çaşmak: "**Gizlemek" veya "Saklamak" anlamları bulunan kelimenin *Yaşmak* (örtmek) fiili ile de doğrudan bağlantısı vardır. Kavramın "Mahçup olmak" manası da bulunur ve "Utancından saklanacak yer anlamak" deyimine yaklaşmaktadır.

841– **Çatağ:** Çadırın direklerini ortada birleştiren halka kastedilmektedir.

842– **Çatan:** Saat için "Akrep" manasında verilen kavram olan *Çıyan/Çayan/Çadan* sözcüğü (gerçek anlamda) akrep demektir. Büyük olasılıkla anlam kayması ile verilen mana dikkate alınmış, asıl gözden kaçırılmıştır. Fakat *Çatmak* (iç içe geçirmek) fiili ile bağlantısı da dikkate alındığında *Çadan/Çatan* kavramının saat akrebi manasında kullanılması son derece yerindedir ve halk zekasının bir ürünüdür.

843– **Çatara:** *Çatarı* olarak da söylenen kelime pamuklu ipek kumaş demektir. Üç iplik pamuk, bir iplik ipekten dokunarak oluşturulur.

844– **Çatarmak: "**İç içe geçirmek" anlamı "İskelet kurmak/oluşturmak" olarak netleştirilebilir. Sözcüğün daha bağımsız görünen "Surat asmak", "Surat yapmak" manalarına da rastlanır ki, bu durumda "Kaş çatmak" deyimini de karşılar. *Çat* kökü Türkçe'de özellikle tahta, demir, kemik malzemenin iç içe geçerek bir yapı oluşturması içeriğini ihtiva eder. Benzer bir açıklama "Çataşmak" (iç içe geçmek) fiili için de geçerledir ve aslında iç içe geçerek bir iskelet veya yapı oluşturmak demektir.

845– **Çatınmak:** "Surat asmak" olarak verilen mana tam olarak "Kaş çatmak" deyimine denk düşer. Benzer bir anlama "Çatıkmak" fiilinde de rastlanır.

846– **Çavaş:** "Sakin" manasındaki kelimenin Türkçe Yavaş kelimesi ile ilgili olduğu görülmektedir. Ayrıca yine sakin, halim manasında *Çuvaş* biçimindeki söyleyişi de bulunur.

847– **Çavgar:** Posta güvercini demek olan kelimenin belki de rengi dolayısıyla "Çavga" (boz karga) ile ilişkilendirilmiş olması mümkün olduğu gibi *Çavmak* (hızlı gitmek, süratli hareket etmek, bir tarafa sapmak) fiili ve *Çav/Sav* kökü üzerinden *Sava* (haber) kelimesi ile de bağlantılıdır.

848– **Çavmak:** Hızla uzaklaşmak, hızlı gitmek, süratlenmek, hızla sağa sola sapmak, gözden kaybolmak gibi çok netleştirilememiş anlamlara sahip esnek bir sözcüktür. "Meşhur olmak" anlamı da kaydedilmiştir. Namı, şöhreti hızla yayılmak olarak anlaşılabilir.

849– **Çavruncu:** "Sihirbaz" anlamındaki kelimenin Farsça bir ekle "Çavrunbaz" türevi de mevcuttur. Sözcüğün kökeninde Çav (haber) manası Çağ (zaman, davet) manaları bulunur. Dolayısıyla gelecekten haber veren, gaybı anlatan, doğaüstü güçleri çağıran, ruhları davet eden kişi demektir.

850– **Çavruntu:** Siyah buğday tanesi olarak açıklanan sözcüğün başka bir kaynaktaki karşılığı yabani ot olarak açıklandığı görülmektedir. Buradan bir genelleme yaparak düzeni bozan şey, sıradışı veya istisnai durum ya da nesne açıklamasına ulaşılabilir.

851– **Çavzanmak:** "İnat etmek" anlamındaki kavram "Dirsek diremek/dayamak" deyimini de karşılamaktadır. Sözcük "Protesto etmek" içeriğini de karşılar.

852– **Çayık:** "Sel" anlamında verilen sözcük, Çay'ın (derenin) kabarması olarak açıklanabilir. Değişik lehçe ve şivelerde *Çayık/Cayık/Jayık/Yayık* söylenişleri altında tufan, sel, geniş ırmak, taşkın gibi manaları içerdiği gibi mitolojik olarak Irmak Tanrısı ile de ilişkilendirilir. Su kabarmak, sel gelmek anlamındaki "Çayıkmak" fiilinin de *Cayıkmak/Jayıkmak/Yayıkmak* söylenişleri mevcuttur.

853– **Çayınmak:** Derede yıkanmak veya dere kenarında birşeyler yıkamak, durulamak, bu amaçla suya girmek gibi manalar içeren kelimenin çamaşır, bulaşık yıkamak için dere kenarına inmek veya bacaklarını sıvayarak suyun içine girmek, ayaklarını suyun içine sokarak durmak, bu şekilde durarak bir şeyler yıkamak manaları da vardır. Su kabarmak, çalkalanmak, sel gelmek kelimenin öteki anlamlarıdır. Diğer bir anlamı ise "Metal kaplanmak" demektir. Bu manada büyük olasılıkla aslında "Kalaylanmak" gibi özel bir anlamın genişlemesi ile ortaya çıkmıştır.

854– **Çayıtmak:** Suyun (çayın) önünü kesmek ve böylece suyun yükselmesini sağlamak demek olduğu gibi çamaşırı, bulaşığı suda yıkamak, durulamak anlamı bulunur. Bu anlam çay (dere) kenarına inilerek suyla durulama yapma nedeniyle oluşmuştur. Ayrıca "Metal kaplamak" veya büyük olasılıkla daha özelde "Kalaylamak" anlamı da vardır ve kalaylanan kapların suda çalkalanır gibi işlem görmesi veya bu işin dere kenarında yapılmasının tercih edilmesi ile alakalıdır. Bundan başka adını vermeden, kendisini tanıtmadan konuşmak veya karşısındaki insanın adını ağzına almadan resmi veya mesafeli, soğuk bir tarzda konuşmak manası da vardır.

855– **Çaykanmak:** Çalkalanmak manasındaki kelimenin suya girerek yıkanmak anlamı da vardır. Hristiyanlarda "Vaftiz edilmek", Müslümanlarda "Gusül abdesti almak" anlamında kullanıldığı da görülür.

856– **Çaykara:** Anadolu'da *Çaygara* olarak da söylenen kelime "Çaykamak" (çalkalamak, kaynamak) fiilinden türemiştir. Çalkalanarak çıkan su kaynağı manası taşır. Daha çok akarsu kenarlarında küçük kaynaklar için kullanılan bir tabirdir.

857– **Çaykatmak:** Su kaynatmak, karıştırmak, hareketlendirmek, galeyana getirmek gibi birbiri ile bağlantılı manaları vardır.

858– **Çaylamak:** Dedikodu yapmak manası dışında uykuda sayıklamak anlamı da bulunur.

859– **Çaylanmak:** Küçük akıntıların birleşerek Çay (dere) oluşturması anlamında kullanılan bir fiildir. Derenin akıntılı hale gelmesine veya başka bir akarsuyun birleşip katılması sonucu akıntı meydana gelmesi de bu fiille anlatılır.

860– **Çaytan: "**Manastır" manasındaki sözcüğün *Çaydan* söylenişine de rastlanmıştır. *Çaytı/Çaydı* kavramı ise "Mabet" anlamı karşılığında kayıtlarda yer almaktadır. Her iki kelimenin de kökeni hakkında net bir kanıya ulaşılamamıştır. Yabancı kökenli (Çince, Tibetçe) olma ihtimali de göz önünde bulundurulmalıdır.

861– **Çazak:** Sözcüğün "Ferman" manası Türkçe *Yazmak* fiili ve *Casa/Yasa* (kanun) kavramları ile doğrudan bağlantılıdır. Dolaylı olarak *Çizmek* fiili ile de ilişkilendirilebilir.

862– **Çazal:** Sözcüğün "Metal" anlamı *Çes/Çez/Çaz/Cas/Ces/Cez/Yez* dönüşümü ile pek çok lehçe ve şivede metal veya özelleşmiş manalarla değişik madenleri (demir, prinç, tunç, bakır vs.) tanımlamak için kullanılan bir kavramdan (daha doğrusu yukarıda sıralanan kavram dizisinden) kaynaklanır. Bu ana kavramın Farsça kökenli olduğu da öne sürülür. *Casal* şeklinde söylenişine de rastlanan kelimenin Türkçe üretme, imal etme, oluşturma bildiren *Cas/Yas* kökü ile bağlantılı olması da ihtimal dahilindedir.

863– **Çazamak:** "İmal etmek" manasındaki fiilin başka bir lehçede yine bu mana karşılığında *Casamak* söylenişi de bulunmaktadır. Kelimenin "Oluşturmak" manasındaki "Meydana getirmek", "Ortaya çıkarmak" deyimlerini de karşıladığı görülür. *Çasamak* yazılışı ile "Ferman buyurmak" (ferman çıkarmak, kanun koymak) anlamını Türkçe'deki *Yasamak* fiili ile ilişkilendirilmesi de mümkündür. Fermanın süslenmesi ya da süslü bir yazı ile yazılması ise sözcüğün başka bir lehçedeki "Süslemek" manası ile de alakalıdır. *Yazmak* fiili ile doğrudan ve ayrıca *Çizmek* fiili ile de dolaylı olarak bağlantılı görünmektedir.

864– **Çazanmak:** "Donanmak" (bazen de modaya uygun giyinmek) şeklinde izah edilen kavram ayrıca teçhiz olmak, kalıba girmek ve kılığına kıyafetine dikkat etmek, süslenmek, düzgün giyinmek demektir. Aynı şekilde "Çazandırmak" fiili de "Modaya uydurmak" demek olsa da asıl anlamı kalıba dökmek, kılığını kıyafetini düzeltmek ve mecazen bir şeyi kılıfına uydurmak anlamları taşımaktadır. Sözcüğün Türkçe'ye *Yasanmak* şeklinde aktarılması da mümkündür.

865– **Çazatmak:** Sözcüğün "Teçhiz etmek" anlamı dışında "Donatmak" ve "Süslemek" içerikleri de bulunur.

866– **Çebek:** "Alkış" (el çırpma) anlamındaki kelimeye Anadolu'da *Çepik* biçiminde rastlanır.

867– **Çeberlemek:** "Tasarruf etmek" anlamındaki fiilin değişik lehçelerde *Şeberlemek* telafuzu da yaygındır. Sözcüğün *Çemerlemek* söylenişinde ise "Maharet göstermek" manasına rastlanmıştır. *Çeber* kelimesinin de "Mahir" ve "Usta" anlamları bulunur.

868– **Çeçerel:** "Rezonans" anlamındaki kelimenin Türkçe'ye Ç/S dönüşümü ile "Seserel" olarak aktarılması da mümkündür. Bu durumda anlam sesten kaynaklanan titreşim (belki radyo frekansı/dalgası) şeklinde de anlaşılabilecektir. Aynı uyarlama "Rezonans yapmak" manasındaki *Çeçeremek* fiili için de yapılarak *Seseremek* haline getirelebilir. Bu durumda "Radyo frekansı/dalgası yaymak" biçiminde bir mana da türetilebilir.

869– **Çedik:** "Mes" (iç ayakkabı) manasındaki kavramın İç ve Edik (ayakkabı) sözcüğünün bileşik biçimi olduğunu öne süren kaynaklar vardır. Son derece doğru bir tespit olmakla birlikte yine de Çetmek (ağ, file örmek) ve Çeçmek (kabuğunu soymak) fiilleri ile olan bağlantısı da dikkate alınmalıdır.

870– **Çediker:** Büyükayı takımyıldızını ifade eder. Bunların yedi at hırsızı olduğu söylenir. Bir obadan çalarak kaçırdıkları atlar ve peşlerinde kendilerini kovalayan atlılar ile birlikte göğe savrulmuşlardır. Aslında sözcüğün Türkçe'ye doğru aktarılış biçimi "Yediger"dir. Takımyıldızdaki yedi belirleyici yıldız sözcüğün de asıl unsurunu oluşturur. Fakat orijinal biçim tercih edilmiştir. Diğer lehçelerde farklı söyleyişler de mevcuttur: *Cedeger/Yeteger/Yetegen/Cetegen* gibi…

871– **Çedirgemek:** İğrenmek, tiksinmek olarak verilen anlam ses dönüşümleri ile *Yadırgamak* fiili ile bağlantılı olduğu gibi *Tedirgemek* (endişelenmek) kavramı ile de çok net bir biçimde ilişkilidir. Anadolu'da "İdrar" için *Sadır* sözcüğünün kullanıldığı görülür ve "Amonyak" anlamındaki *Çedir* kavramı ile aralarındaki ilişki dikkate alınırsa, *Çedirgemek* fiilinin kötü kokudan dolayı tiksinmek, midesi bulanmak manasını ihtiva ettiği anlaşılabilir.

872– **Çeğenek:** Embriyo, cenin anlamından başka *Çiğenek* söylenişi ile "Midye" karşılığına da rastlanmıştır. Fakat bu söyleniş farklı bir anlam içeriğine sahip olduğu için ayrılarak verilmiştir.

873– **Çeğender:** "Yaban pancarı" anlamına gelen kelimenin değişik lehçe ve şivelerde pancar veya farklı türlerini tanımlayan az da olsa farklılaşmış anlamları aynı zamanda söyleyiş farklılıkları ile ortaya çıkar. Bu anlamla bağlantılı olarak *Çeğender, Çağundur, Çuğundur, Çöğender, Çökündür* kelimelerinin tamamı küçük ses farkları ile çok daha fazla çeşitlenerek telafuz edilebilmektedir.

874– **Çeğenmek:** "Embriyo oluşmak" biçimindeki mana büyük olasılıkla bitkilerle ilgili gözlemden kaynaklanmaktadır. Ancak *Çiğ/Çeğ* kökünün "Pıhtılaşmak" ile ilgili anlamlar türettiği dikkate alınırsa, mesela ölü doğan hayvanların özellikle de cenin niteliği taşıyacak kadar küçük olanların, ya da hamile olduğu bilmeden kesilen hayvanların karnından çıkan yavruların (embriyoların) da benzetme yoluyla fiilin oluşumuna sebebiyet verdiği tahmini yapılabilir. Ancak halk kültüründeki mantığın başka yollardan gelişmiş olması da mümkündür. Sözcüğün *Çiğenmek* söylenişi de mevcuttur, ayrıca *Çiğinmek* (kistleşmek) fiili ile çok yakın bir anlam ilişkisi bulunmatadır.

875– **Çeğet:** Yoğurt ve yumurtadan yapılan yapılan bir tür peynirdir. Çuvaş kültürüne özgüdür. Peynir manasında *Çığıt, Çiğit* olarak söylenen kelimeler de bu kavramla ilişkilidir. *Çeğetmek* (pıhtılaştırmak) fiilinin "Kesilmek/Kestirmek" (süt, yoğurt, çorba vs.) olarak verilen bir diğer manasının da kavramla ilişkili olarak değerlendirilmesi mümkündür. Türk kültüründe çiğ sütten yapılan peynirlerle ilgili değişik kavramlarla da karşılaşılmakla birlikte verilmiş olan açıklamada peynirin hammaddesi olarak süt yerine yoğurttan bahsedilmektedir. Yoğurdun yine pişirilerek mi yoksa çiğ olarak mı kullanıldığı da burada araştırılması gereken bir husustur. Yeri gelmişken belirtmek gerekir, tüm Türk Dünyası'ndaki yemek ve yiyecek tariflerinin, yapılış yöntemlerinin olabildiğince ayrıntılı olarak açıklandığı ve tek bir kaynakta toplanıp değerlendirileceği bir çalışmanın yapılması pek çok açıdan faydalı olacaktır.

876– **Çekçi:** "Gümrük memuru" manasının Avrupa dillerindeki "Check" kontrol anlamı ile uzaktan veya yakından hiçbir alakası yoktur. Türkçe *Çev/Çeğ/Çeg/Çek* (sınır, etrafını kapatma bildirir) kökünün de bir parçasını oluşturan *Çek* (sınır, hudut) sözcüğünden türemiştir.

877– **Çekel:** "Pınar" olarak verilen mananın "Su kuyusu" olma ihtimali yüksektir. Kuyudan su çekmek için kullanılan çıkrıktan veya basitçe bir iple salınarak yukarı çekilen kovadan bahsediliyor olması da yine mümkündür. Ancak bununla ilgili henüz yeterli somut bilgiye ulaşılamamıştır. Diğer bir olasılık ise *Çekel/Çeykel/Çaykal* dönüşümü ile *Çaykamak* (kaynamak, kaynayarak çıkmak) fiiline bağlanmasıdır. Spatula anlamına ise "Çeykel" biçiminde rastlanmış, ancak Türkçe *Çekmek* fiili ile ilişkilendirilerek bu biçimde aktarılması tercih edilmiştir. Fakat yine de *Çeykelmek* ya da *Çeykelemek* (sağa sola yalpalamak) fiilinin spatulanın kullanılırken oluşturduğu hareket ile ilişkisi göz ardı edilmemelidir.

878– **Çekerlemek:** "Sınırlandırmak", "Hudut çekmek", "Limit koymak" anlamlarına gelen sözcüğün "Karantinaya almak" manası da bulunmaktadır ve bu da aslında ilk anlamların biraz farklılaşması ile ortaya çıkmıştır. Bulaşıcı hastalıklarda bir yerin etrafını çevirip veya bir çizgi çekerek sınır belirleyip insanların diğer tarafa geçmesine engel olunması ile alakalıdır.

879– **Çekilgen:** "Resesif" anlamından başka çabuk geri çekilen, insanı yüzüstü bırakıp giden, kaytaran içeriğine de sahiptir.

880– **Çeklemek:** Sınırlamak, sınır koymak, hat çekmek, limit belirlemek manalarından başka izole etmek (toplumdan uzaklaştırmak) içeriği de vardır.

881– **Çekletmek:** Kısıtlamak, hasretmek (münhasır kılmak), izole etmek manaları vardır.

882– **Çelebi:** "Yalap" (aydınlık) sözcüğünden "Y/Ç" dönüşümüyle Yalabı > Çalabı > Çelebi dönüşümüyle oluşmuştur. Aydınlanmış kişi demektir. Sözcüğün kökenini Süryanice'ye bağlayarak Süryanice'de bile bulunmayan bir kelimenin türediğini iddia etmek son derece akıl almazdır. *Çelbiş* kelimesinin ise mahir, yetenekli anlamına geldiği kayıtlarda bulunmaktadır.

883– **Çeldek:** Sözcüğün kökeni aslında çok net bir biçimde *Yel/Cel/Çel* (rüzgar) kavramından kaynaklanmaktadır. Anadolu'daki "Yel girmesi" anlayışı ile de alakalı bulunan kavramın "Yeldek" olarak aktarılması da mümkündür.

884– **Çeleğeş:** "Gökkuşağı" anlamındaki kelimenin *Çelemek* (boşaltmak), *Çilemek* (yağmur çiselemek) fiilleri ile doğrudan ilgili olduğu görülmektedir. Yağmur yağdıktan sonra ortaya çıkan görüntü anlamına gelebileceği gibi, tersine bir mantıkla yağmur yağdıran oluşum manasını da içeribilir. Çünkü gökkuşağı gerçektende havada asılı su tanecikleri (çilenti) sayesinde oluşmaktadır. Sözcüğün *Çelegeş* söylenişi de mevcuttur.

885– **Çelemek:** "Boşaltmak" manası ile verilen fiilin *Çilemek* (yağmur çiselemek, çiseleyerek yağmak) sözcüğü ile doğrudan bağlantısı bulunmaktadır. "Boşaltmak" olarak verilen anlama "Doldurmak" olarak da rastlanmaktadır. Bunun nedeni bir kabı doldurmak için kullanılan başka bir kabın boşaltılıyor olmasıdır. Hatta birbirlerinin farklı birer söyleyişi olduğu kanaatine bile varılabilir. Ancak

Çelemek söylenişinde daha çok bir araç kullanılması vurgusu bulunur. Sözcüğün ayrıca "İçine dolmak" veya "İçine çekmek" manasına da rastlanmaktadır. Dolayısıyla *Çelemek* ve Çeletmek fiilleri sıvılar için *Aktarmak* manası ile de karşılanabilir.

886– **Çelgi:** Sözcüğün "Tırpan" manasının Anadolu Türkçesi'ndeki (çalınan yani sallanın şey anlamındaki) "Çalgı" kavramının farklı bir söyleniş biçiminden kaynaklandığı görülmektedir.

887– **Çelişmek:** Birbirlerine çelme takmak manasında "Güreş yapmak" olarak açıklanan kavramın "Judo" için kullanıldığına da rastlanmıştır.

888– **Çemremek:** Paçalarını sıvamak, pantolonun paçalarını katlamak, kolunu sıvamak, yenlerini katlamak, eteği toplayıp yukarı çekmek, eteğini çekerek kısaltmak gibi bir dizi benzer anlamı vardır. "M/R" yer değiştirmesi ile *Çermemek* söylenişine ve türev fiillerde *Çemrelmek/Çermelmek* ve *Çemrenmek/Çermenmek* dönüşümlerine rastlanır.

889– **Çenek:** Asıl kaynakta "Şarj" şeklinde verilmiş olan anlam Türkçe'ye "Şarjör" olarak uyarlanmıştır.

890– **Çenermek:** "Üst üste kapanmak" (midye kabuğu gibi) manasındaki fiilin "İç içe geçmek" anlamına da rastlanmıştır.

891– **Çenetmek:** Cevizin veya midyenin kabuğunu ikiye ayırmak manası vardır. Türkçe *Çen* kökünde iki parçadan oluşma, iki parçanın birleşmesi veya birbirinden ayrılması içerikleri bulunur. Yeri gelmişken belirtmek gerekir ki, tartışmasız Türkçe olan ve bu kökten türeyen *Çene* sözcüğünü Türkçe'nin dışına itmeye çalışmanın elle tutulur hiçbir tarafı yoktur. Üstelik *Çeyne/Çene* dönüşümüyle *Çiynemek/Çeynemek* fiili ile olan bağlantısı da apaçık ortada iken üzerinde durmaya, tartışmaya bile değmez bir konudur. Bu sözcük başka dillerde görünüyorsa bile Türkçe'den o dillere geçtiği kuşku götürmezdir.

892– **Çer:** "Konum" olarak verilen anlam Türkçe Yer sözcüğü ile alakalıdır, hatta farklı bir söylenişinden ibarettir. Maraz, ağrı, hastalık, dert manası ise *Çor* (maraz, cin) kavramıyla bağlantılı olup Türkçe *Yermek* fiili ile uzaktan da olsa ilişkilendirilmesi mümkündür. Bunlardan başka "Vakit" ve "Zaman" açıklamalarına da rastlanmıştır.

893– **Çerçe:** "Fincan" manasında kullanılan kelimenin *Çirçe* söylenişi de bulunur.

894– **Çerçi:** Köyleri gezen "Seyyar satıcı" manasındaki sözcüğün kökenine ilişkin birkaç açıklama geliştirmek mümkündür. *Çer/Yer* kökünden yerleri (her yeri) gezen, *Çerimek/Yerimek* (yürütmek) fiilinden yürüyerek gezen ve ticaret yapan, *Cer/Car* bağlantısı ile *Carçı* (bağırıcı) yani bağırarak satış yapan kişi şeklindeki anlamlar ihtimal dahilindedir. Anadolu'da 1980'li yıllarda dahi kamyonetlerle hatta eşek veya katır ile gezen çerçilere rastlamak mümkündü.

895– **Çereklemek:** "Şırıldamak" şeklindeki anlam *Şırlamak/Şirlemek/Şerlemek/Çerlemek* dönüşümü ile alakalı olabileceği gibi *Çerek* (dere) sözcüğü üzerinden dere gibi ses çıkarmak manasının da kastediliyor olması ihtimal dahilindedir.

896– **Çereşmek:** "Nişanlanmak" anlamı çiftlerin arasındaki bağı simgeleyen ağaç dallarının, daha sonraki çağlarda kırmızı kurdela ipinin toprağa gömülmesi ile bağlantılı olabileceği gibi sıra, dizi, yer, konum bildiren *Çer/Cer/Yer* kökü bağlantısıyla merasim esnasında insanların bir yerde sıralanarak ayakta durmasının anlatılması da söz konusu olabilir.

897– **Çergi:** Tezgah manası *Çer/Cer/Yer* kökü üzerinden tam olarak yere açılan nesne ya da üzerine eşya yerleştirilen araç demektir.

898– **Çerkeşmek:** Kökendeki mana tam olarak cin çarpmış gibi sağa sola koşturmak / kaçışmak şeklindedir.

899– **Çerlemek:** Felakete uğramak, belaya yakalanmak, bilinmez dertlere yakalanmak, dert sahibi olmak, marazlanmak manalarını barındırır.

900– **Çerlenmek:** "Ordugah kurmak" veya "Karargah kurmak" manası ile verilen sözcük "Kamp kurmak" veya "Konuşlanmak" olarak da anlaşılabilir. Ayrıca *Çer* kelimesi *Yer>Çer>Cer* dönüşümüyle "Konum" anlamına geldiği gibi *Çor>Çur>Çer* dönüşümüyle maraz, dert, ruhsal rahatsızlık gibi anlamlar da içerir. Bu bağlamda marazlanmak, ruhsal rahatsızlığa yakalanmak manalarına da gelir. Türkçe'ye *Yerlenmek* olarak da aktarılması mümkün olan kavram "Çeri" (asker) kelimesi ile olan ilgisi nedeniyle orijinal biçim korunmuştur.

901– **Çermek:** Sözcüğün biriktirmek manası *Dermek/Termek/Çermek* dönüşümü ile bağlantılı gözükmektedir. Ancak daha çok bir havuzda su toplamak veya samanlığa saman yığmak gibi içerikler için kullanılır. *Çermenmek* fiili de rezervde toplanmak, sarnıçta veya kuyuda su dolmak anlamlarına gelmektedir.

902– **Çermik:** Suyun toplandığı yer demektir. "Çer" kökü Türkçe'de ve Moğolca'da "Yer" ile ilgili anlamlar taşır. Ermenice "Çerm" (sıcaklık, ısı) sözcüğünden geldiği öne sürülür ve bu mânâ ile de uyumludur. Çok uzak da olsa Latince "Termik" (ısıl) sözcüğü ile ilişkilendiren kaynaklar da mevcuttur. Ermenice Çerm ile Latince Term sözcüklerinin ikisinin de ısı ile ilgili manalar bildiriyor olması ise büyük olasılıkla tesadüfidir, ancak bu husus bahsi geçen dillerin etimolojisiyle ilgilidir.

903– **Çert:** "Yemin" demek olan kelimenin kökeni yeterince net olmayıp *Çor/Çer* (maraz, dert, kötü ruh) kökeni ilişkilendiren açıklamalar mevcuttur. Bu takdirde eğer yeminini yerine getirmezse başına bir kötülük gelmesini ve kötü bir varlığın musallat olmasını dileme söz konusudur. *Çort* sözcüğü "Şeytan" demektir. Anadolu'daki *"Şart olsun ki…"* deyiminin kökenini de Arapça "Şart" sözcüğünde değil burada aramak gerekir. Çertilmek (helak olmak) fiili de yine bu anlayışla ilgili olup, kötü ruhlar tarafından mahvedilmek manasını içerir.

904– **Çertemek: "**Parmakları üst üste atmak" manası "Yemin etmek" veya "Yemin bozmak" içerikleri ile ilişkilendirildiği gibi çocukların birbirleri ile küsmeleri veya küslüğü kaldırmaları ile de alakalı olduğundan sözcük için bu tür karşılıklara ve açıklamalara da rastlanmaktadır. Aslında küslük de bir tür yemin olarak algılanabilir ve çocukların baş ve işaret barmaklarını üst üste geçirmeleri bu bağlamda değerlendirilebilir.

905– **Çerten:** "Alabalık" anlamına gelen kelimeye *Çortan* söylenişi ile "Turnabalığı" manasında rastlanmıştır. Fakat anlam yeterince farklı olduğundan bu söyleniş farklı bir kelime kabul edilerek ayrıca verilmiştir.

906– **Çertenmek:** "Yemin etmek" manasındaki sözcüğün kökeni "Çert" (yemin) kelimesinden kaynaklanır. *Çert* aynı zamanda tehlikeli ruhsal varlıkları da tanımlar. Dolayısıyla fiilin tam açıklaması ruhsal varlıkların adını anmak demektir. Yani kişi yeminini tutmadığında bu varlıkların kendisine zarar vermesini göze almaktadır. *Çertemek/Şertemek* fiili ise parmakları üst üste atmak veya birbirinin üzerinden fiske vurur gibi kaydırmak demektir. Parmakların üst üste atılmasının ise pek çok kültürde yemin etme veya yemin bozma ile alakasının olduğuna inanılır.

907– **Çertinmek:** Kendini dövmek olarak açıklanan kavram "kendini helak etmek" veya "başını dövmek" olarak da anlaşılabilir. *Çert* (şeytan, kötü ruh) anlayışı ile de bağlantılı görünen sözcük bu nedenle "başına bela almak" şeklinde de yorumlanabilir. Sözcüğün somut bir davranışa dair açıklaması ise elini yumruk yaparak hafifçe başına vurmak şeklindedir.

908– **Çertmek:** "Mızrap vurmak" veya "Fiske vurmak" anlamları taşıyan kavram parmakla ilgili olan türev sözcükler türetir. *Şertmek* söylenişi de değişik şive ve lehçelerde yaygındır. Ayrıca *Çirtmek* söylenişine de rastlanmaktadır. Sözcüğün ayrıca *Soyunmak* manası da bulunur. Türev kavramlarda da aynı ses dönüşümü mevcuttur. Örneğin *Çirtinmek/Çertinmek/Şertinmek* gibi…

909– **Çeşiniv:** "Striptiz" açıklaması ile verilen kavrama *Teşiniv* biçiminde de rastlanmıştır.

910– **Çeşinmek:** Soyunmak, giysilerini çıkarmak demek olan sözcüğün *Teşinmek* söylenişi de mevcuttur. Ancak bu söyleyiş daha çok Türkçe'deki *Deşinmek (içini açmak, iç dökmek)* fiiline yakın bulunmuştur.

911– **Çeten:** Saman yüklenen kağnı, at arabası veya traktör römorkunun boyunu yükseltmek için yaklaşık insan kolu kalınlığında tahta veya sırıklardan oluşturulan bir tür çittir. Böylece daha fazla saman taşınabilir. *Çit/Çet* kökü kafes tarzı yapıları veya hasır, file türü örgüleri tanımlayan sözcükler türetir. Bu nedenle değişik lehçe ve şivelerde bu kökten türeyen sözcükler anlam farklılaşmaları ve "İ/E" dönüşümü ile görülebilmektedir.

912– **Çetir:** Aslında *Çadır* sözcüğünün farklı bir söylenişinden başka bir kelime değildir. Türkçe "Çatmak" fiilinden türediği apaçık ortada olan Çadır sözcüğünü eski kaynaklarda sırf ilk olarak Farsça yazılı metinlerde geçtiği için Farsça kökenli olarak kabul etmek nasıl izah edilebilir diye, sormadan geçmemek gerekir. Üstelik Türkçe *Çet* kökünün kafes örmek manası da çadırın ahşap kafesi ve yan direkleri ile doğrudan alakalıdır.

913– **Çetken:** Dizgin manasındaki kelime aslında "Çekmek" fiilinden türemiştir ancak bazı Türk dillerinde rastlanan "T/K" dönüşümüne uğramıştır.

914– **Çetlevük:** "Kuruyemiş" olarak genellenen kelimeye kimi lehçelerde "Fındık" veya "Kabuklu fıstık" olarak daha özelleşmiş anlamlarla rastlanabilmektedir. Kavramın *Şetlevük* söylenişi de mevcuttur. "T/K" dönüşümü ile *Çeklevük* biçiminin var olduğu da bilinmektedir. Ayrıca *Çötlevük* ve *Çörtlevük* biçimlerine de rastlanmıştır.

915– **Çetmek:** İç içe geçirmek, örmek, kafes yapmak, file oluşturmak anlamları bulunur.

916– **Çevgen:** At üzerinde, tahta veya deriden bir top ile oynanan ve kökeni milattan önceki çağlara dayanan, bir oyundur. Orta-Asya Türkleri ve komşu kavimler tarafından bilinir. Farsça *Çevgen/Çevgan/Çavgan* sözcüğünün de kökeninin Türkçe olma ihtimali yüksektir. Çevgen veya Çavgan sözcüğü *Çevmek/Çavmak/Çapmak* fiilleri ile bağlantılıdır. Sözcüğün sonundaki -gen/-gan eki de Türkçe ile uyumlu görünmektedir. *Çapmak* kelimesi at sürmek manası taşır. *Çıvmak/Çavmak* sözcüğü atlamak, sıçramak, zıplamak, hızla gitmek, çarpıp yön değiştirmek, sekmek, çavmak, sapmak demektir. Çünkü bu oyun Türklerden komşu kültürlere geçmiştir, dolayısıyla isimlerin, hele de Türkçe köklere uyumlu sözcüklerin başka bir dilden alınmış olması pek mantıklı görünmemektedir. Ayrıca sözcüklerin Arap harfleri ile (Osmanlıca, Farsça) yazımında "Vav" harfi Latin alfabesindeki "V" harfini karşıladığı gibi O/Ö, U/Ü seslerini göstermeye de yarar. Bu durumda bazen bu sesleri göstermek için kullanılan "Vav" sanki "V" gibi algılanarak okunabilmektedir. (Kimi zaman da tam tersi durumlarla karşılaşılmaktadır.) Dolayısıyla "Çöğen" sözcüğünün farklı bir okunuşuna denk gelme olasılığı da vardır.

917– **Çevşemek: "**Ağlamak" olarak verilen anlama "Gözü sulanmak" olarak da rastlanır. Toprağın suyla karışıp (tarlanın altından su çıkması veya su basması gibi nedenlerle) çamurlaşıp ağırlaşmasını da tanımlamaktadır. Bu bağlamda daha genel bir anlamda "Sulanmak" olarak da izah edilebilir.

918– **Çeyin:** "Kadar" (-e/-a kadar) manasındaki kelime *Çeyin/Teyin/Teğin* dönüşümü ile Türkiye Türkçesi'ndeki Değin kavramına bağlanır.

919– **Çeyir:** Zift veya katran anlamındaki kelimenin *Şeyir/Şayır/Çayır* söylenişleri de bulunmaktadır.

920– **Çeykelmek:** Sözcüğün "Yalpalamak" anlamı *Çaykalmak* (kaynamak) fiili ile bağlantısından kaynaklanır. *Çeykel* (sarhoş) sözcüğü de bu fiilden türemiş olup sarhoş kişinin sağa sola yalpalaması nedeniyle yapılmış bir tanımlamadır.

921– **Çeykem:** Sözcüğün anlamı tamı tamına kaynayan, fokurdayan yer demektir. Türemiş olduğu *Çeykemek* fiili de *Çaykamak* (kaynamak) kavramı ile doğrudan bağlantılıdır.

922– **Çığarma:** "İstisna" manasındaki kavram Türkçe "Çıkarma" sözcüğünün farklı bir söylenişinden ibarettir. Fakat anlam son derece özgün bir biçimde değişmiş olduğundan orijinal biçim tercih edilmiştir.

923– **Çığılmak:** Bir araya gelmek, toplanmak anlamındaki sözcüğün *Cığılmak/Cıyılmak* şeklindeki söyleyişleri de mevcuttur. Türkçe *Yığılmak* fiili ile de doğrudan bağlantılıdır.

924– **Çığım:** "Masraf" demek olan kelimenin Türkçe'ye "Çıkım" olarak aktarılması da mümkündür.

925– **Çığındırık:** "Omuz terazisi" olarak da tanımlanabilecek olan kavram omuza uzatılan basit bir çubuktan dahi oluşabilmekte olduğu gibi daha özel olarak yapılmış türleri de vardır. İki ucuna dengeli ağırlıkta yükler asılarak taşıma yapılır.

926– **Çığlama:** Çiğ sütten yapılan peynir manasındaki sözcüğü Türkçe *Çiğ* sözcüğü ile bağlantısı çok açıktır.

927– **Çığma:** Divan, sedir, kanepe olarak açıklanan kavramın Türkçe'ye "Çıkma" olarak aktarılması da mümkündür. Ancak söyleyişte bir sorun görülmediği için orijinal biçim tercih edilmiştir.

928– **Çığmak:** Toplamak, bir araya getirmek anlamlarındaki sözcüğün *Cığmak/Cıymak/Yıymak* dönüşümü ile Türkçe *Yığmak* fiiline bağlandığı görülür.

929– **Çığrık:** *Çıkrık* sözcüğü ile doğrudan bağlantılı hatta farklı bir söylenişi olan makara manasındaki kelime dönme, yuvarlanma bildiren Türkçe *Çığ/Çık* kökünden kaynaklanır. *Çıkrık* kavramını Hintçe'ye, Sanskritçe'ye bağlamak Türkçe köklerden bihaber olmaktan başka bir şeyle izah edilemez. Kaldı ki *Çıkarmak* fiili üzerinden dahi kuyudan su çıkaran nesne anlamına bağlanabilmesi de mümkün olan kelimeyi ses benzerliği nedeniyle yabancı kavramlarla ilişkilendirmek zorlama bir hayalgücü gerektirir.

930– **Çığrıtmak:** "Çark döndürmek" olarak izah edilen kelimenin "Makara sarmak" manasına da rastlanmıştır.

931– **Çıkanak:** Bir coğrafi terim olarak "Burun" anlamındaki *Çukanak* sözcüğünün de Türkçe'ye *Çıkanak* şeklinde (bu kelimenin diğer bir manası olarak) aktarılması mümkündür.

932– **Çılamak:** "Terlemek" anlamındaki kelime *Çilemek* (nemlenmek, ıslanmak) fiili ile de bağlantılıdır.

933– **Çılandak:** Tarla yılanı demektir. "Çılan" (Yılan) sözcüğünden benzetme eki ile oluşmuştur. Yeri gelmişken belirtmek gerekir ki, "Yılan" kelimesinin Türkçe olmadığını ispatlamak için pek çok çaba sarfedilmiştir. Ancak ne kadar zorlanırsa zorlansın bu sözcüğün Türk-Moğol ortak dil kökeninden başka bir yerde sonuca ulaşılamaz. Sözcük yalınlık ve soyunma içeriği bulunan Türkçe Yal (Moğolca Şıl/Şal) kökü ile de bağlantılıdır. Moğolca'daki "Şaldan/Şaldang" (eski Moğolca "Sıldang") ve eski Türkçe "Yalang" sözcükleri ise çıplak mânâsına gelir ve yılanın tüysüz olmasıyla alâkalıdır, yani çıplak canlı demektir. Asıl kökenin Çince yılan mânâsındaki "Lu/Lung" kelimesi söylenir fakat Türkçe'den Çince'ye geçmiş olma ihtimali olduğu gibi, benzer kelimelerin birbirine uyarlanmış olması da mümkündür. Üstelik "Lu" kelimesinden Yılan sözcüğüne ulaşacak ses dönüşümleri Türkçe'ye uygun değildir. Buna karşın Türkçe'den başka dillere geçişinde bu sıkıntı yer almaz. Örneğin Türkçe'den

Almanca'ya kadar ulaşan sözcük bu dilde ise "Schlange" (okunuşu Şılange) olarak yer alır ve ses dönüşümü rahatlıkla izlenebilir (Çılang > Şılang).

934– **Çılanmak:** "Soyunmak" anlamındaki sözcük Türkçe "Yılan" kelimesinin kökenini de oluşturur. Ayrıca "Islanmak" manası da vardır (*Çiylenmek/Çıylanmak/Çığlanmak/Çılanmak* dönüşümü). Sözcüğün kökeninde terden giysilerini çıkarmak veya bu nedenle soyunduktan sonra terli ve çıplak olarak görünmek manası bulunur. Aynı şekilde *Şılanmak* (merhem sürmek) fiili de insanın terli bir görünüm sergilemesi ile alakalıdır. Sesli harf değişimi ile *Yalınmak > Yılanmak (Şalınmak > Şılanmak)* fiilerinin yılanın çıplak bir varlık olarak algılanması ile doğrudan alakalı olduğu rahatlıkla görülebilir.

935– **Çılaş:** Türkçe *Çıy/Çığ/Çiğ/Çiy* kökü nem, rutubet, ıslaklık bildiren kelimeler türetir. Bu sözcükte de büyük olasılıkla "Ğ" düşmesi mevcuttur. Bu takdirde aslı "Çığlaş" şeklinde olacaktır. *Çılaşmak* fiili de aynı şekilde *Çığlaşmak (Çiyleşmek)* şeklinde düzeltilebilir.

936– **Çılazmak:** "Kelleşmek" biçimindeki mana "Soyunmak" içeriği ile ilgili olup ayrıca çıplaklaşan başın terli görünümü ile de bağlantılıdır.

937– **Çılçağan:** Kavram *Yılçağan* olarak ses dönüşümüne uğratıldığı takdirde "Yılan" kelimesi ile bağlantısı çok açık olarak görülür.

938– **Çıldamak:** "Ateşle dağlamak" ve "Cin kovmak gibi" iki manası bulunur. Aslında bu iki mana birleşiktir. Eskiden bazı ruhsal hastaların bedenlerinin ateşle dağlanarak cinden kurtulacakları inancının bir sonucudur. Cin kovma manasındaki "Çıldak" sözcüğü de bu bağlamda değerlendirilmelidir. Günümüzde dahi Anadolu'da daha hafifletilmiş uygulamalarının olduğu bilinmektedir. Ancak elbetteki bilimsel düşünce geliştikçe giderek bu tür zararlı eylemlerden vazgeçilmektedir. *Çıl/Yıl (Çal/Yal)* kökü dikkate alındığında *Yaldamak* (ateş tutmak) fiili ile de bağlantısının kurulması mümkündür.

939– **Çılga:** Toka (özelde saç tokası) manasındaki kelime ile Uzak Doğu kültüründe yaygın olarak kullanılan şiş şeklindeki tokaları kastediliyor olması muhtemeldir. Çünkü aynı kökten türeyen *Çılgan* sözcüğü mızrak manası taşır.

940– **Çılgayak:** Türk dillerinin pek çoğunda *Cılgayah/Cılgayak/Çılgayak/Çılgayah/Yılgayah/Yılgayak* olarak kullanılan kelimenin Yeniyıl (kış mevsiminde 21 Aralık) veya Nevruz Bayramı (21 Mart) gibi Gündönümü/Gündenkliği esasına dayalı olarak ya da veya günümüzdeki uygulama ile 31 Aralıkta olacak şekilde yeni bir yılın başlangıcını ifade eden sözcüğün buz pateni pisti anlamı da mevcuttur. Fakat burada sadece "Çılgayak/Çılgayah" söyleyişine özgü olmak üzere uzun süren (örneğin Türkiye'deki ÖSS veya KPSS gibi birkaç saat uzunluğunda) sınavları da tanımlamak için kullanılan başka bir anlam daha mevcuttur. Bu anlamın "Çılga" (test, imtihan) ve "Çılgı" (akıl, zeka) sözcükleri ile bağlantısı dikkate alınmalıdır.

941– **Çılık:** *Ilık/Yılık/Cılık/Çılık* dönüşümü ile "Ilık" kelimesinin farklı bir söylenişinden ibarettir. Türev sözcüklede de aynı dönüşüm söz konusudur.

942– **Çıltak:** "Sebep" veya "Bahane" manasındaki sözcük *Çığıldak/Çığıltak* söyleyişinden dönüşmüş olmalıdır. *Çığ/Çık* kökünden *Çığmak/Çıkmak* fiili ile ilişkili görünmektedir. Sözcüğün "İftira" manasına da rastlanmıştır.

943– **Çımak:** Orijinal kaynakta "Yaralanmak" olarak verilen anlam büyük olasılıkla "Çıban" sözcüğü ile de bağlantılıdır. Bu takdirde mana iltihaplanmak, irinlenmek, çıban çıkmak olarak anlaşılabilir. Sözcüğün "Çıymak" söylenişi de bulunmaktadır.

944– **Çınakay:** Serçe parmağı demek olan kavramın "Çınatay" söylenişi de mevcuttur.

945– **Çınamak:** Sözcüğün "Zannetmek" ve "Muhakeme etmek" manaları Çince kaynaklı *Çın/Çin* kökü ile alakalıdır.

946– **Çınavul:** Av kuşu terbiyecisi demek olan kelimenin *Çığavul* söylenişi de bulunur.

947– **Çınayak:** Fincan anlamındaki kelimenin *Şınayak* söylenişi de vardır.

948– **Çınmak:** "Doğru konuşmak", "Hakikati söylemek" ayrıca "Vuku bulmak" (gerçekleşmek) manalarındaki fiilin kökeni Çince kaynaklı *Çın/Çin* (hakikat) sözcüğüdür. Bu bağlamda gerçeği ortaya çıkarmak demektir. Aynı kökten türeyen *Çıngay* sözcüğü emin, güvenilir kişiler için kullanılır ve Türkçe'deki "Hakikatli adam/kadın" manasını karşılar. *Çıntay* ise asil demektir. *Bu kökten türeyen "Çınamak" (tetkik etmek), "Çıngarmak/Çınarmak" (tahkikat yapmak), "Çınıkmak" (hak etmek), "Çınsamak" (tahkik etmek) kelimelerinin net bir biçimde Çince kaynaklı olması, ayrıca Türkçe ile söyleyiş ve anlam uyumsuzlukları nedeniyle sözlüğe eklenmesinden vazgeçilmiştir. "Çınmak" fiiline ise yalnızca yabancı sözcüklerin ne düzeyde Türkçeleşebildiklerine bir örnek olması amacıyla yer verilmiştir.*

949– **Çıray:** Sima, çehre anlamındaki kelime Moğolca kökenlidir. Fakat Farsça kökenli olup olmadığı araştırılmalıdır.

950– **Çırmaşmak:** Dolaşmak, sarılmak anlamındaki kelimenin "Kol kola girmek" manası da mevcuttur.

951– **Çırtmak:** "Düdük çalmak" anlamındaki fiilin *Çığırtmak* kavramı ile "Ğ" düşmesi (uzun "I" kısalması) sonucu oluşan bir bağlantısı vardır. Kelimenin "Islık çalmak" anlamı da mevcuttur.

952– **Çırtman:** Ağaç dalından yapılmış kamçı olarak açıklanan kelimede Türkçe'nin çok ilginç benzetmelerinden birine dayalı bir söz oyunu vardır. İnce ve yaş ağaç dalı sallandığında ıslığa veya tiz bir düdük sesine benzer bir ses çıkardığı için bu ad verilmiştir.

953– **Çıvgacı:** Kavramın ek almamış kısmını oluşturan *Çıvga* sözcüğünün manasının ökse çubuğu olduğu dikkate alınırsa; "Değnekçi" olarak verilen karşılık, ökse çubuğu ile kuş avlayan kişi olarak anlaşılabilir.

954– **Çıvgın:** "Mermi" manasındaki kelimenin *Çivgin* söylenişi de vardır.

955– **Çıykan:** "Çıban" sözcüğü ile akrabalığı açıktır. *Çıban* kelimesinin ilk biçiminin de *Çıyban* olduğu görülmektedir. *Çıymak* (sivrilmek, kabarmak, şişmek) fiilnden türedikleri anlaşılmaktadır.

956– **Çibeğen:** "Sperm" manasına gelen sözcük *Çıv/Çiv/Çib* kökünden türemiş olup tam olarak hızlı giden, veya saçılan şey demektir. Bu bağlamda Türkçe'ye *Çiveğen* olarak da aktarılması mümkündür. *Çibemek* fiili ise içine işlemek, çivi benzeri bir aletle nakış işlemek manasına gelir. Dolayısıyla burada hem erkek cinsel organına bir benzetme hem de cinsel birleşmeye dair bir çağrışım da bulunur. *Çime/Çöme* sözcükleri tohum veya sperm anlamlarına gelir.

957– **Çiginey: "**Prenses" anlamındaki kelime *Tigin/Çigin* (prens) kavramından türemiştir. Sonda bulunan -ey/-ay ekinin zaman zaman dişil kavramlar türetmede işe yaradığı başka kelimelerde de görülmektedir.

958– **Çiğelek:** "Yumak" manasındaki kelime Anadolu'da aynı anlamda kullanılan "Çile" sözcüğü ile de ilgili görünmektedir. Bu durumada *Çiğele/Çile* dönüşümünün var olduğu görülebilir. *Çeğ/Çiğ* kökü yumaklaşma, topaklaşma, pıhtılaşma, embriyo oluşturma içeriği ile ilgili sözcükler türetir.

959– **Çiğenek:** Midye veya midye içi anlamındaki kelime başka *Çeğenek* (embriyo) kavramı ile doğrudan bağlantılıdır.

960– **Çiğilmek: "**Düğümlenmek" anlamına gelen kavramın "Endişelenmek" içeriğine de rastlanır. Ancak bu anlamın Türkçe'deki "Boğazı düğümlenmek" (paniklemek) deyimine denk düştüğü görülmektedir.

961– **Çiğinmek:** Düğümlenmek, kistleşmek, yumrulaşmak gibi somut manaları bulunan fiilin aynı zamanda "Endişe etmek" gibi soyut ikinci yan anlamı da mevcuttur. Bu da aslında Anadolu Türkçesi'ndeki "Korkudan boğazı düğümlenmek" deyiminde olduğu gibi mecazi bir anlamı içermektedir. *Çiyinmek* söyleyişine de rastlanan sözcüğün *Çeğenmek* (embriyo oluşmak) fiili ile çok yakın bir anlam ilişkisi bulunmatadır. *Çiğirdek* sözcüğü Türkiye Türkçesi'ndeki *Çekirdek* kelimesinin farklı bir söylenişinden ibaret olsa da çekirdeğin oluşum sürecine vurgu daha fazladır.

962– **Çiğremek:** "Gına gelmek" manasındaki kelimenin *Çiğrimek* söylenişi de bulunmaktadır. Aynı dönüşümü *Çiğretmek/Çiğritmek* fiilinde de görmek mümkündür.

963– **Çiğsimek: "**Midesi bulanmak" şeklindeki mana aslında tam olarak çiğ besin yemiş gibi hissetmek şeklindedir. Pişirilerek yenen yiyeceklerin tam pişmediği hissine varmak da yine yaklaşık aynı söylenişe sahip olan *Çiğsemek* fiili ile anlatılır.

964– **Çiğsinmek:** "İğrenmek" demek olan kelime *Çiğsinmek/Çiksinmek/Tiksinmek* dönüşümü ile aslında *Tiksinmek* fiilinin farklı bir söylenişidir.

965– **Çiksinmek:** "Ç/T" dönüşümü ele *Tiksinmek* fiilinin farklı bir söylenişi olduğu çok açıktır.

966– **Çileğen:** "Duş" (armatür) manasındaki kelime *Çiyleğen* sözcüğünden dönüşmüştür. *Çiy* (su taneceği, su zerresi) kavramından türeyen sözcük Çiy (su tanesi) üreten nesne demektir. Yeri gelmişken değinmek gerekir ki bu mana (su, nem, rutubet hatta tükrük) ile ilgili olmak kaydıyla Çile- ile başlayan kelimeleri Çiyle- olarak değerlendirmek de mümkündür. Örneğin; *Çilemek > Çiylemek…*

967– **Çilem:** Tutkal Balığı'nın adı yapıştırmak manasındaki *Yelimek/Celimek/Çelimek* veya "E/İ" yer değiştirmesi ile *Yilemek/Cilemek/Çilemek* fiilinden türemiştir. Okçulukta yay yapımında kullanılan tutkalların üretilmesi için kullanılan balıklara verilen genel bir ad olabileceği gibi bu balıkların özel bazı türlerini de tanımlaması da mümkündür. Sözcüğün aynı zamanda "Balık tutkalı" (balıktan elde edilen yapıştırıcı) manasını kastediyor olması da ihtimal dahilindedir. Bu tür tutkallar genellikle bazı tür balıkların hava keselerinden elde edilir.

968– **Çilen:** Göçmen bir kuş olması ve göç ettiği bahar ve güz mevsimlerinde yağmurlar yağması nedeniyle leyleğin yağmur getiren bir kuş olarak algılanması sözcüğün oluşumunda etkili olmuş olabilir, çünkü *Çiylen > Çilen* dönüşümü ile kelime *Çiylenme* manası da taşır. *Şulan/Şülen* sözcükleri Asya Türkçesi'nde yine leylek veya balıkçıl kuşu ve çamurcun kuşu anlamlarına da gelir. Ayrıca "bir tür çilek" olarak rastlanan açıklamalar da mevcuttur.

969– **Çilenmek:** Nemlenmek, rutubetlenmek demek olan kelime çok net bir biçimde *Çiylenmek* sözcüğünden dönüşümle oluşmuştur. Yağmurlu rüzgar esmek anlamı da mevcuttur. *Çilenti* (nem, rutubet) kelimesi de benzer bir biçimde aslında *Çiylenti* olan söyleyişten dönüşmüştür.

970– **Çilimek:** Sigara içmek, pipo içmek olarak verilen anlam gerçekte *Yel/Cel/Cil/Çil* (rüzgar) sözcüğü ile alakalıdır. Sigaranın dumanının oluşturduğu hafif esinti görünümünün rüzgar ile ilişkilendirilmesi söz konusudur. Sigara içmek de bu esintili dumanın içe çekilmesi olarak algılanmıştır. *Çilitmek* (duman tüttürmek) fiili de dumanı yele/havaya salmak olarak anlaşılabilir. Ayrıca çok düşük bir olasılık da olsa, "İ" sesi düşmesi ile *İçlimek > İçilimek > Çilimek* dönüşümü de dikkate alınabilir ki, bu takdirde mana "İçine çekme" ile ilişkilenidirilebilir.

971– **Çinemek:** "Kuvvetlenmek" anlamındaki sözlüğün "Süslemek" ve ayrıca "Ölçmek" manaları da bulunmaktadır.

972– **Çingemek:** Birlikte şarkı söyleyerek, el çırparak alkış tutup kadın erkek karışık biçimde dans etmek demektir. *Çinge* ise bu tür dansları ve eğlenceleri tanımlar. *Çingene* kavramının her ne kadar yabancı dillerden alınmış olsa da benzeşim yoluyla bu fiil üzerinden Türkçe'de yeniden türetilmiş olma ihtimali dikkate alınmalıdır.

973– **Çingeçey:** "Elti" demek olan sözcüğün Türkçe *Yenge* kavramı ile alakalı olduğu görülmektedir. Sözcüğün eki kaldırıldığında esas kavramı *Yenge/Çenge/Çinge* dönüşümüne uğramıştır. Türkçe'ye *Yengeçey* olarak aktarılması da mümkündür.

974– **Çinit:** "Perçin" demek olan sözcük, Türkçe *Çenet* sözcüğünün farklılaşmış biçimidir. Anlam yeterince özgünleşmiş olduğu için orijinal söyleyiş tercih edilmiştir.

975– **Çiritmek:** Kötü kokutmak, kötü koku yaymak manasındaki kelime *Çiğritmek/Yiğritmek/İğritmek* veya *Çiretmek/Çiğretmek/Yiğretmek/İğretmek* dönüşümü ile Türkçe'deki *İğrenmek* kavramı ile de ilişkilidir. Dolayısıyla kötü koku yayarak mide bulandırmak daha doğru bir izahat olacaktır. Ayrıca *Çürütmek* sözcüğü ile olan bağlantısı da dikkate değerdir. Çürüyen şeylerin kötü koku yayması da anlamsal bağlantıyı tamamlar.

976– **Çirkemek:** İğrenç davranışlar yapmak anlamındaki sözcüğün *Çirkimek* biçimi de mevcuttur.

977– **Çirkenç:** Kötü görünümlü, çirkin manasındaki kelimenin başka bir lehçede *Çiyirkenç/Çiyirgenç* söylenişi de mevcuttur. Sözcüğün *Çiy/Çiğ* kökü dikkate alındığında, "Çiğ" kavramının Türkçe'de olgunlaşmamışlık gibi bazı olumsuz anlamlar barındırdığı da göz önünde bulundurulabilir.

978– **Çirkenmek:** "İğrenmek" olarak izah edilen sözcük aslında tam olarak "Surat ekşitmek", "Yüzünü buruşturmak" şeklinde bir karşılığa sahiptir. İğrendiği, tiksindiği için yüzünü kötü bir şekle sokmak kastedilmektedir. Sözcüğün başka bir lehçede *Çiyirkenmek/Çiyirgenmek* bir başkasında ise *Çirkinmek* söylenişleri de mevcuttur. Bu söyleyiş *Çiyirgenmek/Çiğirgenmek/Yiğirgenmek/İğirgenmek* dönüşümü ile kavramı Türkçe *İğrenmek* fiiline bağlar. Ayrıca *Sirkenmek* biçimine de rastlanmaktadır, ancak bu söyleyişte daha çok kötü kokudan dolayı iğrenmek anlamı vardır ki, kötü kokuya vurgu daha belirgindir. *Çirkinmek* söyleyişi ise *Çirkin* kavramına bağlanır ki, bu sözcüğün Farsça olduğu iddiası kesinlikle yanlıştır.

979– **Çirkey: "**Sirke sineği" demek olan kelimenin *Sirkey* söylenişi de vardır. Farsça olduğu söylenen "Sirke" sözcüğü ile bağlantısı tamamen bir tesadüf müdür, Farsça'dan bir etkilenme mi vardır, yoksa tam tersine sirkenin üzerindeki sineklere verilen Türkçe bu isimden yola çıkarak mı Farsça'da "Sirke" sözcüğünün oluştuğu konusunda net bir kanaate varmak şu an için mümkün değildir. Fakat kesin olan şey *Sirkey/Çirkey* kelimesinin Türkçe köklerle büyük bir uyum içinde bulunduğu ve büyük olasılıkla da Türkçe olduğudur.

980– **Çirmek:** Kötü kokmak demek olan fiilin *Çirimek* söylenişi de vardır.

981– **Çisemek:** İnce yağmur yağmak manasındaki kelime *Çiysemek* sözcüğünden dönüşmüştür. Türkçe *Çi-* ile başlayan bazı sözcükler su püskürtmek manası ile ilişkilidir.

982– **Çitir:** Dikilmeden, kendiliğinden yetişen, sürgün olarak çıkan fidan demektir.

983– **Çitirik:** Kavram "Kalamar" anlamında kullanılır. Sözcük bu canlının etinin yenebilmesi öldükten sonar için yere vurularak yumuşatılması nedeniyle oluşmuştur. Bu bağlamda Türkçe'deki *Çitilemek* (çamaşırı ovalamak, yere veya tahtaya vurarak yumuşatmak) fiili ile de bağlantılıdır.

984– **Çitme:** Pencere kafesi, pencere parmaklığı anlamındaki kelimenin başka bir şivede *Çıtma* söylenişine de rastlanmıştır. Aynı şekilde *Çitmek* (kafes örmek) fiilinin de *Çıtmak* biçimi de mevcuttur.

985– **Çivek:** Sözcüğün "Nakış" anlamı Türkçe'deki *Çivi* sözcüğü ile aynı kök üzerinden *(Çib/Çiv)* bağlantılı olup, bir şeyin içine işlemiş olan, çivi benzeri bir aletle kazınarak yapılan ya da iğne ile batırılarak işlenen desen demektir. Asıl dildeki yazılışı ise "Çibek" biçimindedir.

986– **Çivemek:** Nakış işlemek anlamındaki kelime çivi ile kazıyarak veya oyarak hakketmek (nakşetmek), ya da iğne işi desen yapmak şeklinde anlaşılabilir. Asıl dildeki orijinal biçim "Çibemek"tir.

987– **Çiye:** Sözcüğün "Vişne" manası, *Ciyelek* (kiraz) ve *Çilek* kavramları ile de bağlantılıdır. Bu sözcüklerin tamamı, kelimenin ikinci anlamı olan düğüm içeriği ile alakalıdır ve düğümler halinde oluşan meyve tanımlamasından kaynaklanır. Kiraz ve vişnenin düğümler halinde birbirine bağlanması ya da çekirdeklerinin düğüme benzetilmesi, çileğin ise dallarını uzatarak yere düğümlenmesi sözcüklerin oluşum mantığını açıklar. *Şiye* söylenişi de yaygın olarak kullanılmaktadır. Türev kavramlar için de aynı dönüşüm geçerlidir; *Çiyelenmek/Şiyelenmek* gibi.

988– **Çiysek:** *Çiy* sözcüğünden kaynaklanan rutubetli, nemli, hafif ıslak anlamındaki kelimenin *Çığşak/Çıyşak/Çiyşek/Çiğşek* veya "Ş/S" dönüşümü ile *Çığsak/Çıysak/Çiysek/Çiğsek* biçimindeki söylenişleri mevcuttur. Aynı dönüşüm *Çiysemek* (nemlenmek, rutubetlenmek) fiili için de geçerlidir. Son derece uzak gibi görünen *Çığşamak* fiili de aslında aynı anlamı içerir.

989– **Çizge:** "Şema" anlamındaki kelimenin asıl dildeki orijinal yazılışı *Sızga (Çızga)* biçimindedir. Söyleyiş uyumu açısından bu şekilde aktarılmıştır.

990– **Çizgeç:** "Cetvel" anlamındaki kelimenin asıl dildeki orijinal yazılışı *Sızgaç (Çızgaç)* biçimindedir. Söyleyiş uyumu açısından bu şekilde aktarılmıştır.

991– **Çizginmek: "**Başa dönmek" şeklinde verilen anlam gerçekte dairesel bir çizgi üzerinde ilerleyip tekrar başa varmak demektir. "Daire çizmek" karşılığı da uygun olacaktır. *Tezginmek* (tur atmak, tavaf etmek) fiili de kökensel olarak bağlantılıdır.

992– **Çoğanmak:** Toplanmak olarak verilen açıklama aslında "Ateş başına toplanmak" şeklinde düzeltilmelidir. Hatta kelimenin tam olarak izahatı ateşin başında çömelerek elini ateşe uzatmak, ateşin ısısından yararlanmaktır. Ancak anlam genişlemesi ve sözcüğün ilk mantığının toplum tarafından unutulmuş olması da mümkündür.

993– **Çoğarmak:** Korlaşmak, köz haline gelmek anlamındaki kelimenin İrtifa kazanmak (yükselmek) içeriği de bulunmaktadır. Ancak bu mana tamamen farklı bir kökten kaynaklanmaktadır. *Çoğarmak/Coğarmak/Yoğarmak/Yuğarmak/Yukarmak* dönüşümü ile "Yukarı" sözcüğüne bağlanır.

994– **Çoğartmak:** Ateş yakmak biçimindeki mana ateşi korlaştırmak, köz haline getirmek olarak da izah edilebilir.

995– **Çoğaştırmak:** "Adam toplamak" olarak verile anlam aslında geceleyin fener veya meşale ile dolaşıp birilerini çağırmak veya insanların ateşin başına gelmesini sağlamak olarak anlaşılmalıdır.

996– **Çoğlanmak:** "Közlenmek" anlamı dışında *Çovlanmak* söylenişi ile hepbir ağızdan konuşmak manasına da rastlanmıştır. Bu anlam ateş başında toplanıp konuşmak içeriği ile ilgili olduğu kadar *Çuğlanmak* (yağmur duası için toplanmak) anlamı ile de bağlantılıdır.

997– **Çoğlaşmak:** Celse yapmak, toplanmak, bir araya gelmek demek olan kelime aslında ateş başında toplanmak demektir. Avcılığa, tarım ve hayvancılığı dayalı eski hatta, işbölümüne dayalı ayrışmanın henüz bütünüyle gerçekleşmediği ilkel veya yarı ilkel toplumsal sistemlerde gündüz herkes çalıştığı için adaletle veya bu toplulukların idaresiyle ilgili kararların ancak akşam hava karardıktan sonra yakılan ateşin ısı ve/veya ısısından yararlanılarak etrafında toplanarak alınması söz konusudur. Hatta ilerleyen dönemlerde bu alışkanlığın bir kalıntısı olarak bu tür toplantılarda geleneksel olarak sembolik ateşlerin yakılmasına da rastlanır ki, bu durumun ateşe tapmayla veya ateş kültü ile hiçbir ilgisi yoktur. Sözcüğün ayrıca "Korlaşmak" manası da bulunur.

998– **Çoğramak**: Sözcüğün ve türev kavramların "Kaynamak" içeriği bu mana ile ilgili olmak kaydıyla hem ateşte suyun veya başka sıvıların kaynamasını hem de ısının etkisiyle nesnelerin birbiri ile birleşmesini ifade eder ki, örneğini *Çoğratmak* (kaynatmak) fiili Türkçe'deki (teknik alet kullanarak) "Kaynak yapmak" manasında da kullanılır. *Çoğraşmak* (kaynaşmak) da eriyerek birleşmeyi anlatır. Sözcüğün nadiren rastlanan suyun yerden çıkması manasındaki kaynaklanmak anlamı ise aslında ateşte kaynayan suya bir benzetmeden dolayıdır. Sözcüğün *Çokramak* söylenişi de mevcuttur.

999– **Çokraşmak:** Kaynaşmak anlamındaki kelimenin *Çoğraşmak* söylenişi de bulunmaktadır.

1000– **Çoğtağan:** "Müşterek" anlamındaki kelimenin orijinali *Çuğtağan* şeklindedir. Türkçe söyleyişe uygunluğu kesin değilse de aktarılmasına karar verilmiştir.

1001– **Çoğuklamak:** "Şura yapmak" anlamına sahip olan kelime asıl kaynakta *Çoğuktamak* biçimiyle "Konferans vermek" olarak açıklanmıştır. Ancak yazımın ve anlamın bu şekilde düzeltilmesi Türkiye Türkçesi'ne daha uygun görülmüştür. Kavramın tam açıklaması ise belirli bir amaç için bir araya gelmek, toplanmak, toplantı yapmak demektir.

1002– **Çoğuklaşmak:** Orijin dilde *Çoğuktaşmak* olarak yazılan sözcük şura toplamak, konsey oluşturmak anlamlarına gelir ki, toplanarak tartışmak, karar almak içeriğini ihtiva eder. Sözcüğün kökeninde ateşin başında toplanarak tartışma yapmak ve karara bağlamak anlayışı bulunur. *Çoğ* kelimesi kor, köz, ateş demektir.

1003– **Çoğuldaşmak:** Celse toplamak, ortak karara varmak, çoğunluk kararı almak, kararlaştırmak, görüş birliğine varmak demektir.

1004– **Çoğuluş:** Asıl kaynakta "Meclis" olarak açıklanan kavram Türkçe'ye "Celse" olarak aktarıldı.

1005– **Çokamak:** İzahatı "Nişanlamak" (söz kesmek) olarak verilen sözcüğün kök anlamı gerçekte kafa ile alakalı görünmektedir. Nişanlanan kızın başına nişan sembolü olarak bir şapka takılması kastedilmektedir. Diğer bir olasılık ise daha eski çağlarda nişanlanan kızların hatta erkeklerin de başlarına kayın ağacı dalından taçlar taklması geleneğinin sözcüğü kaynak teşkil etmiş olmasıdır.

Bunun dışında Hıristiyan Türklerde nişan töreninde rahibin çiftlerin başlarına haç kaldırarak kutsaması da anlammla uyumludur. Sözcüğün *Çoğ/Çok* kökü de toplanarak merasim yapılması manası ile örtüşür. Bu kökün kor, ateş içeriği üzerinden ateş başında merasim yapmak tanımına da ulaşılabilir.

1006– **Çoklamak:** Orijinal biçimi "Çoktamak" olan akıntıya karşı yüzmek olarak açıklanan kelime aslında tamı tamına kafasının (kafatasının) dikine gitmek demektir. Bu bağlamda Türkçe'deki "başının dikine gitmek" deyimini de karşılar.

1007– **Çokman:** "Palto" demek olan kelimenin orijinali *Çukman* biçimindedir

1008– **Çokna:** Sıra arkadaşı (okul arkadaşı veya asker arkadaşı) anlamı aslında *Çoknamak/Çoknaşmak* (kaynamak/kaynaşmak) yani birbiri ile iç içe geçmek fiilinden ortaya çıkmaktadır. Omuz omuza durmak yani birbiri ile kaynaşmış gibi olmak kastedilmektedir.

1009– **Çokratmak:** "Kaynatmak" (sıvıyı ateşle ısıtmak) manasındaki kelime "Kaynak yapmak" anlamına da gelir.

1010– **Çokuk:** Istavroz çıkaran kişileri tanımlar. Asya'da sürekli olarak Istavroz çıkaran manasında "Hıristiyan" kavramı karşılığında da kullanılmıştır.

1011**– Çolankul:** Orduda askeri diziliş içerisinde sol cenahı tanımlayan kavrama *Solankul* söyleyişiyle de rastlanır.

1012– **Çolanmak:** Sakatlanmak manasındaki kelimenin "Sakarlık etmek" olarak da izah edilebilecek bir içeriği de mevcuttur. Ayrıca sarılmak, dolanmak manalarına da gelir, örneğin "Kefene çolanmak" gibi.

1013– **Çolbağa:** Bileşik kelimede, "Çöl" sözcüğü ile alakalı görünen ilk kısım (Çol) susuzluk, karasallık bildirir. İkinci parça daha net olup, "Bağa" (kabuk) sözcüğüdür.

1014– **Çolgamak:** Genel olarak "Sarmak" demektir. Ayrıntılı olarak ele alındığında iki farklı anlam grubunda "Bandajlamak" (sargı yapmak) ve "Muhasara etmek" veya "Ablukaya almak" (bir yerin etrafını sarmak) manaları ön plana çıkar.

1015– **Çolmak:** Ampute olmak (kesilmek, körelmek) demek olan kelimenin diğer bir anlamı da kolunu arkasına (sırtına) kıvırmak, arkaya saklamak demektir ki, dolaylı olarak ilk mana ile de uyumludur. Yani ampute olmuş gibi kolunu (belki de bacak için de geçerli olan) gizlemek gibi bir benzetme yapılmaktadır. Bu yönüyle Çalmak fiiline de "kolunu sırtına çalmak" veya "bacağını altına çalmak" manasında yakınlaşır.

1016– **Çolpamak:** "Seyahat etmek" veya "Seyahate çıkmak" manasındaki kelimenin *Çol/Col/Yol* dönüşümü ile Türkçe *Yol* kelimesi ile de alakalı olduğu görülmektedir. Bu nedenle kavramın *Yolpamak* olarak da aktarılması mümkündür. Aynı şekilde "Çolpan" kelimesinin de *Yolban/Yolpan* (seyyah) sözcüğü ile bağlantılı olabileceği dikkate alınmalıdır.

1017– **Çolpan:** Türk-Moğol kültüründe Venüs gezegenine verilen isimdir. Mitolojide ise bir Tanrıça'nın adıdır. Adı gökyüzündeki en parlak gezegenlerden biri olan Venüs'e verilmiştir. Türklerde dişil olarak algılanmıştır. (Moğollar ise eril olarak kabul ederler). Bir kelime benzerliği nedeniyle yanlış olarak "*Çoban Yıldızı*" dendiği de olur. Bir başka görüş ise de çobanların bu yıldızı yön bulmakta kullandığı ve bu nedenle de Çolpan'ın aynı zamanda bir *Çoban Tanrıçası / Sürü Tanrıçası* olduğudur. Çoban kılığında dağlarda gezdiği söylenir. Eski Moğolca *Solbun* (gök cismi) sözcüğü ile bağlantılıdır. *Yolban/Yolpan* (seyyah) sözcüğü ile bağlantılı olması çok büyük bir olasılıktır. Bu durumda aslında yolculuk yapanların, seyyahların kendisine bakarak yön buldukları ve hatta belki de yola çıkanlara şans getirdiğine inanılan gök cismi manasına ulaşılır.

1018– **Çolpanak:** "Gayrı meşru" anlamı verilen kelime büyük olasılıkla evlilik dışı doğan çocuğu tanımlamak için kullanılmaktadır. Yani açıklamada bir eksiklik var gibi gözükmektedir. Mana bu şekilde düzeltilmelidir. Kelimenin kökeninde ise *Çol* (eksiklik) yani babanın bulunmayışı anlayışı yer aldığı gibi, *Çolpan* (Venüs) kavramı ile de bağlantılı olup, gezegenin talih, kader ile ilişkilendirilmesi dolayısıyla mecazi bir ilgi kurulmaktadır. Ayrıca *Çol/Yol* kökü üzerinden yol kenarında gerçekleştirilen cinsel birleşme veya yol kenarında gizlice yapılan doğum gibi bir benzetme de olasılık dahilindedir.

1019– **Çolpar:** Seyyah veya turist anlamındaki kelimenin Türkçe'ye *Yolpar* olarak da aktarılması mümkündür.

1020– **Çolutmak:** "Kolunu bükmek" olarak verilen mana aslında başka birinin kolunu bükerek kullanmasına engel olmak, yani sanki tek kolu varmış gibi bir hale getirmek demektir. Ayrıca kolu bükülen kişinin dirseğinin belirginleşmesi de ampute edilmiş gibi bir görünüme neden olmaktadır.

1021– **Çoma:** Yetim (babasız) manasındaki kelime aslında bir yanı eksik olan kişi demektir.

1022– **Çomaç:** Altı katlanmış dürüm şeklindeki yiyeceği tanımlayan sözcük *Çom* kökünün kütleşmek, ucu körelmek manaları ile alakalıdır. Sözcüğün ayrıca *Çomaş* söylenişi ile "Kıymalı yufka dürümü" manasına da rastlanmıştır.

1023– **Çomata:** Şenlik, eğlence anlamındaki kelimenin "Şamata" sözcüğü ile benzerliği dikkat çekicidir.

1024– **Çommak:** Suya girmek veya suya batmak manasına gelen fiil İslamiyet sonrası "Abdest almak" (özellikle de Gusül abdesti almak) manasında da kullanılmıştır. Kırsal bölgelerde özellikle yaz mevsimlerinde Boy abdestinin akarsu veya göletlerin derin yerlerinde üç kere suya batıp çıkmak şeklinde gerçekleştirilmesi günümüzde bile rastlanan bir uygulamadır.

1025– **Çomuk:** Abdestli kişileri tanımlar. Asya'da abdest alan veya abdestli dolaşan kişi manasında "Müslüman" kavramı karşılığında da kullanılmıştır.

1026– **Çomulmak:** Kulağı düşmek şeklindeki mana at, eşek, kedi, köpek gibi hayvanların dik duran kulaklarının aşağıya düşmesini tanımlar. Sözcüğün kökeninde kısalmak, kütleşmek manası vardır.

1027– **Çomurmak:** “Suya dalmak” olarak verilen anlam bazen “Gusül abdesti almak” şeklinde de açıklanmaktadır. Kelimenin gonca açmak manası ise *Tomurmak > Çomurmak* dönüşümü ile ortaya çıkmıştır.

1028– **Çomurtmak:** “Suya daldırmak” olarak verilen anlam herhangi bir şeyi suya batırıp çıkarmak şeklinde de anlaşılır. Daha özelleşmiş olarak çocuğu suya batırıp çıkararak vaftiz etmek demektir.

1029– **Çonak:** “Eli tutmayan” olarak verilen anlamın aslında “Parmağı kesik” (veya “Parmakları kesik”) olması da ihtimal dahilindedir.

1030– **Çondurmak:** *Çon* (halk, topluluk) kökünden adam toplamak, insanları başına toplamak manası vardır. Türkçe *Çon/Çoň/Çoğ* kökünün biraraya gelmek içeriği ile alakalı görünmektedir.

1031– **Çonmak:** “Sakatlanmak” olarak açıklanan fiil eli ayağı tutmaz olmak, felç olmak şeklinde anlaşılmalıdır. *Çon* (halk, topluluk) kökünden toplanmak, biraraya gelmek manası da bulunur.

1032– **Çont:** Felçli anlamı doğru olmakla birlikte daha çok felçli el için kullanılan bir sözcüktür. Felç olan elin içe doğru bükülmesi nedeniyle eklemin belirginleşip çıkıntılı bir görünüm oluşması nedeniyle ampute edilmiş organlara bir benzetme söz konusudur.

1033– **Çontuk:** Ampute edilmiş organ manasındaki kelimenin Anadolu’da söylenen *Çonduk* ile ilgili olduğu görülmektedir. *Çonduk* sözcüğü telleri / kılları dökülmüş süpürge demektir ve kesik bir organa ya da küt bir ağaca benzetilmektedir.

1034– **Çonuşmak**: “Cemaat olmak” manası *Çon* (halk, topluluk) sözcüğünden türemiştir.

1035– **Çor:** “Cin” demektir. Ruhsal rahatsızlıkları, bilinmez korkutucu güçleri ve varlıkları da ifade etmekte kullanılır. Kelime kökeni hastalık ve gözle görülmeme, eksiklik, yarımlık anlamları taşır. Arapça *Şer* sözcüğü ile bir bağlantısı yoktur. Moğolca Şor sözcüğü şiş anlamına gelir ve boynuzu çağrıştırır. Boynuz ise kötü güçlerle de alakalı görülür. *Çornamak* fiili bürümek, sarmak, dolanmak mânâları taşır ve mecazen musallat olmak içeriğine de sahiptir. Anadolu’da cin çarpmış ve ruhsal hastalıklı anlamında “Çorlu” tâbiri kullanılır. *Çort, Çert, Czart* gibi söyleyişlerle Slav topluluklarının halk inanışlarına ve Rus/Ukrayna kültürüne de girmiştir. Türklere komşu kavimlerden olan Ermenice’de “Çor” hastalık ve dert anlamına gelir. Farsça’ya “Şur” (uğursuzluk) biçiminde geçmiştir. Sözcüğün Farsça kökenli olduğu iddiası kesinlikle doğru değildir. Türkçe’de *Ço/Çu/Şu/Şo* ile başlayan kökler yarımlık, eksiklk, hastalık, sakatlık bildirir. Mesela *Çol, Çon, Çot, Çop* köklerinde hep bu anlamlar bulunur. Öteki alemlere ait olduğu düşünülen varlıklar da Türk kültüründe hep bu içeriklerle ilişkili varlıklar olarak görülür. Hiçbir tereddüte yer olmadan söylenebilir ki *Çor/Çur/Şur/Şor* hatta Moğolca *Çul/Şul* kökü Türk/Moğol (hatta Ural/Altay) kökenlidir. Bu kökten Türkçe’de halk ağzında türeyen sözcüklerle Farsça’daki bu sözcük ile ilişkili olan diğer kelimelerin sayısını karşılaştırmak durumu anlamak için yeterli olacaktır. Buna benzer örneklerde Farsça’nın Moğolca ile etkileşiminin fazlalığı da sıklıkla gözden kaçırılmaktadır.

1036– **Çoramak:** “Cin çarpmak” anlamı dışında “yoğurmak, harç karmak, hamur haline getirmek manaları da bulunur. Birbirine uzak gibi görünen bu iki anlam odağının ortak noktası şekil değişikliğidir. Cin çarpması vakalarında kişilerin bedenlerinin bazı bölümlerinin eğrileceği veya amorf hale geleceği inanışı çok yaygındır. Hamur veya harç yoğurma işleminde de amorflaşma (şekilsizleşme) söz konusudur.

1037– **Çorana:** Kuraklıktan sonra yağmur yağdığında her evin katkısıyla toplanan yiyeceklerle düzenlenen bir şenliktir. Gençler evleri gezerek yiyecek ve meyve toplarlar. Biraraya gelinerek toplanılan yerin özellikle yağmurun değdiği ıslak bir toprak olmasına dikkat edilir. Çorak (kuru) sözcüğü ile olan kökensel bağlantısı ve Çor (cin) kavramı ile alakası dikkate alındığında geçmiş çağlarda yağmur yağdıran ruhsal varlığa bir teşekkür niteliği taşıdığı anlaşılmaktadır.

1038– **Çoraz:** Çamur veya çimentodan oluşan inşaat harcı manasındaki kelime *Çoğraz/Yoğraz* dönüşümü üzerinden Türkçe Yoğurmak fiiline bağlanır.

1039– **Çorgala:** Sözcüğün *Çorhala* söylenişine de rastlanmaktadır. Pazı (pancar) demektir.

1040– **Çorgan:** Kelime aslında Türkçe’deki “Yorgan” sözcüğünün farklı bir söyleyiş biçimidir. Fakat anlam “Battaniye” şeklinde farklılaşmış olduğu için orijinal telafuz korunarak verilmiştir. Bazı lehçelerde *Çoğurgan/Çowurgan/Çovurgan/Çuvurgan* biçiminde söylenir. “Örtü” anlamındaki *Çorga* kelimesi de yine *Yorgan* sözcüğü ile bağlantılıdır.

1041– **Çorgu:** “Musluk” demek olan kavram “Soğurgu > Sorgu” sözcüğünden dönüşümle oluşmuştur. Soğurmak fiili “İçine çekmek” anlamı içerir. Ayrıca “Sorguç” kelimesi pompa manasına gelir ve ikinci anlamı da horoz ibiği (ya da genel olarak kuş ibiği) şeklindedir. Dolayısıyla burada da aynı zamanda musluğun kuş ibiğine benzetilmesi söz konusudur. Diğer bir olasılık ise musluğun bir tür sürgü (kilit) olarak algılanmasıdır. Belki de musluğun ilkel biçimlerinin basit bir sürgüye benzemesi ile alakalıdır. (Bu tür çözümlemeleri “deli saçması” veya benzeri tabirleri kullanarak küçümseyen, alaya alan, dalga geçen kafaları aslında ciddiye alıp yanıt vermek bile gereksiz ve boşunadır. Ancak tam yerine geldiği için iki tane örnek vermeden de geçmek olmuyor. İngilizce’de musluk için “Cock” (horoz), Almanca’da ise “Wasserhahn” (tam çeviri ile Su horozu) denilmesi de milyonlarca vatandaşı olan iki milleti deli saçmalığını uygulayan topluluklar haline mi getirmektedir? Etimoloji kitaplardan kuru bir biçimde sözcüğün geçmişini geriye doğru takip etmek demek değildir. Halkın anlayış biçimini kavrayıp, sözcükleri nasıl türettiğini anlamaya çalışmaktır.

1042– **Çorlamak:** Hem insanın tüylerini hem de kesilmiş hayvanların tüylerini yakmak için kullanılan bir tabirdir.

1043– **Çorlanmak:** Cine tutulmak anlamından başka çok aşır yemek yiyerek rahatsız olmak ve tenhalaşmak, terkedilerek ıssızlaşmak manaları da bulunur ki her iki içerik de yine ruhsal varlıklarla ilişkilendirilmektedir.

1044– **Çorlatmak:** Sinirlendirmek, kızdırmak manasındaki kelime Anadolu'da bu manalarda yaygın olarak kullanılan "Cinlendirmek" tabirini karşılamaktadır. Sözcüğün kökeninde cinleri musallat etmek içeriği bulunur. *Çorlanmak* da benzer bir biçimde "Cinlenmek" (kızmak, öfkelenmek) anlamına gelir.

1045– **Çornamak:** Sarmak, bağlamak, düğümlemek anlamlarından başka "Meşgul etmek" manasında da kullanılmaktadır.

1046– **Çornavuk:** Sarmaşık (daha çok zehirli sarmaşık) manasındaki kelimenin *Çormavuk* söylenişi mevcuttur.

1047– **Çortan:** Turnabalığı manasındaki kelime *Çerten* (Alabalık) sözcüğü ile de alakalı görünmektedir.

1048– **Çortma:** "Lağım" manasındaki kelime asıl dilde *Yortma* şeklindedir. *Çor* kökündeki bataklık, kirli su manaları ile daha uyumlu görüldüğü için bu biçimde aktarıldı. Örneğin *Çorlan* sözcüğü kirli su birikintisi manası taşımaktadır.

1049– **Çotak:** *Çot* kökünden türeyen kelime kabzanın arkasının kütlüğü ile alakalıdır.

1050– **Çoy:** Sözcüğün "Günah" manasına *Çuy* söylenişi ile rastlanmıştır.

1051– **Çoygan:** Ladin ağacı manasındaki kelimeye farklı değişik lehçe ve şivelerde *Çoygun/Coygun/Coygan* söylenişleri ile de rastlanmaktadır.

1052– **Çoygur:** "Hile" demek olan sözcüğün orijinali *Çuygur* şeklindedir.

1053– **Çoyuk:** "Günahkar" anlamındaki sözcüğün orijinali *Çuyuk* şeklindedir.

1054– **Çoyun:** Pota (eritme kabı) anlamındaki kelimenin "Tencere" manası da bulunmaktadır. Bunun dışında eritilmiş maden olarak verilmiş olan diğer bir içerik ise büyük olasılıkla eritilerek kalıba dökülüp şekillendirilmiş metal olmalıdır. Bu mana ile alakalı olarak pik (dökme) demir demek olan *Çuğun* kelimesine de rastlanır.

1055– **Çoyunmak:** Özellikle metal için "Erimek" manasında kullanılan sözcüğün *Çuyunmak* biçimi ile "Günah işlemek" anlamı da bulunmaktadır.

1056– **Çozamak:** "Disiplinize etmek" şeklindeki anlam aslında tam olarak "Baskı altına almak" şeklindedir.

1057– **Çozunçak:** "Havlu" demek olan kelimenin anlamı tam olarak (yüze) bastırılan şey şeklindedir.

1058– **Çöğür:** Bağlama türünden bir telli çalgının adıdır. Ancak aynı ses dönüşüm silsilesi içerisinde yer alan *Çüğür/Çuğur/Çoğur* sözcüklerine düdük, kaval gibi (veya benzeri) üflemeli çalgıların isimleri olarak rastlanır.

1059– **Çökelemek:** Diz çökmek, çömelmek anlamındaki sözcüğün "Çöklemek" söylenişi de vardır.

1060– **Çökeletmek:** Diz çöktürmek, çömeltmek anlamındaki sözcüğün "Çökletmek" söylenişi de vardır.

1061– **Çökremek:** Deprosyona / buhrana girmek manasındaki kelimenin orijinal dildeki söylenişi *Çöküremek* şeklindedir. Söyleyiş kolaylığı açısından Türkçe'ye bu şekilde aktarılması daha uygundur.

1062– **Çökür:** Bir yanı balta diğer yanı kazma olan alete de bu ad verilir.

1063– **Çökütmek:** "Diz çökmek/çöktürmek" ve benzer olarak "Bağdaş kurmak/kurdurmak" ile bunların dışında "Çökerek çukur oluşmak/oluşturmak" anlamları da bulunur.

1064– **Çölemek:** Sözcüğün anlamı tam olarak insan bulunmayan, ıssız yerlere gitmek demektir.

1065– **Çölerge:** Terkedilmiş diyar, hayalet kasaba anlamındaki kelimenin orijin dildeki söylenişi *Çölürge* biçimindedir.

1066– **Çöne:** Sözcüğün "Peygamber" ve "Asistan" olmak üzere iki anlamı bulunur. Hatta Anadolu ağzında çoban yamağı yardımcısı manasında da kullanılır. Bu durum eski kültürde Peygamber kavramının Tanrı'nın yardımcısı olarak algılanmasından kaynaklıdır. *Çönemek* fiili de "peygamberlik etmek" anlamına geldiği gibi bir şeyi bir yere veya başka bir kaba aktarmak anlamına da gelir. Örneğin: Çönek kelimesi "kepçe" manası taşır ve sıvıları aktarmakta kullanılan araç demektir. Peygamber de Tanrı'dan aldığı bilgiyi başkalarına aktaran kişidir. *Çönümek* fiili ise dermansızlaşmak, gücü kesilmek anlamları barındırır. Bu durum Peygamberin yaptığı işin zorluğu ile de alakalı görünür.

1067– **Çönmek:** Dermansızlaşmak, bitap olmak anlamındaki kelimenin bağlantılı yan anlamlar olarak Bunamak ve İhtiyarlamak içerikleri de mevcuttur.

1068– **Çörge: "**Çit" olarak verilen anlam aslında bir yerin etrafını çevriren şey demektir. Dolayısıyla çevre duvarı, bahçe çiti olarak bütünsel manada anlaşılması daha doğru olacaktır.

1069– **Çörgem:** "Rulo", bazen de "Kodeks" (sarılmış, rulo yapılmış belge) manasındaki kelimenin *Cörgem* söylenişi ile "Mumbar dolması" anlamında kullanıldığı da görülmektedir. Her durumda *Çör/Cör/Yör* bağlantısıyla sözcüğün kökenindeki mana sarılmış şey demektir. Mumbar dolması manasında Türkçe'ye *Yörgem* olarak aktarılması da mümkün görünmektedir. Gerçekten de *Yörgemeç* sözcüğünün de Kokoreç anlamına geldiği görülmektedir.

1070– **Çörgemek:** Sarmak, rulo yapmak manasındaki kelimenin etrafını çevirmek, muhasara etmek anlamıyla *Cörgemek* biçimine de rastlanmıştır. Aslında bu içeriklerin tamamı birbiri ile alakalıdır.

1071– **Çörgemiş:** "Fasülye" manası *Cörgemek/Çörgemek* (sarmak) fiilinden kaynaklanmakta olup bitkinin sarılıcı olması ile alakalıdır. Sözcüğün orijinali *Çörgemeş* biçimindedir. Bundan başka *Cörgemiş*

söylenişi ile Karadul örümceği anlamına da rastlanır. Bu anlam da sarılarak ağ ören canlı demektir. Bu biçimiyle daha özelleşmiş bir manaya sahip olduğu için ayrı bir kavram olarak verilmiştir.

1072– **Çörten:** Çatı oluğu, su oluğu manasındaki kelimenin *Çürten* söylenişi de bulunmaktadır.

1073– **Çötkermek:** "Şeytan çıkarmak" manasına gelen sözcüğün ikinci anlamı ise "Öksürmek"tir. Şeytanın (kötü ruhların) öksürüğe neden bir varlık olarak görülmesi ile alakalıdır. Veya öksürerek insanın içine girmiş olan kötü ruhu çıkarmay çalıştığı inancı da bulunuyor olabilir. Öksürmek anlamının Türkçe'ye *Yötkermek* olarak aktarılması da mümkündür.

1074– **Çövek:** Telve (kahve çöküntüsü) anlamındaki sözcüğün *Çöğek* söylenişi de mevcuttur. *Çöv/Çöğ/Çök* kökü bağlantısı ile çökelti manası taşır. Ayrıca *Çövemek* fiilinin şişmek, kabarmak içeriği ile telvenin kabarık bir görünüm oluşturması arasında da bir ilgi bulunur.

1075– **Çöynemek:** Kelimenin kökenindeki mana çivilenmiş gibi çakılıp kalmak demektir.

1076– **Çuğak:** Yağmur duası havası olarak verilen anlam gerçekte esas kaynakta "Kötü hava" olarak açıklanmıştır. Kastedilen şey tam olarak yağmur duasına çıkmayı gerektirecek kadar kötü, bunaltıcı havadır.

1077– **Çuğal:** "Edebiyat" anlamındaki kelimenin orijinali *Çugal* şeklindedir. Türkçe ses uyumu nedeniyle bu şekilde aktarılmıştır. Kelimenin kökenine dair net bir açıklamaya ulaşılamamıştır. Ancak *Çuğ* kökü bağlantısıyla yağmur duasındaki gibi kafiyeli, ahenkli bir dille konuşma gibi uzak bir anlam ilişkisi bulunabilir. Bu durumda mana "Belagat" olarak da anlaşılabilir.

1078– **Çuğan:** *Çoğan* olarak da söylenen "Sabun" manasındaki kelimenin köpürücü bir madde olan *Çöğen/Çöven* otu ile alakalı olduğu görülmektedir. *Çuğun* kelimesine bazı lehçelerde *Çöven*'in farklı bir söylenişi olarak rastlanmaktadır. Çoğanotu beyaz çiçekleri olan kökü ve dalları sabun gibi köpüren, kaynayan sudaki çamaşırların içine atıldığında kir çıkartan bir bitkidir. Bronşit ve astıma iyi geldiği de söylenen bitki suda kaynatılıp bununla yıkanıldığında hasta kişinin iyileştiğine de inanılır.

1079– **Çuğay:** "Narin" demek olan kelimenin Türkçe'ye *Yuğay* olarak aktarılması da mümkündür. Bu durumda *Yuka* (ince, sığ) kelimesi olan bağlantısı net olarak görülebilir.

1080– **Çuğmak:** Toplanmak, birikmek, bir araya gelmek manasındaki *Çoğmak/Çokmak* fiili ile doğrudan bağlantılı olduğu anlaşılan kavram kimi zaman bu genel anlamlarla kullanılsa da, *Çuğ (*yağmur duası) anlamı üzerinden özelde yağmur duası etmek için bir araya gelmek, daha genel olarak ise dua / ibadet etmek için toplanmak içeriklerini karşılar. Anlam kayması ile "Dua etmek" manası da daha nadir olsa da bulunur. Bunun dışında *Çuğ* kökündeki olumsuz içerikler dikkate alındığında gözden kaçmış olabilecek; toplanarak hep beraber lanet okumak, birlikte beddua etmek manalarını taşıması da olasıdır.

1081– **Çuğmaş:** "Dağ sıçanı" manasındaki kelimenin *Cumaş* söylenişi de mevcuttur. *Çuvran/Çuğran* sözcüğünün de "Fare" anlamına geldiği görülmektedir.

1082– **Çuğul:** "Hakaret" anlamındaki kelimenin değişik lehçe ve şivelerde yaygın olarak *Şuğul* söylenişi de bulunur. Sözcüğün her iki söyleyişle de sık rastlanan bir diğer manası ise "İspiyon / Gammaz" olarak belirginleşir. Benzeri ses ve mana dönüşümleri türev sözcükler için de geçerlidir. Örneğin; *Çuğulmak/Şuğulmak* kelimesi hem hakarete uğramak hem de gammazlanmak (ihbar edilmek) manalarını ihtiva eder. *Çuğuldamak/Şuğuldamak* ise hakaret etmek veya ihbar etmek (ispiyonlamak) demektir. "Çuğul" sözcüğünün *Şakül* anlamı ise doğrudan bu kelime ile bir ses benzerliğine dayalı görünmektedir. Ancak bu durum kesin değildir.

1083– **Çuğulgamak:** "İtiraz etmek" olarak verilen anlam Türkçe'ye "Terslenmek" olarak da aktarılabilir. Bu içerik kelimenin kökündeki hakaret manası ile daha uygun görünmektedir.

1084– **Çuğulgaşmak:** "Niza etmek" (çekişmek) veya "Münakaşa etmek" (tartışmak) olarak verilen anlamlar olumsuz içeriklere sahiptir. Türkçe'ye *Çoğulgaşmak* olarak da aktarılması mümkün görünmektedir.

1085– **Çuğun:** Pik (dökme) demir demek olan kelime Çoyun (eritme potası ve kalıba dökülmüş metal) kavramı ile doğrudan bağlantılıdır. Hatta ses dönüşümü söz konusu olup, muhtemelen aynı sözcüklerdir.

1086– **Çuğuz:** *Çuğ/Çoğ/Çok* (kor, eritilmiş maden ve çokluk bildirir) kökünden türeyen kelime eritilmiş madenden yapılmış para veya çok olan (kağıt paraya kıyasla) para demektir.

1087– **Çukal:** "Zırh" anlamındaki kelimenin *Çokal* söylenişine de rastlanır. Kor ve maden eritme bildiren *Çuğ/Çoğ/Çok* kökü üzerinden eritilerek dökülmüş demir veya dökme demirden eşya demektir.

1088– **Çula:** Meşale veya fitil manasındaki kelimenin aslı *Çuğla/Çoğla* olmalıdır. Çoğ/Çuğ kökü Türkçe'de köz, kor, ateş manaları bildirir. Bu mana ile ilgili olmak kaydıyla türev kelimelerin tamamı için aynı dönüşüm geçerlidir.

1089– **Çulatmak:** Ateş almak manası iki türlü anlaşılabilir ve ikisi de doğrudur. Bir şeyin kendiliğinden yanmaya başlaması ve başka birisinin verdiği ateşle bir şeyi tutuşturmak manalarında kullanılır. Örneğin bir meşaleyi yanan başka bir meşale ile yakmak, veya yanan bir sigara ile sigara yakmak gibi. Örneğin *Çoğlanmak/Çuğlanmak/Çulanmak* (ateşlenmek) fiilinde olduğu gibi.

1090– **Çulmak:** Hırsızlık yapmak anlamındaki kelimenin Türkçe *Çalmak* fiili ile doğrudan alakalı olduğu görülmektedir. Fakak *Çalmak* fiilinin diğer anlamlarına (enstrüman çalmak, sallamak, vurmak vs.) *Çulmak* söylenişiyle eldeki mevcut kaynaklarda rastlanmamıştır.

1091– **Çumağ:** "Veba" manasındaki kelimenin *Çuma* söylenişi de mevcuttur.

1092– **Çumarık:** "Dağ kekliği" manasındaki kelimenin *Cumarık* söylenişi de mevcuttur.

1093– **Çunmak:** Muhtaç olmak demek olan sözcüğün kötüye gitmek, durumu kötüleşmek manası da bulunmaktadır.

1094– **Çura:** "Hayalet" manasındaki sözcük *Çor* (cin) kavramı ile de bağlantılı görünmektedir.

1095– **Çurgul:** Sonradan gelip de oyuna katılmak isteyen çocuk "Çulgur" diye bağırır. Böylece oyuna girmeye hak kazanır. Ancak oyundakilerden birisi önce davranarak "Çulgur" diyerek seslenirse, artık oyuna giremez. Sözcüğün "Çulgur" olarak söylendiği de bilinmektedir.

1096– **Çuruk:** "Resim" veya "Tablo" anlamındaki kelimenin değişik lehçelerde "Harita" (*Yuruk* söylenişi ile) veya "Fotoğraf" (*Curuk* söylenişi ile) manaları da mevcuttur. Ağustos ayına da *Çuruk* denilir.

1097– **Çuva:** "Korse" manasındaki kelimenin orijin dildeki söylenişi *Çuba* biçimindedir.

1098– **Çuvağan:** Kederli, elemli demek olan sözcüğün *Çubağan* ve *Çubayan* söylenişleri de bulunmaktadır.

1099– **Çuvakan:** Hünnap bitkisi için kullanılan sözcüğün orijinali *Çubakan* biçimindedir.

1100– **Çuvalmak:** Dolaşmak, karışmak (ip, tel) anlamlarına sahip olan kelimenin orijinali *Çubalmak* biçimindedir. *Çubal* sözcüğü de "Keder" demektir ve yine aynı mantıkla teselli edilecek durum manası taşımaktadır. *Çubalan* ise "Kederli" anlamına gelir.

1101– **Çuvamak:** Orijinali *Çubamak* olan ve dolaştırmak, karıştırmak (ip, tel) manalarındaki kelimenin "Teselsül etmek" (peşpeşe gelmek) anlamı da bulunmaktadır. Ayrıca "Rahatlamak" manasına da rastlanır.

1102– **Çuvanmak:** "Kederlenmek" manası orijinali *Çubanmak* olan sözcükten aktarılmıştır. Bu içerikte gerçekte tersine bir mantık geliştirme söz konusudur. Aslında aynı kelimenin farklı bir söylenişi olan *Yuvanmak* sözcüğü "Tesselli olmak" manası taşır ve başka bir lehçedeki *Çuvanmak* biçimi ise aslında tam olarak tesselli edilecek duruma düşmek demektir.

1103– **Çuvarmak:** Orijinali *Çubarmak* olan kelimenin *Çuvarmak/Çuğarmak/Çığarmak/Çıkarmak* dönüşümü ile Türkçe *Çıkarmak* fiili ile bağlantısı olması ihtimal dahilindedir. Fakat anlam belirli bir oranda farklılaşarak Soymak (giysi çıkarmak) içeriğine dönüşmüştür. Benzer bir dönüşüm *Çuvartmak* (soygun yapmak) fiili için de geçerlidir.

1104– **Çuvaşmak:** Sakinleşmek, halimleşmek manalarındaki kelimenin *Çavaşmak* söylenişi de mevcuttur. Sözcüğün hüzünlenmek manasına da rastlanmıştır. Ayrıca *Çubaşmak* söylenişi ile "Silsile oluşturmak" anlamı da bulunur.

1105– **Çuvran:** "Fare" demek olan sözcüğün *Çuğran* söylenişi de vardır. *Cuburan* kavramı tarla faresi anlamı taşımaktadır. *Çuğran* sözcüğünün "Şeytan" manası ise büyük olasılıkla farenin şeytani

varlıklarla ilişkilendirilmesinden kaynaklanmaktadır. Ancak cin, hayalet içeriklerini barındıran *Çor/Çur* kökü kökü ile "Şeytan" anlamının ilgili olması da ihtimal dahilindedir. *Çoran* kavramı içine cin girdiğine inanılan kişileri tanımlamakta kullanılır. Bütün bunlar dikkate alındığında farenin mi Şeytan'a benzetildiği, yoksa tersine bir mantıkla Şeytan'ın mı fare ile ilişkilendirildiği ya da farklı biçimlerde ortaya çıkmış iki kelimenin tesadüfen mi ses benzerliği gösterdiği hususları net değildir.

1106– **Çuvurgan: "**Battaniye" manasındaki kelime *Çorgan/Yorgan* kavramı ile de bağlantılıdır.

1107– **Çuyur:** Sözcük yalan, hile, aldatma, iftira, hakaret bildiren *Çoy/Çuy/Çuğ* kökünden türemiştir. Ancak sözcüğün anlamsal yapılanması tersine bir oluşumla bütün bu olumsuz niteliklerden uzaklaşma anlayışıyla bağışlama, affetme, merhamet etme içeriğini ifade eder hale gelmiştir.

1108– **Çülgü:** "Törpü" anlamındaki kelimenin "Tırnak makası" ve "Çakı" (cep bıçağı) anlamları da bulunmaktadır. *Yülgü* (ustura) sözcüğü ile de bağlantılı görünmektedir.

1109– **Çüsen:** Sağanak yağmur anlamındaki kelimenin *Çüysen/Çiysen/Çisen* dönüşümü ile *Çiselemek* fiiline bağlandığı görülmektedir. *Çüsenmek* (sağanak yağmur yağmak) fiili de benzer biçimde *Çüysenmek/Çiysenmek/Çisenmek* dönüşümü içerisinde değerlendirilebilir. Sözcüğün *Çüzen* söylenişi de mevcuttur.

1110– **Çüşemek:** Minder, yatak, yaygı yaymak anlamlarındaki kelime *Çüşemek/Tüşemek/Töşemek* dönüşümü ile *Döşemek* fiiline bağlanır. *Çüşek* (minder) kelimesi de aslında *Döşek* sözcüğünün farklı bir söylenişinden başka bir şey değildir.

1111– **Çüvek:** Penis (erkek cinsel organı) manasındaki kavram Türkçe *Çiv/Çüv* kökünden türemiştir ve delici nesne demektir. Asıl dilde ise *Çübek* olarak yer alan kelime Türkçe'ye B/V dönüşümü ile aktarılmıştır. Kökene ve ses dönüşümüne dair bu açıklama türev sözcükler için de geçerlidir. Örneğin *Çübeşmek/Çüveşmek* (cinsel olarak birleşmek) fiilinde olduğu gibi.

1112– **Çüyemek:** Sözcük çok açık bir biçimde *Çüyemek/Çiyemek/Çiğemek* dönüşümü üzerinden *Çiğnemek* fiili ile aynı kökten gelir. Bu bağlamda *Çiğnemek* ve *Çüynemek* fiilleri de birebir aynıdır.

1113– **Çüyşe:** "Cam" manasındaki sözcük *Şüyşe/Şiyşe* dönüşümü ile Türkçe *Şişe* kavramına bağlanmaktadır.

1114– **Çüyürmek:** "Tersine çevirmek" demek olan kelime "Tersyüz etmek" anlamında da kullanılmaktadır. Örneğin yastık, yorgan kılıflarının içinin dışına çevrilmesi gibi.

1115– **Çüz:** "Renk" anlamındaki kelime Türkçe *Yüz* (görünüm) sözcüğünün farklı bir söyleniş biçimidir. Ancak anlam son derece farklılaşmış olduğu için özgün söyleyiş korunmuştur.

1116– **Dabazlanmak:** Kurdeşen olmak (alerji olmak, ürtiker olmak) manasındaki kavramın "Yerinde duramamak" içeriği Anadolu'daki "Kurtlanmak" (kımıldayıp durmak) veya "Altında kurt kaynamak" deyimlerini karşılar.

1117– **Dağaça:** Devasa, dev gibi olarak çevrilen kelime aslında tam olarak "dağ gibi" demektir. Orijinal dilde *Tağaça* olarak yer almaktadır.

1118– **Dağıtman:** Distrübütör manasındaki sözcük asıl dilde *Takıtman* şeklinde yer almaktadır.

1119– **Dağlan:** Isırgan otu demek olan kelime *Dalamak (veya Dalanmak)* fiilinden *Dalan > Dağlan* dönüşümüyle ortaya çıkmış olmalıdır. Ancak Farsça kökenli Dağ (ateş, köz) kavramı ile de uyumlu görünmektedir. Bu takdirde mana yakıcı ot olarak açıklanır ancak kavramın Türkçe olmadığı sonucuna ulaşılır. *Dalayan* ve *Dağlayan* sözcüklerinin de yine Isırgan otu manasına geldiği bilinmektedir ve benzeri bir açıklama burada da geçerli olacaktır.

1120– **Dalaç:** Dalış ekipmanı manasındaki sözcük asıl dilde *Talağaç* şeklinde yer almaktadır. Türkçe'ye söyleyiş uyumu açısından "Ğ" kaldırılarak (uzun A kısaltılarak) aktarılmıştır.

1121– **Dalarga:** Denizaltı manasındaki kelime orijinal dilde *Talargı* şeklinde geçmektedir.

1122– **Dalay:** "Okyanus" manasındaki kelimenin "Deniz" anlamında kullanıldığı da görülmektedir. Ural-Altay dilbirliği içerisinde engin derinliği tanımlamak için kullanılan kavram Tibet Budizmi'ne de Moğolca'dan geçerek bu dinin ruhani liderinin bir sıfatı olarak Tibetçe'ye yerleşmiştir. Sözcüğün *Talay* ve *Taluy* söylenişlerine de rastlanmaktadır.

1123– **Daldız:** Ağaçtan yapılmış arı kovanı olarak açıklanan kelimenin arı kovanının içindeki peteği almak için kullanılan ucu çengelli çubuk manası da bulunur.

1124– **Dalman:** Anlamı "Pelerin" olarak verilen kavram Dolman (Macar ceketi) sözcüğü ile de alakalı görünmektedir.

1125– **Damaklanmak:** Canı çekmek, ağzı sulanmak anlamındaki kelimenin kökündeki *Damak* kavramının Arapça "Tamah" kavramı ile benzeşerek açgözlülük etmek, tamah etmek içeriğine de ulaştığı görülmektedir.

1126– **Damaksamak:** Anlamı canı çekmek, canı istemek (yiyecek veya içecek için) olarak verilen kavramın tam karşılığı tadına bakmak istemek, az da olsa yemeyi arzulamaktır. Bu bağlamda "Ağzı sulanmak" deyimini de karşılamaktadır.

1127– **Damaz:** Damlayarak birşeyin içerisine giren sıvı madde anlamı taşımaktadır. Bu bağlamda Maya veya Sperm manalarında kullanılır. Tamaz söylenişi de mevcuttur.

1128– **Damçırmak:** Damlamak manasındaki kavram suyun yüksek bir yerden damla damla akmasını da ifade eder. Örneğin eriyen buzun damlardan veya çatılardan damla damla akması bu fiille anlatılır.

1129– **Damız:** Sözcüğün kökeni Sümer tanrısı "Tammuz" ile ilişkilendirilmektedir. Ancak *Tam/Dam* Türkçe'de kapalı mekan anlamına gelir. Ayrıca *Tam/Dam* kökü damlamak ve döllemek manalarını

barındırır. Yani hayvanlarda döllemenin gerçekleştiği alanı da belirtir. “Damızlık” sözcüğü de buradan kaynaklanır. *Damaz* ise maya veya sperm (dölleyici) anlamına gelmektedir.

1130– **Damızgaç:** Sığır dölleme istasyonu manasındaki kelimenin orijinali *Tamızgaç* şeklindedir.

1131– **Danamak:** Tuhafına gitmek, tuhaf bulmak anlamındaki kelimenin “Ayıplamak” ve “Yadırgamak” içeriği de bulunmaktadır. Şaşırma, garipseme, tuhaf bulma, mucize manaları ile ilgili olmak kaydıyla *Dan/Tan* kökü bir bütünlük arz eder ve lehçelere, şivelere hatta yöresel ağızlara göre bu kökten türeyen neredeyse tüm kelimeler D/T dönüşümü ile kullanılır. Örneğin buradaki *Danamak* fiilinin *Tanamak* kullanımı da çok yaygındır. Benzer biçimde *Tansımak* (garipsmek) fiilinin de *Dansımak* şeklinde kullanıldığına sıklıkla rastlanır. Bu durum bu kökten gelen ve şaşırma içeriği ile ilgili olan neredeyse tüm türev kelimeler için geçerlidir.

1132– **Danarak:** Yemin, ant demek olan kelimenin *Tanarak* biçimi de yaygın olarak kullanılır. *Danarmak* (yemin etmek) fiili de yine *Tanarmak* biçiminde de kullanılır. Kuran-ı Kerim’deki Fecr suresinin giriş ayetinin *“Tan’a tanarak”* (şafağa yeminle…) şeklindeki tercümesi dikkat çekicidir.

1133– **Dangalamak:** Aklını yitirmek demek olan fiil şaşırma, hayret, mucize bildiren *Dan/Tan* kökünden türemiştir. Aynı kökten türeyen *Dangalak* sözcüğünün yansıma ses “Dan” ile izah edilmesi yersizdir. Kendini şaşırmış, aklını yitirmiş veya görenin şaşırdığı davranışlar yapan kişi demektir.

1134– **Danışık:** Mütala anlamındaki kavramın *Danışkı* söylenişi de bulunur. Ancak ilk biçim söyleyiş kolaylığı açısından daha uygun görünmektedir. Danışmak fiilini ve buradan türeyen kavramları Farsça kökenli oldukları iddiasıyla Türkçe’nin kapsamından çıkarmaya çalışmak son derece yersiz ve yanlıştır. *Dan/Tan* kökü Türkçe’de karşılıklı olarak etkileşimde bulunmayı ihtiva eder. Örneğin *Tanımak, Tanışmak, Tanıtmak* fiillerinde olduğu gibi. Aslında anlamlarının belirli bir düzeyde ama tamamen de kopmadan farklılaşması ile küçük bir ses değişimi içinde birbirinin aynı olan *Tanışmak/Danışmak* kavramlarından birini Türkçe diğerini Farsça kabul etmek anlaşılabilir bir şey değildir.

1135– **Daraymak:** Giysinin küçük gelmesini tanımlar. Örneğin büyüyen bir çocuğa giysilerinin dar gelmesi gibi. Bu bağlamda Türkçe’deki *Daralmak* kavramına da denk düşer.

1136– **Daraz:** “Kasvet” demek olan sözcüğün orijinali *Taraz* şeklindedir.

1137– **Darazmak:** “Kasvetlenmek” manasındaki kelime elbise için daralmak anlamında da kullanılır.

1138– **Dargak:** “Kızak köpeği” olarak verilen açıklama orijinal kaynakta “Eskimo köpeği” şeklindedir. Sözcüğün etimolojisi netleştirilememiştir.

1139– **Darganmak:** Sıkılmak veya sıkışmak manasındaki kelime aslında sıkışıp kalmış gibi hissetmek içeriğine sahiptir ve Türkçe’deki “Canı sıkılmak” deyimini de karşılamaktadır. Baskı hissetmek, daralmak, nefessiz kalmak anlamları da bulunmaktadır.

1140– **Darınmak:** Sözcüğün kökenindeki anlam dar bir yerde kalmış gibi hissetmek demektir.

1141– **Darlamak:** “Eziyet etmek” şeklindeki izahat Türkçe’de “Hor görmek” veya “Horlamak” (itip kakmak) olarak da anlaşılabilir.

1142– **Darlan:** Balmumu rengi olarak verilen mana bazı kaynaklarda Alaca (karışık renk) veya Ela olarak da açıklanmaktadır.

1143– **Darmatura:** Harabe veya virane manasındaki sözcük bileşik bir kelimedir. Anlam içeriği Türkçe’deki “Darmaduman” kavramına da yaklaşmaktadır.

1144– **Daruga:** Yaklaşık olarak “Belediye Başkanı” manasını karşılayan sözcük, Moğolca’nın da etkisi altında görülmektedir ve Türkçe ile uyumu tartışmaya açıktır. *Darga* (şef, amir) sözcüğü ile *Dargan/Targan/Tarkan/Darkan* (eşraf, imtiyazlı kişi, nüfuzlu insan) kelimeleri ile de doğrudan alakalı olduğu anlaşılan kavramın tarihsel geçmişi oldukça eski dönemlere uzanmaktadır.

1145– **Daşka:** Rusça’da el arabası demektir. Ancak kelimenin Türkça *Daş/Taş* kökü üzerinden “Taşımak” fiili ile ilgili olma olasılığı dikkate alınmalıdır. Rusça’ya Türkçe’den geçmiş pek çok kelime doğru çözümlemeler ile anlaşılabilmektedir.

1146– **Davağan:** Kavramın bileşik kelime olma ihtimali vardır. Bu takdirde Dav (dağ) ve Ağmak (yukarı çıkmak, öte tarafa aşmak) sözcükleri dikkate alınabilir.

1147– **Davlağan:** Devasa, dev gibi manasındaki kelimenin ilk başta Hint/Fars kökenli “Dev” sözcüğü ile ilgisi var gibi gözükmekle birlikte aslında Türkçe Dağ/Dav/Tav kavramından türemiştir ve tamı tamına “dağ gibi” demektir.

1148– **Davulmak:** Türkiye Türkçesi’ndeki *Dağılmak* fiilinin farklı bir söyleniş biçimidir. Ancak anlam belirli bir oranda farklılaşmıştır.

1149– **Dayançak: “**Koltuk arkalığı” (sırtlık) anlamındaki kelimenin “Koltuk değnesi” manası da vardır.

1150– **Dayanış:** Orijinal dildeki söyleyiş *Tayanıç* şeklindedir. İltimas manasındaki sözcüğün Türkçe’deki *Dayanışmak* fiili ile bağlantısı çok açıktır. Fakat anlamdaki olumsuz vurgu ön plana çıkmaktadır. Türkçe’ye *Tayanış* veya *Dayanış* olarak aktarılması da mümkündür.

1151– **Dayarlamak:** “Hazırlamak” demek olan kavramın Anadolu Türkçesi’ndeki uzantısı “Dayayıp döşemek” deyimidir. Kelime kimi lehçe ve şivelerde *Tayarlamak* şeklinde de söylenmektedir. Bu ikinci söyleyişte daha çok teçhiz etmek, donatmak vurgusu öne çıkar. Sözcüğün Moğol etkisi altındaki bölgelerde *Zayarlamak* şeklindeki (silahlandırmak, savaşa hazırlamak) biçimindeki daha da daralmış bir anlamına da rastlanmaktadır. Bu biçim *Zay/Zağ* (savaş, kuvvet) kökü ile de uyumludur.

1152– **Dayarmak:** “Teçhiz etmek” (donatmak) demek olan kelimenin *Zayarmak* (silahlandırmak, savaşa hazırlamak) biçimindeki bir anlamına da rastlanmaktadır.

1153– **Dayaşmak:** "İltimas görmek/yapmak" olarak verilen anlam aslında "Birbirine yaslanmak" veya "Destekleşmek" demektir. Bu bağlamda "Sırtını (başkasına) yaslamak" deyimini de karşılamaktadır. Orijin dildeki söyleyiş ise *Tayaşmak* biçimindedir. *Dayaşkan* (iltimasçı) sözcüğü de aslında başkasına yaslanan veya sırtını başkasına yaslayan demektir.

1154– **Dayaz:** Suyun sığlığını ifade eden kavramın orijinali *Tayaz* şeklindedir. *Tayazmak* fiili de sığlaşmak veya suyun çekilmesi manasında kullanılır.

1155– **Dayça:** Teyze demek olan kelime "Dayı" sözcüğünden türemiştir. *Dayça/Dayza/Tayza* dönüşümü ile de kavramların birbirlerine bağlandığı görülmektedir. Bu örnekte de görüleceği üzere dişilik bildiren -çe/-ça ekinin sonradan uyduğurulduğu, Türkçe'de böyle bir ek bulunmadığı iddiası gerçeği yansıtmaz. Hatta ekin -ze/-za biçiminde kullanılışına da sıklıkla rastlanır.

1156– **Daydaş:** Dayı çocukları anlamındaki sözcüğün Türkçe'ye *Dayıdaş* olarak aktarılması da mümkündür.

1157– **Dayıkın:** Mitolojide bebekleri koruyan ve onları ellerinden tutup ayağa kaldırarak yürüten tanrıçanın adıdır. Asya halk inanışlarına göre çocuğun uykusunda gülmesi, Dayıkın'ın onunla oynadığını gösterir. Çocukları korur. Yeni yürümeye hazırlanan çocukların ayağa kalkması için kullanılan "Day Durmak" fiili de bu tanrıça ile ilgilidir.

1158– **Daylamak:** Sözcüğün anlamı aslında tam olarak "Bir yere yaslanarak ayağa kalkacak hale gelmek" demektir. Takat toplamak, tutunarak kalkmak, ayağa kalkmak, güçlenmek gibi açıklamalar da yapılabilir.

1159– **Dazlamak:** Saçı dökülmek olarak açıklanan kavramın "Kusur aramak" veya "Ayıp aramak" içeriğinde kullanıldığı da görülmektedir.

1160– **Değeç:** Yiyeceklerin ilk lokmalarının, içeceklerin ilk yudumlarının doğaya, suya veya ateşe atılması uygulamasıdır. Bunların Yar-Su kutsal ruhlarına sunulması inancına dayanır.

1161– **Değeken:** Kutup porsuğu demek olan kelime aslında *Ceğeken* (porsuk) sözcüğünün farklı bir söylenişinden ibarettir. Ancak anlam az da olsa farklılaşmış olduğu için ayrıca verilmiştir.

1162– **Değir:** Merdane anlamındaki kavramın *Diğir* biçimindeki söylenişi de mevcuttur.

1163– **Değirçek:** Bobin veya Rulman anlamındaki kelimenin orijinali *Diğirçek* şeklindedir.

1164– **Değirlenmek:** Dönmek anlamı daha çok silindir, merdane, değirmentaşı, loğtaşı gibi ağırlığı olan ve hareketini nispeten yavaş olarak gerçekletiren bu tür nesneler için kullanılır.

1165– **Değirmek:** Döndürmek, çevirmek, yuvarlamak manalarındaki kelimenin *Teğirmek* ve *Teyirmek* söyleyişleri de mevcuttur. Dönmek manası ile kullanıldığı da görülmektedir. *Teğirmek* biçiminin *Teker* sözcüğü ile olan bağlantısı nettir.

1166– **Değirtmek:** Döndürtmek, çevirtmek, yuvarlatmak manalarındaki kelimenin mecazen sözünden dönmek, lafı çevirmek, söylediğini inkar etmek, sözlerini çarpıtmak anlamları da bulunmaktadır.

1167– **Değizdirmek:** Temas etmek veya temas ettirmek olarak açıklanan kelimenin cinsel içeriği bulunmaktadır. Kadınlara rızası olmadan dokunmak, hatta argo tabirle "Fortçuluk yapmak" şeklindeki manayı karşılamaktadır.

1168– **Değrinmek:** Dönmek şeklindeki açıklama aslında tam olarak yeterli değildir. Bir şeyin sabit bir yerde, bir yuvada veya bir yere bağlı olarak dönüş kastedilmektedir. Örneğin değirmen taşının dönüşü, tekerleğin dönüşü bu fiille anlatılır. Sözcüğün *Teğrinmek* ve *Teyrinmek* biçimlerine de rastlanır. *Devrinmek* kavramı ile son derece yakın anlamlara sahiptir. Hareket ve dönme manaları ile ilgili olarak *Dev* ve *Değ* kökünden türeyen kavramların sıklıkla söyleyişlerinin V/Ğ dönüşümüne uğrayarak birbirinin yerine kullanıldığı hatta bazen de karışıklıklara neden olduğu görülmektedir. Sözcüğün "Başa dönmek" manası da mevcuttur.

1169– **Değrişmek:** "Birlikte dönmek" anlamının dışında "birbirinin etrafında dönmek" manası da mevcuttur. Ayrıca "aynı anda dönmek" içeriğiyle de kullanılabilmektedir.

1170– **Demirgen:** Ham demir, işlenmemiş demir manalarındaki sözcüğün sonundaki gen eki bütünüyle halk kültürü tarafından eklenerek kullanılmakta olup, sözcüğün orijinali *Temirgen* biçimindedir. Buradan hareketle işlenmemiş metallerin ve hatta belki de kimyasal elementlerin adlarında bu ekin kullanılması mümkün görünmektedir. Örneğin: Bakırgan gibi..

1171– **Deneşmek:** "Birbirini denemek" dışında hesaplaşmak (birbirine hesap sormak), boy ölçüşmek (güçlerini sınamak) gibi anlamları da bulunmaktadır.

1172– **Dengeser:** Cambaz, akrobat manasındaki kelime başkalarını kullanan, insanları parmağına takıp oynatan, rol yapan kişileri de tanımlar. Bazen de dengesiz kişilikli insanlar için kullanılmaktadır.

1173– **Denizek:** Sözcüğün orijinali *Tengizek* biçiminde kaydedilmiştir. Anlam ise "göl" olarak verilmiştir. Sözcüğün "Deniz" kelimesinden türediği çok açıktır. Türkçe'ye İç-Deniz (göle benzer biçimde kapalı ama başka bir denizle çok küçük bir bağlantısı olan deniz) manası ile aktarılmıştır. Yeri gelmişken "Deniz" sözcüğünün etimolojisine de kısaca değinmek uygun olacaktır. Bu kelimenin etimolojisini açıklayamayanlar yine her zamanki gibi çeşitli biçimlerde Türkçe değildir diyerek işin içinden çıkmaya çalışmışlardır. Hatta o kadar ki, Türkler yaşadıkları coğrafya gereği gölden daha büyük su kütlesi görmemişlerdi, bu nedenle denizi tanımlamaya ihtiyaçları yoktu, bu kavram da olsa olsa deniz görmüş, deniz kıyısında yaşayan kavimlerin dilinden gelmiştir gibi akla ziyan açıklamalar bile yapılmıştır. Ancak bu kavmin hangisi olduğu, "Deniz"e benzer bir sözcüğün hangi yabancı dilde yer aldığı da hiçbir zaman bulunamamıştır. Oysa ki bugün ilkel diye nitelediğimiz çok eski çağlarda yaşayan insanların anlayışına göre (bunu çeşitli anlatılarda görebilmekteyiz) ucu görünmeyen her su kitlesi denizdir. Bu bağlamda büyük göllerin hepsi deniz olarak algılanmıştır. Hatta karşı kıyısı göründüğü halde bile büyük ırmaklara da deniz benzetmesi veya tanımlaması yapıldığı bilinmektedir.

Yani herşeyden önce "Deniz" kavramını" türetmiş olmak için deniz görmeye asla gerek yoktur. Üstelik Türklerin hiç deniz görmediği iddiası da zaten ayrıca gülünçtür. İnsanlar en ilkel çağlar hariç ticari amaçla bile olsa çeşitli diyarlara mutlaka yolculuklar yapmışlardır. Birileri de denizi görerek geri dönmüştür. Ancak birazdan bahsedileceği üzere Türkler "Deniz" kavramını zaten başka bir mantıkla türetmişlerdir ki, bu mantık için bugünki ölçülerde bir deniz görmüş olmaya hiç gerek yoktur. Fakat kesin olan şudur, bugüne kadar "Deniz" kelimesinin etimolojisi gerçekten de net olarak açıklanamamıştır. Oysa ki açıklama zeka ürünü muhteşem bir benzetmeye dayalıdır. *Tenger* sözcüğü Türkçe'nin değişik lehçe ve şivelerinde gökyüzü demektir. *Teng/Teg/Tek* kökü ise dönüş bildirir, örneğin göğün dönüşü gibi. Tengiz ise sondaki eşitlik belirten -iz eki ile göğün eşiti olan varlık demektir. Burada akla gelecek olan son soru da elbetteki, niye göğün eşiti olduğudur? Yanıt aslında çok basittir. Deniz göğün maviliğini yansıttığı için… Deniz kıyısında (veya yeterince büyük bir gölün kenarında) duran bir kişi ufka doğru baktığında uçsuz bucaksız sonsuzlukta birbirinin eşiti olan ve birbirinin rengine sahip olan iki varlık görecektir; *Tenger ve Tengiz…*

1174– **Dernemek:** Sözcüğün "Kahyalık etmek" etmek anlamı da mevcuttur. Ayrıca "Terkip etmek" veya "Sentezlemek" anlamına da rastlanmıştır.

1175– **Dernetmek:** Tertiplemek, tertip etmek, terkip etmek manaları daha çok organizasyon, eğlence, şenlik, toplantı gibi durumları ifade etmek için kullanılmaktadır.

1176– **Dernev:** Kelimenin "Organizasyon" anlamı haricinde rastlanan "Tahlil" manasında kayıt kaynaklı bir hata mı yoksa gerçekten de bütüne değil de parçaya vurgu yapılan bir içerik mi bulunduğu anlaşılamamıştır. Çünkü sözcüğün karşılığının "Terkib" veya "Sentez" olması gerektiği kanaati hasıl olmuştur. Türkçe'de *Derlemek* ve *Dermek* fiillerinin toplamak, biriktirmek, bir araya getirmek manalarını ihtiva ettiği çok net olarak hemen herkesçe bilinen bir hususdur. Ancak burada tahlilden kastedilen kavramın hastanelerdeki tahlil sonuçları olması da mümkündür. Bu durumda laboratuvardan çıkan pek çok tahlil unsurunun biraraya getirildiği bir sonuç kağıdının bu şekilde tanımlanması anlam içeriğine de ters düşmeyecektir.

1177– **Deşinmek:** "İfşa etmek" olarak açıklanan anlam gerçekte "İçini dökmek" deyimini de karşılar. *Teşinmek* biçimindeki söyleyişte soyunmak, giysilerini çıkarmak manaları da vardır.

1178– **Devildemek:** Mana tam olarak hareket halinde olmak, hareketli bir biçimde uğraşmak şeklindedir. Hareketlenmek manasında kullanıldığına da rastlanmaktadır.

1179– **Devilmek:** Devrilir gibi olmak anlamına gelmektedir.

1180– **Devre:** İsyan, infial ve zıtlık, muhaliflik, aksilik, terslik anlamlarının üçü de Türkçe olup, "Devirmek" fiilinden türemiştir. Arapça "Devir/Devr" (çağ, dönem) sözüğü ile ses benzerliğinden öte bir bağlantısı yoktur.

1181– **Devretmek:** Türkçe hareket bildiren *Dev/Tev* kökünden türemiştir. Azmettirmek, tahrik etmek anlamları harekete geçirmek manasından kaynaklanır. Arapça "Devir/Devr" (çağ, dönem) sözüğü ile ses benzerliğinden öte bir ilgisi yoktur.

1182– **Devrinmek:** Kımıldamak, olduğu yerde oynamak, sağa sola dönmek gibi manaları bulunur. Örneğin gözlerin yuvası içerisinde hareket etmesi bu fiille anlatılır.

1183– **Devşirci:** Köy köy dolanıp dilencilik yapan gezgin manasındaki kelimenin *Deşirci* söylenişi de bulunur.

1184– **Deyiklemek:** "Nişanlamak" olarak verilen mana Anadolu'daki "Sözlemek" (söz kesmek) kavramına da denk düşmektedir.

1185– **Deyikleşmek:** Birbirine evlenme vaad etmek, nişan yapmak, sözleşmek, söz kesmek manalarına gelmektedir.

1186– **Dıngırak:** Trampet (davul benzeri vurmalı bir çalgı) manasındaki kelimenin Anadolu Türkçesi'ndeki *Tıngırdamak* fiili ile bağlantısı çok açıktır.

1187– **Dışsamak:** Sözcüğün anlamı bir şeyin dışarıda kalmasını istemektir. Bu bağlamda "aralarına veya yanına kabul etmemek" içeriği ile Türkiye Türkçesi'ndeki *Dışlamak* fiiline de yaklaşmaktadır. Aslında kişinin kendisinin de bir yerin veya durumun dışında kalmak istemesini de anlatır.

1188– **Dızıkmak: "**Diz çökmek" manası aslında "tek dizinin üzerine çökmek" olarak düzeltilmelidir, ayrıca diz çökerek selam vermek, tek dizinin üzerinde oturmak anlamlarına da gelir. Özellikle çevre kültürlerdeki, örneğin Slav toplumlarındaki şövalyelik merasimlerinin de diz çökerek gerçekleştirilmesi nedeniyle şövalye olmak için diz çökmek anlamında da kullanıldığı görülmektedir. *Dizikmek* (diz selamı vermek) biçimindeki söyleyiş ise ayrı bir kavram olarak verilmiştir.

1189– **Dızman:** Şövalye veya Kabadayı manasında kullanılan kelime aslında kökenindeki anlam itibariyle dizini yere vuran kişi demektir. Anadolu'daki Efe (Zeybek) kavramını da akla getirmektedir. Hem kabadayı hem bir tür şövalye olarak nitelenebilecek olan efelerin oynadıkları halk oyununda dizlerini yere vurmaktadırlar. Kabadayılığın, yiğitliğin dizi yere vurma ile ilişkilendirildiği görülmektedir.

1190– **Diğ:** Verem (tüberküloz) demek olan kelime Türkçe'de sık rastlanan D/Y dönüşümü ile *Yiğ/İğ* (hastalık, maraz, delici ağrı) kavramı ile doğrudan bağlantılıdır.

1191– **Dikeç:** Ağaç dikme çubuğu olarak açıklanan kavram aslında iki anlamı ihtiva eder. Ağaç dikerken nemli toprakta ağacın dikileceği deliği açmaya yarayan biraz kalınca ucu sivri, uzun bir çubuk için kullanıldığı gibi dikilen ağacın yanına devrilmemesi için çakılarak bağlanan değneklere de denir.

1192– **Dikgen:** "L" harfine benzer olarak duracak biçimde iki tahtanın birleştirilmesi oluşturulan ve kaykılmış, yan yatan ya da yıkılmakta olan duvar, saman yığını, odun yığması gibi şeylerin devrilmesini engellemek amacıyla kullanılan direme tahtası düzeneğidir. Kimi zaman çaprazlama (köşegen gibi) duran üçüncü bir tahta ile de desteklenir. Bazen de bu durumda alttaki tahta kullanılmadan sadece yere yaslanan çapraz ve dik tahtalar yer alabilir. Her halükarda köşegeninden simetrik olarak ikiye

bölünmüş bir dikdörtgene benzer bir geometrik şekil vardır. Ancak halk ağzı tarafından türetilmiş olan buradaki -gen eki geometride kullanılandan farklı olarak "en" anlamında değil birşeyi gerçekleştirmeye yarayan manasında kullanılmıştır ki, kelime de tam olarak dik tutmaya yarayan araç demektir.

1193– **Dilbelemek:** Dil ve Belemek (veya Bevlemek yani Bağlamak) sözcüklerinden oluşan bileşik kelimenin anlamı "Söz kesmek" demektir. Nişandan önce yapılan bir uygulamadır.

1194– **Dilbev:** Dil ve Bev (Bav/Bağ) sözcüklerinden oluşan kavram nişandan önce söz kesme uygulaması için kullanılır. Anadolu'da "Dil bağlama" olarak da bilinen bir merasimdir.

1195– **Dilbezek:** Dil ve Bezek (süs) sözcüklerinin bileşiminden oluşan kavram, sözü süsleyen kişi yani "Demogog" veya "Laf ebesi" manasına gelir. Aynı şekilde bileşik bir sözcük olan *Dilbezemek* fiili de aslında lafı süslemek, etkiliyeci ve süslü konuşmak, belagat yapmak demektir.

1196– **Dilengir:** Son dönemlerde moda halinde kullanılan İngilizce "Influencer" (etkili konuşan kişi) tabirini birebir karşılamaktadır. Kapıya gelen satıcıların etkileyici bir biçimde konuşarak birşeyler satmaya çalışmaları için de *Dilengirmek* fiili kullanılmaktadır.

1197– **Dilge:** Dilbaz veya tatlı dilli anlamlarına denk düşer.

1198– **Dinşirgeç:** "Steteskop" anlamındaki kelimenin orijinali *Tinşirgeç* biçimindedir.

1199– **Dinşirmek:** İşitmek demek olan sözcüğün orijinali *Tinşirmek* biçimindedir.

1200– **Dipçemek:** Bitkiyi sökerken beli, küreği tam dibinden olabildiğince derine kadar sokmak bu fiille anlatılır. Elle bitki sökerken de dibine yakın bir yerden tutarak köküyle beraber çıkarmak kastedilir.

1201– **Dirçelmek:** "Hayata dönmek", "Ölümden dönmek" veya "Yeniden canlanmak" gibi anlamları bulunan sözcüğün Budist kültür içerisinde "Reenkarne olmak" (yeniden Dünya'ya gelmek) şeklinde ikincil bir anlamı daha oluşmuştur.

1202– **Direj:** Uzun boylu insan olarak açıklanan kavram tam olarak "Direk gibi uzun" demektir. Sözcüğün "Direk" kavramı ile kökensel bağlantısı vardır. Sondaki "J" harfi ise Türkçe'ye "Z" olarak dönüştürülebilir ki, bu takdirde sözcük "Direz" olarak aktarılabilir.

1203– **Diren:** Şeytanlaşmış insan manasında kullanılır. Bu bağlamda "Eren" kavramının zıddıdır. İnsanların her tür isteklerini yerine getiren kötücül ruhlara da bu ad verilir. Fakat bu ruhun karşısındaki insan o kadar kötüdür ki, onun tarafından kandırılır. İşte bu kişilere Diren denilir. Ayrıca Dirgen adlı üç çatallı tarım aracının bazı lehçelerdeki farklı bir söyleniş biçimidir, ki çatal mızrak pek çok kültürde Şeytan'la alakalı görülen bir araçtır.

1204– **Direşmek:** "Sebat etmek" anlamından başka "Zıtlaşmak" veya "İnatlaşmak" manası da vardır.

1205– **Dirgi:** Sofra anlamındaki kelime asıl dilde *Tirgi* biçiminde yer almaktadır.

1206– **Dirgitmek:** "İhya etmek" haricinde "Sofra kurmak" manası da bulunmaktadır.

1207– **Dirgizdirmek:** "Canlandırmak" demek olan kelimenin "Rol yapmak" manasında kullanıldığı da görülmektedir.

1208– **Dirgizme:** Çizgi film olarak açıklanan ve orijinali *Tirgizme* olan kavram aslında "Animasyon" (canlandırma) demektir. Her iki anlamı da tam olarak karşılamaktadır.

1209– **Diriz:** Canlı manasındaki sözcüğün "Biyo-" şeklindeki ön-ekin yerine de kullanılması mümkündür. Bu takdirde *Dirizgen* ise "Biyonik" anlamına gelebilir.

1210– **Dişendirmek:** "Diş çekmek" şeklindeki açıklama yeterli değildir. Anlatılmak istenen şey, çocuğun oynayan dişini çekerek alttaki dişin çıkmasını sağlamak şeklinde anlaşılmalıdır.

1211– **Dişmir:** Afacan, yaramaz anlamındaki kelimenin *Tişmir* söylenişine de rastlanmaktadır. Sözcük çok büyük olasılıkla yeni diş çıkaran ve bu nedenle herkesi ısıran çocuk manasında kullanılmaktadır.

1212– **Diz:** Halk kültüründe namazda "Rekat" için kullanılan sözcük dizin yere kaç kere değdiğinin sayılması ile ilgilidir. Örneğin; Dört diz namaz (dört rekat namaz) gibi…

1213– **Dizbev:** Çok açık olarak "Diz" ve "Bev" (bağ) sözcüklerinin bileşiminden oluşmuştur.

1214– **Dizemeç:** Boncuk, tespih tanesi, kurutulmuş sebzeler gibi ipe dizilmiş nesneler için kullanıldığı gibi kuyruk (sıra) manasında da kullanılmaktadır.

1215– **Doğ:** İlkbahar anlamındaki kelimenin aslı *Toğ/Tov* şeklindedir.

1216– **Doğar:** *Toğar* olarak da söylenen kelime hayvanların yaşını ifade etmek için kullanılır. Genellikle hayvanların yaşı ana karnında kaldığı süre dikkate alınarak, doğduktan sonra da bu periyot bir yaş sayılarak hesaplanır. Örneğin köpeğin hamilelik dönemi yaklaşık iki aydır. Dolayısıyla 12 aylık olan bir köpek bu hesaba göre 6 yaşında olacaktır. Kavramın *Duğar/Tuğar* (sayı, rakam) sözcüğü ile de doğrudan kökensel bağlantısı vardır.

1217– **Doğramaç:** Papara (ekmeği doğrayarak üzerine etsuyu ve biraz haşlanmış et ve patates ile bazen de yoğurt ekleyerek yapılan yemek) manasındaki sözcüğün *Doramaç* veya *Doğrambaç/Dorambaç* söylenişleri de mevcuttur.

1218– **Doğuluş:** İzahatı "Tevellüt" olarak verilen kelimenin esas dildeki söylenişi *Tuğuluş* biçimindedir.

1219– **Dokurcun:** Dokumacı kuşu manasındaki kavramın *Tokurcun* söylenişi de mevcuttur.

1220– **Dokurga:** Dokumacı tezgahı demek olan kelimenin orijinali *Tokurga* biçimindedir.

1221– **Dolama:** Tırnak iltihabının pişmiş kelle soğanın yaranın üzerine sarılıp bir süre beklendikten sonra aynı işlemin bir iki kez daha tekrarlanması sonucu iyileştiği söylenmektedir. Sözcüğün "Viraj" manası da bulunmaktadır.

1222– **Dolgunay:** Bedir (dolunay) manasındaki kelimenin *Dolganay*/*Tolganay* söylenişleri de bulunmaktadır.

1223– **Dolman:** Macarca'ya, oradan da İngilizce'ye ve başka dillere de geçen sözcük Türkçe *Dolamak* fiilinden türemiş olup, ön tarafı birbiri üzerinden sarılarak bele uzanacak kadar geniş olan bir tür ceketi tanımlamaktadır. Dolayısıyla *Dolaman* sözcüğünden ses düşmesi yoluyla oluşması ihtimali çok yüksektir. Bazen kadın ceketi olarak da açıklanan kavram kimi kaynaklarda bir çeşit pelerin olarak da izah edilmektedir.

1224– **Dolunmak:** Şarj olmak (yüklenmek, dolmak) anlamı dışında kişinin aşırı öfke veya üzüntü nedeniyle sinirlerine hakimiyetini kaybedecek veya ağlayacak duruma gelmesini de ifade eder. Hatta bu bağlamda gözlerin dolup gözyaşı birikmesi de bu fiille anlatılır. Çok sevinmek olarak verilen mana da yine aslında sevinçten ağlayacak gibi olmak şeklinde anlaşılmalıdır. Ay veya Güneş'in batarken iri yusyuvarlak görünmeleri de bu fiille tanımlanır.

1225– **Donuşmak:** Donup kalmak manası dışında mecazen şaşkınlıktan donmak, donmuş gibi durmak, küsüp donmuşçasına bir tavır sergilemek anlamlarında da kullanılır.

1226– **Dora:** Şahika, zirve anlamındaki kelimenin Türkçe *Doruk* sözcüğü ile aynı kökten geldiği çok açıktır.

1227– **Doran:** Dağın, piramidin ya da bir kayanın zirvesi gibi sivri yerleri tanımlar.

1228– **Doydu:** Papağan demektir. Arapça "Tuti" sözcüğünden farklılaşma yoluyla oluştuğu neredeyse kesindir. Fakat bu farklılaşma ile asıl sözcükten türediği anlaşılamayacak düzeyde biçimsel olarak uzaklaşılmıştır. Bazı lehçelerde ise Tavus Kuşu manasında kullanılır.

1229– **Döğdü:** İngilizce'de "Poll" olarak adlandırılan ve balta, keser gibi aletlerin kesici olmaya küt tarafını tanımlayan sözcük *Düğdü* şeklinde de bilinmektedir.

1230– **Dökmeç:** Orijinali *Tökmeç* olan ve "Pekmezli yufka tatlısı" şeklinde açıklanan kavram ayrıca krep veya yağ ile yapılan bir tür ekmek açıklamaları ile de rastlanır. Anadolu'da yapılan derlemelerde "Dökmeç" biçiminde kayda geçirilmiş olan kelime "Yufka kırıntısı ve dövülmüş ceviz döşenip, üzerine eritilmiş yağ ve pekmez şerbeti dökülen tatlı" olarak izah edilmiştir.

1231– **Döleşmek:** Yerleşmek, yerini bulmak, bir yer bulup oturmak ayrıca dengelenmek, rahatlamak anlamlarına gelir. Çocuğun ana karnına tutunması manasında "Rahime yerleşmek" olarak açıklanması

da mümkündür. Cenin (Alak) halindeki canlının ana karnında asılı durması veya dengede durması da anlam içeriği ile örtüşmektedir. Ayrıca kelimenin "Polenleşmek" manası da bulunmaktadır ve bu içerik esas olarak tercih edilmiştir.

1232**– Dönenbey:** Kırgız efsanelerinde öldükten sonra ruhu "Dönenbey (Dönenbay)" adlı bir kuşa dönüşen kutlu bir kadından bahsedilir. Mezarı kutsal kabul edilir. Mezarlıkların üzerinde dönerek uçan kuşlara da bu isim verilir.

1233**– Dönge:** Sözcüğün "Ceza boyunduruğu" anlamı da bulunur.

1234– **Döngelek:** "Çark" manasındaki sözcüğün orijinali *Töngelek* biçimindedir.

1235– **Döngemek:** "Atıf yapmak" anlamındaki kelime bir kişiye, bir duruma, bir habere veya bir bilgiye geri dönmek kastedildiği için aslında "Rücu etmek" içeriğine daha uygun düşmektedir. Hatta geri bildirimde bulunmak manasında kullanılması dahi mümkündür.

1236– **Dörden:** "Dört" ve "On" sayılarının bileşiminden oluşmaktadır. Kırk demektir.

1237**– Dörtmüyüz:** Dört ve Müyüz/Mügüz (boynuz, köşe) sözcüklerinin bileşiminden oluşan kelime dört köşesi olan cisim ("Dörtgen") anlamına gelmektedir.

1238– **Dövelek:** *Döğelek/Düğelek* söylenişleri de bulunan ve kavun, karpuz türü meyveler için "Kelek" anlamında kullanılan kelimenin *Divlek* (kalın kabuklu kavun) kavramı ile de etimolojik bağlantısı vardır. *Düğlek/Düvlek* biçiminin Acem kavunu (Ebucehil kavunu), ayrıca *Dövlek* kelimesinin ise bir genelleme olarak kavun manasına geliyor olması ise kavramların anlam içeriğini netleştirip sabitlemeyi son derece zorlaştırmaktadır.

1239– **Döven:** İnek, öküz veya atlara çektirilen, alt kısmına keskin taşlar çakılı, üzerine binilerek ekinlerin üzerinde döndürülen bir harman aracıdır. Döven/Döğen sözcüğünün Türkçe'den mi Yunanca'ya geçtiği yoksa Yunanca'dan mı Türkçe'ye geçtiği bir tartışma konusudur. Yunanca olduğunu öne sürenler sözcüğün Asya Türkçesi'nde bulunmadığını bir delil olarak gösterirler. Gerçekte birebir aynısı olmasa bile buna benzer bir kelimenin Asya Türkçe'sinde bulunup bulunmadığına dair özel bir çalışma da yapılmamıştır. Fakat teknolojinin ortaya çıkışıyla birlikte kelimelerin sonradan türeyişine ilişkin çok güzel bir ister tek başına isterse "Biçer-Döver" tamlamasının içerisinde kullanılsın "Döver" kelimesidir ve kavram da yine bir tarım aracını (motorlu bir taşıttır) anlatmaktadır. Aynı şekilde Türkler döveni bir tarım aracı olarak Rum/Yunan kültüründen edinmiş olsalar bile hatta sözcük Yunanca'dan evrilerek alınsa bile Türke'deki dövmek fiili ile uyumludur ve yeterince Türkçeleşmiştir. *Dövmek* fiilinin Türkçe'de tarımsal terminoloji içerisinde kullanılmadığı ise bütünüyle yanlış bir bilgidir. Örneğin harman dövmek veya ekin dövmek tabirleri Anadolu'da sıklıkla rastlanan tabirlerdir.

1240– **Duduk:** *Dudak* sözcüğü ile de kökensel bağlantısı bulunan kavram kekeme, peltek demektir. Sözcük "Tutuk" olarak da söylenir.

1241– **Dulama:** Kaftan manasındaki kavram *Dolama* sözcüğünün farklı bir söylenişidir. Dolanarak (sarılarak) giyilen giysi demektir. *Dolman* sözcüğü de benzer biçimde önden dolanarak giyilen ceketi tanımlamaktadır.

1242– **Dulmak:** "Batmak" demek olan sözcüğün "Gözden yitmek" manası da bulunmaktadır. "Dulda" (gölge) sözcüğü de gözden yitilen veya gözden yitiren yer demektir.

1243– **Dulunmak:** Ay ve Güneş için "Batmak" manasında kullanılır.

1244– **Dumağ:** Nezle veya Grip demek olan sözcüğün *Dumağı/Tumağı/Tumağ/Tumav* biçimlerindeki söylenişleri de mevcuttur.

1245– **Dumak:** Örtmek demek olan kelimenin *Tumak* söylenişi de yaygındır. *Duvak/Tuvak/Tumak* (gelin örtüsü) kavramı ile de doğrudan alakalıdır.

1246– **Dumaz:** Süzülmüş yoğurt veya yoğurt kaymağı anlamında kullanılan kelimenin *Dumas/Dumaz/Tumaz/Tumas/Tomas/Tomaz* dönüşmü ile farklı pek çok söylenişi vardır ve yörelere göre bazı küçük anlam farklılıkları gösterebilmektedir.

1247– **Dura:** Beka (kalıcılık) ve Sübut (sabitlik) anlamlarının dışında arzu, istek, heves, şehvet manaları da bulunan kelimenin bu içeriklerine daha çok "Tura" biçiminde ve bu biçim üzerinden ortaya çıkan türev kavramlarda rastlanmaktadır. Bu nedenle bu anlamlar "Tura" kavramı içerisinde değerlendirilmiştir. Yine de Türkçe'ye hangi biçimle aktarılmasının daha doğru olacağı tartışılmalıdır.

1248**– Duşak:** Köstek, pranga manasına gelen kelimenin *Tuşak* söylenişi de bulunur. Ayrıca Tuşav (zincir) kavramı ile de doğrudan kökensel bağlantısı vardır.

1249**– Duvağ:** Perde, peçe, paravan kumaşı anlamındaki kelimenin orijinal dildeki söylenişi "Duva" biçimindedir, Türkçe söyleniş uyumu açısından bu söyleniş tercih edilmiştir. *Duvak* (gelin örtüsü) kavramı ile aynı kökten gelen sözcüğün türediği *Duvmak* (örtmek, peçelemek, perdelemek) fiili Türkiye Türkçesi'nin söyleyiş kolaylığına uymadığı için *Duğmak* veya *Tuğmak* biçimi tercih edilebilir.

1250**– Duysamak:** Duymaya çalışmak anlamı Türkçe'deki "Kulak kabartmak" deyimini karşılamaktadır.

1251**– Düğelemek:** Düğümlemek demek olan kavramın "İlaçlamak" manasına da rastlanmıştır, ancak bu içerik Türkiye Türkçesi'ne uzak görünmektedir.

1252**– Düğelenmek:** Düğümlenmek demek olan kavramın "İlaçlanmak" manasına da rastlanmıştır, ancak bu içerik Türkiye Türkçesi'ne uzak görünmektedir.

1253**– Düğenek:** Nasır (deri sertleşmesi) manasındaki kelimenin asıl dildeki söylenişi *Düyenek* biçimindedir.

1254**– Dülek:** Saksı anlamına gelen sözcüğün açıklaması iki türlü yapılabilir. İlk olasılık *Döl/Dül* kökü üzerinden bitkinin döllendiği (türediği) yer demektir. İkinci olarak ise *Düğ* (tohum, tanecik) kavramı ile alakalı olarak, tohumun ekildiği yer anlamına gelir. Benzer şekilde *Dülemek* (polen dökmek, tohum saçmak) fiili de *Düğlemek* (tohumlamak) dönüşümü ile izah edilebilir. *Düleşmek* ise polenleşmek, polenlerin uçuşması ile dölleme yapmak demektir.

1255**– Dünenmek:** Dün (önceki gün) ve Tün (akşam) kavramları ile alakalı bulunan fiil aynı zamanda *Dönenmek* bağlantısı ile "Gün dönmek" deyimine de denk düşmektedir.

1256– **Dürge:** Daha çok elle ve hızlı bir biçimde sarılarak yapılan basit paketleri tanımlar. Örneğin bir köfte dürümünün bir kağıda rulo şeklinde sarılarak paketlenmesi gibi.

1257– **Dürtkemek:** İtelemek, dürterek harekete geçirmek, böylece belirli bir yöne doğru gitmesini sağlamak anlamları vardır.

1258– **Dürtkün:** Dişi domuz anlamındaki kelimenin *Türtkün* söylenişi de vardır.

1259– **Düşgel:** Rastlantı, tesadüf manasına gelen ve (Düşmek ve Gelmek fiillerinden oluşmuş gibi görünen) bileşik bir kelime kanısı uyandıran kelime aslında *Tuşgal/Tüşgel* biçimindeki bir dönüşümle ortaya çıkmış olup *Tuşlamak* (rastlamak, isabet etmek) fiilinden türemiştir.

1260**– Düşündüz:** Orijin dilde *Tüşündüz* olarak geçen kelimenin halk kültüründeki manası çok düşünen kişi şeklindedir. Hatta tam olarak oturup kımıltısızca uzun zaman boyunca birşeyler düşünen insan demektir. Düş (hayal) kökü ile olan bağlantısı da sözcüğün Filozof veya Mütefekkir olarak aktarılmasında bir sakınca olmadığı kanaati uyandırmıştır. Aynı şekilde *Düşündemek* fiili de kımıldamadan öylece durup düşünmek, tefekkür etmek, felsefe yapmak manası taşımaktadır.

1261– **Düynemek:** Haccetmek, hacca gitmek manasındaki kelimenin kökensel bağlantıları netleştirilememiş olmakla birlikte *Düymek* fiilinin sabretmek, tahammül etmek manalarına geldiğine kayıtlarda rastlanmıştır.

1262**– Düyü:** Pirinç bitkisi ve tanesi anlamındaki kavramın Düğü (tahıl tanesi) sözcüğünden dönüşmüş olması çok büyük bir olasılıktır.

1263**– Düzenmek:** Nizama girmek, intizamlı hale gelmek, muntazamlaşmak anlamlarındaki sözcüğün süslenmek manası da bulunmaktadır.

1264**– Düzer:** "Dozer" sözcüğünden benzeşim yoluyla ortaya çıktığı kesin olan kavramın Düzlemek fiili ile bağlantısı bulunmaktadır. Yol düzleyen araç demektir.

1265**– Düzgü:** "Tertip" manasındaki sözcüğün başka bir lehçede *Tüzgü* söylenişi de vardır. Ancak buradaki mana "Disiplin" olarak özetlenebilecek şekilde açıklanmaktadır.

1266– **Ebermek:** Elinde tutmak, eliyle taşımak olarak verilen açıklamanın genel bir anlam mı olduğu yoksa Ebe bağlantısı üzerinden yeniden doğmuş çocuğun kucakta taşınmasının mı kastedildiği yeterli veri bulunmadığı için anlaşılamamıştır. *Ebeşmek* fiilinin sırtta taşımak manası da yine büyük olasılıkla çocukların ninelerinin sırtında taşınmaları ile alakalıdır.

1267– **Eceten:** Hükümran anlamındaki sözcük büyük olasılıkla anaerkil bir egemenlik anlayışını tanımlanmaktadır. Dolayısıyla hükümdar eşleri ile de alakalı olması mümkündür. Egemenlikle ilgili kavramlar her ne kadar ataerkil toplumlarda çoğu zaman eril kelimeler üzerinden türemiş olsa da Türkçe'nin pek çok lehçe ve şivesinde kadın ve erkek akrabalık bağlarını tanımlayan sözcükler sıklıkla yer değiştirebilmektedir. Yani eril olduğu düşünülerek bu yönde bir açıklama geliştirilen bir kavramın başka bir lehçedeki manası dikkate alınırsa bu kez tam tersine dişil yönlü bir açıklama yapmak gerekebilir ve elbetteki bunun tersi de geçerlidir. Mesela bir lehçede dayı manasında kullanılan bir kelime başka bir lehçede hem de hiçbir ses değişikliği dahi olmadan, birebir aynı söylenişle teyze manasına gelebilmektedir. Üstelik Türkçe'de dişil kelimelerin eril kelimeler üzerinden türetilmesi yaygın olduğu halde yine de bu kesin bir kural olmayıp, eril kelimelerin dişil kavramlar üzerinden türetilmesine dahi rastlanır. Örneğin; *Bay > Bayan* dönüşümünde görüleceği üzere erilden dişile doğru türetme mümkün olduğu gibi, *Kız > Kızan (oğlan çocuğu)* dönüşümünde olduğu gibi dişilden erile doğru türetme de mümkündür… Yani Türkçe mutlak anlamda eril vurgunun bulunduğu bir dil değildir. Gerçekten de buradaki diğer bir olasılık ise Türkçe'deki dişil *Ece* kavramının aksine Moğol kültürü etkisinde *Etse/Eçe/Ese* sözcüğünün (abi, büyük erkek kardeş) ve *Etseg/Eçeg/Eseg* sözcüğünün de baba manası taşıyor olması dikkate alındığında Türkçe söyleyiş kolaylığına dayalı bir dönüşüme uğradığıdır. *Ecetenge* sözcüğüne de "Hükümranlık" veye "Hakimiyet" manaları ile rastlanır.

1268– **Ecimek:** Türkçe'deki *Acımak* fiilinin farklı bir söylenişi olduğu anlaşılan kavramın anlam içeriği de benzerdir.

1269– **Ecit-Meçit:** Yecüc-Mecüc kavramının Türk kültürüne uyarlanmış biçimi gibi gözükmektedir. Yecüc-Mecüc kavramı İslam kültüründe bahsi geçen kavimlerdir. Diğer dinlerde de farklı adlarla rastlanır (Örneğin Hristiyanlıkta "Gog ve Magog"). Ecit-Mecit tamlaması Türk kültüründe yoldan çıkmış, yozlaşmış toplumları tanımlamakta kullanılır.

1270**– Eçitmek:** "Sirke yapmak" manasındaki kelime "Turşu kurmak" anlamında da kullanılır. Açıtmak (mayalamak) fiili ile de doğrudan alakalıdır.

1271– **Eden:** Divanın aşağı kısmı (kapıya yakın olan bölümü), çadırın alt tarafı olarak izah edilen mana oturma düzeni içerisindeki değersiz bölgeyi tanımlar. Başköşenin tersidir. Protokoldeki arka sıralarda bu sözcükle anlatılır. *İden* söylenişi de mevcuttur.

1272– **Ediklemek:** "Edik" (ayakkabı) sözcüğünden türeyen kavramın Anadolu'daki "Topuklamak" (kaçıp gitmek, gözden kaybolmak) deyimini karşıladığı görülmektedir. Ayrıca sağımdan önce inek, koyun gibi hayvanların yavrusuna biraz süt emdirerek sağımın kolaylaştırmak içeriği de bulunur fakat bu mana *İdeklemek* fiilinde verilmiştir.

1273– **Edil:** Sözcüğün "Hayır" (iyilik) manası Edi/Eyi/İyi sözcüğü ile alakalıdır. "Melodi" ya da "Nağme" içeriği ile bağlantılı olarak "Nehir" anlamı da vardır ve nehirlerin melodi yapan bir unsur olarak görülmesi ile ilgilidir. (Aynı benzetmeye Ir (şarkı) ve Irmak (nehir) sözcüğünde de rastlanır.) "İdil" kelimesi bir ırmağa özel ad olarak verilmiştir. *Edilçe* ise küçük ırmak, dere demektir.

1274**– Edilemek:** "Müzik yapmak olarak yapılan açıklamaya "Ağıt yakmak" olarak da rastlanmaktadır. Sözcüğün "Eydilemek" (şiir okumak) ve çok daha zayıf görünen "Eğdilemek" (müzik aleti kullanmak) fillerinden dönüşmüş olma olasılığı dikkate alınmalıdır. *Eğdilemek* (eğri alet kullanmak) kavramındaki "Eğdi" sözcüğü değişik manalardaki farklı nesneleri tanımlar. Çapa, ağaç çekme çengeli, kirmen bunlardan en önemlileridir. Bu araçların hepsinin ortak özelliği eğri olmaları veya eğri bir çengele sahip olmalarıdır. Burada en mantıklı görünen olasılık müzik aletinin kirmene (yün eğirme aletine) benzetilmesi (ya da yün eğirme sırasındaki hareketlerin enstrüman çalma ile özdeşleştirilmesi ayrıca kirmenden çıkan seslerin müzik aletinden çıkan seslerle ilişkilendirilmesi) ile belirginleşir.

1275**– Edilgemek:** Çok büyük olasılıkla sessiz bir biçimde müzik dinlemek veya okunana ağıda saygıdan dolayı susmak manası taşımaktadır.

1276– **Edirge:** "Harman" veya "Hasat" olarak izah edilmiş olan sözcük ve bağlantılı olarak *Edirmek* (hasat etmek) fiili *Edir* (gün) kavramı ile ilişkilidir. Belirli bir zaman dilimi sonunda ürün kaldırmak, harman gününün sonunda ürün elde etmek içeriği kavramları birbirine bağlamaktadır. Başka bir lehçedeki farklı söyleniş biçimleri olan *İderge* (süt sağımı) *İdermek* (süt sağmak) sözcüklerinde de anlamlar her ne kadar farklılaşmış olsa da aslında aynı mantık zinciri üzerinden ortaya çıkmışlardır. Hayvanların yayılıp beslendiği bir günün sonunda sağım yaparak süt elde etmek. Dolayısıyla her iki mana da genellenerek "Günlük hasılat elde etmek" olarak özetlenebilir. *Edirge/İderge* kelimesi de "Hasılat" demektir.

1277– **Edişmek:** Birlikte yapmak olarak izah edilen sözcüğün "Cinsel ilişkide bulunmak" manası da vardır. Bu içerik aynı zamanda *Et* sözcüğü ile de alakalıdır ve *Etişmek* biçimindeki söyleyiş bu durumu daha da belirgenleştirir. Et (vücut) olarak birleşmek şeklindeki bir açıklama yapmak mümkündür. Tartışmak, karşılık vermek anlamı ise *Eytişmek/Eydişmek* (karşılıklı konuşmak) fiilinden "Y" sesi düşmesi ile ortaya çıkmıştır.

1278– **Efecen:** "Afacan" sözcüğünün farklı bir söylenişi gibi görünen kelime büyük olasılıkla bu kavramın ilk biçimidir. Yunanca kökenli olma ihtimali yüksek olan Efe (zeybek) kavramı ile de bağlantılı gibi duran sözcük Türkçe "Evecen" (hızlı hareket eden, yerinde duramayan) kelimesinden de evrilmiş olabilir.

1279– **Egemen:** Hükümran (hakimiyet sahibi) manasına gelen sözcüğün Türkçe olmadığı iddiası doğru değildir. Her ne kadar dil devrimi ile türetilmiş olsa dahi, Türkçe kök ile uyumlu olan sözcük tamamen Türkçe eklerle oluşturulmuştur. Fransızca "Hegemoniya" sözcüğünün taklit edildiği tamamen bir yorumdan ibaret olup o yorumu yapan kişinin şahsi görüşünden öteye gitmeyecek kadar hiçbir veriye dayanmayan bir bakış açısıdır. Türkçe *Ağa/Aga/Aka/Eke/Ege* kökü toprağa hakimiyet anlamı içerir. Büyük erkek kardeş manası da taşıyan bu sözcükler boyun eğilmesi gereken bir akrabalık ilişkisini tanımlar. Moğolca'da ise "Eke" kelimesi anne demektir. Yine itaat edilmesi,

saygı duyulması gereken bir kişi olarak Egemenlik kavramı için farklı ve alternatif bir etimolojik bakış açısı oluşturur.

1280– **Egev:** Törpü bazen de tırnak törpüsü manasında kullanılan kelimenin başka bir lehçede *İgev* söylenişi de bulunmaktadır. Her iki biçim de *Eğe* kelimesinin farklı söylenişleridir.

1281– **Eğçinmek:** Temayül etmek (meyillenmek) manasındaki sözcük kişisel bir durumu ifade etmekte olup birine veya bir şeye karşı eğilim duymayı anlatır.

1282– **Eğdiş:** "Kepçe" demek olan kelimenin *Eğdiz* söylenişi de vardır.

1283– **Eğek:** "Çene" anlamında kullanılan kelimenin *İğek/İyek* söylenişleri de yaygındır. Bazı kaynaklarda "Çene kemiği" anlamında verilen "Engek" sözcüğü de genizsil N harfinin dönüşümden kaynaklı bir söyleyiş farkıdır *(Enek < Eňek (Engek) > Eğek)*. Ayrıca "Eğe" (kaburga kemiği) terimi üzerinden kavramın kökensel olarak "Kemik" içeriği ile bağlantılı olduğu da görülmektedir.

1284– **Eğekleşmek:** "Münakaşa etmek" manasındaki sözcük Türkçe'deki "Çene çalmak" ve "Ağız dalaşı yapmak" deyimlerini karşılamaktadır. *Enekleşmek* olarak rastlanan söyleyiş ise genizsil "N" harfinin iki yönlü dönüşümünden kaynaklanmaktadır *(Enekleşmek < Eňekleşmek (Engekleşmek) > Eğekleşmek)*. Kavramın *İğekleşmek* biçimi de bulunmaktadır.

1285– **Eğerme:** *İğerme* veya genizsil "N" harfi ile söylenen *İňirme/İňerme/Eňerme* biçiminde de telafuz edilen kelime iki biçimde izah edilebilir. İlk olarak *En/Eň/Eğ/İğ/İň/İn* kökü üzerinden aşağıya inen, süzülen şey demektir. İkinci olarak ise bu kökün burmak, bükmek, döndürmek manası ile ilişkili olup süzülecek yoğurdun koyulduğu bez torbanın bükülmesinden kaynaklanır. Gerçekten de *İğermek* fiili çevirmek, *Enermek* fiili birinin kulağını bükmek, *Eğermek* ise torbanın ağzını büzerek kapatmak (burada ise torbanın kendisini bükmek) manaları taşırlar. Başka bir lehçede yine "Süzme yoğurt torbası" anlamı taşıyan *İnerçek* sözcüğü ile bağlantılı olduğu çok barizdir. Bütün bunlar topluca değerlendirildiğinde *Enerme/Eğerme/İğerme/İnerme/İnirme* kelimelerinin süzme yoğurt ve *Enerçek/Eğerçek/İğerçek/İnerçek/İnirçek* sözcüklerinin ise yoğurt süzme torbası veya torbanın içinde bulunan süzülmüş yoğurt anlamına geldiği netleştirilebilir.

1286– **Eğeşmek:** Anadolu Türkçesi'nde sataşmak, birine takılmak, inatlaşmak anlamına gelen sözcük *İğeşmek* biçiminde de söylenir ve bu içerik "Eğek" (çene) kavramı ile de doğrudan bağlantılı olup "Çene çalmak" manasını da kapsar. Ancak aktarılan bu yeni mana musiki icra etmek, müzik yapmak, müzik aleti çalmak anlamlarına gelmektedir. Burada "Ezgi" sözcüğüyle doğrudan kavramsal bir bağlantı vardır. *Eğeşmek/Eğezmek/Ezmek* dönüşümü ile ortaya çıkan "nağme yapmak" anlamı üzerinden "Ezgi" kelimesi name, melodi anlamına gelir. Dolayısıyla bu sözcüğün özgün biçimi de "Eğezgi" olmalıdır. *Eez (Eğez)/Ez* sözcüğü koruyucu ruh (sahip) anlamına gelmekle birlikte özelleşmiş olarak çalgının (müzik aletinin) ya da hatta doğrudan çalınan melodinin koruyucusu olan soyut varlık için de kullanılır. Bu bağlamda *Eğezin/Ezin/Esin* (ilham) kavramı ile bağlantılı olduğu görülür. Bu durum dikkate alındığında *Eğezmek/Eğeşmek* fiili kutsal ruhlarla iletişime geçmeyi (ilham yoluyla müzik yapmayı veya onların verdiği yetenekle çalgı çalmayı, hatta onunla birlikte çalmayı) ifade etmektedir. *Eğeşik/Eğezik* sözcüğü de "Müzik" demektir.

1287– **Eğeşmen:** Enstrüman (müzik aleti) manası Türkçe'ye Müzisyen olarak aktarıldı. Yine de orijinal anlamın tercih edilmesi de mümkündür.

1288– **Eğez:** Müzik demektir. "Ez" yani sahip (koruyucu ruh veya ilham verici ruh) sözcüğü ile doğrudan alakalı olan kelimenin *Eğezin* (ilham) kavramı ile de hem kökensel hem de anlamsal bağlantısı vardır. Kavramın Eğiz (ağız) kelimesi ile de kökensel bağlantısı bulunmaktadır ve büyük ihtimalle müziğin şarkı söylemek içeriği ile ilgilidir. Genizsil "N" ile söylenen *Engez* ise müzik aleti (enstrüman) demektir.

1289– **Eğildek:** "Narin" olarak verilen mana tam olarak çabuk eğilen demektir. *Eğeldek* söylenişi de yaygındır. Aynı dönüşüm *Eğildemek/Eğeldemek* (nezaket göstermek, narin davranmak, kibar davranmak) fiilinde de görülür ve türev fiiller için de geçerlidir.

1290– **Eğin:** Sırt ve Vücut (beden) manalarıyla verilen sözcüğün *Eyin* söylenişi de yaygındır.

1291– **Eğindemek:** Sırtını bir yere dayamak manasındaki kelimenin *Eyindemek* söylenişi de mevcuttur. Türkçe'ye *Eğinlemek/Eyinlemek* biçiminde aktarılması da mümkündür.

1292– **Eğirdek:** Simit veya Gevrek olarak bilinen hamurdan yapılan yiyeceğe verilen isimdir. Asıl dilde *Eyirdek* olarak geçer. Lokma tatlısı manasında kullanıldığı da görülmektedir.

1293– **Eğirmen:** Yün eğirmeye yarayan araç manasındaki kelime *Eğirmen/Egirmen/Ekirmen/Kirmen* dönüşümü ile *Kirmen/Kirman* biçimine de ulaşmıştır. (Sondaki ince harfin kalınlaşmasına bazı şivelerde rastlanmaktadır ve *Kirman* söylenişinde de benzeri bir durum söz konusudur.) *Eğirçek/İğirçek/İgirçek* ve *Eğirgeç/İğirgeç* sözcükleri de yine aynı anlama gelmektedir.

1294– **Eğiz:** Şive veya Aksan anlamındaki kelimenin Ağız sözcüğü ile bağlantısı çok açıktır. Hatta sesli incelmesi ile aynı sözcük olduğu dahi görülebilir. Ancak *Eğmek* fiili ile de ilgili olduğu dikkat çeker. Bu bağlamda *Eğizdirmek* (aksanlı konuşmak, şiveli konuşmak) fiilinin ağzı eğerek konuşmak şeklinde açıklanması mümkündür.

1295– **Eğizmek:** Memnun olmamak, memnuniyetsizlik göstermek olarak verilen açıklama "Ağzını eğmek" veya "Suratını asmak" deyimlerini karşılamaktadır.

1296– **Eğleç:** Araçlar için "Park yeri" manasındaki kelimenin "Eyleç" biçimi de mevcuttur ve söyleyişte iki kelimeyi birbirinden ayırt etmek neredeyse imkansızdır. *Eğlemek/Eylemek* fiilleri Anadolu halk ağzında hareketli bir taşıtı durdurmak, park etmek manasına gelir.

1297– **Eğlek:** "Park alanı" manasındaki kelimenin "Eylek" biçimi de mevcuttur ve söyleyişte iki kelimeyi birbirinden ayırt etmek neredeyse imkansızdır.

1298– **Eğnemek:** Omza veya sırta almak anlamındaki sözcük *Eğin/Eyin* (sırt) kelimesinden türemiştir. *Eynemek* biçimi de mevcuttur. *Eğnetmek* (omza atmak) fiilinde de yine Ğ/Y dönüşümü ile *Eynetmek* söylenişine de rastlanmaktadır.

1299– **Eğnez:** Nazik, narin anlamı taşıyan kelime başka bir lehçede *Eynez* olarak yer alır. Eğnezmek (kibarlaşmak) fiili de *Eynezmek* biçiminde de görülmektedir. Sözcüğün kökeninde *Eğilmek* fiili ile bağlantısı vardır ve narinlik kavramı eğilgenlik ile benzeştirilmektedir. Anadolu Türkçesi'ndeki Enez (zayıf, sıska, çelimsiz) kelimesi ile de "Ğ" düşmesinden kaynaklanan bir alaka mevcuttur. "İhmalkar davranmak" manasındaki *Eğnezlenmek* fiili de *Enezlenmek* biçiminde de söylenir, kökende ise yine salınarak hareket etmek içeriği bulunmaktadır. Gerçi bu fiilde zayıf da olsa *Enez* (hadımağası) çağrışımı da dikkate alınabilir ve hadımağası gibi ağır hareket etmek şeklinde de algılanabilir.

1300– **Eğreme:** Asıl kaynakta *Ereme* olarak geçen ve (keçi, koç, sığır için) eğri boynuz manasına gelen sözcüğün doğrusu *Eğreme/Eğreyme* olmalıdır.

1301– **Eğseren:** Et dövme demiri veya hamur dövme demiri anlamındaki kelimenin *Enser/Eğser* (büyük başlı çivi, mıh) kelimesi ile olan bağlantısı incelenmelidir. Benzer kavramlar bulunduğu takdirde aralarındaki ilişki netleştirilebilir.

1302– **Eğze:** "Kambur" demek olan kelimenin *Enze* biçimi aslında genizsil "N" ile söylenir (*Engze* gibi).

1303– **Ekemek:** Sözcüğün "Törpülemek" manasına da rastlanmıştır (*Eğe/Ege/Eke* dönüşümü ile "Törpü" manası üzerinden). Burada yaylı çalgının törpü kullanmaya benzetilmesi ve çıkan sesin de törpü sesi ile ilişkilendirilmesi söz konusudur.

1304– **Ekev:** Çift (ikili) manasındaki kelime daha çok arabaya, kağnıya veya sabana koşulan öküz, at gibi hayvanlar için kullanılır. *Ek/İk* kökünden "İki" kavramı ile bağlantısı çok nettir. *Ekevlen* sözcüğü de iki kişi, evli çift (karı-koca) manasına gelmektedir.

1305– **Ekilemek:** "Kararsız kalmak" demek olan fiil Türkiye Türkçesi'ndeki İkilemek sözcüğünün farklı bir söylenişidir. Bu bağlamda *Ekilem* (tereddüt, kararsızlık) kelimesinin *İkilem* kavramı ile aynı manayı karşılıyor olması anlam içeriğindeki bağlantıyı açıkça göstermektedir. Ancak anlam yeterince farklılaşmış olduğu için asıl söyleyiş ile aktarılmıştır. *Ekilenmek* (tereddüt etmek) yani iki durumdan birini seçemiyor olmak fiili için de aynı açıklama geçerlidir.

1306– **Ekilev:** "Tereddüt" manasındaki kelimenin *İkilev* olarak aktarılması da mümkündür.

1307– **Ekinmek:** Bitki için kendiliğinden yetişmek anlamına gelen sözcük insan için kendisini yetiştirmek, kendini geliştirmek, kültürünü artırmak içeriklerini de tanımlar.

1308– **Ekirmek:** Patates, soğan gibi yumrulu bitkileri veya kökü bulunan fide ya da ağaç fidanını toprağa gömerek ekmek demektir.

1309– **Ekizmek:** Kusur etmek manasındaki fiil *Eksi* sözcüğü ile aynı kökten gelir.

1310– **Elbermek:** El ve Bermek/Vermek sözcüklerinin bileşimini akla getiren sözcük "Bilmece" sormak manası ile açıklanmıştır. Mecazi bir içerik olması mümkündür.

1311– **Elbirmek:** İştirak etmek veya İttifak yapmak, İşbirliği yapmak olarak açıklanan fiil bileşik bir kelimedir. El ve Birmek (Bermek/Vermek) sözcüklerinden oluşmaktadır. *Birmek* biçiminin "Bir" sözcüğü ile olan kökensel bağlantısı birlikte hareket etmeyi de içerir.

1312– **Elbiz:** Değişik lehçelerde *Elbis/İlbis/İlbiz* olarak telafuz edilen ve Türkçe *Yal/Yel/Hal/Al/El/İl* kökünden türeyen kelime "Şeytan" anlamına gelir. Şeytani özellikleri anlatan "Yelbi" sözcüğü ile aynı kökten türemiştir. "Yelvi" ise sihir manası taşır. *Al/Hal* kökü kötülüğü ve uzak bir anlam olarak ateşi çağrıştırır. "Yel" kökü ise ruhsallığı, hızı ve görünmezliği ifâde eder. "Albıs" adlı varlık ile de alâkalı görünür. "El" kökü üzerinden ise tutmak, yakalamak manalarını içerir. Arapça "İblis" ile tesâdüfî olarak biçimsel hattâ anlama dayalı benzerlik dışında etimolojik bir ortak yönü yoktur. Zannedildiği üzere "İblis" kelimesindeki "L" ve "B" harflerinin yer değiştirmesiyle ortaya çıkan yanlış bir söyleyiş kesinlikle değildir. Kelimenin harf dizilimi kesinlikle doğrudur ve tamamen Türkçe'dir.

1313– **Elcemek:** Mukavemet etmek, karşı koymak olarak açıklanın sözcük çok büyük bir olasılıkla eliyle dayanmak, ellerini kullanarak karşı koymak şeklindeki bir içeriği ifade etmektedir. Örneğin kişinin elleri ile kapıya yaslanarak açılmasına engel olmak istemesi veya birini itelemesi gibi.

1314– **Elcinmek:** "El açmak" ve "Başkasının eline bakmak" deyimlerini karşılayan fiil sadaka toplamak, dilencilik yapmak olarak izah edilmiştir. Elini havaya kaldırarak vuracakmış gibi korkutmak anlamında da kullanılmaktadır.

1315– **Elcirmek:** Sıla hasreti çekmek, memleketini özlemek demek olan kelimenin Alcımak (aklını yitirmek) fiili ile de bağlantısı vardır ve buradan hareketle "Yerini yurdunu unutmak" deyimini karşıladığı anlaşılmaktadır.

1316– **Elçeğen:** Merkep, eşek manasındaki kavramın *Elcigen/Elciğen/Elceğen* söylenişleri de vardır. *Elçik/İlçik* (eşek arısı) ile aralarındaki kökensel bir bağlantı bulunmakla birlikte kavramsal ilişki netleştirilememiştir. Hangi kavramın diğerinin üzerinden türetildiğine dair bir sonuca varılamamıştır.

1317– **Elçekmek:** El ve Çekmek sözcüklerinin bileşik halidir. Feragat etmek, vazgeçmek manası taşır.

1318– **Elçik:** Eşek arısı manasındaki sözcüğe başka bir lehçede *İlçik* söylenişi ile rastlanır. Farklı şivelerde ise eşek arısı, yaban arısı, üzüm arısı, arı gibi küçük anlam farklılıkları ile kullanılabilmektedirler.

1319– **Eldemek:** "Elde etmek" anlamı dışında "Manüple etmek" (elle yönlendirmek) manası da bulunur ki, bir şeyi elde etmek için uğraşmak, ele geçirmek için çabalamak demektir.

1320– **Eldermek:** “Refakat etmek” olarak açıklanan kavram tam olarak elinden tutarak yardım etmek veya el ele verip birlikte davranmak demektir. *Eltermek* biçimindeki söylenişi de mevcuttur. Aynı şekilde *Elder* (refakatçi) kelimesinin de *Elter* söylenişi vardır.

1321– **Eldeşmek:** El ele verip başkasını kandırmak demektir. *El/Al* dönüşümü ile fiil *Al* (hile, aldatma) köküne de bağlanmaktadır.

1322– **Eldirmek:** “Elini uzatmak” anlamının dolaylı olarak “Yardımcı olmak” içeriği ile kullanıldığı da görülmektedir. Ayrıca “Nakletmek” ve “Sevketmek” anlamları da bulunmaktadır. Sözcük kökeninde elden ele geçirmek manasını içerir.

1323– **Eleğri:** Hırsız veya Kleptoman (hırsızlık alışkanlığı bulunan kişi) manasındaki sözcük El ve Eğri kavramlarının bileşiminden oluşmaktadır. Anadolu’daki aynı anlamlara sahip olan “Eli eğri” tabiri ile örtüşmektedir.

1324– **Eleklemek:** Alay etmek, dalga geçmek, istihzada bulunmak demek olan kelimenin orijinali *Elektemek* biçimindedir. Sözcüğün *İlektemek/İleklemek* biçimi üzerinden birisine ilişmek, takılmak manalarını içerdiği görülmektedir.

1325– **Elenek:** “Kelepçe” (el bağı, kol bağı) anlamındaki sözcüğün mecazi kullanımı da vardır. “Kolbağı olmak” (ayakbağı olmak gibi) yani birisini oyalamak, iş yapmasına engel olmak içeriğine sahiptir. *İlenek* (bağ, kement, köstek) sözcüğü ile de doğrudan alakalıdır.

1326– **Elermek:** Vasıl olmak manasındaki sözcüğün izahatı tam olarak kişinin elinin bir şeye uzanması, bir olaya müdahale edebilmesi, bir yere kolunun yetişmesi şeklindedir. “El erimi” kavramı da elin altında bulunacak kadar yakın bir mesafeyi tanımlamaktadır. Dolayısıyla kavramın da “El” ve “Ermek” kelimelerinden meydana gelen bileşik bir sözcük olma ihtimali de bulunmaktadır.

1327– **Eleşmek:** “El ele tutuşmak” demek olan fiilin “İşbirliği yapmak” veya “Yardımlaşmak” şeklindeki dolaylı bir anlamı da vardır. Ayrıca “İleşmek” (flört etmek) kavramı ile de doğrudan alakalıdır.

1328– **Eletmek:** El sallamak, eliyle selam vermek, eliyle işaret etmek manalarındaki kelime Anadolu’da da kullanılan “El etmek” fiilinin bitişik hali gibi durmaktadır.

1329– **Elez:** “Hayalet”, “Fantoma” veya “Silüet” manalarında kullanılan sözcük başka bir lehçedeki *İlez* (halüsinasyon) kavramı ile söyleyiş ve küçük bir anlam farkına sahiptir.

1330– **Elezmek:** Eziyet etmek, işkence yapmak anlamında kullanılan kavram bileşik bir kelimedir ve “El” (başkası) ile “Ezmek” kavramlarından oluşmaktadır. Yine de eliyle karşısındakini itip kakmak, eliyle vurmak, elle taciz etmek şeklinde izah edilebilecek olan doğrudan “El” sözcüğünden türeyen bir fiil olması ihtimali de dikkate alınmalıdır.

1331– **Elgemek:** Ekin akmak şeklindeki açıklama büyük olasılıkla tohum saçmak olarak anlaşılmalıdır. Bele bağlanan tohum torbasından el ile tohumların alınıp saçılması nedeniyle ortaya çıkmış bir kavramdır.

1332– **Elgezek:** "İşgüzar" anlamından başka çok yakın bir içeriğe sahip olan "Hamarat" anlamı da bulunmaktadır. Kavramın türediği Elgezmek fiili "El" ve "Gezmek" sözcüklerinden oluşmaktadır. Kapı kapı dolaşıp iş yapmak, herkesin işini yapmak için yardıma koşmak biçiminde açıklanması mümkündür. "Kalbur" manası da elden ele gezen eşya benzetmesine dayalıdır.

1333– **Elgiç:** "Kanca" anlamındaki kelimenin *Elgüç* ve *İlgiç* söylenişleri de mevcuttur. Sözcüğün ayrıca işaret parmağının kancaya benzer bir biçimde kıvrılarak gel işareti manasında kullanılmasını da tanımladığı görülür. Hatta tüm el ile gel işareti yapılması da yine bu kavramla izah edilir. *Elgüçeke* adı verilen ve parmaklara geçirilen iple oynanan oyunun adı da yine parmakların çengele benzetilmesi ile alakalıdır.

1334– **Elgin:** Gurbetteki yalnız insan, garip kişi manasındaki sözcüğün kökeninde *İl/El* kavramı vardır. Başka elde (ilde) bulunan insan demektir. Toplumda tuhaf davranışlar sergileyen ve hakkında çok fazla şey bilinmeyen insanların başka diyarlardan geldiği algısı (gerçekten öyle olsa da olmasa da) "Garip" sözcüğünün "Tuhaf" içeriği ile kullanılmasının altında yatan temel nedendir.

1335– **Elginmek:** Uzaklaşmak, elden çıkmak, elinden kurtulmak, memleketinden başka yere gitmek manalarını ihtiva eder.

1336– **Elgitmek:** Uzaklaştırarmak, elden çıkmak, elinden kurtulmak, kovmak anlamlarına sahiptir.

1337– **Elgüçek:** *Elgüçeke/Elgüçek/Elgiçek/Elgiçeke* olarak da adlandırılan oyun parmaklara geçirilen iple oynanır.

1338– **Eli:** El parmakları bitişik durumda, açık başparmak ile işaret parmağı arasında dik bir açı oluşur. Elin küçük parmağından başparmağın ucuna kadar olan mesafedir. Kapalı karış olarak izah edilebilir. Normal karışın üçte ikisi kadar bir uzunluk verir. Bu da yaklaşık olarak 12 santimetredir.

1339– **Elikmek:** Sözcüğün "Muhtaç olmak" manası "Eline bakmak" veya "Eline düşmek" deyimlerinin içeriği ile de benzeşmektedir. "İstihza (alay) etmek" içeriği ise başka bir söyleniş biçimi olan *İlikmek* fiilinde verilmiştir.

1340– **Eliklemek:** "Taklit etmek" anlamından başka "İstihza yapmak" (alay etmek) açıklamasına da rastlanmaktadır. Birbirinden çok uzak gibi görünen bu iki anlam birleştirilerek değerlendirilirse aslında ortaya çok net bir tanım çıkar; "Birinin taklitini yaparak alay etmek"… Aynı şekilde *Elik* sözcüğü de hem taklit hem de istihza (alay etme) manasına gelmektedir. Ancak kelimenin kökenindeki mana "El" (yabancı) sözcüğü ile bağlantılı olup yabancı birisinin veya başka bir kişinin davranışlarını sergilemek, başka birisi gibi olmaya çalışmak (taklit etmek, özenmek) demektir. Birkaç lehçede karşılaşılan kelimenin *Eliktemek* söylenişi de bulunmaktadır. Okşamak, sevmek, ovmak manalarına da mevcuttur.

1341– **Elindirmek:** Manüple etmek manasının etimolojik olarak izahatı el ile itelemek, el ile harekete geçirmek, eliyle kullanmak demektir. *Elincek* (salıncak) sözcüğü de bu mana üzerinden türemiş olup el ile hareket ettirilen nesne tanımlaması yapılması mümkündür.

1342– **Elinmek:** El ile tutmak, el ile kullanmak demektir. Ayrıca minnet veya mahcubiyet duygusuyla yahut da saygıyla birisinin eline sarılmak, ellerine kapanmak, elini öpmek için eğilmek demektir.

1343– **Elişken:** Maharetli biçiminde açıklanan kavram elinden her iş gelen, eli işe yatkın, eli işli içeriklerini karşılamaktadır.

1344– **Elitmek:** Anlam tam olarak "eliyle iş yapmak" (yorum yoluyla; "eliyle servis yapmak") demektir. Eliyle tutmak, yakalamak anlamı da mevcuttur.

1345– **Eliye:** Karaçay-Balkarlar'ın eski inançlarınnda yer alan Yağmur Tanrısıdır. Kazanının yuvarlanmasıyla oluşan ses gök gürültüsüne neden olur. İbranice "Eliyah" (İlyas) ile bağlantılı gözükse de gerçekte Türkçe El/İl kökünden kaynaklanma olasılığı da vardır. Sözcük aynı zamanda evcil şahin kuşu anlamına da gelir ki, bu mana İnsanların ellerine konuyor olması ile alakalıdır.

1346– **Eliz:** Mitolojide bakirelerin koruyucu tanrıçası olarak açıklanan isim başka bir lehçede bahsi geçen "Eles" adlı bakire ruh ile de doğrudan bağlantılıdır. Hatta çok büyük olasılıkla iki kavram da aynı varlığı tanımlamaktadır ve aynı sözcüğün farklı söylenişleridir. Her iki kavram da *El* kökünden türemiş olup yaklaşık olarak "El değmemiş" tabirine denk düşerler.

1347– **Elkesmek:** Mani olmak (engellemek) anlamına gelen kelime "El" ve "Kesmek" sözcüklerinin bileşik halidir.

1348– **Elkeşmek:** "El sıkışmak" manası dışında "Başkasına muhtaç olmak" anlamında kullanıldığı da görülmektedir. Bunun nedeni birisinin elini tutarak ondan yardım istemek (belki de Keşmek/Kesmek dönüşümü ile elini kesmek, yani elini kolunu sıkıca tutmak biçimindeki bir davranışla muhtaçlığını dile getirmek) şeklinde anlaşılmasıdır. "Başkasının eline bakmak" deyimi ile de benzer anlamlar taşımaktadır.

1349– **Elkimek:** "Yıldırım düşmek" manasındaki kavramın *Alkımak* (gökkuşağı oluşmak) fiili ile ilişkili olduğu görülmektedir. "Alkım" sözcüğünün gökkuşağı anlamına gelmesi bu fiilin ışıkla ve gökyüzü ile alakalı olduğunun açık bir göstergesidir. *Alkın/Elkin* kelimesi ise yıldırım veya şimşek demektir.

1350– **Ellez:** Anadolu'daki "Ellez" (İlyas) adı İslam öncesi çağlardan köken alır. Yurt sahibi demektir. *Alay* (askeri birlik) ve *Halay* sözcükleri ile aynı kökten gelir. *El/İl* ise yurt demektir. İnsanın yeteneğinin kullanımını sağlayan organı ve emeğinin en önemli simgesi olan *El* kavramıyla da bağlantısı dikkate değerdir. Türk mitolojisindeki "Elley" adlı ilk insanın ismi ile benzerliği bu görüşü destekler niteliktedir.

1351– **Ellikleşmek:** Beraber yapmak, birlikte gerçekleştirmek, birlikte hareket etmek, ortaklaşa çalışmak manalarını ihtiva eder. Örneğin ekin biçen insanların uyum içerisinde aynı hareketi yapmaları, tırpanı aynı anda sallamaları bu fiil ile ifade edilir.

1352– **Elmek:** "Hizmet etmek" manası eliyle sunmak, el ile iş yapmak şeklinde izah edilebilir. Avuçlamak, eline almak, tutmak anlamları da vardır.

1353– **Elmeşmek:** "Takas etmek" manasından başka "Mübadele etmek" anlamı da vardır.

1354– **Elsek:** "Kibar" anlamındaki kelimenin ve türediği *Elsemek* (kibarlık etmek) fiilinin iki biçimde açıklanması mümkündür. El (yabancı, başkası) sözcüğü üzerinden başkalarını dikkate alan, başka insanlara iyi davranan veya kendi eliyle insanlara hizmet eden, eliyle ikramda bulunan.

1355– **Elsenmek:** İkram etmek, ihtimam göstermek (üstüne düşmek, üzerine titremek), kibar davranmak manalarının ortak noktası kendi eliyle ilgilenmek şeklinde özetlenebilir.

1356– **Elsinmek:** Yadırgamak, yabancılamak, yabancı olarak görmek bazen de dışlamak manalarında kullanılır.

1357– **Eltmek:** Refakat etmek, eşlik etmek manasındaki kelimenin kökeninde elinden tutmak içeriği bulunur. Nakletmek, sevketmek, irsal etmek, teslim etmek anlamlarını da içerir. Akrabalık bağı bildiren "Elti" sözcüğü de bu fiilden türemiştir. *Elter/Elder* kelimesi de "Refakatçi" demektir.

1358– **Em:** İlaç demek olan sözcük aynı zamanda Türkçe bir köktür. Bu vesile ile belirtmek gerekir ki ilaç, tedavi, rahatlama, huzur, dişilik, emzirme bildiren Türkçe *İm/Em/Am* kökünün Moğolca kaynaklı olduğu iddiası ile reddedilmesi son derece yanlış bir yaklaşımdır. Bu anlayış yüzlerce kelimeyi Türkçe'nin dışına itmeye çalışmak anlamına gelir. Herşeyden önce Türkçe ve Moğolca aynı coğrafyada aynı tarihi binlerce yıl paylaşmış olmanın ötesinde aynı dil birliğinden (herkesçe bilinen Ural-Altay dil ailesinden) köken alırlar ve bu dilbirliği içinde de Türkçe'ye en yakın konumda duran dildir (Çuvaşça, Yakutça, Altayca dilleri Türkçe kabul edilerek). Ortak kökenden kaynaklanan dillerde az ya da çok ortak kökler ve kelimeler bulunması kaçınılmazdır. Örneğin: Batı dillerindeki *Nw/Nv* kökünden gelen "Yeni" manasındaki sözcükler ortak kökene sahiptir. Örneğin İngilizce *New*, Almanca *Neu,* Latince *Nova* gibi. Ancak tarih içinde bu dillerle aynı kökten geldikleri ispatlanmış olan Farsça'daki "Nev" kelimesi de yine birebir aynı anlamla "Yeni" demektir. Fakat bu diller ile Farsça arasındaki her tür uzaklık Türkçe ile Moğolca arasındaki uzaklıktan çok daha fazladır. Üstelik Farça tarih içerisinde Avrupa dillerinden çok daha önce ayrışmıştır. Öyleyse "Nev" sözcüğü Farsça'ya aittir ve diğer dillerin hiçbirinin etimolojik ilgi alanına girmemelidir. Peki bu yaklaşım ne derece doğrudur? Çince kaynaklarda ilk kez kaydedilmiş olan Türkçe ile ortak sözcükleri atılsın, Mançu, Tunguz dillerine daha yakın duranları da atılsın, Moğolca'dır diyerek binlerce kelimeyi Türkçe sayılmasın. Şunlar şüphelidir, şüpheliyse kesin Türkçe değildir diyerek bir kenara bırakılsın. Bunlar kesinlikle bilimsel yönteme aykırıdır.

1359– **Emçek:** "Meme" anlamındaki kelimenin *Emçik* ve *Emzek* söylenişleri de mevcuttur.

1360– **Emegel:** Süt annesi manasına gelen sözcük, mitolojide çocukların koruyucu tanrıçasının da adı olarak kullanılır. Bu tanrıçanın çocukları ve bebekleri koruduğuna inanılır. Küçük çocukların başlarına gelecek kazâları önceden görür ve engel olur. Çocuklar hastalandıklarında kadın şamanlara onlar için uygun ilaçları hazırlama yollarını gösterir.

1361– **Emegen:** Kafkas Nart efsanelerinde çirkin, bazen çok başlı devasa yaratıklar olarak betimlenir. Emegenlerin sayıları oldukça fazladır ve her üç ayda bir doğum yaparlar. Her doğumda yüzden fazla çocuk dünyaya getirirler. Emegenlerin yer almadığı hiçbir Nart destanı yoktur.

1362– **Emeget:** Put, fetiş, totem manasındaki kelimenin kökeninden ve bağlantılı sözcüklerden dişi olduğu hatta belki de "Ana Tanrıça"yı simgelediği anlaşılmaktadır. Şamanist gelenekte **"**Şaman Ruhu" anlamı da bulunur. Bu ruh olmadan şaman olunamaz. Şaman öldüğünde kuş görünümünde dışarı çıkar ve mezarının yanında veya üstünde büyüyen ağaçta yaşar ve mezarın saygınlığını, temizliğini korur. *Amagat* ise farklı bir söyleyiş biçimi olarak kaynaklarda yer alır. Etimolojik olarak ilgili görünen *Emen/Emeğen* sözcüğü ruh, can manası taşır, ayrıca ağaç dikmek için açılan çukuru da ifade eder. Tunguzlarda koruyucu ruhlara *Amaka* denir. Teleğüt Türkleri ise bu ruha *Emegen* adı verirler.

1363– **Emegey:** "Nine" manasındaki kelimenin *Amagay* söylenişi de bulunur. *Emegtey* ise dişi, kadın manasına gelmektedir.

1364– **Emel:** İlaç tedavisi, kür bazen de fırsat anlamındaki kelimenin Arapça kökenli "Emel" (istek, arzu) sözcüğü ile hiçbir alakası olmayıp Ural-Altay dilbirliğinden kaynaklanmaktadır. *Amal* (çare, derman) kavramı ile hem kökensel hem de anlam bakımından doğrudan bağlantısı vardır. Aynı kökten türeyen *Amalçak/Emelçek* kelimesi geleneksel yöntemlerle tedavi yapan halk hekimi, şifacı demektir.

1365– **Emeleşmek:** Orijinali *Emelezmek* olan fiil Türkçe'ye en yakın söyleyiş uyumu ile bu biçimde aktarılmıştır. "Kadın bulmak" olarak verilen açıklama net değildir. Evlilik için mi yoksa gayrı ahlaki anlamda mı olduğu açıklanmamıştır. Ancak dişilik bildiren *Em* kökünden türediği görülen fiilin her iki durumda da öncelikle *Eme* (hala) kavramı ile de alakalı olduğu akla gelmektedir. Bu takdirde ister evlenmek için olsun isterse evlilik dışı bir amaçla olsun bir kadın bulmak için aracılık yapan bir kadına başvurulduğu izahatına ulaşılması mümkündür.

1366– **Emelsemek:** "Çare aramak" veya "Derman aramak" anlamındaki kelimenin "Kadın istemek" (evlenmek istemek) içeriği de bulunmaktadır.

1367– **Emelzek:** Halk hekimi (kocakarı, geleneksel yöntemlerle tedavi yapan kişi) manasındaki sözcük yine aynı içeriği tanımlayan *Amalçak* kavramı ile doğrudan alakalıdır, hatta aynı kelimenin farklı söyleniş biçimleri olarak dahi değerlendirilebilmeleri mümkündür. *Emelzemek* fiili de ilaca ihtiyaç duymak, tedavi olmak için kocakarıya gitmek, kocakarıdan ilaç istemek anlamlarına sahiptir.

1368– **Emen:** Sözcüğün Meşe ağacı manasının *İmen* söylenişi de mevcuttur.

1369– **Emenmek:** "Zahmet çekmek" anlamındaki kelimenin *Emgenmek* söylenişi de bulunur.

1370– **Emer:** Rahat(lık) manasındaki kelimenin *Amar/Amur* (huzur, tesselli, sakinlik) sözcüğü ile kökensel bağlantısı bulunmaktadır. Kavram *Emek* sözcüğü ile aynı kökten kaynaklanmakta olup gerçekte bir çabadan, uğraşıdan sonra dinginliğe erişmek, sakinleşmek demektir.

1371– **Emertmek:** Rahatlatmak, huzur vermek gibi manaları bulunan sözcüğün yarışta öne geçmek şeklinde ikinci bir anlamı daha vardır.

1372– **Emetmek:** "Zahmet vermek" veya "Rahatsız etmek" anlamlarındaki kelimenin *Emgetmek* söylenişi de bulunur. *Emgemek* fiili de zahmet çekmek, çaba harcamak, uğraşmak demektir ve bu kavramların tamamı *Emek* sözcüğü ile aynı kökten gelmektedir.

1373– **Emez:** "Hayır!" (değil) manasında kullanılan bir kelimedir. Sözcüğün "Kadınsı" (feminen) manası orijinal dilde *Emezi* olarak yer alır. Türkçeye *Emeç* olarak aktarılması da mümkündür.

1374– **Emkemek:** "Tadına bakmak" olarak verilen mana büyük olasılıkla "Lezzet almak" veya "Haz duymak" olarak anlaşılmalıdır. *Emke* sözcüğü de lezzetli, zevkli, haz veren demektir.

1375– **Emlek:** Bedenen veyâ ruhsal olarak şifâ bulunan bir yerleşim birimini veyâ yöreyi ifâde eder. Çoğunlukla o bölgede bulunan evliyâ mezarları ile ilişkilendirilir. Anadolu'da bu adı taşıyan köyler hattâ pek çok köyün toplamından oluşan yöreler vardır. Mitolojik bir kişilik olan Uluğ Türk'ün oğlu olan "Amlak" adı ile de alakalı görünmektedir. Bu isim de şifa vericiliği temsil eder. *Am/Em/İm* kökünden türeyen kelime şifa veren, tedavi eden demektir. *Emlemek* fiili ilaç vermek, iyileştirmek, sağaltmak anlamlarına gelir. *Emnek* ise "Tedavi" demektir. Sözcüğün ayrıca Müşfik (şefkatli) anlamı da bulunmaktadır.

1376– **Emlemek:** İlaçlamak, ilaç vermek demek olan fiilin *Emdemek, Emnemek* söylenişleri de vardır. Aynı şekilde *Emletmek* (ilaçlatmak) fiilinin de *Emdetmek* ve *Emnetmek* söyleyişleri de vardır.

1377– **Emlenmek:** İlaç almak, ilaç kullanmak içeriği *Emdenmek* biçimiyle de görülür. *Emnelmek* fiilinin de yine aynı anlamda kullanıldığına rastlanır. Ancak Türkçe'ye söyleyiş kolaylığı açısından bu şekilde aktarılması tercih edilmiştir. *Emlenmek* fiilinin "bir kadın ile evlenmek" manasına da rastlanır. *Emlenmek > Eblenmek > Evlenmek* dönüşümü ile "İzdivaç yapmak" anlamındaki *Evlenmek* sözcüğüne de bağlandığı görülmektedir. Dolayısıyla *Evlenmek* fiili ev sahibi olmak demek olduğu kadar dolaylı olarak eş (kadın) sahibi olmak, onunla birlikte yaşamaya başlamak demektir. *Emlü/Emli (Emtü/Emti)* kavramı ise "evli erkek" (karısı olan kişi) anlamında kullanılır.

1378– **Emleş:** Tıbbi manada "Aşı" demektir. *Emleç* ise aşı yapmaya yarayan nesne (enjektör, şırınga) anlamında kullanılır.

1379– **Emlik:** Huysuz ve kendisini sağdırmayan ineklerin altına koyulan samanla doldurulmuş dana derisinden yapılmış bir tür kukladır. Böylece inek bu kuklayı kendi yavrusu sanarak sağılmasına izin verir.

1380– **Emsek:** Zampara veya Kazanova (kadın avcısı erkek) manasındaki sözcüğün bebekler için meme isteyen çocuk, emmek isteyen çocuk manası da vardır.

1381– **Emselik:** Zenne (kadın kılığına girmiş erkek) veya kadınsı davranışlarda bulunan erkek anlamındaki sözcüğün Transeksüel (cinsiyet değiştirmiş erkek) manasında kullanıldığı da görülmektedir. *Emselek* söylenişi de mevcuttur.

1382– **Emsemek:** Erkek için "Kadın istemek" (veya evlenmek istemek) anlamındaki kelimenin bebekler için "Emmek istemek" manası da bulunmaktadır.

1383– **Emze:** Dul kadın demek olan kelimenin ilk biçimi *Emeze* olmalıdır. *Eme* (hala, büyükanne) kavramı üzerinden bir benzetme veya anlam yakınlaştırma söz konusudur.

1384– **Emzek:** "Biberon ağzı" anlamında kullanılan kelimenin Türkiye Türkçesi'ndeki *Emzik* (yalancı meme, oyuncak meme) sözcüğü ile yakın benzerliği dikkat çekicidir.

1385– **Emzitmek:** Su çektirmek şeklindeki izahat aslında daha özelleşmiş bir anlama sahiptir. Tulumbaya veya su motoruna ilk su çekişi sağlamak için su koymak veya suyu koyduktan sonra ilk çekişi yaptırmak anlamında kullanılır.

1386– **Enç:** "Rahatlık" veya "Huzur" anlamlarındaki kelimenin bazı şivelerde *İnç* söylenişi de vardır. Kavramın "Miras", "Çeyiz" ve "Tahsisat" manaları da bulunur. Bu son üç anlam *Ençi* olarak da söylenir.

1387– **Ençek:** Kedi, köpek, kurt, tilki gibi hayvanların yavrusu manasındaki kelime *Ençik/Encik* olarak da söylenir ve aslında *Ang/Aň/An* (hayvan) kavramından türemiştir ve aslı *Aňçık/Ançık* (yani küçük hayvan) biçimindedir. Evcil hayvanlar için ise *Ençek* söylenişi üzerinden *Enemek* (kulak kesmek) bağlantısıyla kulağı çentilerek işaretlenecek olan hayvan demektir. Bu tür hayvanların başkaları ile karışmaması için kulakları kesilerek işaret vurulması genellikle küçük yaşlarda yapılmaktadır.

1388– **Ençlemek:** "Rahatlamak" anlamındaki kavram, söyleyiş kolaylığına dayalı olarak "İ" harfi düşmesi ile aslında biraz daha farklı bir kelime olan *Ençilemek* ("Miras kalmak" veya "Mirastan pay almak") fiilinin de içeriğini ihtiva eder hale gelmiştir. *Ençi* sözcüğü de kimi lehçelerde "Miras", kimilerinde ise "Çeyiz" manasında kullanılır. Benzer biçimde türev fiillerde de "İ" düşmesi görülmektedir. *En* kökünün işaret koyma içeriği de miras paylaşma, kimin ne kadar alacağını belirleme anlamı ile uyumludur.

1389– **Ençlenmek:** Sözcük, Anadolu'daki "Rahata konmak", "Hazıra konmak" ve "Mirasa konmak" deyimleri ile de uyumludur. *Ençilenmek* söyleyişi de bulunur. Kavramın ayrıca "Tahsisat almak" manası da vardır.

1390– **Ençleşmek:** "Miras bölüşmek" demek olan kelimenin "Rahatlaşmak" (rahata kavuşmak) içeriği de bulunmaktadır ve her iki anlam da uyumludur. *Ençileşmek* söyleyişi de mevcuttur.

1391– **Ençletmek:** "Miras bırakmak" olarak açıklanan kelimenin "Rahatlatmak" manası da vardır. Birisine maaş bağlayarak (gelir tahsis ederek) veya mirastan pay bırakarak rahatlamasını sağlamak biçimindeki bir izahat her iki içerik arasındaki bağlantıyı kurmak için yeterlidir. Bu bağlamda "Tahsis etmek" şeklindeki diğer bir açıklama da doğrudur. *Ençiletmek* söyleyişinin "Çeyiz vermek" veya "Çeyiz götürmek" anlamı da bulunmaktadır.

1392– **Ençmek:** Fiilin rahatlamak, rahata ermek, huzura kavuşmak, huzur bulmak manaları bulunur.

1393– **Endemek:** "Yemin etmek" veya "Mühürlemek" anlamlarını taşıyan kelime *En* (işaret) kökünden türemiş olup Türkçe'ye *Enlemek* olaraka aktarılması da mümkündür. Fiilin isme dönüşmüş hali olan *Endek* kavramı da "Yemin" ya da "Mühür" demektir. Yemin ederken bir yere işaret koyulması Türk halk kültüründe zaman zaman rastlanan bir durumdur. Yemin benzeri bir kesinlik bildirmek üzere kullanılan ve bir tür uyarı veya hatırlatma niteliği taşıyan *"Buraya yazıyorum"* tabiri de işaret parmağını bir yere işaret koyar gibi sürerek söylenir. Ayrıca çok daha eski çağlarda çok büyük bir yemin ederken kişinin kanını akıtmak üzere bıçakla kolunu çizdiğine de rastlanır. Fiilin "Mühürlemek" içeriği de yine bir yere işaret koyma ya da kızgın dağlama demiri ile hayvanlara damga basma uygulamasından kaynaklanmaktadır.

1394– **Endermek:** "Boca etmek" olarak verilen mana özellikle kova gibi nesneler için "Devirmek" içeriğini karşılar. Başka bir lehçede *Entermek* biçiminde de söylenen kelime *Antarmak* (ihtilal yapmak) ve *İndirmek* kavramları ile kökensel olarak bağlantılıdır. Kovalarla taşıyarak bir yerden suyu "Tahliye etmek" anlamında da kullanılmaktadır.

1395– **Endeş:** Aynı damgayı taşıyan hayvanlara bu ad verilmektedir. Aynı boyda olan kişiler için de bu tanımlamanın yapıldığı görülmektedir. Fakat bu ikinci içeriğin algılanış biçimi biraz farklıdır. Çocukların boyları ölzçülürken kapı, duvar, ağaç gibi yerlere ya kalemle ya da bıçakla boy hizasından bir işaret koyulur. İşte aynı işaret seviyesine sahip olan çocuklar için bu ifade kullanılır. *En* sözcüğü işaret, kertik, damga anlamlarına gelir.

1396– **Enek:** Pek çok farklı manası bulunan bir sözcüktür; hadım, testis (erkek yumurtalığı), sermaye, kumarda öne sürülen para, bilye, sabanın sivri ağzı, saban kulpu, aşık kemiği, diz kemiği, kulağa vurulan damga (hayvanlarda), kulağa atılan kesik (hayvanlarda)…

1397– **Enemek:** Keserek işaretlemek, işaret koymak, hadım etmek, kulağını kesmek, kulağa kesik atmak, ampute etmek, kulağını bükmek anlamları bulunmaktadır.

1398– **Enermek:** Kavramın kelime anlamı aslında kulağını bükmektir. (*Enemek* fiili hayvanın kulağını kesmeyi veya işaretlemeyi anlatır.) Anlam kaymasına uğrayan sözcük müzik aletini akord etmek manasında kullanılır olmuştur. Özellikle telli çalgının akord burgularının bükülmesi kulağın bükülmesi ile benzeştirilmiştir.

1399– **Eneşmek:** Andropoza girmek veya İktidarsızlaşmak (erkek için cinsel gücünü yitirmek) manasındaki sözcüğün *En/İn* kökü üzerinden iki türlü açıklanması mümkündür. "İnmek" fiili ile

bağlantısı üzerinden erkek cinsel organı ile ilgili mecazi bir benzetme yapılmaktadır veya "İne" (anne, nine) benzetmesi ile kadına benzemek, nine gibi olmak anlamını ihtiva etmektedir.

1400– **Enetmek:** "Himaye etmek" manası özellikle işaretlenmiş, damgalanmış bir hayvanın ya da üzerinde mensubu olduğu boyun damgasını (simgesini) taşıyan bir kişinin güvende olması, başka insanların onlara zarar vermemesi, böylece kimsesiz veya sahipsiz zannedilmesinden kaynaklı saldırılara uğramaktan kurtulması biçiminde anlaşılabilir. Ayrıca "Ene" (anne, nine) sözcüğü üzerinden annelik etmek, anaç davranışta bulunmak içerikleri ile de bağlantı kurulabilir.

1401– **Enev:** "Dağlama" (yakma) izahatı kızgın demirle dağlayarak işaretleme olarak anlaşılmalıdır. Sözcüğün asıl söylenişi *İnev* biçimindedir. Ancak özellikle de vücut üzerinde işaretleme ile ilgili sözcükler türeten *En* kökünden dönüşümle ortaya çıktığı dikkate alınarak Anadolu Türkçesi'ne bu biçimde aktarılmasının daha uygun olduğu kanaatine varılmıştır. Türev kelimeler için de aynı dönüşüm gerçekleştirilmiştir.

1402– **Engiz:** Tescil manası taşıyan sözcük *En/Eň* (işaret) kökünden türemiştir. Genizsil "N" harfinin "NG" sesine dönüşmesi mümkün olduğu gibi normal "N" sesine de dönüşebilir. Bu nedenle Türkçe'ye *Eniz* olarak aktarılabilir.

1403– **Enişmek:** Sakinleşmek, rahatlaşmak manasındaki kelime Türkiye Türkçesi'ndeki "İnişmek" fiilinin farklı bir söylenişidir. Ancak söyleyiş kolaylığı görüldüğü için orijinal biçim ile aktarılmıştır.

1404– **Enremek:** Kükremek olarak izah edilen kelimenin Türkçe'deki *Anırmak* sözcüğü ile kökensel bağlantısı vardır.

1405– **Ensemek:** "Tembellik etmek" olarak açıklanan kavram aynı manadaki *Ençemek* fiilinden söyleyiş kolaylığı nedeniyle Ç/S dönüşümü ile aktarılmıştır. Orijinal biçim Anadolu Türkçesi'ndeki "Eni boyunu geçmek" (aşırı şişmanlamak) deyimini de karşılar ki *En* (genişlik) kavramı üzerinden sözcüğün "Yan gelip yatmak" deyimine de denk düştüğünü söylemek mümkündür. *Ensemek* söylenişi ile Türkçe'ye aktarıldığı takdirde "Ense yapmak" (tembellik etmek, ense üzeri yatmak) deyimi ile örtüştüğü görülür.

1406– **Enser:** Türkçe'nin ilginç tanımlamalarından birisi sonucu ortaya çıkmış bir kavramdır. *Eğser/Engser/Enser* dönüşümü dikkat alındığında çakıldıktan sonra dışarıda bırakılan kısmı eğilen çivi manası bulunur. *En* kökü üzerinden ise *Enemek* fiili bağlantısıyla baş kısmı kesilen, koparılan çivi anlamıyla da uyumludur. Yabancı kökenli terimlerle olan alakası tamamen tesadüfidir ve olsa olsa bir benzeşim söz konusudur. *Eğseren/Eyseren* denilen et veya hamur dövme demirinin de bu kavramla ilişkisinin bulunma olasılığı yüksektir.

1407– **Epeylenmek:** Hava atmak, caka satmak anlamlarındaki fiil ayrıca Türkçe'deki "Burnu havaya kalkmak" ve "Yukardan bakmak" deyimlerini de karşılamaktadır.

1408– **Eplemek:** Sebep olmak, sebebiyet vermek anlamındaki kelimenin *Epmek* (ekin ekmek, tohum saçmak) fiili ile dolaylı ilgisi bulunmaktadır. "Ciddiye almak" ve "Dikkatli davranmak" manası ise

günümüz Türkçe'sine sokak jargonunda "İplemek" biçimi ile ulaşmıştır. Bundan başka sözcüğün "Kıvırmak" manası da vardır ve bu içerik çevirme, döndürme bildiren *Ev/Eb/Ep* kökü ile alakalıdır.

1409– **Erde:** Kemal (olgunluk) manasındaki sözcük *Erdebey/Erdibey* (olgun erkek, kamil adam) ve *Erdebike/Erdibike* (olgun kadın) sözcüklerinde de görülür.

1410– **Erdişken:** İhmalkar demek olan kelimenin *Ertişken* söylenişi de bulunur. Aynı şekilde *Erdişmek* (ihmalkarlık etmek) fiilinin de *Ertişmek* biçimi mevcuttur. Kavramın *Ert/Erd* kökü *Ertelemek* fiilini de türetmiş olup, yaptığı işi sürekli erteleyen kişi anlamı taşımaktadır.

1411– **Erek:** "İrade" ve "Gaye" (hedef, maksat) manalarını barındıran kelimenin "Çift hörgüçlü deve" anlamı da vardır. "İrade" manasına *İrek* biçimi ile rastlanmış ancak söyleyiş kolaylığı ve kök/anlam uyumu açısından *Erek* olarak aktarılması uygun görülmüştür. Ayrıca "Daha da" anlamında da kullanılmaktadır. Bunlardan başka "Hürriyet", "Serbesti" manaları da mevcuttur.

1412– **Ereke:** Erkek anlamındaki kavramın "Etil Alkol" manası *Araka* (rakı) sözcüğünden kaynaklanmış görünmektedir.

1413– **Erekey:** "Lala" (erkek dadı) anlamındaki sözcüğün "Başparmak" manasına da rastlanmaktadır. "Ernek" sözcüğünün paşparmak manasına geldiği kesin olarak bilinmektedir. Bu iki kavram arasında kökensel bir bağlantı bulunmakla birlikte sözcüğün *Ereken* (dede) kavramı ile yakınlığı nedeniyle başparmağın burada dedeyle mecazi olarak ilişkilendirilmesi olasılığı halk kültürü içerisinde araştırılmalıdır. Eski Türk kültüründe ruhun başparmakta bulunduğuna inanıldığından da yine bazı metinlerde bahsedilmektedir. *Erektey* ise erkek manasında kullanılan başka bir sözcüktür.

1414– **Erekey:** Erek kelimesi hem amaç, gaye hem de açık alan anlamı taşımaktadır. Erekleşmek (randevulaşmak) fiili de her iki anlam ile de uyumludur. Bir hedef (yer, zaman) belirleyip ona göre buluşma kararlaştırmak ya da açık bir alanda bir araya gelmek açıklamalarının her ikisi de doğru olacaktır. Ancak ikinci anlam (açık alan) içeriğine dayalı olarak toplanmak, miting yapmak manasında kullanıldığı da görülmektedir.

1415– **Erelemek:** "Istırap vermek" manasındaki fiilin "Azap etmek" anlamı da bulunmaktadır. Ancak *Er* kökü dikkate alındığında kök ve anlam ilişkisi yeterince sağlam görünmemektedir. Bu nedenle *İğrelemek/Eğrelemek/Erelemek* dönüşümü ile ortaya çıktığı kanaatine ulaşmak mümkündür. Bu durumda kök de *Eğ/İğ* olacaktır.

1416– **Ereleşmek:** Orijinali *Erelezmek* olan fiil Türkçe'ye en yakın söyleyiş uyumu ile bu biçimde aktarılmıştır. "Koca bulmak" olarak verilen açıklama Anadolu Türkçesi'ndeki "Kocaya varmak" deyimi ile örtüşmektedir. Orijinal yazılışı *Ereleşmek* olan başka bir lehçedeki fiil ise "Münakaşa etmek" olarak izah edilmiştir. Bu içerik ise *Aralaşmak* (araları açılmak) fiili ile alakalı olabileceği gibi *Eğreleşmek/İğreleşmek* (birbirine eziyet etmek, karşılıklı hakaret etmek) biçiminden de dönüşmüş olması olasılık dahilindedir.

1417– **Erelsemek:** "Hasret çekmek" anlamındaki kelimenin "Koca istemek" (evlenmek istemek) içeriği de bulunmaktadır ve ilk anlam ile de uyumludur.

1418– **Eremçek:** "Lor peyniri" manasında kullanılan sözcüğün *Erimek* fiili ile bağlantılı olduğu görülmektedir. Türkçe'ye *Erimçek* olarak da aktarılması uygun olabilir.

1419– **Eremlemek:** "Müjdelemek" veya "Müjde vermek" manasındaki kelimenin "Razı olmak" anlamına da rastlanmıştır.

1420– **Eretme:** "Sünnet" demek olan kavram ve fiil hali olan *Eretmek* sözcüğü Er (erkek) ve Etmek sözcüklerinden oluşan bileşik bir kelime gibi durmaktadır.

1421– **Erevil:** Kavramın alınmış olduğu sözlükte "Grev" manası ile verilen kelimeye eski kaynaklarda *Erevül* söylenişiyle askeri "Gözcü birliği" veya "Öncü birliği" anlamlarında rastlanır. Dolayısıyla burada grevin kendisi değil, grev gözcülüğüne bir gönderme yapılmakta ve belki de anlam buradan genişletilmektedir.

1422– **Erezlemek:** "Mert davranmak" olarak açıklanan sözcüğün kadınlar için "Erkek gibi davranmak" veya "Erkeksi davranışlar sergilemek" manası da bulunmaktadır. *Erez* sözcüğü de "Mert" anlamına geldiği gibi aynı zamanda erkeksi davranışlar sergileyen kadınlar için de kullanılır. Ancak "Erkeksi" olarak ifade edilen bu ikinci içeriğin orijinal yazılışı *Erezi* biçimindedir. Kavramın "Kilitlemek" manası da bulunmaktadır.

1423– **Erge:** Esas, asıl manası bulunan kelimenin cevher, maden yatağı, temel (binada, inşaatta) anlamları da vardır. Ayrıca *İrge* söylenişine de rastlanmıştır.

1424– **Ergemek:** "Biriktirmek" (rezervde depolamak) manasından başka "Döllemek" anlamı da kayıtlarda yer alır. Bu ikinci anlam *Erkemek* (erkeklik çağına girmek) fiili ile de bağlantılı olup "Ergenlik" kavramının da kökenini oluşturur. Ayrıca maden ocağından çıkarılan madenlerin biriktirilmesi hatta yer altında madenin doğal olarak birikmiş olması yine bu sözcükle anlatılır. Ergenlik çağına giren bir erkeğin testislerinde sperm biriktirmeye başlaması da yine halk kütlüründe bu kavramla bağlantılı olarak görülür.

1425– **Ergermek:** Muvaffak olmak anlamındaki kelimenin asıl dildeki söylenişi *İrgermek* biçimindedir.

1426– **Ergeşmek:** Birleşmek, kavuşmak manaları hayvanların bir araya gelerek kervan oluşturmasını, araçların konvoy meydana getirmesini derelerin veya küçük akarsuların birleşerek ırmağa dönüşmesini ya da bir ırmağın başka bir ırmağa kavuşmasını, insanların toplanarak kalabalığa dönüşmesini ifade etmekte kullanılır.

1427– **Erigen:** Peynir eritmesi yemeği anlamı taşıyan kelimenin orijinali *İrigen* biçimindedir.

1428– **Eriktirmek:** Derisini morartmak olarak açıklanan kavram aslında cinsel bir içeriğe sahiptir. Gece cinsel birleşme esnasında eşi tarafından ısırılması ile ilgili görülen kadının bedenindeki

morlukların oluşumu için kullanılan bir ifadedir. *Eriktirmek/Eriktizmek/Erikdizmek* dönüşümü ile Anadolu'da "Erik dizmek" deyimine evrilmiştir. Bu deyim üzerinden eriğin mor rengine gönderme yapıldığı açıkça görülmektedir. Eriğe benzer bir dizi morluk oluşmak/oluşturmak anlamında kullanılmaktadır. Fiilin Avarelik etmek, başıboş dolaşmak manası da bulunur.

1429– **Erinmek:** Meyve, sebze için olgunlaşmak manasındaki sözcüğün kar için eriyip yumuşamak anlamı da bulunmaktadır. Anadolu Türkçesi'nde ise yaygın olarak üşenmek anlamıyla kullanılır.

1430– **Erkecenge:** Yaklaşık olarak "Demokrasi" manasıa sahip olan sözcük Mançuca kökenli olup, bu dilde *İrgecenge* olarak yer alır. Türkçe'ye *Erkesenge* veya *Erkeşenge* biçiminde aktarılması da mümkündür.

1431– **Erkecey:** Sözcüğün "İrkecey" şeklindeki farklı bir söyleyişi nazlı, şımarık anlamına gelir. Masalda zaten anlatıldığı üzere sonradan doğduğu için çok fazla nazlandırılan bir kız çocuğudur.

1432– **Erkelemek:** Destek olmak, nazlandırmak, şımartmak, sırtını okşamak manaları ünlü kalınlaşması ile *Arka* sözcüğü üzerinden *Arkalamak* kavramıyla da bağlantılıdır. Türkçe'deki "Arka çıkmak" deyimi verilen manaların tamamını karşılamaktadır. Ayrıca *Erk* (güç, otorite, iktidar, nüfuz) kavramı üzerinden kişinin nüfuzunu, gücünü kullanarak birini kollayıp koruması içeriğiyle de uyuşmaktadır. Üstelik *Erk/Erke* sözcüğünün "Naz" manası da bulunur. Ancak bu mana ile ilgili sözcüklerin kelime kökündeki uyum nedeniyle bazı başka lehçelerde ve şivelerde görülen *İrk/İrke* biçimi üzerinden verilmesi uygun görülmüştür.

1433– **Erkenek:** Türk halk anlatılarında adı geçen bir masal kahramanıdır. Avrupa masallarındaki "Parmak Çocuk" karakteri ile ilginç bir biçimde büyük oranda uyumludur. Kurnaz, zeki, talihli bir çocuk olarak görünür. Yine de Erkenek'in özgün bir kişiliği ve özellikle Grimm masallarında bahsi geçen Parmak Çocuk'tan farklı yönleri de bulunmaktadır. Çünkü eski Türk-Moğol kültüründe başparmağın insan ruhu ile de alâkası olduğu düşünülür. Erkenek kurnaz, çokbilmiş, hazırcevap bir çocuk olarak tanımlanır. Değişik mâceralarda zekâsı sâyesinde sorunların üstesinden gelir. Bu mâceralarda farklı diyarlara yolculuklar yapar. *Ernek* sözcüğü başparmak anlamına gelirken, *Ergenek* ise sandık, kutu demektir. Dolayısıyla bir sandığa ya da kutuya sığacak kadar küçük olduğu yorumu yapılabilir. *İrgeyek* ise cüce anlamı taşır.

1434– **Erkesemek:** Erkek istemek (cinsellik) anlamındaki kelimenin başka bir lehçede *İrgesemek* biçimi de vardır. Fakat burada mana cilve yapmak, işve yapmak olarak yer alır. *Erge/Erke/İrke/İrge* sözcüğü naz, işve, cilve içeriğine sahiptir. Dolayısıyla tüm bu manaları özetleyecek biçimde şuhluk etmek, şuh davranmak biçiminde de izah edilebilir.

1435– **Erkeşmek:** Yaramazlık etmek, haylazlık yapmak, gülüp eğleşmek, birinin arkasından konuşup dalga geçmek, makara yapmak (gırgır yapmak) anlamlarının dışında cilveleşmek, oynaşmak içerikleri de mevcuttur.

1436– **Erkinmek:** Serbest davranmak veya başıboş olmak anlamlarını içeren kelimenin Temayül etmek (eğilim göstermek) anlamı da vardır.

1437– **Erklemek:** Zorlamak, cebir uygulamak manası da bulunur. Bu içeriğe *İrklemek* söylenişinde rastlanmıştır.

1438– **Erklenmek:** Zorlanmak (icbar olmak), mecbur edilmek manası da bulunur. Bu içeriğe *İrklenmek* söylenişinde rastlanmıştır.

1439– **Erksinme:** Kaynaklarda "Hakimiyet" olarak açıklanan kelime, günümüz Türkiye Türkçesi'ndeki eklerin anlam oluşturucu içerikleri dikkate alındığında birebir bu manayı karşılamaz. Kavramda dolaylı bir etki vardır ve bu da daha çok bir istek olarak algılanmaktadır. Çok ilginç bir biçimde ilk kez Alman filozof Nietzsche tarafından felsefe terminolojisine yerleştirilen "Güç istenci" (Almanca "Wille zur Macht") kavramı ile birebir örtüşmektedir.

1440– **Erksinmek:** Kaynaklarda hakimiyet kurmak, egemen olmak anlamı ile verilen fiil Türkiye Türkçesi içerisinde "Nüfuz istemek" olarak açıklanabilir. Kavram "Hakimiyet kurmak istemek" veya "İktidara gelmek istemek" biçiminde de izah edilebilir.

1441– **Erleg:** Türkçe'ye "Erlik" olarak yerleşen kelime burada orijinal biçimiyle alınmıştır. Kötülüklerin kaynağı olarak görülen tanrıdır, bu bağlamda "Şeytan" olarak tercüme eden kaynaklar varsa da aslında tamamen farklı ve kendine özgü bir varlıktır; bu nedenle "Kötülük Tanrısı" olarak tanımlamak daha doğrudur. Mitolojideki anlatılara göre kara bir Güneş ile aydınlatılan yeraltında akan ırmağın kenarındaki, yüksek bir dağın eteğinde kırk köşeli taş veyâ demir sarayında yaşar.

1442– **Erlemek:** Mert davranmak manası ayrıca mertçe dövüşmek olarak da anlaşılmaktadır.

1443– **Erlenmek:** "Erkek sahibi olmak" içeriği kadın için "Kocaya varmak" (evlenmek) manasında kullanılmaktadır. *Erlü/Erli (Ertü/Erti)* kavramı ise "evli kadın" (erkeği olan kişi) anlamında kullanılır.

1444– **Ermen:** Kutsal, aziz (kutlu kişi) anlamlarının yanında Pelin otu manası bulunur. Ayrıca kimi Türk lehçelerinde "Sincap" karşılığında kullanıldığı da görülür. Ancak bu anlam "Erlen" (hamster) sözcüğü ile ilişkili görünmektedir. Aslında kastedilen canlı "Yer Sincabı" olup en azından dış görünüş olarak da hamsteri çağrıştırmaktadır.

1445– **Ersek:** Erkek düşkünü kadın (nemfoman) manasına gelmektedir. Bazı lehçe ve şivelerde *İrsek* biçiminde de söylenir. Argoda "Orospu" manasında da kullanılır.

1446– **Erselen:** Moğol mitolojisindeki efsanevi beş renkli aslandır. Budizmin etkisi görülür. Ancak sözcük etimolojik olarak Türkçe "Arslan" sözcüğü ile ilişkilidir.

1447– **Erselik:** Bilimsel olarak "Hermafrodit" manasına gelen kelime halk ağzında özellikle de *Erselek* biçimiyle "Erkeksi kadın" (erkek gibi giyinip davranan) anlamında da kullanılmaktadır.

1448– **Ersemek:** *İrsemek* söylenişi ile argo "Orospuluk etmek" anlamına da rastlanmıştır.

1449– **Erte:** Sabah anlamı taşıyan kavram ayrıca gerdek gecesinden sonraki ilk sabah ve bu günde gelinin eşine ve ailesine hediye dağıtma merasimi anlamında da kullanılır. Önemli günlerin ilk sabahı olarak ifade edilebilecek bir genelleme ile açıklanması da mümkündür. Böylesi günlerde verilen yemeğe de "Ertelik" denilmektedir.

1450– **Erteği:** Masal manasındaki kelime aslında devamı ertesi güne kalan şey demektir. Masalların geçmiş dönemlerde özellikle akşam hava karardıktan sonra kalabalık bir ortamda, kışın ateş başında, yazın ise basit lambaların aydınlattığı ortamlarda günler, hatta haftalar boyunca anlatılması nedeniyle yapılan bir tanımlamanın sonucu oluşmuş bir kavramdır. Sözcüğün değişik lehçe ve şivelerde *Ertegi/İrtegi/İrteği* gibi değişik söylenişleri de bulunmaktadır. Günümüzdeki "Arkası yarın" tabirine denk düşmektedir.

1451– **Erten:** İmsak vakti manasındaki sözcük "Günerten" şeklinde bileşik kelime olarak da kullanılır.

1452– **Ertencek:** Aslında tam olarak "Sabahın köründe" kavramını karşılamaktadır.

1453– **Ertişmek:** *İrtişmek* olarak da söylenen fiil oyalanmak, zaman harcamak, zamanı boşa geçirmek, verilen işi savsaklamak, zamanında yapmamak manaları bulunmaktadır.

1454– **Ertmek:** *İrtmek* biçimiyle de görülen fiil zaman geçmek, vazgeçmek, yok olmak, ortadan kaybolmak gibi aralarında net olmayan ilişkiler bulunan bazı anlamlara sahiptir. *Ert/İrt* sözcüğü ise "Vergi" anlamına gelmekte olup ödeme kavramının zaman ile ilişkiendirilmesinin bir sonucudur ve daha sonradan ödenecek olan şey demektir.

1455– **Eryiğit:** "Mert" anlamındaki kelimenin orijinali *İryiğit* biçimindedir. "Er/İr" (erkek) ve "Yiğit" sözcüklerinin bileşik halidir.

1456– **Erze:** "Dul erkek" anlamındaki kelimenin Eski Türkçe'deki *Erzi* (veli, evliya) sözcüğü ile de hem kökensel hem de anlamsal açıdan ilişkili olduğu görülmektedir.

1457– **Erzemek:** "Amaç edinmek" veya "Gaye edinmek" manasındaki kelimenin izahatı tam olarak bir şeye erişmek istemek, bir amaca ulaşmak için irade göstermek şeklindedir.

1458– **Esdemek:** *Estemek* söylenişine de sahip olan sözcük "Ses işitmek" olarak izah edilmiştir. Ancak bu izahatın doğru anlaşılması gereklidir. *Es* kelimesi "Rüzgar sesi" (halk inanışlarına göre rüzgarın söylediği söz) demektir ve fısıldanan sözü rüzgarın işiterek alıp götürdüğüne inanılır. Bilimsel olarak da bazen esinti ile seslerin çok uzaklara kadar taşınabildiğine rastlanmaktadır. Bunun dışında (özellikle dağlarda gerçekleşen) sesin yankılanmasının rüzgarla ilişkilendirildiği görülür. Bu nedenle bu fiil çift yönlü olarak kullanılır. İnsan için ses duymak, gaipten ses işitmek içeriğinde kullanılırken; rüzgar için ses çıkarmak, ses getirmek, ses taşımak manası taşır. *Esdelmek/Estelmek* ise "Sesi yayılmak" veya "Sesi duyulmak" anlamını içerir.

1459– **Esege:** "Baba" anlamına gelen sözcüğün *Etseg/Etsege* söylenişi Moğol lehçelerinde yaygındır. *Eçege* biçimi ise daha çok "Abi" (büyük erkek kardeş) manasında kullanılır.

1460– **Esegey:** Sözcüğün “Kral” veya “Hükümdar” manası bulunmaktadır ve *Ezegey* söylenişi de vardır.

1461– **Esendemek:** L/D dönüşümü ile Türkçe’deki *Esenlemek* kavramının farklı bir söylenişi olan sözcüğün “Selam vermek” anlam içeriği ile “Esen” (selam) ve “Demek” kelimelerinin bileşimine de uygun düştüğü görülmektedir.

1462– **Esengilemek:** “Sıhhat dilemek” (sağlık ve afiyet temenni etmek) demek olan kelimenin Eski Türkçe *Esengü/Esengi* (sıhhat, afiyet) sözcüğünden türediği görülmektedir.

1463– **Esenlemek:** “Selamlamak” veya “Sıhhat dilemek” anlamı taşıyan kelimenin başka bir lehçede “İzenlemek” biçimi de bulunmaktadır. Bu manalarla ilgili olmak kaydıyla türev sözcükler için de aynı ses dönüşümleri geçerlidir.

1464– **Esenleşmek:** “Selamlaşmak” demek olan fiilin *Esendeşmek* söylenişinde “Selametleşmek” (selamete ermek) içeriğine de rastlanmıştır.

1465– **Eseylenmek:** Aniden kızmak, birdenbire sinirlenmek anlamındaki kelime “Hey-heyleri gelmek” deyimini karşılar.

1466– **Esiç:** Tencere demek olan kavramın farklı lehçe ve şivelerde *Eşiç/İşiç/İsiç/Isıç* söylenişleri bulunmaktadır. *Is/İs* kökünden *Isı* kavramı ile alakalı görünmektedir.

1467– **Esirmek:** Ani tepki vermek, birden sinirlenmek anlamlarındaki kelime “Heyheyleri gelmek” deyimini de karşılamaktadır. *İzirmek* biçimi ile “Bayılmak” manasına başka bir lehçede rastlanmıştır. Bu mana *Esrimek* (sarhoş olmak, kendinden geçmek) fiili ile doğrudan alakalıdır. Gerçekten de *Esrimek* fiilinin kendi anlam içerikleri ile *Esirmek* olarak söylendiği de görülmektedir.

1468– **Esirtki:** “Narkoz” veya “Anestezi” anlamındaki kelimenin orijinali *İzirtki* biçimindedir. Türkçe’ye *Esritki* olarak aktarılması da mümkündür.

1469– **Esirtmek:** Tuhaflık yapmak, acayip davranmak anlamlarındaki kelime “Zıvanadan çıkmak” deyimini de karşılamaktadır. *İzirtmek* biçimi ile (“Narkoz vermek” içeriğinde dahi kullanılan) “Bayıltmak” manasına başka bir lehçede rastlanmıştır. Bu mana *Esritmek* (sarhoş etmek) fiili ile doğrudan alakalıdır.

1470– **Esitmek:** Aynı manaları taşıdığı *İşitmek* (duymak) fiili ile da alakalı görünün sözcük özelleşmiş bir anlamla “Telefonla konuşmak” veya “Telefon görüşmesi yapmak” içeriğine de sahiptir. Ayrıca “Uzatmak” ve mecazen “Lafı uzatmak” anlamları da vardır.

1471– **Esiz:** Hayıf, eyvah anlamı taşıyan kelimenin aptallık, budalalık, sersemlik gibi yeterince kuvvetli ikincil bir anlam grubu ve fenalık, şer gibi daha zayıf üçüncü bir anlam grubu vardır. Kavramın *İsiz* söylenişi de vardır.

1472– **Esizmek:** “Kendini kötü hissetmek” ve “Kendini aptal / salak gibi hissetmek” deyimlerine denk düşer.

1473– **Eskermek:** Akılda tutmak, hafızaya almak, hatırlamak anlamlarındaki kavramın *İskermek* biçimindeki söylenişi de mevcuttur.

1474– **Eskertme:** “Tembih” veya “Telkin” manalarındaki sözcüğün *İskertme* söylenişinin “İhtar” içeriğinin “Not” (hatırlatma), “Dipnot” anlamlarında kullanımı da yaygındır. Aynı şekilde *Eskertmek* (ihtar etmek, hatırlatmak, tembihlemek, telkin etmek) fiilinin de *İskertmek* biçimi farklı lehçe ve şivelerde görülmektedir. *Eskertmek/İskertmek* kavramının “Dikkat çekmek” manasında kullanıldığına da rastlanır.

1475– **Eskirgen:** “Köhne” veya “Külüstür” olarak açıklanan sözcüğün “Arkaik” (eski çağlara ait) ve “Antika” anlamlarına da rastlanmıştır.

1476– **Eslemek:** “Farketmek” manası “Dikkat etmek” içeriğine de yaklaşmaktadır.

1477– **Eslenmek:** “Farkedilmek” demek olan kelimenin düşünmek, mantık yürütmek, akıl yürütmek anlamları da vardır.

1478– **Esletmek:** “Dikkat çekmek” biçimindeki izahat birinin birşeyin farkına varmasını sağlamak olarak anlaşılmalıdır.

1479– **Esre:** Arap alfabesinde İ (veya ses kaymasıyla I) sesi veren noktalama işaretidir. Türkçe “Asra” (aşağıda olan) sözcüğünden kaynaklanmaktadır. Osmanlıca’da oluşturulmuş bir terimdir. İşaretin harflerin altına koyulmasından dolayı bu isim verilmiştir. Arapçası “Kesre/Kesra” şeklindedir.

1480– **Esremek:** “Aklı başından gitmek” olarak izah edilen kelimenin “Açgözlülük etmek” manasına da rastlanmıştır.

1481– **Estelmek:** Sesi yayılmak, rüzgarla sesi dağılmak, yankılanmak, sesi uzaklardan işitilmek anlamlarını ihtiva eder.

1482– **Eşbilmek:** Eş ve Bilmek sözcüklerinin bileşiminden oluşmuştur ve birşeyleri birbirinin eşdeğeri kabul etmek anlamı taşır.

1483– **Eşdek:** Rahatlık anlamı taşıyan kelimenin *Eştek/Eştik/Eşdik* söylenişleri de vardır.

1484– **Eşenmek:** Kötüye gitmek, zorlaşmak, ağırlaşmak manaları bulunur.

1485– **Eşetmek:** Zorlaştırmak, ağırlaştırmak manaları bulunur.

1486– **Eşim:** "Saç örgüsü" ve "Hamaratlık" manalarından başka "Samimiyet" anlamı da vardır. *İşim* söylenişine farklı bir lehçede rastlamıştır.

1487– **Eşinmek:** Özellikle eşek, katır, at, sığır türü hayvanları için ayağıyla yeri eşmek anlamında kullanılır. Ancak inat etmek, öfkeli davranmak, belasını aramak gibi mecazi manaları da vardır.

1488– **Eşme:** "Su kuyusu" demek olan kelimenin "Saç örgüsü" ve "Kızıl hastalığı" şeklinde birbiri ile son derece uzak iki anlamı daha vardır.

1489– **Etenmek:** "Embriyo oluşmak" biçiminde açıklanan kavram Türkçe'deki "Ete kemiğe bürünmek" deyimine denk düşer. *Etene* (plasenta) kelimesinin kökenini oluşturur.

1490– **Eteşmek:** "Şişmanlamak" olarak açıklanan kavram aslında "Etlenmek" içeriğini ifade etmektedir ve Türkçe'deki "Et bağlamak" deyimine denk düşer.

1491– **Etinmek:** "Hazırlanmak" demek olan sözcüğün bu manası *Edinmek* fiili ile alakalı görünmektedir. Ayrıca söyleyiş kolaylığından kaynaklanan "E" düşmesi ile *Etinemek* fiilinden gelen "Gök gürlemek" anlamı da vardır. *Ey/Ay* kökü üzerinden *Eytinmek* (kendi kendine konuşmak) fiilinin dönüşümü ile ortaya çıkmış olma olasılığı dikkate değerdir. Bu takdirde gök gürlemesi bir tür konuşmaya veya daha basit olarak çığlığa benzetilmekterdir. *Edilemek* ise "Müzik yapmak" veya "Ağıt yakmak" anlamlarına gelir. Aynı şekilde Anadolu'ya kadar gelmiş olan *Etiş* (gürültü) sözcüğü de büyük olasılıkla *Eytiş* (sohbet, hep bir ağızdan konuşma) kelimesinden dönüşmüştür.

1492– **Etizmek:** "Vücut bulmak" manası haricinde "Ulaşmak" anlamı da vardır. Ancak bu içerik *Etizmek/Yetizmek/Yetişmek* bağlantısı ile açıklanabilir görünmektedir.

1493– **Etkesmek:** Et ve Kesmek sözcüklerinden oluşan bileşik bir kelimedir.

1494– **Etügen:** Mitolojide Toprak Tanrıçası'dır. Toprağı ve yeryüzünü, ayrıca toprağa dayalı üretimi, tarımı ve hasadı temsil eder. Toprağı ve toprakla ilgili tüm unsurları, bitkileri ve hayvanları koruduğuna inanılır. Konur (kahverengiye çalan kızıl) saçları vardır. Onun yaşadığı Ötügen (Ötüken) şehri Türklerin yeryüzünde ilk var olduğu ve oradan Dünyâ'ya dağıldığı yerin adı olarak da kabul edilmektedir. Orhun Irmağı kaynaklarını bu bölgeden alır ve Göktürk Devleti'nin başkenti de yine burada kurulmuştur. İnanca göre bütün büyük devletlerin başkenti burada kurulmalıdır ki, devletler uzun ömürlü olabilsin.

1495– **Evçelmek:** "Fuhuş yapmak" içeriği feminal bir izahata sahiptir, yani kadının fuhuş yapmasını ifade eder. Bundan başka "Sulh yapmak" manası da vardır fakat başka bir lehçedeki aynı anlama sahip *Evzelmek* fiilinin farklı bir söylenişi olarak anlaşılmalıdır.

1496– **Evçemek:** "Fuhuş yapmak" veya "Fuhşa gitmek" manasındaki sözcük daha çok erkek için kullanılır. *Ev/İv* kökünden türemiş olup başka bir lehçede *İvçelmek* biçimi ile de söylenmektedir. Kavram gerçekte *İvmek* (hızlanmak, acele etmek) fiili ile bağlantılıdır ve hızlı hareket etmek içeriği cinsel ilişki esnasındaki erkeğin hareketlerine atıf yapmaktadır (hızla gidip gelmek). Bu mana ile ilgili

olmak kaydıyla türev kavramlarda da aynı dönüşüm vardır. Örneğin *İvçel* (seks, cinsel ilişki) > *Evçel* (fuhuş) dönüşümünde olduğu gibi. Fakat sözcüğün bu biçimi de fuhuş yapılan yer benzetmesi üzerinden "Ev" kavramı ile de uyumludur. *İvçemek* fiili ve türev sözcükler de ayrıca verilmiştir.

1497– **Evdemek:** "Tahrip etmek" anlamı taşıyan kelimenin *İvdemek* söylenişine de rastlanmıştır. Türev sözcükler için de aynı ses dönüşümü geçerlidir. *Ağ/Av/Ev* kökü ile olan bağlantılar dikkate alındığında "Altını üstüne getirmek" deyimine denk düştüğü sonucuna ulaşılabilir. Bu bağlamda *Evdeci* (tahripkar) sözcüğü de alt-üst eden, bir yerin altını üstüne getiren biçiminde açıklanabilir; hatta mecazen nifakçı, fitneci olarak dahi anlaşılabilir.

1498– **Evdermek:** "Ev" ve "Dermek" sözcüklerinden oluşan fiil "Ev dizmek" ve "Ev kurmak" deyimlerine denk gelir. "Tahrip etmek" anlamı ise *Ağ/Av/Ev* kökünden alt-üst etmek, devirmek, yıkmak içerikleri ile alakalı görünmektedir.

1499– **Evdirmek:** Acele ettirmek, telaş ettirmek anlamlarında kullanılan kelime *İvdirmek* (hızlandırmak) sözcüğünün farklı bir söylenişinden ibarettir.

1500– **Evelek:** Labada bitkisi manasındaki kelimenin *Evelik, Efelek* gibi değişik söylenişleri de bulunur.

1501– **Everne:** Örümcek ağı anlamında kullanılan kelime *Evirmek* (döndürmek, çevirmek) fiilinden türemiştir. Benzetme, örümcek ağının yuvarlağa benzer şekli ile alakalıdır.

1502– **Eveşlenmek:** Ehlileşmek manasındaki kelimenin *İveşlenmek* söylenişi de vardır.

1503– **Eveşlenmek:** Ehlileştirmek manasındaki kelimenin *İveşletmek* söylenişi de vardır.

1504– **Evet:** Acele, telaş manası ile verilen sözcük *Evmek/İvmek* (acele etmek) fiilinden türemiştir.

1505– **Evetmek:** Sözcüğün "Tasdiklemek" manası, etimolojisi günümüzde de netleştirilememiş olan *Evet* sözcüğü ile alakalı görünmektedir. "Tasdikname" olarak da anlaşılması mümkün görünen *Evetilge* kavramı da orijin dilde fatura vaya makbuz manasında kullanılmaktadır. Bunun dışında "Ev" ve "Etmek" kelimelerinin bileşiminden oluşan "Ev kurmak" anlamına da halk ağzında rastlanır.

1506– **Evez:** Akçakavak ağacı ve Balmumu anlamları vardır. İkinci anlam *Avaz/Ağaz/Ağız* (yapışkan, koyu sıvı) kavramı ile bağlantılıdır.

1507– **Evger:** *Evker* olarak da söylenen kavramın "Tekerlek" ve "Yuvarlak" manaları bulunur. Benzer biçimde *Evgermek* (dönmek) fiilinin de *Evkermek* söylenişi de mevcuttur.

1508– **Evgin:** Telaşlı, aceleci olarak açıklanan sözcük aynı manadaki *İvgin* kelimesinin farklı bir söylenişidir.

1509– **Evinç:** "Aciliyet" izahatı ile verilen kavram söyleyiş kolaylığı nedeniyle halk ağzında İvinç sözcüğünüden dönüşmüştür.

1510– **Evinmek:** Tanelenmek (tahıl başağında tane oluşmak) içeriği ile izah edilen fiilin "Telaşlanmak" manası aynı açıklamaya sahip olan *İvinmek* fiilinden gelmektedir.

1511– **Evirgenmek:** Çember çizmek manası başladığı yere geri dönmek olarak anlaşılmalıdır. Ayrıca hergün aynı işi yapmak, rutin olarak yapmak, günlük olarak ev işi yapmak manalarını da ifade eder.

1512– **Evirgetmek:** "Çember / halka oluşturmak" anlamından başka "Hamaratlık yapmak" manası da taşıyan kavram bu bağlamda "Çekip çevirmek" deyimini karşılamaktadır.

1513– **Eviş:** Acele, telaş ve Evvel (daha önce) manaları ile verilen sözcük *Evmek/İvmek* (acele etmek) fiilinden türemiştir. Aynı açıklama *Evişmek* (acele etmek, önce davranmaya çalışmak) fiili için de geçerlidir.

1514– **Evleşmek:** "Binalaşmak" demek olan sözcüğün "Uzlaşmak" (uyumlaşmak, barışmak, anlaşmak) manaları da bulunmaktadır.

1515– **Evmek:** "Acele etmek" veya "Telaş etmek" anlamına gelen kavram yaklaşık aynı manaları da içeren *İvmek* (hızlanmak, hızlı gitmek) fiilinin farklı bir söylenişidir.

1516– **Evreğen:** Peş peşe gelen "E" harfleri ve son hecedeki "Ğ" harfi bükülgen bir söz dizimi oluşturmaktadır; tıpkı ejderhanın kıvrılması gibi. "Evren" biçimindeki yazımına göre bu biçim daha doğrudur. Sözcüğün kökeni "Evrilmek" fiilinden gelmektedir. Kıvrılmak anlamı ejderhanın yılana benzer yapısı ile ilgilidir. *Abran/Abrağan/Avrağan/Awrağan/Ewreğen/Evreğen/Ebreğen* ve devamında *Ebren/Evren* şeklinde sıralanabilecek uzun bir dönüşüm zinciri hep Ejderha, Yeraltı Canavarı, Yeraltı Denizi Yılanı, Yeraltı Ejderhası gibi anlamları içerir. Anadolu'da su girdabına *Eyren/Eğren/Evren* denilmesi de yine hem kökensel olarak *Evremek* (bükülmek, çevrinmek) fiiliyle olan bağlantısından hem de girdabın su ejderine benzetilmesinden hatta onun tarafından oluşturulduğuna inanılmasından kaynaklanmaktadır.

1517– **Evreşmek:** İhtilafa düşmek (anlaşmazlığa düşmek) anlamındaki sözcüğün birbirinin önünü kesmek içeriği ile alakalı olması yüksek bir olasılıktır. Sözcüğün diğer manası ise yılan için deri değiştirmek demektir. Burada da ilginç bir biçimde halk anlayışına göre yılanın değiştirdiği derisi kendisinin zıttını oluşturmaktadır (yılan açısından artık istenmeyen bir şeydir) ve dolayısıyla ilk mana ile dolaylı da olsa bir uyum vardır.

1518– **Evrişme:** Kelimenin "Şekil değiştirme" olarak verilen anlamı aslında yeterli değildir. Buradaki anlam içeriğine göre değişimde aslında bir süreklilik söz konusudur. *Evrişmek* (müşakale etmek, inkılap etmek) fiili de tam olarak "Şekilden şekile girmek" veya "Kılıktan kılığa girmek" olarak açıklanabilir. Yılanın deri değiştirmesi de küçük bir ses farkı ile *Evreşmek* fiili ile anlatılır.

1519– **Evriştirmek:** Hem Latince kökenli "Reform" sözcüğünün yeniden biçimlendirme anlamı hem de Arapça "İnkılap" kavramının yeniden kalıpa sokma içeriği ile birebir örtüşmekte olup, "İnkılap

yapmak" veya "Reform yapmak" manalarını karşılamaktadır. Ayrıca "Eşkalini değiştirmek" anlamında da kullanıldığı bilinmektedir.

1520– **Evselemek:** "Harman savurmak" (rüzgarda savurarak içindeki çöp ve samanı ayırmak) demek olan kelimenin *Avsalamak* söylenişi de bulunur. *Ağzalamak/Ağsalamak/Avsalamak* ve *Evselemek/Eğselemek/Eğzelemek* dönüşümleri dikkate alındığında *Eğ/Ağ* kökü üzerinden yukarıya doğru kaldırmak, havaya savurmak içeriği ile bağlantılı olduğu görülür (*Ağmak* fiili göğe yükselmek demektir).

1521– **Evselmek:** Asker için "Terhis olmak" anlamına gelen kelimenin orijinali *Evzelmek* biçimindedir.

1522– **Evsetmek:** Asker için "Terhis etmek" anlamına gelen kelimenin orijinali *Evzetmek* biçimindedir. Anadolu'da rastlanan *Evsetmek/Evsitmek* fiili ise bir kabın içerisinde pirinç, bulgur gibi erzakın taşının ve çöpünün ayıklanması ve bunu yaparken bir iki karış yükseklikten dökerek üflemek demektir. Harman savurma işleminin basit ve küçük ölçekli bir uygulamasına benzer. *Evsetmek/Evzetmek/Eğzetmek/Ağzatmak* dönüşümü ile *Eğ/Ağ* kökünden türeyen sözcük hem *Ağmak* (havalanmak) fiili hem de üflemek bağlantısı üzerinden *Ağız* sözcüğü ile ilişkilidir. Bu bağlamda *Eğzetmek* fiilinin ağızla üflemek içeriğine sahip olduğu da söylenebilir.

1523– **Evzelme:** Sulh (barış) veya Ateşkes manasındaki sözcüğün *Evseme* biçimindeki söylenişi daha yaygındır. Aynı şekilde fiil biçiminde de aynı dönüşüm görülür; *Evzemek>Evsemek* (sulh yapmak).

1524– **Evzemek:** Barış çağrısı yapmak, barış görüşmesi yapmak anlamındaki kavramın (görülemeyen başka bir olasılık yoksa) iki türlü açıklanması mümkün görünmektedir. *Ağzamak/Avzamak/Evzemek* yani sözel olarak (belki de ses karşı taraftan duyulsun diye eli ağza götürerek) bağırmak ve barışmak istemek ilk ihtimaldir. İkincisi ise bir çatı (ev) altında bir araya gelerek konuşmak.

1525– **Evzin:** Siper demek olan kelimenin *Evsin* biçimi de yaygındır. Ayrıca *Avsın/Avzın* söylenişine de rastlanmaktadır.

1526– **Evzinmek:** Sipere yatmak şeklinde izah edilen kavram *Eğzinmek/Eğsinmek* (eğilerek görülmeyecek hale gelmek) biçiminden dönüşmüş olmalıdır. Haylazlık etmek, yaramazlık yapmak içeriği de yine bu mana ile ilişkilidir.

1527– **Eyder:** Bir topluluk adına konuşan kişi yani sözcü, lider anlamına gelir. Sözcüğün Arapça'da aslan anlamına gelen ancak Türk kültüründe Rüzgar Ruhu ile ilişkilendirilen Haydar ismi ile olan alakası netleştirilmiş değildir. Kazaklar harman vakti rüzgar esmeye başlamamışsa, "*Mir Heyder*" dedikleri bu ruhu yüksek sesle çağırırlar. Azeriler hasat zamanı harman bitince *"Haydar Baba, gel payını götür!"* diyerek ona seslenirler. Alevi kültüründe Türküler içerisinde de *"Yürü be Haydar!"* gibi veya benzeri başka ifadelerle sık sık rastlanan bu isim, Anadolu'da Pir Sultan Abdal'ın gerçek adı olmasından kaynaklanıyor gibi görünse de kökeni aslında burada aramak gerekir. Eski Türkçe'deki "Aldar/Aydar" ismi ile de uyumlu görünmektedir. *Ayıtmak/Eyitmek* (*Ey!* ünlemi ile de bağlantılıdırlar) ve *Haykırmak* fiilleri ise konuşmak, bağırmak, seslenmek, hitap etmek gibi anlamlar içerirler. Haydar,

her ne kadar Arapça kökenli bir isim olsa da Türk kültüründeki kavramlarla ilişkilendirilmiş olması muhtemeldir.

1528– **Eydiş:** Muhabbet, sohbet manasındaki kelimenin *Eytiş* biçimi de bulunmaktadır. Benzer olarak *Eydişme* (Röportaj) kavramının *Eytişme* söylenişine de rastlanır. Ayrıca bu söylenişte "Münazara" anlamına da rastlanmaktadır. Ancak bu içerik *Aytışma/Atışma* kavramına yaklaşmaktadır. Benzeri bir açıklama sözcüğün fiil biçiminde *Eydişmek/Eytişmek/Aytışmak* dönüşümü için de geçerlidir.

1529– **Eydivermek:** Eyitmek ve yardımcı fiil olarak kullanılan Vermek sözcüklerinin bileşiminden oluşmaktadır. İtiraf etmek ve Ağzından kaçırmak manalarını ihtiva eder.

1530– **Eyer:** Atın sırtına koyulan oturacak anlamına gelen kavramın *Eyer/Eğer/İğer/İyer* dönüşümü ile farklı söyleniş biçimlerine değişik lehçe ve şivelerde rastlanır. Türev sözcükler için de aynı ses dönüşümleri geçerlidir.

1531– **Eyir:** İlaç anlamındaki kelime kaynaklarda *Eğir* olarak yer almaktadır. Ancak *İy/Ey* kökü üzerinden iyileştirici madde manası bu biçimin daha doğru olduğunu göstermektedir. Büyük olasılıkla derleme esnasında "Ğ" ve "Y" arasındaki farkın işitsel olarak anlaşılamamış olmasından kaynaklanmaktadır. Türev sözcükler için de aynı dönüşüm geçerlidir.

1532– **Eyişmek:** "Sözle sataşmak" veya "Laf atmak" açıklaması ile verilen kavram Anadolu Türkçesi'ndeki yaklaşık aynı manaları içeren *Eğeşmek* fiili ile bağlantılıdır. Ayrıca *Ey* kökünün konuşma ve seslenme bildirdiği de dikkate alınmalıdır.

1533– **Eylenmek:** Tur atmak, tavaf etmek, kendi etrafında dönmek anlamlarındaki sözcük yine yaklaşık aynı manaları taşıyan *Aylanmak* fiilinin farklı bir söyleniş biçimi olarak değerlendirilebilir.

1534– **Eyletmek:** Hayır (iyilik) yapmak demek olan kelime *Eyi/İyi* sözcüğü ile bağlantılıdır. Sözcüğün "Aman vermek" manası da bulunmaktadır.

1535– **Eymenmek:** İmtina etmek, hicap etmek manasındaki kelimenin *İymenmek* biçimi de vardır.

1536– **Eyremek:** "İstirahat etmek" manasına gelen kavramın *Eğremek* biçimindeki söylenişi de vardır. *Eyrenmek* (mola vermek) fiilinin de *Eğrenmek* biçimi bulunmaktadır.

1537– **Ezegey:** "Lor yemeği" olarak açıklanan sözcüğün içeriği tam olarak netleştirilememiştir. Lor peynirinden yapılan bir yemek mi, yoksa bir tür püre mi olduğu anlaşılamamıştır. *Eçegey* söylenişinin bulunduğu da bilinmektedir.

1538– **Ezeklemek:** "Eziyet etmek" anlamından başka "İç çekmek" veya "İç geçirmek" anlamına da kayıtlarda rastlanmıştır.

1539– **Ezelemek:** Sözcüğün "Eziyet etmek" manası komşu kültürlerden gelen "Eza" (eziyet) kavramı üzerinden oluşmuş görünmektedir. *Azalamak* biçiminde de söylendiği görülür. Fakat burada çok

dikkatli olunması gereken bir durum vardır. Türkçe *Ez/Az* kökü de *Ezmek* fiilinde olduğu gibi karşıdaki kişiye baskı yapmak, kötü davranmak manalarını ihtiva eder, yabancı kökenli Eza ve Eziyet sözcükleri ile çok benzeşir. Bu nedenle bu manalarla ilgili olan ve *Ez-/Az-* ile başlayan her sözcüğü Türkçe sanmak ne kadar yanlış olacaksa, gerekli incelemeyi yapmadan hemen başka bir dilden geçmiştir demek de o kadar hatalı olacaktır. Bunlardan başka *Ez* (sahip) sözcüğü ile bağlantılı olarak "Sahip olmak" içeriği de bulunur.

1540– **Ezelenmek:** "Sahiplenmek" manası dışında "Hafifçe ezilmek" içeriği de bulunur.

1541– **Ezemek:** "Ezberlemek" izahatı eski halk inanışlarından köken almaktadır. *Ez/Eze* yani "Sahip" (koruyucu ruh) tarafından verilen "Esin" (ilham) ile hatırlamak demektir. Hatta koruyucu bir ruhun, doğrudan söylediği şeylerin aynen tekrarlandığına dahi inanıldığı zaman zaman görülür. Örneğin bazı destanların koruyucu ruhları tarafından okutturulduğu inanışı bulunur. *Ezeme* (ezber) kavramı da *Eseme* (mantık) ile yakından alakalıdır ve kökensel olarak aralarında bağlantı vardır. Türkçe'deki "Esnemek" sözcüğü ile aynı manada kullanıldığına da rastlanır. Bunun dışında "Tahrip etmek" manası da mevcuttur.

1542– **Ezeşmek:** Sözcüğün farklı ve Türkçe'de söylenmesi daha zor bir biçimine "Eğezeşmek" olarak rastlanır. *Eğeşmek/Eğezmek/Eğezeşmek* dönüşümünde ruhlarla iletişim kurma manası rahatlıkla görülebilmektedir. *Eez (Eğez)/Ez* sözcüğü ilham getiren ruh ya da hatta doğrudan çalınan melodinin koruyucusu olan soyut varlık için de kullanılır. Bu durum dikkate alındığında fiil kutsal ruhlarla iletişime geçerek onların verdiği yetenekle çalgı çalmayı, hatta onunla birlikte çalmayı ifade etmektedir. *Esin* (ilham) sözcüğünün ilk biçiminin de "Eğezin" olması çok yüksek bir ihtimaldir.

1543– **Ezlemek:** "Zulmetmek" manası dışında *Ez* (sahip) sözcüğü ile bağlantılı olarak "Sahip olmak" içeriği de bulunur.

1544– **Ezlenmek:** "Sahiplenmek" manası dışında "Zulme uğramak" içeriği de bulunur.

1545– **Gakay:** Moğolca'da ve bu dilin etkisi altındak bazı komşu Türk dillerinde "Domuz" veya "Yaban domuzu" manası taşır. Bu dilde tamlama yoluyla Yunus balığını da ifade eder olmuştur; "Dalayın gakay" yani *Deniz domuzu* (Türkçe'deki *Su aygırı, Deniz aslanı* tamlamaları gibi).

1546– **Gala:** "Kaz" demek olan sözcüğe Moğolca'da *Galu* olarak rastlanır.

1547– **Galağun:** "Yaban kazı" anlamına gelen sözcük *Galu* (kaz) kavramı ile de bağlantılıdır. Dolayısıyla *Galagun* olarak da söylenen kelimenin ilk biçiminin *Galugun* olma ihtimali yüksektir ve Moğolca etkisi görülmektedir.

1548– **Galav:** "Şehvet" manasındaki sözcük *Gal/Qal* yani ateş kavramından türemiştir. Mecazi anlamda yine bu içeriği de karşılar. Örneğin "Ateşli kadın" tabirinde olduğu gibi.

1549– **Galcır:** Çiftleşmek isten hayvanları tanımlamak için kullanılan bir sözcüktür. Ancak köken anlamı "Ateş basmış" demektir. Bu bağlamda çiftleşme mevsimindeki hayvanlar için kullanılan

"Kızışmış" tabiri ile eşdeğerdir. Bu sözcükten türeyen *Galcırmak/Galçırmak* fiili de çiftleşmek istemek şeklinde izah edilmekle birlikte gerçek anlam "Ateş basmak" veya "Kızışmak" olacaktır.

1550– **Galtaş:** Sözcüğün Kor, köz manası sondaki -taş eki ile de uyumludur. Bu bağlamda aslında bileşik kelime olmadığı halde sırf biçimsel olarak ses benzeşimi nedeniyle ateşte korlaşmış taş veya taş gibi dağılmadan duran köz parçası anlamlarında algılandığı da görülmektedir.

1551– **Galtaşmak:** Birisine sataşmak olarak açıklanan sözcüğün kökenindeki anlam tam olarak birine veya birbirine ateş atmak şeklindedir. Sataşmak anlamı mecazen ortaya çıkmıştır.

1552– **Galuç:** Tüpgaz ocağı anlamındaki kelime *Gal* (ateş) kavramından türemiştir.

1553– **Garıldamak:** Karından ses çıkarmak, karından ötmek, karından konuşmak olarak izah edilen sözcüğün *Gar/Kar* kökü üzerinden *Karın* sözcüğü ile bağlantısı çok açıktır.

1554– **Gebelmek:** Karnı şişmek manası hem hamilelik nedeniyle karnın büyümesini hem de fazla yemekten dolayı karında şişlik oluşmasını veya karın bölgesinden belirgin olarak alınan kilolar nedeniyle şişmanlamayı ifade eder.

1555– **Gecgere:** Basitçe bir tahtadan kasa görünümlü, iki ucunda uzun kulpları olan tekerleksiz bir taşıma aracıdır. İki kişi ile kulplardan tutularak genellikle ahırlardaki hayvan dışkılarının dışarı çıkarılması amacıyla kullanılır. Tek kişi tarafından da kullanılabilmesi mümkündür, çünkü yeterince uzun oldukları için boşta kalan taraftaki kulplar yerde sürüklenerek çekilebilir. *Geçgere/Gezgere/Gejgere* biçimleri hatta yöresel olarak daha farklı söylenişleri de mevcuttur. Aynı araca *Tesgere/Teskere/Tezkere* adı verildiği de bilinmektedir.

1556– **Geğiz:** Deniz börülcesi manasındaki kelimenin *Gengiz/Geňiz* söylenişleri de vardır.

1557– **Geğlemek:** Tavuğun yumurtlamadan önce gıdaklama benzeri bir ses çıkarmasını tanımlar.

1558– **Geleme:** Flört manasındaki kelime aslında flörtle (görücü usulü olmadan) yapılan evlilik veya bu sonuca varan arkadaşlık olarak anlaşılmalıdır. Sözcüğün kökeninde kendiliğinden gelme içeriği yer alır. Diğer bir olasılık ise "İ" sesi düşmesi ile "Sahiplenme" manasında *İgeleme > Geleme* dönüşümüne uğramış olmasıdır. Aynı kökten türeyen "Nişanlanmak" anlamındaki *Geleşmek* (kimi lehçelerde *Gelezmek*) fiilinin de *İgeleşmek* dönüşümüne uğrama ihtimali dikkate alınırsa bu kelimenin de "Sahipleşmek" (birbirini sahiplenmek) içeriği ile kullanıldığı görülür. *Geleymek* fiilinin ise "Gelin gelmek" anlamında kullanıldığı da bilinmektedir. Burada da *İgeleymek/İgelenmek* fiilinin kökte yer alması da "Sahiplenilmek" içeriğinin kastedildiği anlaşılır.

1559– **Geleni:** Farklı yörelerde yer sincabı, tarla faresi, küçük köstebek türleri gibi toprağı kazarak yaşayan canlılara verilen isimdir. *Geleği* olarak da söylenir.

1560– **Gelezlenmek:** "Nişanlanmak" (sözlenmek) anlamındaki kelimenin asıl dildeki söylenişi Kelezlenmek biçimindedir. *Gelez/Kelez* ise"Nişanlı kız" demektir.

1561– **Gelik:** Sözcüğün "Patik" manası *Gil* kökünün içi oyuk nesne içeriği ile alakalı durmaktadır. Örneğin Anadolu'da küçük simit biçimindeki ortası delik hamur işi yiyeceğe *Gilik* adı verilmektedir.

1562– **Gelizgen:** Bir yere gelerek yerleşen kişi demektir.

1563– **Gelizmek:** "Vasıl olmak" (ulaşmak, kavuşmak, erişmek) manası verilen sözcüğün içeriği oldukça geniş görünmekle birlikte tam olarak netleştirilmiş bir karşılığı da bulunamamıştır. Bir şehirden başka bir şehre gelip yerleşmek anlamına geldiği gibi başka bir eve yerleşmek, zaten kurulmuş olan bir çadıra gelin gelmek manalarını da ihtiva eder.

1564– **Geneşik:** "Müşavere" veya "Konsültasyon" manasındaki sözcük *Keneş* (konsey, komite) kavramı ile bağlantılıdır. Sözcüğün *Keneşik* söylenişi de vardır.

1565– **Geneşmek:** "Müşavere etmek" veya "İstişare etmek" yahut da "Konsültasyon yapmak" manasındaki sözcüğün *Keneşmek* söylenişi de bulunmaktadır. Türev fiillerde de farklı lehçe ve şivelere içerisinde aynı ses dönüşümü görülür.

1566– **Genez:** "Kolay" ve "Umuma açık" anlamları birbiri ile çok uzak görünmekle birlikte ikisi de aynı mantığa dayalı olarak ortaya çıkmıştır. Herkesin yapabileceği kadar kolay ve herkesin yapabilme / erişebilme imkanı bulunan durum veya iş demektir.

1567– **Gerdek:** Sözcüğün kökeni neredeyse tüm kaynaklarda Farsça olarak gösterilmektedir. Oysa ki Moğolca "Ger" (çadır) kelimesinin dikkate alınması gerekir.

1568– **Gerdenmek:** Hava atmak, caka satmak demek olan kelime "Gerinmek" fiii ile aynı kökten gelmekte olup "Göğsünü germek" deyimini karşılar.

1569– **Gerelteç:** Gölge oyunu perdesi veya sinema perdesi anlamı taşır.

1570– **Gerez:** Odalık, cariye, esire anlamındaki sözcük "Ger" çadır kavramından kaynaklanır ve çadıra kapatılan, çadırda bekleyen kadın demektir.

1571– **Gerkinmek:** Vücudu hareket ettirmek manasındaki *Gerkmek* fiilinin türevidir. "Seks yapmak" içeriği cinsel birleşme esnasında bedenin ileri geri hareket ettirilmesinden dolayı anlam kayması ile oluşmuştur. *Girkinmek* söylenişine de rastlanmıştır. Bu takdirde anlam içeriği *Girmek* fiili ile de ilişkili olacaktır.

1572– **Gerkmek:** Jimnastik yapmak, ısınma hareketi yapmak, vücudu esnetmek, vücudunu hareket ettirmek, kalçalarını oynatmak, bedenini ileri geri oynatmak şeklinde birbirine benzer bir dizi netleşmemiş anlamı vardır.

1573– **Gerlenmek:** Tıpkı Türkiye Türkçesi'ndeki "Evlenmek" sözcüğünde olduğu gibi "Nikahlanmak" anlamı aslında sonradan ortaya çıkmıştır. *Ger* (çadır) sahibi olmak ve *Ev* (hane) sahibi olmak bu

fiillerin ilk anlamlarıdır. Geleneksel olarak kişinin kendi evini veya çadırını açabilmesi için bir kızla nikahlanması gerekir. Bu nedenle *Evlenmek* ve *Gerlenmek* fiillerinin bu ikinci anlamları dolaylı olarak ortaya çıkmıştır. Ger sözcüğü ise Türk-Moğol kökenli olup başka dillerden gelip gelmediğini aramak bile gereksizdir. Çok açık bir biçimde *Germek* fiili ile bağlantısı bulunur ve gerilerek kurulan barınak manası taşır. Moğolca üzerinden yapılacak izahatlarda başka anlamsal bağlantıların bulunması ile de kesinlikle karşılaşılacaktır. Sözcüğün ayrıca "Laf atmak" (sataşmak) manası da bulunur.

1574– **Gernemek:** Vücudu esnetmek, ısınma hareketleri yapmak, jimnastik yapmak manaları vardır.

1575– **Gers:** *Gerz* olarak da söylenen ve genç kız, ergen kız manasındaki sözcük çok büyük olasılıkla *Gerez* (çadırda duran kişi yani çadırda bekleyen evlenmemiş genç kız) içeriğine sahiptir.

1576– **Gevirmek:** Gevezelik etmek, çene çalmak anlamlarında kullanılan sözcük *Gevmek, Gevelemek, Gevişlemek* fiilleri ile aynı kökten türemiştir. Orijinali *Gepirmek* biçiminde olan kelime Türkçe'ye bu şekilde aktarılmıştır. *Gepirgen* (geveze) kavramı da yine *Gevirgen* olarak Türkçe'ye taşınmıştır.

1577– **Gezerev:** Karavan manasındaki kavram "Gezmek" fiili ve "Ev" sözcüğünden oluşan bileşik bir kelimedir.

1578– **Gıygalamak:** Müzik aletlerinden özellikle de yaylı çalgılardan kötü ses çıkmak veya beğenilmeyen melodiler çalınmak anlamında kullanılır.

1579– **Gidemeç:** "Antre" veya "Hol" demek olan sözcüğün *Gedemeç* söylenişi de bulunmaktadır.

1580– **Gij:** Ahmak, sersem, aptal, ukala manalarındaki kelimenin *Gic/Giç* söylenişleri de bulunur. Anadolu'da kullanılan "Gıcık" tanımlaması ile yakından alakalıdır (*Gijik/Gicik/Gıcık* yani sinir bozucu kişi).

1581– **Gijelmek:** "Başı dönmek" olarak verilen anlam aslında tam olarak "Sersemlemek" demektir. Sözcüğün Anadolu Türkçesi'ne *Gicelmek* olarak aktarılması da mümkündür. *Gijeltmek/Giceltmek* fiili de "Sersemletmek" manası taşır.

1582– **Gijemek:** "Tahriş olmak" veya "İrrite olmak" manasındaki sözcüğün *Gicemek/Gıcamak/Gıjamak* söylenişi de mevcuttur. Türev fiillerde de benzeri ses dönüşümleri görülür. Anadolu'da halk ağzında *Gicişmek* fiili kaşınmak anlamında kullanılır.

1583– **Gil:** İskambilde "Maça" anlamına gelen sözcüğün "Aile" anlamı da bulunur. Fakat Türkiye Türkçesi'nde bu anlamla ilgili olarak daha çok bir ek şeklinde istifade edilmektedir. Örneğin; Mehmetgil… *Gildi* sözcüğü de mecazen bir tür aile birliği olarak görülen Lonca teşkilatı veya Ahi teşkilatı manasında kullanılmıştır.

1584– **Gilit:** "Kurabiye" manası ile izah edilmiş olan kelime orijinal dilde *Gelit* olarak geçer. Anadolu'daki *Gilik* (ortası delik küçük simit çöreği) kavramıyla olan bağlantısı nedeniyle bu şekilde

aktarılmıştır. *Gelit/Gilit* sözcüğünün tanımladığı kurabiye tarzı bir yiyeceğin de aslında ortasının delik olması ihtimali yüksektir.

1585– **Girde:** "Hol", "Hasılat" ve "Küre" şeklindeki üç farklı anlam üç farklı lehçeden elde edilmiştir. Hasılat anlamının Türkiye Türkçesi'nde bugün de kullanılan *Girdi* sözcüğü ile alakası çok açıktır. Sadece anlamda belirgin bir farklılaşma vardır. Hol manası ise gerçekte "Apartman koridoru"nu anlatmaktadır. *Girdeş* kelimesinin "Apartman komşusu" anlamı da buradan kaynaklanmaktadır. Sözcüğün "Küre" manasının kökeni ise eldeki verilerle netleştirilememiştir.

1586– **Giremeç:** "Antre" demek olan sözcüğün *Geremeç* (çadırın girişine gerilen gölgelik) kavramı ile de alakalı olduğu görülmektedir. Çünkü burada da bir anlamda giriş kısmı oluşmaktadır.

1587– **Girgi:** "Sancı" (vücuda giren ağrı) anlamındaki sözcüğün *Girki* söylenişi de vardır.

1588– **Giyev:** Kız isteme (talip olma) izahatına sahip olan kavramın *Giyiv* söylenişi de bulunur. Kelimenin bundan başka "Şıklık" (güzel giyinme, kılık kıyafetine dikkat etme) içeriğini de bünyesinde barındırır

1589– **Gizek:** Kemençe manası taşır. *Gezek/Gejek/Gecek/Gicek/Gıcak* kavramları farklı şive ve lehçelerde Keman, Kabak kemane, Kemençe gibi yaylı çalgıları tanımlar. Sözcüğün kökeninde gıcırdama bildiren bir yansıma sesten ibaret olan *Gıc/Gic* kökü bulunur.

1590– **Gizermek:** Muhafaza etmek, emanete almak, sır saklamak, içinde tutmak içeriklerini barındırır.

1591– **Gocunmak:** Ortaya söylenen bir lafı üzerine almak, zoruna gitmek anlamındaki kelime aslında "Kaşınmak" manasına sahiptir.

1592– **Gondarmak:** Uydurmak, kurgulamak demek olan sözcüğün Türkçe'ye *Kondarmak* olarak da aktarılması mümkün olduğu halde söyleyişte bir sorun görülmediği için orijinal biçim tercih edilmiştir.

1593– **Gonka:** Rusça'da "Atlı tramvay" manasında yer alan sözcüğün pek Türk lehçe ve şivesine yayıldığı görülmektedir ve "Konka" telafuzu da yaygındır.

1594– **Gor:** "Maya" (ferment) anlamına gelen kelime Farklı lehçelerde ve şivelerde farklı biçimlerde söylenir (*Gur/Gor/Kor/Kur/Kür/Gür* dönüşümündeki kelimelerin tamamı farklı bölgelerde maya anlamında kullanılır). Bu sözcüklerin tamamı aynı zamanda ateş ve köz ile de alakalı görünmektedir. Bu durum yoğurdun mayalanırken sıcak tutulması gerekliliği ile ilgilidir. Aynı zamanda Türkçe bir kök olan *Gur/Gor/Kor/Kur/Kür/Gür* şeklindeki söz dizisinin içeriğinde "Kuvvet" ve "Çoğalma" anlamları da yer alır. Örneğin *Gorsamak/Kursamak/Kürsemek/Gürsemek* fiilleri mayalanmak manası taşıdığı gibi çoğalmayı ve kuvvetlenmeyi de ifade eder. "Gor-" ile başlayan ve mayalanmak manası ile ilgili olan fiiller ve bağlantılı kelimeler "Kor-" biçimine dönüştürülerek aktarılmıştır. Baharda yeryüzüne düşen "Gor/Kor" (Cemre) anlayışı da yine mecazen yeryüzünün mayalanması ile alakalıdır.

1595– **Gorulday:** İskete kuşu anlamı ile rastlanan kelime *Koğurdamak* (genizden ses çıkarmak) fiili ile alakalı görünmektedir. Bu takdirde *Koğrulday* ve *Korulday* olarak aktarılması da mümkündür. Ayrıca *Korultaz* kelimesi de mitolojik "Anka kuşu" anlamında kayıtlara geçirilmiştir.

1596– **Goşa:** Edebiyatta "Mani" (dört mısralık şiir) demek olan kavram aslında "Çift" (ikili) manası taşımaktadır. Bu manada *Koşa* (çift, ikili) sözcüğünün farklı bir söylenişinden ibarettir. İki beyitten (yani iki kere ikiden dört mısradan) oluşması nedeniyle bu şekilde adlandırılmıştır. *Goşak* ise "Beyit" manasına gelmekte olup iki parçadan biri içeriğini ifade ettiği gibi ikili (iki dizeli) olarak anlaşılması da mümkündür. Ayrıca *Koçak* (şiir) kelimesi ile de bağlantılı görünmektedir.

1597– **Goşak:** "Beyit" manasına gelmekte olup iki parçadan biri içeriğini ifade ettiği gibi ikili (iki dizeli) olarak anlaşılması da mümkündür. Ayrıca *Goşak/Goçak* dönüşümü üzerinden *Koçak* (şiir) kelimesi ile de bağlantılı görünmektedir. Anadolu'da halk edebiyatında pek çok örneği bulunan *Koçaklama* (yiğitlik şiiri) sözcüğü de bu kavramsal dizinin farklı bir tezahürüdür.

1598– **Govşak:** *Govşak/Kovşak/Koğşak* dönüşümü ile içi boşalmış, dağılmaya yüz tutmuş yer manası taşımaktadır.

1599– **Göcek:** Tavşan yavrusu manasındaki sözcüğün *Köcek* söylenişi de vardır.

1600– **Göcen:** Tavşan yavrusu manasındaki sözcüğün *Köcen* söylenişi de vardır.

1601– **Gödele:** Tulum peyniri topağı anlamındaki kelimenin *Hödele* söylenişi de bulunmaktadır.

1602– **Gödeşmek:** Kelime "Göt" (kalça, kıç) sözcüğü ile ilgilidir ve kalça kısmı ya da karın bölgesi şişkin insan demektir. Ayrıcaca kalçası yere yakın manası da bulunur.

1603– **Gödeşmek:** Sırt sırta vermek şeklindeki izahat aslında "Göt" (kalça, kıç) sözcüğü ile alakalı olup, arkalarını dönerek birbirine yaslanıp yere oturmak olarak anlaşılmalıdır. "Birbirine sırtını dönmek" veya "Birbirlerine arkasını dönmek" anlamı da taşımaktadır.

1604– **Göğenmek:** Ellerini göğe kaldırmak, başını yukarı göğe doğru dikerek bakmak (gözlerini yukarı doğru çevirerek) içerikleri bulunur. Ayrıca mavileşmek, morarmak, yeşilleşmek anlamları da vardır.

1605– **Göğermek:** "Mavileşmek" manasındaki sözcük kimi şivelerde ve ağızlarda "Yeşilleşmek" anlamında kullanılır. *Gövermek* veya *Güğermek* söylenişi de mevcuttur.

1606– **Gökgömbez:** *Gök/Kök* ve *Gömböz/Gömbez/Köbmbez/Kümbez* (kubbe) sözcüklerinin oluşan bileşik bir kelimedir.

1607– **Göleğez:** Nilüfer bitkisi ve çiçeği manasındaki kelime kökensel olarak gölde yetişen bitki izahatına sahiptir.

1608– **Gölermek:** Gölleşmek, su birikmek manasındaki kelimenin utanmak, hicap etmek, yüzü kızarmak, soğuktan veya hastalıktan yüzü morarmak içeriği de mevcuttur.

1609– **Gömeç:** "Ebegömeci" bitkisi için kullanılan sözcük *Gümeç* olarak da söylenmektedir.

1610– **Gönenmek:** "Memnun olmak" anlamındaki "Kendine çeki düzen vermek" içeriği de bulunur.

1611– **Gönükmek:** "Rencide olmak" anlamındaki fiilin Gönül kelimesi ile kökensel olarak yakın akrabalığı vardır ki, "Gönlü kırılmak" ve "Gönül koymak" deyimlerinin anlam içeriklerine de sahipir.

1612– **Gördemek:** İftira etmek anlamındaki sözcüğün *Kördemek* söylenişi de mevcuttur. Görmediği şeyi görmüş gibi anlatmak demektir.

1613– **Göreç:** Vizör (kamera, fotoğraf makinası), kapı dürbünü ve büyüteç anlamlarındaki kelimenin *Göreğeç* söylenişine de rastlanmıştır.

1614– **Görezmek:** Şekillenmek, şekil almak, asıl şeklini bulmak, suretlenmek, görülmeye değer hale gelmek, güzelleşmek anlamlarını ihtiva eder. Özellikle kızlar için görücüye çıkacak yaşa ulaşmak manasında da kullanılır.

1615– **Görgezme:** Fuar, Sergi veya Pazar manalarına sahip olan sözcük başka lehçelerde *Körgezme/Kürgezme* olarak da telafuz edilmektedir. Kavramın rastlanmış olan "Talim" (uygulama) hatta "Talimat" anlamı da bulunur fakat buradaki içerik biraz daha farklılaşarak görülmesi (yapılması) gereken iş olarak anlaşılmalıdır ki bu mana Türkçe'deki "Görev" sözcüğüne de yaklaşmaktadır. Dikkat edilmesi gereken bir husus ise kavramın kimi lehçelerde yer alan "Direniş" anlamındaki *Görkezme* sözcüğü ile karıştırılması ihtimalidir.

1616– **Görgezmek:** "Pazar gezmek" (hatta fuar gezmek, sergi gezmek) olarak verilen açıklama aslında görerek incelemek, dikkatlice bakmak (muayene etmek) demektir. *Görmek* ve *Gezmek* fiillerinden oluşan bileşik bir kelime gibi dursa da çok büyük ihtimalle yalnızca bulundukları lehçelerdeki çekim ekleri ile oluşmuşlardır *(Körgezmek/Kürgezmek)*. Ancak bileşik fiilin vereceği mana ile de büyük bir uyum içerisindedir. *Görgez* (fuar, sergi) sözcüğü için de aynı durum geçerlidir. *Görk* (ihtişam) sözcüğünden türeyen *Görkezmek* fiili "Direnmek" (karşı çıkmak, dik durmak) manasına gelir ve *Görgezmek* ile karıştırılmamalıdır.

1617– **Göv:** Ham (olgunlaşmamış) manasına gelen kelimenin *Gövde* (beden) sözcüğü ile akrabalığı bulunmaktadır ve bu bağlamda vücut bulmanın ilk evrelerini tanımlamaktadır. Ayrıca *Gök/Göğ/Göv/Göy* bağlantısı ile yeşil veya mavimsi renk bildirir ki, yeni oluşmakta olan meyve sebzenin de rengi ile alakalıdır. *Göy* söylenişinin "Taze" manasında kullanıldığı da görülmüştür.

1618– **Göynemek:** "Kaşınmak" anlamındaki fiilin *Gönemek* söylenişi de bulunur ve *Gön* (deri) kelimesi ile bağlantısı çok belirginleşir.

1619– **Göynetmek:** "Kaşındırmak" anlamındaki fiilin *Gönetmek* söylenişi de bulunur.

1620– **Göynümek:** "Kederlenmek" demek olan kelimenin Göymek/Köymek (yanmak) fiili ile bağlantısı vardır ve mecazen ortaya çıkmış bir anlam bulunmaktadır. Tıpkı Anadolu'da "Yanmak" kavramının çok üzülmek anlamında kullanılmasına benzer bir durum vardır.

1621– **Gözbeğen:** Televizyon anlamına gelen kavram *Köspeğen/Közpeğen* sözcüğünden uyarlanmıştır. *Köspe/Közpe* kelimesi "Sihirli Ayna" anlamına gelir. *Köspeğen/Közpeğen* ise bu sözcükten türemiş olup benzeri bir mana ile "Sihirli Küre" veya bazen de yine aynı anlamla "Sihirli Ayna" demektir (mecazen televizyonu da ifade eder) ve bilinmeyene dair görüntüleri gösterme anlayışı her iki sözcüğün içeriğinde de vardır. Türkçe'nin bilimsel terim üretme gücünün en güzel ve en yetkin örneklerinden birisidir.

1622– **Gözbev:** Göz ve Bev (Bav/Bağ) sözcüklerinin bileşiminden oluşmuştur. Anadolu Türkçesi'nde "İlüzyon" anlamında kullanılan "Gözbağı" kavramının farklı bir söylenişidir.

1623– **Gözeğer:** Hoş (göze hoş görünen, cazibeli) ve Hoppa anlamlarına sahip olan sözcüğün *Gözeger/Gözegir/Gözeğir* söylenişleri de vardır. "Göz" ve "Eğmek" kelimelerinin bileşimine de uygun düşen kelime bu takdirde gözünü oynatan, kaş göz işareti yapan kadın olarak anlaşılabilir.

1624– **Gözeğmek:** "Göz" ve "Eğmek" kelimelerinden oluşan bileşik bir kelime gibi görünmektedir. Gözle işaret etmek, kaş-göz işareti yapmak anlamlarından başka, yan gözle bakmak (kötü gözle bakmak) içeriğine de sahiptir.

1625– **Gözemek:** "Yandan yandan bakmak" veya "Çaktırmadan bakmak" gibi anlamlar içeren sözcüğün yine bu anlamlarla da uyumlu olan öğrenciler için "Sınavda kopya çekmek" manası da bulunmaktadır.

1626– **Gözen:** Kelimenin "Kertenkele" anlamından başka "Hoş" (göze güzel görünen) anlamı da mevcuttur. Fakat Türkiye Türkçesi'ndeki *Gözel > Güzel* dönüşümü örneksenerek bu mananın "Güzen" biçiminde aktarılması uygun bulunmuştur.

1627– **Gözer:** Kelimenin "Kalbur" anlamından başka "Cazibeli" (gözün kendisine çevrildiği kişi) anlamı da mevcuttur. Fakat Türkiye Türkçesi'ndeki *Gözel > Güzel* dönüşümü örneksenerek bu mananın "Güzer" biçiminde aktarılması uygun bulunmuştur.

1628– **Gözermek:** "Göz" ve "Ermek" kelimelerinin bileşimi gibi görünmektedir. Ancak Göz sözcüğünden çekim eki ile türemiş olması da muhtemeldir. Bir şeyi gözüyle arayıp bulmak manası "Gözüne takılmak" deyimi ile de örtüşür. Bunun dışında *Gözer* (kalbur) sözcüğünden türeyen kalburdan geçirmek, elemek anlamı da bulunur.

1629– **Gözeşmek:** "Bakışmak" manası taşıyan sözcüğün *Közeşmek* söylenişi ile "Yardımlaşmak" anlamı da vardır.

1630– **Gözetmek:** Türkiye Türkçesi'ndeki yaygın manası olan "Himaye etmek" dışında "Göz" ve "Etmek" kavramlarından oluşan bileşik bir fiil olarak (kıskanmak, haset etmek içeriği de dahil olmak üzere) "Nazar etmek" anlamı taşır. Ayrıca yine bileşik fiil olarak "Göz kırpmak" ve "Gözüyle işaret etmek" manalarını da barındırır.

1631– **Gözgeş:** Kelimenin "Bakış" manası orijinali *Gözgüş/Gözküş* olan söylenişten aktarılmıştır. "Serap" ve "Hayalet" manaları ise *Gözügeş* sözcüğünden alıntılanmıştır.

1632– **Gözmek:** "Gözünü dikmek", "Gözünü dikerek bakmak", "Gözünü ayırmadan bakmak" deyimlerini de karşılayan sözcük gözünü bir noktaya sabitleyip bakmak veya birşeyi gözünden kaçırmadan bakışlarıyla takip etmek içeriklerine sahiptir.

1633– **Gulaş:** Macarların geleneksel yemeklerindendir. Genellikle dana eti, soğan ve biberden yapılır. Ayrıca sarmısak, kimyon, domates, yeşil biber ve patates de konulur. Bir iddiaya göre bu yemeğin adı Avrupa seferlerindeki Osmanlı ordusunda yeniçerilere dağıtılan "kul aşı" denilen yemekten gelmektedir ve Türkçe kökenlidir. Ancak daha tutarlı görünen açıklama ise Macarca "sığır" anlamındaki "Gulya" sözcüğünden geldiğidir. Macarca'da sığır çobanlarına da "Gulyas" adı verilir. Buna göre Gulaş'ın ortaya çıkışı Macar çobanların yediği bir haşlama et yemeğine dayanır. Ve Türk kültüründeki "Çoban Kavurma" yemeğini akla getirir ancak aralarında önemli bir fark vardır; "Gulaş" bir tür haşlamadır.

1634– **Gurluk:** *Gorluk/Korluk/Kurluk* olarak da söylenen sözcüğün anlamı birebir "Mezarlık" demektir. Anadolu'da *"Korluğum kefenliğim…"* şeklinde dillendirilen tabirin de kökenini oluşturur. Bir kişinin "Kefen parası" manası taşır.

1635– **Gücemek:** Zor kullanmak, kuvvet uygulamak, mecbur kılmak, zorla yaptırmak, cebretmek gibi anlamları vardır. *Güçemek/Güçeymek/Küçeymek* biçimlerine de rastlanır.

1636– **Güğermek:** "Mavileşmek" veya "Yeşillenmek" manasında kullanılan *Göğermek* fiilin farklı bir söylenişinden ibaret olan kelimenin "Küflenmek" içeriği de yine küflenen yerin mavi veya yeşil renk alması ile alakalıdır.

1637– **Gülçermek:** Tebessüm etmek anlamı taşıyan kavramın *Gülçürmek* biçimi de bulunmaktadır.

1638– **Gülermek:** "Mesut olmak" manasına gelen sözcük "Yüzü gülmek" (huzura ermek) deyimini de karşılamaktadır.

1639– **Gündülemek:** Kelimenin manası "Hürmet etmek" olarak verilmiştir. Sözcüğün *Gönül* kelimesi ile olan kökensel bağlantısı dikkate alındığına asıl biçimin *Göndülemek* şeklinde olduğu kanaatine ulaşmak mümkündür. *Günülemek* (haset etmek, kıskanmak) fiilinde de yine benzer bir dönüşüm görülmektedir.

1640– **Güneç:** Anlaşılması gereken şey tam olarak günlük yiyecek, günlük rızk biçimindedir.

1641– **Günemek:** Gün vermek, gün belirlemek, tarih belirlemek, tarih koymak, vade belirlemek manalarını barındırır.

1642– **Gürelmek:** Çoğalmak, üremek manasındaki sözcüğün dişi için "Hamile kalmak" anlamında da kullanıldığı bilinmektedir.

1643– **Güremek:** Kuvvetlenmek anlamından başka (hayvan veya insan için) "Cinsel birleşmede bulunmak", erkek cinsel organı için "Ereksiyon olmak" manalarına da sahiptir.

1644– **Güretmek:** Çoğaltmak, üretmek manasındaki sözcüğün erkek için "Hamile bırakmak" anlamında da kullanıldığı bilinmektedir.

1645– **Gürneş:** Koyunların birbirine sokulmasını tanımlar. Ancak soğuktan veya korkudan birbirlerine sarılan, biraraya toplanarak birbirine sarılan veya otobüs, banliyö treni, tramvay gibi toplu taşıma araçlarında yoğun bir kalabalık halinde bulunan insanlar için de kullanıldığı görülür.

1646– **Gürsemek:** *Gur/Gor/Kor/Kur/Kür/Gür* kökünden türeyen sözcüğün *Gorsamak/Korsamak* veya *Kursamak/Kürsemek* şeklindeki söyleyişleri de mevcuttur. Kök dizisi ise aynı zamanda ateş ve köz ile de alakalı görünmektedir. Bu durum yoğurdun mayalanırken sıcak tutulması gerekliliği ile ilgilidir.

1647– **Gürzek:** Ağaç, bitki, ot, çimen, saç, kıl gibi varlıklar için bol veya sık manasında kullanılan sözcüğün Türkçe'ye *Gürsek* olarak da aktarılması mümkündür. Ancak söylenişte bir zorluk ve sıkıntı bulunmadığı için mevcut haliyle alıntılanmıştır.

1648– **Gürzelek:** Bol bulunan manasında kullanılan sözcüğün Türkçe'ye *Gürselek* olarak da aktarılması mümkündür. Ancak söylenişte bir zorluk ve sıkıntı bulunmadığı için mevcut haliyle alıntılanmıştır.

1649– **Haçlamak:** Ermenice kökenli "Haç" sözcüğünden türemiştir. "Vaftiz etmek" manası taşımaktadır. Hristiyanlık inancına göre Şeytan kovmak için haç göstermeyi de ifade eder.

1650– **Haçlanmak:** Ermenice kökenli "Haç" sözcüğünden türemiştir. "Vaftiz olmak" manası taşımaktadır. Hristiyanlıkta Şeytan için haçla kovulmak manası da taşır.

1651– **Hadak:** "Karakol" şeklinde izah edilen kavramın günümüzdeki tabirle "Polis noktası" veya "Güvenlik noktası" olarak anlaşılması daha doğru olacaktır. *Kadak* ve *Kadaz* kelimeleri kazık, direk içeriğine sahiptirler. Bir işaret direği veya flama dikilerek asker veya polisin nöbet yerini belirleyen bir uygulamanın sonucu olarak ortaya çıkmış bir kavram olduğu görülmektedir.

1652– **Hadas:** "Nöbet" olarak açıklanan sözcük *Kadaz* (kazık) kelimesi ile doğrudan bağlantılıdır. Nöbet yerini belirleyen bir işaret kazığının veya direğin (bayrak direği de olabilir) yanında asker veya polisin beklemesi nedeniyle ortaya çıkmış bir anlam kayması mevcuttur.

1653– **Hağız:** "S/H" dönüşümü ile *Sağız* sözcüğünün farklı bir söylenişidir. "Bal" demektir. Sağılarak (veya kendisi sağarak yani salgılayarak) elde edilen besin manası taşımaktadır. *Sakız* kavramı da yine kimi bitkilerin (kenger gibi) özsuyunun akıtılması nedeniyle oluşmuştur. Ayrıca asıl haline ulaştıktan sonra dahi yine yumuşak, esnek bir yapıya sahip olduğu görülür. Petekli balların sakız gibi çiğnenebildiği de yine içerikle uyumludur. Bu nedenle kavramın "Petekli bal" olarak açıklanması daha uygun gibi görünmektedir. Bundan başka *Ağız/Ağuz/Avuz* (memeli canlıların kıvamlı ilk sütü) kavramı ile de bağlantılıdır. Aynı ses dönüşümü "Bal arısı" anlamındaki *Sağızak > Hağızak* sözcüğü için de geçerlidir.

1654– **Hak:** Muhafaza (koruma) anlamına gelir. Arapça kökenli gerçeklik ve hukukilik bildiren "Hak" sözcüğü ile ses benzerliği dışında hiçbir bağlantısı olmayan Türkçe bir kelimedir. Türkçe'de bazı lehçelerde görülen "S/H" değişimi ile *Sak > Hak* dönüşümünde ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda *Saklamak* fiili ile aynı kökten gelmektedir. *Sakçı/Hakçı* kelimesi de "Muhafız" demektir.

1655– **Haklamak:** Arapça kökenli "Hak" sözcüğü ile ses benzerliği dışında hiçbir bağlantısı yoktur. Türkçe bir kelimedir. "S/H" değişimi ile *Sak > Hak* dönüşümünde ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda *Saklamak* fiilinin farklı bir söylenişidir ve muhafaza etmek anlamına gelir.

1656– **Halaç:** "Simit" (hamurişi bir tür yiyecek) anlamındaki sözcüğün *Kalaç* söylenişi de vardır.

1657– **Halal:** Osmanlıca'da ilk hecesi inceltilerek "Helal" biçiminde söylenen kelime Arapça'da E/A farkı bulunmadığı için aslında böyle bir ses incelmesine tabi değildir. Türk dillerinin yayıldığı bölgelerin neredeyse tamamında hatta bir terim olarak geçtiği Dünya üzerindeki diğer dillerde de "Halal" biçiminde telafuz edilmektedir.

1658– **Halamak:** Arzulamak, çok istemek ve hoşlanmak, hoşuna gitmek anlamları da bulunur.

1659– **Halaşmak:** Birbirini arzulamak ve birbirinden hoşlanmak anlamları da bulunur.

1660– **Halasamak:** Kadınsı davranışlar sergilemek olarak izah edilebilecek olan sözcüğün kökenindeki anlam tamı tamına hala'lığa özenmek, hala gibi davranmaya heveslenmek şeklindedir.

1661– **Halay:** Ateş etrafında dönmek ile alakalı olduğu anlaşılamayan sözcüğe sırf bir köken bulmuş olmak için Yunanca olduğu öne sürülen askeri birlik anlamındaki "Alay" sözcüğüne bağlamak binlerce yıllık bir Türk oyununa "Aceba Yunan kültürü ile Anadolu'da tanışmadan önce bu oyuna ne ad verilmekteydi?" sorusuna cevap aramayı gerektirmez miydi? Yanıt Azerice'de durmaktadır. Aynı oyunun adı bu dilde "Yallı" olarak bilinir. Köken ise aynıdır: *Qal/Gal/Hal/Al/Yal* kök dizisi. Yani bağlantılı olarak ateş etrafında dönme veya dönüşün enerjisi ile bedenlerin ısınması bağlamında *Qalay/Galay/Halay* dönüşümü ile sözcük çok net olarak bu manaları ihtiva etmektedir. Türkçe bir metal alaşımını ifade eden *Qalay/Kalay/Galay* kelimesiyle bağlantılı olarak ateş üzerinde kabın veya sıvı alaşımın döndürülerek kalaylama işleminin yapılması ile halaydaki dönme eylmenin neredeyse aynı kelimelerle tanımlanıyor olması kesinlikle tesadüfi değildir. Türkçe'deki "Alay" kelimesine dönüştüğü öne sürülen Yunanca askeri birlik anlamındaki sözcüğün gerçekte Türkçe'den bu dile geçip geçmediği tartışmasını başlatmaya dahi gerek olmadan Türkçedeki anlamın ateş etrafında toplanarak

birlik oluşturmak olduğu çok net olarak ortadadır. Üstelik aynı kökten türeyen ve Moğol kabile birliğine isim oluşturan "Halha" sözcüğü de yine kabile temsilcilerenin ateş etrafında toplanmaları ile de bağlantılıdır.

1662– **Halaymak:** Toplanmak, bir araya gelmek, kalabalık oluşturmak, sürü oluşturmak anlamları bulunur.

1663– **Halazmak:** *Alaza/Halaza* kendigelen (insan tarafından dikilmeden veya bir önceki senenin ürünlerinden dökülen tohumlardan kendiliğinden çıkan) bitki demektir. *Halazmak/Alazmak* fiili de bitkinin kendiliğinden yetişmesini tanımlar. *Alazmak* fiilinin aynı zamanda havanın ısınmasını ifade ediyor olması da bu tür bitkilerin havanın ısınması ile ortaya çıkmasıyla alakalıdır.

1664– **Halça:** Kilim veya bazen de küçük boyutlu halı (Azerice'de ise genel olarak halı) manasında kullanılan kelimenin *Halıça > Halça* dönüşümüne uğramış olduğu görülmektedir.

1665– **Haldak:** "Penis" (erkek cinsel organı) manasındaki sözcüğün *Haldav/Kaldav* (zıpkın) kelimesi ile kökensel bağlantısı çok nettir. Burada mızrak, kargı, zıpkın gibi delici aletlere bir benzetme söz konusudur.

1666– **Haldamak:** "Zıpkınlamak" anlamında kullanılan kelimenin *Kaldamak* olarak aktarılması da mümkündür.

1667– **Halha:** Bir kavim olarak Moğolları (bazen de Moğol tanımlaması içindeki yaklaşık yüzde 75 orana sahip en büyük topluluğu) ifade eden bir sözcüktür. Moğol kabile birliği manasına da gelmektedir. Halhalar dışında başka Moğol toplulukları da bulunmaktadır. Örneğin "Dörbetler" (dörtlüler) adından anlaşılacağı üzere dört kabileden oluşan bir Moğol topluluğudur. "Halha" sözcüğü aynı zamanda Moğol kabile birliğini tanımlamakta da kullanılır. Kelime anlamına bakıldığında ise Türkçe "Kalkan" sözcüğüyle aynı kökten *(Türk-Moğol dil birliğindeki Hal/Kal kökü)* gelmektedir. Sözcükteki "H" harfleri ise aslında gırtlaksı seslerdir (Azerice'deki "X" gibi, İngilizce: KH sesi). Bu anlam dışarıya karşı birlikte savunma yapmayı, korunmayı içerir. Arapça "Halka" sözcüğü ile hiçbir alakası yoktur. Anlam kabile temsilcilerenin ateş etrafında toplanmaları ile alakalıdır.

1668– **Halık:** "Hava" (atmosfer) demek olan sözcük *Kal/Hal* kökünden gelen *Kalkmak* fiili ile bağlantılıdır. Hem *Kal/Hal* kökünün kendisi birer sözcük olarak hem de türeyen *Kalığ/Kalık/Halık/Halığ* sözcükleri hava (atmosfer) manası taşırlar. Bunların tamamı yukarıda bulunan veya yukarıya kaldıran şey içeriğini barındırırlar. Salkın > Halkın dönüşümünde olduğu gibi kökende "Rüzgar" anlamı da yer almaktadır. Yeri gelmişken belirtmek gerekir ki başka dillerde köken aranan "Halı" sözcüğünün kökeni de çok büyük olasılıkla buradaki "Yukarı kaldırmak" anlamı ile bağlantılı bulunmaktadır.

1669– **Halkın:** "H/S" dönüşümü ile "Salkın" (rüzgar) sözcüğünün farklı bir söylenişidir. Öze isim olduğu için olduğu gibi alıntılanmıştır.

1670– **Halma:** "Erişte" (makarna benzeri hamur işi yiyecek) izahatı ile verilen kelime "H/S" dönüşümü ile aynı manadaki *Salma* kavramının farklı bir söylenişinden ibarettir. Ancak bulunduğu coğrafyada kendine özgü bir niteliği veya farklı bir özelliği olup olmadığı anlaşılamadığı için orijinal söyleyiş ile verilmiştir. *Salma* sözcüğü hamurun uzun ince şeritler halinde kesilerek ip veya çıt üzerine asılarak (sallanarak, salarak) kurutulması nedeniyle ortaya çıkmıştır. Bu asma işlemi "Salmak" fiili ile tanımlanır.

1671– **Halpamak:** "S/H" dönüşümünden hareketle *Halpamak/Salpamak/Çalpamak* fiiline kadar ulaşılır ki karıştırmak, harç karmak, hamur yapmak anlamları açıkça görülmektedir.

1672– **Halpatmak:** Bir genelleme olarak "Yiyeceklerin içine ekmek doğramak", özelde ise "Yoğurdun içine ekmek doğrayıp katmak" (bazen de süt için) anlamında kullanılır.

1673– **Haluçka:** *Haluşka* olarak da bilinen yemek küçük parçalar halinde kesilmiş hamurun haşlanarak üzerine tereyağı ve peynir dökülmesi ile yapılır. Hem yemeğin hem de kelimenin çevre Kafkas kültürlerinden etkilenmiş veya alınmış olma ihtimali incelenmelidir.

1674– **Haman:** *Ham/Kam/Kab/Kap* kökünden türemiştir. Çuval manası taşır. Kapsayan, içine alan nesne demektir.

1675– **Hamıştırmak:** Karıştırmak, birleştirmek manasındaki kelimenin *Hapıştırmak* söylenişi de vardır.

1676– **Han:** Sözcüğün anlamı "Kral" demektir. Kavramın başına gelenler, Bahaeddin Ögel'in muhteşem ifadesi ile "Türkçe talana açık bir hazine gibidir" tespitine kanıt teşkil eder nitelikteki örneklerden birisidir. Kavramın türediği Türkçe Kan (soy) sözcüğü bir kenara atılarak hatta bu tespiti yapmış olanların kökü yanlış buldukları öne sürülerek Çince bir köken aranıp bulunmuştur. İddiya göre kelime Çin hanedanlarından birinin adından gelmektedir. Tarihin derinliği içerisinde aynı coğrafyada yan yana ortaya çıkmış iki medeniyette ortak sözcükler bulunması kadar doğal bir şey olamaz. Bunların bazen hangisinin ürünü olduğunu tespit etmek bile mümkün değildir. Burada yapılacak en insaflı ve makul açıklama budur. Fakat ille de bir tespit yapılacaksa (başka bir hanedanın değil de yalnızca burada) bahsi geçen Çin hanedanının adının hiçbir sebep yokken ve toplumsal bir gereklilik ve dilin gerektirdiği bir zaruret olmadan bir unvan olarak mı kullanılmasının daha mantıklı olduğu yoksa Türkçe genetik, ırsiyet, veraset, soy manalarını barındıran kavramın mı başka kültürlere yayılmasının ve onlar tarafından bir unvan olarak tercih edilmesinin mi akla daha yatkın olduğu sorusu sorulmalıdır. Bunlara "Hanedan" sözcüğünün kökeni nedir? sorusu da ilave edilmelidir ve böylece tartışma geniş kapsamlı olarak ele alınmalıdır. Ayrıca Hint kültürüne yayılarak isim olarak bile kullanılan ve Avrupa terminolojisine'de giren kelimenin artık evrensel bir nitelik kazandığı da göz ardı edilmemelidir.

1677– **Hanaydam:** Teras anlamında kullanılan kelimenin bileşik bir sözcük olduğu anlaşılmaktadır. *Hanay* kavramı villa, köşk manalarına geldiği gibi "Hol" (salon) içeriğine de sahiptir. Hatta Amerikan kültüründeki "Saloon" (geniş bir salon şeklindeki konaklama mekanı) kavramını dahi karşıladığı söylenebilir. *Dam* ise çatı manası taşımaktadır.

1678– **Handala:** “Kan” ve “Dalamak” sözcüklerinden oluşmuş gibi görünen *Kandala* bileşik kelimesinin farklı bir söylenişidir. Kan emici canlı manası taşır ve “Kene” böceği demektir. Ancak burada bir anlam kayması (hatta asıl içerikten uzaklaşma) görülmektedir. Bu nedenle orijinal söyleyiş korunmuştur. Sözcüğün “Bit” manasında kullanıldığı lehçeler de vardır.

1679– **Handugaç:** *Sandugaç* sözcüğünün “Bülbül” manasında kullanıldığı bilinmektedir. “H/S” dönüşümü ile sözcüğün farklı bir lehçedeki söyleniş biçimi olduğu görülmektedir. Ancak anlamda da belirgin bir ayrıntı dikkat çekmekte olup “Tepeli bülbül kuşu” olarak izah edilmiştir. Kavramın ilk kısmını oluşturan hece de “Han” (kral) sözcüğü ile uyumlu olup bülbülün başındaki sorguç kısmı taç ile de ilişkilendirilmiş olabilir.

1680– **Hanlatmak:** “Han/Kan” (kral) sözcüğünden türemiş olup birini kral yapmak, kral ilan etme, tahta çıkarmak demektir. *Kanlatmak* söylenişi de bulunur.

1681– **Hanzak:** Kavram “Han” (kral) sözcüğü ile uyumludur. Ancak gerçekte *Hağız/Haňız (Sağız/Saňız)* yani “Bal” kavramı ile alakalı olan ve “Arı” anlamına gelen *Hağızak/Haňızak (Sağızak/Saňızak)* sözcüğünden dönüşmüş görünmektedir.

1682– **Haralamak:** “Hara” (nerede) kelimesinden türeyen fiil “Yoklamak yapmak” manası taşır. Ayrıca *Har/Kar* kökü bakmak, görmek, gözlemek içerikleri ile alakalıdır. Orijinal söylenişi ise *Haradamak* biçimindedir.

1683– **Haramak:** Çok sayıda anlamı bulunan bir fiildir. Farlı lehçelerdeki farklılaşmış anlamlar ile *Karamak/Qaramak* gibi söyleyiş değişiklikleri ve bunları bağlı anlam kaymaları da dikkate alındığında bir hayli fazla yan anlam ortaya çıkmaktadır. Kelimenin kökeninde “görmek/bakmak” anlamı bulunur. “Kötü gözle bakmak” ise ikinci en kuvvetli anlamdır ve kelimenin “Kara” köküyle olan ilgisine de uygun düşmektedir. Nazar etmek, haset etmek, teşhir etmek (cinsellik), hırsızlık/soygun için gözlemek ve doğrudan “Kara” kelimesinden ortaya çıkan lanetlemek, beddua etmek manaları bulunur.

1684– **Haranday:** *Haranda* olarak da söylenen kelime çok büyük olasılıkla içinde kazan veya tencere kaynayan yer anlamındadır ve düğün çadırı açıklaması buradan kaynaklanmaktadır. Bu bağlamda *Haran* (tencere, kazan) sözcüğü ile alakalıdır.

1685– **Harayak:** “Har” (siyah) ve “Ayak” sözcüklerinin bileşiminden oluşur. *Buzağı* (sığır yavrusu) demektir. Türkçe’ye *Karayak* (Kara-ayak bileşimi ile) olarak aktarılması da mümkündür. Kara rengin değişik tamlamalarda sığır türü hayvanlar için kullanıldığına zaman zaman rastlanır. Örneğin “Karamal” (sığır) bileşik kelimesinde olduğu gibi.

1686– **Harcıl:** Bir tür kuş olduğu ve kelimenin Hintçe’den geldiği açıklaması dışında başka bir bilgiye ulaşılamamıştır. Kelime yapısından Türkçe olma ihtimali bulunduğu veya Türkçeleştiği kanaati oluşabilir. Kalın ve gırtlaksı “H” sesi ile telafuz edildiği için *Qarcıl/Karcıl* biçimine son derece yakındır. Türkçe’de *Kar* kökünden türeyen değişik kuş adları bulunmaktadır. Fakat bu sözcükle ilgili bu yorumun tamamen kişisel olduğu ve yeterli veri olmadan yapıldığı asla gözden kaçırılmamalıdır.

1687– **Harga:** "Kalbur" anlamı taşıyan kelimenin *Hargaç/Hargaş* söylenişleri de vardır.

1688– **Harkıt:** Torbasıyla bacadan inerek insanları kaçıran kötü bir varlık olduğuna inanılır. Bir anlamda Noel Baba figürünün karşıtı olarak anlaşılabilir. *Karkıt* olarak da söylenir. "H/S" dönüşümü ile *Sarkıt* biçimi üzerinden "Sarkmak" fiili ile de uyumludur.

1689– **Harlas:** Aralık ayı anlamında kullanılan kavram kimi lehçelerde *Kırlaş* olarak geçer.

1690– **Harmalamak:** "Karıştırmak" manasındaki kelimenin *Karmalamak* sözcüğünün farklı bir söylenişi olduğu çok açıktır.

1691– **Harmalanmak:** "Bunalmak" olarak izah edilen sözcük *Karmalanmak* sözcüğünün farklı bir söylenişi olup tam olarak kendi içinde karmakarışık olmak, karışık duygular hissetmek demektir.

1692– **Hata:** Türkçe "Kat" sözcüğü ile doğrudan bağlantılı olan kavram Anadolu Türkçesi'ne "Kata" olarak da aktarılabilir. Katlanarak (tekrar, defa, kere) manasındaki bu kelimeden türeyen *Katalamak* fiili de aynı şekilde *Katlanmak* fiili ile akrabadır ve tekrarlamak anlamına gelir.

1693– **Hatan:** Türkçe "Hatun" sözcüğünün Moğolca'da ve Moğol etkisi altında bulunan bölgelerdeki biçimidir.

1694– **Hayamak:** "Hay" sesinden türeyen kelime "Atla gezmek" olarak izah edilmiştir. "At sürmek" veya "Dehlemek" olarak anlaşılması da mümkündür. *Ayamak* (seyahat etmek) fiili ile de bağlantılı görünmektedir. Hayatmak fiili de benzer içeriklere sahiptir ve at koşturmak, atı dörnala koşturmak, dehlemek manalarını barındırır.

1695– **Hayan:** "Ne taraf?" manası *Ha? (Ne?)* ve *Yan* sözcüklerinin bileşimi ile ortaya çıkmıştır. Hovarda anlamı ise *Çapmak* (at sürmek) fiilinden *Çapkın* kavramının ortaya çıkışındaki mantık ile birebir aynıdır. Atla köy köy gezip kadınların peşinden koşan kişi demektir ve Hayamak (at sürmek) fiilinden türemiştir.

1696– **Haydama:** "Propoganda" anlamındaki kelimenin *Haylama* söylenişi farklı bir lehçede yer alır. *Haydama* kelimesine ayrıca Macarca'da "Atlı eşkıya" manası ile rastlanır. *Haydamak* fiilinin Türkçe'deki "At sürmek" veya "At dehlemek" manası ile büyük bir uyum içerisinde olan bu kelimenin de Ural-Altay kökenli olduğuna neredeyse kesin gözüyle bakılabilir.

1697– **Haydamak:** Anadolu Türkçesi'nde de yer alan *Haylamak* fiilinin farklı bir söylenişi olarak görünen sözcüğün farklı lehçelerde birbirine yakın değişik manaları bulunmaktadır. Tüm bu manaların hepsinin *Haylamak* fiilinde toplanması yerine bazılarının *Haydamak* söylenişiyle korunması daha uygun görünmektedir. Çünkü söyleyişte bir problem ve Anadolu Türkçesi ile bir uyumsuzluk olmadığı kanaatine varılmıştır. Bu içeriklerden en önemlileri "Galeyana getirmek", "Şevklendirmek", "Propoganda yapmak", "Tezahürat etmek" olarak belirlenmiştir. Soygun yapmak, yağmalamak, talan etmek manalarına da rastlanmıştır.

1698– **Haygamak:** Anadolu Türkçesi'ndeki "Haykırmak" (bağırmak) kavramı ile bağlantılı olan fiilin *Aygamak* söylenişi de mevcuttur.

1699– **Hayış:** "İstirham" veya "Rica" anlamı taşıyan kelime "H/S" dönüşümü ile Türkçe *Sayış* kavramının farklı bir söylenişinden ibarettir. Farsça'da yaklaşık olarak aynı manaları barındıran "Hayiş/Haiş" (genellikle gırtlaksı "H" sesi ile söylenir) sözcüğünün Azerice'de yaygın olarak kullanıldığı görülmektedir. Ancak bu benzerlik tamamen rastlantısaldır. *Hayışmak* (rica etmek, istirham etmek) fiili için de aynı ses dönüşümü geçerli olup *Sayışmak* söylenişi dikkate alındığında anlam içeriği daha net olarak belirginleşmektedir. İnsanların karşılıklı olarak birbirlerini saymaları (saygı göstermeleri) anlayışına dayalıdır.

1700– **Haylamak:** At, deve, eşek gibi hayvanlar için "Dehlemek" anlamına gelen kelime, günümüzün otomobil çağında günlük hayata girmiş olan "Gaz vermek" (birini şevke getirmek) deyimindeki içeriğin atlı kültürdeki karşılığıdır. "Tezahürat etmek" içeriğini de barındırmaktadır.

1701– **Haylav:** "Propoganda" izahatı ile verilmiş olan kavramın başka bir lehçede tercih veya seçim anlamına da rastlanmıştır. Ancak bu içerik "H/S" dönüşümü ile *Saylav* kelimesinin farklı bir söylenişi olarak ortaya çıkmıştır. İlk anlam içeriği (propoganda) ise haykırma, dehleme, teşvik etme bildiren *Hay* kökünden türemiştir.

1702– **Hayramak:** "Rica etmek" manasındaki sözcük Türkçe *Hay/Kay* kökünden türemiştir. Arapça "Hayır" (iyilik) kelimesi ile hiçbir alakası yoktur. Sözcüğün "Lütfetmek", "İkram etmek" veya "İhsan etmek" şeklindeki ikinci anlam grubu da yine Türkçe *Kayramak* fiilinin farklı bir söyleniş biçimidir.

1703– **Hayzamak:** "Uykuda konuşmak" olarak izah edilen fiil "H/S" dönüşümü üzerinden *Sayzamak* biçimi ile Anadolu Türkçesi'ndeki aynı manaya sahip olan *Sayıklamak* fiiline bağlanır. Aynı ses dönüşümü türev kavramlar için de geçerlidir.

1704– **Hayzan:** "H/S" dönüşümü ile *Sayzan* sözcüğünün farklı bir söylenişi olup, aynı manayı içeren Arapça kökenli "Hezeyan" sözcüğü ile hiçbir etimolojik bağlantısı yoktur. *Sayıklamak* sözcüğü ile doğrudan alakalıdır.

1705– **Hazak:** Ses dönüşümleriyle "Kızak" kelimesi ile bağlantılı görünmektedir. Ancak anlamda farklılaşma ile "Paten" manası bulunmaktadır.

1706– **Hazanak:** Tencere olarak açıklanan sözcük *Kazan* kavramı ile bağlantılıdır.

1707– **Hepçemek:** Sıkıştırmak, kıstırmak manasındaki kelime yine yaklaşık olarak aynı anlamları içeren *Kapçamak* fiili ile alakalı görünmektedir. Örneğin yengecin kıskaçları ile birşeyi yakalaması Kapçamak fiili ile anlatılır. *Hepçemek* biçiminde ise kucaklamak, sımsıkı sarılmak manalarına da rastlanmıştır. Yeri gelmişken belirtmek gerekir ki *Hem/Hep/Hap/Kap/Kam/Ham* kökündeki sözcüklerin tamamı birbirine sıkı sıkıya bağlı olup kapsamak, bir araya gelmek, birlikte bulunmak, tutmak, kapatmak manalarını içerirler.

1708– **Heptemek:** Türkçe'ye "Heplemek" olarak aktarılması da mümkündür. Hepsini birden almak (örneğin oyunda ortaya konan şeyi kazanırken), hepsini sahiplenmek (mirasta) en belirgin anlam içerikleridir.

1709– **Hıbızgı:** Kelimenin *Sıbızgı* söylenişi de bulunmaktadır. Farklı lehçe ve şivelerde düdük, flüt, kaval, zurna gibi manalarda kullanılmaktadır.

1710– **Hın:** Kısas ve Ceza manalarına rastlanan kavramın Türkçe *Kın/Hın* kökünün de içerisinde yer aldığı görülmektedir. Bu bağlamda Türkçe *Kınamak* kelimesi ile doğrudan bağlantılıdır. *Hınç* kelimesi de yine bu kökten türemiştir.

1711– **Hınmak:** "Kın" kökü üzerinden "Kısas Cezası Uygulamak" ve "S-H" dönüşümüyle "Sın" kökü üzerinden "Buhrana Girmek" veya "Kriz Geçirmek" manaları bulunur.

1712– **Hırda:** Türkçe *Kırmak* fiili ile alakalı görünen sözcüğün "Kırda" olarak aktarılması da mümkün olmakla birlikte orijinal biçim Anadolu Türkçesi'nin söyleyiş uyumuna daha uygun bulunmuştur.

1713– **Hırlaşmak:** Düşmanlık etmek, husumet etmek, dalaşmak, araları bozulmak manalarını ihtiva eden fiilin *Hığırlaşmak* söylenişine de rastlanmıştır.

1714– **Hışkıl:** "Turşu" manasındaki kelimenin *Kışkıl* söylenişi de farklı bir lehçede bulunmaktadır. Aynı şekilde "Turşulaşmak" veya turşu için "Ekşimek" manası taşıyan *Hışkılamak* fiilinin de *Kışkılamak* söylenişi de vardır. Aynı ses dönüşümü diğer türev kavramlar için de geçerlidir.

1715– **Hızmak:** "Şerit çekmek" olarak açıklanan fiil *Hızmak > Sızmak > Çızmak* dönüşümü ile Türkçe *Çizmek* fiiiline bağlanır. Aynı ses dönüşümü çizgi, hat, şerit manaları ile ilgili olmak kaydıyla türev sözcükler için de geçerlidir.

1716– **Hıznamak:** "Arzulamak" manası taşıyan kelimenin *Kız/Hız* kökünden türediği görülmektedir. "H" sesi orijinalinde gırtlaksı ve kalındır. *Kızmak* fiili ile bağlantılı olan kavramın Türkçe'ye *Kıznamak* olarak aktarılması da mümkündür. Ancak orijinal söyleyişte de herhangi bir uyumsuzluk yoktur.

1717– **Hiçinsemek:** Farsça kökenli "Hiç" sözcüğünden türemiştir.

1718– **Him:** "İşaret direği" veya "Trafik tabelası" anlamında kullanılan kelime aslında Türkçe'deki İm (işaret) sözcüğünün anlam kaymasına uğramış ve biraz farklı bir söylenişidir. Yeri gelmişken belirtmek gerekir ki bir dönem Türkçe olarak kabul edilen sonradan Farsça kökenli olduğuna karar verilen "Sim" (işaret) sözcüğü de aslında *İm > Him > Sim* dönüşümü ile yine Türkçe'dir. Farsça'daki mana aynı bile olsa tamamen bağımsızdır. Anadolu'da, evin temel çukurlarınada *Him* denilir ki yine evin işareti, planı, krokisi manasına gelir.

1719– **Himeşmek:** *Him* (temel, kroki) ve *Eşmek* sözcüklerinin bileşimidir.

1720– **Himiz:** Logo veya Marka (işaret) açıklaması ile verilmiş olan kelime *Him/İm* (işaret) kökünden türemiştir. Ayrıca başka bir lehçede şişman, obez manasına da rastlanmıştır, fakat bu içerik *Semiz/Simiz/Himiz* dönüşümü ile ortaya çıkmış gözükmektedir.

1721– **Himlemek:** Türkiye Türkçesi'ndeki *İmlemek* (işaretlemek) kavramının farklı bir söylenişidir. Ancak son derece özgün anlamlara rastlanmıştır. Kerterek direğe işaret koymak, işaret direği çakmak, direk çakarak sınır belirlemek bunların en dikkate değer olanlarıdır.

1722– **Himleşmek:** "İşaretleşmek" olarak açıklanan kavram aslında çok daha geniş bir içeriğe sahiptir. İşaretleşerek haberleşmek, belirlenmiş bir yere işaret bırakarak anlaşmak, işaret ışığı ile iletişim kurmak manalarına rastlanmıştır.

1723– **Hin:** Mağara demek olan sözcüğün Türkiye Türkçesi'ndeki "İn" kelimesinin farklı bir söylenişi olduğu çok açıktır. Bu nedenle sözlükte yer verilip verilmemesi konusunda tereddüt edilmiştir. Ancak söyleyiş açısından bir sorun bulunmadığı için ve Türkçe'nin ses değişimlerine de basit ama güzel bir örnek teşkil etmesi bakımından alıntılanmasında bir mahzur görülmemiştir.

1724– **Hiyzik:** Son derece bilimsel bir terim niteliği taşıyan kavramın tıp terminolojisinde ve ilaç prospektüslerinde "İdrar" karşılığında kullanılması yerinde olacaktır. Ancak kavramın etimolojik açıdan ortaya çıkış çizgisini de incelemek yerinde olacaktır. *Sidik > Siydik > Siyzik > Hiyzik* dönüşümü çok net bir biçimde kavramın Türkçe içerisindeki bağlarını izah etmeye yeterlidir.

1725– **Hizgi:** *Sezgi/Sizgi/Hizgi* dönüşümü ile Türkçe *Sezmek* fiiline bağlanır. Ancak anlamda az da olsa bir farklılaşma meydana gelerek "Feraset" (sağduyu) içeriğinde kullanılmaktadır. Ayrıca *İzgi* (sevap, iyilik) kavramı ile de dolaylı bir bağlantı mevcuttur.

1726– **Hoca:** "Koca" sözcüğünden evrilmiştir (Türk coğrafyasındaki farklı dillerde *Qoca/Goca* olarak da söylenir). Örneğin Dede Korkut Öyküleri'nde sıklıkla *Kazılık Koca, Duha Koca, Uşun Koca* gibi isimlere rastlanır. Türk kültürü içerisinde tecrübeyi ve bir işin özünü anlamış olacak kadar bilgili, bilinçli, ustalaşmış, uzmanlaşmış, teknik bilginin ötesinde bir anlayışa sahip kişiyi ifade etmekte kullanılan bir sıfat veya doğal bir unvandır. Yaşlı, görmüş geçirmiş, bilge, bilgili demektir. Bir başka görüşe göre ise Farsça efendi, ağa, saygıdeğer, yaşlı kimse, evin büyüğü manasındaki "*Hace/Hvace/Hoce*" kelimesi anlam benzeşimi ve Türkçe'nin yapısına da uygun olan ses değişimi ile "Hoca" hâline gelmiştir. Bu bağlamda günümüz Türkçesinde öğretmen veya imam anlamında da kullanılan bir sözcüktür. *Kocamak* fiili de hem yaşlanmayı hem de tecrübe edinmeyi içerir. Bu fiilin farklı şive ve lehçelerde kalın K/Q harfi ile *Qocamak* ve gırtlaksı H harfi ile *Hocamak* söylenişi de bulunur.

1727– **Hokuz:** Kelime gerçekte Türkçe'deki "Öküz" sözcüğünün farklı bir söyleyiş biçiminden ibarettir *(Öküz > Okuz > Hokuz).* Anlam farklılaşmış (manda, camız) olduğu için orijinal biçim korunmuştur.

1728– **Hola:** "Delta" anlamındaki kelimenin "H/K" dönüşümü ile Türkçe *Kol* sözcüğü ile açık bir bağlantısı bulunur ve (ırmak için) kollara ayrılmış olan demektir.

1729– **Holuz:** "Eleme düzeneği" olarak izah edilen sözcük *Kol* kelimesi ile alakalı gözükmektedir. Kol gücüyle sallanan büyük elekler veya mekanik kollar tarafından hareket ettirilen tahıl eleklerinin kastediliyor olması ihtimal dahilindedir. Büyük kalburların yorulmayı azaltmak için elden ele dolaştırılması ile de alaka kurulabilir. İri delikli büyük kalburlara da bu ismin verildiği bilinmektedir.

1730– **Homudamak:** *Homurdamak* ve bağlantılı olarak *Homurdanmak* (yüksek sesle söylenmek, şikayetlenmek) fiilleri ile alakalı bulunan sözcüğün "Şikayet etmek" manası vardır. *Komudamak* söylenişi de bulunur. Türev fiil olan *Homudanmak* için de *Komudanmak* biçimi de bulunmaktadır. *Kom/Hom* kökünde hareket etmek, harekete geçirmek ve söz iletmek içerikleri mevcuttur (emir vermek, hareketlendirmek manasındaki "Komutmak" fiilinde olduğu gibi). "Komut" sözcüğünün Türkçe olmadığı, Latince "Command" (emir) kavramından etkilenerek sonradan uydurulduğu, eski kaynaklarda rastlanan *Komutmak* fiilinin "emir vermek" ile hiçbir ilgisininin bulunmadığı, yalnızca "hareket ettirmek" manasına sahip olduğu iddiaları eksik bilgiye dayalıdır. Aynı kökten türemiş olan *Homudamak/Komudamak* (şikayet etmek) örneğinde görüleceği üzere her iki içerik de kökte mevcuttur. Şikayet etmek aynı zamanda bir hareketlenme halidir ve şikayetin yöneldiği kişiyi veya merciyi de harekete geçirir. "Komut" kavramı da sonradan türetilmiş olsa da kök içeriği ile bütünüyle uyumludur. *Homudal* kelimesi de "Şikayet" manası taşımaktadır.

1731– **Homuz:** Türklerin ulusal çalgısını tanımlayan "Kopuz" sözcüğünün farklı bir söylenişi olduğunda hiçbir tereddüt yoktur. Ancak burada kelimenin telli bir çalgı değil de flüt için kullanılıyor olması dikkat çekicidir. Başka bir lehçedeki "Katkomuz" (akordeon) sözcüğü de dikkate alındığında *Kopuz/Komuz/Komus/Kumıs/Humıs/Homız/Homuz* söz dizisi içerisindeki kavramların Türk kültüründe herhangi özel bir ayrıma tabi olmaksızın pek çok değişik türde telli, yaylı, üflemeli hatta tuşlu çalgılar için kullanılabildiği anlaşılmaktadır.

1732– **Honak:** Türkiye Türkçesi'ndeki hatta diğer pek çok lehçe ve şivedeki *Konak* kelimesinin K/H dönüşümüne dayalı farklı bir telafuzudur. Ancak burada anlam son derece farklılaşmıştır ve geçmişte han (kervansaray) günümüzde de otel veya motel anlamında kullanıldığı görülmektedir. Bu nedenle özgün söyleyiş ile aktarılmıştır.

1733– **Hora:** Kelimenin "Halay" manası Anadolu'da Karadeniz bölgesindeki *Horon* adlı topluluk halinde oynanan halk dansını akla getirmektedir. Bundan başka bir Türk lehçesindeki *Horayda* (koro) kelimesi de bağlantılı bir sözcük olarak görünür. Bu nedenle bu kavramların hepsi birlikte ele alınıp değerlendirilmelidir. *Horon* kelimesinin etimolojisi araştırıldığında Yunanca "Horos" (toplu müzik, toplu dans) ile ilişkilendirildiği dikkat çeker. Tarihsel olarak da Anadolu'da, özelde ise bu dansın oynandığı kuzey bölgelerinde Türkçe'ye kelime aktarımı düzeyinde Yunanca'nın etkisi belirgin olarak görülür. Üstelik Türkçe kelime kökleri incelendiğinde bu durumun aksini ortaya koyacak şekilde müzikle bağlantılı bir anlam içeriğine *Hor/Kor* kökünde yeteri düzeyde rastlanmaz. Bu nedenle Yunanca ile ilişkilendirme doğru bir tespit gibi görünmektedir. Yunanca "Horos" sözcüğü Avrupa dillerindeki (farklı Hint-Avrupa dillerindeki söyleyişten kaynaklanan değişik biçimleriyle) "Koro" kelimesiyle de bağlantılıdır. Buraya kadar da itiraz edilecek herhangi bir durum yok gibidir. Fakat etimolojik kaynaklarda Yunanca kökenli "Horos" kelimesinin (dolayısıyla da "Koro" sözcüğünün) kökeni bu dilde etrafı çevrili alan, avlu gibi anlamlarla ilişkilendirilmekte ve bunlar Hint-Avrupa dillerinde başka örneği olmadığı söylenen *Ghor* ve *Gher* köküne bağlanmaktadır. Burada aslında tam

tersi bir kanaate sahip olduğumuz halde başka kaynaklarda görülen bu son açıklamalar üzerinden hareket etmek eğer doğru çözümleme çizgisi ise (ki şahsi görüş olarak belirtmek gerekir ki, burada da doğruluğu şüpheli bir ilişkilendirme vardır) şu tespiti yapmak zorunlu hale gelmektedir, bahsi geçen kökler (Ghor ve Gher) Türk-Moğol ve daha geniş olarak Ural-Altay kökenlidir. Örneğin *Ger* sözcüğü Moğolca "Çadır" manası taşır. Bütün bunların üzerine Türk dilleri içerisinde görülen *Horakay* (cemaat, halk) ve Farsça kökenli olduğu söylenen *Horanta* (aile halkı, kalabalık) sözcükleri de eklenince işin içinden çıkılmaz bir hal almaktadır. Türk halk kültüründeki özel ezgili bir şiir türü olan "Hoyrat" kavramı da dikkate alınarak çözümlenin kapsamı genişletildiğinde dahi bu kelimelerin Türkçe olduğunu söylemek için yeterli bağlantı yoktur, ancak tersine Avrupa dillerinden kaynaklandıklarını net bir biçimde ortaya koymak da eldeki verilerle yine mümkün değildir. *Hora* kelimesinin bundan başka uğursuz, şom anlamı da bulunur.

1734– **Horga:** Kale burcu manasındaki kelimenin *Korga/Koruga* dönüşümü ile *Korgan/Korugan* (kale) kavramına bağlandığı açıktır.

1735– **Horguç:** "Hacamat aleti" (kan akıtma pompası) anlamı taşıyan sözcük *Sorguç* (pompa) kelimesinin farklı bir söylenişidir. Bir başka şivede ise tıbbi bir alet olan "Oksijen maskesi" anlamında kullanıldığı da görülür.

1736– **Horhar:** *Horkar/Korkar* söylenişleri de bulunan sözcük "Nargile" manasına gelir. Aynı ses dönüşümü sözcüğün fiil biçimi olan *Horharmak* için de geçerlidir.

1737– **Hoşal:** "Memnun" manasındaki *Hoşal* ile fiil biçimi olan *Hoşalmak* (memnun olmak) kelimeleri Farsça "Hoş/Huş" sözcüğünden kaynaklanmış gibi görünmektedir.

1738– **Hoşna:** "Hoppa" veya "Hafifmeşrep" izahatında anlam kayması oluşmuş gibi durmaktadır. Herşeyden önce şunu belirtmek gerekir ki anlam içeriği yönünden de uyumlu gözükse de kelime Farsça kökenli değildir ve bu dildeki "Hoş/Huş" sözcüğü ile hiçbir alakası yoktur. Türkçe Koş (iki, çift) kökünden türemiş olup bir başkasına eşlik eden, yarenlik eden kadın demektir. Günümüzdeki tabirle "Eskort" manasına gelmektedir. *Hoşnamak* (hoppalık etmek, cilve yapmak) fiili de benzer şekilde bir erkeğin yanında ahlaken pek de hoş görülmeyen bir ilişki nedeniyle, olasılıkla para karşılığı dolaşmak, eskortluk etmek şeklinde anlaşılmalıdır.

1739– **Hotan:** Pelikan kuşu anlamına gelen sözcük *Kutan/Kotan* (balıkçıl kuşu) kelimesi ile de etimolojik olarak bağlantılıdır.

1740– **Hotay:** Yakut kültüründe "Akrep burcu"na verilen isimdir. Fakat kök anlamının "Akrep" kavramı ile bir ilgisi yoktur. Yakutça *Hotoy* (Türkçe uyarlama *Hotay*) kelimesi "Kartal" manası taşır. Kuday (tanrı) kavramı ile de bağlantılı görünen anlam içeriği kartalın tanrısal (Kut taşıyan) bir varlık olarak algılanması ile alakalıdır.

1741– **Hoylamak:** "Şiir okumak" (bazen de "Destan okumak") manasındaki kelime *Soylamak/Söylemek* fiili ile bağlantılıdır.

1742– **Hozamak:** “Yalnız bırakmak” anlamı dışında “Nadasa bırakmak” anlamı da vardır.

1743– **Höbelek:** Kuzugöbeği mantarını veya baharda toprağı kabartarak çıkan mantarlara verilen bir isimdir. Öbek halinde olduğu (aynı kökten çıkan bir çok daldan meydana geldiği veya yayvan bir biçimde belirginleştiği) için bu şekilde tanımlanmıştır. *Hömelek* söyleyişine de rastlanır. Ayrıca kelimenin hamur topağı manası da bulunmaktadır.

1744– **Höl:** Anadolu Türkçesi’nde halk ağızlarında sıklıkla rastlanan kavramın ve türev sözcüklerin hepsinde nem, rutubet, ıslaklık bildiren manalar bulunur. Bunların da yine neredeyse hepsinin *Höl/Öl* dönüşümüne uğradığı da sıklıkla görülür.

1745– **Höleme:** “Başlık parası” manasındaki kelime ile ilgili net bir açıklamaya ulaşılamamıştır. Yapılabilecek en mantıklı yorum, sözcüğün aslında gelinin başından saçılan para anlamı taşıdığıdır. *Hölemek* (su serpmek) fiili ile bu noktada bağlantısının bulunma ihtimali çok yüksektir.

1746– **Hölemek:** “Su serpmek” olarak verilen izhat Anadolu’daki “Islamak” kavramına da denk düşer ve nemlendirmek, rutubetlendirmek, hafifçe yaşartmak içeriklerini karşılar. Örneğin kuru olarak bekletilen yufka ekmeğin üzerine hafifçe su serpilmesi veya ütülenen kumaşın üzerine su serpiştirilmesi bu fiille anlatılır.

1747– **Hölenmek:** Rutubetten veya nemden yeşermek demektir. *Ölenmek* olarak da söylenir. Nemden duvarın küflenmesi, rutubetli ortamlarda özellikle de patates, soğan gibi tohumların çillennmesi, arazinin ıslaklığın etkisiyle çimlenmesi, nemli toprakların ve duvarların yosunlanması gibi durumları ifade etmekte kullanılır.

1748– **Hömek:** Anadolu halk ağzındaki “Ümük” (boğaz, gırtlak) sözcüğü ile bağlantılıdır. Saman yığını anlamı da bulunur, ancak bu mana *Öbek/Ömek* kavramının bir varyantıdır.

1749– **Hömey:** Gırtlak manasındaki sözcük başka bir lehçede *Kömey* biçimi ile gırtlaktan söylenen özel bir şarkı türü anlamı taşır.

1750– **Hörenmek:** “Nara atmak” demek olan sözcüğün Anadolu halk ağzındaki *Höğürmek* (bağırmak, böğürmek) fiili ile bağlantılı olduğu anlaşılmaktadır.

1751– **Höyek:** Fildişi veya yabandomuzlarının iki yandaki sivri dişleri için kullanılan kavram “Kemik” manasındaki *Söyek/Süyek* kelimesinin lehçeler arasındaki söyleyiş farklılığından kaynaklanır. Ancak görüldüğü üzere anlamda da ciddi bir kayma ve daralma meydana gelmiştir.

1752– **Höylem:** Kelime gerçekte Türkçe’deki “Söylem” (ifade) kavramının farklı bir söyleyiş biçimidir. Anlam farklılaşarak “Cümle” kavramı karşılığında kullanılır olduğu için orijinal söyleyiş tercih edilmiştir. Aynı ses dönüşümü *Söylemek > Höylemek* biçiminde (cümle kurmak) fiili için de görülür.

1753– **Höyleş:** Kelime Türkçe’deki “Söyleş” (sohbet) kavramının farklı bir söyleyiş biçimidir. Anlam az da olsa farklılaşarak “Hasbıhal” (hal hatır sorma) kavramı karşılığında kullanılır olduğu için orijinal

söyleyiş kullanılmıştır. Aynı ses dönüşümü *Söyleşmek > Höyleşmek* biçiminde (hasbıhal etmek, sohbet etmek) fiili için de görülür.

1754– **Höyük:** Tümülüs (yığma tepe mezar) manasına gelen sözcüğün değişik lehçe, şive ve ağızlarda *Üyük/Hüyük/Höyük/Öyük* söylenişleri çok yaygındır. Genellikle içerisinde eski çağlardan kalma mezarlar yer alır. Yapılış teknikleri farklılıklar göstermekle birlikte taş ve ahşap kullanımı yaygındır. Üzeri toprakla örtülü olduğu için çoğu zaman çevredeki doğal oluşumlardan ayırt etmek ilk bakışta mümkün olmayabilir, ancak dikkatli bir gözle bakıldığında çeşitli faktörlerden yapay bir tepe olduğunu fark etmek sadece gözlemle dahi çok da uzun sürmeyebilir. Kavramın etimolojisi açıklanırken hep Öy/Üy (ev) sözcüğü üzerinden gidilmiştir ve muhtemelen yanlış bir yaklaşım da değildir. Ancak asıl kökeni *Üymek* (üst üste yığmak) fiilinde aramak gerekir.

1755– **Höz:** Kelime gerçekte Türkçe'deki "Söz" kavramının farklı bir söyleyiş biçimidir. Anlam farklılaşarak "Hece" kavramı karşılığında kullanılır olduğu için orijinal söyleyiş korunmuştur. "Öz" (temel unsur) içeriği ile de uyumludur.

1756– **Hözde:** Türkçe'deki "Sözde" (güya) kavramının birebir aynısıdır.

1757– **Hözdemek:** Kekelemek ve Hecelemek anlamları bulunur. İki mananın birbirine benzetilmesi söz konusudur. *Höz/Söz* kökünden türemiştir.

1758– **Hubulgan:** Moğolca etkisi altındaki bir sözcüktür. Türkçe "Kabulgan" kavramı şekil değiştirme manası taşır. Türkçe *Kab/Kap* kökünden türemiş olup *Kabuk* sözcüğü ile de ilişkilidir. Moğolca'ya kadar *Kubulgan* ara formu üzerinden ulaşmış olmalıdır. Ancak burada sözcük şekil değiştirme işlemini değil şekil değiştirdiğine inanılan bir varlığı göstermektedir. *Kabulmak* ve *Kabulgamak (Hubulmak* ve *Hubulgamak)* fiilleri şekil değiştirmek, kılık değiştirmek, tebdili kıyafet etmek anlamlarına gelir. İlginç bir örnek vermek gerekirse; Yarasa adam, Örümcek adam, Süpermen gibi popüler kültüre ait kahramanların kılık değiştirmeleri tam olarak bu kavrama örnek teşkil etmektedirler ve herhalde bundan daha güzel bir fiil ile de ifade edilemezler.

1759– **Huğanga:** "Kuşkonmaz" bitkisi anlamındaki sözcük *Suğanga* kelimesinin farklı bir lehçedeki söyleniş biçimidir. Ancak diğer lehçedeki *Suğanga* söylenişindeki kelime "Pırasa" manası taşımaktadır. Her iki sözcüğün de Anadolu Türkçesi ile asıl bağlantısı *Soğan* kavramıdır. Dikkat edildiğinde her ikisinin de soğansı köklü ve yeşil soğan gibi uzun dalları olan bitkiler olduğu görülür.

1760– **Hulgamak:** Hırsızlık yapmak, çalmak anlamındaki sözcüğün birkaç biçimde açıklanması mümkündür ve ses dönüşümlerinin ilginç bir biçimde son derece esnek bir yerinde durmaktadır. *Kulgamak/Kolgamak* dönüşümü ile kolunu, elini kullanmak, başkasının malına el uzatmak biçiminde izah edilebilir. *Hulgamak/Sulgamak/Çulgamak* dönüşümü üzerinden *Çulma/Çalmak* (hırsızlık yapmak) fiiline kadar uzanan bir bağlantı kurulabilir. Bundan başka zorlama sayılabilecek başka ilişkiler de dikkate alınabilir. Örneğin *Ulgamak/Ilgamak* bağlantısıyla talan etmek anlamına ulaşılır.

1761– **Hulgana:** Bozkır faresi manasındaki kelimenin *Hulgamak* fiili üzerinden hırsızlık yapan canlı içeriği bulunmaktadır. Farelerin evlerrdeki yiyecekleri çalmalarından kaynaklanan bir benzetme vardır.

1762– **Huna:** Kulaksız koyun anlamındaki kelimenin *Kuna* söylenişi de vardır. Bu söylenişte "Buzağı" veya "Dana" içeriğine de rastlanmıştır. Eski kayıtlarda ise "Erkek geyik" açıklaması da bulunmaktadır. *Hun/Kun* kelimesinin ise Eski Türkçe'de koyun manası taşıdığı bilinmektedir.

1763– **Hunar:** Elbise manası ile izah edilmiş olan sözcüğün etimolojisi netleştirilememiştir. Bütünüyle kişisel bir yorum olarak, doğruluğu konusunda kesinlik iddia etmeden *Hun* (koyun) kavramı ile ilişkili olma ihtimali bulunduğu söylenebilir. Bu durumda ise yünden yapılmış giysi, koyun postu pelerin, yünden yapılmış kürk olarak anlaşılabilir.

1764– **Hunda:** Çuval olarak açıklanan kelimenin etimolojisi ne değildir. Kesin olmasa da *Hun* (koyun) kavramı ile ilişkili olma ihtimali dahilinde koyun postundan yapılmış çuval anlamına ulaşılabilir.

1765– **Huraldamak:** Celse yapmak, meclis toplamak olarak açıklanan kelimenin Türkçe'ye *Hurallamak* olarak aktarılması da mümkündür. Kelimenin Türkçe "Kural" kavramı ile bağlantısı da dikkate alındığında anlamın yasamak (kanun koymak, taknin etmek) veya yasama toplantısı yapmak şeklinde genişletilmesi de mümkündür.

1766– **Hurbay:** Sıkma börek manası taşıyan kelimenin *Hurmay* şeklinde söylenişi de mevcuttur. Yine bir tür sıkma hamur işi olan Kalburabastı tatlısının İçanadolu Bölgesi'nde *Hurma* adıyla tanınıyor olması da bu kavramla alakalıdır.

1767– **Hurçak:** Kemer manasındaki sözcüğün *Kurçak/Kurşak* söylenişleri de bulunmaktadır. Bu mana ile ilgili olan türev sözcüklerde de aynı ses dönüşümleri görülmektedir.

1768– **Hurlamak:** Bandajlamak, sargı sarmak manasındaki kelimenin şişmanlamak anlamı da vardır.

1769– **Hurmak:** Ses dönüşümleri ile Türkiye Türkçesi'ndeki *Ürümek* fiili ile bağlantılıdır.

1770– **Hurt:** Solucan manasındaki *Kurt* sözcüğünün farklı bir söylenişi olduğu çok açıktır.

1771– **Husmak:** "Kusmak" (dışarı atmak) fiili ile olan bağlantısı çok açık olup, "K/H" dönüşümü ile aynı sözcüğün değişik bir söyleniş biçiminden ibaret olduğu görülmektedir. Fakat anlam son derece özgünleştiği için orijinal biçim ile aktarılmıştır. Hastalık döküntüsü olmak, hastalıktan dolayı vücutta kabarıklıklar ve kızarıklıklar meydana gelmesi demektir.

1772– **Husunç:** "Traş" anlamına gelen kelime asıl dilde "Husun" olarak yer almaktadır. *Husunmak* (traş olmak) fiilinden türeyen sözcüğün sonuna, Türkçe ses/anlam uyumu açısından "Ç" sesi eklenmesi uygun bulunmuştur.

1773– **Husunmak:** "Traş olmak" manasındaki sözcüğün S/Ş dönüşümü ile *Huşunmak* olarak aktarılmasının uygun olup olmadığı değerlendirilmelidir. Ancak daha mantıklı görünen aynı zamanda "H" türemesi ile *Uşanmak* (ufalanmak) fiilinden türemiş olma ihtimalidir.

1774– **Husutmak:** "Traş etmek" manasındaki sözcüğün S/Ş dönüşümü ile *Huşutmak* olarak aktarılmasının uygun olup olmadığı değerlendirilmelidir. "H" türemesi ile *Uşatmak* (ufalamak) fiilinden türemiş olma ihtimali de dikkate alınmalıdır.

1775– **Husur:** Anadolu Türkçesi'ndeki *Kısır* (çocuğu olmayan) kelimesinin ses dönüşümleri ile farklılaşmış bir biçimidir.

1776– **Huşunmak:** "H" harfi türemesi ile *Uşmak*/*Uşamak* (ufalamak) fiilinden türemiş olma ihtimali yüksektir. Bu nedenle *Uşunmak* biçimiyle aktarılması da mümkün görünmektedir.

1777– **Huşunmak:** "H" düşmesi ile *Uşuntu* olarak aktarılması da mümkündür.

1778– **Hutag:** Kutsallık, kudsiyet, mukaddeslik anlamlarındaki kelimenin "K/H" dönüşümü ile *Kut* sözcüğünden türemiş olduğu açıkça bellidir.

1779– **Huvalamak:** *Huvalamak/Uvalamak/Ufalamak* dönüşümünden anlaşılacağı üzere ezmek şeklinde verilen mana parçalamak, kırmak, bölmek şeklinde netleştirilmelidir.

1780– **Huvasan:** Kaynaklarda verilen bilgilere göre Çince kökenli bir kelime olup "Rahip" demektir. İki farklı lehçede "Huvasan" (rahip) ve "Hüvesen" (rahibe) sözcüklerine rastlanmıştır. Ancak bu anlam ve ses farklılaşmalarının Türkçe'ye geçtikten sonra mı ortaya çıktığı yoksa Çince'de de bulunup bulunmadığı netleştirilememiştir. Araştırılması gerekmektedir.

1781– **Huyma:** Derme çatma kulübe manası taşıyan sözcüğün Anadolu'daki *Hayma* (gölgelik, tente) kavramı ile alakası vardır.

1782– **Huyuk:** Canavar demektir. *Guyuk* söylenişi de yaygındır. *Hoyuk* sözcüğü Anadolu halk ağzında bostan / tarla korkuluğu anlamına gelir.

1783– **Hüvesen:** Çince kökenli olup "Rahibe" demektir. Ayrıntılı açıklama için *Bkz. Huvasan* ("Rahip") maddesi.

1784– **Hüzmek:** Türkçe *Süzmek* fiilinin farklı bir söyleniş biçimi olduğu açıktır. "H/S" dönüşümü görülmektedir. Türev sözcükler için de aynı dönüşüm vardır. "H" sesi düşmesi ile ortaya çıkan *Üzmek* fiilinin ise Anadolu Türkçesi'nde "İnceltmek" (kalınlığını, koyuluğunu azaltmak) anlamı da bulunur.

1785– **Içanmak:** *Iç/İç* kökü ile bağlantısı kurulduğunda kendi içine (vicdanına) göre davranmak anlamına da ulaşılır. Ancak dikkat etmek, ihtimam göstermek manası büyük olasılıkla *Açanmak* şeklinde de Türkçe'ye aktarılabilecek olan bir fiilden dönüşümle ortaya çıkmıştır.

1786– **Içkınmak:** “Müptela olmak” manasındaki sözcüğün *Işkınmak* söylenişi de vardır. Serbest kalmak, azad olmak, kaçmak, kurtulmak anlamı ise *Izkınmak* fiilinden dönüştüğü için bahsi geçen başlık altında değerlendirilmiştir. Bundan başka “Mütehayyir olmak” (şaşırmak) anlamına da rastlanmıştır. *Içkıvaz/Işkıvaz* kavramı da “Müptela” anlamına gelir.

1787– **Içlak:** Astar demektir. *Iç/İç* kökünden türemiştir, bir şeyin içinde bulunan veya içte yer alan manasını ihtiva eder. Burada elbisenin içinde yer alan kısım anlamına gelir.

1788– **Içtan:** “Külot” veya “İç çamaşırı” manası taşıyan sözcük orijin dilde *Iştan* biçiminde yer alır. *Iç/İç* kökünden “Ç/Ş” dönüşümü ile içe giyilen giysi demektir.

1789– **Içtanmak:** İç çamaşırı giyinmek anlamındaki kelime orijin dilde *Iştanmak* biçiminde yer alır. *Iç/İç* kökünden “Ç/Ş” dönüşümü ile ortaya çıktığı için bu biçim tercih edilmiştir.

1790– **Idağ:** Muhafaza, koruma manasındaki sözcüğün orijinali “Ida” biçimindedir. Türkçe ses uyumu açısından daha uygun olduğu kanaatiyle bu şekilde aktarılmıştır. Aynı açıklama *Idaçı > Idağçı* dönüşümü için de geçerlidir.

1791– **Idalamak:** Köpeği kışkılamak (başkasının üzerine saldırtmak) olarak verilen mana aslında etkin değil edilgin bir içeriğe sahiptir. Doğru açıklama gerçekte kişinin kendini koruması için köpeğini harekete geçirmesi şeklindedir. Yani yapılan bir saldırıyı savuşturma amacı bulunmaktadır. Ayrıca *Italamak/İtelemek* bağlantısı ile ileri sürmek içeriği de mevcuttur. *Iyıta/İyite* sözcüğü de *İt* (köpek) kavramı ile doğrudan bağlantılı olup *Iytalamak/Iydalamak* biçimi de köpeği saldırtmak veya köpeğin dalamasını/talamasını (saldırarak ısırmasını) sağlamak içeriğini barındırır.

1792– **Idanmak:** Uzaklaşmak manası taşıyan kelimeni *Itanmak* biçimi de mevcuttur.

1793– **Idarmak:** Uzaklaştırmak manası taşıyan kelimeni *Itarmak* biçimi de mevcuttur.

1794– **Idığan:** Azad edilerek doğaya salınmış hayvan demektir. Dinsel bir amaçla başıboş bırakma şeklinde gerçekleşen kurban. *Itığan* olarak da söylenir. Böylesi hayvanlar Türk kültüründe çoğu zaman doğuya doğru sürülür ve genellikle üzerine bir işâret koyulur. (Eski Araplarda bu işâret koyma çoğu zaman hayvanın kulağını yarma şeklinde gerçekleştirilirdi.) Bu şekilde salının hayvana bir daha kimse elini süremez. Bâzen de bu salıverme şarta bağlanır. Meselâ, tıpkı adak kavramında olduğu gibi herhangi bir dilek gerçekleşirse salınması öngörülürdü. Kuran-ı Kerim’de Maide Sûresi - 103. âyette bu kavramın Arapça’daki (uygulama açısından) yaklaşık karşılığı olan tâbirlerden (Bahîre, Sâibe, Vesîle) bahsedilerek hayvanların bu ve benzeri biçimlerde doğaya salınması anlayışı yasaklanmıştır. Tefsirlerde eski Arap geleneğinde özellikle develerin; “Sırtı korundu,” denilerek azat edildiği söylenmektedir. Ayrıca belirli sayıda doğum yapan veya yavru veren hayvanların salındığı da tarihsel bilgiler arasındadır. *Idık/Idığ/Idıga/Idıka* sözcükleri “Azad kurbanı” anlamına gelir.

1795– **Iğaç:** *Ağaç* sözcüğünün farklılaşmış bir söyleniş biçimi olduğu çok barizdir. Ancak manada da bir kayma veya daralma olduğu görüldüğünden alıntılanması uygun görülmüştür.

1796– **Iğalamak:** *Ivalamak* söylenişi de mevcut olan sözcüğün Türkçe *Ovalamak* fiili ile bağlantısı bulunur. Fakat anlam kayması ile "Cilalamak" içeriği ortaya çıktığı için orijinal biçim tercih edilmiştir. Türev olarak *Iğalanmak/Ivalanmak* (Cilalanmak) fiilinde de aynı anlam ve ses ilişkileri mevcuttur.

1797– **Iğar:** İlginç bir dönüşümle Türkçe "Ağır" kelimesinin ünlü harflerinin yer değiştirdiği görülür *(Ağır > Ağar > Iğar).* Aynı zamanda bir anlam kayması da mevcuttur ve "Kıymetli" içeriği baskın hale gelmiştir.

1798– **Iğıldamak:** Yavaşça akmak manasındaki kelimenin su için hafifçe dalgalanarak akmak içeriğinin bulunduğu da anlaşılmaktadır. Ses dönüşümleri ile *Uğuldamak* bağlantısı üzerinden şırıldayarak akmak manasına geldiği de görülür.

1799– **Iğınmak:** *Ikınmak/Igınmak/Iğınmak/Iyınmak* dönüşümü ile dört farklı biçim de aynı manaya sahiptir. Anadolu Türkçesi'nde *Ikınmak* biçimi kullanılmaktadır.

1800– **Iğırçamak:** Yaylanmak, salınmak anlamları bulunur. Bunun dışında yaydan titreşim sesi çıkmak içeriği de mevcuttur. *Iğırçamak/Inğırçamak/Iňırçamak/Inırçamak* dönüşümü ile *Inırçamak* fiilinin hayvanın sırtına binmek manası arasındaki bağlantı at veya eşek gibi hayvanlara binmek isteyen kişinin bacakları üzerinde yaylanma hareketi yapması nedeniyledir.

1801– **Iğırçatmak:** Yaylandırmak, salındırmak manaları vardır. Ayrıca bir yaydan titreşim sesi çıkartmak, gıcırdatma anlamını da ihtiva eder. Bu anlamların tamamı yaylı çalgılarla uyumlu olup kolun yaptığı yaylanma hareketi ve enstrümanın çıkardığı sesi de içerir. Bu nedenle keman çalmak veya yaylı çalgı çalmak manasında da kullanılır.

1802– **Iğırdamak:** Gıcırdamak, yay sesi çıkarmak, (metal için) ses çıkarmak, gıcırdayarak sallanmak, gıcırdayarak hareket etmek manası da vardır. Örneğin kapının gıcırdayarak açılması veya kapanması gibi. *Iğırdamak/Inğırdamak/Iňırdamak/Inırdamak* fiilleri benzer manalara sahiptirler.

1803– **Iğırmak:** Aydınlanmak, gün doğmak içeriğine sahip olan sözcük *Ağarmak* kavramının farklı bir söylenişinden ibarettir.

1804– **Iğışmak:** Tur atmak, gezinmek olarak açıklanan sözcük *Ağışmak* sözcüğü ile de bağlantılıdır. *Ağ/Iğ* kökünden ağ oluşmak veya ağ örer gibi dönmek manasını ihtiva eder.

1805– **Iğlamak:** Türkiye Türkçesi'ndeki *Ağlamak* fiilinden yalnızca çok küçük bir ses farkı ile ayrıştığı çok açıkça görülmekte olan fiilin "Feryat etmek" veya "Figan etmek" manası vardır.

1806– **Iğlınmak:** Aynı manadaki *Ağlınmak* fiilinin bir varyantı olarak görülür. Salınmak manasındaki sözcüğün salınarak ağlamak içeriği de bulunmaktadır.

1807– **Iğşak:** Orijinali *Iğışak* şeklindedir. Sözcüğün ortasındaki "I" sesinin söyleyişte kaybolması nedeniyle bu biçimde aktarılması tercih edilmiştir. *Iğışak/Ağışak/Ağşak/Ağçak* dönüşümünden de

görüleceği üzere kavram doğrudan *Ağ* sözcüğü ile alakalıdır. Türemiş olduğu *Iğışmak* fiili de tur atmak, gezinmek, ağ oluşmak içeriklerini barındırır.

1808– **Ijkırmak:** "Islık çalmak" manasındaki sözcüğün Anadolu Türkçesi'ne *Işkırmak* olarak aktarılması da mümkündür. *Iskırmak* (düdük çalmak) fiili ile de yakından bağlantılıdır. Benzer şekilde *Ijkırık* (ıslık) kelimesi de *Işkırık* olarak aktarılabilir.

1809– **Ikmak:** İlginç anlam değişimlerinden birinin görüldüğü bir sözcüktür. *Ihmak/Ikmak* fiili aslında büyükbaş hayvanların (özellikle de devenin) çökmesi demektir. Ancak burada görülen "Süt sağmak" manası tamamen fiilin süt sağan insanın sağım yapabilmesi için hayvanın bacakları arasına yakın bir konumda yere çökmesi anlamında kullanılmasından kaynaklanmaktadır. Yani bu kullanımda yere çöken kişi hayvan değildir insandır.

1810– **Ilamak:** *İle/Ila* kökünden türeyen fiil iki şeyin arasında rabıta kurmak, iletişimi sağlamak demektir. *Ulamak* fiili ile de bağlantılı görünmektedir.

1811– **Ilçınmak:** Hoppalık etmek, hafifmeşrep davranışlar sergilemek anlamına sahip olan sözcüğün *Yılçınmak* söylenişi de vardır ve *Yılışmak* fiili ile kökensel olarak doğrudan bağlantılıdır.

1812– **Ildam:** Hız, sürat anlamındaki kelimenin *İldem* söylenişi de vardır ve anlam "Acele" şeklinde küçük bir kaymaya uğramıştır. Aynı şekilde *Ildamak/İldemek* (sürat yapmak > acele etmek) ve *Ildanmak/İldenmek* (hızlanmak > telaşlanmak) dönüşümleri de mevcuttur.

1813– **Ildırış:** Parıltı, ışıltı demek olan kelimenin *Yıldırış* söylenişinin *Yıldırım* kavramı ile bağlantısı çok nettir.

1814– **Ildırmak:** Tıpkı aynı manayı içerdiği "Parlamak" fiilinin hem ışığı artmak hem de mecazen birdenbire hiddetlenmek demek olduğu gibi bu kavramda aynı iki anlamı bünyesinde barındırır.

1815– **Ilganus:** Farklı şivelerde değişik büyük tatlısu balık türleri için kullanılan bir kelimedir. *Ilga/Yılga/Jılga* kelimesi nehir manası taşır. Ayrıca sözcüğün kökeninde hızlı hareket içeriği bulunur. Daha sonradan nadiren de olsa bazı ağızlarda "Yunus balığı" manasında da kullanılır olmuştur.

1816– **Ilımdama:** "İtidal" anlamı taşıyan kelimenin *Ilımlama* olarak aktarılması da uygun olabilir. Aynı durum sözcüğün fiil hali olan *Ilımdamak/Ilımlamak* için de geçerlidir.

1817– **Ilıngaç:** Salıncak manasındaki kelimenin *Iğlıngaç* biçimi de mevcuttur ve manayı daha doğru karşılamaktadır (*Ağlınmak/Iğlınmak* fiil bağlantısıyla). Fakat söyleyiş kolaylığı açısından *Ilıngaç* daha uygundur.

1818– **Ilız:** "Zayıf" manasındaki kelime *Ilız/Yılız/Jılız* dönüşümü ile Anadolu Türkçesi'ndeki *Cılız* kavramına bağlanır. Sözcüğün *İliz* söylenişi de mevcuttur.

1819– **Ilkım:** "Serap" demek olan sözcüğün Türkçe'deki *Alkım* (gökkuşağı) sözcüğü ile bağlantılı olduğu görülmektedir. Her iki kavramın ortak yönü doğal olarak oluşan geçici birer görüntü (bir tür yanılsama) olmalarıdır.

1820– **Ilma:** "Vahiy" manasındaki sözcüğü *Almak* fiilinden *Alma > Ilma* dönüşümü ile ortaya çıkmış olması ihtimali yüksektir. Bu bağlamda alınan şey demektir. *Ilmak* (almak) fiili de yine vahiy almak içeriğinde de kullanılır. Ancak hem sözcüğün hem de fiil biçiminin Anadolu Türkçesi'ne uygunlukları net değildir.

1821– **Imızganmak:** Yarı uyur yarı uyanık bir halde veya uykudan uyanma esnasında anlaşılmaz biçimde konuşmak demektir.

1822– **Imızmak:** Hafiften hareketlenmek, kıpırdanmaya başlamak manasındaki kelimenin Anadolu'da şikayetlenmek, tadı kaçmak, (yemek için) bozulmak, oyunbozanlık etmek içeriklerine sahip olduğu görülür. *Imzımak* söylenişine de rastlanır. Ayrıca "I" sesi düşmesi ile *Mızmak* (oyunbozanlık etmek, mızıkçılık yapmak) fiiline dönüşmüş olması da büyük bir olasılıktır. En azından aralarında bir ilgi bulunduğu kesindir.

1823– **Imlaç:** *Im/İm* (işaret) kökünden türemiştir. "İşaret direği" veya "İşaret kazığı" demektir. Modern toplumda "Trafik tabelası / direği" manasında da kullanılır hale gelmiştir. Aynı kökten *(Im/İm/Him)* gelen *Himleç* (trafik lambası) ile de benzerlik taşıdığı için anlamın bu şekilde düzeltilmesi de mümkün olup, doğru bir değerlendirme yapılması gerekir.

1824– **Imlık:** *Im/İm* (işaret) kökünden türemiş olup "Ünlem işareti" manasına gelir. Ancak kavramın anlam genişlemesi yoluyla genel bir kavram olarak "İmla işareti" anlamında kullanılması da ihtimal dahilindedir.

1825– **Inam:** İman, itikat manasındaki *Inam* sözcüğünün *İnam* söylenişi de yaygındır. Bazı lehçelerde karşılaşılan yalnıza ilk hecedeki sesli harfin incelmesi durumu büyük ünlü uyumuna aykırı gibi görünse de bu sözcüklerin Türkçe olmadıkları anlamına kesinlikle gelmez.

1826– **Inamak:** Şehadet etmek, dine girmek anlamındaki sözcüğün *Onamak* kelimesi ile de etimolojik bağlantısı bulunmaktadır. *Ingamak* fiili ise başka bir lehçede "Tasdik etmek" anlamına gelmektedir. *İnamak* olarak da rastlanan kelimenin bazı lehçe ve şivelerde *İnemek* biçiminde kullanılıyor olması da sözcüğün bütün seslerinin incelebildiğini de göstermektedir.

1827– **Inanmak:** Türk dillerinin bazı lehçelerinde (örneğin Azerice'de) sıklıkla görülen ilk hecedeki "I" harfinin incelerek "İ" sesine dönüşmesi ancak büyük ünlü uyumuna aykırı olarak diğer hecelerdeki kalın seslerin olduğu gibi kalmasına zaman zaman rastlanır. Mesela Azerice "İldırım" kelimesi Türkçe "Yıldırım" sözcüğünün eşdeğeridir. Bu durumun Anadolu Türkçesi'ndeki en bariz örneği olan *İnanmak* fiili de *Inanmak* biçiminden dönüşmüştür. Bu gibi örnekler o kelimenin Türkçe olmadığı anlamına gelmeyeceği gibi, Türkçe kabul etmemek için de yeterli bir bahane değildir. Üstelik bazı lehçe ve şivelerde *İnenmek* biçiminde kullanılıyor olması da sözcüğün bütün seslerinin incelebildiğini de göstermektedir. Üstelik *Inanç/İnanç* sözcüğünün bir varyantı olan İnenç kelimesinin ibadet, ayin,

kurban gibi manaları da bulunmaktadır. *Izanmak/Işanmak/Ijanmak/İjenmek/İşenmek/İzenmek* ve *Inanmak/İnanmak/İnenmek/Ünenmek/Unanmak/Onanmak* fiil dizisi hep benzer ve bağlantalı manalar içermektedir.

1828– **Incalmak:** Türkçe *İncelmek* kelimesinin farklı bir söylenişidir.

1829– **Incamak:** *Incamak/İncemek* dönüşümüyle *İnce* kelimesi ile akrabadır. Rencide olmak demektir.

1830– **İnçamak:** Gamlanmak, hüzünlenmek manası ile verilen kelimenin inlemek, ah etmek içeriği de bulunmaktadır.

1831– **Indırmak:** Anadolu Türkçesi'ndeki "Harman kaldırmak" veya "Ürün kaldırmak" ve benzeri deyimlerdeki *"Kaldırmak"* kavramı tersine bir yaklaşımla *"Indırmak" (indirmek)* olarak kullanılmaktadır. Burada da ürünü harman yerine indirmek, samanlığa indirmek, ambara indirmek gibi yaklaşımlar geliştirilebilir. *Indırmak/Iňdırmak/Iğdırmak/Ağdırmak* biçimindeki bir gelişim çizgisi (aradaki bağlar zayıf da olsa) anlam içeriğinin alt üst etmek, havaya savurmak ile ilişkili olduğu tespitinin yapılmasını sağlayabilir.

1832– **Inır:** Orijin dilde *Ingır* olarak yer alan sözcük *Ingır/Iňır/Inır* dönüşümü ile aktarılmıştır. *Ingır/Angır* dönüşmesi üzerinden "Ang" (hayvan) kavramına da bağlanan kelime hayvanın sırtı olarak izah edilmiştir.

1833– **Inırçak:** Semer veya palan demek olan sözcüğün orijinali *Ingırçak* biçimindedir. *Ingır* (hayvan sırtı) kavramından türemiştir ve sırta koyulan şey demektir.

1834– **Inırçamak:** Hayvanın sırtına binmek anlamındaki kelimenin orijinali *Ingırçamak* biçimindedir. *Inırçamak/Iňırçamak/Inğırçamak/Iğırçamak* dönüşümü ile *Iğırçamak* (yaylanmak) fiiline bağlanır ki, at veya eşek gibi hayvanların sırtına binmek isteyen kişi bacakları üzerinde yaylanmaya benzer bir hareket yaptığı için bu ilişki bulunmaktadır.

1835– **Ipramak:** Korezyona uğramak (aşınmak) demek olan sözcüğün "Y" sesi düşmesiyle Türkiye Türkçesi'nde "Yıpranmak" fiili ile bağlantısı açıkça görülebilmektedir. Bu nedenle *Yıpramak* olarak aktarılması da mümkündür.

1836– **Ir:** Türkçe *Ir/Yır/Cır* kökü ses manası ile alakalı olduğunda birbirine sıkı sıkıya bağlı olup özellikle *Ir/Yır* kısmının Türkiye Türkçesi'nde farksızlaştığına sıklıkla şahit olunur. Bu kök ayrıca yansıma ses olarak "Hır" ve "Zır" kökleri ile bağlantılıdır. Görüldüğü üzere kelime kökünün de bir parçası olan *Ir/Yır* sözcükleri şarkı manası taşımaktadır.

1837– **Ira:** Aynı anlamı taşıdığı "Ara" (mesafe) kelimesi ile bağlantılıdır.

1838– **Irabakan:** "Irak" (uzak) ve "Bakmak" fiilinden oluşmuştur. İlk biçimi "Irağa bakan" olmalıdır.

1839– **Irabakmak:** “Irak” (uzak) sözcüğü ve “Bakmak” fiilinden oluşan bileşik bir kelimedir. İlk biçimi “Irağa bakmak” olmalıdır. “Ira” sözcüğünün karakter manası da dikkate alınırsa aslında karşısındaki kişinin karakterini inceleyerek yorum yapmak içeriği ortaya çıkar ki, falcılığın bilimsel olarak anlaşılabilir tek yönünü ifade etmektedir.

1840– **Irakay:** “Uzak” manasında kullanılan kelimenin orijinali *Iragay* şeklindedir. Benzer olarak *Iragaymak* (uzaklaşmak) fiili de *Irakaymak* olarak aktarılmıştır.

1841– **Iraklamak:** Uzağa bakmak, ufka doğru bakmak, gözleri uzaklara dalmak, dalıp gitmek (düşüncesiyle bulunduğu ortamdan uzaklaşmak), gözden uzaklaşmak, uzağa gitmek gibi manaları vardır.

1842– **Iraksamak:** Uzağı göremediği için ileriye bakarken gözleri kısılmak demektir.

1843– **Iraksanmak:** Gözleriyle uzaklara dalmak, dalıp gitmek (düşüncesiyle bulunduğu ortamdan uzaklaşmak), dalgınlaşmak, dalgın bakmak anlamlarına gelmektedir.

1844– **Iraksatmak:** Uzağı görebilmek için gözlerini kısarak bakmak şeklinde anlaşılmalıdır.

1845– **Iraktamak:** Kement atmak şeklinde izah edilen sözcük aslında daha genel bir mana ile uzağa bir şey atmak, fırlatmak olarak da anlaşılabilir. Bunun dışında uzaklara bakmak, ufka doğru bakmak anlamı da mevcuttur. “Bakış fırlatmak” deyimini karşıladığı da söylenebilir.

1846– **Iralgan:** “Hipermetrop” karşılığı ile verilen sözcük anlaşıldığı kadarıyla kavramı “uzağı görebilen” şeklinde tanımlamaktadır. (Böylece yakını göremeyen anlamı dolaylı olarak ortaya çıkmaktadır.)

1847– **Iralmak:** Başkasından huy kapmak, yeni huy edinmek, huy değiştirmek, karakteri değişmek manaları vardır. Ayrıca birisinden huylanmak ve bu nedenle o kişiden uzaklaşmak, arasına mesafe koymak içeriğine de sahiptir.

1848– **Irçamak:** Tartmak, çekmek, ağır gelmek içeriğine sahip olan kavramın “Sırıtmak” manası da vardır, ancak aynı anlamdaki *Irzamak* sözcüğünün farklı bir söylenişi olduğu için bu içeriğin bahsi geçen biçimde aktarılması daha uygun olacaktır (Ayrıca *Irzamak/Irsamak/Arsamak* dönüşümü de dikkate alınmalıdır).

1849– **Irçanmak:** Ağır konuşmak (kötü söz söylemek) manasındaki kelimenin *Arçanmak* (sataşmak, laf atmak) fiili ile de alakası vardır.

1850– **Irçmak:** “Sırıtmak” anlamındaki sözcük *Arsmak* (diş göstermek) fiili ile de alakalı durmaktadır.

1851– **Irgamak:** “Sarsmak” veya “Sallamak” manasındaki kelimenin “Sıkmak” anlamına da rastlanmıştır. Aslında ikinci anlam çok zayıf olmakla birlikte, ikisini birleştirmek daha doğru bir sonuca ulaştıracaktır. Böylece sıkıca tutarak sallamak, sıkarak sarsmak içeriğine ulaşılır. Örneğin ağaç için

dalından tutarak sallamak veya bir insanı kolundan ya da omuzlarından tutup sarsmak manasında kullanılır. Yine de ikinci mananın ön plana çıktığı örnekler de vardır. Örneğin *Irgak* (çamaşır mandal) sözcüğünde olduğu gibi.

1852– **Irgaşmak:** Asıl kaynaktaki açıklama "Boğuşmak" şeklindedir. Ancak tam olarak birbirini (kolundan, omzundan, boğazından) tutarak sarsmak anlamına gelir.

1853– **Irgın:** Anadolu Türkçesi'ndeki *Argın* (bitap, mecalsiz) kavramının farklı bir söylenişi gibi durmaktadır, en azından aralarında çok yakın bir bağlantı vardır. Ancak alıntının yapıldığı kaynakta "Hasta" şeklinde tek bir izahat vardır. Dolayısıyla anlamda az da olsa bir farklılaşma vardır. Fiil hali olan Irgınmak (hastalanmak) kelimesinin de *Argınmak* (bitap düşmek) fiili alakalı olduğu anlaşılmaktadır.

1854– **Irık:** "Kehanet" manası taşıyan kelimenin eski kaynaklarda *Irk* söylenişi daha yaygındır. Arapça "Irk" (soy) kavramı ile ses benzerliğinden öte hiçbir alakası olmadığını söylemeye dahi gerek yoktur aslında. Türkçe *Ir/Yır* kökünden türemiştir.

1855– **Irım:** Kehanet manası taşıyan sözcüğün *Iram* söylenişi de vardır, ancak yaygın değildir. Benzer şekilde *Irımçı/Iramçı* (kahin) ve *Irımçılamak/Iramçılamak* (kehanette bulunmak) dönüşümleri de bulunmaktadır.

1856– **Irkıl:** Kelime anlamı olarak ele alındığında falcı veya kahin demektir. Mitolojide ise bu adı taşıyan bir kişilik bulunur. Irkıl Ata kamların (şamanların) atası olarak kabul edilir. İnanışa göre o yeryüzündeki ilk şamandır. Türk kam törenlerinin ilk oluşturucusu olarak da bilinir. Gelecekten ve geçmişten haber verir. Anlatıldığına göre o kadar güçlüdür ki, bir gün bu durumun farkına varan Tanrı onu yanına çağırtarak kendisine boyun eğmesini ister. O ise hiçbir yüce güç tanımadığını ve yaptıklarının kendi gücüyle olduğunu söyleyerek Tanrı'ya karşı saygısızlık yapar. Tanrı bunun üzerine, Irkıl'ı ateşe attırarak yaktırır. Onun yandığı bu ateş gelecekte doğacak olan diğer kamların ruhlarını oluşturur. Adı Oğuz Şecerelerinde (soy kütüklerinde) "Irkıl Hoca" olarak yer alır.

1857– **Irkmak:** Fal bakmak, kehanet etmek, şamanlık yapmak, şaman ayini yapmak gibi birbiri ile bağlantılı pek çok manası vardır. Bunların çok büyük bir kısmı "Gaipten haber vermek" olarak özetlenebilir. Bundan başka "Şaman dansı yapmak" anlamına *Irkımak* biçimi ile rastlanmıştır, fakat sözcüğün ortasındaki "I" sesi Anadolu Türkçesi'nde söyleyişte etkisiz kalmaktadır ve bu nedenle bu başlık altında verilmesi uygun bulunmuştur.

1858– **Irlamak:** İspiyonlamak, ihbar etmek, jurnallemek manasındaki kelimenin şarkı söylemek içeriği de mevcuttur ancak bu mana *Yırlamak* başlığında verilmiştir. Ninni söylemek veya ninni söyleyerek beşik sallamak, başka bir kaynakta ise ilahi söylemek anlamlarına da rastlanmıştır.

1859– **Irlaşmak:** Anadolu'daki *Hırlaşmak* (sataşmak, laf atışmak, dalaşmak, ağız dalaşı yapmak) sözcüğünün farklı bir söylenişi olarak görünmektedir.

1860– **Isar:** Menkul (taşınır) anlamına gelen kavram "Ismak" (nakletmek, sevketmek) fiilinden türemiştir.

1861– **Isarmak:** Korumak şeklindeki izahat yeterli değildir. *Is* (sahip) kökünden türediği için bir yeri sahiplenerek korumak ve bu amaçla karşı tarafı korkutmak biçimindeki açıklama daha doğru olacaktır. Örneğin köpeğin bir yeri sahiplenmesi ve bunun için yabancılara saldırması bu fiille anlatılır. Bu bağlamda mananın ikinci kısmı "Diş göstermek" deyimini hem gerçek hem de mecazi anlamı ile karşılar ki, *Isırmak* fiili ile olan bağlantısı da bu durumu netleştirir.

1862– **Isıdam:** Isı (sıcaklık) ve Dam (çatı, oda) kavramlarından oluşan bileşik bir kelimedir.

1863– **Isık:** "Hararet" manasındaki sözcüğün *Issık* söylenişi de vardır. Ayrıca sıcaktan mayışmış içeriği de bulunmaktadır. Yanık izi veya kızgın damga izi (dağlama izi) içeriği de mevcuttur.

1864– **Isıyah:** Baharda doğanın yenilenmesini, gücün çoğalmasını gösteren ve bereketi simgeleyen bir bayramdır. Daire şeklinde toplanılıp kımız içilir ve meydanda yakılan odunun üzerinden atlanır. Daire şeklinde yapılan bu şenlikler halayı çağrıştırmaktadır. Yakutlara göre ilk ata olan *"Elley"*, başlatıcısı olduğu bu bayramı kendi yurdunda kutlamıştır. Kelime kökündeki anlam Isınma/Isıtma vakti demektir. Mevsimsel döngülere bağlı sıcaklık değişikliklerini akla getirecek biçimde *Isı* kökünden türemiştir ve *Isınmak* fiili ile bağlantılıdır.

1865– **Iska:** *Ismak* (nakletmek, sevketmek, hareket ettirmek) fiili ile aynı kökten gelir. Kelimenin "Kelle soğan" manası da vardır.

1866– **Iskımak:** Değişik lehçe ve şivelerde ıslık çalmak, düdük çalmak, flüt çalmak, fısıldamak, fısıltılı konuşmak anlamlarını barındıran kelimenin *Iskımak/Izkımak/Ijkımak/Işkımak* biçimlerinde söylendiği görülür. Ayrıca *Işkımak/Içkımak/Hıçkımak* dönüşümü ile göğüsten ses çıkarmak içeriğine bağlanır. Bu manalar ile bağlantılı olmak kaydıyla türev sözcükler için de aynı ses dönüşümleri geçerlidir.

1867– **Iskınmak:** Hırıltıyla solumak manasındaki kelimenin burnu tıkandığı için ağzından solumak anlamı da bulunmaktadır. Burada da tıkalı olan burundan veya sürekli ağızdan solunduğu için boğazdan hırıltılı bir ses duyulması söz konusudur.

1868– **Iskır:** Düdük anlamı taşıyan kelimeni *Işkır* söylenişi de mevcuttur. *Ijkır* (ıslık) kavramı ile de alakalıdır.

1869– **Iskıran:** Hamur kesme demiri olarak izah edilmiş olan sözcüğünü *Iskaran* biçimine de rastlanmıştır.

1870– **Iskırmak:** Sözcüğün "Islık çalmak" ve "Düdük çalmak" şeklinde iki anlamına rastlanmıştır. Gerçekte ise anlam tek olup (ıslık çalmak) aslında burada ilginç bir algı oyunu vardır. Üflendiğinde ıslığı çalan düdük olmaktadır. *Ijkırmak/Işkırmak* (ıslık çalmak) fiili ile de doğrudan ilişkilidir.

1871– **Ismak:** Nakletmek, sevketmek, irsal etmek demektir. Başka bir lehçede *Izmak* söylenişinde sürgün etmek, sürgüne göndermek içeriğine de rastlanmıştır.

1872– **Ismarış:** "Şipariş" manasındaki sözcüğe Anadolu'da *Ismarıç* olarak rastlanır.

1873– **Isot:** Isı (sıcaklık) ve Ot sözcüklerinin bileşiminden oluşmuştur. Kelimeler kaynaşırken aradaki "I" sesi düşmüştür. Acı biber anlamı taşımaktadır. İlk biçiminin "Isığ-ot" olması da muhtemeldir.

1874– **Istamak:** *Is/İs* kökünden türemiştir. "İs çıkarmak" içeriğine sahiptir ve Türkçe'ye *İslemek* olarak aktarılması da mümkündür.

1875– **Istatma:** *Is/İs* kökünden türemiştir. "İs (duman) çıkaran şey" demektir. Türkçe'ye *İsletme* olarak aktarılması da mümkün olmakla birlikte orijinal biçim daha uygun bulunmuştur. Sigara içmek, duman tüttürmek anlamına sahip olan *Istatmak* fiili de yine ses dönüşümleriyle Türkiye Türkçesi'ndeki *İsletmek* sözcüğünün eşdeğeridir.

1876– **Işan:** Gaye, hedef, amaç anlamı *Işanmak* (itimat etmek, iman etmek) fiilinden kaynaklanır ve inanılan, iman edilen gaye yani "Ülkü" demektir. "Şafak" manası ise *Işımak* fiili ile alakalıdır. Mecazi olarak gece karanlığında ulaşılmak istenen sabah manası iki içeriği birbirine bağlar.

1877– **Işandırmak:** Güvence vermek, güvendirmek, teminat vermek, kefil olmak, garanti vermek gibi anlamları bulunmaktadır. Bunun dışında ikna etmek manasında da kullanıldığı görülür.

1878– **Işanmak:** Güvenmek, emin olmak, inanmak, iman etmek gibi anlamları bulunmaktadır. Bunun dışında ikna olmak manasında da kullanıldığı görülür. Sözcüğün *İşenmek* söylenişi de bulunur.

1879– **Işarmak:** Kelimenin "Tebessüm etmek" manası *Izarmak* fiilinden dönüşümle ortaya çıktığı için bu maddede değerlendirilmiştir.

1880– **Işınlamak:** Bilim-kurgu filmleri sayesinde Türkiye Türkçesi'nin söz varlığına katılmış olan muhteşem bir kavramdır. Ancak maalesef neredeyse tüm kaynaklarda sözcüğün "Teleportasyon" (ışık hızında yolculuk) manası eksik bırakılmaktadır. Bu nedenle sözlükte yer verilmesi uygun görülmüştür.

1881– **Işlaç:** "Projektör" manasındaki sözcük *Işılaç* biçiminde de telafuz edilmektedir.

1882– **Işnar:** "Fosfor" anlamındaki kelimenin orijinali *Işınar* şeklindedir.

1883– **Iy:** Anadolu Türkçesi'ndeki "Ay!" ünleminin değişik bir söylenişidir.

1884– **Iyığ:** Türk mitolojisindeki iyi ruhları tanımlamakta kullanılan "Ayığ" kavramı ile hem biçimsel hem de anlam açısından bağlantılı görünmektedir. Sözcüğün mukaddes varlık içeriği bulunmaktadır.

1885– **Iyık:** Kelimenin "Hafta" anlamı *Iy/Ay* kökünden türemiş olup ay'ın bölümü, ay'ı oluşturan parça içeriğine sahiptir. Ayrıca birbirinden ve ilk anlamdan oldukça farklı ve bağlantısız görünen "Mukaddes" ve "Omuz" anlamlarına da rastlanmıştır.

1886– **Iylamak:** "Feryad etmek" manası taşıyan kelime *Iylamak/Iğlamak/Ağlamak* dönüşümü ile Türkçe *Ağlamak* kavramına bağlanır. Ayrıca "Koklamak" içeriği de bulunmaktadır.

1887– **Iyşak:** Hediye, armağan anlamındaki kelime kaynak dilde *Iyışak* olarak yer almaktadır.

1888– **Izalanmak:** "Alay edilip gülünmek" içeriğini barındıran kelimenin kaynaklarda "Hiddetlenmek" manasına da rastlanmıştır.

1889– **Izanmak:** Kefil olmak (başkasının borcunu silsile yoluyla üzerine almak) olarak izah edilen kavram "Is" (sahip) kavramı üzerinden *Isanmak* (sahiplenmek) fiili ile alakalıdır. Ayrıca *Işanmak* (itimat etmek) sözcüğü ile de bağlantılı görünmektedir.

1890– **Izargan:** "Sırıtkan" (dişini göstererek gülen) manasına sahip olan kelime "Mütebessim" anlamında da kullanılır. Asıl kaynakta *Işargan* olarak geçen sözcüğün ses dönüşümleri ve bağlantılı kavramlarla anlam içerikleri dikkate alındığında "Ş/Z" dönüşümü ile aktarılması gerektiği kanaatine ulaşılmıştır. *Isırmak* fiil ile de uzaktan ilişkili bulunmaktadır.

1891– **Izarmak:** "Sırıtmak" (dişini göstererek gülmek) anlamındaki kelime "Tebessüm etmek" içeriği ile de kullanılır. *Isarmak* biçiminde söylendiği de görülür. Asıl kaynakta *Işarmak* olarak geçer. Sözcüğün yakın konumdaki sessiz harflerin yer değiştirmesi sonucu *Irzamak/Irsamak/Irçamak* biçimleri de mevcuttur.

1892– **Izgar:** Ayaz (yakıcı soğuk) manası taşıyan sözcüğün Türkçe'ye Azgar olarak aktarılmasının doğru olup olmayacağına karar verilememiştir. Is/Iz kökünden türemiş görünmekle birlikte Isı sözcüğü ile olan alakasını netleştirmek için de yeterli bağlantı bulunamamıştır.

1893– **Izgış:** "Polemik" veya "Nifak" anlamlarını içeren kelimenin Türkçe'ye *Azgış* olarak taşınması da mümkün görünmektedir. Aynı durum sözcüğün fiil hali olan *Izgışmak* (polemiğe girmek, ağız dalaşı yapmak) için de geçerli olup *Azgışmak* biçiminde aktarılabilir. Türev kavramlar için de aynı dönüşüm geçerlidir. Kelime kökü *Is/Iz* ise sıcaklık ve hararet bildirmekte olup buradan hareketle sözcük insanların aralarının kızgınlaşması, ortamın ısınması anlamlarını ihtiva etmektedir.

1894– **Izırak:** "I" sesi düşmesi ile *Izrak* biçiminde aktarılması da Anadolu Türkçesi'ne aynı derece uygundur.

1895– **Izırga:** Farklı pek çok lehçe ve şivede "I" sesi düşmesi ile *Zırga/Sırga* biçimlerinde görülür. Küpe manası taşımaktadır.

1896– **Izkınmak:** Serbest kalmak, azad olmak, bağlarından kurtulmak, özgür kalmak, firar etmek manalarını içerir. *Içkınmak/Iskınmak* söyleyişleri de vardır. *Is* (sahip) kelimesi üzerinden

değerlendirildiğinde ise sahipsiz kalmak, sahibinin elinden kaçıp kurtulmak anlamlarına ulaşılır. Türev sözcükler için de benzer anlam ilişkileri ve ses dönüşümleri geçerlidir.

1897– **İçdenet:** İç ve Denet (teftiş, kontrol) sözcüklerinin bileşik halidir.

1898– **İçenmek:** Küsmek manasındaki kelimenin itimat etmek, güvenmek içeriği *İşenmek/İjenmek* fiiline aktarılmıştır.

1899– **İçerge:** "Samimiyet" veya "Kemal" (içsel olgunluk) anlamındaki kelimenin *İçergi* söylenişi de bulunmaktadır, bu biçim "İç" ve "Ermek" kavramlarının bileşiminden oluştuğuna dair bir şüphe uyandırmıştır.

1900– **İçergen:** "Samimi" veya "Kamil" anlamındaki kelimenin *İçergin* söylenişi de bulunmaktadır.

1901– **İçetmek:** "Zimmetine geçirmek" anlamındaki sözcük "İç" ve "Etmek" kelimelerinin bileşiminden oluşmuş görünmektedir.

1902– **İçev:** "Apartman dairesi" anlamındaki sözcük "İç" ve "Ev" kelimelerinin bileşik halidir.

1903– **İçgermek:** Türkiye Türkçesi'ndeki *İçermek* fiilinin bir farklı ve önsel bir biçimidir.

1904– **İçkemek:** İçine çekmek manası hava ve sigara için kullanıldığı gibi pipetle / kamışla sıvıların emilmesini de ifade etmektedir. Bu fiilden türeyen *İçkek* kavramı da kan içen manasında "Vampir" demektir.

1905– **İçkezmek:** "İçten içe kemirmek" veya "İçten içe yemek/tüketmek" deyimlerini karşılar. İnsanı içten tüketen hastalıkları veya bağırsaklarla ilgili ağrılı ya da ishale neden olan hastalıkları tanımlar. Özelde ise Tifo hastalığına yakalanmak manasında kullanılır. Türkçe'ye *İçkesmek* olarak aktarılması da mümkündür.

1906– **İçkir:** Riyakar olarak açıklanan kelime "İçten pazarlıklı" deyimini karşılamaktadır. İnsanları belli etmediği bazı şeyleri içinde tutan, içinde saklayan demektir.

1907– **İçkirmek:** Türkiye Türkçesi'ndeki "İçinde tutmak" (kimseye belli etmemek) ve "İçine atmak" (kimseye söylememek) deyimlerine denk düşmektedir.

1908– **İçköynek:** Bileşik bir sözcüktür. İç ve Köynek (gömlek) kelimelerinden oluşmakta olup "Fanila" anlamına gelir.

1909– **İd:** "D/Z" dönüşümü ile *İz* kavramın bağlanmaktadır. Rakam ve sembol manaları bulunmaktadır. Ayrıca işaret, alamet, belirti içeriklerini de barındırır. Bu manalar ile bağlantılı olan türev kavramlarda da aynı ses dönüşümü dikkate alınmalıdır. Latin kökenli "İd" (kimlik) kavramı ile hiçbir etimolojik bağı yoktur.

1910– **İdeğsiz:** Kelime anlamı "İşaretsiz" demektir. Üzerine boya veya damga ile kime ait olduğunu gösteren işaret vurulmamış hayvanları tanımlamakta kullanılan bir sözcüktür. Bu nedenle başıboş, sahipsiz gibi manalarda da kullanılır.

1911**– İdeklemek:** Sağım öncesi inek, koyun gibi hayvanların yavrusuna biraz süt emdirerek sağımın kolaylaşmasını sağlamak demektir. *Ediklemek* söyleyişi de bulunmaktadır.

1912– **İdemek:** İşaret etmek, işaretlemek, iz sürmek, iz aramak, izleri takip ederek araştırmak manaları vardır. Bu içeriğin "D/Z" dönüşümü ile *İzemek* fiiline aktarılması da uygun olablir.

1913– **İderge:** "Süt sağımı" olarak açıklanmış olan kelimenin doğru anlaşılabilmesi için herşeyden önce *Edir* (gün) kavramı ile arasındaki bağlantının açıklanması şarttır. Çünkü hayvanların yayılıp beslendiği bir günün sonunda sağım yaparak süt elde etme içeriği asıl belirleyicidir. *İderge* (süt sağımı) ve türediği fiil olan *İdermek* (süt sağmak) sözcüklerinin başka bir lehçedeki farklı söyleniş biçimleri olan *Edirge* (hasat) ve *Edirmek* (hasat etmek) kelimelerinde anlamlar her ne kadar farklılaşmış olsa da aslında aynı mantıkla ortaya çıkmışlardır. Sözcüklerin hepsi *Edir* (gün) kavramı ile ilişkilidir. Belirli bir zaman dilimi sonunda ürün kaldırmak, gün sonunda ürün elde etmek içeriği hepsinde ortak olarak yer alır. Dolayısıyla her iki mana da genellenerek "Günlük hasılat elde etmek" olarak özetlenebilir. *Edirge/İderge* kelimesi de bu bağlamda aslında "Hasılat" demektir.

1914– **İderzek:** Güğüm (süt kabı) manası taşıyan kelimenin Türkçe'ye *İdercek* olarak aktarılması da mümkündür. *İdizek/İdezek* (*İdecek* olarak aktarılabilir) sözcüğü de yine aynı anlama gelir.

1915– **İdeşme:** Haberleşme olarak çevrilen kavram aslında tam olarak işaretleşme demektir. Anlam genişlemesi ile her tür işaretle haberleşme (el, duman, şifre, telgraf) sözcüğün kapsamına girmiştir. *İdeşmek* fiili de işaretleşmek, haberleşmek, telgraf çekmek, şifreli haber göndermek anlamlarına gelir.

1916– **İdeyik:** Faraza (eğer ki, diyelim ki) manasındaki keliminin *İteyik* söylenişi de bulunmaktadır.

1917– **İdi:** "Rab" manasındaki *İzi* sözcüğü ile aslında aynı kavramlar olup farklı lehçelerdeki farklı söylenişleri olarak görülürler.

1918– **İdiz:** "İlahi" anlamı taşıyan kelimenin "Yüce" manası *Ediz* sözcüğünden kaynaklanmaktadır.

1919– **İgil:** İki telli çalgı izahatı ile verilmiş olan kavramın *İg/İk* kökü üzerinden İki kelimesi ile bağlantısı çok açıktır. Hatta Türkçe'ye ikili (çift) içeriğine tam karşılık gelen "İkil" biçimiyle aktarılması da daha uygun bile olabilir. *İğil* söylenişine de farklı bir lehçede rastlanmıştır.

1920– **İğ:** Maraz, dert, patoloji, anomali tehlike, zehir manalarını ihtiva eden sözcük aynı zamanda bir köktür. Ayrıca sivri ve delici nesne, şiş (sivri örgü aracı), çivi, sivri demir gibi anlamları da bulunmaktadır. Özellikle bu manalarla ve ilave olarak aldatma, kötülük, delicilik, zıtlık içerikleri ile ilgili olarak bu kökün ve türettiği sözcüklerin "Ğ/Y" farksızlaşmasına bağlı olarak *İğ-/İy-* dönüşümü ile söylendiğine ve yazıldığına sıklıkla rastlanır.

1921– **İğdemir:** İğ (sivri nesne) ve Demir sözcüklerinin bileşiminden oluşan kavram çivi sökme demiri manası taşır. Bazen de tahta oymada kullanılır.

1922– **İğdilemek:** Özellikle akrep veya bazı böcekler için iğnesini batırarak zehirlemek anlamını içerir. Mecazen içindeki kini veya nefreti dışa vurmak manası da taşır. İğne ile kurcalamak manası ise mecazen bir konuyu gereksiz bir biçimde en ince ayrıntısına kadar inceleyip araştırmak içeriğine de sahiptir. Sözcüğün *İvdilemek* biçimi de mevcuttur.

1923– **İğdilenmek:** Özellikle akrep veya bazı böcekler tarafından iğne batırılarak zehirlenmek manasına gelmektedir.

1924– **İğenmek:** "İnat etmek" dışında "Sitem etmek" manası da bulunur.

1925– **İğer:** Farklı şive ve lehçelerde tazı, zağar, av köpeği manalarında kullanılan kelimenin *İger/İğer/Eğer/Eger* söylenişleri mevcuttur.

1926– **İğeşmek:** İnatlaşmak manası ile verilen kavrama Anadolu'da *Eğeşmek* biçimi ile rastlanır. Ancak anlam farklılaşarak ağız dalaşı yapmak, sataşmak, laf atmak/atışmak olarak görülür.

1927– **İğilmek:** Beli bükülmek olarak açıklanan fiilin Türkçe *Eğilmek* sözcüğünün değişik bir telafuzundan başka bir şey olmadığı çok açıktır. Lakin derleme esnasındaki tariften kaynaklanan bir anlam daralması bulunup bulunmadığını da dikkate almak gerekmektedir. Yeri gelmişken derlemelerle ilgili rastlanabilecek bu tür anlam kaydırmalarına/daraltmalarına bir örnek teşkil etmesi bakımından kısaca kurgusal bir canlandırma yapmak yararlı olacaktır. Teknolojik etkileşimin az olduğu hatta motorlu ulaşım araçlarının bile kolaylıkla bulunamadığı dönemlerde uzak bir dağ köyüne derleme için giden bir araştırmacıya (ki belki de bu kişi Türk bile olmayabilir) *İğilmek* fiilinin anlamını açıklamayı beceremeyen bir kişinin tarif etmek amacıyla yapacağı ilk davranış büyük olasılıkla eğilme hareketi yaparak belini bükmek olacaktır. Derlemeci de tam olarak anladığı kanısıyla açıklamayı belini bükmek veya beli bükülmek olarak kayda geçirecektir. Oysa böylece anlamı daraltmış veya kaydırmış olacaktır (kimi zamanda tersine anlam genişletilmekte, hatta nadiren de olsa kısmen veya bütünüyle yanlış bile anlaşılabilmektedir). Bu anlatılan olay elbetteki gerçekleşmiştir diyemiyoruz, çünkü derleme esnasında orada ne gibi bir iletişimin ve etkileşimin gerçekleştiğini bilmek neredeyse hiçbir zaman mümkün değildir. Ancak bu hayali olay, derleme esnasındaki tarif ve anlama kaynaklı hata veya kaydırmaların en azından bir olasılık olarak değerlendirilmesinde ve kimi benzeri durumlarda bu gibi olasılıklar nedeniyle temkinli davranılmasında fayda bulunacağını göstermektedir.

1928– **İğin:** Kuyruk, sıra, dizi manalarındaki kelimenin orijinali *İvin* biçimindedir. Türkçe söyleyiş uyumu açısından bu şekilde aktarılması uygun bulunmuştur. *İğinki/İvinki* ise "Sıradaki" demektir.

1929– **İğinmek:** "Zayıflamak", "Zafiyet geçirmek" manasındaki sözcük iğne gibi incelmek demektir. Sıraya girmek, kuyruğa girmek anlamı ise *İvinmek* söylenişinden aktarılmıştır.

1930– **İğir:** Kelimenin "Kerahat vakti" (günün ibadetin yasaklandığı bölümleri) manası özellikle Güneş'in doğuş ve batış zamanları ile ilgilidir. İslam dininin etkisi ile Türk kültürüne girmiş olan bu

durum aslında İslam öncesi halk inanışları ile de uyumludur. Her ne kadar İslamiyet'te bu uygulama ibadetlerin Güneş'le ilişkilendirilmesinin önüne geçmek amacıyla olsa da eski Türk inançlarında çok farklı bir yoldan, bu vakitlerde kötü güçlerin ortaya çıktığı inanışıyla, bu vakitler tehlikeli olarak kabul edilmiştir. *İğ* kökü üzerinden kötülük ve tehlike bildiren kavram *İnir/İňir* (akşam) kavramı ile de bağlantılı görünmektedir.

1931– **İğirçek:** "Topaç" anlamındaki kelimenin Anadolu'da "Kirmen" manası ile *Eğirçek* söylenişi de bulunur. Kirmenin özellikle üst kısmının topaca benziyor olması da aradaki ilişkiyi anlamsal olarak da güçlendirmektedir.

1932– **İğirçemek:** Suyun delikten dönerek akması, çevrinerek boşalması manası taşır.

1933– **İğit:** Türkçe'nin neredeyse tüm lehçe ve şivelerinde *İğit/İgit/Yigit/Yiğit/Ciğit/Cigit* söz dizisi kahraman, cesaretli kişi manası taşır. Ancak burada "Kurnaz" hatta "Hileci/Hilebaz" içeriğine rastlanmıştır. Aradaki bağlantı masallarda ve anlatılarda yiğitlerin aynı zamanda kurnaz, plan yeteneği güçlü, taktik geliştiren hatta hileler yapan kişiler olarak tanımlanmaları üzerinden kurulabilir. Ancak bu bağ eldeki verilerle zayıf görünmektedir. Çünkü *İğ/Yiğ* kökünde daha çok olumsuz manalara rastlanmaktadır. Ancak olumsuz içeriklerin tersine çevrilerek güç ve yetenek bildirir hale geldiği de Türkçe'de zaman zaman görülen bir durumdur. Örneğin "Yavuz" kelimesinde olduğu gibi… Burada da benzeri bir anlamsal içerik dönüşümü mümkündür. Yine de şu an için bu konuda kesin bir şey söylemek doğru değildir.

1934– **İğlemek:** Maraz çıkarmak, dert çıkarmak, problem çıkarmak, fesat çıkarmak, fitne çıkarmak, nifak çıkarmak gibi birbiri ile bağlantılı ama sınırları netleşmemiş pek çok manayı ihtiva eder. Bundan başka istihza etmek (alay etmek) manası da vardır ki Türkçe'deki mecazi "İğnelemek" fiiline de denk düşmektedir. Bunun dışında zayıflamak manasına da rastlanmıştır.

1935– **İğleşik:** "Sivri dilli" deyimini karşılamaktadır.

1936– **İğrek:** "Bilinmez" manasındaki kelime bilinmeyen kötü güç, tanımlanamayan yabancı varlık, açıklanamayan ruhsal kötülük içeriklerini de barındırır. *Yiğrek* (matematikte bilinmeyen değer) kavramı ile de bağlantılı görünmektedir.

1937– **İğremek:** Negatif enerji almak, huylanmak, gıcık kapmak anlamlarının yanı sıra ayrıca bu nedenlerden dolayı uzaklaşmak, kaçmak, gözden kaybolmak olarak da anlaşılmalıdır.

1938– **İğreşmek:** Birbirlerinden huylanmak, karşılıklı gıcık kapmak manalarına gelmektedir.

1939– **İğsenmek:** Salınmak, dönmek (hatta manalar birleşerek; dönerek salınmak) içeriklerine sahiptir.

1940– **İken:** "İki" ve "On" sayılarının bileşiminden oluşmaktadır. Yirmi demektir.

1941– **İkeze:** "Nekahat" (hastalık sonrası iyileşme / dinlenme dönemi) manası taşıyan sözcüğün orijinali *İgeze* biçimindedir.

1942– **İkilev:** Türkiye Türkçesi'ndeki *İkilem* (tereddüt) kelimesi ile hem mana hem de biçim açısından son derece yakındır. "Kararsızlık" anlamı taşır.

1943– **İkişmek:** Fiilin "İki ayağını yanlara açmak" manası özellikle süt sağarken ineklerin arka ayaklarının arasını açmasını tanımlamak için kullanılır. Bundan başka yine at, deve gibi hayvanların ayaklarını açmalarını ifade eder. Ayrıca oyun oynayan çocukların bazı oyunlarda ayaklarını yanlara doğru açmalarını anlatır. İnsanların birbirlerine iki kollarını açarak sarılmaları veya sarılmak için kollarını açma hareketi yapmaları da diğer anlamlarıdır. Bundan başka flört etmek, karşı cinsle arkadaşlık etmek içerikleri de bulunur. Başka bir lehçede ise "Çiftleşmek" (cinsel birleşmede bulunmak) manasına da rastlanmıştır.

1944– **İkitmek:** "Hayvan terbiye etmek" anlamındaki kelime *İkitmek/İgitmek/İğitmek/Eğitmek* dönüşümü ile Türkiye Türkçesi'ndeki *Eğitmek* sözcüğüne bağlanır. Bu nedenle sözcüğün daha genel bir anlamla terbiye etmek anlamına sahip olduğu da söylenebilir. Ancak buradaki asıl anlam özellikle de köpekler için "İki ayağı üzerine kaldırmak / iki ayağı üzerine kalkmayı öğretmek" içeriğinden kaynaklanmaktadır. Dolayısıyla aslında bir anlam kayması olduğu görülmektedir. Köpekler (veya kedi, ayı, sincap gibi bunu başarabilen diğer hayvanlar) için kullanılan *İkinmek* (iki ayak üzerine kalkmak) fiili de bu açıklamayı destekler niteliktedir. *İkitmek* sözcüğünün bundan başka "Kuluçkaya yatırmak" anlamı da mevcuttur. Ancak bu anlamın *Ikıtmak* (çöktürmek, yatırmak, ıkındırmak) fiilinden sesli harf incelmesi ile ortaya çıktığı anlaşılmaktadır.

1945– **İlbilik:** İl (ülke, devlet) ve Bilig/Bilik (doktrin, ansiklopedi, arşiv) sözcüklerinin bileşiminden oluşmaktadır. "Devlet arşivi" anlamı taşıyan kavramın "Kütüphane" (devlet kütüphanesi, milli kütüphane) manasında kullanılması da mümkündür.

1946– **İlbiz:** Değişik lehçelerde *Elbiz/Elbis* veya *İlbis/İlbiz* olarak telafuz edilen ve Türkçe *Yal/Yel/Hal/Al/El/İl* kökünden türeyen kelime "Şeytan" anlamına gelir. Zannedilebileceği üzere Arapça kökenli "İblis" kelimesindeki "L" ve "B" harflerinin yer değiştirmesiyle ortaya çıkan yanlış bir söyleyiş kesinlikle değildir. Kelimenin harf dizilimi kesin olarak doğrudur ve tamamen Türkçe'dir. Salyangoz manasındaki kelimenin aslında bu canlının insanüstü bir varlığa benzetilmesi ile alakalı olduğu görülmektedir. Başka bir lehçedeki *Albız* (örümcek) kavramında da yaklaşık olarak aynı benzetme yapılmaktadır.

1947– **İlçer:** Kilit halkası manasındaki kelimenin İlçir (zincir halkası) kavramı ile doğrudan bağlantılı olduğu çok açıktır, hatta aynı sözcüğün farklı söyleniş biçimleridir. Ancak anlamda farklılaşma bulunduğu için sözcükler ayrı olarak verilmişlerdir.

1948– **İlçi:** Bürokrat, kamu görevlisi, devlet görevlisi demek olan sözcüğün *Elçi* (diplomat) kavramı ile bağlantılı olduğu açıktır ve birbirleri ile karıştırılmaları da mümkündür.

1949– **İlçmek:** Ateşlenmek, hararetlenmek, vücut ısısı artmak manası taşıyan fiilin orijinali *İlçimek* olarak kayıtlarda yer alır, ancak söyleyişte orta hecedeki "İ" sesi neredeyse hiç farkedilemez olduğu için bu şekilrde aktarılması uygun görülmüştür.

1950– **İlderme:** İl (şehir, devlet) kelimesi ve Dermek fiilinden oluşan bileşik bir sözcüktür. "Belediye" anlamı taşımaktadır. *İlterme* söylenişi de bulunur.

1951– **İldermek:** Şehir yönetmek, devlet idare etmek manası taşıyan sözcüğün *İltermek* söylenişi de vardır. *İlter* (vali) ve *İlteriş* (şehir / devlet kurucusu) kavramları ile de bağlantılıdır.

1952– **İldirme:** İdam urganı, darağacı ve idam manalarında kullanıldığı görülür. *İldirmek* fiili ise asmak, aşağı sarkıtmak, yere indirmek, yere koymak ve ayrıca ilmiklemek, ilmik atmak, düğüm atmak içeriklerini barındırır.

1953– **İleğmek:** "Rencide olmak" manası bulunan kelimenin *İlemek* şeklindeki söyleyişi de mevcuttur. Anlam *İlenmek* (beddua etmek) fiili ile bağlantılıdır.

1954– **İlek:** Paranın yazı tarafı demektir. Çengel, kanca manalarına *İlgek* söylenişi ile de rastlanır. İstihza (alay) anlamı ise *İğlek* sözcüğünden "Ğ" düşmesi ile ortaya çıkmıştır.

1955– **İlekçe:** "Çengel" anlamı taşıyan *İlek* ve "Kopça" anlamındaki *İlekçe* kelimelerinin Anadolu Türkçesi'ndeki *İlik* (düğme deliği) kavramı ile bağlantısı çok nettir. Ancak Türkçe'de her bir harfin anlamı nasıl değiştirebildiğinin en güzel örneklerinden birisi mevcuttur. *İlik/İlikçe/İlikçek* biçiminde edilginlik bulunup içerisine bir şey yerleştirilebilen bir boşluğu tanımlar. *İlek/İlekçe/İlekçek* ise etkin olup başka bir şeye takılabilen bir nesneyi ifade eder. Bu bağlamda İlik ve İlek karşılıklı olarak birbirini tamamlayan iki parçadır.

1956– **İleklemek:** Çengele asmak, kancaya geçirmek manasındaki kelimenin İstihza (alay) etmek içeriğine de rastlanır, fakat bu mana *İğleklemek* fiilinden dönüşmüş olmalıdır.

1957– **İlemek:** Takmak, bağlamak, birleştirmek, iliklemek, ilmik atmak anlamlarındaki sözcüğün deri tabaklamak içeriğine de rastlanmıştır.

1958– **İlengeç:** Mavi yengeç manası taşıyan kelime orijin dilde *İlengeş* olarak söylenir. Kelimenin kökenindeki anlam ise çengelleri (kıskaçları) olan canlı şeklinde izah edilebilir.

1959**– İlenmek:** Beddua etmek, lanet etmek, rencide etmek manaları bulunan sözcük aslında *İğlenmek > İlenmek* dönüşümü ile ortaya çıkmıştır. "İğ" kökü kötülük ve dert, maraz ile ilişkilidir. Dolayısıyla kötülüğü veya kötülük getiren soyut varlıkları birine yönlendirmek (musallat etmek, tebelleş etmek) anlamlarını içerir. Ayrıca heyecanlanmak, yalvarmak, bıkmak manalarına da rastlanmıştır.

1960**– İlermek:** Öne çıkmak, yaklaşmak, yakınlaşmak, belirmek, vuku bulmak, ortaya çıkmak, aşikar olmak, alenileşmek anlamları vardır.

1961**– İlertmek:** Öne çıkartmak, yaklaştırmak, yakınlaştırmak, belirginleştirmek, gerçekleştirmek, ortaya çıkarmak, aşikar etmek, alenileştirmek anlamları vardır. Ayrıca yanına çekmek manasında kullanıldığı da bazı kayıtlarda bulunmaktadır.

1962– **İley:** Cinsel organ anlamından başka ön taraf, karşı taraf, yan taraf içeriklerini ihtiva eder. Huzur (makam), nezd manaları da bulunmaktadır.

1963– **İlez:** "Halüsinasyon" manasında kullanılan kelime başka bir lehçedeki *Elez* (hayalet) kavramı ile söyleyiş ve küçük bir anlam farkına sahiptir.

1964– **İlezmek:** "Filizlenmek" olarak açıklanan sözcük aslında tam olarak "Sivrilmek" (İğ'in ucu gibi sivrileşmek) demektir. Bu bağlamda *İğlezmek* biçiminden "Ğ" düşmesi ile dönüşmüş olmalıdır. *İlez/İliz* ve *İlezik/İlizik* sözcükleri de "Filiz" manası taşımaktadır.

1965– **İlge:** Model veya kalıp anlamındaki sözcüğün başka bir lehçede *Elge* biçimi de mevcuttur.

1966– **İlgemek:** "Sevk etmek" manasındaki kelimenin "Nakletmek" içeriği özellikle organ nakli yapmak anlamında kullanılmaktadır, sözcüğün ayrıca "İç içe geçirmek" şeklindeki ikinci anlamı da bu kullanımı desteklemektedir. Çengele asmak, kancaya takmak anlamı da mevcuttur. *İlgemek/Elgemek* dönüşümü ile *Elemek* fiilinin farklı bir söylenişi olarak da görülmektedir.

1967– **İlgençek:** "Ceza kırbacı" anlamındaki kelimenin başka bir lehçede "Falaka" manasında *Elgençek* söylenişi de bulunmaktadır. Her iki kelimede değişik açılardan izah edilebilir. *İlgenmek* (iç içe geçmek) fiili ile bağlantısı kamçının veya falakanın darbelerinin derinin içine işlemesi ile alakalıdır. Ayrıca el ile kullanılan ceza aleti anlamına gelmektedir. *İlgen* (delil, ispat) kavramı ile bağlantısı ise dikkat çekicidir.

1968– **İlgenmek:** "Sevk edilmek" veya "Nakledilmek" manasındaki kelimenin "İç içe geçmek" anlamında kullanıldığı da görülmektedir.

1969– **İlger:** Kancalarla asılan nesne, bir yere tutturulan şey içeriğinde "Raf" anlamı taşır.

1970– **İlgermek:** "Raptetmek" (tutturmak) veya "Zaptetmek" (tutmak) demektir. Ayrıca bir yeri veya bir ülkeyi "Fethetmek" veya "İşgal etmek" anlamında kullanıldığı da görülmektedir.

1971– **İlgevür:** Vestiyer anlamındaki sözcük tam olarak kancalardan oluşan ve bir şeyler tutturulan nesne manası taşır. *Elgevür* söylenişi de mevcuttur.

1972– **İlgezek:** İl ve Gezmek sözcüklerinin bileşiminden oluşan "Seyahat" veya "Turizm" anlamından başka elek veya kalbur manası vardır. Bu ikinci içerik *İlgemek/Elgemek/Elemek* (elle kullanılan bir araçla ayırmak) kavramından türemiştir. "Meraklı" veya "Zeki" olarak verilen diğer bir anlam grubu ise *İlgi* sözcüğü ile bağlantılı olup *İlgizek* söylenişi de mevcuttur. Burada mananın "Entelektüel" olarak düzeltilmesi de daha uygun görünmektedir.

1973– **İlgimek:** Ait olmak, alakalı olmak, rabıtalı olmak, alaka göstermek, tespit etmek ve sulh yapmak (barışmak) gibi birbirleri ile bağlantılı anlamları bulunmaktadır. Kancaya / çengele asmak içeriği ise *İlgemek* fiilinden kaynaklanmaktadır.

1974– **İlgitmek:** Tespit etmek olarak izah edilen kavramın kökeninde anlam tam olarak kancaya / çengele asmak biçimindedir.

1975– **İlikmek:** "İstihza (alay) etmek" içeriğindeki sözcüğün *Elikmek* biçimi de mevcuttur.

1976– **İlimlemek:** "Rabıta kurmak" anlamındaki kelimenin orijinali *İlimtemek* biçimindedir.

1977– **İlin:** "Hafif" manasına gelen kelimenin ses dönüşümleri ile "Yel" (rüzgar) kavramı ile bağlantılı olması ihtimal dahilindedir. Bu takdirde tıpkı rüzgar gibi ağırlığı olmayan içeriğini barındırır. *Yilin/Yelin* olarak aktarılması da mümkündür.

1978– **İlinçe:** *İlinçe/İğlince/İğlence* dönüşümü ile Türkiye Türkçesi'ndeki *Eğlence* kavramına bağlanır.

1979– **İlinge:** "Bürokrasi" anlamındaki sözcüğün orijinali *İlingi* biçimindedir. Söyleyiş uyumu açısından bu şekilde aktarılmıştır.

1980– **İlinmek:** İnternet kavramı olarak linke tıklamak, linke gitmek anlamlarına gelir. Kökenindeki mana ise bağlanmak, bağlantı kurmak, alaka kurmak, alakadar olmak, takılmak, dokunmak şeklindedir.

1981– **İlkinmek:** Dili tutulmak anlamındaki kelimenin yerinden sıçramak manasına da rastlanır. Her iki kavramın ortak noktası şaşkınlık, korku, heyecan gibi bir nedenle tepki verilmesidir.

1982– **İlkitmek:** Sesini kesmek anlamındaki kelimenin yerinden sıçratmak manasına da rastlanır.

1983– **İlsüyer:** Kelimenin orijinali "İlsüyer" biçimindedir. Vatasever, yurtsever anlamına gelmektedir.

1984– **İlsüymek:** Kelimenin orijinali "İlsüymek" biçimindedir. Vatanperverlik etmek, yurdunu sevmek anlamına gelmektedir. Kelimenin ikinci kısmının kökünü oluşturan *Süymek* fiili Türkiye Türkçesi'ndeki *Sevmek* fiilinin eşdeğeridir.

1985– **İlsüret:** Tehcir (zorunlu göç), toplu sürgün manasındaki kelimenin orijinal dildeki söylenişi *İlsiret* biçimindedir. Ses uyumu açısından Türkçe'ye *İlsüret* olarak aktarılmıştır. Aynı şekilde *İlsiretmek* (yurdundan etmek, topluca sürgüne göndermek, tehcir etmek) fiili de *İlsüretmek* biçimine çevrilerek alınmıştır.

1986– **İm:** "İşaret" anlamı taşıyan kelime değişik lehçe ve şivelerde *Im/İm/Him/Sim* biçimlerinde söylenir (H/S dönüşümü bazı Türk dillerinde mevcuttur).

1987– **İmçinmek:** Şevke gelmek, galeyana gelmek, heyecana gelmek manasındaki kelimenin orijinali *İmtinmek* biçimindedir. T/Ç dönüşümü ile aktarılmasının Anadolu Türkçesi'nin ses uyumuna daha uygun düşeceği kanaatine varılmıştır. Sözcüğün etimolojisi ise netleştirilememiştir.

1988– **İmçizer:** "İm" (işaret) ve "Çizmek" sözcüklerinin bileşik halidir. Steno/Stenograf anlamında kullanılır.

1989– **İmçizmek:** "İm" (işaret) ve "Çizmek" sözcüklerinin bileşik halidir. Genelde "İşaret çizmek", özelde ise "Steno yazısı yazmak" manaları bulunur.

1990– **İmdemek:** İşaret etmek, davet etmek, dikkat etmek manalarını barındırmaktadır.

1991– **İmir:** Değişik lehçelerdes kırağı, sis, alacakaranlık gibi anlamlara gelmektedir. Özellikle İç Anadolu'da kullanılan "İmir'in iti gibi titremek" deyiminin kökeninde bu kavram bulunur. Bu deyim daha sonraları Arapça kökenli "Emir" sözcüğü ile de kullanılmış ve hatta Sivas yöresini ele geçiren Emir Timur ile de alakalı olduğu düşünülmüştür. "İmre (İmere)" adlı Cemre Cini de aslında yine bu varlığın farklı bir yansımasıdır. Bulgarlardaki *Zemire* adlı cinin bu kavramın en eski biçimi olduğu anlaşılmaktadır. Baharda toprağa düştüğüne inanılan "Cemre" kavramı ile ilişkilendirilmiştir. Ayrıca *İymir* söylenişi de mevcuttur. Türkçe'de *İy* ve *İm* kökleri koku ile ilgili manaları da barındırır ki sis, duman, is, tütsü gibi kavramlar kokunun görüntüsü olarak algılanmışlardır.

1992– **İmirçenmek:** Kafası karışmak, kafası dumanlanmak, aklı karışmak, aklı bulanmak deyimlerini karşılayan kelime *İymir/İmir* (duman, sis) kavramından türemiştir. Kökeninde sis için yoğunlaşarak çökmek anlamı bulunmaktadır.

1993– **İmlemek:** İşaretlemek anlamına gelen kelimenin *İmdemek* söylenişi de vardır. *İmnemek* biçimine ise işmar etmek (kaş göz işareti yapmak) manası ile rastlanmıştır.

1994– **İmremek:** Çok istemek, arzulamak, aşırı sevmek, hasret duymak, gıpta etmek, heveslenmek manalarına sahiptir. Başka bir lehçede *Imramak* biçimi de bulunur ve türev sözcükler için de aynı sesli harf kalınlaşması geçerlidir. *İmremek/Imramak/Amramak/Emremek* dönüşümünde ise şehvetlenmek, aşık olmak içeriklerine de ulaşılır.

1995– **İmrez:** Hasetçi demek olan kelimenin *Imraz* biçimine başka bir lehçede rastlanmıştır.

1996– **İmsimek:** *İy/Iy* kökünün koku ile ilgili kelimeler türettiği dikkate alındığında "Koklamak" anlamı taşıyan kelimenin *İyimsinmek* biçiminden dönüşmüş olması olasılık dahilindedir. Söyleyişte kelimenin ilk hecesindeki -iy- sesinin farkedilemez hale geldiği de açıkça görülmektedir. Koku manası ile ilgili olmak kaydıyla aynı ses dönüşümü türev sözcükler için de geçerlidir.

1997– **İncesen:** Meltem anlamı taşıyan kavram İnce ve Esmek fiilerinden oluşan bileşik bir kelime gibi görünmektedir.

1998– **İneç:** "Kurbanlık hayvan" anlamı *İnek* sözcüğü ve *İnemek* (kurban etmek) fiili ile doğrudan alakalıdır. "Mahzen" manası inilen yer içeriğine sahip olup *İnmek* fiilinden türemiştir. Ayrıca yine *İnmek* fiilinden rampa, yokuş, meyil anlamlarını da barındırır.

1999– **İnehsit:** Sözcük anlamı doğum hemşiresi (ebe) demektir. Mitolojide ise doğum tanrıçasının adıdır. Gülerek (gülümseyerek veyâ kahkahalarla) doğum yapan kadına hattâ doğuran ev ve ahır hayvanlarına yardım eder. Moğolca'da *İneh* fiili gülmek demektir ve Tunguz dillerinin tamamında da yine gülme anlamı içerir. "İye" sözcüğü ile de alakalıdır. *Enehsit* ise nine anlamına gelir ve geçmişte doğum ebelerinin yaşlı, tecrübeli kadınlar olması ile de bağlantılıdır.

2000– **İnelmek:** Dua etmek, yalvarmak, salat etmek, ibadet etmek ve bağlantılı olarak kurban edilmek, kurban olmak manalarını ihtiva eder. Istırap çekmek anlamı ise Anadolu Türkçesi'ndeki *İnlemek* fiili ile yakından alakalıdır.

2001– **İnemek:** "Kurban etmek" manasındaki fiilin "İman etmek" içeriği de bulunmaktadır. Bu içerik ilk mana ile çelişik olmamakla birlikte aslında "Inamak/İnamak" fiilinin farklılaşmış bir söyleyişinden ibarettir. Bu nedenle ilk anlam tercih edilmiştir. Moğolca'dan Türkçe mastar eki ile *İnemek/İneğmek* şeklinde aktarılabilecek olan fiil ise "Gülmek" manası taşır. *İnesemek/İneğsemek* ise "Gülümsemek" demektir. Söyleyişte hiçbir problem olmadığı halde anlam içeriklerinin Türkçe *İn* kökü ile bağlantısı yeterince uyumlu görünmemektedir. Türkçe'de veya lehçelerinde bu kökün gülmek ile ilgili anlamlar türettiğine dair başka örnekler bulunamamıştır. Ancak diğer Ural-Altay dillerinde bu içeriğe rastlanır. Örneğin Tunguz-Mançu dillerinde rastlanmaktadır.

2002– **İnen:** Dişi deve manasındaki kelimenin *İngen* biçimi de bulunmaktadır.

2003– **İnengi:** *İn/İň* kökünden türeyen ve günün bölümleri ile ilgil olan kavramlar genellikle akşam ve Güneş'in batışı içerikleri ile ilgili olmaktadır. Alacakaranlık manası da aslında yine akşam Güneş'in batışı ile alakalı olarak kullanılmaktadır. Bu nedenle sözcüğün burada "Sabah" manasında verilmesi derleme kaynaklı bir hata gibi görünmektedir. Dolayısıyla "Akşam" veya "akşam alacakaranlığı" olarak düzeltilmesi gerektiği kanaati hasıl olmuştur.

2004– **İnenmek:** Diz çökmek, diz çökerek dua etmek, secde etmek manalarına sahiptir. *İnanmak/Inanmak* fiili ile de bağlantılıdır.

2005– **İnez:** "Zayıf" manasındaki kelimenin ilk biçimi *İğnez* olmalıdır. Bu durumda iğne gibi ince, İğ gibi sivri içeriğine sahiptir.

2006– **İnir:** "Akşam" demek olan kelimenin "Alacakaranlık" manası *İngir* söylenişinden aktarılmıştır. Ayrıca demirci kıskacı anlamı da kayıtlarda yer almaktadır.

2007– **İnirçek:** Aralardaki eksik bağlantılar da doğru olarak yerleştirildiğinde değişik lehçe ve şivelerdeki *Enerme/Eğerme/İğerme/İnerme/İnirme* kelimelerinin süzme yoğurt ve *Enerçek/Eğerçek/İğerçek/İnerçek/İnirçek* sözcüklerinin ise yoğurt süzme torbası anlamına geldiği görülebilir.

2008– **İniz:** "Derin" manasındaki sözcüğün *İngiz* biçimi de mevcuttur.

2009– **İnkiş:** "Eşek arısı" veya "Yaban arısı" anlamındaki kelime *İnkiş/İňkiş/İğkiş* dönüşümü ile *İğ* (sivri ve delici nesne, acı) kavram köküne bağlanır ki arının iğnesi hatta kendisinin uçarkenki görüntüsü ve soktuğunda verdiği acı ile alakalıdır.

2010– **İpinmek:** Mana tam olarak "İp gibi uzamak" demektir. Ayrıca "Hareket etmek" veya "Hareketlenmek" manası da vardır. Ancak bu içerik *İvinmek* söylenişi ile alakalı görünmektedir.

2011– **İpsemek:** İp gibi uzamak, uzayıp gitmek manası dışında urgan, halat gibi kalın iplerin incelmesini, küçük ipçiklerin koparak tel tel olmasını da ifade etmektedir. *İpsimek* biçimi de mevcuttur.

2012– **İrbiç:** "Porsuk" olarak açıklanmış olan sözcüğe başka bir lehçede *İrbiz* söylenişi ile "Leopar" manasında rastlanmıştır. Anlamlar yeterince farklı olduğundan her iki kelime de olduğu gibi alınmıştır.

2013– **İrdemek:** Halk ağzında "Kurcalamak" manasına sahiptir.

2014– **İrdenmek:** "Kendini incelemek" anlamındaki kelime kılık kıyafetinin orasını burasını düzeltmek olarak izah edilebilir. Bundan başka yerinde duramamak, yaramazlık etmek, haylazlık etmek manası da vardır.

2015– **İrdeştirmek:** Analiz etmek, tahlil etmek manasındaki fiil halk kültüründeki "Alıcı gözüyle bakmak" deyimini de karşılamaktadır.

2016– **İremçek:** *İrimçek* söylenişi de bulunan ve Labne peynir veya lor peynir olarak açıklanan kavramın ilk hecelerdeki sesli harflerin yer değiştirmesi ile *Erimçek* biçiminde aktarılması da mümkündür. *Erimek* fiili ile olan bağlantısı çok açıktır.

2017– **İrgeyek:** "Cüce" demek olan kavram *Erkenek/İrkenek* (parmak çocuk) ve *Erkecey/İrkecey* (parmak kız) sözcükleri ile bağlantılı görünmektedir.

2018– **İrişmek:** Dolmak, şişmek anlamı taşıyan kelimenin "Meşgul olmak" manası da bulunur ki anlam kayması yoluyla ilk manalardan kaynaklanır. Anadolu'daki "Başı dolmak" deyimine denk düşer. *İriştirmek* fiili de doldurmak, şişirmek ve meşgul etmek anlamlarını barındırır. Balonun şişirilmesi bu kavramla da tanımlanır.

2019– **İritme:** Labne peyniri manasındaki sözcüğün *Eritme* kelimesinin farklı bir söylenişi olduğu çok açıktır. Gerçekten de Türkiye'de bu tür peynirler için "Eritme peyniri" tabiri sıklıkla kullanılır.

2020– **İrke:** Pek çok Türk dilinde küçük anlam değişimleri ile kullanılmakta olan kelime söyleyiş farklılıklarına sahiptir. *Arka/Arga/Erge/Erke/İrke* söz dizisi naz, şımarıklık, cilve, işve gibi manalar içerir. Türkiye Türkçesi için en uygun olan söyleyişin *İrke* olduğu kanaatiyle bu biçim tercih edilmiştir.

İrkey/Erkey/Arkay söylenişlerine de rastlanır. *İrkeyin/Erkeyin/Arkayın* (eski kaynaklarda *Erköyün/Arkoyun*) sözcükleri ise nazlı manası ile izah edilir. Bu anlamlarla ilgili olmak kaydıyla tüm türev sözcükler için de aynı ses dönüşümleri geçerlidir. Örneğin *Arkamak/Argamak* (şımartmak, arkalamak, destek vermek) fiili başka bir lehçede *İrkemek* (nazlanmak) biçiminde görülür.

2021– **İrkecey:** Sözcüğün *Erkecey* şeklindeki farklı bir söyleyişi "Parmak kız" olarak da bilinen masal kahramanının adıdır. Masalda zaten anlatıldığı üzere sonradan doğduğu için çok fazla nazlandırılan bir kız çocuğudur. "Fettan" manasına *İrketey* biçimi ile de rastlanır.

2022– **İrkişi:** *İr/Er* (erkek) ve Kişi (insan) sözcüklerinin bileşiminden oluşmaktadır. *Gişi/Kişi* kavramı Anadolu'da bugün dahi erkek veya (kadın için) koca manasında kullanılır. *Erkişi* kavramı da yine Anadolu'da erkek demektir.

2023– **İrkitmek:** Biriktirmek anlamına sahip olan sözcüğün lor peyniri yapmak manası da bulunmaktadır. Bu anlam *Erkitmek/Ergitmek/Eritmek* ile bağlantılı görünmektedir. Bu durumda mana peynir eritmek veya eritme peynir yapmak olacaktır. Fakat bu içerik lor peynirinin yapılışı ile örtüşmez. Dolayısıyla bu takdirde *İrkit* sözcüğünün "Lor peyniri" manasını da "Labne peynir" (eritme peynir) olarak düzeltmek gerekecektir. Fakat diğer bir olasılık ise *İrkitmek* fiilinin biriktirmek manası ile lor peynirin suyunun süzülerek biriktirilmesi arasındaki ilişkiyi dikkate alarak lor peyniri manasını korumaktır. "Ürpertmek" manası ise daha çok Ü/İ dönüşümü ile *Ürkütmek* fiilinden kaynaklanmış görünmektedir.

2024– **İrkmek:** "Ürpermek" manası Ü/İ dönüşümü ile *Ürkmek* fiilinden kaynaklanmış görünmektedir.

2025– **İrlemek:** Peynir mayalamak anlamı dışında sözü uzatmak, tartışmayı sürdürmek, lafı sağa sola çekmek anlamı da vardır. Eğirmek, döndürmek, çevirmek anlamı ise *İğirlemek* sözcüğünden dönüşmüş olmalıdır.

2026– **İrmek:** Zevk, haz, eğlence manalarındaki sözcük fiil olarak zevklenmek, haz duymak, eğlenmek anlamlarını içerir. Ancak bıkmak, usanmak anlamlarına da rastlanır.

2027– **İrzi:** Evliya anlamındaki kelimenin Sanskritçe (Eski Hintçe) kökenli olduğuna dair bu dildeki benzer bir kelime nedeniyle kuvvetli bir ihtimal bulunmaktadır. Ancak Türkçe *İr/Er* kökü ile bağlantılı olarak *İrzi/Erzi* sözcüğünün Türkçe ile tam bir uyum gösterdiği ihmal edilmemeli ve Hintçe olduğu iddiasına temkinli yaklaşılmalıdır. Örneğin aynı kökten türeyen "Eren" (İren) ve "Ermiş" (İrmiş) sözcükleri de Türkçe'de yine evliya anlamı taşımaktadırlar. Ayrıca Sanskritçe "İrşi" kavramının peri (daha genel olarak ruhsal varlık) manası taşıması kavramların belirli bir oranda karışmasına neden olmaktadır.

2028– **İrtçek:** "Saat" anlamındaki sözcük *Ertmek/İrtmek* (zaman geçmek) fiilinden kaynaklanır. Ayrıca *İğirtçek > İrtçek* dönüşümü ile *İğ* (dönen nesne, ibre) ve *İğirtmek* (döndürmek) kavramlarına bağlanır.

2029– **İsilmek:** Sıcaktan terlemek, terleyip kaşınmak, sıcak nedeniyle vücudunda küçük kabarıklıklar meydana gelmek manalarını ihtiva eder. *İssilmek* olarak da söylenir.

2030– **İsinmek:** Sıcak basmak, sıcaklamak, vücut ısısı artmak, ateşlenmek, sıcaktan ter basmak, ateş basmak manalarına gelir. *İssinmek* olarak da söylenir.

2031– **İsirmek:** Gözü kararmak olarak açıklanan kavram sıcaktan bunalmak, bayılacak gibi olmak, sıcak basmak, sıcaktan dolayı gözünün önü kararmak olarak anlaşılmalıdır. Aslında sözcük aşırı sıcak nedeniyle görüntünün dalgalanmasını, havanın titreşiyormuş gibi görünmesini ifade etmektedir. *İssirmek* olarak da söylenir.

2032– **İskekçi:** Cımbızla tüy (veya kaş) alan kişiyi ifade etmekte kullanılır. Mecazen "Müsthehzi" (alaycı kişi) manasına da gelir. Ancak buradaki alaycılık daha çok karşı tarafın biraz da canını sıkacak türdedir, tıpkı kişinin cımbızla tüyü alınırken canının yanması gibi.

2033– **İskemek:** "Mayalamak" manasındaki kelimenin "Koklamak" anlamı da vardır. Bu ikinci anlama *İskimek* söylenişi ile de rastlanmıştır. *İy/Iy* kökünün koku ile ilgili kelimeler türettiği dikkate alındığında bu içerik ile ilgili olmak kaydıyla *İyiskimek/İyiskemek* biçiminden dönüşmüş olması da ihtimal dahilindedir.

2034– **İskertme:** "İhtarname" manasında kullanılan kavramın sözcük anlamı tam olarak "Hatırlatma" demektir. Bu bağlamda "Not" (hatırlatma kağıdı) anlamında kullanımı da bulunmaktadır.

2035– **İskertmek:** "Hatırlatmak" (ayrıca "İhtar etmek") demek olan sözcüğün yaklaşık aynı anlamlara sahip olan *Eskertmek* (tembihlemek) fiilinin başka bir lehçedeki farklı bir söylenişi olduğu görülmektedir.

2036– **İssi:** "Hararet" anlamındaki sözcüğün Türkiye Türkçesi'ndeki *Isı* kavramı ile hem anlamsal hem de biçimsel bağlantısı çok açıktır.

2037– **İssimek:** Isısı / sıcaklığı artmak ("Hararetlenmek") olarak izah edilen kavram bedensel çalışmadan veya spordan dolayı vücut ısısı artmak içeriğinde de kullanılır. Bu bağlamda "Kalori yakmak" anlamını karşıladığı sonucuna da ulaşılabilir. Vücut ısısı artmak (ateşlenmek) manasında kullanıldığı da görülür. Otomobiller (daha genel olarak taşıt motorları) için "Hararet yapmak" (su kaynatmak) anlamını karşıladığına da rastlanmıştır.

2038– **İstepmek:** Halay çekerken "İs/İss" biçimindeki bir ses çıkarılmasından kaynaklanmaktadır. "Tepmek" fiili ile birleşik bir sözcük oluşturmaktadır. *İsdepmek* söylenişi de bulunur.

2039– **İşbörü:** Bileşik kelimenin ilk kısmını oluşturan "İş" sözcüğü Moğolca'da ve Moğol etkisi altındaki Türk kültürlerinde dişilik bildirir. Gerçekten Eski Türkçe'de *Eş* kelimesi de kadın manasında da kullanılmıştır. Bu bağlamda *Er ve Eş (İr ve İş)* kavramları ikili olarak erkek ve kadın anlamına gelmektedirler. İkinci kısımdaki "Börü" kelimesi ise kurt demektir.

2040– **İşbüke:** "İş" sözcüğü özellikle Moğolca'da dişilik bildirir. İkinci kısımdaki "Büke" kelimesi ise ejderha anlamına gelmektedir.

2041– **İşdermek:** "İş" ve "Dermek" fiillerinin bileşiminden oluşan sözcük iş kurmak, işyeri açmak manalarında kullanılmaktadır.

2042– **İşdişi:** Kadınlık bildiren "İş/Eş" sözcüğü ile "Dişi" kavramının bileşiminden oluşmuştur. Böylece kadınlık, dişilik iki kez vurgulanmış olmaktadır. Dilber (etkileyici, çekici kadın) manası taşımaktadır.

2043– **İşenmek:** "İtimat etmek" manasındaki sözcüğün *İjenmek* ve *Işanmak* söylenişleri de mevcuttur. *İzenmek* (iman etmek) fiili ile de arasında kuvvetli bir bağ bulunmaktadır.

2044– **İşgörev**: "İş" ve "Görmek" sözcüklerinden oluşan bileşik bir kelimedir. Hizmet veya servis manasına geir.

2045– **İşgüder**: "İş" ve "Gütmek" sözcüklerinden oluşan bileşik bir kelimedir. İş takipçisi anlamı taşımaktadır. Yine bir bileşik kelime olan *İşgütmek* fiili de aynı kavramlardan oluşmuştur.

2046– **İşil**: "Feminal" anlamındaki sözcüğün Türkçe'ye *Eşil* olarak aktarılması da mümkündür. "İş" kelimesi / kökü Moğolca'da dişilik bildirir.

2047– **İşinmek:** "Kendine iş edinmek" olarak açıklanan sözcük "Üzerine vazife edinmek" deyiminin içeriğine de yaklaşır.

2048– **İşke:** Narin manası taşıyan kelimenin *İğişke* (iğ gibi uzun ince) biçiminden evrilmiş olma ihtimali vardır.

2049– **İşkek:** Kadın, dişi anlamındaki sözcük Türk-Moğol dilbirliği içerisinde dişilik bildiren *İş/Eş* kökünden türemiştir. Kayıkçı küreği anlamı ise *İşgek* söylenişinden aktarılmıştır ve *İğişgek* (dönen/döndürülen nesne) biçiminden evrilmiş olma ihtimali bulunmaktadır.

2050– **İşkelemek:** Angarya (para almadan karşılıksız) çalışmak anlamını ihtiva eden sözcük sürekli çalışmak, durmadan bir iş üretip onunla iştigal etmek, boş durmamak içeriklerinde de kullanılır. Burdan başka ovalamak manası da bulunmaktadır.

2051– **İşkert:** *İşkerti/İşkirti/İşkirt* söylenişleri de bulunan ve tekstil, kumaş özelde ise "İpek kumaş" manası taşıyan sözcük ilginç bir biçimde İngilizce'deki "Fabric" (kumaş) sözcüğünün kökensel olarak ortaya çıkışındaki aynı mantıkla oluşmuş görünmektedir. İşlenerek oluşturulan, atölyede ortaya çıkartılan ürün demektir. Elbetteki bu durum İngilizce'den tamamen bağımsız olup insan zihninin bazı olguları ortak bir algıyla aynı biçimde yorumlamasından kaynaklanmaktadır. Bu nedenle kelimelerin oluşum süreçlerinde birbirinden çok uzak coğrafyalardaki farklı kültürlerde ve akrabalığı bulunmayan dillerde bile kavramları tanımlayan sözcükler aynı veya benzer anlayışlarla oluşturulabilmektedir. İpek kumaşların dokunabilmesi için özel tezgahlara ihtiyaç duyulması da sözcüğün oluşmasında etkili olmuştur.

2052– **İşleşmek:** "Birlikte çalışmak" manası "Yardımlaşmak" olarak da anlaşılmaktadır.

2053– **İşmek:** “Örmek”, “Dokumak” ve “Çalışmak” anlamlarından başka “Kürek çekmek” manası da vardır. Ancak bu içeriğin *İğişmek* (döndürmek) biçiminden evrilmiş olma olasılığı mevcuttur.

2054– **İştelmek:** “Hazır olmak” anlamındaki sözcüğün “Alışmak” ve “Rahatlamak” anlamlarındaki *Eştelmek* sözcüğü ile de yakından bağlantısı bulunmaktadır. “Duymak” manası Türkçe’deki *İşitmek* fiili ile kökensel olarak bağlantılıdır.

2055– **İştemek:** “Hazırlamak” manası bulunan sözcüğün başka bir lehçedeki *Eştemek* (alıştırmak, rahatlatmak) fiili ile bağlantısı vardır. Ayrıca “Konuşmak” anlamına da rastlanmıştır. Bu mananın *Iştamak* biçiminde söylendiği de görülmüştür.

2056– **İştenmek:** “Hazırlanmak” anlamı taşıyan kelimenin “İşlerlik kazanmak” deyimine de denk düştüğü görülmektedir. Bu bağlamda “Faaliyete geçmek” olarak anlaşılması da mümkündür.

2057– **İtek:** “Çizme” manasındaki sözcük *İtek/İdek/İdik/Edik* dönüşümü ile *Edik* (ayakkabı) kavramına bağlanır. İtilerek giyinilen eşya manası taşımaktadır ve giyinilirken çizmenin tutulup ayağın itilmesi nedeniyle bu tanımlama yapılmıştır. Zincirdeki kelimeler kimi lehçe ve şivelerde ayakkabı, çizme, mes, papuç veya benzeri manalar taşırlar.

2058– **İtereç:** “El arabası” demek olan kelime anlam kayması ile “Market arabası” veya “Bebek arabası” manasında kullanılır olmuştur.

2059– **İtik:** *İti* kelimesinin keskinlik anlamı dikkate alındığında *İtik* sözcüğünün “Alet” olarak verilen manasının “Kesici alet” olarak düzeltilmesi ihtimal dahilindedir. Ancak yine de bağımsız bir manaya da sahip olabilir.

2060– **İtilemek:** Keskinleştirmek anlamından başka saldırtmak, kışkırtmak manaları da bulunur. Ayrıca kesici bir aletle kesmek, kılıçla vurmak gibi anlamları da vardır.

2061– **İtilenmek:** “Keskinleşmek” anlamına gelen sözcüğün duyuların keskinleşmesi, güdülerin belirginleşmesi manasında “Hassaslaşmak” içeriği de bulunmaktadır. Örneğin hamile bir dişide (insan veya hayvan) annelik içgüdüsünün ortaya çıkması bu fiille ifade edilir. Ayrıca bir yiyeceğin tadının keskinleşmesi, acılaşması anlamında da kullanılır. Türkçe *İy* kökü duymak, hissetmek, koklamak, keskin bir burunla koku almak, hassas burun içeriklerini barındırmaktadır. Bu nedenle sözcüğün ilk biçiminin *İytilenmek* olması muhtemeldir.

2062– **İtinmek:** “Teçhizatlanmak” anlamına gelen kelimenin kesici aletlerle donanmak manasında “Silahlanmak” olarak anlaşılması da mümkündür. Ayrıca “Kendini zorlamak” manası da mevcuttur.

2063– **İvçel:** “Seks” (cinsel ilişki, cinsel birleşme) manasındaki sözcük ve fiil biçimleri olan *İvçemek/İvçelmek* (seks yapmak, cinsel ilişkide bulunmak) kavramları *Ev/İv* kökünden türemiş olup başka bir lehçede *Evçel* ve *Evçemek/Evçelmek* biçimleri ile de söylenmektedirler. Kavramlar *İvmek*

(hızlanmak, acele etmek) fiili ile bağlantılıdır ve hızlı hareket etmek içeriği cinsel ilişki esnasındaki kadın ve erkeğin yapmış oldukları hareketlerine atıf yapılmaktadır (hızla gidip gelmek).

2064– **İvdirmek:** "Hızlandırmak" manasındaki sözcük *Evdirmek* (acele ettirmek, telaşlandırmak) fiilinin farklı bir söylenişi olarak değerlendirilebilir.

2065– **İve:** *İve/İbe/Ebe* dönüşümü ile Türkçe'deki *Ebe* sözcüğünün farklı bir söylenişi olarak değerlendirilmesi mümkündür. "Hemşire" (kadın sağlıkçı) anlamında kullanılır.

2066– **İvgi:** Telaş, acelecilik manasındaki sözcüğün *Evgi* söylenişi de vardır.

2067– **İvgin:** Telaşlı, aceleci manasındaki sözcüğün *Evgin* söylenişi de vardır.

2068– **İvmek:** "Hızlanmak" manasındaki sözcük *Evmek* (acele etmek, telaşlanmak) fiilinin farklı bir söylenişi olarak değerlendirilebilir.

2069– **İydilemek:** "İyi" ve "Dilemek" kavramlarının bileşik halidir, ancak kelimeler birleşirken aradaki "İ" sesi düşerek kaynaşmıştır. *İydilek* (hayırdua) sözcüğünde de aynı ses dönüşümü mevcuttur.

2070– **İye:** Sözcüğün asıl anlamı "Sahip" veya "Malik" demektir. Anlam genişlemesi hatta anlam kayması ile bir şeyin koruyucu ruhu manasında kullanılır. Nesnelerin içinde olduğuna inanılan ve onunu özelliklerini taşıyan gizli güçtür. Daha basit bir tanımmla koruyucu, iyiliksever ruhlara verilen isimdir. Örneğin; Su İyesi içinde bulunduğu su kaynağını korur veya Ocak İyesi bir tek varlık olmayıp her ocağın kendi koruyucu ruhu vardır. Türk mitolojisinde pek çok doğa unsurunun (özellikle de belirli bir anlamı ve değeri bulunanların) mutlaka bir İyesi vardır; Ağaç İyesi, Dağ İyesi gibi… *Eze/İze/İye/İğe/İge/Ege/Eğe* ve *Ez/Es/Is* söz dizilerinin değişik lehçe ve şivelerde koruyucu ruh, sahip manalarında kullanıldığı görülmektedir. *İge* biçiminde "Ruh" açıklamasına da rastlanmıştır, buradan ulaşılabilecek diğer bir sonuç ise eski Türk kültüründe insan ruhunun da kişinin sahibi olarak algılandığıdır.

2071– **İyege:** Kaburga kemiği (göğüs kafesini oluşturan kemilklerin her biri) manasındaki sözcüğün Türkçe "Eğe/Eye kemiği" ile aynı kavramı ifade ettiği ve aynı kelime kökünden (Ege/Eğe/Eye/İye/İğe/İge) geldiği görülmektedir.

2072– **İyenmek:** "Gıpta etmek" manasındaki sözcük tam olarak bir şeye "Sahip olmayı istemek" içeriğini barındırır.

2073– **İyerçen:** "Peyk" (uydu) anlamı taşıyan kelime *İye* (sahip) kavramı üzerinden açıklandığında sahiplenilmiş olan şey anlamına gelebileceği gibi, sahibinin / efendisinin etrafında dönen varlık manasında da tanımlanabilir. *İyemek* fiiinin "Cezbetmek" (çekmek) manası dikkate alındığında başka bir şeyin çekimine kapılmış olan şeklindeki bir izahata da ulaşılabilir. Ancak daha mantıklı görünen diğer bir çözümleme ise "Ğ/Y" dönüşümü ile *İğerçen* sözcüğünden dönüşmüş olması ihtimalidir. Bu takdirde dönüş bildiren *İğ* kökünden türemiş olduğu görülür ki, başka bir şeyin etrafında dönen cisim

anlamını içerdiği anlaşılır. Bu bağlamda Türkiye Türkçesi'ne *İğerçen* olarak aktarılması da mümkün, hatta söyleyiş kolaylığı bakımından daha uygundur.

2074– **İyinmek:** Zorlanmak, hastalıktan kurtulamayıp sıkıntılı bir dönem geçirmek, kanlı ishal olmak, basur (hemoroit) olmak gibi değişik manaları vardır.

2075– **İyite:** Tazı (av köpeği) demek olan kelimenin köken anlamı koklayan (burnu iyi koku alan) veya kendisine bir şey koklatılan şeklindedir. *İyirmek* fiili koklamak, *İyitmek* ise koklatmak anlamı taşır. Bu durum av köpeğinin burnunun iyi koku alması ve bu nedenle gerektiğinde avı veya başka bir şeyi bulabilmesi için birşeyler koklatılması ile alakalıdır. İyite/İyit/İt dönüşümü ile Anadolu Türkçesi'nde ise genel olarak köpek manasında kullanılır olmuştur.

2076– **İylemek:** Deri işlemek, deri tabaklamak manasına gelen sözcüğün koklamak anlamı da vardır. *İlemek* biçimi de mevcuttur.

2077– **İymiş:** *İmiş* biçimi de bulunan "Meyve" anlamındaki kelime Türkçe'deki aynı manaya sahip olan *Yemiş* (bazı lehçelerdeki *Yimiş*) kavramının farklı bir söylenişidir.

2078– **İzdelmek:** Takip edilmek anlamındaki kelimenin ihtiyaç duyulmak, talep edilmek manaları da vardır. Bu bağlamda "İstelmek" fiiline de yaklaştığı görülmektedir.

2079– **İzdeş:** Yol arkadaşı olarak izah edilen kavram tam olarak aynı izin üstünde gidin kişilerin her biri demektir. Bir yolda peş peşe giden insanlar kastedilmektedir. Örneğin karlı, çamurlu veya tehlikeli bir yolda ard arda ilerleyen kişiler için kullanılan bir tabirdir. Mecazen başka birinin fikrinde veya savunduğu görüşte ilerleyen kişi anlamı da taşır.

2080– **İzemek:** İz bırakmak, iz oluşturmak manasındaki sözcüğün "Tahrip etmek" içeriği *Ezmek* kavramı ile doğrudan alakalı bulunan *Ezemek* fiiline aktarılmıştır.

2081– **İzelmek:** İz kalmak, iz oluşmak manasındaki sözcüğün "Harap olmak" içeriği *Ezilmek* fiilinin belirli bir düzeyde anlam farklılaşmasına uğramış değişik bir söyleniş biçimi olarak görünmektedir.

2082– **İzenlemek:** "Takdis etmek" manası bir dine giriş töreni yapmak, özellikle de Hristiyanlıkta kutsayarak dine kabul etmek olarak anlaşılmalıdır. *Esenlemek* (selamlamak) sözcüğünün farklı bir söyleniş biçimi olarak "Tebrik etmek" manası da mevcuttur.

2083– **İzenmek:** "Emin olmak" anlamı "İman etmek" olarak da anlaşılabilmektedir. Sözcüğün kökeninde bir iz üzerinde şaşmadan ilerlemek manası bulunur.

2084– **İzertmek:** "Ardında iz bırakmak" anlamına gelen sözcük bazı lehçelerde "Ardından götürmek" manası da taşımaktadır. Aslında bu fiil çok daha özelleşmiş bir mana ile karda, kumda, çamurda yürürken arkadan gelen kişinin izleri takip etmesi hatta öndekinin izlerine basarak yürümesi demektir.

2085– **İzetmek:** "Haber vermek" manası "İşaret etmek" veya "İşaret bırakmak" (işaret bırakarak haber almasını, bir şeyi anlamasını sağlamak) şeklinde izah edilebilir.

2086**– İzge:** Mukaddes, mübarek, aziz gibi anlamlara gelen kelime Hıristiyan Türklerde Hz. Meryem için de kullanılan bir ifadedir ("İzge Ana" yani Kutsal Anne).

2087**– İzgi:** Sevap, hayır (iyilik) manalarından başka İlahi (dinsel musiki) anlamına da rastlanmıştır. Ancak bu içerik *Ezgi* (nağme, melodi) kavramı ile alakalı görünmektedir.

2088**– İzginmek:** Gittiği yoldan geri dönmek, giderken izlediği yoldan tekrar geri gelmek, dairesel bir çizgi üzerinde ilerleyerek başladığı yere dönmek manalarını içermektedir.

2089**– İzgüder:** "İz" ve "Gütmek" sözcüklerinden oluşan bileşik bir kelimedir.

2090**– İzgüver:** "İz" ve "Güvemek" (peşine takılmak, ardından gitmek) sözcüklerinden oluşan bileşik bir kelimedir.

2091– **İzi:** Rab veya ilah demektir. Farklı lehçelerde "İdi" biçimiyle de söylenir. Karahanlı Türkçesinde birebir "Tanrı" mânâsına gelir. Divân-ı Lügat-it Türk'de ise "İzi" biçimiyle sâhip ve efendi mânâsında yer alır. Bu anlamlarıyla Arapça "Rab" sözcüğünü karşılar. Kuran-ı Kerim'in, Cumhûriyet döneminde yapılan ilk Türkçe meallerinde "Rabbena!" sözü "Ey İzi'miz!" (yani Ey Rabbimiz!) olarak çevrilmiştir. Batı dillerindeki Tanrı ve/veya Hz. İsa için kullanılan "Lord" sözcüğüne de denk düşmektedi. Türkçe *İz/Iz/Id/İd/İy/İç* kökünden türemiştir.

2092– **İzik:** *Is/İs* kökünden dönüşümle ortaya çıktığı anlaşılan sözcüğün Isı kavramı ile doğrudan bağlantısı bulunmaktadır. Dolayısıyla Türkiye Türkçesi'ne *İsik* olarak aktarılması da mümkündür. Sıcak kompres manası taşır. *İziklemek* (sıcak kompres yapmak, yakı yakmak) fiilinin de *İsiklenmek* biçimine çevrilmesi imkanı vardır.

2093**– İzinmek:** Takip etmek, iz sürmek, bir hat üzerinde ilerlemek, başkasının/başkalarının adım izlerini takip etmek manalarına gelmektedir.

2094– **İzişmek:** "İşaretleşmek" (işaretlerle haberleşmek) şeklinde açıklanan fiilin *İzeşmek* biçimi de bulunmaktadır.

2095– **İzlev:** "Takibat" manası taşıyan kelimenin *Izlav* söylenişine de rastlanmıştır. İzlemek fiilinin de başka bir lehçede ünlü kalınlaşması ile *Izlamak* biçimi de görülmüştür.

2096– **İzme:** Kelimenin "Hamur" manası *Ezmek* fiilinin farklı bir telaffuzu olan *İzmek* kavramından türemiştir. Bu bağlamda Türkiye Türkçesi'ndeki *Ezme* sözcüğünün birebir aynısıdır, fakat anlam ciddi olarak farklılaşarak "Hamur" manasını taşıdığı için orijinal biçim tercih edilmiştir. Türkçe'de ise *Ezme* kavramı ezilerek yapılan bir tür mezeyi tanımlar.

2097– **Jalgın:** *Yalaz, Yalın, Yalım* gibi ateşle ilgili sözcüklerle bağlantısı nedeniyle Türkçe'ye *Yalgın* olarak da aktarılması da ihtimal dahilinde olmakla birlikte mitolojide ateş tanrısına ait bir özel ad olduğu için orijinal biçim korunmuştur.

2098– **Jayık**: Mitolojide ırmak tanrısının adı olarak da kullanılan kelimenin *Çayık/Cayık/Jayık/Yayık* (tufan, sel) sözcükleri ile alakalı olduğu görülmektedir.

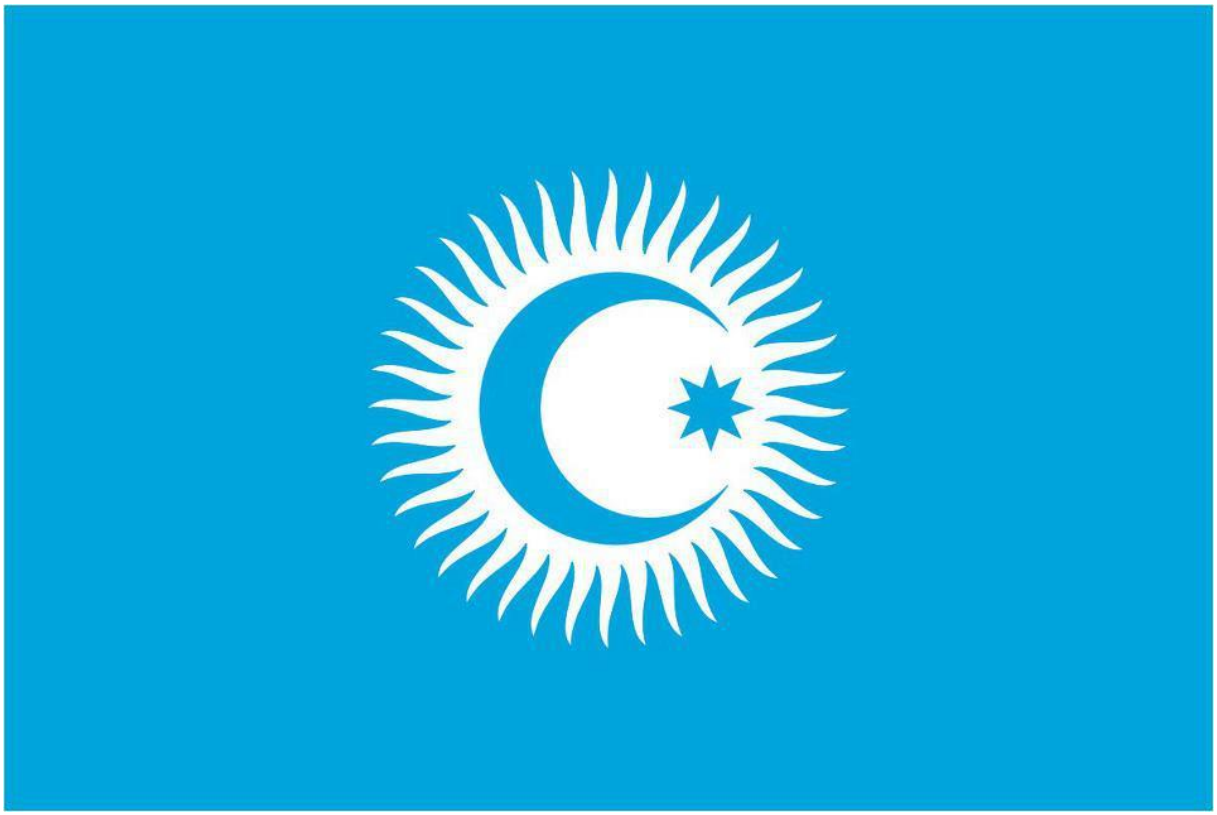
2099– **Jır:** *Ir/Yır/Jır/Cır* sözcükleri küçük anlam farklılıkları ile pek çok lehçe ve şivede şarkı, türkü, melodi, nağme, ötüş, cırlama içeriklerini ihtiva eder.

KAYNAKÇA Sözlükler

1. MOĞOLCA – TÜRKÇE SÖZLÜK, Ferdinand Lessing, TDK Yayınları, 2003, 2 Cilt, Çeviren: Günay Karaağaç
2. YAKUTÇA – TÜRKÇE SÖZLÜK, Yuriy İvanoviç Vasiliev (Cargıstay), TDK Yayınları, 1995
3. AZERİCE – TÜRKÇE SÖZLÜK, Yaşar Akdoğan, Deniz Kitabevi, 1999
4. TÜRKMENCE – TÜRKÇE SÖZLÜK, Mehmet Ölmez, Talat Tekin, Simurg Kitabevi, 1995
5. ÖÇZBEKÇE – TÜRKÇE KARŞILIKLAR KILAVUZU, Ertuğrul Yaman, Nizamiddin Mahmud, TDK Yayınları, 2000
6. KAZAKÇA – TÜRKÇE SÖZLÜK, Kenan Koç, Ayabek Bayniyazov, Akçağ Yayınları, 2007
7. KIRGIZ SÖZLÜĞÜ, Konstantin Kuzmiç Yudahin, TDK Yayınları, 1998, 2 Cilt, Çeviren: Abdullah Taymas
8. TUVA TÜRKÇESİ SÖZLÜĞÜ, Klara Kuular, Ekrem Arıkoğlu, TDK Yayınları, 2003
9. ÇUVAŞÇA – TÜRKÇE SÖZLÜK (Ek: Atasözleri ve Deyimler), Emine Ceylan, Simurg Kitabevi, 1996
10. TATARCA – TÜRKÇE SÖZLÜK, Halil Açıkgöz, Fuat Ganiyev, İnsan Yayınevi, 1997
11. KARAÇAY – MALKAR TÜRKÇESİ SÖZLÜĞÜ, Ufuk Tavkul, TDK Yayınları, 2000
12. KIPÇAK TÜRKÇESİ SÖZLÜĞÜ, Ahmet B. Ercilasun, Hanifi Vural, TDK Yayınları, 2000
13. TÜRKÇE – BAŞKURTÇA SÖZLÜK, G. D. Zeynullina, Başkortostan Kitep Neşriyeti, 1996
14. HAKASÇA – TÜRKÇE SÖZLÜK, Erdal Şahin, TDK Yayınları, 2000
15. TÜRKÇE SÖZLÜK, Kolektif, Türk Dil Kurumu Yayınları, 1945
16. TÜRK DİLİ SÖZLÜĞÜ, Orhan Hançerlioğlu, Remzi Kitabevi, 1992
17. TÜRK DİLİNİN ETİMOLOJİSİ SÖZLÜĞÜ, İsmet Zeki Eyüboğlu, Sosyal Yayınlar, 1998
18. TÜRKİYE'DE HALK AĞZINDAN DERLEME SÖZLÜĞÜ Cilt: 1-12, TDK Yayınları, Ankara, 1963-1982
19. GAGAVUZ TÜRKÇESİ SÖZLÜĞÜ, Nikolay A. Baskakov, Kültür Bakanlığı Yayınları, 1991
20. ALTAYCA – TÜRKÇE SÖZLÜK, Nikolay A. Baskakov, 1999, TDK Yayınları, Çeviren: Emine G. Naskali
21. YAKUT DİLİ SÖZLÜĞÜ, Edouard K. *Pekarskiy,* TDK Yayınları, İstanbul, 1945
22. YENİ UYGUR TÜRKÇESİ SÖZLÜĞÜ, Emir Necipoviç Necip, TDK Yayınları, 2005, Çeviren: İ. Kurban
23. KARŞILAŞTIRMALI TÜRK LEHÇELERİ SÖZLÜĞÜ, Ahmet B. Ercilasun Kültür Bakanlığı Yayınları, 1991
24. AZERBAYCAN DİLİNİN İZAHLI LÜGETİ, Eliheyder Orucov, Elmler Akademiyası Neşriyatı, Bakı, 1966
25. KIRGIZ TİLİNİN ETİMOLOGİYALIK SÖZDÜGÜ, Kasımbek Seydakmatov, İlim Basması, Frunze, 1988

İnternet Sözlükleri

1. Türk Dil Kurumu – Sözlük Veritabanları, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Kurumu
2. Starling Etymology (The Tower of Babel) – Dünya Dilleri Etimolojik Veritabanı, Sergei Starostin
3. Freelang Dictionary, İnternet Sitesi – Dünya Dilleri Sözlükleri Veritabanı

DİJİTAL MATERYAL

"AKTARMA SÖZLÜĞÜ"
adlı eserin e-Kitap sürümüdür.
İzinsiz basılamaz.